

Printed by

Mahant Tribhuvandasji Shastri
Shree Ramanand Printing Press
Kankaria Road,
Ahmedabad-22.

and Published by

Nagin J. Shah

Director

L. D. Institute of Indology
Ahmedabad-9,

FIRST EDITION

October 1977

PRICE RUPEES 40/-

साधारणचिरइयाँ

विलासवईकहा

संपादक

र. म. शाह

प्रकाशक

लालभाई दलपतभाई भारतीय संस्कृति विधामन्दिर
अहमदाबाद -९

FOREWORD

It is indeed a matter of great pleasure to place before lovers of Indian literature the present critical edition of Sādhārana's *Vilāsavaīkahā*, a hitherto unpublished Apabhramśa work

This edition is based on the two palm-leaf mss. belonging to the Jesalmer Bhaṇḍāra (Kramāṅka 267-268 in the 'Catalogue of Sanskrit and Prakrit Manuscripts - Jesalmer Collection, L. D. Series 36).

The author of the *Vilāsavaīkahā* supplies some biographical details in his *praśasti* at the end of the work His remote ancestry goes back to a family of traders His *gana* is Kotika, his *śākhā* is Vajra and his *vamśa* is Candrakula. In the *gaccha* of Yaśobhadrasūri there flourished Bappabhattasūri¹ who was a crest-jewel of the royal court In this very *gaccha* there rose Śāntisūri who headed the *gaccha* in the Mathurā territory He was succeeded by Yaśodeva who had a pupil Siddhasenasūri, well known as Sādhārana. Sādhārana composed the *Vilāsavaīkahā* at the request of Sāhu Lakṣmīdhara, a resident of the Gwalior Fort and the progeny of Śrī-Bhīllamālakula. He picked up the story of the *Vilāsavaīkahā* from the *Samarāīccakahā* (Bhava V) of Āc. Haribhadra (c 750 A. D.). The *Vilāsavaī* was completed in 1123 V. S. (= 1066 A. D.)

Though he has picked up the story from the *Samarāīccakahā*, he has made it an independent literary work by additions, alterations and elaborations. Āc. Haribhadra divided his composition in Bhavas and wrote in mixed verse and prose in Jaina Mahārāstrī Prakrit, whereas Sādhārana sets out to write in Apabhramśa, the divisions in his work being called Sandhis. The tale of Sanatkumāra-Vilāsavatī is a part of a bigger network of tales in the *Samarāīccakahā* and it illustrates the result of *nidāna*, whereas it is developed as an independent tale in the *Vilāsavaīkahā* and it illustrates grave consequences of a slight *pramāda*. The *Vilāsavaīkahā* being an independent *dharmakathā* has a *mangala* of its own. Though Sādhārana has taken his theme from the *Samarāīccakahā* of Āc. Haribhadra he has hardly missed any opportunity to offer a poetic description, to elaborate a context surcharged with some *rasa* or the other and to sketch a scene decked with poetic embellishments. His descriptions have a poetic flavour and he has a variety of them scattered all over the work. The entire work is divided into eleven Sandhis and each Sandhi consists of several Kāvya-

¹ His Tārāgana has recently been found and will be published in our series

The study of such an Apabhramśa work is important in more than one respect. Apart from its literary value, its prime importance at present lies in the help that it renders to the students of modern Indian regional languages in tracing out their development

Dr. R. M. Shah has critically edited the Apabhramśa text with Gujarati Introduction and several important indices. This editing work has earned him the Ph. D. Degree of the Gujarat University. Dr. Shah carried out this research work under the able guidance of Pt. Becharadasji Doshi. I am most thankful to Dr. Shah for agreeing to the publication of this work in the L. D. Series. I hope the publication of this hitherto unpublished Apabhramśa work will be of very great value to the students of Apabhramśa language and literature.

L. D. Institute of Indology
Ahmedabad-380009
1st Oct., 1977

Nagin J. Shah
Director,

અનુક્રમણિકા

	પૃષ્ઠ
પ્રસ્તાવના	૧-૬૬
૧. પ્રતિ-પરિચય અને સપાદન-પદ્ધતિ	૧-૩
૨. ગ્રન્થકાર-પરિચય	૩-૫
૩. કથાસાર	૫-૨૪
૪. સમરાઙ્ગ-કહા સાથે સામ્ય અને મૌલિકતા	૨૪-૨૮
૫. મહાકાવ્ય તરીકે મૂલ્યાકન	૨૮-૩૨
૬. કથાનકોની પૂર્વપરમ્પરા	૩૩-૪૩
૭. વિલાસવર્ડ-કહામા દેખાતા સમાજજીવનની રૂપરેખા	૪૪-૪૭
૮. છંદોરચના	૪૮-૫૨
૯. ભાષા અને વ્યાકરણ	૫૩-૫૬
૧૦. કહેવતો, રુઢિપ્રયોગો અને સુભાષિતો	૫૬-૬૧
૧૧. સદર્મ-ગ્રન્થ-સૂચિ	૬૨-૬૬
વિલાસવર્ડ-કહા મૂલ	૧-૧૯૫
સંધિ ૧. સનત્કુમાર-વિલાસવતી સમાગમ	૧-૧૬
„ ૨. વિનયધર-વૃત્તાંત	૧૭-૩૧
„ ૩. મિન્ન-વહાણ	૩૨-૪૪
„ ૪. વિદ્યાધરી-વૃત્તાત	૪૫-૫૮
„ ૫. વિવાહ-વિયોગ	૫૯-૭૭
„ ૬. વિદ્યા-સિદ્ધિ	૭૮-૯૬
„ ૭. દુર્મુખ-વધ	૯૭-૧૧૨
„ ૮. અનંગરતિ-વિજય અને રાજ્યાભિષેક	૧૧૩-૧૩૪
„ ૯. વિનયધર-મિલાપ	૧૩૫-૧૫૩
„ ૧૦. જનક-સમાગમ	૧૫૪-૧૭૧
„ ૧૧. સનત્કુમાર-વિલાસવતી નિર્વાણ-ગમન	૧૭૨-૧૯૪
પ્રશસ્તિ	૧૯૫
શબ્દકોશ	૧-૧૯
પરિશિષ્ટો	૨૦-૩૫
૧. વ્યક્તિ-નામો	૨૦-૨૨
૨. ભૌગોલિક-નામો	૨૨-૨૪
૩. વૃક્ષ-વનસ્પતિ	૨૪-૨૬
૪. પશુ-પક્ષી	૨૬-૨૭
૫. લાઘ્ય-પદાર્થો	૨૭-૨૯
૬. શસ્ત્રાસ્ત્ર	૨૯-૩૦
૭. વાદ્યો	૩૦
૮. જૈન પારિભાષિક શબ્દો	૩૦-૩૫

પ્રસ્તાવના

૧. પ્રતિ-પરિચય અને સંપાદન-પદ્ધતિ

પ્રતિ-પરિચય

જેસલમેરના જૈન ગ્રંથ ભંડારમા ઉપલબ્ધ થતી ‘વિલાસવર્ડ-કહા’ ની વે તાહપત્રીય પ્રતોની ફોટોસ્ટેટ નકલો સ્વ. પૂજ્ય આગમ-પ્રભાકર મુનિરાજ શ્રી પુણ્યવિજયજીએ વર્ષો પૂર્વે કરાવેલી. જેસલમેર ગ્રંથ ભંડારોના તેમણે જ સમ્પાદિત કરેલ સૂચિપત્રમા નોંધાયેલી નં. ૨૬૭-૨૬૮ ની તાહપત્રીય પ્રતિઓનો જ આ ફોટોસ્ટેટ કોપીઓ છે. આ ફોટોકોપીઓના આધારે મેં આ સંપાદન કર્યું છે. આ વચ્ચે, ફોટોકોપીઓની વિગત નીચે મુજબ છે-

(૧) લા. પ્રતિ-શ્રી લાલભાઈ દલપતભાઈ ભારતીય સંસ્કૃતિ વિદ્યામન્દિર, અમદાવાદના ગ્રંથાલયમા આ ફોટોકોપી ક્રમાંક ૨૮૩૪૨ ની છે. જેસલમેરના ઉપર જણાવેલા સૂચિપત્રમા નં. ૨૬૭ ની જે પ્રતિ છે તેની જ આ ફોટો-નકલ છે. અંતિમ ફોટો પ્લેટમા ‘જે. મં. ૧૬૭’ આવી નોંધ મૂકાયેલી છે. આ ૧૬૭ જુનો નંબર છે. ૧૧”×૯ $\frac{૩}{૪}$ ” (સે. મી. ૨૮×૨૪) ની સાઈઝનો ૪૨ પ્લેટોમા તાહપત્રના કુલ ૨૦૬+૨ (પ્રકીર્ણ) પત્રો (જેનું માપ સૂચિપત્ર મુજબ ૧૬ $\frac{૩}{૪}$ ”×૨ $\frac{૩}{૪}$ ” છે) સમાયેલ છે. ૧૦૮ મું પત્ર આમા છૂટે છે. અન્ય ૨૦૭ પત્રોમાં પ્રતિપૃષ્ઠ ૫ પંક્તિ અને પ્રતિપંક્તિ ૬૦ થી ૬૫ અક્ષરો (નાગરી લિપીમાં) છે. મૂળના અક્ષર સુવાચ્ય હોવા છતાં ફોટો કોપી જૂની અને જાણી પડી ગયેલી હોવાથી વાચનમા સ્પષ્ટ જ મુશ્કેલ છે.

આ પ્રતિમા ‘મલેમોહું’ના પ્રતીક પછી તરત જ “વહુરયણ” થી કાવ્યની શરૂઆત થાય છે અને ૧૧ મી સન્ધિના અન્તે પ્રગસ્તિ પછી-

“જયઈ તિયસિંદ સુંદરિ-વંદિય-પય-પંકયા કયારુઢા ।

બુહયણ-વિદિન્ન-વાળી સરસ્સઈ સયલ-સુહ-લાળી ॥

એ સરસ્વતીના જયશબ્દોથી સમાપન થાય છે.

(૨) પુ. પ્રતિ-આ ફોટોનકલ ઉપર દશવિલ જેસલમેર સૂચિપત્રની નં. ૨૬૮ની પ્રતિની છે. સ્વ. પૂ. આગમપ્રભાકરશ્રીના અંગત સંગ્રહની આ ફોટોકોપી પણ હાલ લા. દ. મા. સં. વિદ્યામન્દિર, અમદાવાદના સંગ્રહમા જ છે. એનો ક્રમાંક ૨૮૩૪૩ છે.

આમા ૧૧ $\frac{૩}{૪}$ ”×૯” (સે. મી. ૨૯×૨૪) ના માપની ૨૭ ફોટો-પ્લેટમા તાહપત્રના ૧૪”×૨ $\frac{૩}{૪}$ ” ના માપના) કુલ ૨૦૩ પત્રો આવેલ છે. આમાં મૂળના પત્ર-૨, ૫૪, ૯૯, ૧૩૦ અને ૧૩૮ના ફોટો કોઈ કારણસર લેવાયેલ નથી. મૂળ પ્રતિમા પ્રતિપૃષ્ઠ ૫ પંક્તિ અને પ્રતિપંક્તિ ૫૦ થી ૫૨ અક્ષર છે. અક્ષર સુવાચ્ય છે. ફોટો પણ પ્રથમ પ્રતિ કરતાં અધિક સ્પષ્ટ છે.

આ પ્રતિના પ્રારંભ ‘મલેમોહું’ના ચિહ્ન પછી “નમો વીતરાગાય ॥ વહુરયણ...” થી થાય છે. અને અંતે—

૧. જેસલમેર-દુર્ગસ્થ હસ્તપ્રતિસંગ્રહ-ગતાના સંસ્કૃત-પ્રાકૃત-ભાષા-નિવૃદ્ધાના ગ્રંથાના નૂતના સૂચી, સંકલયિતા-મુનિરાજ શ્રી પુણ્યવિજયજી, પૃ. ૧૧૧-૧૧૨.

“સમરાદ્ધ-કહાઓ ઉદ્ધરિયા સુદ્ધ-સંધિ-વંધેળ ।
કોઝહલેળ એસા...”
થી પ્રશસ્તિ અપૂર્ણ રહે છે.

આ બન્ને પ્રતિઓમાં એમના લિપિકાર અને લેખન-સ્થળ કે સમય વિશે કોઈ ઉલ્લેખ નથી. સ્વ પૂ. આગમપ્રભાકરશ્રીએ બન્નેનો લેખનસમય ચૌદમી શતાબ્દી હોવાનું અનુમાન કરેલું. પ્રતોની લાક્ષણિકતાઓ

૧. પ્રાચીન હસ્તલિખિત પ્રતોમાં લહિયાઓની અસાવધાની અને અજાનના કારણે જે ભૂલો હોય છે તે અહીં-બન્ને પ્રતોમાં પણ દેખા દે છે. બન્ને પ્રતોની લાક્ષણિકતાઓ નીચે દર્શાવી છે.
- (૧) મ-સ, ઋ-૨૫, ૨થુ-દુ, દુ-દૂ, એ-પ, વ-ચ, ય-પ, ડ-ઓ અક્ષરો વચ્ચેનો ભેદ ન સમજવાને કારણે લહિયાઓએ એકની જગ્યાએ બીજો અક્ષર લખી નાખેલ છે
- (૨) પડિમાત્રા સમજવામાં પણ ઘણીવાર લહિયાઓએ ભૂલથાપ લખાવી છે
- (૩) સાદૃશ્યને કારણે ‘ઈસાણચંદુ’ નું ‘ઈસાણુચંદુ’ અને ‘વરિસ-સરિસ’નું ‘વિરિસ-સરિસ’ જેવી ભૂલો જોવા મળે છે
- (૪) સામાન્યતઃ બન્ને પ્રતોમાં પરસવર્ણના સ્થાને અનુસ્વાર આવે છે, પરંતુ કેટલીકવાર ‘ન્ત’ (કિરન્તિ, કન્તિ જેવા રૂપોમાં) જોવા મળે છે
- (૫) નિર્ણયક અનુસ્વાર પણ ઘણી જગ્યાએ નજરે પડે છે, તે જ રીતે અનુસ્વાર છૂટી ગયાના પણ ઘણા ઉદાહરણો છે.
- (૬) ‘ય’ શ્રુતિની વાચ્યતામાં બન્ને પ્રતિઓમાં એકવાક્યતા નથી. પુ. પ્રતિમાં ‘ય’ શ્રુતિ વિશેષતાથી છે.
- (૭) બન્ને પ્રતિઓમાં આદિ ‘ન’ અને મધ્યવર્તી સંયુક્ત ‘ન્ન’ સુરક્ષિત છે, જો કે પુ. પ્રતિમાં તેવા કેટલાક સ્થાનોમાં ‘ળ-ળ્ળ’ છે.
- (૮) ધમ્મ, કમ્મ इत्यादि ધંમ, કંમ લખાયેલા છે
- (૯) આદિ ‘ભ’ નો પણ કેટલીક વાર ‘હ’ કરવામાં આવ્યો છે.
- (૧૦) પ્રથમા એકવચનનો ‘ડ’ પ્રત્યય અનેક સ્થળે છે, પરંતુ ક્યાક ક્યાક ‘અ’કારાન્ત રૂપ પણ જોવા મળે છે.
- (૧૧) બન્ને પ્રતિઓમાં એકંદર મહત્ત્વપૂર્ણ પાઠભેદ જૂઝ જોવા મળે છે

સંપાદન-પદ્ધતિ

સંપાદનમાં મેં નીચે મુજબના નિયમોનું પાલન કર્યું છે—

- (૧) હસ્તપ્રતોને અનુસરી ઉદ્ધૃત સ્વરોના સ્થાને ‘ય’-શ્રુતિ રાખી છે
- (૨) પરસવર્ણના સ્થાને અનુસ્વાર મૂકેલ છે
- (૩) આદિ ‘ન’ હસ્તપ્રતોને અનુસરી સર્વત્ર સુરક્ષિત રાખેલ છે.
- (૪) સ્વર-મધ્યવર્તી અસંયુક્ત ‘ન’ નો ‘ળ’ કરેલ છે
- (૫) સંયુક્ત ‘ન’ માટેનો નિર્ણય એના સંસ્કૃત રૂપને આધારે કર્યો છે. સંસ્કૃતમાં ‘ને’ હોય તો ‘ન’ અને ‘ળ’ હોય ત્યાં ‘ળ’ રાખેલ છે. દા ત. ‘મન્યતે’=‘મન્નડ’ પણ ‘કર્ણધાર’=‘કળ્ણધાર’.
- (૬) પ્રતિઓમાં પ્રાય ‘વ’ના સ્થાને ‘વ’ જ મળે છે, અહીં મૂળ સંસ્કૃત રૂપ અનુસાર યથા-સ્થાન ‘વ’-‘વ’ મૂક્યા છે.

(૭) સામાસિક શબ્દોને - ચિહ્ન (હાઈફન) દ્વારા છૂટા પાડી દર્શાવ્યા છે.

(૮) અસ્યષ્ટ કે અનિર્ણિત સ્થાન (?) ચિહ્ન થી અંકિત કર્યા છે

(૯) પાઠાન્તરો કઢવક અને પંક્તિ-સંખ્યા થી દર્શાવ્યા છે.

(૧૦) અગ્રગમા હ્રસ્વ એ, ઓ દર્શાવવા જરૂરી હોવા છતાં અલગ ટાઈપ ન હોવાને લીધે તે વિના ચલાવી લેવું પડ્યું છે.

(૧૧) અત્યંતરે અત્યંતરે, ત્રીય-ત્રીય જેવા અનેક વાર મળતા પાઠોની નોંધ-માત્ર શરૂઆતમા જ લીધી છે

૨. ગ્રંથકાર-પરિચય

વિલાસવર્દ-કહા ના રચયિતા સિદ્ધસેનસૂરિ અપરનામ 'સાધારણ' કવિના જીવન-કવન વિશે-
આ કૃતિનો પ્રગસિન સિવાય ત્રીજી કોઈ જગાએથી વધુ માહિતી પ્રાપ્ત થતી નથી.
પ્રશસ્તિ નીચે મુજબ છે—

વાણિજ્ય-મૂલકુલે કોઢિય-ગણે વિઝલ-વહર-સાહાણ ।

વિમલમ્મિ ય ચંદ-કુલે વંસમ્મિ ય કવ્વ-કલાણ સંતાણે ॥

રાયસહા-સેહર-સિરિ-વપ્પહટ્ટિ-સૂરિસ્સ ।

જસમહસૂરિ-ગચ્છે મથુરાદેસે સિરોહાણ ॥

આધિ સિરિ-સંતિસૂરિ તસ્સ પણ આસિ સૂરિ-જસદેવો ।

સિરિ-સિદ્ધસેણસૂરિ તસ્સ વિ સીસો જડમર્દ સો ॥

સાહારણો ત્તિ નામ સુપસિદ્ધો અતિય પુવ્વ-નામેણ ।

થુહ-થોત્તા બહુ-મેયા જસ્સ પઢિજ્જંતિ દેસેસુ ॥

સિરિ-ખિલ્લમાલ-કુલ-ગયણ-ચંદ-ગોવહરિ-સિહર-નિલયસ્સ ।

વયણેણ સાહુ-લચ્છિહરસ્સ રહ્યા કહા તેણ ॥

સમરાહચ્ચ-કહાઓ ઉદ્ધરિયા સુદ્ધ-સંધિ-વંધેણ ।

કોઠહલેણ એસા પસન્ન-વયણા વિલાસવર્દ ॥

એવકારસહિં સણહિં ગણહિં તેવીસ-વરિસ-અહિણહિં ।

પોસ-ચઠ્ઠસિ-સોમે સિદ્ધા-ધંધુક્કય-પુરમ્મિ ॥

એસા ય ગણિજ્જંતો પાણાડણુદ્ધુમેણ હંદેણ ।

સપુણ્ણાઈં જાયા છત્તીસ-સયાઈં વીસાઈ ॥

જં ચરિયાઓ અહિયં કિં પિ રહ કપ્પિયં મણ રહ્યં ।

પઢિત્તોહ-કારણેણં રમિયવ્વં મજ્જ સુયણેહિં ॥

જયઈ તિયમ્મિદ-સુંદરિ-વંદિય-પય-પંકયા કયારુદ્ધા ।

બુહયણ-વિદિણ-વાણી સરસ્સઈં સયલ-સુહ-લાણી ॥

કવિ પોતાને વાણિજ્યકુલ, કોટિક ગણ અને વિશાલ વજ્રશાલામા, કાવ્ય-કલાકોવિદોની પરપરાવાળા ચંદ્રકુલ (ઝમકુલ) મા ઉત્પન્ન ગણાવે છે. રાજસમાના મુકુટસમાન શ્રી વપ્પમહિસૂરિની પરંપરામા સ્થપાયેલા પ્રસિદ્ધ યશોભદ્રસૂરિ-ગચ્છમાં, મથુરા પ્રદેશમા જે અગ્રણી કે સંઘપતિ હતા તેવા શ્રી શાતેસૂરિના પટ્ટશિષ્ય શ્રી યશોદેવસૂરિ હતા. કવિ નમ્રતાપૂર્વક પોતાને આ શ્રી યશોદેવસૂરિના 'જડમર્તિ' શિષ્ય તરિકે ઓઢાવાવે છે. તેઓ પૂર્વાશ્રમમાં (મુનિ-જીવન) અંગીકાર

કર્યા પૂર્વે) 'સાધારણ' એ ઉપનામથી પ્રસિદ્ધ હતા એમના રચેલા સ્તુતિ-સ્તોત્રો દેશભરમાં ગવાતા હતા. આવા કવિએ ભિન્નમાલ-કુલના, ગોપગિરિગિરિ(હાલના પ્રસિદ્ધ ગ્વાલિયર)ના રહેવાસી સાધુ (સદ્ગૃહસ્થ) લક્ષ્મીધરની વિનંતિથી 'સમરાઈચ્ચકહા'(આચાર્ય હરિભદ્રસૂરિ-રચિત પ્રાકૃતભાષા-નિવૃદ્ધ મહાકથા 'સમરાદિત્યકથા')માંથી વસ્તુ લઈને, શુદ્ધ સન્ધિવન્ધમા, કુનૂહલપૂર્વક આ પ્રસન્ન મધુર વાક્યોવાળી વિલાસવતી-કથા રચી છે. ગુજરાતના ધંધુકાનગરમાં વિક્રમ-સંવત્ ૧૧૨૩ (ઈસ્વી સન ૧૦૬૭) ના પોષ ચતુર્દશીને સોમવારના દિવસે રચના પૂર્ણ થઈ અનુષ્ટુભ્ ચન્દના માપથી ગણતા લગભગ ત્રણ હજાર છસો વીગ (૩,૬૨૦) ગાથા આમાં છે. પાઠકોને ઉપદેશ કરવા खातर મૂલ વસ્તુમાં પોતાની કલ્પનાઓ કેટલોક ઉમેરો કર્યા બદલ કવિ સરજનો પાસે ક્ષમા યાચે છે. અંતે ઇન્દ્રની અપ્સરાઓ જેના ચરણકમલને વંદે છે, જે બુધજનોને વાચા આપનારી છે, જે સકલ સુખની ધાણ છે એવી પદ્માસના સરસ્વતીનો જય વાંછી કવિ પ્રશસ્તિનું સમાપન કરે છે.

મગવાન મહાવીરની શિષ્ય-પરપરામાં દશમા પટ્ટધર આર્ય સુહસ્તીના વાર શિષ્યો પૈકી પાંચમા આર્ય સુસ્થિતસૂરિ(ઈ. સ. પૂર્વ ૨૮૪)થી શરૂ થયેલ કોટિક ગણની ૧ ઉચ્ચનાગરી, ૨ વિજાહરી, ૩. વર્ડેરી અને ૪ મજ્જિમિલ્લા એ ચાર શાખાઓ અને એ શાખાઓના અનુક્રમે ૧. ત્રંમલિજ્જ ૨ વત્થલિજ્જ ૩ વાણિજ્જ અને ૪ પળ્હવાહણય કુલો હતા. આમાંની ત્રીજી વર્ડેરી-વજ્રશાખાનો ઉદ્ભવ આર્ય વજ્રસ્વામિથી (ઈ સ ૨૧-૫૭, વીર સ. ૫૪૮-૫૮૪) મનાય છે.^૧ આ વજ્રશાખાના નાગેન્દ્રકુલ, ચન્દ્રકુલ વગેરે ઉપકુલો હતા.^૨ કવિ આમાંની વજ્રશાખાના હતા અને વાણિજ્યકુલ એમનું મુખ્યકુલ તથા ચન્દ્રકુલ ઉપકુલ હતું. આ પરપરામાં કનોજના રાજા આમરાજને પ્રતિબોધનાર આચાર્ય બપ્પમહિસૂરિ (ઈ. સ. ૭૪૪-૮૩૯) થયા.^૩ તે જ સુપ્રસિદ્ધ આચાર્યનો પરંપરામાં, યશોભદ્રસૂરિ-ગચ્છમાં પ્રસ્તુત કવિ થયા. યશોભદ્રસૂરિ-ગચ્છ કોનાથી અને ક્યારે રચપાયો તે વિશે કોઈ માહિતી પ્રાપ્ત થતી નથી. કવિના ગુરુ-પ્રગુરુ વિષયે પણ કોઈ ઉલ્લેખ અન્યથા મળતો નથી

પ્રશસ્તિપરથી ઇટલું જાણી શકાય છે કે યશોભદ્રસૂરિ-ગચ્છ મથુરાપ્રદેશમાં તે કાલે વિદ્યમાન હતો આચાર્ય બપ્પમહિસૂરિની કર્મભૂમિ મોઢેરા (ગુજરાત) થી માઢો મથુરા અને પટના સુધીના વિશાળ પ્રદેશમાં વિસ્તરેલી હતી^૪ મોઢેરાના મોઢ-ગચ્છ અને મોઢ-વણિકોના સંવંધનુ પગેરુ ધંધુકા સુધી આવે છે^૫—અહીં એ નોંધવું રસપ્રદ થશે કે આ ધંધુકામાં જ મહાન આચાર્ય હેમ-ચન્દ્રસૂરિ, 'વિલાસવતીકથા'ના રચનાકાલ પછી ત્રેવીસમા વર્ષે (વિ.સં. ૧૧૪૫, ઈ.સ. ૧૦૮૮માં) મોઢજાતિમાં જ જન્મ્યા હતા—આમ કવિ સિદ્ધસેનસૂરિનું કાર્યક્ષેત્ર ધંધુકાથી માઢી પ્રશસ્તિમાં જે ગોપગિરિનો ઉલ્લેખ છે તે ગ્વાલિયર સુધી વિસ્તૃત હશે એમ માની શકાય.

'સાધારણ'ઉપનામથી ગૃહસ્થ-જીવનમાં જ પ્રસિદ્ધિ, સ્તુતિ-સ્તોત્રો સર્વત્ર પ્રચલિત હતા તથા વિલાસવતીની રચના આચાર્યપદે હતા તે દરમિયાન પૂર્ણ કરી, આ વધા ઉલ્લેખોથી એમની

૧. જુઓ જૈન પરપરાનો ઇતિહાસ ભા. ૧ પૃ ૨૧૧-૨૧૯.

૨. એજન પૃ. ૨૮૪-૩૦૦

૩. એજન પૃ. ૧૭૭

૪. પટ્ટાવલી સમુચ્ચય લં. ૧ પૃ. ૫૨

૫. પ્રભાવકચરિતમ્- ૨૧ શ્રી બપ્પમહિસૂરિચરિતમ્, પૃ ૮૦-૧૧૧.

૬. જૈન પરપરાનો ઇતિહાસ ભા. ૧ પૃ. ૫૨૨-૫૨૪.

કાવ્યસાધના લાંબા કાલની હોવાનું કલ્પી શકાય છે. આથી 'વિલાસવતી'ને એમની પ્રૌઢવયની રચના માનવાનું પ્રાપ્ત થાય છે અને તો કવિનો જીવન-કાલ ઈસ્વીસનની અગિયારમી સદીનો પૂર્વભાગ-પ્રથમ કે દ્વિતીય દશકથી માઢી આઠમા-નવમા દશક સુધીમા—આકી શકાય

કવિએ પોતે અનેક સ્તોત્રો રચ્યાનો નિર્દેશ કર્યો છે, પણ તેમનું એક માત્ર સ્તોત્ર અત્યારે ઉપલબ્ધ છે તે પ્રાકૃત ભાષાવદ્ધ 'સકલતીર્થસ્તોત્ર' નામક ૩૬ ગાથાની લઘુ કૃતિ છે તેની એક પ્રાચીન તાડપત્રીય પ્રતિ પાટળના સઘત્રી પાડાના ગ્રંથસગ્રહમા છે અને લા ઢ વિદ્યામંદિર, અમદાવાદ ખાતે વે કાગલની પ્રતિઓ મળી આવી છે. આ કૃતિમા કવિના સમયના અને પૂર્વ પરપરા અનુસાર પ્રસિદ્ધ એવા જૈન તોર્થોની વંદના કરવામા આવી છે એનિહાસિક દૃષ્ટિએ જોતા એમા કેટલોક મૂલ્યવાન સામગ્રી મળે છે. એની અતિમ ગાથાઓ આ પ્રમાણે છે—

કિત્તિમ-અકિત્તિમા વિ ય તિત્થયરા વંદિયા મણ સઘ્વે ।

જિણ-ભવણ-સન્નિવિદ્ધા સાહારણ-ભક્તિ-રાણ ॥૩૫॥

ભરહમ્મિ મણુઅ-વિહિયા મોહારિ-ઢપ્પ-માહપ્પા ।

સિરિ-સિદ્ધસેણસૂરિહિ સંથુયા સિવ-સુહ દિંતુ ॥૩૬॥

કવિનો ત્રીજી એક કૃતિ 'એકવિંશતિસ્થાન-પ્રકરણ' પ્રકાશિત થયેલી મળી આવે છે^૩ જે પ્રાકૃત ભાષામા છે અને જેમા ચાવીસે તીર્થકરોના વ્યવન, જન્મ, જનક-જનની ઇત્યાદિ એકવીશ સ્થાન-વિગતો ૬૬ ગાથાઓમા આપવામા આવેલ છે. તેની અતિમ ગાથા નીચે પ્રમાણે છે—

ઇય ઇક્કવીસ-ઠાણા ઉદ્ધરિય સિદ્ધસેણસૂરિહિ ।

ચઠવીસ-જિણવરાણ અસેસ-સાહારણા મણિયા ॥૬૬॥

વન્ને કૃતિઓના અતે આવતા 'સાહારણ' શબ્દ ઉપરથી આ કૃતિઓના કર્તા સિદ્ધસેન-સૂરિ તે પ્રસ્તુત 'સાધારણ' કવિ જ છે તેમ લાત્રીથી કહી શકાય 'વિલાસવતી' કહા'ના પ્રત્યેક સંધિના અંતે કવિએ શ્લેષ દ્વારા પોતાનું નામ સૂચ્યું છે તે હકોક્ત ઉપરોક્ત વિધાનને પુષ્ટ કરે છે.

૩. કથા-સાર

સંધિ-૧

કથાના પ્રારંભમા કાવ્યરૂપી હારની પ્રગંશા કરીને મંગલમા કવિ ચોવીસ તીર્થકરોની દરેકના નામ દર્શને સ્તુતિ કરે છે પછી મિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુઓને પ્રણામ કરીને શ્રુતદેવો-સરસ્વતીનું સ્મરણ કરે છે. (૧)

પછી શ્રોતા-પાઠકોને સંત્રોધી પરદોષઢર્ગન, પરજનપીડા અને પ્રમાદના કડવા ફલ વિશે દૃષ્ટાતરૂપે વિલાસવતીની કથા ધ્યાનપૂર્વક સામલવા કહી કથા શરૂ કરે છે (૨)

આ ભારતવર્ષમા શ્વેતાશ્ચી નામે સુંદર નગરી હતી, જ્યા યજ્ઞોવર્મા નામે રાજા શાસન કરતો હતો. તેને કીર્તિમતી નામે ગુણવંતો પટરાણી હતી તેની કુક્ષિએ રૂપગુણમા ઉત્તમ એવો

૧. લા ઢ. વિદ્યામંદિર, અમદાવાદ તરફથી પ્રકાશિત થનાર 'ચૈત્ય પરિપાટિ-સંગ્રહ'મા મે સપાદિત કરેલ આ સ્તોત્રનો સમાવેશ કરાયો છે

2. Descriptive Catalogue of Mss. in the Jain Bhandars at Pattan Ed. by L A Gandhi pt. 1 pp. 155-56

૩. એકવિંશતિસ્થાનપ્રકરણ-સંપા. મુનિ દેવવિજયજી, પ્રકાશક-શેઠ લીમચંદ ફૂલચંદ, સીનોર, ઈ. સ. ૧૯૨૪.

કુમાર જન્મ્યો કુમારના જન્મસમયે જ નૈમિત્તિકો(જ્યોતિષીઓ)એ માર્યું કે આ કુમાર સકલ વિદ્યાધર રાજાઓનો અધિપતિ થશે કુમારનું નામ સનત્કુમાર પાડવામા આવ્યું. વધાને પ્રિય એવો કુમાર વૈભવપૂર્વક ઉછરવા લાગ્યો. (૩)

એક વખત અશ્વક્રીડાથી પાછા વળતા કુમારે રક્ષકો દ્વારા પકડીને મારવા માટે લઈ જવાતા કેટલાક ચોરોને જોયા. ચોરોની શરણ-યાચનાથી કુમારે તેમને છોડાવ્યા નગરજનો આ જાણી ગુસ્સે થયા રક્ષકોએ આ વાત રાજાને કહી રાજાએ કુમારથી લાનગી રીતે, નગરજનો ને જાણ થાય એ રીતે ચોરોનો વધ કરવા રક્ષકોને આજ્ઞા કરી કુમારથી આ છૂપું ન રહ્યું અને તે પોતાના પિતાથી રિસાઈને ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યો (૪)

પોતાના પરિજનોએ વારવા છતાં તે કેટલાક વફાદાર માણસોને સાથે લઈને નગરી છોડી ચાલી નીકળ્યો, ને સમુદ્રતીરે આવેલી ઈશાનચંદ્ર રાજાની રાજધાની તામ્રલિપ્તિ નગરીએ આવી પહોંચ્યો. તેના આગમનની જાણ થતા ઈશાનચંદ્ર રાજાએ સપરિવાર સામે જઈને તેનું સ્વાગત કર્યું, નગરમા લઈ જઈ સુસજ્જ નિવાસસ્થાન આપ્યું અને આ પળ તેનું પોતાનું જ રાજ્ય છે એમ ગણવા કહ્યું સનત્કુમાર ત્યાં સુખપૂર્વક સમય પસાર કરવા લાગ્યો. (૫)

ઈશાનચંદ્ર રાજાએ તેને કોઈ મનગમતો આજીવિકા સ્વીકારવા કહ્યું પણ કુમારે ના પાડી

ઘટલામા વૃહવિધ વિલાસવાળો મનહર વસંતમાસ (વર્ણન) આવી પહોંચ્યો. અને મદનનો મહોત્સવ ઉજવવા નગરજનોની સાથે જ મિત્ર-પરિવાર સહ કુમાર પણ અનગનંદન નામના ઉદ્યાન તરફ ચાલ્યો. (૬-૭)

રાજમાર્ગે પસાર થતા કામદેવ સમા કુમારને પોતાના મહેલની વારીમા વેસી માર્ગનું અવલોકન કરતી ઈશાનચંદ્ર રાજાની રુચવતી પુત્રી વિલાસવતીએ જોયો. જાણે કે પૂર્વ-જન્મની પ્રીત હોય તેમ તેણીને કુમાર તરફ ભાવ પ્રગટ્યો. પોતાના હાથે ગૂંચેલી વકુલમાળા તેણે નીચેથી પસાર થતા કુમાર ઉપર ફેંકી, તે વરાવર કુમારના ગળામા જઈ પડી જેવું કુમારે ઝુંચે જોયું કે અનુરાગવતી રાજકન્યાને જોઈ. તેને પણ અત્યંત પ્રેમ ઉત્પન્ન થયો. કુમારના પ્રિય મિત્ર વસુભૂતિએ આ વધું જોયું અને તેને પણ આ વન્નેના પરસ્પર અનુરાગની તત્ક્ષણ જ્ઞાતી થઈ (૮)

ઉદ્યાનમા જઈને મનોહર ક્રીડાઓમા જોડાવા છતાં કુમારનું હૃદય તો વિલાસવતીના સુંદર મુલ્કનું જ ચિતન કરતું રહ્યું પછી નગરીમા પાછા ફરી પોતાનું કામકાજ આટોપી તેણે દિવસ જેમતેમ પૂરો કર્યો પણ પ્રિયાવિરહે તેની રાત્રિ લાવી અને દુઃસહ બની गई (૯)

પ્રભાતે મિત્રો આવ્યા તેમની સાથે કુમાર ક્રીડા માટે મવનોદ્યાનમા ગયો પણ કોઈ રમત-માં તેનો જીવ લાગ્યો નહીં વસુભૂતિએ આ જોયું અને તેણે કુમારને માધવીમંડપમા લઈ જઈ વિપાદનુ કારણ પુછ્યું શરમના માર્યા કુમારે પ્રથમ તો વ્રહ્માના વ્રતાવ્યા પણ અતે પોતાની વિરહ-પીડાનો એકરાર કર્યો (૧૦) વસુભૂતિએ હસીને પોતે એ જાણે છે એમ કહી આસ્વાસન આપ્યું કે 'મિત્ર ! તારા ઉપર એ કુંવરી પણ ઘટલી જ આસક્ત છે, એ તેણે ફેંકેલી વકુલ-માલિકારૂપી પ્રગયદૂતી જ સાત્વિત કરે છે. ઘટલે તે પણ તારો સમાગમ ઈચ્છે છે જ, માટે શોક ન કર.' (૧૧) પોતે વિલાસવતી સાથે કુમારનો મેળાવ કરાવી આપવા જરૂર ડાગય કર્યો એમ કુમારને મનાત્રી, વસુભૂતિએ વિલાસવતીની ધાવમાતાની પુત્રી અનંગસુંદરી સાથે સંબંધ જોડવાની યુક્તિ અજમાવી. થોડા દિવસ એમ જ પસાર થતા કુમારને વસુભૂતિના વચનમા પણ વિશ્વાસ ન રહ્યો અને તે કામજ્વરથી લૂન પીડાવા લાગ્યો. (૧૨)

केटलोक काल वीत्ये वसुभूति आव्यो. तेने खुश जोईने कुमारे तेनो सफळतानु अनुमान कयुं 'कुमारे पूछवाथी तेणे कह्युं के पोते अनंगसुंदरीने मळवा गयेल, त्या तेने दुःखनुं कारण पूछ्युं अने पोते ते दूर करवामा मदद करवा तत्परता दर्शावी. (१३)

त्यारे अनंगसुंदरीअे कह्यु - 'मारी प्रिय सखी विलासवती अकाळे ज अंतिम अवस्थामां आवी पडी छे. मदन-महोत्सव समये कोई अजाण्या अप्रतिम सुंदर युवकने जोईने तेनामा अनुरक्त थई अने तेना विरहे तेनी आ अवस्था थई छे. ते युवानने जोई प्रेमथी तेणे तेना गळामा वकुलमाळा नाखी, जे ते युवाने सहर्ष स्वीकारी. - बस, त्यारथी माडी ते शून्य हृदय बनो गई छे. आ सधळ दासी गसेयी जाणी कुवरीनो अेना प्रियतमनो साथे मेळाप करावी आपवानु में माथे लीवु आ पछो में सर्वत्र ते युवाननी खोज करी पण क्याय तेनो पत्तो लागतो नथी. आ मारा दुःखनु कारण छे.' (१४-१५)

विरहाग्निमा आ रीते विलासवती प्रजळी रही छे अने तेनी अवस्था अत्यन्त खराब थई गई छे अेम साभळता ज सनत्कुमार तेने वचाववा जवा माटे व्याकुळ थई गयो. वसुभूति अे तेने वार्यो अने कह्यु के 'आ तो अनंगसुंदरीअे मने जे कह्यु तेनी वात मात्र छे' (१६) आगळ वात चलावता वसुभूतिअे कह्यु - "अनंगसुंदरीए कुंवरीने वचाववा पोते ते युवकनो पत्तो मेळव्यानी बनावटी वात करी अने कुंवरीए राजी थई अनंगसुंदरीने पोतानी कटिमेखला उतारी भेट आपो. एटलामा विलासवतीनी माताए आवी तेणीने महाराजा समक्ष वीणावादन करवा जवानो आज्ञा कही संभळावी विलासवती वीणावादन माटे गई अनंगसुंदरी पोताना घरे आवी अने विलासवतीनो तेना अजाण्या प्रियतम साथे कैम मिलाप कराववो तेनी चिंता करवा लागी. में (वसुभूतिअे) तेने आश्वासन आप्यु अने कह्यु के ते युवानने हुं जाणुं ह्यु राजकुमारीनी पीडा जरूर दूर थरो ते युवक मारो परममित्र सनत्कुमार छे अने विलासवती साथेनो तेनो राग मदन-महोत्सव वखते में अनुभव्यो छे कुमार तेणीने मळवा अत्यन्त आतुर अने प्रयन्नगोल छे आ पछी में अने अनंगसुंदरीए तमारा वन्नेना मिलन माटे भवनोद्याननु स्थळ पसंद कयुं छे हवे कुमारनी जेवी आज्ञा " आ साभळी अनुपम आनंद अनुभवता सनत्कुमारे वसुभूतिने कडांनी जोड भेट आपी दीधी (१७-२०)

पछी संकेत-समये वसुभूतिने साथे लई सनत्कुमार बधी ऋतुओना फूल ज्या एक समये ज खील्यो छे एवा मनहर भवनोद्यान(वर्णन)मा पहोंच्यो त्या अनंगसुंदरी मळी अने चंदन-लतागृहमां पधारवा वन्नेने विनंति करी तेआ चन्दनलतागृहमा गया. त्या आगळ स्वसखी-ओथी वींटळायेली अप्रतिम रूपवती विलासवती (विस्तृत वर्णन) ने कुमारे जोई. (२१-२३)

अन्योन्य प्रीतिपूर्वक ओळखाणविधि थई विलासवतीए ताबुलादिकथी कुमारनु स्वागत कयुं. वन्ने एक आसने वेठा तेवामा राजानु तेडुं लईने मित्रभूति नामे माणस आवो पहोंच्यो तेणे विलासवतीने आगश दिवसे वरावर वीणा-वादन न थवाथी राजाना गुस्से थवानी वात करी अने फरी वीणा-वादननी राजाजा संभळावी नाछूटके जता जता पाछुं वळी वळी अतृप्त नजरे कुमारने निहाळती विलासवती त्याथी चाली गई फरी प्रियाथी छूटा पडवानु दुःख अनुभवतो कुमार पण मित्र साथे पाछो फां पाछा फरता तेने राजानी अनंगवती नामनी राणीए जोयो अने तेनी मति रूपाळा कुमारने जोई विकारथी चलित थई. (२४-२५)

કુમાર તરફ અનંગવતીને રાગ ઉત્પન્ન થયો અને કાર્યાકાર્યનો વિવેક ભૂલી તે કુમારનું ચિંતન કરવા લાગી. આ તરફ વિલાસવતીએ પોતાના પ્રણયીજન કુમારને અનંગમુંદરી દ્વારા કુસુમ, તંત્રોલ વગેરેની મેટ મોકળાવી. કુમારે અત્યંત આદરપૂર્વક તે ઉપહારનો સ્વીકાર કર્યો આ રીતે તે સુખપૂર્વક કાઢનિર્ગમન કરવા લાગ્યો (૨૬-૨૭)

સંધિ-૨

એક દિવસ અનંગવતીએ દાસી દ્વારા સનત્કુમારને પોતાના મહેલે પધારવા આમન્રણ મોકલવું રાણીને માતા સમાન સમજી નિર્દોષમાથે કુમાર મહેલે ગયો. પણ રાણીએ તેની પાસે અઘટિત માગણી કરી (૧-૨) સનત્કુમાર આ જાણી ચોંકી ઉઠ્યો. તેણે રાણીની માગણીનો ઇન્કાર કર્યો અને પોતે તેણીના પુત્ર સમાન હોઈ આવું અપકૃત્ય પોતાની પાસે નહોં કરાવવા અનુરોધ કર્યો તથા રાણીને પણ આવો દુષ્ટભાવનાથી પર થવા ઉપદેશ આપ્યો શીલ અને નીતિમાં કુમારની મક્કમતા જોઈ રાણીએ પણ ફેરવી તોલ્યું અને પોતે તો માત્ર તેની પરીક્ષા જ કરતી હતી તેવો દેખાવ કરી કુમારને જવા દીધો. પોતાના નિવાસસ્થાને જઈ સનત્કુમાર વસુભૂતિ વગેરે મિત્રો સાથે ફરી ક્રીડામગ્ન થયો. (૩-૪)

એવામાં રાજાનો વિશ્વાસુ મિત્ર નગરવજ્રક વિનયંધર કુમાર પાસે આવ્યો અને એકાતમા કહેક કહેવાની અનુમતિ માગી. કુમારે રજા આપતા તેણે વાત શરૂ કરી- “તમારા પિતાના રાજ્યમાં સ્વસ્તિમતી નામના ગામમાં વોરસેન નામે એક વોર, ઉદાર અને પરોપકારી મુખટ રહેતો હતો તેની ગર્ભવતી પત્નીને લઈને એકદા તે જયસ્થલપુર નામે નગરમાં આવેલા પોતાના શ્વસુર-ગૃહે જવા નીકળ્યો શ્વેનાશ્વો નગરોના પાદરે તે આવ્યો ત્યારે રાજાનો ગુનો કરીને ભાગી છૂટેલા એક ચોરે તેનો આશ્રય માગી પોતાનું જીવન બચાવવા વિનંતિ કરી. તેનો ગુનો નહિ જાણતા ઉદાર વોરસેને પત્નીના વારવા છતાં તેને શરણ આપ્યું. (૫-૭)

ચોરને ઓધવા નીકળેલા રાજાના સૈનિકો તે જગાએ આવે પહોંચ્યા. વોરસેને ચોરને રક્ષણ આપ્યું છે તે જાણી તેમણે વોરસેન પાસે રાજ્યગુનેગારને પાછો મોંપવાની માગણી કરી. ટેકીલા વોરસેને કોઈ પણ ભોગે ઘરણાગતને સોંપવા ઇન્કાર કર્યો રાજાજાથી સૈનિકોએ તેના પર હુમલો કર્યો ત્યાં એક ધિંગાળું (વર્ણન) મચી ગયું એ જ વેળાએ તમારા પિતા યજ્ઞોર્મદેવ (તે કાલે યુવરાજ) અશ્વક્રિડા કરી ત્યાંથી પસાર થતા હતા તેમણે સમગ્ર વૃત્તાત સામઘી વોરસેનને શરણાગત-વત્સલ જાણી વચાવી લીધો. વોરસેન નિર્મય વ્રતી સપત્નીક જયસ્થલપુર પહોંચ્યો ત્યાં તેની પત્નીએ પુત્રને જન્મ આપ્યો તે પુત્ર તે હું (વિનયંધર) પોતે આ રીતે તમારા પિતા મારા કુટુંબના ઉપકારી છે” (૮-૧૨)

પછી પોતે અત્યારે આવવાનું પ્રયોજન જણાવતાં વિનયંધરે આગળ કહ્યું કે “રાણી અનંગવતીએ ઈશાનચંદ્ર રાજા પાસે તમે (સનત્કુમાર) તેના પર કુદૃષ્ટિ કરીને અપમાનિત કર્યાની ફરિયાદ કરી છે આથી કોપાયમાન થયેલા રાજાએ કોઈ ન જાણે એવી રીતે તત્કાલ તમારો વધ કરવાનો મને આજ્ઞા કરી છે હવે આ કપરી અને અનિચ્છિત રાજાજા કહી રીતે પાર પાડવી એની મુંઝવણમાં રહેલો હું રાજભવનમાંથી નીકળ્યો, ત્યાં સિંહદ્વારે જ કોઈએ ઢીંકેલા. ત્યાં રહેલા સિદ્ધ નૈમિત્તિકે આ જોઈ માર્ગ્યુ- ‘વિનયંધર ! જા, તારું કાર્ય ઈચ્છા મુજબ સફળ થશે’ આ પછી ઘેર પહોંચતા મારી માતાએ મને ઉદાસ હોવાનું કારણ પૂછ્યું. મેં તેને સઘળું કહ્યું, ત્યારે તેણે મને ઉપરોક્ત ઉપકારની વાત કરી અને તમારા જેવા ઉત્તમ માણસને ન મારવા કહ્યું. આ પછી પણ એક સામુદ્રિક લઘ્વગોષ્ઠી તમારો નિર્દોષતાની ખાત્રી મેલવનો હું તમારી પાસે આવ્યો છું હવે તમને યોગ્ય લાગે તેમ ઉપાય કરો”. (૯-૧૫)

સનત્કુમારને આહો વાત જાણી સ્ત્રીઓની કુટિલતા વિશે મનોમન ખૂબ ઉદ્વેગ થયો. પહેલાં તો સાચી વાત રાજા સમક્ષ રજૂ કરવાનો તેને વિચાર થયો. પણ તેમ કરવા જતા રાણીનો ઘાત થશે એમ વિચારી તથા પોતાના કર્મનો જ આમા વાક છે એમ ગણી પરોપકારી કુમારે વિનયંધરને પોતાનો જ વધ કરવા કહ્યું. પણ કુમારના નિર્દોષપણને જાણનાર વિનયંધરે તેમ ન કરતા રાજા પાસે રાણીની દુષ્ટતા ઉઘાડી પાડવા આગ્રહ કર્યો અને પછી પોતે પણ રાજાને સત્ય હકીકત કહેવા જવા તૈયાર થયો. પણ કુમારે તેને વાર્યો ગુરુજનોને સતાપ કરવો યોગ્ય નથી માટે પોતાનો જ વધ કરવા ફરી ફરી કુમારે આગ્રહ કર્યો. વિનયંધરે અતે કોઈ મધ્યમ માર્ગ કાઢવા કહ્યું કે જેનાથી સાપ મરે નહિ અને લાઠીયે ભાગે નહિ. બુદ્ધિમાન કુમારે પોતે છૂપી રીતે નગર છોડી ચાલ્યો જાય અને વિનયંધર રાજા પાસે એની હત્યા કર્યાં જાહેર કરે એવો વચ્ચલો માર્ગ કાઢ્યો. પછી તે જ દિવસે સમુદ્રદત્ત નામે સાર્થવાહના સુવર્ણભૂમિ તરફ જતા વહાણમા વસુભૂતિ સાથે સનત્કુમારને છૂપી રીતે વેસાડી વિનયંધરે લાગણીપૂર્વક વિદાઈ આપી. (૧૬-૨૩)

સંધિ-૩

વહાણ આગલ વધ્યું અને વસુભૂતિએ સનત્કુમારને આ રીતે એકાએક ચાલી નીકળવાનું કારણ પૂછ્યું જવાનમા કુમારે અનંગવતીવાળો સમગ્ર વનાવ કહ્યો. વે મહિના પછી તેઓ સુવર્ણભૂમિ આવી પહોંચ્યા (૧-૨)

વહાણમાથી ડૂતરી તેઓ શ્રીપુરનગર ગયા. ત્યા વેપાર માટે આવેલ, શ્વેતામ્બીનો રહેવાસી શેઠ સમૃદ્ધદત્તનો પુત્ર, મનોરથદત્ત નામે ત્રાલમિત્ર કુમારને અચાનક જ મળી ગયો. તેણે ખૂબ આગ્રહપૂર્વક વન્નેને પોતાના નિવાસે રોકી રાખ્યા. (૩)

કુમારે પોતે પિતાથી રિસાઈ ધર છોડ્યાની તથા હાલ પોતાના મામા સિંહલદ્વીપના રાજા પાસે જઈ રહ્યાની વાત કહી અને પોતાના માટે સિંહલદ્વીપ જતા વહાણનો પ્રવંધ કરી આપવા મનોરથદત્તને કહ્યું મિત્રનો વિયોગ થશે એ બીકે મનોરથદત્તે ઘણા દિવસો સુધી વહાણનો પ્રવંધ કર્યો નહીં (૪)

અતે કુમારના કામની અગત્ય જાણીને તેણે કુમારને સિંહલ જનારા વહાણની खबर આપી તેણે જેને ઓઢવાથી ઓઢનારને કોઈ જોઈ શકે નહિ એવું ચમત્કારિક ‘નયનમોહન’ નામનું એક પટવસ્ત્ર કુમારને મેટ આપ્યું. તે કેવી રીતે પ્રાપ્ત થયું એમ કુમારે કુતૂહલથી પૂછતા મનોરથદત્તે પોતાના સિદ્ધસેન નામના એક તાત્ત્વિક મિત્રદ્વારા વિધિપૂર્વક યક્ષકન્યાની સાધના કરીને તેની પાસેથી કેવી રીતે ‘નયનમોહન’ પટ મેળવ્યો તેની વિગતે વાત કરી. (૫-૯)

કુમારે વસ્ત્ર સ્વીકાર્યું. ત્યારવાદ મનોરથદત્તે પોતાના જાણીતા ઈશ્વરદત્ત નામના સાર્થવાહના વહાણમા વન્ને મિત્રોને વેસાડી, સાર્થવાહને તેમની ભલામણ કરી, સિંહલદ્વીપ જવા વિદાય કર્યા (૧૦)

તેરમા દિવસે સમુદ્રમા ભયાનક તોફાન (વર્ણન) આવ્યું. કર્મસજોગે વહાણ ભાગી ગયું. માળસો સમુદ્રમા ડૂંચવા લાગ્યા સદમાયે એક પાટિયું કુમારના હાથમા આવી ગયું. ત્રણ દિવસે કુમારે કિનારે જોયો (૧૧-૧૨)

किनारे आवी कुमारे आश्चर्य साये जोयु तो पेछं वस्त्र पाणीथी भोजायुं न हंतुं. कुमार ने ते जोई विधिनी लीलानुं स्मरण थयु. वसुभूतिनी याद आवता तेने मित्र विना जीवसु दुष्कर लाग्युं. (१३) मित्र विना जीवन निष्प्रयोजन होई तेने आत्महत्या करवानी इच्छा थई, पण तेने ए विचार आव्यो के कदाच वसुभूतिने पण पोतानी जेम कोई पाटियुं मळी जवाथी ते पण जीवतो होई शके, आथी पोते निराश न यता जीवसुं जोईए आम विचारी ते फळाहार वगेरेनी शोधमा नीकळथो. (१४)

एक रमणीय वन (वर्णन) मा एक नदीतीरे तेणे फलादिकनुं भोजन कयुं. त्या एक आम्रवृक्षनीचे तेणे प्रियानुं मनरजन करता सारसने जोवो अने तेने पोतानी प्रिया विलासवतीनुं स्मरण थयुं. (१५) मनुष्यो करता वनना पशु-पक्षीओ केटला मुखो छे एनो विचार करतां साज पडीगई अने थाकेलो कुमार निद्राधीन थयो. (१६)

प्रभाते जागी पुनः ते वनमा फरवा नीकळथो. त्या किनारानी सुंदर रेतीमां कोईनी नाजुक पदपंक्तिओ पडेली जोईने एटलामा कोई स्त्रीनी हाजरी होवानु तेणे अनुमान कयुं. (१७) तेवामा थोडे दूर डावा हाये फूलछावडी लईने जमणा हाये फूले चूंटती कोई सुकुमार तापस-कन्या (वर्णन) तेणे जोई. अरण्यमा आवी सुंदरता जोई आश्चर्य अनुभवता कुमारे वृक्ष पाछळ छूपाईने तेनुं निरीक्षण कयुं. (१८)

मात्र वल्कल सिवाय ते तापसी अने विलासवतीमा कोई मेद नथी ए जोई कुमारना शरीरमां कामाग्नि प्रजळी उठथो. छावडी भरीने जेवो तापसी नजीकथी नीकळी के कुमार पण विकारने दवावी तेनी सन्मुख जई ऊभो प्रणिपात करी, पोतानी वीतककथा कही पळी आ कयो प्रदेश छे तथा ते कया आश्रममा रहे छे वगेरे प्रश्नो कुमारे पूछथा. कुमारने जोता ज दिग्मूढ बनेली तापसी क्षणमात्र आखो नीचे ढाळी ऊभी रही अने पळी कई पण जवात्र आप्या विना ज चालवा लागी एकली तापसकन्याने पोते आ रीते पुछवु न होतुं जोईतु एम विचारतो कुमार कुतूहलथी तेनी हिलचाल छुपाईने जावा लाग्यो. कोईने आसपास न जोता पोतानुं वल्कलवस्त्र ठीकठाक करता ते तापसकन्याए अंगभंग करी निश्वास मूक्यो कुमारने तेनुं आ कार्य समजायुं नहीं पोतानुं आ रीते जोवुं अधर्ष्य छे एम मानी अंते कुमार त्याथी फरी पाछो नदीतीरे आव्यो. फलाहारथी तृप्त थई रात्रि थना ज निद्राधीन थयो. निद्रामा तेणे कोई दिव्य स्त्रीए पोताने मनोहर पुष्पमाळा आपी अने पोते ते सहर्ष कंठमा धारण करी एवुं स्वप्न जोयुं. सारसना मधुर रवथी जागी जता कुमारे विचार्युं के आ स्वप्न नजीकना भविष्यमा ज कन्यालाभ सूचवे छे (१९-२१) कुमारने शंका थई के आ वनमा कन्या शी रीते मळे ? पण आगला दिवसे मळेली विलासवती जेवी ज तापसकन्यानी स्मृति तथा शुभ-सूचक इतर शुक्नो द्वारा कुमारने स्वप्न फलवानी आशा बंधाई विलासवतीए व्रत धारण कयुं होय तो पोते पण व्रतग्रहण करणे एम विचारतो ते फरी ते तापसकन्यानी शोधमा प्रवृत्त थयो. अथाक अविरत प्रयत्न छता तेने क्याय तापसकन्यानो पत्तो न लाग्यो. (२२-२३)

संधि-४

ते दरमियान एक आम्रवृक्षनीचे विलासवतीना विचारमा मग्न कुमार वेठो हतो त्या एक मध्यम वयनी तापसी (वर्णन) त्या आवी अने कुमारनुं नाम दर्ई संवोधन कयुं, पळी तेना मस्तके कमंडळना पाणीथी अभिपेक करी, मनोरथ पूर्ण थवानो आशीर्वाद आप्यो (१)

કુમારે તેનું અભિવાદન કર્યું. કુમારને પાસે વેસાડી તેણે પોતાની વાત શાતચિત્તે સામભલા કહ્યું; અને પછી વાત કહેવી શરૂ કરી-“આ ભારતવર્ષમા વૈતાલ્ય નામે શ્રેષ્ઠ પર્વત (વર્ણન) છે. તેના પર વિદ્યાધરોનું ગંધસમૃદ્ધ નામે પ્રસિદ્ધ નગર આવેલું છે, જેનો સહસ્રચલ નામે રાજા છે અને સુપ્રભા નામે રાણી છે તેમની મદનમંજરો નામની હું પ્રાણપ્રિય પુત્રી છું. વિલાસપુરના રાજકુમાર પવનગતિ સાથે મારા લગ્ન કરવામા આવ્યા હતા (૨-૩)

‘એક વખત વિમાનમા વેસી આકાશમાર્ગે ચલે ક્રીડનાર્થે નંદનવનમા ગયા ત્યા અચાનક જ સુવર્ણ-સિંહાસનેથી પડી જતા પવનગતિએ પ્રાણ ત્યજ્યા. અત્યંત શોકથી વિલાપ કરતી હું વેમાન બની ગઈ. માન આવતા ઝડવાનો પ્રયત્ન કર્યો તો ઝડી શકી નહીં, મારી ઓંકાશ-ગાંમિની વિદ્યા નિષ્ફળ ગઈ એકલી હું અરણ્યરૂદન કરતી રહી. એવામા મારા પિતાના મિત્ર દેવનંદ વિદ્યાધર તાપસ ત્યા આવો ચડ્યા તેમણે મને રૂદનનું કારણ પૂછ્યું મેં અથેતિ વાત કરી. તેમણે મને આશ્વાસન આપ્યું અને સંસારની અસારતા સમજાવી સંસારમા પ્રવજ્યા-વ્રતગ્રહણ એ જ એક માત્ર સુખનો માર્ગ છે એવું પ્રતિપાદન કરી તેમણે મને તાપસ-દીક્ષા લેવા પ્રેરી. મેં તૈયારી વતાવી. પછી પોતાના પ્રભાવથી મારા પિતાને પળ ત્યાં હાજર કરી, રૂદતદ્વીપ ઉપર જઈ, વિધિપૂર્વક તેમણે મને તાપસ-દીક્ષા આપી. (૪-૮)

આ રીતે વ્રત ધારણ કરતી હું એક વખત ફળાદિક માટે ઘૂમતી ઘૂમતી સાગરતીરે (વર્ણન) આવી ત્યા એક પાટિયા સાથે વલગેલી વેમાન લાવણ્યમયી કન્યા મેં જોઈ, કમંડલુ-જલનો છંટકાવ કરી મેં તેને માનમા આણી. શોક અને ભયથી વિહ્વલ બનેલી તેને મેં પરાણે ફળાહાર કરાવ્યો. આશ્રમે લઈ જઈને મેં કુલપતિને તેની સોંપણી કરી. (૯-૧૦)

તે અભિજાત કન્યાએ શરમના માર્યા પોતે તામ્રલિસિની નિવાસી છે તે સિવાય બીજું કંઈ કહ્યું નહોં. સંખ્યાવશ્યક વાદ મેં કુલપતિને જ તેના વિશે પૂછ્યું. તપોવ્રતથી કુલપતિએ વ્રતાવ્યું કે ‘તે તામ્રલિસિના રાજા રૂશાનચંદ્રની પુત્રી છે અને પ્રિયતમના વિરહથી આ અવસ્થા પામી છે. કન્યા હોવા છતાં મનથી તે યગ્નોવર્મ રાજાના પુત્ર સનત્કુમારને પરણી ચૂકી છે. નિર્દોષ કુમારને રૂશાનચંદ્ર રાજાએ મરાવી નાખ્યો એમ સાંભળી પોતે આત્મહત્યા કરવાનો ઇરાદો કરી, એક રાત્રિએ ચોકીદારો ન જાણે તેમ તે ઘરથી માગી છૂટી, પળ રાજમાર્ગેથી ચોરોના હાથમાં પડી. ચોરોએ તેને છુટી લઈને પછી અચલ નામના સાર્થવાહને વેચી અચલ તેને સાથે લઈ વહાણદ્વારા ચર્ચકુલ તરફ રવાના થયો; પળ વહાણ અધવચ્ચે જ તૂટી ગયું. એક ફલક હાથમા આવી જતા તેણી આ રીતે કિનારે ઘસડાઈ આવી. તેના પતિ સાથે તેનો અવશ્ય સંગમ થશે અને તેનું જીવન સફળ થશે.’ (૧૧-૧૨)

કુલપતિએ તેનો પતિ પળ જીવિત હોવાનું જણાવ્યું તેથી મને સ્તૂત્ત જ હર્ષ થયો. શોકાકુલ તેને મેં આશ્વાસન આપી સંસારની ગતિ વિષે ઉપદેશ કર્યો, તેથી તે વ્રતગ્રહણ માટે તત્પર થઈ-પળ મેં તેને અટકાવો અને કુલપતિએ કરેલ ભવિષ્યવાણી તેને સમજાવી. પ્રિયતમ જીવિત હોવાનું જાણી તે અતિ પ્રસન્ન થઈ (૧૩-૧૫)

કેટલોક કાલ તેણે તાપસકન્યારૂપે જ પસાર કર્યો એકદા કુલપતિ ભગવાન પોતાના ધર્મ-બંધુના દર્શનાર્થે શ્રીપર્વત ગયે ત્યારે કુસુમ-સમિધ લઈને પાછો ફરતા તેને મેં રોતો દીઠી. મેં પૂછતા તેણે કહ્યું કે આજ પોતાના સ્વજનોની યાદ આવી ગઈ. મેં તેને કુલપતિ આવશે ઘટલે તેના ઘેર પહોંચાડજો એવું આશ્વાસન આપ્યું. પળ તે દિવસથી તેણે દેવપૂજા, અતિથિ-

सत्कार, कुसुमचयन वधा ज कामो बंध करो दीधा अने यौवनसहज कामचेष्टाओ दाखववा लागी. (१६-१७)

बीजे दिवसे ते आश्रमथी बहार जवा नीकळी त्यारे मने तेना वर्तनमा शंका पडी. आथी हुं पण तेनी पाछळ पाछळ छुपाती चाली नीकळी. अशोकवीथिकामा जईने तेणे रुदन करता करता विधाताने ठपको आप्यो. पछी हाथ जोडी वनदेवताओने संघोधीने पोताने प्रियतम अहीं ज मळेलो अने पोते गरमना भारथी तेने जवाव पण न आप्यो तेनो पश्चात्ताप करवा लागी. (१८-१९)

केटलीकवार पछी कोई जोतुं तो नथी ने एनी खात्री करी, गहन वृक्षझु डर्मा प्रवेगीने, प्रियतमने तथा माता समान एवी मने, वनदेवताओ द्वारा संदेशा पाठवोने, गळामा लतापाश नाखी आत्महत्या करवानी तेणे तैयारी करी ते जोई चोंकी ऊठेली हुं 'बचावो' 'बचावो' एवा साद साथे तेने बचाववा दोडी गई. तेनो पाश में खूंचवी लीधो. आवुं अकार्य आचरवा माटे में तेने ठपको आप्यो तेनी वात में जाणी छे एम कही आश्वासन आप्युं; अने कुलपति भगवानना वचनमा श्रद्धा राखवा कह्यु. आ पछी तेने समजावीने आश्रमे लावी. तारी(कुमारनी) शोध माटे में पहेला तो मुनिकुमारोने मोकल्या, छता तेमने तारी भाळ न मळी एटले छेवटे हु ज तने शोधवा निकळी हवे हे कुमार ! ते स्वजन विनानी सुकोमळ कन्याना प्राणनी रक्षा तारे हाथ छे, माटे तुं मारी साथे चाल " (२०-२३)

संधि-५

तापसीनी साथे कुमार दिव्य तपोवनमा आव्यो त्या विरहकृश विलासवती साथे तेनो समागम थयो. कुमारनो आश्रमउचित सत्कार करी तापसीए आश्रममा ज साधुजनोनी हाजरीमा तेना विलासवती साथे विधिपूर्वक लग्न कर्या (१-३)

लग्नवाद सुंदरवन नामे नंदनवन जेवा मनोहर उद्यान (वर्णन) मा आनंदप्रमोद करी कुमार अने विलासवती आश्रममा पाछा आव्या आश्रमउचित कार्यो करता करता सुखपूर्वक समय पसार करवा लाग्या (४-७)

अेक दिवस समिध-काष्ठ वगेरे लेवा वन्ने वनमा गया. त्या विलासवतीना स्नेहनी कसोटी करवा कुतूहलथी सनत्कुमारे नयनमोहन पट शरीरे ओढी लीधो. कुमारने न जोवाथी व्याकुळ विलासवती मुर्छित थई जमीन पर पडी आ जोई कुमारने पोताना कार्यनो पश्चात्ताप थयो. तेणे पट दूर करी विलासवतीने आश्वासन आपी भानमा आणी, नयनमोहन पटनी वात तेने कही अने ते तेने आप्यो. (८-९) ते पण ते वस्त्र जोई आश्चर्य साथे आनंद पायो.

आनंदविनोदमां केटलोक समय पसार कर्या पछी कुमारे विचार्यु के गृहस्थोने माटे वनवास करता नगरवास उत्तम, माटे पोते हवे स्वदेश प्रति जनुं जोईए. विलासवतीए पण तेनी वातनु अनुमोदन कर्युं आथी कुमारे दरिया-किनारे एक ऊंचा वृक्षनी टोचे भागेला वहाणनी निशानीरूप ध्वज बाध्यो थोडा दिवसो पछी केटलाक खलासीओ ए ध्वज बाधनारनुं नाम पूछता काठे आवी लाग्या. (१०)

सनत्कुमारे ध्वज बाध्यो छे एम जाणी तेमणे तेने कह्युं के 'अमे महाकटाहद्वीपना निवासी सानुदेव नामना सार्यवाहना खलासीओ छीए. अमार वहाण मलयदेश तरफ जई रह्युं छे. तमारो ध्वज जोई अमारा मालिके अमने तपास करवा अने कोईने मलयप्रदेशे आवयुं होय तो लई आववा मोकल्या छे.' आ साभळो कुमारे तापस-तापसीओनी अनुमति लई, विलासवती

साथे नाविको द्वारा लवायेल होडीमा वेसी प्रस्थान कर्नु भगवतीए आगीर्वाद साथे विलासवतीने गद्गद् कंठे विदाय आपी विलासवतीए दुःख साथे सहुनी विदाय लेंघी. (११-१२)

सार्थवाहे बहुमानपूर्वक बन्नेने वहाणमा वेसाड्या. वहाण पवनवेगे उपड्यु. रात्रिना अंतिम प्रहरे लघुगंका माटे ऊठेला कुमारने, विलासवतीपर आसक्त थयेला सानुदेवे धक्का मारी समुद्रमा फेंकी दीघो. एक पाटियुं कुमारना हाथमा आवी जता पाच दिवसे मुश्केलीथी समुद्र पार करी मलयतीरे पहुँच्यो (१३)

कुमारे तीरे आवी विचार्युं के 'सार्थवाहने विलासवती पर आसक्ति थवाना कारणे ज मने मारवानी योजना करी. पण ए जाणतो नथी के विलासवती मारा विना पलमात्र पण जीववा ईच्छशे नहि. अने जो विलासवती जीवित न होय तो मारे पण जीवनथी हवे शुं काम छे ?' आम आत्महत्यानो विचार करतो ते एक लीमडाना वृक्ष नीचे आवी ऊभो त्या नजीकमां ज मान-सरोवर जेवहु मोटुं एक सरोवर (वर्णन) तेणे जोयु, जेना किनारे पोतानी प्रियतमाथी विखूटो पडेल एक कलहंस (वर्णन) ऊभो हतो. तेनी विरहावस्था जोईने समदुःखी कुमारे पण दुःख अनुभव्यु. (१४-१६)

विधातानी आवी लीला जोईने सनत्कुमार प्रेमना परिणामनो असारता विचारतो हतो तेवामा ज कलहंसने तेनी प्रिया मळी गई ए जोई हंसने हंसी फरी मळी तेम पोताने पण प्रियतमानो फरी समागम शक्य छे एम विचारी कुमारे मरणनो निश्चय फेरव्यो अने विलासवतीने शोधवा पुनः प्रयत्न शरु कर्यो. (१७-१८)

एवामा समुद्रकिनारे चालता चालतां अर्धो योजन दूर जता समुद्रमा तणाता आवता एक पाटिया पर वेभान विलासवतीने कुमारे जोई. तेणे उपचार करो तेने भानमा आणो. भानमा धावतां ज ते कुमारने जोई रोवा लागी कुमारे आश्वासन आपी शात पाडी, तेनी वीतरक्तथा पूछी. विलासवतीए जवाबमा कह्यु—“वहाणमाथी पडी गया पछी, प्रभाते वहाण एनो मार्ग चूकी गयु अने समुद्रमा लुपायेल कोई खडक साथे अथडाईने टूटी गयु. हुं पण समुद्रमा डूबवा लागी, पण पाटियु हाथमा आवी जता आ रीते बचीने अहीं सुधी घसडाई आवी.” सार्थवाहनी दुष्टताना आवा कर्ण परिणाम विशे साभळीने कुमारने कर्मना अबाधित नियमनी प्रतीति थई (१९-२०)

पछी विलासवतीए कुमारनो वृत्तात पूछ्यो. पारकाना दोष प्रगट न करवा जोईए एम विचारी कुमारे पोते प्रमादवश पडी गयानुं अने फलक मळी जता बची गयानुं कह्यु चालता चालता रस्तामा विलासवतीने खूब तरस लागी ते चालवा पण असमर्थ बनी गई. आथी तेने एक वटवृक्षनीचे पाटडानो पथारीमा सुवडावी, रक्षणार्थे नयनमोहन पट ओढाडी कुमार थोडे दूर आवेला सरोवरेथी पाणी लाववा गयो नलिनीदलना पडियामा पाणी लई ते पाछो फर्यो, पाणी पीवा माटे विलासवतीने कहेवा छता तेने कोई जवाब न मळ्यो फरी फरी बोलाववा छतां तेने कोई जवाब न मळता कुमारे पथारीमा तपास करो तो ते खाली हती. विलासवतीना गुम थवाथी गभराटमा कुमारना हाथमांनो पडियो पडी गयो व्याकुल बनी ते चोतरफ विलासवतीने शोधतो घूमवा लाग्यो. एटलामा एनी नजरे अजगरना चालवाथी पडेल चीलो पड्यो. ते चीले चीले चाल्यो तो नजीकनी वनराजिमा एक भयंकर अजगर जोयो, जेना-मौमा नयन-

મોહન પટ હતો. આ જોઈ વિલાસવતીને આ અજગર જ ગળી ગયો હશે એમ માની શોકાકુલ કુમાર મુન્નિત થઈ ધરણીપર ઢલી પડ્યો. (૨૧-૨૫)

સમુદ્રના શીતલ વાયુથી ચેતન પ્રાપ્ત કરતા જ, અજગરના પેટમા પ્રિયાનો સમાગમ થશે એમ માની, પોતાની જાતને પણ અજગરને સ્વાધીન કરવાનું નક્કી કરી, કુમાર અજગર પાસે ગયો. લાકડી મારી ઇંછેડવા છતાં અજગરે કુમારને ગળ્યો નહીં અને ઊલટું મોંમાંનો નયનમોહન પટ કાઢી નાંખી, કૂંડાલાનો જેમ ગોળ વળી ગયો. આમ અજગરે પોતાને ગળ્યો નહિ એથી કુમારે જાડ ઉપર ચઢી ફાંસો ખાઈ મરવા નિર્ણય કર્યો. એક વટવૃક્ષ પર ચઢી તેણે ગળામાં ફાંસો નાંખ્યો અને લટકી પડ્યો (૨૬-૨૭)

યોડીવારે આલો સોલી તો કોઈ મુનિને પોતાના અગોનુ કમડલુના ગ્રીતલ જલથી સિંચન કરતા જોયા. મુનિએ કેવી રીતે તેને વૃક્ષ પર લટકતા અને ફાંસો તુટી જતા નીચે ાડતા જોયો તથા વચાવ્યો તેની વાત કરો. મુનિએ આમ આત્મહત્યા કરવાનું કારણ પૂછતા કુમારે તેમને જાની જાણી નિઃસંકોચ પોતાની સમગ્ર કથા કહી અને પોતાના પ્રિયતમા-વિયોગના દુઃખનો કોઈ ઉપાય વનાવવા તેમને વિનંતિ કરી. આથી મુનિએ તેને મલયપર્વત પર આવેલા મનોરથ-પૂરણ નામના એક શિખરની વાત કરી, કે જ્યાંથી પડનાર દરેક મનુષ્યના મનોરથ પૂરા થાય છે. મુનિએ તેને ત્યાં જઈ મનવાંછિત પ્રણિધાન કરી શિખરેથી પડવા કહ્યું આથી મુનિને નમન કરી, પ્રિયાનો પ્રાપ્તિ માટે મનોરથપૂરણ શિખરેથી પડી મરણને મેટવા સનત્કુમાર ચાલી નીકળ્યો. (૨૮-૩૧)

સંધિ-૬

ત્રણ દિવસે કુમાર ઊંચું મલયપર્વતે આવી પહોંચ્યો. પ્રિયાવિરહથી મૂઢ વની ગયેલા તેણે મનોરથપૂરણ શિખર પર ચઢા પ્રાર્થના કરી કે, 'હે શિખર ! તારી કૃપાથી વીજા જન્મમા મને વિદ્યાસવતીનો સગમ હોજો'. આવું પ્રણિધાન કરી જેવો તેણે કૂદકો માર્યો કે અઘવચ્ચેથી જ આકાશમાંથી જતા કોઈ વિધાધરે તેને પકડી લીધો અને શીતલ આવાસસ્થાનમા લઈ જઈ, આઠ્ઠાસન આપી, આવો ઉત્તમ આકૃતિધારી પુરુષ થઈને આવી હલકી ચેષ્ટા કરવાનું કારણ પૂછ્યું. કુમારે તેને અર્થેતિ વાત કહી. (૧-૩)

'સ્નેહ આવું આશ્લુ સાહસ કરાવે છે' એમ કહી વિદ્યાધરે કુમારને ઉપદેશ આપ્યો કે 'દાન, તપ, શીલ, વગેરેના પાલનથી સુફલ મળે છે, નહિ કે કોઈ વાહ્યોપચારથી'. તેણે એક પતિ-પત્નીનું દૃષ્ટાંત આપ્યું, જેમા પતિ તેની પત્નીને મુદ્દલ ચાહતો ન હતો; જ્યારે પત્ની પતિને અત્યંત ચાહતી હતી અળગમતી પત્નીથી છૂટવા પતિએ મનોરથપૂરણ શિખર ઉપરથી પડી એવી પ્રાર્થના સાથે પ્રાણ છોડ્યા કે વીજા જન્મે તે પત્ની ન મળજો. પતિ-મરણથી વ્યાકુલ પત્નીએ પોતાને મનોમન એ જ મર્ત્ય મળજો એવી ઇચ્છા વ્યક્ત કરી એ જ શિખર ઉપરથી પડતું મૂક્યું ! વન્નેની વિરોધી ઇચ્છાઓને શિખર કઈ રીતે પૂરી કરવાનું હતું ? આથી આવું તર્કહીન નિષ્ફળ કૃત્ય ઢાલ્યા માળમે કદી ન કરવું જોઈએ, એવો ઉપદેશ વિધાધરે આપ્યો. (૪-૭)

આ પછી તેણે કુમારને તેની પ્રિયા ક્યા અને ક્યારે ગુમ થઈ એ પૂછ્યું. ત્રણ દિવસ પૂર્વે અને દગ યોજન દૂર તેણે સોવાઈ છે તે જાણી વિધાધરે કુમારને ચિંતા છોડી દેવા કહ્યું. તેણે કયું, 'આ ક્ષેત્રમા અમારા સ્વામી શ્રી ચક્રસેન રાજાએ અપ્રતિહતચક્રા વિદ્યાનું આરાધન કર્યું છે. અઢતાલોસ યોજન સુધીના સમગ્ર વિસ્તારમા તેણે ક્ષેત્રશુદ્ધિ કરી છે. આ વિસ્તારની અદર્શત સમગ્ર વનમા વધા જીવોને અમૃત પ્રદાન કરેલું છે. સાત દિવસ સુધી હિંસાનું નિવારણ

કયું છે. તે અમારા રાજાને આજે સાત દિવસ પૂરા થતા પ્રભાતે વિદ્યાસિદ્ધિ થશે. આ રીતે તારી પ્રિયાને કોઈ આચ નહીં આવી હોય.' કુમારને વિદ્યાધરની વાતમા વિશ્વાસ વેઠો અને તેને આનંદ થયો (૮-૯)

કુમારે વિદ્યાધરનો આભાર માની પ્રિયાની શોધ માટે જવા માટે રજા માગી, પળ વિદ્યાધરે તે કામ પોતે જ કરી આપશે તેમ કહી તેને રોક્યો. તે જ પ્રભાતે વિદ્યાધર-સ્વામી ચક્રસેન ને વિદ્યાસિદ્ધિ મેળવી આકાશમાર્ગે જતો વન્નેજ જોયો. વિદ્યાધર કુમારને સાથે લઈ નિવૃત્તિકર નામના મલયશિખરે ચાલ્યો. (૧૦-૧૧)

ત્યાં વિદ્યાધરોની મહાસભામધ્યે વિરાજતા ચક્રસેનને કુમારે જોયો. કુમારના વંદન સ્વીકારી, વિદ્યાધર પાસેથી સઘળી વાત જાણી, ચક્રસેને કુમારને તેની પ્રિયતમા પોતે જલ્લ શોધી આપશે એમ આશ્વાસન આપ્યું. ઇટલામા વે વિદ્યાધરો અજગરથી ઢરેલી અને પતિથી જુદી પડી ગયેલી તથા પતિના નામનુ જ સ્મરણ કરતી એક સ્ત્રી ને વચાવ્યાના સમાચાર લાવ્યા. (૧૨-૧૩)

આ જાણી કુમારે તે સ્ત્રી જ વિલાસવતી હોવાનું અનુમાન કર્યું અને તેણે તે વિદ્યાધરો સાથે જઈને જોયું તો તે વિલાસવતી જ હતી. કુમારે આમ ચક્રસેનની મદદથી ફરી વિલાસવતીને પ્રાપ્ત કરી. ઉત્તમાકૃતિ અને પ્રશસ્ત ગુણોથી કુમાર વિદ્યાધરોનો સમ્રાટ થશે એ જાણી ચક્રસેને તેને અજિતવ્રલા નામે દુઃસાધ્ય વિદ્યા પળ આપી. કુમારને પળ નૈમિત્તિકોની ભવિષ્યવાણી સાચી પડતી હોય તેમ લાગ્યું. તેણે સંપૂર્ણ સાધનવિધિ સાથે વિદ્યા ગ્રહણ કરી (૧૪-૧૫)

સિદ્ધિક્ષેત્ર જેવા ઉત્તમ ક્ષેત્રમા જ વિદ્યાની સાધના કરવાની કુમારને ઇચ્છા થઈ, પરંતુ ઉત્તર-સાધક (સહાયક) કોણ વને એ વિચારે તે મુંઝાયો તેને વસુભૂતિનો યાદ આવી ગઈ. એ જ સમયે દૈવયોગે તાપસવેગધારી વસુભૂતિ સનત્કુમારની શોધ કરતો કરતો ત્યા આવી ચઢ્યો. કુમારને જોતાં જ તે મેટો પડ્યો, કુમાર તથા દેવીને પ્રણામ કરી શુભાગીર્વાદ ઉચ્ચાર્યા. અવાજ પરથી વસુભૂતિને ઓળખી કુમાર હર્ષવિભોર થઈ ગયો. આહારાદિક સત્કાર કરી કુમારે મિત્રને પોતાનાથી છૂટા પડ્યા વાદ શુ વ્રન્યું તે કહેવા જણાવ્યું (૧૬-૧૭)

વસુભૂતિએ માઢીને વાત કહી-“આપણુ વહાળ ઢૂઢ્યા પછી મને એક પાટિયું મઢી જતા તેના સહારે હું પાચ દિવસે અહીં મલયપ્રદેશના કિનારે આવી પડ્યો. એક દયાલુ તાપસ મને એક આશ્રમમા લઈ ગયો આશ્રમના કુલપતિએ મારી વાત જાણી મને આશ્વાસન આપ્યું અને સંસારની અસારતા સમજાવી, ધર્માચરણ કરવા ઉપદેશ આપ્યો. મિત્રવિરહના દુઃખથી અને સંસારની અસારતા સમજાવાથી મેં કુલપતિ પાસે તાપસવ્રત ગ્રહણ કરવા ઇચ્છા વતાવી તેમણે વ્રતોની કઠિનતા વ્રતાવીને તથા તમારી સાથે ભવિષ્યમા થનારા સંગમની આગાહી કરીને મને વ્રત લેતા રોક્યો તેમણે જ મનોરથપૂરણ શિખર તરફ તમારા ગમનની વાત કહી આથી હુ તે શિખર સુધી ગયો, ત્યા એક વિદ્યાધરે મને તમારી સઘળી માહિતી આપી, એના આધારે હુ અત્રે આવી પહોંચ્યો ” (૧૮-૨૧)

વસુભૂતિના સમાગમથી વિદ્યાપ્રાપ્તિ માટે વધુ ઉત્સાહિત થયેલ કુમારે છ માસ સુધી દૃઢ મૌનવ્રત માથે વ્રહ્મચર્યનું પાલન અને વનફલનું સેવન કરી વિદ્યાસાધનાની પૂર્વભૂમિકા વાધી (૨૨)

પૂર્વભૂમિકા પૂરી કરી અંતિમ તથા કઠિન ક્રિયા અને વિવ્રભયથી મરપુર મુખ્ય સાધનમાગ શરુ કરવા તેણે તૈયારી કરી, વિલાસવતી સ્ત્રીસહજ ભયથી છઢે નહીં તે માટે તેને મલયપર્વત-

ની એક ગુફામા રાખી, વસુભૂતિને તેની રક્ષાનો ભાર સોંપ્યો. પછી પાંચ જાતના પુષ્પો તથા ત્રીજા ચરૂરી ઉપકરણો સમીપે રાખીને, મુદ્રા તથા મંડલનું આલેખન કરીને, પદ્માસને વેસીને કુમારે લક્ષ મંત્ર-જાપ શરૂ કર્યો (૨૩)

જાપ શરૂ કરતા જ પ્રચંડ કોલાહલ સાથે ઘરતીકંપ થયો અને પછી મયાનક વનગજ, દુષ્ટ પિંગાચિકા, વેતાલ અને ડાકણો, ક્રૂર સિંહ, ઝગ્ર વિષધર સર્પ અને અનેક રાક્ષસીઓ આવી કુમારને ચલાયમાન કરવા પ્રયત્ન કર્યો (વર્ણન). પણ કુમારે આ બધા જ ઉપસર્ગો સ્વસ્થ, શાંત ચિત્તે સહન કરીને જાપ ચાલુ રાખ્યો. અતે વિદ્યાદેવીએ પોતાનું સુંદર સ્વરૂપ એની સમક્ષ પ્રગટ કર્યું. (૨૪-૩૦) અજિતવ્રલાદેવીએ કુમારના સત્વથી પ્રસન્ન થઈ તેને દર્શન આપ્યાં. કુમારે શેષ જાપ પૂર્ણ કરી પછી દેવીને વંદન કર્યું અનેક વિદ્યાધરો જયશબ્દ બોલતા ત્યા આવી લાગ્યા દેવીએ ચંડસિંહ નામે શૂરવીર સેનાપતિના આધિપત્ય નીચેનું વિશાળ વિદ્યાધર-સૈન્ય કુમારને સોંપ્યું અને વિદ્યાધરેન્દ્ર તરીકે તેનો અભિષેક કરવા ઇચ્છા દર્શાવી. સનત્કુમારે વિલાસવતી અને વસુભૂતિની ઉપસ્થિતિમા જ અભિષેક કરવા વિનંતિ કરી. (૩૧-૩૩)

સંધિ-૭

વસુભૂતિને બોલાવવા છતાં કંઈ જવાબ ન મળ્યો. આથી કુમારે ગુફામાં તપાસ કરી તો ત્યાં વિલાસવતી પણ ન જણાઈ. આશંકા સાથે કુમાર વિદ્યાધર-સૈન્યને લઈ ગગનમાર્ગે સઘળો મલયગિરી ધૂમી વળ્યો ત્યારે એક વનકુંજમા વસુભૂતિને વિશિષ્ટાવસ્થામાં એકલો ભમતો જોયો. કુમાર તથા વિદ્યાધર સૈન્યને વિલાસવતીને ઉઠાવી જનાર સમગ્રી વિશુદ્ધ વસુભૂતિ વૃક્ષની ઢાળી લઈ સામો થયો. કુમારે તેને અટકાવીને પોતાની ઓઢલ આપી શાંત કર્યો પછી વિલાસવતી વિશે તેને પ્રશ્ન કર્યો કોઈ વિદ્યાધરોદ્વારા એક મોટા વિમાનમા, મદદ માટે અવાજ કરતી વિલાસવતીને લઈ જવાયાનો અને પોતે પાછલ પડવા છતાં કંઈ ન કરી શકવાની વાત વસુભૂતિએ સ્વેદ સાથે કરી. કુમારે તેને આશ્વાસન આપ્યું કે અજિતવ્રલા-વિદ્યાની મદદથી વિલાસવતીને પાછી મેળવવા પોતે સમર્થ છે. (૧-૩)

દેવલમા અજિતવ્રલા દેવી જ ત્યાં આવી પહોંચી અને વિલાસવતીના અપહરણના સમાચાર જાણી તેણીએ પવનગતિ વગેરે પોતાના આકાશગામી અનુચરોને દશે દિશામા તપાસ માટે મોકલી દીધા. કુમાર સરિવાર મયલગિરે રહ્યો ત્રીજા દીવસે હર્ષભર્યા પવનગતિએ કુમાર પાસે આવી વિલાસવતીનો પત્તો લાગ્યાના મમાચાર આપતા કહ્યું—‘વૈતાલ્ય પર્વતની જમણી હારમાળામા રથનૂપુચક્રવાલ નામે નગર છે. ત્યાં જતા મને ત્યાંના નગરજનો પાસેથી માલ મઢી કે તે નગરનો ગર્વિષ્ઠ અને અનીતિમાન વિદ્યાધર રાજા અનંગરતિ કોઈ માધનામગ્ન મહાપુરુષની પત્નીનું અપહરણ કરી લાવો, ચલાત્કારે તેને પોતાની રાણી બનાવવા પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે.’ આટલું સાંભળતા જ કુમારનો ક્રોધાગ્નિ મટકો ઝૂઝ્યો તે દુષ્ટને હણવા તે તલપાપડ થઈ ગયો પણ પવનગતિએ તેને ગાંઠ પાટી આગલ વાત ચલાવી—‘અનંગરતિના આવા દુરાચારથી કોપાયમાન મહા-કાલીદેવીએ પ્રત્યક્ષ થઈ તેને વાર્યો અને સતી સ્ત્રી પ્રત્યે આવું આચરણ કરવાથી તે જો રુદ્ધો તો સત્યાનાથ કમ્બે એવી ત્રીક વતાવી આવો ત્રીકથી તે દુષ્ટે વિલાસવતીદેવીને એક ઉદ્યાનમા આસપાસ નીચે વિદ્યાધરોના પહેરા ફેંટા મારેલ છે આપનો આજ્ઞા ન હોવાથી મળ્યા વિના દૂરથી ન દેવીના દર્શન કરો છું પાછો ફર્યો છું. હવે આપને યોગ્ય લાગે તે પ્રમાણે કરો.’ પવનગતિનું નિવેદન પૂરું થતા સનત્કુમારે વસુભૂતિની મળાહ માગી. વસુભૂતિએ દૂત મોકલી વિદ્યાધરની માગણી કત્યાની મળાહ આપી. (૪-૯)

વસુભૂતિએ સામ, ટામ, મેદ અને ઢઢથી વનેલા નીતિમાર્ગની વિસ્તૃત સમીક્ષા કરીને પહેલા, સામ ઇટલે કે સમજાવટના માર્ગે કામ લેવાની સલાહ આપી. (૧૦-૧૧)

દૂત-પ્રેષણ એ તો સ્વમાનભંગ છે એવું માનતા, યુદ્ધ માટે તલપાપડ એવા સનત્કુમારના શૂરવીર યોદ્ધાઓએ તો એકી અવાજે યુદ્ધની માગણી કરી. પણ સુભટોને પરિસ્થિતિ સમજાવી, સનત્કુમારે પવનગતિને દૂત તરીકે મોકલ્યો. તેની સાથે સનત્કુમારે અનંગરતિને તેના કર્તવ્યની યાદ આપી વિલાસવતીને પાછી સોંપવાનો સંદેશ મોકલ્યો, અને જો તે ન માને તો પછી વિલાસવતીને આશ્વાસન આપી પાછા ફરવાની આજ્ઞા આપી. પવનગતિ પાછો રવાના થયો (૧૨-૧૩)

તરત-પાછા ફરી પવનગતિએ કુમાર પાસે નિવેદન કર્યું-“તે દુષ્ટને આપનો સંદેશો આપતા જ-ગુસ્સે ભરાઈને તેણે અપમાનજનક વચનો ઉચ્ચાર્યા અને દેવીને પાછા સોંપવા ઇન્કાર કર્યો. મેં વલ્લતા કડવચનો કહ્યા. તેથી ઉચ્કેરાઈ તેણે મારા પર ઘા કરવા સ્વહા ઉગામ્યું, હું પણ વલ્લતો જવાબ કટારીથી આપવા તત્પર થયો. પણ સમામાના ડાહ્યા માણસોએ દૂત અવધ્ય છે એમ કહી તેને રોક્યો અને વિલાસવતીદેવીને પાછી સોંપવા સમજાવ્યો. પણ અનંગરતિએ કોઈનું ન માન્યું હું પણ દેવીને મઠ્ઠી, આપનો સંદેશો આપીને અત્રે પાછો ફર્યો”. (૧૪-૧૭)

પવનગતિનું નિવેદન સામઘટતા જ સર્વ સુભટો ઉચ્કેરાઈને યુદ્ધાત્સેગમા આવી ગયા (વર્ણન). સનત્કુમારે તે દુર્જન અનંગરતિને પોને એકલો જ લડાઈ આપીને ધરણીગોચર મનુષ્યની શક્તિ વતાવી આપશે એવો નિશ્ચય જાહેર કર્યો. વધા સુભટોએ તેને વાચ્યો સમગ્ર વિદ્યાધર-સૈન્ય એકતું થયું. અજિતવલાદેવીએ કુમાર માટે સુપ્રસસ્ત વિશાળ વિમાન તરત જ રચ્યું વસુભૂતિ સાથે કુમાર તેમાં બેઠો. (૧૮-૨૦)

વિવિધ યુદ્ધવાદ્યો (વર્ણન) વાગવા લાગ્યા. દેવો પણ આ દ્રશ્ય જોવા ટોળે વલ્લયા વિવિધ વાહનો પર ચઢી સૈનિકો નીકળી પડ્યા કુમારના જયનાદ સાથે સમગ્ર સૈન્ય અનેક પ્રદેશો વીંધતું વૈતાલ્યપર્વતની તળેટીમાં આવ્યું ત્યા પહાવ નાલેવામાં આવ્યો. કુમારે ત્યા વિદ્યાદેવીની આરાધના માટે ત્રણ અહોરાત્ર ઉપવાસ કર્યો અને વધી વિદ્યાદેવીઓનું પૂજન કર્યું અનંગરતિના વિરોધી રાજાઓ તથા વીરો અનેક વિદ્યાધરો કુમારના પક્ષે લડવા માટે આવી મઠ્ઠ્યા. અનંગરતિએ સનત્કુમારને આવેલો જાણી પ્રતિકાર માટે દુર્મુખ નામે સેનાપતિને સૈન્યસહ મોકલ્યો. દુર્મનનું લશ્કર આવતા જ કુમારનું સૈન્ય સાવધાન થયું (૨૧-૨૩)

અનંગરતિ જાતે આવ્યો નથી અને દુર્મુખ સેનાપતિ લડવાનો છે એમ દૂત પાસેથી જાણી, કુમારના વડેલે તેના સેનાપતિ ચંડસિંહે સૈન્યની આગેવાની લીધી. પછી બન્ને સેનાપતિઓના સૈન્ય રોપપૂર્વક પરસ્પર ટકરાયા અને તુમુલ યુદ્ધ(વર્ણન) જામ્યું. (૨૪-૨૭)

દુર્મુખના સૈન્યના ધસારાથી પોતાના સૈન્યને પાછું હઠતું જોઈને ચંડસિંહ ડગ વની શત્રુ-સૈન્યનું નિકર્દન કાઢવા લાગ્યો, તે જોઈ દુર્મુખ તેના સામે ધસી આવ્યો અને તેને લલકાર્યો. બન્ને વચ્ચે દારુણ દ્વન્દ્વ યુદ્ધ ચાલ્યું. અંતે ચંડસિંહના એક સફળ પ્રહારથી દુર્મુખ હણાયો. સેનાપતિ મરાતાં તેનું સૈન્ય ભાગવા લાગ્યું. ચંડસિંહના વિજયને દેવોએ જયનાદથી વધાવા લીધો. (૨૮-૨૯)

સંધિ-૮

દુર્મુખને મારીને તથા તેના સૈન્યને હરાવીને કુમાર વિદ્યાધરો સાથે વૈતાલગિરિ ઉપર આવ્યો. ત્યાંથી તેણે રથનૂપુરનગર (વર્ણન) નું વિહંગાવલોકન કર્યું પછી અનંગરતિને નગર છોડી જવા અથવા યુદ્ધ માટે ત્રહાર નીકળવાનો મદેશ આપી વે વિદ્યાધરોને મોકલ્યા. તેમણે પાછા ફરી અનંગરતિના ઘમંડની તથા યુદ્ધની તૈયારીની વાત કુમારને કહી, તેના યુદ્ધ-પ્રયાણ પ્રસંગે થયેલા અનેક અયુક્તનોનું વર્ણન કર્યું અને નગરજનોમા પડેલા પ્રત્યાઘાતોનો ચિતાર આપ્યો. (૧-૭)

આ સામળી કુમારે પળ પોતાના સુખદોને સંગ્રામભેરિ વગાડવા આજ્ઞા આપી. યુદ્ધની નોવત સામળી કુમારનું સૈન્ય વિવિધ આયુધો સજી તૈયાર થયું (વર્ણન) કુમારે સૈન્યને પદ્મવ્યૂહમા ગોઠવ્યું સૈન્યાગ્રે ચંડસિંહ રહ્યો, ડાબો-જમણી ત્રાજુ અનુક્રમે સમરસેન અને દેવૌષધ રહ્યા. આ રીતે ત્રીજા મહારથીઓ પળ યથાસ્થાન ગોઠવાયા અનંગરતિના શકટવ્યૂહમાં ઝુમેલા સૈન્યમાં અગ્રભાગે મહારથી કંચનદાદ હતો. અનંગરતિ પોતે પાછલ્લા ભાગે રહ્યો હતો. (૮-૧૦)

વન્ને સૈન્યો વચ્ચે ઘમસાળ યુદ્ધ ગરૂ થયું (વર્ણન, ૧૧-૧૩). ચંડસિંહ અને કંચનદાદ વચ્ચે ભયાનક યુદ્ધ થયું ચંડસિંહે કંચનદાદનું વિમાન તોડી પાડ્યું. ક્રોધાવિષ્ટ કંચનદાદે અંતે પ્રચંડ પ્રહારથી ચંડસિંહને હણ્યો સેનાપતિના મરણથી હતાશ થયેલા કુમારના સૈનિકોમાં નાશભાગ થવા લાગી. (૧૪-૧૫)

પોતાના પરાક્રમથી સૈનિકોને પ્રેરતો, તીરોથી આકાશ છાવરી દેતો સનત્કુમાર હવે મોલેરે આવી લડવા લાગ્યો. કુમારના દારૂળ યુદ્ધ(વર્ણન)થી રોપે ભરાઈ અનંગરતિ દિવ્ય વિમાન લઈ સામે આવી લાગ્યો. નિર્દોષ સૈનિકોનો હોમ અટકાવવા કુમારે અનંગરતિને પોતાની સાથે દ્વંદ્વ-યુદ્ધ કરી હારજીતનો નિર્ણય કરવા આહ્વાન કર્યું દેવોએ અભિમાની અનંગરતિને કુમાર સાથે દ્વંદ્વ કરવા મનાવ્યો વન્ને સૈન્યો યસી ગયાં. કુમાર અને અનંગરતિ વચ્ચે રામ-રાવણના યુદ્ધ સમું ભીષળ યુદ્ધ થયું સમોવડિયા વન્ને વિવિધ આયુધો-થી વિવિધ પ્રકારે લડવા લાગ્યા. અનંગરતિના એક ગદા-પ્રહારથી કુમાર નિશ્ચેષ્ટ થઈ ગયો. પળ ધનમાં જ ચેતન પ્રાપ્ત કરીને તેણે અનંગરતિને ગદા-પ્રહાર કરી પછાડ્યો. વેમાન અનંગરતિને કુમારે શીતલ જલથી માનમા આળો ફરી વેડ હાથોહાથના યુદ્ધમા પ્રવૃત્ત થયા અંતે સનત્કુમાર ના પ્રહારોથી ભૂમિપર પડેલો અનંગરતિ કુમારના આહ્વાન છતાં ઝડી શક્યો નહીં. તેણે કુમાર પાસે હાથ જુલુ કરી અને વનમા જવા માગણી કરી વિલાસવતી સિવાય ત્રીજું ન શક્યતા ઉઠાર કુમારે તેને ધમા આપી પુનઃ પોતાનું રાજ્ય મેંભાલવા કહ્યું. પળ અનંગરતિ વનમાં જવાના નિર્ણયમાં અટક રહ્યો કુમારનો જયનાદ ચોતરફ પ્રસરી રહ્યો કુમારે અનંગરતિના સૈનિકોને મુક્ત કરી અમરદાન આપ્યું ઘળ દિવસ કુમાર ત્યાં જ રહ્યો. (૧૬-૨૪)

પછી અગ્નિવગ્દેવોએ રત્નેના વિમાનમા આગેહળ કરી કુમાર સૈન્યસહ રથનૂપુર નગરમા ખાલી પહોંચ્યો. અનેકવિધ ઘણગાનેથી ઝોભાયમાન નગરમા કુમારનું નગરજનોએ વિવિધ ઉપહાર-થી સ્વાગત કર્યું (વર્ણન) પીંગળનાઓ વડે કૃત્તહલથી નીગળાતો અને નાગરિકો વડે વધાવાતો કુમાર રાત્રમંડે આવી પહોંચ્યો (વર્ણન). ત્યાંથી મિત્રા સાથે ઉદ્યાન તરફ ચાલ્યો, જ્યાં નિલમલની વેદમા હતી. (૨૫-૩૩)

કુમારના વિરહથી દુઃખી વિલાસવતીને કુમારે આશ્વાસન આપી પ્રસન્ન કરી. રાજધનમાં આવી વિલાસવતી સાથે વિવિધ વિલેપનાટિકથી તેણે સ્નાન કર્યું પછી દેવ-ગુરુ-પૂજાથી નિવૃત્ત થઈ સપરિવાર કુમાર ભોજન કરવા ગયો અનેક મનહર વાનગીઓ (સવિસ્તાર વર્ણન) નું ભોજન આરોગી તે મનોહર આમન પર વિગડ્યો અજિતઘણ દેવોના આજ્ઞાધારક એવા વન્ને શ્રીના વિદ્યાધરોએ રથનૂપુરચક્રવાલનગરના અધિપતિપદે મનત્કુમારનો અભિષેક કર્યો. વિલાસવતી મહારાણી વની મહામાત્યપદે વસુભૂતિને સ્થાપવામાં આવ્યો પછી સમગ્ર પ્રદેશો કુમારે સ્વાધીન કર્યા અને પ્રિયક્ષીઓના સમગ્ર સૈન્યો જોતો લીધા વિવિધ વિદ્યાધર રાજાઓએ તેની સાથે પોતાની કન્યાઓ પરણાવી. વધા વિધ્નો દૂર કરી સનત્કુમારે ચક્રવર્તીપદ પ્રાપ્ત કર્યું. (૩૪-૩૮)

સંધિ-૯

સુલ્લપૂર્વક રાજ્ય કરના અને વિવિધ મોગો મોગવતા સનત્કુમારનો કાલ પસાર થવા લાગ્યો. એવામાં એક દિવસ અંતઃપુરમાં વિલાસવતી અને વસુભૂતિ સાથે સનત્કુમાર ગોળી કરી રહ્યો હતો ત્યારે પ્રતિહારીએ કોઈ વિદ્યાધરકુમારના આગમનની તેને જાણ કરી કુમારે તેને અદર લાવવા આજ્ઞા કરી કુમારે આદરપૂર્વક તેનું ઓઢાણ અને આગમનનું કારણ પૂછ્યું. તેણે વિનયપૂર્વક કહેતું શરૂ કર્યું-“અહીંથી ઉત્તરે આવેલા કિન્નરગીતનગરના વિદ્યાધર રાજા વજ્રવાહુનો હું અનિલવેગ નામે પુત્ર છું મારે ચંદ્રલેખા નામે એક ગ્રહેન છે તેને યોગ્ય પતિ શોધવાની મારા પિતાને યત્ન જ ચિંતા હતી (૧-૩)

એક વખત અમારા નગરને પાદર એક મહાજ્ઞાની ચારણ મુનિ આવ્યા તેમના દર્શનાર્થે નગરજનો સાથે મારા પિતા રાજા વજ્રવાહુ પળ ગયા મુનિએ વિસ્તારથી ધર્મતત્વાલેખન (૧-૮) કર્યું. પછી રાજાએ પોતાની કન્યા કોને વરશે તેવો પ્રશ્ન મુનિ પાસે કર્યો મુનિએ ભાવિ-કથન કરતા કહ્યું કે ‘અનંતરતિને જીતીને રથનૂપુરનગરનો રાજા યતાર તારી પુત્રીનો સ્વામી થશે’ આ જાણી રાજાએ પોતાની પુત્રી વિદ્યાધરોમાના કોઈને પણ ન પરણાવી (૯)

એવામાં ગંધર્વપુરના અધિપતિ અશનિવેગના ગળવાન પુત્ર ચિત્તવેગે ચંદ્રલેખાનું માનું મોકલાવ્યું પણ રાજાએ તેનો અસ્વીકાર કર્યો. આથી ચિત્તવેગે ચંદ્રલેખાનું અગ્રહણ કરી આકાશમાર્ગે મલય તરફ નાસી છૂટ્યો આ જાણતા જ મેં તેનો પીછો કર્યો અમારા વે વચ્ચે મયાનક દ્વંદ્વ-યુદ્ધ (વર્ણન) થયું. ચિત્તવેગના એક મુદ્ગપ્રહારથી ઘવાઈ હું નીચે સમુદ્રમાં જઈ પડ્યો. સદ્ભાગ્યે એક તાપસે મને જોયો અને દિવ્ય ઔષધિથી ત્રણાવી લીધો. ઉપકારી તાપસનું નામ, ત્યાં હોવાનું પ્રયોજન અને તે દિવ્ય ઔષધિનું પ્રાપ્તિસ્થાન પૂછતા તેણે મને કહ્યું-‘તામ્રલિપ્તિનગરીના રાજા કંશનચંદ્રનો હું વિનયધર નામે સેવક છું. સેવાવેલા સનત્કુમારને શોધવા રાજાએ મને મોકલેલો, પણ કુમાર ન જડતાં ગળીને આત્મહત્યા કરવા તત્પર થયેલા મને વનદેવતાએ રોક્યો અને દિવ્ય સંજીવની લુટી લઈ મલયકુલે જઈ સમુદ્ર-કિનારે રહેવા કહ્યું અને ત્યાં કોઈ વિદ્યાધરકુમાર ધાયલ થઈને પડશે એને દિવ્ય ઔષધિ દ્વારા ત્રણાવવાથી મારું કામ સફળ થશે એમ કહ્યું આથી હું તાપસવેશ ધારણ કરી તમારી જ રાહ જોતો અત્યાર સુધી અત્રે રહ્યો છું ગળી આજ ફળ વગેરે લેવા જતા વનમાં મને સ્વપ્ન કરતો એક ગાળા મળી સાંત્વન આપી મેં તેની હકીકત પૂછી. તે વિદ્યાધર રાજા વજ્રવાહુની ચંદ્રલેખા નામે પુત્રી હતી’ પછી તાપસ-રૂપધારી વિનયધરે તમને (સનત્કુમારને)

मळवानी इच्छा व्यक्त करी में तेने वचन आयुं के चित्तवेगने हरावीने पछी हुं तेने सन-
त्कुमार साथे मेळवी आपीश. आ पछी में विमानमार्गे जई चित्तवेगने हण्यो पछी चंद्रलेखा
तथा विनयंधरने लई हु स्वस्थाने गयो. अने आज विनयंधरने साथे लई, हे देव ! तमारी
समक्ष आव्यो लुं विनयंधर आपनी आज्ञानी राह जोनो सिंहद्वारे खडो छे.” अनिलवेगनी.
आ वात साभळी आनंदपुलकित हृदये कुमारे विनयंधरने तरत अदर तेडाव्यो. विनयंधरने मळी
सनत्कुमारने अति हर्ष उपच्यो कुमारे तेने ताम्रलिप्ति नगरी तथा राजा-राणीना कुशळ-समा-
चार विगते पूछ्या. (१०-१८)

विनयंधरे माडीने वात कही-“तमने वहाणमा वेसाडी विदाय कर्या पछी मने खूब
आघात लाग्यो वीजा दिवसे राजा ईशानचंद्रे मने बालावी तमारा वधनी वात पूछी मे
तमारो घात कर्यानी वनावटी वात करी ते साभळी राजा अने अनंगवती राणी खुश थया
(१९-२०)

एवामा नगरजनोमा राजाए तमारो वध कराव्यो छे एवो वात फेलाई गइ तमारा
साथीओ ए समाचार जाणी खूब दुःख साथे ध्वेनाम्ची चात्ता गया. लोकोमा तमारा वध
अगे जात जातनी वातो चालवा लागी कोई राजाने दोषित ठरावतुं हनु तो कोई तमने
गुन्हेगार गणतुं हतुं (२१-२४)

तमारा अपमृत्यु विशे साभळीने राजकुमारी विलासवनी विधोग-दुःख सहन न थतां
मरणनी इच्छाथी एक राते महेल छोडी भागी नोकळी. पुर्वीना आवी रीते चाल्या जवाथी
तेनी माता शृंगारवती राणीने तथा राजाने खूब आघात लाग्यो वन्ने मुर्च्छित थया
मूर्छा वळता ज राजाए नगरमां चोपास विलासवतीनी तपास करावी शृंगारवतीदेवी पण
भान आवता विलासवतीने याद करी करी रोवा लागी (२५-२७)

राजानी मूर्च्छा विशे साभळी अनंगवती राणी महेलना उपरना माळे दोडोने चडवा
जता पग लपसवाथी नीचे पडी. तेणीना हाथ-पग भाग्या अने आखा शरीरे खूब वाग्युं
राजा ए साभळी तरत त्या आव्या ने तेनी मारवार करी भानमा अणो. आ प्रसंगथी
पोनाना पापनो पट्यात्ताप थया राणो अनंगवतीए पोते सनत्कुमार पर खोटु आळ चडावेलुं
एम राजा समक्ष प्रगट कर्तुं. राजाने ए जाणी पोते निर्दोष कुमारनो वध करावानु. भान-
थयुं अने तेओ वळी मरवा तैयार थया (२८-२९)

राजा-राणीए मरणने भेटवा तैयारी करी ए वेळाए ज नैमित्तिकनी भविष्यवाणी थई के
‘सनत्कुमार हजु जीवे छे अने विलासवती तेनी महाराणी वनशे वन्ने उत्तम पद पामशे अने
तमने करी मळशे तेथी हे राजन ! आपघात न कर्गता तेमनी शोध करावो’. आवु नैमित्तिकनुं
वचन साभळीने राजाए तरत मने बोलाव्यो अने अभयवचन आपी साची वात कहैवा
जणायुं में तमने वचाव्यानी वधी वात तेमने कही. राजाए तमने गमे त्याथी फगे शोधी
लोववानु कार्य मने ज सोंप्यु. (३०)

में तेमनो आज्ञा माये चडावी अने वरसमा ज तमने (सनत्कुमारने) न शोधी लावु
तो अग्निमा पडो वळो मगवानी प्रतिज्ञा करी. पछी हुं तमने शोधवा समुद्रमार्गे नोकळी पड्यो.
श्रीपुरनगरमां मनोरथदत्त श्रेष्ठी पासेथी समाचार जाणी हु सिंहलद्वीप जवा नोकळयो. (३१)

સિંહલદ્વીપ પહોંચી ત્યાના રાજા અરિકેસરિને તમારા વિશે પૂછતા તેણે તમે હજુ સુધી સિંહલમાં ન પહોંચ્યાના અને વહાણ ઢૂંચવાના સમાચાર આપ્યા. આ જાણી હતાશ-યઈ હુ સમુદ્રતટે ચિતા સ્વટકી વઢી મરવા તૈયાર થયો. મરતા પહેલા, વનદેવતાઓ અને પાંચ લોકપાલો-ને પ્રાર્થના કરી મારા પ્રતિજ્ઞાપાલનના સાક્ષી થવા વિનંતિ કરી, એક વૃક્ષની ટોચેથી મેં ચિતામાં ક્ષપલાવ્યુ પછી આણો છોલી તો હું એક પદ્મસરોવરમાં હતો વનદેવતાએ પ્રત્યક્ષ થઈ કહ્યું - 'પુત્ર ! તારા સચ્ચથી હુ પ્રસન્ન છું મેં જ તને અગ્નિમાંથી વચાવ્યો છે. તુ-ઈચ્છા હોય તે માગ'. આથી મેં તમારો મેળાપ થાય એવું કરવા વિનંતિ કરી. તે વનદેવતાએ કહ્યું, 'તેમ થશે, પણ હજી વાર લાગશે તું આ દિવ્ય ઔષધિ લે અને મલય પ્રદેશમાં જા ત્યા સમુદ્રતીરે રહેજે. એક પ્રહાર-જર્જરિત વિદ્યાધર-વીર ઉપર આકાશમાંથી પડશે. તેને આ ઔષધથી તું વચાવજે તે તને સનત્કુમારના વર્ણન કરાવશે'. આ જ પ્રમાણે-હે દેવ ! સઘણું વન્યું. અને મારા મનોરથ લાવા કાલે પૂર્ણ થયા છે. હવે આપ તામ્રલિપ્તિ પધારો અને પશ્ચાત્તાપથી વઢતા રાજા-રાણીને શાંતિ આપો". (૩૨-૩૪)

સંધિ-૧૦

વિનયંધરના સાહસપર વાગી જઈ સનત્કુમાર તેને મેટી પહોંચી વિલાસવતીએ પણ વિનયં-ધરની પ્રશંસા કરી અને તેની વિનંતિ સ્વીકારી તામ્રલિપ્તિ અને પછી શ્વેતામ્બી જઈ માતા-પિતાને મળવા જવા માટે કુમારને આગ્રહ કર્યો કુમાર પણ તેમ કરવા રાજી થયો. (૧)

અનિલવેગે સૌ પ્રથમ ચંદ્રલેખાનુ પાણિગ્રહણ કરી પછી તામ્રલિપ્તિ જવા કુમારને અનુરોધ કર્યો તેની વાત સ્વીકારી કુમારે જ્યોતિષો વ્રોલાવી લગ્નમુહૂર્ત જોવરાવ્યું અને પછી સમગ્ર વિદ્યાધર લોકમાં નિમન્ત્રણો મોકલવા (૨)

વિલાસવતી, વસુભૂતિ અને અનેક વિદ્યાધરો સાથે જાન લઈ સનત્કુમાર કિન્નરગીતનગરમાં આવી પહોંચ્યો રાજા વજ્રવાહુએ જાનનો સત્કાર કર્યો પછી વિધિપૂર્વક ચંદ્રલેખા સાથે કુમારના લગ્ન થયા (વિસ્તૃત વર્ણન) (૩-૬)

પછી સમગ્ર પરિવારસહ સનત્કુમાર તામ્રલિપ્તિનગરીએ ગયો વિનયંધર અને અનિલવેગે પહેલા જઈ રિંગાનન્દ્ર રાજાને કુમારના આગમનના સમાચાર આપ્યા. રાજાને પ્રમદ હર્ષ થયો. તેણે સમગ્ર પરિવાર-મંડલ સાથે જઈ કુમારનું સમ્મિયું કર્યું. કુમારને મળી રાજાએ પશ્ચાત્તાપ સાથે ક્ષમા માગી. હઠાર્ચેતા કુમારે પોતાના કર્મનો જ સઘણો દોષ ગણાવ્યો. પશ્ચાત્તાપથી રુદન કરતી રાણી અનગવતીએ પણ કુમારની ક્ષમા માગી કુમારે પોતાને કોઈના પ્રત્યે રોષ નથી એમ કહી ક્ષમા આપી. વિપ્રાદ છોડી દેવા વિનંતિ કરી. વિજયવતી પણ માનાશ્રિતાને આન-દાશ્રુ સાથે મેટી માતા શૃંગારવતીએ પુત્રીને આગીર્વાદ આપ્યા. નગર આલામા આનદોત્સવ થઈ રહ્યો. (૭-૧૨)

તામ્રલિપ્તિથી અનિલવેગ સાથે વસુભૂતિએ શ્વેતામ્બી જઈને યજ્ઞોર્વર્મા રાજાને સનત્કુમારના સઘણા સમાચાર આપ્યા રાજાએ પુત્રને તેડવા તે વન્ને સાથે મંત્રીપુત્ર અમરગુપ્તને તામ્રલિપ્તિ મોકલ્યો. (૧૩)

તામ્રલિપ્તિ પહોંચેલા અમરગુપ્તનુ હર્ષથી સન્માન કરી કુમારે પોતાના માતા-પિતા ઘરેરેનો કુશલવાર્તા પૂછી, પોતાના ચાલ્યા ગયા પછી હું શુ ઘટનાઓ વ્તની તે જાળવા-ઈચ્છ્યું અમર-

ગુપ્તે કહ્યું, ‘તમારા ગયા પછી તમારા પિતાએ વધા પ્રદેશોમા તમારી ઝોધ કરી પણ ક્યાયથી તમારો પત્તો ન લાગ્યો. એવામા તામ્રલિપ્તિમા તમારો વધ થયાનું જાણું. એથી રાજા-રાણી બન્ને ધ્રુવ જ દુઃખો થઈ વિલાપ કરવા લાગ્યા. જે નૈમિત્તિકે તમે વિદ્યાધર સમ્રાટ થયો એવી ભવિષ્યવાણી કરેલી તેને પણ ફરી ત્રોલાવી રાજાએ તમારા અકાઠા-મરણનો ખુલાસો માગ્યો. તે નૈમિત્તિકે નિઃશ્ચયપૂર્વક પોતે સાચો છે અને કુમાર જીવિત છે, પણ તેના કર્મ મુજબ શુભાશુભ ફળ ભોગવીને અંતે આકાશચારોઓનો અધિપતિ જરૂર થયો એવો ખુલાસો કર્યો. પછી ઈશાનચંદ્ર રાજાના પચાત્તાપ અને વિનયંધરના તમારી ઝોધ માટેના વિદેશગમન વિશે સામઢીને તથા મનોરથદત્ત પાસેથી તમારો સિંહલગમનના સમાચાર જાણીને વધાને ગાતિ થઈ. અંતે તમારા તામ્રલિપ્તિમા આગમનના સમાચાર જાણી રાજાજીએ તમને શ્વેતામ્બી લઈ આવવા મને મોકલેલ છે.’ આ રીતે અમરગુપ્તે કહ્યું. એટલે વિલાસવતીએ પણ અવિલંબ શ્વેતામ્બી જવાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી. પછી સનત્કુમારે શ્વેતામ્બી જવા માટે ઈશાનચંદ્ર રાજાની રજા માગી વિલાસવતીએ પણ ગદ્ગદકંઠે પિતા-માતાની આશીષ સાથે વિદાય લીધી. (૧૪-૧૮)

વિમાને ચઢી આવતા ચક્રવર્તી પુત્રને લેવા યશોવર્મા રાજા નગરજનો સાથે સામે આવ્યા. પિતા-પુત્રનું હૃદયંગમ મિલન થયું. માતા-પિતાએ પુત્ર તથા બન્ને પુત્રવધૂઓને આશીર્વાદ આપ્યા. નગર વધું ઉલ્લાસ-ઉત્સવમય બન્યું. નગરજનો કુમારને તથા તેના પરિવારને જોવા ટોળે વઢ્યા. (૧૯-૨૧)

સુલ્પૂર્વક કેટલાક દિવસો વીત્યાં. વાદ રાજાએ કુમારનો રાજ્યાભિષેક કરવાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી. કુમારે પોતાને મળેલું રાજ્ય પૂરતું છે એમ કહી અનિચ્છા દર્શાવી અને જલ્દી રથનૂપુર નગર જવા તૈયારી કરી. માતા-પિતાને તેણે પોતાની સાથે આવવા વિનંતિ કરી. નાના પુત્ર કીર્તિવર્માને શ્વેતામ્બીના રાજ્યાસને સ્થાપી યશોવર્મા સમસ્ત અન્તઃપુર અને પરિજનો સાથે સનત્કુમાર સાથે જવા નીકળ્યો. (૨૨-૨૩)

રથનૂપુર ચક્રવાલની સમૃદ્ધિ અને સૌન્દર્ય જોઈ યશોવર્માને આનન્દ થયો. તેણે એક પ્રાસાદમા સપરિવાર નિવાસ કર્યો. કુમારે પોતાના મિત્રોને જુદા જુદા સ્થાનો પર નિયુક્ત કર્યા. આ રીતે ગાતિપૂર્વક કુમારનું ગાસન ચાલવા લાગ્યું. ક્યારેક રાણીઓ સાથે અતઃપુરમા પ્રહેલિકાઓ દ્વારા ગોઠડી કરીને, ક્યારેક રમ્ય ઉદ્યાનમા વિહાર કરીને, ક્યારેક કથાવાર્તા સામઢીને, ક્યારેક વીળાવાડનથી એમ અનેક પ્રકારે વિવિધ સુખો ભોગવતો સનત્કુમાર કાઠ-નિર્ગમન કરવા લાગ્યો. (૨૪-૨૬)

વલ્લત જતા વિલાસવતીને અજિતવલ આદિ પાંચ પુત્રો થયા. ચંદ્રલેલા તથા ત્રીજી રાણીઓને પણ પુત્રોત્પત્તિ થઈ. આમ પૂર્વપુણ્યોદયથી સનત્કુમાર સુલ્પૂર્વક વિદ્યાધરરાજ્ય ભોગવવા લાગ્યો. (૨૭)

સંધિ-૧૧

એકદા ચિત્રાગદમરિ નામે ચતુર્જાનધારક લલિધવાન મહામુનિ રથનૂપુરચક્રવાલમા પધાર્યા અને શિષ્ય-પરિવારસહ નગરોત્થાનમા ઉતર્યા. એ જાણીને સનત્કુમાર સપરિવાર તેમના દર્શન માટે ગયો. મુનિવરો વચ્ચે ત્રિરાજેલા આચાર્ય (વર્ણન) ને રાજાએ સર્વ જનો સાથે વંદન કર્યા. ગુરુસહિત સર્વ મુનિજનાએ ‘વર્મલામ’ ના આશીર્વાચન ઉચ્ચાર્યા. (૧-૨)

मूरजीए पछी धीरगभीर स्वरे संसारनी असारता, मनुष्यजन्मनु दुर्लभपणु, जिन-भापित धर्मनु पालन करवाथी थतो दु खोनो नाश अने पुण्यनी प्राप्ति वगेरे, प्रह्मात मधुविन्दु-दृष्टात साथे विषाद छणावट करी समजाव्यु अने धर्मनु पालन तथा प्रमादनो त्याग करवा उण्देश कर्यो. (३-१२)

उपदेश पूरो थना सनत्कुमारे जिजासाथी पूछ्युं के पोते पूर्वजन्ममा शुं अशुभ कर्म करेल के जेथी पोताना प्रियपात्रथी लात्रो वियोग थयो अने कया सुकृत्यो करेल के जेथी विद्याधरोनो पण चक्रवर्ती बन्यो ? जेना जवावमा नूरिए अवधिज्ञान द्राग जाणीने कय्नु—“आ भारतवर्षमा पाचाल देशमा गंगातटे आवेला कापिल्यनगरना चन्द्रगुप्त नामे राजानो कुवलयश्री नामे राणीथी जन्मेल तु रामगुप्त नामे पुत्र हतो. विलासवती गीजनीपति तागपीडनी हारप्रभा नामे राजकुमारी हती तमाग बन्नेना लग्न थयेला परस्पर प्रेममा डूवेला तमे बन्ने एकवार गंगातीरे क्रीडा-निमित्ते गयेला, त्या गम्मत खातर एक हसयुगलने पकटी तेमनां गंगीरे कुंकुमथी रंगी दीक्षा हसहसी लाल रंगे रगावाथी एकत्रीजाने सारस समजी ओळखी नहि शकवाथी विरहव्याकुल बनी करुण कूजन करवा लाग्या, अने आहार पण छोडी मरणने इच्छवा लाग्या मरणने इच्छता ते बन्ने पाणीमा डूववा लाग्या त्यारे पाणीथी तेमनो कंकुनो लेप घोवाई जवाथी फरी अन्योन्य ओळखी गया, आ थोडी वारनुं जे अतराय कर्म तमे वाव्यु तेना कारणे तमारे आ जन्ममा वारवार विलासवतीनो वियोग सहन करयो पड्यो. हवे उत्तम पद-प्राप्ति थई तेनु कारण ए छे के तमारो मनोरथदत्त मित्र पूर्वजन्ममा पण चन्दन नामे तमारो अनन्य मित्र हतो. तेणे तमने मिथ्यात्वथी दूर करी जिनधर्ममां श्रद्धावान करेला. (१३-१६)

चंदन धर्मरत श्रावक हतो. ते तमने धर्मघोष नामना मुनिराजना दर्शने लई गयेल, जेणे तमने पति-पत्नीने विस्तारथी जिन-धर्मनो बोध कर्यो, नवतत्वो विद्ये समजण आपी, श्रावक (गृहस्थ)धर्म समजावी ते ग्रहण करवा अनुरोध कर्यो तमे श्रावकधर्म स्वीकारी, एनुं रुडी रीते पालन कर्नु. ए पुण्योपार्जनथी तमने आ सघळा वैभवनी प्राप्ति थई.” (१७-२५)

चित्रागदमूरिना मुखे पोताना पूर्वजन्म अने कर्मनी हकीकत साभळी सनत्कुमार तथा ब्रिजाओने जातिस्मरण-ज्ञान थयु विलासवतीने पूर्वकर्मनो आवो विषाक जाणी विस्मय थयुं अने जिनधर्म-दीक्षा लेवा आतुरता थई. सनत्कुमारे पण तेणीनी वातनुं अनुमोदन कर्नु. यशोवर्मा राजाने पण वैराग्यभावना थई (२६-२७).

यशोवर्माए मुनिपासे दीक्षा लेवा इच्छा जाहेर करी सनत्कुमारे पण तेमनी साथे दीक्षा ग्रहण करवा अनुमति मागी अजितवल कुमारने विद्याधर-राज्य सौधी कुमारे दीक्षा माटे तैयारी करवा माडी दीक्षामार्गनी कठोरता जाणवा छता पण विलासवती दीक्षा लेवाना निश्चयमां मक्कम रही अते मुनिगजे आपेलो दीक्षानो दिवस आवी पहाच्यो सनत्कुमारे पंचरमेष्टिनी भावपूर्वक प्रार्थना करी (३०-३२) प्रभाते व्रतग्रहणनी सघळी तैयारी करी, स्नानविलेपनादिथी परवारी, सुदृग् वस्त्रोमा मज्ज थई, विशाळ पालखीमा बेसी, पिता यशोवर्मा अने समग्र विद्याधर सैन्य साथे राजमार्गे प्रजाजना द्वारा अनेक जातना भावोयो वधावाता सनत्कुमारे गुरु समक्ष जई विधिपूर्वक मुनिव्रत ग्रहण कर्नु. राजा यशोवर्मा, गणीओ, मित्रो वधा पण मुनि पासे दीक्षित बन्या. (३३-३५)

તપઃચર્યા કરતા કરતા અને સમગ્ર દેશમા વિહાર કરતા કરતા સનત્કુમારમુનિને ક્રમે ક્રમે જ્ઞાનપ્રાપ્તિ થઈ પરિભ્રમણ કરતા કરતા તે મુનિ ગરુડજયગિરિએ આવ્યા ત્યાં અનેક મુનિજનો સાથે અનશન ગ્રહણ કરી, નિઃશેષ-કર્મ છપાવી, કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી સિદ્ધ થયા. ત્રીજા પળ મુનિ-વરો પોતપોતાના કર્મ છપાવી જુદા જુદા દેવલોકમા ગયા (૩૬-૩૯)

૪. સમરાઈચ્ચ-કહા સાથે સામ્ય અને મૌલિકતા

વિલાસવર્ડ-કહાનો પ્રગસ્તિમા કવિ નોંધે છે—

સમરાઈચ્ચકહાઓ ઉદ્ધરિયા સુદ્ધ-સંદ્ધિ-વંધેણ ।
કોઠહલેણ એસા પસણ-વચણા વિલાસવર્ડ ॥
જં ચરિયાઓ અહિયં કિં પિ ડહ કપિયં મણ રહ્યં ।
પઢિવોહ-કારણેણ સમિયવ્વં મજ્ઞ સુચણેહિ ॥

‘મેં (સાધારણ કવિએ) સમરાઈચ્ચકહામાથી વસ્તુ લઈ કુતૂહલપૂર્વક શુદ્ધ સન્ધિ-વંધમાં આ-પ્રસન્નકર પદરચનાવાલી વિલાસવતીકથાની રચના કરી છે. ચરિત્ર(સમરાદિત્ય-ચરિત્ર કે સમરાઈચ્ચ-કહા) કરતાં આમા (વિલાસવર્ડ-કહામા) જે કંઈ-વધારે છે તે પાઠકોને ઉપદેશ આપવા માટે મેં કલ્પનાદ્વારા રચેલું છે, તો સજ્જનો તે વદલ મને ક્ષમા કરે !

વિલાસવર્ડ-કહાનો ઉદ્ગમ-સ્ત્રોત આમ પ્રસિદ્ધ આચાર્ય હરિભદ્રસૂરિ (ઈ.સ.૧૭૦૦-૧૭૭૦)^૧-રચિત પ્રાકૃત-ભાષાવદ્ધ મહાકથા સમરાઈચ્ચકહા^૨ છે તે સ્પષ્ટ છે.

સમરાઈચ્ચ-કહામા ગુણસેન (નાયક) અને અંશિગર્મી (પ્રતિનાયક) વંચેની વૈર-પરંપરાની નવ મનોની કથા વર્ણવાઈ છે પૂર્વ પૂર્વનાં ભવના અનુસન્ધાનમાં કથા આગલ વધતી હોવા છતાં પ્રત્યેક ભવ એક એક સ્વતન્ત્ર કથા સમાન છે તેમા પાંચમા ભવમાં આઠકથા રૂપે સનત્કુમાર અને વિલાસવતીનો પ્રણયકથા વિસ્તારથી આવે છે સાધારણ કવિએ સમરાઈચ્ચ-કહામાની આ વિલાસવતી-સનત્કુમારની વાર્તા લઈ તેના આધારે જ પોતાની કૃતિ રચી છે.

પોતાની પ્રતિભાના વળે વિલાસવર્ડ-કહાને એક મૌલિક અપ્રેરશ ધર્મકથા-કાવ્યનું રૂપ આપવામાં સાધારણ કવિ કેટલા સફળ રહ્યા છે તે જોતા પહેલા સમરાઈચ્ચ-કહાના પંચમ-ભવનો સાથેનું વિલાસવર્ડ-કહાનું સામ્ય નોંધવું જોઈએ.

વિલાસવર્ડ-કહા પ્રથમ આઠ સંધિ સુધીની-વિલાસવતી અને સનત્કુમારના સયોગ વિયોગ અને પુનઃ સયોગ સુધીની-સમગ્ર કથા અવાન્તર ઘટનાઓ સાથે સમરાઈચ્ચ-કહાની કથામાંથી કશાંયે ફેરફાર વિના જ સાધારણ કવિએ ઉદ્ધૃત કરી છે. આઠ સંધિ સુધી ઘટનાઓની રજૂઆત અને ક્રમમા પણ કોઈ ફેરફાર નથી દેખાયું જ નહિ, તદુપરાત વિલાસવર્ડકારે સમરાઈચ્ચ-કહામાથી શબ્દો, વાક્યો, ભાવો, અલંકારો અને કેટલીક વાર તો પૂરા વર્ણનશબ્દો શબ્દશ પોતાની રચનામાં ગ્રહણ કર્યા છે અને કૃતિઓમાંથી લીધેલા નીચેના ઉદ્ધરણો આ હકીકત સ્પષ્ટ કરે છે:

૧. જુઓ હરિભદ્રાચાર્યસ્ય સમયનિર્ણયઃ—મુનિ જિનવિજય,

૨. સમરાઈચ્ચ-કહા, સમ્પાદક-પ્રકાશક : પં. ભગવાનદાસ,

समराडच्च-कहा

(१) विद्धो य तीए दिट्ठिपाय-च्छलेण
मयण-सर-धोरणीहि ।

पृ० ३७०

(२) तत्थ पुण मुच्छिओ विय मूढो
विय मत्तो विय मओ विय
भीओ विय गह-गहियओ विय
वेवमाण-हियओ... .

पृ० ३७१

(३) विरला जाणन्ति गुणा,
विरला जंपन्ति ललिय-कव्वाइं ।
सामण्ण-घणा विरला,
परदुक्खे दुक्खिया विरला ॥

पृ० ३७२

(४) तओ एयं सोऊण मोहदोसेणाहं
सव्व-सोक्खाणं पिव गओ पारं,
पीईए वि य पाविओ पीड,
धिईए व अवलंविओ धिईं,
ऊसवेण वि य कओ मे ऊसवो ।
दिन्नं वसुभूइणो कडय-जुयलं ।

पृ०.३७७

(५) जओ सोम्मा नाम सत्तमी एसा
छिक्का आरोग-फला अणन्तरा
अपुव्व-अत्थ-लामोत्तरा य ।
तहा य भणियमिणमिसीहिं-
पतिसेहमजत्तं वा हाणिं बुद्धिं
खयं असिद्धि वा ।
आरोगमत्थलाभं छीयंमि
पयाहिण-दिसासु ॥

पृ ३९२-९३

(६) एव गच्छमाणाण तेरसमे दियहे
उन्नओ अम्हाणमुवरि कालो व्व
कालमेहो, जीवियासा विय फुरिया

विलासवई-कहा

दिट्ठि-च्छलेण विद्धो य तीए तुहं
मित्त मयण-सर-धोरणीए ।

१ ११ ५

तहिं नावइ मत्तउ पर-आयत्तउ
नाइ मूढु नं मुच्छियउ ।
नावइ गह-गहियउ अहवइ
भीयउ वेवमाण-तणु अच्छियउ॥

१.१२

विरल च्चिय जाणहिं गुणह भेउ ।
विरल च्चिय विरयहिं ललिय-कव्व,
विरल च्चिय जण सामण्ण-दव्व ।
विरल च्चिय पर-कज्जइं कुणंति,
पर-दुक्खे दुक्खिय विरल हुंति ।

१.१३

एरिसु निसुणेवि सणकुमारु,
सव्वाह वि सोक्खइं गयउ पारु ।
नं पीइहिं पडियउ,
नं धिइहिं चडियउ,
नाइ महूसउ पावियउ ।
वसुभूइहिं तुट्टउ, पुणु सुविसिट्ठउ
कडय-जुयलु तसु दावियउ ॥

१ २०

सत्तमिय छिक्क एह सोम नाम,
आरोग महा-फल होइ ताम ।
होसइ आरोग-महाफला य,
तह चेव अत्थ-लामोत्तरा य ।
इय साहिय छिक्क रिसीहिं जेण,
अट्ठसु वि दिसासु पयाहिणेण ।
पडिसेहु अनिवुइ हाणि विद्धि,
खउ अंतर खेम तहेव रिद्धि ।

२.१४

इय तहि जाणवत्ति पव्हंतए,
तेरसमइ वासरि संपत्तए ।
सव्वह काळु नाइ उक्कंठिउ ,

विज्जुलेहा, उम्भूलिय-गिरि-काणो य
आगम्पयन्तो जलनिहि, उक्खिवन्तो
महन्त कल्लोले, विग्गम्भओ
विसम-मारुओ, निवडियं असणि-वरिस,
उम्मेण्ठ-मत्त-हत्थो विय अणियमिय-
गमणेणं अवसीहयं जाणवत्त,
विसण्णा निज्जामया ।

पृ० ४०३

कालउ मेहु नहंगणं उट्ठिउ ।
तो अवरि विज्जुलिय झक्किय,
जीविय-आस तेहि नं गुक्किय ।
तह गिरि-काणण-उग्गुलंतउ,
तं जलनिहि-जलु हन्तावेत्तउ ।
अह-महन्त-कल्लोल द्विवत्तउ,
वाइउ विमम-पवणु सुमहत्तउ ।
निवडिउ असणि-वरिसु अह दारुणु,
इय उपाउ जाउ जण-माणु ।
अणियमिय-गमणु जाणयं
अणवसिहयउ न मग्गु पावए ।
उम्भिठ-करि व्व मत्तउ
खणि खणि सयल-दिसामु धावए ॥

३.११

(७) एत्थ खलु सिमिणय-संपत्तिवुल्लाओ
रिद्धिओ, अमिलाण-कुसुममिव
खणमेत्त-रमणीयं जोव्वणं,
विज्जु-विलसियं पिव दिट्ठ-नट्ठाइं
सुहाइं, अणिच्चा पियजण-समागम र्ति ।

पृ० ४१७

एत्थ य खलु सिमिणय-सन्निहाउ,
रिद्धिउ मणुणउ बहुविहाउ ।
अमिलाण-कुसुमसमु जोव्वणं पि,
सुमुहुत्तमेत्त-रमणीउ त पि ।
खणमेत्त-दिट्ठ-नट्ठाइ सुहाइं,
जिह नहयले विज्जु-विलसियाइं ।
पिय-जणहं समागम तिह अणिच्च,
ठक्कुरहं भयट्ठहं जेम भिच्च ।

४ १४

(८) पहाणकाय-संगया सुयन्ध-गन्ध-गन्धिया ।
अवाय-मल्ल-मण्डिया पड्ण हार-चन्दिमा ॥
लसन्त-हेम-सुत्तया फुरन्त-आउह-प्पहा ।
चलन्त-कण-कुण्डला जलन्त-सीस-भूसणा ॥
निवद्ध जोव्वणुदुरा सुकत-कन्न-संगया ।
मियंक-सोहियाणणा नवारविन्द-सच्छहा ॥
समत्त-लक्खणंक्रिया विचिरत-कामरूविणो ।
समुद्ध-दुद्धुहि-स्सणा पणाम-संठियञ्जली ॥

पृ० ४५२-५३

पहाण-काय-संगया, सुदिव्व-वत्थ-रगया ।
सुयन्ध-गन्ध-गन्धिया, विसिट्ठ-पुक्क-वधिया ।
मियंक-सोहियाणणा, जलन्त-सीस-भूसणा ।
चलन्त-कण-कुण्डला, फुरन्त-दिट्ठि-मंडला ।
लसन्त-हेम-सुत्तया, मत्तेय-हार-जुत्तया ।
फुरन्त-आउह-प्पहा, नवारविन्द-सच्छहा ।
अवाय-मल्ल-मंडणा, विपक्ख-दोस-खंडणा ।
निवद्ध-जोव्वणुदुरा, विलास-सोह-वंधुरा ।
समत्त-लक्खणंक्रिया, जयम्मि जे अमक्रिया ॥
विचिरत-कामरूविणो, सुसामिसाल-सेविणो ।
समुद्ध-दुद्धुभी-सणा, रणम्मि जे सुभीसणा ।

६.३२

આ રીતે સાધારણ કવિએ ‘સમરાઈચ્ચ-કહા’ માયો પોતાની કૃતિનું સમગ્ર કલેવર ઘડ્યું હોવાને કારણે ‘વિલાસવર્ડ-કહા’ કેટલીકવાર તો જાણે કે પ્રાકૃત ‘સમરાઈચ્ચ-કહા’ (પંચમ ભવ) નો શબ્દગઃ અપભ્રંશ અનુવાદ હોય એવું લાગે છે પરંતુ જ્યાં એક વાજુ આમ કથા-નકની દૃષ્ટિએ સાધારણ કવિ હરિમદ્સૂરિના આભારી છે તો વીજી વાજુ એમનામા રહેલી નૈસર્ગિક કવિ-પ્રતિભા એની આગવી મૌલિકતા પણ દર્શાવી શકી છે. આપણે એમની એ વિશેષતાઓ જોઈએ.

સમરાઈચ્ચ-કહા પ્રાકૃતભાષામાં છે અને તેનું સ્વરૂપ ગદ્ય-પદ્ય મિશ્રિત ચમ્પૂકાવ્યનું છે. જ્યારે વિલાસવર્ડ-કહા અપભ્રંશ ભાષામાં સંધિવંધમાં ગુંથાયેલ સંપૂર્ણ પદ્યરૂપે છે. ગદ્ય અને પદ્ય પદ્ય પદ્યની ગૈલીવાળું હોવાથી સમરાઈચ્ચ-કહા સમાસ-ઘટુલતા, શબ્દાડંબર અને ઘણીવાર તો ક્ષિપ્રતામાં સરી પડે છે જ્યારે અપભ્રંશભાષાની પ્રવાહિતાને કારણે અને કવિની સરલ શબ્દોની પસંદગીને કારણે વિલાસવર્ડ-કહા લલિત મધુર પદાવલીથી જનમનરંજન કરવાની અર્પૂર્વ ક્ષમતા ધરાવતી કાવ્યરચના બની શકી છે અપભ્રંશના વિવિધ ગેય છંદો ઉપરનું પ્રભુત્વ પણ વિલાસવર્ડ-કહા ને સ્વતંત્ર મહાકાવ્યનું રૂપ આપવામાં કવિને સહાયકારી બન્યું છે.

પાંતે નવી જ ધર્મકથા રચી રહ્યા હોઈ સાધારણ કવિએ કૃતિના પ્રારંભમાં ચોવીસ તીર્થ-કરોની સ્તુતિરૂપ મંગલ પણ પોતાનું સ્વતંત્ર આશયું છે.

હરિમદ્સૂરિએ સમરાઈચ્ચ-કહામાં કથાના ૧. અર્થકથા ૨. કામકથા ૩. ધર્મકથા અને ૪. સંકીર્ણકથા એવા ચાર ભેદ પાડ્યા છે. તથા પાત્રભેદની અપેક્ષાએ ૧ દિવ્ય ૨. દિવ્ય-માનુષી અને ૩ માનુષી એવા કથાવસ્તુના ત્રણ પ્રકાર ગણાવ્યા છે. એમાં સમરાઈચ્ચ-કહા દિવ્યમાનુષી પાત્રોવાળી ધર્મકથા છે એ જ રીતે વિલાસવર્ડ-કહા પણ દિવ્યમાનુષી પાત્રોવાળી ધર્મકથા છે પરંતુ સમરાઈચ્ચકહાકારનું લઘ્ય સમરાદિત્યના ચરિત્રદ્વારા નિર્દાન અને તેનું ફલ વતાવવાનું છે જ્યારે વિલાસવર્ડકારનો હેતુ અલ્પ પ્રમાદ-સ્વચ્છદ પણ દારુણ વિપાકનું કારણ બને છે તે દર્શાવવાનો છે.

વિલાસવર્ડ-કહાના પહેલા સંધિના વીજા કડવકમાં પોતાની કાવ્ય-રચનાનો હેતુ જણાવતા કવિ કહે છે—

યેવો વિ હુ કીરહ જો પમાહ, સો પર-ભવે હોહ મહા-વિવાહ ।

એત્થ વ પત્યાવે કહા કહેમિ, તે ભવ્વહ અવ્ભત્તયણ વિહેમિ ॥

જિંવ સહ ભત્તારિં પાણ-પિયારિં ગુરુ પમાય-ફહુ અણુહવહ ।

તિહ ચોહ્જુપાયણિ ગુણ-મય-દાયણિ કહ નિસુણેહુ વિલાસવહ ॥

આમ સાધારણ કવિએ સાધારણ જનોને સરલતાથી ધર્મગ્રોધ આપવાના ઉદ્દેશ માટે વિલાસવતી-સનત્કુમારના કથાનકનો સફળ ઉપયોગ કુશલતાથી કર્યો છે.

સમરાઈચ્ચ-કહા (પંચમ ભવ)માં જય-વિજયની કથાના સદર્ભમાં સનત્કુમારની ‘કથો કહેવાઈ છે રાજકુમાર જય અશ્વક્રીડાએ જતા સનત્કુમાર નામના અતિશય તેજસ્વી મુનિ—રાજર્ષિ—ના દર્શનથી પ્રભાવિત થઈ તેમને રાજાશય તજો વૈરાગ્ય ધારણ કરવાનું કારણ શું એવો પ્રશ્ન કરે છે, જેના જવાબમાં સનત્કુમાર આચાર્ય—

૧ સમરાઈચ્ચ-કહા (ભૂમિકા).

‘સુણિજળડપ્પનિયાણં મહાવિવાગં ચ કમ્મપરિણામં ચિત્તંગયવિજ્ઞાહરસમળ-સમીર્વામિ નિક્કલ-
ન્તો ॥ કિદ્ ? અત્થિ ઇદેવ ભારદે વાસે સેયવિયા નામ નયગી । તત્થ જસવમ્મો ગયા ।
તસ્સ પુત્તો સળ્લકુમારામિહાણો અહં । ’ એમ શરૂઆત કરી સ્વમુખે જ આત્મકથા
કહે છે વિલાસવર્ડ-કહા મા આ નાયકના આત્મકથાનકની શૈલી છોડી દઈને કવિ પોતે જ
કથા કહે છે આ રીતે ત્રીજાપુરુષમા કથા કહેવાને લોખે કવિ નાયક, નાયિકા અને ત્રીજા
પાત્રોના વ્યક્તિત્વને યથોચિત ઉઠાવ આપી શક્યા છે

વિલાસવર્ડ-કહા ના અન્તિમ ત્રણ સધિ-નવ, દશ અને અગિયાર તો સાધારણ કવિએ
પોતે જ કલ્પેલા કથાનકવાળા અને કવિની મૌલિક પ્રતિભાનો પરિચય કરાવનારા છે.

આઠમી સધિ સુધીની કથાના અનુસધાનમા નવમી સધિથી શરૂ થતું ચન્દ્રલેલાનું કથાનક
(૯. ૧-૧૮) સમરાઈચ્ચ-કહામા નથી કથાના પ્રવાહને ક્ષતિ પહોંચાડ્યા સિવાય સાધારણ
કવિએ તેને સનત્કુમારની કથા સાથે જોડીને શ્રોતાવાચકોમા વિગેષ ઔત્સુક્ય અને રસ પ્રગટા-
વવાનો ઉત્તમ પ્રયાસ કર્યો છે આ જ રીતે એ સંધિમા આવતુ સંસાર-સાગર અને ધર્મ-
નૌકાનું રૂપક (૯. ૪-૬), પાંચ મહાવ્રતરૂપી રત્નોનું વર્ણન (૯. ૬-૮), દશમી સધિમા
પ્રજ્ઞોત્તર-પ્રહેલિકા (૧૦. ૨૫), અગિયારમી સધિમા વીતરાગ-વર્ણન (૧૧. ૧૯), શ્રાવિકા
સુન્દરીનું કથાનક (૧૧. ૨૩-૨૫), સમરાઈચ્ચ-કહામા ટૂંકાળમા આપેલા મધુવિન્દુ દ્રષ્ટાતનું
વિસ્તૃત નિરૂપણ (૧૧. ૭-૧૨) અને પ્રશસ્તિમા પોતે સ્તુતસ્તોત્રોના રચયિતા તરીકે ઘ્યાત
છે એનું નોંધતા કવિની તદ્વિષયક ધ્યાતિ યોગ્ય હતી એના ઉદાહરણરૂપ ભાવવાહી પંચ-પરમેષ્ઠિ-
સ્તોત્ર (૧૧. ૩૨-૪)-આ ત્રણ પ્રસંગો કવિની નૈસર્ગિક પ્રતિભાના પરિચાયક છે

આ રીતે કેટલાક તદ્દન નવા ઝમેરા કર્યા છે તે ઝગરાત વિલાસવર્ડ-કહા ની પ્રથમ સંધિથી
તે અત સુધીમા, સમરાઈચ્ચ-કહામા જે કથા એકદમ ટૂંકી હતી તે સમગ્ર કથાને ઠેર ઠેર વિગતો
ભરીને, હકિકતોને સવાદનુ રૂપ આપીને, સમાસ-બહુલતા અને ભાષાની કઠિનતા દૂર કરી,
શ્રોતા-પાઠકોના હૃદયને સ્પર્શે તેવી રસમય ત્રાનીમા મૂકીને, લૈકિક કવિઓ, રુદ્ધિપ્રયોગો, કહેવતો
અને સુમાપ્તિઓ ગણગારીને, જે જે સ્થળો સમરાઈચ્ચ-કહાનારે માત્ર અઝડતા ઉલ્લેખથી જ
પતાવે તેવા સ્થળોમા પણ રમનમાર ભરીને સાધારણ કવિએ વિલાસવર્ડને લખે જ ‘પત્તણ-
વયગા’ બનાવી છે

૫. મહાકાવ્ય તરીકે મૂલ્યાંકન

સંસ્કૃત મહાકાવ્યને જ મળતો અપભ્રંશનો આગવો કાવ્યપ્રકાર સધિવધ-ચરિતકાવ્યનો
છે. સંસ્કૃત મહાકાવ્ય જેમ સર્ગોમા વહેંચાયેલું હોય છે તેમ અપભ્રંશ મહાકાવ્ય સંધિઓમા વિભા-
જિત થયેલ જોવા મળે છે. અપભ્રંશ મહાકાવ્યોના લાસ કરીને વે વિભાગ પાડી શકાય-એક
તો પચાસથી માટી સવાસો સુધીની સંધિ-સંખ્યા ધરાવતા પૌરાણિક કાવ્યો અને ત્રીજા વે યી
માંદી ત્રણ સુધીની સંધિ-સંખ્યામા સમાતા ચરિત-કાવ્યો પ્રથમ પ્રકારમા સ્વયંભૂતું પડમચરિત,
પુષ્પદન્તનું મહાપુરાણ વગેરે આવે. ત્રીજા પ્રકારમા પુષ્પદન્તના જસહરચરિત ને નાયકુમાર-
ચરિત, પદ્મકીર્તિનું પાસગાહચરિત, વીર કવિનું જંતૂસામિચરિત, ઘાહિલનું પડમસિરચરિત ઇત્યાદિ
આવે. વિલાસવર્ડ-કહાનો સમાવેશ આ ત્રીજા પ્રકારમા આવે છે.

સંસ્કૃત અને તેને અનુસરીને પ્રાકૃત મહાકાવ્યોના જે લક્ષણો મનાય છે તે જ સામાન્ય લક્ષણો પરંપરાથી અપભ્રંશ મહાકાવ્યોમાં જલવાઈ રહેલા જોવા મળે છે. આચાર્ય દણ્ડે મહાકાવ્યના લક્ષણો આ પ્રમાણે કહ્યા છે—

‘મહાકાવ્યની કથા સર્ગોમાં આવદ્દ હોય છે અને તેનો પ્રારંભ આગીર્વાદ, નમસ્ક્રિયા કે વસ્તુ-નિર્દેશાત્મક મંગલાચરણથી થાય છે. એની કથાનો આધાર ऐतिहासिक કથા યા અન્ય શ્રેષ્ઠ કથા હોય. એનો નાયક ચતુર અને ઉદાત્તચરિત વ્યક્તિ હોય. એમાં નગર, સમુદ્ર, પર્વત, ઋતુ, સૂર્ય, ઉદ્યાન, જલક્રીડા, મદ્યપાન, પ્રેમોત્સવ, મિલન, વિવાહ, કુમારજન્મ, મંત્રણા, દૂતપ્રેષણ, યુદ્ધ અને નાયકના અમ્યુદયનું વર્ણન હોવું જોઈએ. ઉપર્યુક્ત વધા વર્ણનો ચમત્કારપૂર્ણ અને રસયુક્ત હોવા જોઈએ. સપ્રમાણ સર્ગોમાં ભિન્ન ભિન્ન વૃત્તાન્ત કે ઘટનાઓનું વર્ણન હોવું જોઈએ. પ્રતિ સર્ગને અંતે ભિન્ન વૃત્ત-છન્દનો પ્રયોગ થવો જોઈએ. કાવ્ય અલંકારપૂર્ણ અને લોકરંજક હોવું આવશ્યક છે કેમ કે એ ગુણો વડે જ તે ચિરકાળ લોકોમાં પ્રચલિત રહે. જો કોઈ મહાકાવ્યમાં ઉપરના ગુણોમાંથી કોઈનો અભાવ હોય તો પછી રસની પુષ્ટિ થતી હોય તો તે મહાકાવ્ય દૂષિત નહીં ગણાય.’^૧

આમાના વધા જ લક્ષણો વિલાસવર્ડ-કહામાં જોઈ શકાય છે વિલાસવર્ડ-કહાનો પ્રારંભ તીર્થકરોની સ્તુતિરૂપ મંગલથી થાય છે. કથાનો આધાર એક પ્રસિદ્ધ મહાકથા—સમરાશ્ચ્ચક્રકહા છે નાયક ધીરોદાત્ત રાજપુત્ર છે. સમુદ્ર, પર્વત, ઉદ્યાન, ઋતુ, સૈન્ય-પ્રયાણ, યુદ્ધ, દૂતપ્રેષણ, મંત્રણા, નાયક-નાયિકા મિલન, કુમાર-જન્મ અને નાયકનો અમ્યુદય ઇત્યાદિ અનેક વર્ણનોથી કૃતિ સમર છે સપ્રમાણ સંધિઓ (સંસ્કૃત સર્ગને સ્થાને અપભ્રંશ સંધિઓ) માં અને કડવક્રોમાં કાવ્ય વિભક્ત છે પ્રતિ સર્ગાન્તે છદ્દ વદલવાનો નિયમ પ્રતિ કડવક્રમાં અતે જુદા છદ્દ-પ્રયોગમાં સચવાઈ રહેલો જોવાય છે વર્ણનો ચમત્કૃતિપૂર્ણ અને રસાલંકારથી ભરેલા તથા કથાનક લોકરંજક છે આમ પ્રસ્તુત કૃતિમાં મહાકાવ્યના વધા લક્ષણો ઘટાવી શકાય છે

સમરાશ્ચ્ચ-કહાથી વિશિષ્ટ અને સાધારણ કવિએ પોતે જ ઉમેરેલા એવા વર્ણનોમાંથી અહીં પ્રકૃત-વર્ણન, અલંકારો આદિના ઉદ્ધરણો આપ્યા છે, જે સાધારણ કવિની વર્ણનશૈલી અને કવિત્વ-શક્તિનો પરિચય કરાવે છે

પ્રકૃતિવર્ણન—વિલાસવર્ડ-કહામાં પ્રસંગ મળતા જ સાધારણ કવિએ પ્રકૃતિની વિવિધ લીલા ઓના સુંદર વર્ણનો આપ્યા છે પ્રથમ સંધિમાં અનગનંદન ઉદ્યાનનું (૧૭) અને પાત્રમી સંધિમાં સુંદરવન ઉદ્યાનનું સુંદર વર્ણન (૫.૪) છે સુંદરવન-વર્ણનમાં કવિએ અનેક વૃક્ષ-વનસ્પતિના નામો આપ્યા છે આવી વૃક્ષ-રાજિથી સમૃદ્ધ રમણીય એવા વનને કવિ નંદનવનની ઉપમા આપે છે. ત્રીજી સંધિમાં (૩ ૨૨) સંન્યાવર્ણન વિવિધ ઉત્પ્રેક્ષાઓથી મનહર વ્યંજ્યું છે ‘ગતી સંધ્યા નમસ્વલમાં સોહાય છે, જાણે કે નગ્નપતિ (ઈશાનચન્દ્ર રાજા) પર ક્રોધથી રાત્રી ન વતી હોય ! ચક્ર-વાક યુગલો છૂટા પડ્યા—જાણે કે કુમારના સમસુખદુલિયા ન હોય ! દેવલોમાં શલો અવાજ કરી રહ્યા—જાણે કુમારના જવાથી ધા નાશતા ન હોય ! ઘરડોવડાઓની વાટ સંતોરાઈ—જાણે કે કુમારને જોવા માટે ઝૂંચી થઈ ન હોય ! સમગ્ર નગરી વન અંધકારથી ભરાઈ गई—જાણે કુંવરના ઉદ્દેશથી જ્ઞાત્રી પટ્ટી ન હોય !’

ए ज संधिमा(३. १५) गिरिनीनुं गव्दालंकारसभर सजीव चित्रण छे. पाचमी संधिमा (५.७) सूर्यरूपी सिंहना किरणरूपी करथी हणायेला अंधकाररूपी हस्तीनुं अने कराळ रवि-सिंहना भयथी भागी गयेला हरणारूपी ताराओनुं रूप वरावतु सुंदर प्रभात-वर्णन छे.

वे पर्वतोना वर्णनो, वैताड्य अने मलयगिरिना, क्रमे चौथी संधि (४.२)अने छट्ठी संधि (६.१) मा आवे छे-

‘आ भारतवर्षमा सुवर्णरगनो, सुंदर उपवनो अने कंदराओथी रमणीय, ऊंचा गिखरोथी गगनमार्गने रंधतो, सकळ वनस्पतिसमूहने धारण करतो, किन्नरोना गीतोथी गुंजतो, बहु रत्नोना किरणथी चमकता तटवाळो, निर्झर झरता झरणाना अंकारथी भरेलो, मयूरोनी कळाथी मनहर, अभिराम विद्याधरयुगळेने धारण करतो वैताड्य नामे श्रेष्ठ गिरि छे. उभय-श्रेणीरूप कुंभस्थळ ने शिखररूपी दातधारण करतो, वहेता झरणाना जळरूपी मदवाळो ते जाणे के दीर्घदन्तुशळवाळो दिशागज न होय !’

आ वैताड्यनु वर्णन छे. तो मलयगिरिनुं वर्णन जुडी ज छटा धरावे छे.

चौथा संधिमा (४ ९) समुद्रनु सरस वर्णन छे, तो पाचमा संधिमानुं सरोवर-वर्णन (५ १५) जुडु ज कल्पना-चित्र खडुं करे छे-

‘थोडे दूर तेणे घरतीपर जाणे के मानस-सरोवर उत्थुं होय तेवुं सरोवर जोयुं. जेना तीरे कुरर, क्रौंच कलहसादि पक्षीओथी गुंजता अनेक वृक्षझुंड हता. जेनुं पाणी श्वेत, निर्मळ अने शीतळ हतुं जेने सिद्धो, यक्षो अने देवोना युगलो भोगवता हता. विकसमान शतपत्ररूपी वदनवाळो, नीलकमलरूपी लोल नयनवाळो, उज्जवळ कुमुदखंडरूपी हास्यवाळो, घन परागकेसररूपी विलासवाळो, पवनथी चलित मोजारूपी बाहुवाळो, हसना शब्दोरूपी नूपुरशब्दोवाळो, चक्रवाकयुगलरूपी पयोधरवाळो, राता कमलरूपी अधरवाळो, भ्रमरगुंजारव रूपी गीतवाळो नारीसमूह जाणे के एकटो थयो होय (तेवुं सरोवर हतुं)’.

प्रकृति-चित्रणनी साथे साथे ज कविए मानव स्वभाव अने मानव-प्रवृत्तिओना पण सुंदर चित्रो आलेख्यां छे बीजी संधिमानु स्त्री-स्वभावनुं वर्णन (२. १९) अने विलासवतीना अनंगरतिए करेला अपहृण छता सनत्कुमार पहेला दून मोकलवानी मलाह स्वीकारे छे, तयारे तेना युद्धो-त्सुक सुभयोना प्रत्याघातनुं वर्णन(७ १२)-वन्ने वर्णनो कविनी मानव-स्वभावनी जाणकारीना चोतक छे मदनमंजरीना विलासमा (४ ५) पण विशिष्टता छे युद्धभेरी बागता नगरजनो अने सैनिकोमा पडता प्रत्याघातोनुं वर्णन (८.३) तादृश छे. युद्धना वर्णनो पारम्परिक होवा छता कविनी विशिष्टता वगी जगाए जगाई आवे छे युद्ध-वर्णन एक करता वधारे बार आवे छे. (२ ११, ७ २६-२९, ८. ११, १३, १६, १७, २१, २२ वगैरे).

सनत्कुमार अने अनंगरतिना द्वंद्वनु वर्णन कवि करे छे-

‘चमकनी तगवारी हाथमा लडने बाणधारी वेड रणमा उत्तर्या. वेय बलवंता, वेय शूर, जाणे तेजस्वी चंद्र ने मरि वन्ने एवा भिडाय जाणे के देवदानव, वन्ने एवा धीर के जाणे सिंह. जाणे वेड गुल्फाय पर्वतो, पवनथी टकरायला जाणे वे मेघ वेय जाणे मत्त वनहाथी,

વલ્લવાન દેહવાળા જાળે વે આલ્યા. (એકત્રીજાને ઘડીમા) વેડ વલ્લગતા, વલ્લતા અને પ્રહાર કરી પાછા છૂટા પડતા વન્ને (ઘડીમા) આકાગમા ઉછળતા, તો પાછા (ઘડીમા) જમીન પર ટકરાતા વન્ને આઘા સ્પર્શતા, પાછા અન્યોન્ય પેંતરા રત્ની નજીક આવી અથડાતા. અનેક ઉત્તમ શસ્ત્રો ધારણ કરનારા વેડ સમર્થ યોદ્ધાઓના યુદ્ધે રામ-રાવણના યુદ્ધને પણ જીતી લીધું (૮.૨૧)

આ ઉપરાંત સૈન્ય-પ્રયાણ (૭.૨૨), રથનૃપુર-નગરનું વર્ણન (૮.૨૬) વ. પણ ભાવવાહી છે. સનત્કુમારને નીરસવા નીકળેલી નગરસુંદરીઓ જુદા જુદા દેવો સાથે કુમારની સરલામણો કરે છે અને પછી એક પછી એક દરેક દેવમા કંડક લામી વતાવી એ વ્રધાથી સનત્કુમારનું ચંદ્રિયાતાપણું દર્શાવે છે એ વર્ણન (૮. ૩૧) કવિનો કાવ્યસૂક્ષ્મનો ઉત્તમ નમૂનો છે.

રસ:- વિલાસવર્ડ-કહાનો પ્રધાન રસ શાન્તરસ છે. કર્તાનો હેતુ સંસારની અસારતા અને વૈરાગ્યની મહત્તા દર્શાવવાનો હોઈ વારંવાર જીવનનો ક્ષણભંગુરતાનું વર્ણન અને વૈરાગ્યનો ઉપદેશ જોવા મળે છે. શાતની સર્વોત્કૃષ્ટ નિષ્પત્તિનું ડહાદુર અગિયારમી સંધિનું વ્રીસમું કઢવક આપ્યું છે. જેમા સમગ્ર રાજપાટ છોડી મુનિજીવન અગીકાર કરવા તત્પર થયેલ સનત્કુમાર નિર્મલદ્વદય-પૂર્વક અને પ્રગાન્ત ચિત્તે પંચ પરમેષ્ઠિની સ્તુતિ કરે છે-

નમિમો અરહંતહં, ઉત્તમ-સત્તહં, નમિમો સિદ્ધહં ગણહરહં ।

નમિમો ઉજ્જાયહં કય-સજ્જાયહ, નમિમો સન્નહં મુણિવરહ ॥ . .

જિણવરા સિદ્ધ-સૂરીહિ સજુતયા, થુણિય ઉજ્જાય સાહુ ય તિહિં ગુત્તયા।

દેવુ વોહિ સમાહિં ચ સુહકારણા, ભીમ-ભવ-ખુત્ત-સત્તાણ સાહારણા ॥

આ સ્તોત્ર એક સ્વતંત્ર કાવ્ય જેવું જ અને ભાવવાહી વન્યું છે. સમગ્ર સ્તોત્ર શાતરસથી સભર છે.

શાત પછી પ્રમુદ્ધ સ્થાન વીરસનું છે. ઠેર ઠેર યુદ્ધભેરીની ગર્જના સમઝાય છે અને —

ફુટ્ટુડ નં વમહુ ઉચ્છલિયડ તૂરાગડ ।

નં રણદંસણ-કણ્ણે હૂડ દેવહં હક્કારડ ॥ ૭. ૨૧

આવા યુદ્ધના દૃશ્યો વીરસનુ આસ્વાદન કરાવે છે

વીર પછી શૃંગારમા અહિં સંભોગ-શૃંગાર તથા વિપ્રલંભ-શૃંગાર વન્નેના નિર્દર્શનો મળી રહે છે. પ્રથમ સધિમાનુ નાયક-નાયિકાનું મિલન અને પછી અનેક વલનના વિરહના વર્ણનોમા આ વન્ને શૃંગારનું કવિએ નિરૂપણ કર્યું છે પરંતુ સાધારણ કવિનો શૃંગાર મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન ક્યાય પણ કરતો નથી

આ ત્રણ મુખ્ય રસો સિવાય કરુણ(મદનમંજરીનો વિલાપ-૪૫), વીરસ અને મયાનક (સનત્કુમારની વિદ્યાસાધના પ્રસંગે દેશા દેતી વિમીષિકાઓના વર્ણનમા-૬. ૨૪-૨૯), રૌદ્ર (૭.૧૮) વગેરે થોડા-જ્ઞાણ પ્રમાણમા કવિએ યથાસ્થાને નિષ્પન્ન કર્યા છે

અલંકાર-મહાકાવ્યની પરિપાટી મુજબ વિલાસવર્ડ-કહામા પણ અલંકારોની વિપુલતા છે. શબ્દાલંકારોમા અંત્યાનુપ્રાસ તો અપભ્રંશમા અનિવાર્ય અંગ વની ગયેલ તેથી સર્વત્ર છે જ તદુપરાંત વર્ણાનુપ્રાસ, (૩.૧૫, ૧૧) શબ્દાનુપ્રાસ (યમક) (૬.૧૪, ૭.૨૬ इत्यादि) અને શ્લેષ (૪.૮, ૧.૧૬ વગેરે) અહિં જોવા મળે છે

આ સિવાય દરેક સંઘિના અંતિમ કડવકના ઘત્તામા કવિએ પોતાનું નામ 'સાહારણ' શ્લેષમાં મૂકેલું છે. અગિયારમી સંઘિના વચ્ચીસમા કડવકમા આપેલી વીતરાગસ્તુતિના અંતે પણ 'સિદ્ધસૂરીહિ' અને 'સાહારણા' ચન્ને ગદ્દો શ્લેષથી કવિનું નામ સૂચવે છે. શ્લેષનો કવિને આમ શોખ લાગે છે.

અર્થાલ્કારોમા કવિને ઉપમા અને ઉત્પ્રેક્ષા અધિક પ્રિય છે ચન્નેના અનેક ઉદાહરણો મળે છે એ ઉપરાત રૂપકનો પણ ઉપયોગ અનેક વખત થયેલ છે. સિવાય દૃષ્ટાત, વિરોધાભાસ અને સ્વભાવોક્તિના નિર્દર્શનો મળે છે

ઉપમા-૧ ૭.૬, ૧ ૧૦, ૧.૨૬, ૨.૭, ૮.૨૦, ૮.૨૨ इत्यादि

ઉત્પ્રેક્ષા-૧.૬, ૧ ૭, ૪ ૨, ૫ ૨૮, ૮ ૧૬ વગેરે

૪.૨ મા વૈતાલ્યના વર્ણનમા ઉત્પ્રેક્ષા સાથે શ્લેષ પણ છે

રૂપક -૧ ૯.૪; ૯ ૨૭.૧૬ વ.

નવમી સંઘિમાનુ ભવસાગરનું રૂપક (૯ ૪-૬) માલારૂપકનુ ઉત્તમ ઉદાહરણ છે.

અને મધુવિન્દુનું કથાનક (૧૧.૭-૧૨) તો એક સર્વાંગસંપૂર્ણ ધાર્મિક રૂપક છે જેનું વિવેચન કથાનકોની પરમ્પરાના પ્રકરણમા કરવામા આવ્યું છે

દૃષ્ટાત-૧.૧૪, ૬.૪,

વિરોધાભાસ —૨ ૨૩

વ્યતિરેક-૮.૩૧

સ્વભાવોક્તિ-૪.૧.૬-૧૦

આ રીતે સંસ્કૃત-પ્રાકૃત મહાકાવ્યોની પરપરાનુ અનુસરણ કરવામા આવ્યું છે, તદુપરાત અપભ્રંશના પ્રાચીન કાવ્યોમા જણાતી ઘણી કાવ્ય-રુઢિઓનું પણ વિલાસવર્ડે-કહામા પાલન કરવામા આવ્યું છે યુદ્ધના વર્ણનો, ભોજન સમારમ્બનું વર્ણન, વિવિધ આયુધોનુ વર્ણન, વાજિત્રોનુ વર્ણન, શ્વન્યાત્મક ગદ્દોના પ્રયોગો, પ્રહેલિકા-ઝુલાણા-આ વગા તેના ઉદાહરણો છે.

જૈન કવિઓનુ લક્ષ્ય જનસાધારણના હૃદયતલ સુધી પહોંચી તેને દુરાચરણથી વિમુક્ત કરી સદાચરણ તરફ પ્રવૃત્ત કરવાનુ હતુ વિલાસવર્ડે-કારનુ પણ એ જ લક્ષ્ય હતું, એ પહેલા કહેવાઈ ગયું છે આથી કથાની સાથે સાથે જ કવિ વારંવાર ઉપદેશવાણીમા સરી પડે છે. એનાથી કાવ્યના પ્રવાહમા ગિથિલતા આવે છે અને કટોકટી રમ-શ્રતિ પણ થાય છે. પરતુ ઉપદેશ-પ્રધાન કાવ્યમા એ અનિવાર્ય છે

એકદર વિલાસવર્ડે-કહા ગૂંગાર અને વીરસથી પરિપોષિત શાતરસ-પ્રધાન, અનેકવિધ અલંકારોથી સુશોભિત, વર્ણનોથી સમૃદ્ધ, લોકરજન સાથે ઉપદેશ કરવામા સફળ મહાકાવ્ય તરીકે અપભ્રંશ સાહિત્યમા આગવું સ્થાન ધરાવી શકે તેવી કૃતિ છે.

૬. કથાનકોની પૂર્વ-પરપરા

વિલાસવર્ડે-કહાનું મુખ્ય કથા-કલેવર અગાઉ જોયું તેમ સમરાઈચ્ચ-કહા ઉપરથી ઘડાયું છે. પણ સાધારણ કવિની દૃષ્ટિ સમક્ષ સમરાઈચ્ચ-કહા ઉપરાત વિવિધ વૌઘકથાઓથી સમર ટીકાઓ સાથેનું વિગાળ જૈન આગમ-સાહિત્ય, સમરાઈચ્ચ-કહાનાયે સ્રોત જેવી વસુદેવહિંદી; રામાયણ અને ભારતની જૈન પરપરાએ વિકસાવેલી કથાઓની સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અને અપભ્રંશમાં રચાયેલી કૃતિઓ, કાલિદાસ, ઘણ, દંડિ, હર્ષ આદિ સંસ્કૃતના મહાકવિઓની કૃતિઓ, પ્રાકૃત અને અપભ્રંશનું સાહિત્ય તથા તત્કાલીન લોક-સાહિત્ય જલ્લર હોય જોઈએ આ વધી સામગ્રીની એક યા ત્રીજા સ્વરૂપની અસર વિલાસવર્ડે-કહા માં અત્રત્ર સ્પષ્ટ જોવા મળે છે.

સમૃદ્ધ ભારતીય કથા-સાહિત્યમાં પ્રચલિત એવા કેટલાક કથાનકો અને કથારૂઢિઓ વિલાસવર્ડે-કહામાં સુદર રીતે ગૂંથાયેલા જોવા મળે છે. આવા કથાનકોની પૂર્વ-પરપરાનો અભ્યાસ રસપ્રદ છે.

(૧) ર્ગાનચંદ્ર રાજાએ જેને પુત્રવત્ રાખ્યો છે એવા સનત્કુમાર પ્રતિ અનગવતી રાણીને આસક્તિ પ્રગટે છે, પણ વિનવણી કરવા છતાં સનત્કુમાર અગ્રટિત કાર્ય કરવાથી દૂર રહે છે. ત્યારે છહેડાયેલી રાણી સ્ત્રીચરિત્ર કરી રાજા પાસે કુમારના દુષ્ટપણની છોટી ફરિયાદ કરી તેને મારી નાંખાવવાની કોશીષ કરે છે. આ ઘટના દ્વારા જ સનત્કુમાર અને વિલાસવતીના વિયોગનો પ્રારંભ થાય છે. આમ કથાને સર્વપણાં ચરમવિંદુએ લઈ જઈ નાટ્યાત્મક વળાંક આપવાનું કાર્ય આ ચાલીરૂપ ઘટના કરે છે. આ જાતનું — સ્ત્રી તરફથી અનુચિત પ્રેમ-પ્રસ્તાવ અને પુરુષનો અસ્વીકાર—કથાનક ભારતીય સાહિત્યમાં ઘણું જૂનું છે.^૨

ઋગ્વેદના યમ-યમી સવાદમાં આ કથાનકના અતિ પ્રાચીન સ્વરૂપની જાણી થાય છે. યમ-યમી જોડિયાં માર્ગ-વહેને છે. યમો યમ પાસે અગ્રટિત પ્રેમ-પ્રસ્તાવ મૂકે છે. યમ તેણીને ધર્મ-વિરુદ્ધ આચરણથી દૂર રહેવા સમજાવે છે.^૩

ઋગ્વેદમાં જ આવું ત્રીજું કથાનક ઇન્દ્રાણી-વૃષાકપિ વિષેનું છે. પોતાના પ્રેમ-પ્રસ્તાવને વૃષાકપિએ ટુકરાવવાથી ક્રુદ્ધ ઇન્દ્રાણી ઇન્દ્રાણે વૃષાકપિ વિરુદ્ધ ફરિયાદ કરે છે.^૪

મહાભારતમાં આરણ્યક-પર્વમાં આવતું ઉર્વશી અને અર્જુનનું આશ્વાસન પણ આ જ કથાનક ધરાવે છે. અર્જુન પ્રત્યે આકર્ષાયેલી ઉર્વશી તેની સમીપે ભોગ માટે પ્રાર્થના કરવા જાય છે. પુરુષશની ઉત્પન્નકર્તા જનની ગણી અર્જુન તેની પ્રાર્થનાનો સાદર અસ્વીકાર કરે છે. માનભગ થયેલી ક્રુદ્ધ ઉર્વશી તેને શાપે છે.^૫

૧. શુભાશ્વની અઘાપિ અનુલલ્લઘ પૈંગાંચી ભાપાવદ્ધ વૃહત્કથાના પ્રાચીનતમ પ્રાકૃત રૂપાંતર તરીકે આધુનિક સાક્ષરો દ્વારા ઓળખાતી અને મોડામાં મોડી વિક્રમની છઠી શતાબ્દીમાં રચાયેલી મનાતી, સંપ્રદાસ ગણિની રચના વસુદેવહિંદી, હરિભદ્રસૂત્રીની સમરાઈચ્ચ-કહાના મુખ્ય કથાનકનું ઉદ્ગમ-સ્થાન છે. જુઓ—હરિભદ્રકે પ્રાકૃત કથા સાહિત્યકા આલોચનાત્મક પરિચય, પૃ. ૧૮૮.

૨. આ કથાનકના ઘણાં દૃષ્ટાંતો ડૉ. હિરાલલજી જૈને નોંધ્યાં છે. (સુદસણ-ચરિત્ર, પ્રસ્તાવના પૃ. ૧૭) મેં તેમાં કેટલાકનો ઉમેરો કરી તે વધા અહીં દ્વંકમાં નોંધ્યા છે.

૩. ઋગ્વેદ ૧૦.૧૧

૪. ઋગ્વેદ ૧૦.૮૬

૫. મહાભારત આરણ્યક-પર્વ ભા. ૨, પરિણિષ્ટ-૬, પૃ. ૧૦૪૭-૫૩.

બૌદ્ધ જાતકોમા પણ આ કથાવસ્તુવાળા જાતકો મળે છે સમિદ્ધિ-જાતકમા બોધિસત્ત્વ ઉપર આસક્ત એક દેવકન્યાની પ્રણય યાચના અને બોધિસત્ત્વ તરફથી ઉપદેશ સાથે અસ્વીકારની કથા આવે છે.^૧

વંધન-મોક્ષ જાતકમા બોધિસત્ત્વ એક રાજપુરોહિત હોય છે. રાજાની ગેરહાજરીમા સ્વૈરચા-રિણી રાણી તેને પોતાની સાથે સ્વધ કરવા લલચાવે છે. વફાદાર રાજસેવક (બોધિસત્ત્વ) ઇન્કાર કરે છે રાજા પાછો ફરતા રાણીએ રાજપુરોહિત વિરુદ્ધ પોતાના શીલભગનો પ્રયત્ન કરવાની પ્રરિયાદ કરી. રાજાએ રાજપુરોહિતના વધની આજ્ઞા કરી. પણ અંતે રાજપુરોહિતે ચતુરાઈપૂર્વક રાજાને સાચી વાતનું ખાન કરાવ્યું.^૨

મહાપદ્મ-જાતકની કથામા અપર-પુત્ર પર કામાસક્ત થઈ તેના તરફથી નિરાશા પ્રાપ્ત થતા તેના પર વેર લેવાના રાણીના પ્રયાસનો જે કથા છે તે પ્રસ્તુત અનંગવતી રાણીના કથાનક સાથે ઘણું જ સામ્ય ધરાવે છે.

આ જાતકમાં બોધિસત્ત્વ વારાણસીના રાજા વ્રહ્મદત્તના પદ્મકુમાર નામે પાટવી કુંવર હોય છે. એકદા તેની અપરમાતાએ રાજાની ગેરહાજરીમા તેની પાસે અઘટિત પ્રસ્તાવ મૂક્યો. વિનયી કુમારે અસ્વીકાર કર્યો અને તેને આવા નિંદનીય માર્ગથી દૂર રહેવા ઉપદેશ આપ્યો. હતાશ રાણીએ રાજાના પાછા આવતા જ પોતાના ઉપર કુમારે બલાત્કાર કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હોવાનો દેખાવ કરી કુમાર પર આઠ ચઢાવ્યું. રાજાએ પદ્મકુમારને ચોર-પ્રપાત પરથી ફેંકી તેનો વધ કરવાની સેવકોને આજ્ઞા કરી પર્વત-સ્થિત દેવતાની સહાયથી કુમાર બચી ગયો અને પ્રવ્રજિત થઈ હિમાચલમા તપ કરવા લાગ્યો. પાછળથી સાચી વાત જાણતા પશ્ચાત્તાપ-દગ્ધ રાજાએ કુમારને પાછો લાવવા પ્રયત્ન કર્યો^૩

વસુદેવહિંદીમા પણ આ જાતની એક કથા મળે છે. કૃષ્ણપુત્ર પ્રદ્યુમ્નને જન્મતાંવેત એક પૂર્વભવનો દૂશ્મન દેવ ઉપાડી જાય છે અને એક અટવીમા ફેંકી દે છે. ત્યાંથી પસાર થતા કાલ-સવર અને કનકમાલા નામે વિદ્યાધર પતિ-પત્ની તેને વચાવી લઈ ઉછેરે છે. તે યુવાન થતા તેના સ્વધો મોહિત થઈ કનકમાલા તેની પાસે પ્રેમ-પ્રાર્થના કરે છે. માતૃરૂપ ગણી પ્રદ્યુમ્ન તેને ટાળે છે. કોપાયમાન કનકમાલા પ્રદ્યુમ્નનો વધ કરાવવા તત્પર થાય છે.^૪

સમરાઈચ્ચ-કહા પછીના કાળમા પણ આ કથાનક અનેક કથાઓમા દ્રષ્ટિગોચર થાય છે. નવકારમેત્રના જાણનો પ્રભાવ દર્શાવતો સુદર્શન શ્રેષ્ઠિની પ્રસિદ્ધ જૈન કથામા પણ રાણીની નાનક પ્રતિ આસક્તિ અને તેના તરફથી સહકાર ન મળતા વદલો લેવા માટે તેના પર ચત્તાકાર કરવાનો આક્ષેપ મૂકી રાજા દ્વારા વધની સજા કરાવવી એ કથાનક પણ આપણી કપાના કથાનકને મળતું છે. હરયેગના સસ્કૃત વૃહત્કથાકોષ (વિ.સં. ૯૮૯) માં આ કથા આવે છે.^૫ આજ કથા લઈને દિગંચર કવિ નયનંદિએ અપભ્રંશમા સુદંસણ-ચરિત (વિ. સં. ૧૧૦૦)

૧. જાતક-(હિન્દી માપાન્તર) મદન્ત આનન્દ કોસલ્યાયન, લખ્ણ-૨, જાતક-૧૬૭, પૃ. ૨૨૭

૨. જાતક લખ્ણ-૨ પૃ. ૬૫ (જાતક-૧૨૦)

૩. જાતક લખ્ણ-૪ પૃ. ૩૮૬ (જાતક-૪૭૨)

૪. વસુદેવહિંદી-માપાન્તર પૃ. ૧૧૧.

રચેલ છે.^૧ વિ. સં ૧૧૨૭ લગભગમા પાટળમા રચાયેલા શ્રીચદ્ર મુનિના અપભ્રંશ કથાકોશ (કહ-કોસુ) મા પળ આ કથાનક જોવા મળે છે.^૨

વૃહત્કથાના પ્રસિદ્ધ સંસ્કૃત રૂઘાન્તર કથાસરિત્સાગર — જેની રચના ઈ.સ. ૧૦૬૩થી ૧૦૮૧ વચ્ચે સોમદેવે કરી હોવાનું મનાય છે—તેમા પળ આ જ કથાનકવાળી એક કરતા વધુ કથાઓ છે અષ્ટમ લઘુકમા ષષ્ટ તરગમાની ગુણગર્મા વ્રાહ્મણની કથાનું કથાનક ઘણાં અંશે પ્રસ્તુત કથાનકને મળતું છે. કથાસરિત્સાગર એ વૃહત્કથા ઉપરથી રચાયેલી હોઈ^૩ એમાના કથા-નકોને વૃહત્કથા જેટલા પ્રાચીન માનવામા વાધ નથી. આમ પ્રાચીન કાલથી આ કથાનક ભાર-તીય કથાકારાને આકર્ષતું રહ્યું છે.

વિલાસવર્ડ-કહામા સાધારણ કવિએ આ કથાનકને આકર્ષક રીતે રજૂ કર્યું છે

(૨) આ કથામા આવતું મધુવિન્દુ-દૃષ્ટાંત (સંધિ-૧૧ કઢવક-૭-૧૨) તો ભારતીય સાહિત્યમા ઘણું જૂનું અને વિન્દરનિત્ત્વે જેને ભારતીય શ્રમણકાવ્યની અભિજાત નીપજ કહ્યું છે તેવું સુદર રૂપક છે

આ દૃષ્ટાંત અગે વિન્દરનિત્ત્વ લેલે છે—‘આનુ મૂલ વૌદ્ધ છે એમ કહેવાય છે, પળ જૈનોના અને અન્ય ભારતીય શ્રમણ સંપ્રદાયોના જીવનના રૂઝાલ સાથે આ ઉપાખ્યાન એટલું જ સગત છે જેટલું વૌદ્ધોના તેમ છતાં આ કથાનકનો પશ્ચિમમા જે સંચાર થયો તેમા આ ઉપાખ્યાનના વૌદ્ધ રૂપાન્તરો કારણરૂપ છે’.^૪

આમ ભારત વહાર પ્રસરીને આ કથાનકે આતરરાષ્ટ્રીય સ્વરૂપ ધારણ કર્યું હોવાનું પળ વિન્દરનિત્ત્વના ઉલ્લેખ પરથી જાણી શકાય છે

જૈન પરમ્પરામા આ કથાનક સહુ પ્રથમ વસુદેવહિંદીની કથોત્પત્તિમા નજરે પડે છે. નીચે વસુદેવહિંદીમાના તે રૂપકનું ભાષાતર આપ્યું છે.

વિષયસુખ સંવંધમાં મધુવિન્દુનું દૃષ્ટાંત

અનેક દેશો અને નગરોમા ફરતો કોઈ પુરુષ સાર્થ સાથે એક અટવીમા પ્રવેશ્યો. ત્યાં ચોરોએ સાર્થને લૂંટી લીધો. સાર્થથી છૂટા પડી ગયેલા, ડિગામૂઢ થયેલા અને આમતેમ ભમતા તે પુરુષ ઉપર મદજલ્લવડે સિક્ત મુલ્લવાળા વનગજે દુમલો કર્યો નાસતા એવા તેને તૃણ અને ઘેરુવડે ઢકાયેલો પુરાણો કૂચો જોયો. તે કૂવાને કાઠે મોઢું વટવૃક્ષ ઝગેલું હતું અને તેની વડવાઈઓ કૂવામા લટકતી હતી. ભયપ્રસ્ત તે પુરુષ વડવાઈ પકડીને કૂવામા લટકી પડ્યો અને નીચે જુએ છે ત્યાં મુલ્લ પહોલું કરીને તેને ગળી જવાને ઉત્સુક એવો મહાકાય અજગર તેની નજરે પડ્યો. વચર્મા ચારે તરફ ભીષણ સર્પો દંશ કરવાની ઇચ્છાવાળા વલગેલા હતા વડવાઈને ઉપરથી કાઢો અને ધોલો એન વે ઝડરો કાપતા હતા. પેશો વનસ્તી એ પુરુષના કેશાગ્રને પાનાની સૂંઢથી

૧. સુદંસણ-ચરિત — નયનદિ, સપા. ૦. ડો. હિરાલાલ જૈન

૨. કહકોસુ (કથાકોષ—અપભ્રંશ) શ્રીચદ્ર, સપા. ૦. ડો. હિરાલાલ જૈન

૩. નાનાકથાઽમૃતસ્ય વૃહત્કથાયાઃ સારસ્ય સજ્જનમનોમ્બુધિપૂર્ણચન્દ્રઃ ।

સોમેન વિપ્રવરભૂરિગુણાભિરામરામાત્મજેન વિહિતઃ સ્વલુ સગ્રહોઽયમ્ ॥

(કથાસરિત્સાગર પ્રગસ્તિ)

૪. હિસ્ટરી ઓફ ઇન્ડિયન લિટરેચર, વો. ૧ પૃ. ૪૦૯

સ્પર્શ કરતો હતો । એ વટવૃક્ષ ઉપર એક મોટા ઘેરાવાવાળો મધપૂડો હતો હાથીએ શાફને હલાવતાં પવનના વેગથી કેટલાક મધુવિન્દુઓ પેલા પુરુષના મુખમા આવો પડ્યા. તે તે સ્વાદથી ચાટવા લાગ્યો તેને કરડવા માટે ઝુટેલી મધમાસીઓ ચારે તરફથી એને ઘેરી વળી.

જંબુકુમારે આ પ્રમાણે પ્રભવને કહ્યું અને પૂછ્યું કે 'આવી દગામા રહેલા એ પુરુષને શું સુખ છે ?'

પ્રભવે વિચાર કરીને જવાબ આપ્યો—'તેણે મધુવિન્દુનું આસ્વાદન કર્યું એટલું જ સુખ, એમ ધારું છું, વાકીનું દુઃખ.'

જંબુકુમારે કહ્યું, 'એમ જ છે. આ દૃષ્ટાંતનો ઉપસહાર આવો છે —

પેલો પુરુષ તે સસારી જીવ અટવી તે જન્મ, જરા, રોગ, મરણથી વ્યાપ્ત એવી સંસારરૂપ અટવી. વનહસ્તી તે મૃત્યુ કૂત્રો તે દેવભવ અને મનુષ્યભવ. અજગર તે નરક અને તિર્થંચ ગતિઓ. સર્પો તે દુર્ગતિમાં લઈ જનારા ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ ચાર કષાયો. વડવાઈ એ જીવન-કાળ. કાળા અને ધોળા ઝંડંગે તે કૃષ્ણ અને શુક્લ પત્રો, જે રાત્રિ-દિવસરૂપી ઢાંતથી જીવિતનો ક્ષય કરે છે વૃક્ષ તે કર્મવૃક્ષના હેતુરૂપ અવિરતિ અને મિથ્યાત્વ. મધ તે શબ્દ, સ્પર્શ, રસ, રૂપ અને ગંધ એ ઇન્દ્રિય-વિષયો. મધમાસીઓ તે શરીરમાથો પેદા થતા આગનુક વ્યાધીઓ.

આવી રીતે અનેક ભયની વચ્ચે પડેલા તે પુરુષને સુખ ક્યાંથી હોય ? મધના વિન્દુઓનો સ્વાદ એ તો સુખની કલ્પના જ માત્ર છે

હે પ્રભવ ! કોઈ શિદ્ધિમાન ગગનચારી એ પુરુષને કહે કે, 'આવ સૌમ્ય ! મારો હાથ પકડ, તને અર્હાંથી વહાર કાઢુ તો તે પુરુષ હા પાડે જશે ?'

પ્રભવે કહ્યું, 'એ દુઃખંજરમાથી છૂટવાને કેમ ન ઇચ્છે ?' જંબુએ કહ્યું 'કદાચિત્ મધુરસને ચાટનો તે મૂઢતાથી કહે કે, મને મધુરસથી તૃપ્ત થવા દે, પછી મને વહાર કાઢજે. પણ એમ તૃપ્તિ થાય ક્યાંથી ? વડવાઈભરી તેનો આધાર કપાઈ જતા તે અવશ્ય અજગરના મુખમા પડવાનો?'

આમ જંબુકુમાર અને પ્રભવના સંવાદના એક અંગ તરીકે આ દૃષ્ટાંત વસુદેવહિંદીમા રજૂ કરાયું છે, અને એ દ્વારા પ્રભવે વિષયસુખની જે પ્રગંસા કરેલી તેનો રદિયો અપાયો છે.

હરિભદ્રનૂરિયે સમગદ્વચ્ચ-કહાના ત્રીજા ભવમા ધર્મશ્રોપ આચાર્યના મુખે સિદ્ધકુમારને સ્પર્દેશરૂપે કહેવાયેલું આ દૃષ્ટાંત ગૃહ્યુ છે અહીં ગદ્યપદ્ય મિશ્રિત વર્ણનસભર ભાષામા આ રૂપક કહેવાયું છે. શૃદ્ધાવસ્થા માટે રાક્ષસી અને મોક્ષ માટે વટવૃક્ષનું રૂપક આમા વધારવામા આવ્યું છે. સિવાય બન્ને તદ્દન સમાન છે .^૧

આધારણ કવિએ આ દૃષ્ટાંત (સંધિ ૧૧ કડવક ૭-૧૨) વિસ્તારીને રજૂ કર્યું છે. અહીં ગંગોત્રીના ગંગાને ધર્મોપદેશ કરતા ચિત્રાગદ્વચ્ચે આ દૃષ્ટાંત કહે છે સમગદ્વચ્ચ-કહા કરતા પણ સ્પષ્ટ વધારોને દૃષ્ટાંતને પરિપૂર્ણ બનાવવામા આવ્યું છે મૂળમા સાથે સાથે જતો પુરુષ દુઃખને પ્રગંભમાં મૂળે પડવાની વિગત છે. આમા સુવનપુર-નિવાસી પુરુષ દુઃખી ધનહીન હોવાથી

૧. વસુદેવહિંદી —(પ્રથમ સંદ-ભાગાંતર) — અનુ. ૬૦. મો જે નાડેસરા પૃ ૧૦

૨. સમગદ્વચ્ચ-કહા ૫. ૧૩૪-૧૩૯

સુલની, શાધમા નીકળે છે એવો ફેરકાર છે. તે પુરુષ દેશાતર જતા રસ્તો મૂલી અટવીમાં મમે છે. માર્ગમા અનેક મયાચહ પ્રાણીઓથી ત્રાસ પામે છે, તરસથી ગાકુલ વને છે, મૃગજલથી લોભાય છે, અનેકવિધિ અલંબ્ય ઘન-લતાજાલવાલી બ્રાડીઓમા અટવાય છે, ઝુચા ટેકરાઓ અને ઝંડા લાડાઓ, વનદવો અને વાકીચૂકી નદીઓ, મધુર સ્વાદવાળા પળ ફેરી ફલોવાળા વૃક્ષો, ઘોર બાઘ-સિંહ વગેરે ઉપસર્ગો અને નડે છે અને દિશામાન ગુમાવતા અને માર્ગ સુસ્તો નથી. એવામા એક ચરલકર્ણ, ચુર્દન્ત, લાત્રી સૂંઢવાળો, અનેક જાવોને સંહારનાર વનહસ્તી તેના તરફ ધડી આવે છે સામે એક લોહા-માસ મથળ કરતી વિકરાલ રાક્ષસી નજરે પડે છે નજીકમા રહેલા અનેક પક્ષીઓના કલરવવાળા એક ઝુચા વટવૃક્ષ તરફ તેની નજર જાય છે. આ વૃક્ષ પર ચડી જવાનું નોતરવા જવાય એમ વિચારી તે તેના મૂલ પાસે પહોંચે છે પણ ચડી શકતો નથી. 'આવા ઝુચા વૃક્ષ પર આરાહણ કરવાનું નમચરા-વિદ્યાધરોનું કામ, અમારા જવાનું નહા' એમ વિચારી પાછો પડે છે. એવામા વડ નીચે ઘાસ વેલાવેલી આથી છવાયેલા મોઢાવાળો એક જૂનો કૂચો જોઈ તેમા પડતું મૂક છે અને ત્યા ઝુગેલા શર - સુંજના તૃણસમૂહને વળગી લટકી પડે છે. જ્યા કૂચામા નાંચે નજર કરે છે તો નીચે મોઢું ફાડેલો એક ઘોર અજગર જોયો અને ચોપાસ ફેગ ઝુચી કરી ટસવા માટે તૈયાર ચાર સર્પો. 'આ તૃણસમૂહ જ્યા સુધો ટૂટે નહીં ત્યા સુધી જ જીવતો હું' એમ વિચારી એના મૂલમા જોયું તો કાલો-ધોલો એવા વે ઝડરો તીથ્ય દાઢોયી શરથમના મૂલને કાપી રહ્યા હતા. કૂવા કાઠે ઝુમેલી રાક્ષસી પલે પલે તેના કાતિલ કાર્તી (છરી) થી ડરાવતી હતા અને પેલો વનગજ રોપમા સમગ્ર વડવૃક્ષને હચમચાવતો હતો. અશ્રી વડની એક ઢાલીએ લાગેલો મધપૂડો ભાગી જતા તેમાથી મધના ટીપા ઝડીને પેલા પુરુષના માથે પડ્યા અને ત્યાથી ઓગળી એક ટીપુ તેના મુલમા ઉતર્યું. તેના સ્વાદમા પથિકને ક્ષણભર હર્ષ થયો અને વીંજી વધી આપત્તિઓ વીકરાઈ ગઈ. મધપુડાની મધમાલોઓ લીંજાઈને તેને વળગી. તે દુઃખ સહન કરતો હતો તે વીંજી ટીપુ માંમા પડે તની ઇચ્છા કરવા લાગ્યો. એવામા કોઈ વિદ્યાધર ત્યા આવી ચડ્યો અને આવા સકટમા પસાયેલા તે પુરુષ ઉપર દયા લાવી વડ ઉપર ચડાવવાની મદદ કરવા તૈયારી વતાવી. ત્યારે તે પુરુષ કહે છે, 'એક પલ થોમો, આ એક ટીપું પડવાની તૈયારી છે' .

કરિન્કલસિન્ધવગર-મૂસય વિસહર અગળેવિ મહુમલિયહ ડર ।

અવમન્નિય-લેયર વલ્લિય-વડતર આસાયહ મહુવિહુ નર । ॥

હાથી, રાક્ષસી, અજગર, ઝંડર, સર્પ અને મધમાલોઓના મયને ગળકાર્યા વિના, આકાગચારીની મદદની અવગળના કરીને, વડ (ઉપર ચડી રક્ષણ મેલવવાનું) ટુકરાવીને તે માણસ મધુવિહુનો આસ્વાદ લે છે !

આ રીતે દૃષ્ટાંત આપી તેનો ઉપનય સમજાવ્યો છે કે - ધુવનપુર એટલે લોકાકાશ, દુઃખી દરિદ્ર પુરુષ એટલે ધર્મધનરહિત જીવ, જે સુલની શોધ કરવા છતાં ધર્મહિનતાને કારણે પામી શકે નહીં. દેશાન્તર એટલે ભવાન્તર-જન્માન્તર, મહાટવી એટલે સંસાર . માર્ગબ્રષ્ટ થયો એટલે જિનધર્મરૂપી માર્ગથી ભ્રષ્ટ થયો મય-ગોક-દુઃખરૂપી વનપ્રાણિઓથી વસ્ત થયો. તૃપ્ત થયો વિપયતૃપાથી અને આગારૂની મૃગજલથી ભ્રમિત થયો. કર્મરૂપી તરુઓથી "મરચક

સંસારરૂપી અટવીમા અટવાયો, જ્યા મદ-માન-રૂપી દુર્ગમ પર્વતો, ક્રોધરૂપી ઝગ્ર દાવાનઝ, માયા-પ્રપચ-કુટિલતારૂપી વાફીચૂકી નદીઓ, લોભાદિક ઝંડી ગર્તાઓ, વિષયરૂપી મધુરસ્વાદવાળા પળ વિયાકમા વિષમય વૃક્ષો, ઠટ્ટા-મશ્કરીરૂપ કષાયસ્વાદુ આમળા-વહેડા-હરડે જેવા વૃક્ષો, અને રાગ-દ્વેષરૂપી વાગ્ધ-સિંહના વિઘ્નો હતા મિથ્યાત્વરૂપો ભ્રમને લઈ કુધર્મરૂપી દિશા-ભ્રમમા પડ્યો તેની પુંઠે યમરૂપી હાથી પડ્યો જેને ચારપ્રકારના આયુષ્ય (દેવ, મનુષ્ય, તિર્યંચ, નારક) રૂપી ચાર દંતુશઝ હતા, સમયાદિથી જે ચપલકર્ણ-સાવધાન હતો, અને લાત્રી સૂદ્ર-રૂપ દૂરથી જ જીવને લેવી લેવાની તેની શક્તિ હતો. સામે ઘસી આવતી વિકરાળ રાક્ષસી એ એવાજ સ્વરૂપાળી વૃદ્ધાવસ્થા હતો. ઝંચું વટવૃક્ષ તે સુક્તજીવરૂપ પક્ષીઓવાળું, મરણમંચરહિત મોશ્વધામ હતું, વિષયાતુરો ત્યા જવા શક્તિમાન ન થઈ શકે. જૂનો કૂવો તે મનુષ્ય-ભવ; જે ચોરાસીલાલ્ય યોનિરૂપ લતાઓવડે ઢકાયેલ સુલવાળો હતો. તેમા શરંયંમ તે આયુષ્ય. નીચે રહેલ અજગર તે નરકાવાસ. ચાર સર્પો તે ચાર કપાય-ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ. આયુષ્યરૂપી શરંયંમને કાપનારા ધવલ-કૃષ્ણ ઝંદરો તે મહિનાના ધવલ-કૃષ્ણ વે પક્ષ-પલ્લવાડિઆ. મધમાલીઓ તે શરીર-ગ્યાધિઓ. ક્ષણમાત્ર સુલવાળા મધુવિન્દુઓ તે વિષયસુખો. દયાવાન વિદ્યાધર તે ભવભયમાથી તારનાર ધર્મગુરુ. આમ મધુવિન્દુરૂપ તુચ્છ ભોગોની પકડમા પકડાયેલો વિમૂઢમતિ જીવ અનેક દુઃખો સહન કરવા છતા ધર્મમા ઉદ્યમ કરતો નથી.

આ રીતે યોગ્ય નવા રૂપકોની ઉમેરણીથી સર્વાંગસપૂર્ણ બનાવીને અને પોતાની પ્રસન્ન-મધુર શૈલીમાં કાવ્યરૂપ આપીને આ રૂપકને કવિએ નવું જ સૌન્દર્ય આપ્યું છે.

જૈનોની શ્વેતામ્બર દિગમ્બર વંને પરમ્પરામા અનેક કથાઓમા, સસ્કૃત, પ્રાકૃત, અરબ્રંશ અને ગુજરાતી સુદ્રામા, છેક વીસમી સદી સુધીની કૃતિઓમા આ દૃષ્ટાંત દેખા દે છે. નીચે એવી ઘણી કૃતિઓની નોંધ આપી છે.

દિગમ્બર-પરમ્પરામા સૌ પ્રથમ શિવાચાર્ય (કે શિવકોટિ આચાર્ય) - જેનો સમય ईसवी પહેલી શતાબ્દી સુધી જૂનો હોઈ શકે એવી ઢો એ એન ડપાધ્યેની માન્યતા છે^૧ - ની ભગવંતી-આરાધનામા આ દૃષ્ટાંત જોવા મળે છે.^૨ અહીં હાથીને વડેલે વાગ મૂકવામા આવેલ છે. (પરવર્તી વધી દગવર કૃતિઓ હાથીના સ્થાને વાગનું જ રૂપક આપે છે.) તે સિવાય વસુદેવહિંડીની સમાન જ આલું રૂપક છે તે પછી ગુગમદ્રાચાર્ય-રચિત ઉત્તરપુરાણ કે જે સસ્કૃતભાષામા ई० સ० ૮૫૦ થી ૯૦૦ વચ્ચે રચાયોનો સંભવ છે,^૩ તેમા ૭૬મા પર્વમા જંબૂવિષયક કથામા ટૂંકમા આ દૃષ્ટાંત આવે છે.^૪ ત્રીજી વે રચનાઓ ૧ પ્રમાચંદ્ર-કૃત કથાકોષ (સંસ્કૃત, રચના સમય-૧૧મી સદી) અને ૨ નેમિદત્ત-રચિત આરાધના-કથાકોષ (સંસ્કૃત, ૧૬ મી સદીની શરૂઆત) - જે વંને પૂર્વોલ્લિખિત ભગવંતી-આરાધનાના આધારે રચાઈ છે-માં પણ આ દૃષ્ટાંત આવે છે.^૫ હરિવેણ-ના વૃહત્કથાકોષ (ई० સ० ૧૩૧-૩૨ મા સૌરાષ્ટ્રના વદવાળમા રચાયેલ, સંસ્કૃત પદ્યમય) માં ત્રિવિક્રમ-કથાનક નામે ૯૨મી કથા આ જ દૃષ્ટાંતવિષયક છે.^૬

૧. વૃહત્ કથાકોષ, પ્રસ્તાવના પૃ૦ ૫૫

૨. વૃહત્ કથાકોષ, પ્રસ્તાવના પૃ૦ ૭૬.

૩. મહાપુરાણ-જિનમેન પ્રસ્તાવના પૃ૦ ૩૪

૪. ઉત્તરપુરાણ-ગુગમદ્ર પૃ૦ ૫૩૫-૩૬

૫. વૃહત્કથાકોષ, પ્રસ્તાવના પૃ૦ ૭૬

૬. વૃહત્કથાકોષ-મૂલ પૃ૦ ૨૧૭

જયરામે ગાથા છેદમા ધર્મપરીક્ષા નામે કૃતિ રચી હતી. અને હરિષેણે વિ० સં० ૧૦૪૪ માં અપભ્રંશમા પદ્ધિયા બંધમા ગૂંચી આ ધમ્મપરીક્ષામા તેમજ વિ० સં० ૧૦૭૦ માં અમિતગતિએ સંસ્કૃતમાં રચેલી ધર્મે રીક્ષામાં મધુવિન્દુ-દૃષ્ટાત હોવાનો ઉલ્લેખ ડાં ૦ ઉપાધ્યેય વૃહત્કથાકોષના ટિપ્પણમા કર્યો છે.^૧

સાધારણ કવિના સમકાલીન દિગંબર મુનિ શ્રીચંદ્રે અણહિલપુર ણટણમા જ જેની રચના વિલાસવર્દ-કહાની રચના પછીના વે ગ્રંથ વર્ણમા જ કરેલી છે, તેવી અપભ્રંશ 'કહકોસુ' માં પણ આ કથાનક આવે છે.^૨

જંબૂસ્વામી-વિષયક અનેક રચનાઓમા આ દૃષ્ટાંત સમવે છે (કારણ વસુદેવહિંદીમા જંબૂસ્વામીના કથાનકમા એ દૃષ્ટાંત આવેલું છે) આવી વે દિગંબર કૃતિઓ-૧ બ્રહ્મ જિનદાસ-રચિત સંસ્કૃત જંબૂસ્વામિ ચરિત્ર (વિ. સં. ૧૫૨૦) અને ૨. પં० રાજમલ્લવિરચિત સંસ્કૃત જંબૂસ્વામિ-ચરિત્ર(વિ. સં. ૧૬૩૨)-મા આ દૃષ્ટાંત હોવાની નોંધ ડાં વી. પી. જૈને લીધી છે.^૩

શ્વેતામ્બર પરંપરામા વસુદેવહિંદી અને સમરાઈચ્ચ-કહાની નોંધ લેવાઈ જા ગઈ છે. ત્યાર-વાદ જયવિંહસૂરિના ધર્મોપદેશમાલા વિવરણમા આ દૃષ્ટાંત સુંદર રીતે રજૂ થયું છે. આ સંસ્કૃત રચના વિ સ ૯૧૫ માં થયેલ છે.^૪ અગિયારમી સદીના પૂર્વકાળમા પ્રાકૃત જંબૂચરિયં, જેની રચના ગુણપાલ મુનિએ કરી છે, તેના આઠમા ઉદ્દેશમા આ દૃષ્ટાંત છે.^૫

હેમચંદ્રાચાર્યના પરિશિષ્ટ-પર્વના પ્રથમ સર્ગમા શ્લોક ૧૯૧ થી ૨૨૩ સુધી વિસ્તારથી આ દૃષ્ટાંત જંબૂચરિત્ર-અંતર્ગત આવે છે.^૬

વિ. સં. ૧૨૭૯-૧૨૯૦ નાં સમયમા ઉદયપ્રભસૂરિ-રચિત સંસ્કૃત ધર્મામ્યુદય-મહાકાવ્ય-મા પણ આ દૃષ્ટાંત આવે છે.^૭

સમરાઈચ્ચ-કહા ઉપરથી રચાયેલ પ્રદ્યુમ્નસૂરિના સંસ્કૃત સમરાદિત્ય-સંક્ષેપ (રચના સંવત. ૧૩૨૪) માં વીજા ભવમા ઉપનય સાથે (શ્લોક ૩૧૦-૩૪૪) આ દૃષ્ટાંત આવેલ છે.^૮

ગુજરાતી ભાષામાં ઉપાધ્યાય યશોવિજયજી-રચિત જંબૂસ્વામી-રાસ (વિ સં. ૧૭૩૯) માં અને પદ્મવિજયના સમરાદિત્યકેવલીનો રાસ (વિ સં ૧૮૩૯)^૯ માં વીજા લેંદની પદરમી ઢાળમાં આ દૃષ્ટાંત વળાયેલ છે. એ ઉપરાંત મધુવિન્દુઆની સજ્જાય નામે એક સ્વતંત્ર સજ્જાય-જેના કર્તા

૧. વૃહત્કથાકોષ-ટિપ્પણ પૃ० ૩૮૮

૨. કહ-કોસુ (કથાકોશ) પૃ० ૩૫૩

૩. જંબૂસ્વામિચરિત્ર-વીર, પ્રસ્તાવના પૃ० ૬૨

૪. ધર્મોપદેશમાલા-વિવરણ, કથા ૭૩ મો, પૃ० ૧૪૩.

૫. જંબૂચરિયં ગુણપાલ, પૃ० ૮૩.

૬. પરિશિષ્ટપર્વ-હેમચંદ્ર પૃ० ૬૨-૬૫

૭. ધર્મામ્યુદય મહાકાવ્ય-ઉદયપ્રભસૂરિ, સંપા० મુનિ ચતુરવિજય તથા પુણ્યવિજયજી, પૃ० ૭૦

૮. સમરાદિત્ય-સંક્ષેપ, સંપા જેકોબી પૃ० ૫૮-૬૦

૯. જંબૂસ્વામીરાસ-ઉપાધ્યાય યશોવિજયજી, સંપા० ડા. રમણલાલ ચી શાહ, પૃ० ૩૨-૩૫

૧૦. સમરાદિત્યકેવલીનો રાસ-પં० પદ્મવિજયજી પૃ० ૬૦-૬૨.

કોઈ ચરણપ્રમોદ છે અને જે કેટલાક દગકાઓથી જૂની નથી-પણ આ દૃષ્ટાંત ઉપર રચાયેલી મળે છે.^૧

આ સુદર રૂપકનું પગેરૂં બ્રાહ્મણ-પરપરામાં છેક મહાભારત-સ્ત્રીપર્વમાં મળે છે. ત્યાં પુત્ર-શોકથી વ્યથિત ધૃતરાષ્ટ્રને વિદુરજી સંસારનું સ્વરૂપ સમજાવતાં આ દૃષ્ટાંત કહે છે.^૨ કેટલાક ફેરફારો સિવાય આ સમગ્ર કથાનક શ્રમણ-પરપરાના દૃષ્ટાંત જેવું જ છે.

બૌદ્ધોના અવદાન-સાહિત્યમાં આ રૂપક હોવાની નોંધ ડૉ. જગદીશચંદ્ર જૈન તેમના 'પ્રાકૃત જૈન કથા-સાહિત્ય' માં લીધી છે.^૩

હિન્દુ, જૈન, બૌદ્ધ ઉપરાંત મુસલમાન, ખ્રિસ્તી અને યહુદી ધાર્મિક સાહિત્યમાં પણ, ત્રોષ-કથા તરીકે સરખું મહત્વ ધરાવતા, આ વિનસાંપ્રદાયિક કથાનકનો પ્રચાર હોવાની શોધ ડૉ. એર્નસ્ટ કુહને (Ernst Kuhn) કરી હોવાનું વિન્ટરનિત્સ નોંધે છે.^૪

(૩) ત્રીજું સુદર કથાનક અગિયારમી સંધિમાં આવતું હસ-હંસીનું કથાનક છે (વિં ૧૧. ૧૩-૧૬)

સનત્કુમાર ચિત્રાંગદ મુનિને વિલાસવતી સાથેના પોતાના વારંવારના વિયોગનું કારણ પૂછે છે.

મયવં કિં પરમવે આસિ,

મહં પાવિડ જે વહુ-દુઃખ-રાસિ ? !

વહુવાર વિલાસવર્દ-વિઓડ,

વિરહમ્મિ તીએ કિં દુઃસહુ સોડ ? ॥૧૧ ૧૩.૫

એના જવાબમાં મુનિ સનત્કુમારને તેના પૂર્વજન્મની વાત કહે છે- જેમાં સનત્કુમાર કાંપિ-લ્ય-નગરનો રાજકુમાર રામગુપ્ત હતો અને વિલાસવતી ગર્જનકાષ્ઠિપતિની પુત્રી હારપ્રભા હતી. વન્નેના લગ્ન થયેલ હતા. વિવિધ ભોગો ભોગવના તે નવયુવાન પતિ-પત્ની એકવાર ગંગાના રમ-ખોય તટે ક્રીડાર્થે ગયા. કેસર આદિ સુગંધી દ્રવ્યોથી તેઓ શરેર-વિલેપન કરી રહ્યા હતા. તેવામાં એક સુંદર હંસયુગલ ત્યાં આવી ચડ્યું. હારપ્રભાને હંસહંસીને કેસરથી રંગીને મજાક કરવાનો વિચાર આવ્યો. વન્નેએ હસજોડાને કેસરનું વિલેપન કરી રમી દીધું. રંગ લાગવાથી હમહંસી એકત્રીજાને ચક્રવાક-ચક્રવાકી સમજવાથી ઓઢાંચી શક્યા નહીં અને વિરહથી શૂરવા લાગ્યા થોડી જ વારમાં અન્યોન્યના વિરહથી અત્યંત દુઃખી વન્ને મરવા તત્પર થયા મરવા માટે તે વન્ને પાણીમાં પડ્યા પણ પાણીમાં પડવાને લીધે વિલેપન ધોવાઈ જતા ફરીથી એક ત્રીજાને ઓઢાંચી ગયા, અને વચી ગયા હસ-હંસીને વિરહ કરાવવાથી જે અતરાય-કર્મ સનત્કુમાર-વિલાસવતીએ બાધ્યું તેના જ કારણે તેમને આ જન્મમાં વારંવાર વિયોગદુઃખ ભોગવવું પડ્યું.

આ કથાનકને તદ્દન મળતી કલ્પના રાજશેખર (ઈં ૦ સં ૮૫૫-૯૩૦)-રચિત પ્રાકૃત સટ્ટક કર્પૂરમંજરીમાં જોવા મળે છે.^૫ નાયક ચંડપાલને કેતકીપત્ર પર લખી મોકલાવેલા પ્રેમપત્રમાં નાયકના વિરહમાં દુઃખી નાયિકા કર્પૂરમંજરી લખે છે-

૧. સજ્ઞાયમાઢા-શાં ચંદુલાલ હાનલાલ, પૃં ૪૪૪-૪૪૬.

૨. મહાભારત-સ્ત્રી પર્વ, અધ્યાય-૫-૬ પૃં ૧૯-૨૪

૩. પ્રાકૃત જૈન કથા સાહિત્ય-ડૉ. જગદીશચંદ્ર જૈન. પૃ. ૯૮ ટિપ્પણ

૪. હિસ્ટરી ઓફ ઇન્ડિયન લિટરેચર, વિન્ટરનિત્સ, ભાગ ૧ પૃં ૪૦૯

૫. કર્પૂરમંજરી-રાજશેખર, સંપાં ૧૦ જીં ૦ સુર, પ્રસ્તાવના પૃં ૧૪૦

હસિં કુંકુમપંકવિંજરતણું કાઠળ જં વંચિઓ
તન્મત્તા કિલ ચક્કવાઅઘરિણી એસ રિતિ મળ્લંતઓ ।
એહ તં મહ દુક્કઅ પરિણં દુક્કલાણ સિક્કલાવળં
એક્કત્થો વિ ણ જાસિ જેણ વિસયં દિદ્ધિત્તિહાઅસ્સ વિ ॥

(કપ્પૂરમજરી-૨.૮)

‘હંસીને કેશર-વિલેખનથી પીઢી રંગીને તેના પ્રિયતમ હંસને (મેં) ઠગેલો, જેથી તે હસીને ચક્કવાક્રી માનવા લાગેલો. તે મારું દુષ્કૃત્ય મને જ દુઃખની શિખામણ આપનારું બની ગયું કે એક જ સ્થાનમાં હોવા છતાં તું મારી નજરે પડતો નથી.’

એ જોઈ શકાય છે કે વન્નેની કલ્પનામાં સહેજ જ તફાવત છે. રાજશેખરે આ કલ્પના સમરાઈચ્ચ-કહા ઉપરથી લીધી હોવાનો સંભવ છે. કદાચ વન્નેનો સ્ત્રોત કોઈ ત્રીજી જ પ્રાચીન કૃતિ હોય.

(૪) વિલાસવતીનું વિદ્યાધર રાજા અનંગરતિએ કરેલું અપહરણ, અશોક-વાટિકામાં વિલાસવતીને કેદ રાખવી, પવનગતિને દૂત તરીકે મોકલવો, દૂત પવનગતિનો અનંગરતિ સાથે વિવાદ, અંતે સનત્કુમારની અનંગરતિ પરની ચડાઈ અને યુદ્ધ-આ સમગ્ર કથાનક પર રામકથાની સ્પષ્ટ છાપ જળાઈ આવે છે. પવનગતિનું નામ પવનસુત હનુમાનનું સ્મરણ કરાવે છે. અશોકવાટિકામાંની વિલાસવતી લંકામાં અગોક્ત્રવનિકામાં રહેલી સીતાની આવેહૂવ પ્રતિચ્છવિ લાગે છે.^૧

(૫) નાયકનું સનત્કુમાર નામ, તેનું ચક્રવર્તીગુણ, વિદ્યાધરોનો તેણે કરેલો પરામવ, વિદ્યાધર કન્યાનું પાણિ ગ્રહણ-આ અંશો જૈન સાહિત્યમાં પ્રચલિત સનત્કુમાર ચક્રવર્તીની કથાના કેટલાક અંશ સાથે સામ્ય ધરાવે છે.

જૈન પરંપરામાં પ્રસિદ્ધ ત્રેપઠ ગલાકાપુરુષો-મહાપુરુષોમાં બાર ચક્રવર્તીઓનો સમાવેશ થાય છે. આ બાર ચક્રવર્તીઓમાં ચોથા ચક્રવર્તીનું નામ સનત્કુમાર છે. અનેક કૃતિઓ-લાસ કરીને પુરાણ ગ્રંથો-મા આ સનત્કુમાર ચક્રવર્તીનું ચરિત્ર જોવા મળે છે. આ સનત્કુમારની કથાના ઘટકોનું વિગતવાર વિશ્લેષણ કરી ડો એચ.સી. માયાણીએ તેમાં ત્રણ ઘટકો સમાવેલા હોવાનું સિદ્ધ કર્યું છે. તે ત્રણમાં ત્રીજો ઘટક આપણી કથા સાથે સામ્ય ધરાવે છે.^૨

(૬) વિલાસવતી અને સનત્કુમારની તાપસ-આશ્રમમાંથી વિદાય શાકુન્તલના ચોથા અંકની યાદી આપે છે.^૩

(૭) વિલાસવતી પ્રિયતમ વિરહથી દુઃખી થઈ, લતાપાશથી ગળે ફાસો બાંધી મરવા તત્પર બને છે તે પ્રપંચ શ્રીહર્ષની નાટિકા રત્નાવલીમાં આવતા સાગરિકાના લતાપાશવડે ફાસો લાઈ મરનાના પ્રયત્ન સાથે ઘણો મળતો આવે છે.^૪

(૮) વિલાસવતી-કહા (૬ ૧-૭)માં આવતું મનોરથ-પૂર્ણ શિલ્પરત્ન કથાનક અંધ-શ્રદ્ધા અને વહેમની ટેકડી ઉઝાડતું એક સુંદર કથાનક છે. એમાં આવતું મનોરથ-પૂર્ણ શિલ્પર,

૧. વાલ્મીકિ રામાયણ

૨. સનત્કુમાર ચરિત્ર-સંપા. ડો. એચ. સી. માયાણી, એમ. સી. મોદી-પ્રસ્તાવના પૃ. ૩-૧૩

૩. અભિજ્ઞાન શાકુન્તલ, અંક-૪

૪. રત્નાવલી-શ્રીહર્ષ, સંપા. સી. આર. દેવધર અને એન. જી. સુરુ પૃ. ૬૩

एतुं नाम सूत्रवे छे तेम, तेना परथी पडीने मरनारनी इच्छा संतोपे छे-पूरे छे. सोमदेवना कथासरित्सागरमा आवी ज एक कथा छे.^१ जेमा नायक मनमान्या पत्नी-मित्र मेळववा शिखरेथी पडतुं मूके छे -

भार्यामित्रे इमे एव भूयास्ता स्मरतो मम ।

अन्यजन्मन्यपीत्युक्त्वा हृदि कृत्वा च शंकरम् ॥१६४॥

मया गिरितटात्तस्मान्निपत्य प्रसभ ततः ।

ताभ्यां स्वपत्नीमित्राभ्यां स मुक्तं शरीरकम् ॥१६५॥

(कथासरित्सागर लं० ४.)

‘तदनन्तर मानव-शरीर छोडवानी इच्छાથી મેં અન્તિમ કાળે એ કામના કરી કે પછીના જન્મમા પણ એ જ બંને મારા પત્ની અને મિત્ર થાય . આ પ્રમાણે મનમા શંકરનું ધ્યાન કરીને પર્વત-હિમાલયના શિખર પરથી પડીને મિત્ર અને પત્ની સાથે મેં દેહ છોડ્યો’.

૭. વિલાસવર્ઈ-કહા સાથે નામ-સામ્ય ધરાવતી રચનાઓ

વિલાસવર્ઈ-કહા સાથે નામ-સામ્ય ધરાવતી કેટલીક સસ્કૃત-પ્રાકૃત કૃતિઓ કે કૃતિ-ઓના ઉલ્લેખો મળે છે. તેની અહીં નોંધ લેવી અનુચિત નહીં ગણાય.

(૧) સૌથી પ્રથમ ઉલ્લેખનીય છે પ્રસિદ્ધ જૈનાચાર્ય હેમચંદ્રસૂરિના શિષ્ય કવિ દેવચંદ્ર ગણિ-વિરચિત સંસ્કૃત નાટિકા વિલાસવતી અથાવધિ આ નાટિકાનો ઉલ્લેખ માત્ર મળતો હતો^૨ પરંતુ લા. ૮. વિદ્યામંદિર, અમદાવાદના હસ્તપ્રત-સંગ્રહમાથી આની એક અપૂર્ણ પ્રત મળી આવી છે.^૩ પાંચ અક્તની આ નાટિકા વિલાસવતી અને સનત્કુમારની પ્રણયકથાનો જ વિષય લઈ રચાઈ છે તેના પાંચ અંકોના નામ આ પ્રમાણે છે -

(૧) વિલાસવતી-લામોપાય. ।

(૨) વિલાસવતી-લાભઃ ।

(૩) દેશાન્તર-ગમન-મન્ત્રઃ ।

(૪) વિલાસવતી-વિપ્રલમ્ભઃ ।

(૫) વિદ્યાધર-ચક્રવર્તિત્વ-લાભઃ ।

અંકોના નામ પરથી જણાત છે કે આમા સનત્કુમાર ચક્રવર્તીપદ પ્રાપ્ત કરે છે ત્યાં મુધીની કથા વળો લેવામાં આવી છે

નાટિકાના પ્રશસ્તિ-શ્લોકો નીચે આપ્યા છે —

ધવલયતિ કલાભિર્યાવદિન્દુન્નિલોકીં

હગતિ તિમિરમાર મનુમાનેષ યાવત્ ।

અભિનવ-ચરિતાર્ય નાટક તાવદેતત્

પ્રથયતુ જગતિ શ્રીદેવચન્દ્રસ્ય કીર્તિમ્ ॥

૧ કથાસરિત્સાગર - મા. ૧ પૃ. ૪૫૦-૫૧

૨. જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ પૃ. ૨૮૦ (પેરા. ૪૦૧)

૩. લા. ૮. ભાગીય સસ્કૃતિ વિદ્યામન્દિર, અમદાવાદ, પ્રતિ નં. ૩૬૬૨

જીયાજ્ઞૈનમતાન્તરિત્રરણિ. પ્રજ્ઞાહુતાશારણિ-
 લીલોન્મુદ્રિતગેષ્ઠમાખ્યસરણિઃ શ્રેયઃ સુધાસારણિઃ ।
 સર્વાકારપરોપકારવિપણિઃ શ્રીચિત્રચિન્તામણિઃ
 ઋકોકાવિષ્કૃતકીર્તિધૌતધરણિઃ શ્રી દેવચન્દ્રો ગણિઃ ॥

(૨) ઉચોત્તનમૂરિની પ્રાકૃત કુવલયમાલા (રચના ઈ. સ. ૭૭૯) માં કોઈ હાલિક કવિની વિલાસવતી-કથાનો ઉલ્લેખ હોવાનું આ. જિનવિજયજીએ જણાવ્યું છે.^૧ પણ આ કૃતિનો કોઈ પ્રતિ કે વીજા કોઈ સ્થળે આનો ઉલ્લેખ પણ મળ્યો નથી. વઢી કુવલયમાલાની પ્રસ્તાવનામાં તેના વિદ્વાન સમ્પાદક ડો. ડગાધ્યેએ પણ કુવલયમાલામાં ઉલ્લિખિત અન્ય કવિઓ-કૃતિઓના નામોમાં આવા કોઈ કવિ કે કૃતિની નોંધ લીધી નથી.^૨

(૩) જિનરત્નકોષમાં ડો. વેલ્ગનર, સાવારણકૃત વિલાસવર્ડ-કહાની સાથે સાથે જ એક લક્ષ્મીધર મહર્ષિકૃત 'વિલાસવર્ડ-કહા' ની પ્રતિ જેસલમેરના મંડાગમાં હોવાનું નોંધે છે.^૩ પરન્તુ આ માહિતી ભ્રામક જણાય છે, કારણ કે જેસલમેરના વન્ને સૂચિપત્રો આવી કોઈ કૃતિની નોંધ આપતા નથી.^૪ વઢી સાધારણ કવિની 'વિલાસવતી' નો પ્રગસ્તિમાં સાધારણ કવિને કાવ્ય રચના-પ્રેરનારનું નામ 'લચ્છીહર સાદુ' (લક્ષ્મીધર સાદુ) એવું આપેલ છે,^૫ તે નામને ભ્રમથી કર્તાનું નામ માની લઈ, વિલાસવર્ડ-કહા લક્ષ્મીધર સાદુ કે મહર્ષિનો રચના હોવાનું માની લીધું જણાય છે.

(૪) પાટળ-સૂચિપત્રમાં એક સંસ્કૃત વિલાસવતી-કથા નોંધાયેલ છે.^૬ ૫૨૨ ગાથા પ્રમાણની આ ગદ્યકથાનું વિષય વસ્તુ શું છે તે જાણી શકાયું નથી. પણ તે શીલ વિષયે છે, તેથી નોંધ છે. તેનો રચના-સમય અજાત છે, પણ જે તાડપત્રીય હસ્તપ્રતમાંથી તે મળે છે તેનો સમય ચૌદમી શતાબ્દી આસપાસનો હોઈ, કૃતિની રચના તે પૂર્વેની માની શકાય.

(૫) વિશ્વનાથ (૧૪ મી સદી) સાહિત્યદર્પણમાં વિલાસવતી નામે એક નાટ્યરાસકેનો ઉલ્લેખ કરે છે,^૭ પણ તેના વિષય-વસ્તુ કે કર્તા વિશે કોઈ માહિતી તેણે આપી નથી.

(૬) પ્રાકૃતસર્વસ્વના કર્તા માર્કણ્ડેય (ઈ. સ. ૧૭ મી સદી અનુ.) પોતે જ રચેલ એક વિલાસવતી-સદ્ગકનો ઉલ્લેખ કરે છે.^૮ પ્રાકૃત-સર્વસ્વ (૫. ૧૩૧)માં ઉદાહરણરૂપે તેણે તે નાટિકાની નિમ્નલિખિત વે પંક્તિઓ પણ આપી છે—

પાળાઅ ગઓ ભમરો લબ્ધહ દુક્કલં ગઈદેસુ । અને
 સુહાઅ રજ્જ કિર'હોઈ રણ્ણો ।

પરન્તુ આના કથાવસ્તુ કે પાત્રો વિશે કોઈ માહિતી ઉપલબ્ધ નથી .

૧. કુવલયમાલા ભા-૧ (કિંચિત્ પ્રાસ્તાવિક, પૃ. ૧૩)

૨. કુવલયમાલા ભા-૨ Introduction P. 76

૩. જિનરત્નકોષ પૃ. ૩૫૮

૪. જુઓ જેસલમેર સૂચિપત્ર-દ્લાલ અને જેસલમેર સૂચિપત્ર-મુનિ પુણ્યવિજયજી

૫. વિલાસવર્ડ કહા-પ્રગસ્તિ પૃ. ૧૯૫.

૬. પાટળ સૂચિપત્ર-દ્લાલ પૃ. ૧૭૬

૭. સાહિત્ય-દર્પણ, વિશ્વનાથ પૃ. ૩૪૭

૮. પ્રાકૃત-સર્વસ્વ, મૂલ પૃ. ૬૫, પ્રસ્તાવના પૃ. ૧૮-૧૯

૭-વિલાસવર્ડે-કહામાં દેખાતા સમાજજીવનની રૂપરેખા

ઇતિહાસેતર કથાવસ્તુ ધરાવતા કાવ્યાદિના વર્ણનોમા કલ્પના પ્રધાન ભાગ ભજવતી હોય છે. વિલાસવર્ડે-કહા પૌરાણિક કથાવસ્તુવાળી હોવાથી અને વળી એ વસ્તુ પળ સમરાડચ્ચ-કહા પર મોટા ભાગે આધારિત હોવાથી એમાના ઘણા વર્ણનો પરંપરાપ્રાપ્ત છે. છતાં કોઈ પળ લેલકના લેલ-નમા નેના સમયનુ સમાજજીવન અનાયાસ વળાઈ જાય જ. વિલાસવર્ડે-કહામા પળ અનેક વર્ણન-સ્થળો આવા છે, જેમાં સાધારણ કવિના સમકાલીન સનાજ, રાજ્ય, ધર્મ વગેરે અનેક પાસા પર ઓછો વધતો પ્રકાશ પડે છે.

રાજકીય:-

વિલાસવર્ડે-કહાની રચના થઈ તે સમયે ગુજરાતમાં સોલંકી વંશના રાજા કર્ણ પહેલા (વિ. સં. ૧૧૨૦-૫૦)નું શાસન હતું^૧. પળ તત્કાલીન રાજ્યપ્રકરણવિષયક કોઈ ઉલ્લેખ કૃતિમા નથી. દૂતપ્રેષણ, મત્રણા, સૈન્યપ્રયાણ, યુદ્ધ વગેરેના વર્ણનો પરંપરાગત છે. છતાં એ વર્ણ-નોમાથી કવિના સમયનું જીવન આહું આહું તારવી શકાય છે. તે કાળે રાજકાજ અને યુદ્ધમાં રાજપૂતોની ચોલવાલા હતી. રાજપૂતો શૂરા, લડાયક અને યુદ્ધપ્રેમી હતા શરણાગત માટે પ્રાણ આપવો એ ટેકીલા રાજપૂતોને રમત હતી. રાજાશાનો ડર સર્વત્ર હતો. ઈશાનચંદ્ર રાજાએ સનત્કુ-મારને મરાવી નાખ્યો તે જાણી નારાજ થયેલા વેપારી-વાણિયા તેમની પારસી (સાકેતિક ભાષા) માં જે ઘુસપુસ કરે છે તે રમૂજ સાથે જ રાજ્યદંડની વીકનુ સ્મરણ કરાવે છે. (૧.૨૩)

લડાઈના આયુધોના ઘણા નામોનો ઉલ્લેખ અહીં છે^૨. પળ તેમનો આકાર-પ્રકાર કેવો હતો તે વિશે કંઈ નિર્દેશ નથી. તેમાંના તરવાર, ધનુષ્ય-બાણ, માલો, ગદા, છરી, ત્રિશૂલ, લાઠી, વજ્ર, શક્તિ વગેરે ભારતભરમાં પ્રાચીન કાલથી જાણીતા છે. જ્યારે વાવલડ, સેલ્લ, ફલ્હ, કુંટિ અત્યારે ઓલખી શકાતા નથી.

નગર અને નગરજનો:-

નગરો વિશાલ અને વિવિધ વજારોથી શોભતા હતા. ઉત્સવ-પ્રસંગે ઠેરઠેર તોરણો, ઘજા-પતા-કાઓ વાંધવામા આવતી. લોકો ઉત્સવપ્રિય હતા. વસંતનો ઉત્સવ યુવાનોનો પ્રિય ઉત્સવ હતો. ત્યારે લોકો વિવિધ આસવો પીતા, ગીત-નૃત્ય અને ચર્ચરીથી વાતાવરણ ઢલ્લાસમય વનતું, ઘરે ઘરે યુવતીઓ હિંડોળે હિંચતી નજરે પડતી. (૧. ૬-૭)

રાજા જેવી વ્યક્તિના સ્વાગતપ્રસંગે નગરો નવું રૂપ ધારણ કરતા, ઢુકાનોની શોભા વધી જતી, જગાએ જગાએ તોરણો વંધાતા, ચોરે-ચૌટે સાથિયા પૂરાતા અને ગોપુરોમા વંદનમાલાઓ બાધવામા આવતી, કમલથી ઢાકેલા પૂર્ણ કલશની સ્થાપના થતી અને ધવલ-ગૃહોમા પુતળીઓ ઝમી કરાતી. (૮.૨૮)

ઉચ્ચવર્ણના લોકો સમય પસાર કરવા માટે વીણા-વાદન, કથાશ્રવણ, ઉદ્યમનક્રીડા, કાવ્ય-વિનોદ અને પ્રદેહલિકા-ઝુલાણાઓ આદિનો આશ્રય લેતા. (૧૦. ૨૫-૨૬)

પુત્ર-જન્મને ઉત્સવ મનાતો સમાજમા સ્ત્રી કરતા પુરુષનું સ્થાન ઊંચું ગણાતું પુત્રીના લગ્ન માટે સદા પિતાને ચિંતા રહેતી ગૃહ-કારભાર પિતાને હસ્તક હતો.

વર્ણાશ્રમ વિશે કોઈ ઉલ્લેખ નથી. લગ્નમા વિધિ કરાવનાર પુરોહિતનો ઉલ્લેખ છે બ્રાહ્મણો લગ્નનાટિ વિધિ તથા યજ્ઞોતિપનું કામ કરતા. ધર્મિયોનું મુખ્ય કાર્ય લડાઈનું હતું વૈશ્યોમા

૧. ગુજરાતનો મધ્યકાલીન રાજપૂત ઇતિહાસ, ભા. ૧, પૃ. ૨૩૦

૨. જુઓ પરિશિષ્ટ-૬.

વાણિયા-વેપારીનો ઉલ્લેખ છે. શૂદ્રોનો ઉલ્લેખ નથી. વર્વરિકા ચેટી-દાસીનો ઉલ્લેખ નોંધપાત્ર છે. (૧. ૧૪-૧૫) વર્વર કે યવન દેશની મૂલ નિવાસી સ્ત્રી - વર્વરિકા, ત્રીજા પ્રાચીન ગ્રંથો અને સંસ્કૃત નાટકોમાં પણ વર્વરિકા કે યવનીના ઉલ્લેખો મળે છે.

વિવાહ :—

સમરાઈચ્ચ કહામા સનત્કુમારને માત્ર વિલાસવતી એક જ પત્ની હતી એવો ઉલ્લેખ છે, જ્યારે વિલાસવતી—કહામા ચક્રવર્તીપદ પામ્યા પછી સનત્કુમારને અનેક રાજાઓ પોતાની કન્યાઓ પર ણાવ્યાનો ઉલ્લેખ (૧. ૩૮) છે. આ પરથી તે કાળે પણ પ્રાચીનકાળની જેમ વહુપંડીત્વનું મહત્ત્વ હતું તે સૂચવાય છે.

બહી સનત્કુમારના ચંદ્રલેખા સાથેના વિવાહનો પ્રમુખ કવિએ જણાવ્યો છે (૧૦ ૩-૬). તેમાં તત્કાલીન વિવાહવિધિનું હૂંફાળું વર્ણન છે.

વિવાહ માટેનું શુભ મુહૂર્ત જોવાની, સ્નેહી-સંવંધિઓને આમંત્રણ પાઠવાયા પછી મોતીના ચોક પૂરાયા, મનોહર આસને બેઠેલા કુમારની સામે પૂર્ણકુમ્ભની સ્થાપના કરવામાં આવી ચંદન-દહિ-દુર્વાકુર વગેરે વાદવામાં આવ્યા. ત્યારબાદ અનેક વાહનો-પરિચરો-સ્નેહીઓના સમૂહ સાથે, ઉત્તમ મુહૂર્તે વાજિત્રોના નાદ સાથે સનત્કુમારની જાન જોડાઈ

શ્વસુરના નગરે પહોંચતાં જ સનત્કુમારના શ્વસુર રાજા વજ્રવાહુએ સપ્તરિશ્વર સામે આવી જાનનું સામૈયું કર્યું પછી જાનને શ્રેષ્ઠ ઉતારો આપવામાં આવ્યો. સ્નાન, વિલેપન, ભોજન, તાબુલ આદિથી સર્વની સરભરા કરવામાં આવી.

પછી શુભ ચોવડિયે વાજિત્રોના રથ સાથે ઠાઠથી વર-યાત્રા નીકળી રાજદ્વારે પહોંચતાં જ સ્ત્રીઓએ આગળ આવી કુમારના ઓવારણા લીધા. દહિ, અક્ષત, ચંદન વાદવામાં આવ્યા. કુમારની આરતી ઉતારી, લૂગા ઉતારવામાં આવ્યું તથા ઘુંસરું અને સાવેલું વતાવવામાં આવ્યા અંગારા ભરેલા કોડિયાના સંપુટને પગ તળે કચરીને સનત્કુમાર વધૂભ્રાતા અનિલવેગનો દોરાતો વધૂના નિવાસ-સ્થાને આવી પહોંચ્યો ત્યાં અનેક સ્ત્રીઓએ વરનો મર્ગ સંજો અને પોતાનું દાણ માગ્યું. હર્ષપૂર્વક કુમારે દાણ આપ્યું અને ભવનમાં પ્રવેશ કર્યો, જ્યાં રત્નમોતીના આભરણો અને ઉપર શ્વેત વસ્ત્ર પહેરેલી નવોદા ચંદ્રલેખા માર્તૃકાઓની સમક્ષ બેઠેલી હતી.

નવવધૂને ધૂધટ લોલાવવા માટે સાહીઓ વગેરેને માગ્યા મુજબ દાણ આપી સંતોષવામાં આવી. પછી મંગલ ગીતો સાથે વરકન્યાનો હસ્તમેળાપવિધિ સપન્ન થયો

પછી અત્યંત ગોમાયમાન ચોરીમાં વરે કન્યાનો હાથ પોતાના જમણા હાથમાં લઈ મંગલ-ફેરા ફરવાની વિધિ અગ્નિની સાક્ષીએ કરી ચારે ફેરામાં કન્યાના પિતાએ વરને અઢલક ધન, સુવર્ણ, રત્નો, વસ્ત્રાભરણ, રાચરચીકું અને વાહનાદિ આપ્યા. પતિના અભ્યુદયમાં વિલાસવતીએ પણ નૃત્ય કરીને ભાગ લીધો. વહુ જાનપાનસમેત ઉત્સવ સપન્ન થઈ ગયો જાને વિદાય લીધી.

હજાર વર્ષ પૂર્વેના ગુજરાતના ઉચ્ચ-વર્ગના લોકોની વિવાહવિધિ ઉપર આ વર્ણન સારો પ્રકાશ પાડે છે. તેમાંની ઘણી વિધિઓ ગુજરાતમાં આજ પણ પ્રચલિત છે

વાજિત્રો:—

કવિએ વર્ણવેલા વાદ્યોમાં ઘણા તત્કાળે વગાડાતા હશે એમ જણાય છે. સૈન્ય-પ્રયાણ, યુદ્ધ, લગ્ન અને ત્રીજા માગલિક પ્રસંગોમાં વાદ્યો વગાડાવવાનો રીવાજ પ્રાચીન છે. તે સમયે વગાડવામાં

આવતા વાગ્યોમાથી કંસાલ, શાલ, જાલર, ડમરુ, વીગા વગેરે આજ પગ પ્રચલિત છે. જ્યારે ઢક્કા, મુરવ, ચક્ક, અને મદ્દલ અત્યારે વોસરાયા છે.^૧

વનસ્પતિ: —

સાધારણ કવિને વૃક્ષ-વનસ્પતિ પ્રત્યે ઘણો પ્રેમ હોવો જોઈએ. એમણે સો ઉપરાત વનસ્પતિના નામ, ઉદ્યાન-વર્ણનના પ્રસંગે ગણાવ્યા છે^૨ આ વર્ધ વનસ્પતિ એક સાથે એકઠી હોવી દુર્લભ છે. પરંતુ અહીં ઉલ્લિખિત વધી વનસ્પતિ વિગાળ ભારતમા એ કાળે ઉગતી અને જ.ગીતી હોવાનું અનુમાન કરી શકાય.

ભોજન-સમારંભ: —

વિલાસવર્ડે-કહામાનું સનત્કુમારના ભોજન-સમારંભનું વર્ણન તત્કાલીન કૃતિઓમા અનોખું જ છે. એમા કવિના સમયમાં યજ્ઞાત્તા અનેક મિષ્ટાન્ન, પક્વાન્ન અને શાકભાજીના નામો આવે છે એક જ ટંકે જોકે એ વધા યજ્ઞાત્તા હોય તે શક્ય નથી, પરંતુ વર્ણન યજ્ઞાત્તા કાવ્યમા તે વધા એકત્ર રજૂ કરવામા આવ્યા છે^૩.

દેવગુરુપૂજન કરોને, દાનાદિક દર્શને પછી સપરિવાર સનત્કુમાર ભોજન-શાળામા જાય છે. સૌ પ્રથમ વ્રાક્ષ, યજ્ઞર અને યજ્ઞહડિય (આ કોઈ ફલ હોય તેવું લાગે છે, પદરમી સદી લગ-ભગમા થયેલા સાધુરાજગણિની 'મોહ્યાદિનામગર્ભિતા જિનસ્તુતિ' માં યજ્ઞહડી નામે યજ્ઞપદાર્થનો વ્રીજા ફલો સાથે ઉલ્લેખ છે^૪) સાથેનું વર્ણોલક^૫—એક મિષ્ટાન્ન પીરસાયું. તે યજ્ઞને હાથ ધોયા પછી સંધવ લવણ સાથેના સાલણ (એ કોઈ મીઠામા આયેલી વસ્તુ હોય તેવું ડા० સાહેસરાએ નોંધ્યું છે^૬) પીરસાયા—ત્યારબાદ કાકડી, ગાજર, આદુ કુવારનો ગર્ભ (?), કેરડા, કરમદા, વાસ, આમળા, વેગણ હયાદિના અથાણા (વિવિધ સઘાણયં) પીરસાયા પછી ઘઉં-ચોખ્ખા અને મગની દાલના લોટના વનેલા, કાલાગુરુ અને હિંગથી સુવાસિત, ત્રણ પ્રકારના પાપડ પીરસાયા એ પછી યજ્ઞ અને ગોળના વિવિધ મિષ્ટાન્ન આવ્યા પછી ચણાનો લોટ નાચેલા, કાગમર્દયી વઘારેલા રિંગણા અપાયા તિંડિસ (?), કાચરી, આગ્રોલિયા અને યજ્ઞાધરેલા તુંડારિયા (?) પીરસાયા અનેક પ્રકારની વડી-પટ્ટવડી, ચોરવડી અને વડા—આદુવડા, મરચાવડા, સીરવડા, દુધવડા પણ પીરસાયાં. શાકમા કવિએ કંચનાર, કેરડા, તર્કારી, ફોગ, સરગવો, પડોળા, કંકોડા, કારેલા, રાંગણા, કાલિંગડા, કાકડી, કરમદા, સૂરણ, ટિંટ (?) વગેરે નામ ગણાવ્યા છે. મિષ્ટાન્નમા યજ્ઞના વેવર, ફેળી, સુવાળી, કસાર, મુરકી, કોવ્કરી (?), લાપસી, લાવળા મોતિયા અને સિંહકેસરા એવા ત્રણ પ્રકારના લાડુ, અઢાર જાતના યજ્ઞા અને પછી શિશ્વડ પીરસાયો વધુ આરોગ્ય પછી સુંઠ, મરી અને યજ્ઞ નાચેલું કઢેલું તરિયું દૂધ પીરસાયું. અન્તે હાથ-મો સાફ કરવાના ઉચ્ચતનથી સાફ કરીને વધાને પાનચીઢા આપી પછી પોતાનું પાનચીઢું લઈને—કુમારે સમાસ્થાનમાં વેટક લીધી (૮. ૩૫—૩૮).

૧. જુઓ પરિશિષ્ટ-૭

૨. જુઓ પરિશિષ્ટ-૩

૩. જુઓ પરિશિષ્ટ-૫

૪. જૈન સ્તોત્ર સંગ્રહ, મા० ૨,

૫. વર્ણક-સમુચ્ચય મા० ૨ પૃ० ૧૯૬

૬. વર્ણક-સમુચ્ચય મા० ૧ પૃ० ૧૮

અહીં આવતી અનેક વાનગીઓમાથી મોટા ભાગની અત્યારે પણ ગુજરાતમા પ્રચલિત છે. મોજન પછી તાબુલ પાન खावानો રીવાજ ઘણો જૂનો છે. અખંડશ કાચ્યોમા ઘણીવાર 'સવાળડ તંબોલુ' (સર્વળક તામ્બૂલ) નો ઉલ્લેખ જોવા મળે છે. તંબોલ-નાગરવેલના પાનમા વર્ણક ઇટલે સુગંધોદાર મસાલો નાખવામા આવતો. વિલાસવર્ડ-કહામા નાથિકા વિલાસવતીએ તેના પ્રિય-તમ સનતકુમારને આવુ પાન ત્રીજા ઉપહાર સાથે મોકલ્યાનું વર્ણન છે. (૧.૨૬) તે પાનમા કેવકોલ, ઇલાયચી, જાઈફલ, કપૂરવેલોના પાન, સોપારી, ઇત્યાદિ નાચેલ હતું અને જે નવા સ્થેર અને કેરીના સ્વાદવાળુ હતું મિત્રોની મિજલસમા પણ તાબુલ આપવાનો રીવાજ હતો (૧. ૧૦) એક જગાએ પચવાસુ તંબોલુ (પાંચ પ્રકારના સુગંધિ વ્દાર્યોવાળું પાન) નો ઉલ્લેખ પણ છે. (૧ ૨૪)

ધર્મ:—

તે કાળે લોકો ધાર્મિક આસ્થાવાળા હતા. અનેક લૌકિક દેવતાઓની પૂજા પ્રચલિત હતી. શૈવ મપ્રદાયના જોર સાથે જ ગુજરાતમા જૈનોનો શ્વેતામ્બર સપ્રદાય વલ્લવાન થતો રહ્યો હતો. હેમચન્દ્રાચાર્યના સમય સુધીમા તો એણે રાજ્યાશ્રય પણ પ્રાપ્ત કરી લીધો હતો. સાધારણ કવિએ મહાદેવ અને ત્રીજા લોક-પ્રસિદ્ધ દેવતાઓના ગિથિલાચારની નિન્દા કરી છે, (૧૧.૨૯) તે શૈવો અને સનાતનીઓ સાથેના જૈનોના વિરોધનુ સૂચન કરે છે.

ચમત્કારિક ગણાતા દેવ-દેવીઓથી લોકો ડરતા મહાકાલીદેવીના પ્રક્રોપની વાત તેનું હડાહરણ છે. (૭ ૭) અશાંતિ-નિવારણ માટે ત્રિલિંગ ચઢાવવાનું, યજ્ઞયાગોનું અને સિદ્ધાયતનોમા પૂજોપચારનુ વર્ણન (૭ ૫) સામાન્ય જનોમા પ્રચલિત ક્રિયાકાંડની મહત્તા દર્શાવે છે.

સંસાર ત્યાગ કરનારા સાધુ-સંન્યાસીઓનુ લોકોમા વ્રહ્માન હતુ દીક્ષર્થી પ્રત્યે લોકો અહોમાવથી જોતા.

જૈન ઉપદેશકો દેશકાળને અનુસરી સામાન્ય જનોને ઉપદેશ આપવા માટે ભય અને પ્રલોભનનો જૈલીનો ઉપયોગ કરતા ધર્મશાલનથી થતા અલૌકિક મૌતિક લાભો અને સ્વર્ગીય સુખો તથા ધર્મવિમુક્તાથી થતી હાનિ અને નરકની યાતનાઓના કલ્પનાસમર ચિત્રો, ઇતર તત્કાલીન કૃતિઓની જેમ વિલાસવર્ડ-કહામા પણ દેખાય છે (૯ ૫-૮)

જૈન તીર્થોમા શત્રુજયનું અત્યંત માહાત્મ્ય હતું (૧૧ ૩૮) વારતહેવારે લોકો નગરના વધા દેવળેની યાત્રા કરતા (૧.૬)

જ્યોતિષ, નૈમિત્તિકોની ભવિષ્યવાણી અને શુકન-અપશુકન'—

તે કાળે લોકમાનસ આજ કરતા વિશેષ વહેમી અને શુકન-અપશુકનમા માનનાર હતુ. જ્યોતિષની તો વેલવાળા હોય તેમ જણાય છે પુત્ર-જન્મ, લગ્ન, દીક્ષા વગેરે પ્રસંગોમા જ્યોતિષીઓને પૂછીને નિર્ણય લેવામા આવતો સનત્કુમારના જન્મસમયે સાવત્સરિકાએ તેના વિદ્યાધર-ચક્રવર્તીત્વની આગાહી કરી દીધેલી (૧.૩) સનત્કુમારના ચંદ્રલેખા સાથેના લગ્નનું મુદ્દર્ત કવિએ -પોતાનું જ્યોતિષનુ જ્ઞાન દર્શાવતા-વિસ્તારથી વર્ણવ્યું છે (૧૦ ૨)

વિલાસવર્ડ કહામા દેખાતી તે કાળની શુકન-અપશુકનની માન્યતાઓ હજુ યે કેટલાક અંશે ભારત અને યાસ કરીને ગુજરાતમા દેખા દે છે વિનયધર્મે જુદા જુદા પ્રકરનો છીંકો દ્વારા સન-ત્કુમારની નિર્દોષતા સમજાઈ ગયેલી (૨ ૧૪-૧૮) છીંક ઉપરથી શુકન-અપશુકન જવાનુ આંખું એક શાસ્ત્ર હોય તેમ લાગે છે એવી જ માન્યતા સ્વાનફલ વિષયક છે સનત્કુમારને શુભે સ્વ પાદ્મરા સ્ત્રી લામનો સૂચના મળે છે. (૩.૩૧) અનંતરનીના સૈન્યપ્રયાણ વખતે યયેલા અનેક અપશુકનોની યાદી (૮.૬-૭) કવિના સમયમા પ્રચલિત અપશુકનોની યાદી બની છે,

૮. છંદોરચના

વિલાસવર્ડ—કહા અગિયાર સંધિમા વિભક્ત છે. અગિયારે સંધિના નામ તથા કડવકોની સંખ્યા નીચે મુજબ છે—

સંધિ	નામ	કડવક-સંખ્યા
૧	સળંકુમાર-વિલાસવર્ડ-સમાગમો નામ...સંધી	૨૭
૨	વિણયંધર-સંધી...	૨૩
૩	મિન્ન-વહણ-સંધી...	૨૩
૪	વિજ્ઞાહરી-સંધી...	૨૩
૫	વિવાહ-વિઓય-સંધી....	૩૧
૬	વિજ્ઞા-સિદ્ધિ-સંધી...	૩૩
૭	દુમ્મુહ-વહો નામ ..સંધી...	૨૯
૮	અણંગરઙ્ગવિજય-રજ્જાહિસેય-સંધી ..	૩૮
૯	વિણયંધર-સંયોગો નામ... સંધી ..	૩૪
૧૦	જળય સમાગમો નામ...સંધી...	૨૭
૧૧	સળંકુમાર-વિલાસવર્ડ-નિવ્વાણગમણો નામ....સંધી..	૩૯

વિલાસવર્ડ—કહા ની વન્ને પ્રતોમાં પ્રથમ અને અંતિમ સંધિના નામ નથી. પં૦ વેચરદાસ-જી દોઝીએ તે વે સંધિના જે નામ સૂચવેલા તે અત્ર આપ્યા છે ^૧

અગિયાર સંધિના મળી કુલ ૩૨૭ કડવક થાય છે. નાનામા નાનું કડવક ૮ પંક્તિ ઇટલેકે ૧૬ પાદનું (સંધિ-૪, કડવક-૯ તથા સંધિ-૬, કડવક-૨૫) છે અને મેટામા મોટું કડવક ૫૨ પંક્તિ ઇટલેકે ૧૦૪ પાદ કે ચરણનું (સંધિ-૧૧, કડવક-૩૨) છે. પણ મોટા ભાગના કડવકો ૧૦ થી ૧૨ પંક્તિના છે. દરેક સંધિના પ્રારંભે એક શ્લોક-શ્રુવક છે. તે પછી પ્રથમ કડવક શરૂ થાય છે. દશમ સંધિના પ્રથમ ચાર કડવકમા પણ પ્રારંભે જુદા છદમા એક એક ગાથા મળે છે. સિવાય સમગ્ર કૃતિમા કોઈ કડવકમા આદ્ય ગાથા નથી. દરેક કડવકના અન્તે ઘત્તા રહેલ છે

દરેક સંધિના અંતિમ ઘત્તામા કવિએ શ્લેષપૂર્વક પોતાનું નામ ‘સાહારણ’ યુક્તિથી ગુંથી લીધેલ જોવા મળે છે.

સંધિના આદ્યશ્લોક-શ્રુવક-અને તે તે સંધિના કડવકોના અંતિમ શ્લોક-ઘત્તા-ના છદ એક જ છે, જ્યારે કડવકના છદો અને ઘત્તાના છદો અપભ્રંશ સધિવંધ કાવ્યોમા સામાન્ય રીતે હોય છે તેમ જુદા જ છે.

નીચે પહેલા કડવકના અને પછી શ્રુવક અને ઘત્તાના છદોનું વિશ્લેષણ કર્યું છે. કડવકના છંદો:—

૧) પદ્મટિયા (સં૦ પદ્ધતિ કે પદ્ધટિકા)

કડવકોના છંદોમા સાધારણ કવિને પદ્મટિયા પ્રિય છંદ લાગે છે ૩૨૭ કડવકોમાથી ૨૩૮ કડવકોમાં તે વપરાયેલ છે.

લક્ષણ:— ચાર ચતુષ્કલ ગણ $૪ \times ૪ = ૧૬$ માત્રા અને અંતિમ અનુપ્રાસ.

સાધારણ કવિના પદ્ધતિયામા અન્ય ચતુષ્કલ નિયમિત રીતે 'જ' ગણ છે નીચેના સધિ અને કડવકોમા પદ્ધતિયા વપરાયેલ છે—

સંધિ	કડવક
૧	૧-૬, ૯-૨૨, ૨૪-૨૭
૨	૧-૭, ૯-૧૫, ૧૭-૨૩
૩	૭, ૧૯
૪	૧-૨, ૪-૮, ૧૦-૨૩
૫	૧૭, ૧૯, ૨૧, ૨૬
૬	૧-૧૮, ૨૦-૨૪, ૩૧, ૩૩
૭	૧-૧૧, ૧૩-૧૭, ૧૯, ૨૨-૨૬, ૨૮-૨૯
૮	૧-૪, ૬-૮, ૧૦, ૧૨, ૧૪-૧૬, ૧૮-૨૬, ૨૮, ૩૦-૩૨, ૩૪, ૩૮
૯	૧-૨૬, ૨૮-૩૪,
૧૦	૧-૪, ૬-૮, ૧૦ ૧૪, ૧૬-૨૦, ૨૨-૨૭
૧૧	૧, ૩-૧૮, ૨૦-૩૧, ૩૩-૩૭

(૨) વદનક

લક્ષણ:— ૬+૪+૪+૨=૧૬ માત્રા, અન્યાનુપ્રાસ, સમચતુષ્પદી.

નીચેના સધિ-કડવકોમા તે વપરાયો છે—

સંધિ	કડવક
૧	૭
૩	૧-૬, ૯-૧૪, ૧૭, ૨૦-૨૩
૪	૩
૫	૧-૩, ૫-૧૪, ૧૫ (પંક્તિ ૧ થી ૮), ૧૮, ૨૨-૨૩, ૩૧
૬	૧૯
૭	૧૨, ૨૧
૮	૫, ૧૧, ૨૭, ૩૩, ૩૭
૯	૨૭
૧૦	૯, ૧૫
૧૧	૩૨ (પંક્તિ ૧-૨૪), ૩૮-૩૯

કુલ ૫૧ કડવકોમા વદનક છંદ છે.

(૩) મદનાવતોર

લક્ષણ:—ચાર પંચકલ ગણો, ૪ × ૫ = ૨૦ માત્રા, સમચતુષ્પદી, પાદાન્ત અનુપ્રાસ

સંધિ	કડવક
૨	૧૬
૩	૮, ૧૫,

૪	૯
૫	૧૬, ૨૦
૬	૨૫,
૮	૩૫ ૩૬
૧૧	૩૨ (પંક્તિ ૪૫-૫૨)

કુલ ૧૦ કડવકો આ છંદમા રચાયેલા છે.

(૪) પાદાકુલક

લક્ષણ:—ગણવ્યવસ્થા નથી, આદિ 'જ'ગણ નિષિદ્ધ, કુલમાત્રા ૧૬, અંશ્યાનુપ્રાસ, સમ-ચતુષ્પદી

નીચે મુજવના ૮ કડવકોમાં આ છંદ મળે છે. કવિએ ઘટ્ટાના છંદ તરીકે પણ આ છંદ પ્રયોજ્યો છે, જેની નોંધ ઘટ્ટાના છંદોમા લીધી છે.

સંધિ	કડવક
૫	૨૪ થી ૩૦
૮	૯, ૧૭

(૫) ?

લક્ષણ. —૪ પંચકલ, ૨૦ માત્રા, દરેક પંચકલનો અંત્ય ગુરુ

(લદાદા લદાદા લદાદા લદાદા)

નીચેના કડવકોમાં મળે છે—

સંધિ	ક ડ વ ક
૧	૮
૩	૧૬
૬	૨૮
૮	૧૩
૧૦	૨૧
૧૧	૧૯

(૬) ?

લક્ષણ—૪ પંચકલ, ૨૦ માત્રા, દરેક પંચકલનો અંત્ય લઘુ

(દાદાલ દાદાલ દાદાલ દાદાલ)

નીચેના કડવકોમાં મળે છે—

સંધિ	કડવક
૧	૨૩
૬	૨૬
૭	૧૮

૮ ૨૯
૧૧ ૨

(૭) ?

લક્ષણ:—૧૦ માત્રા, ૨ પંચકર, અત્ય લઘુ, (દાદાલ દાદાલ.)

નીચેના કડવકોમા મળે છે—

સંધિ	કડવક
૨	૮
૬	૨૭
૧૦	૫
૧૧	૩૦ (પંક્તિ ૨૫-૪૪)

(૮) રાસાવલય

લક્ષણ:— ૨૧ માત્રા-અંતિમ 'ન' ગણ સાથે, ૧૪ માત્રા પછી યતિ, અંત્યાનુપ્રાસ.

સંધિ-૩ ના કડવક ૧૮ મા આ છંદ વપરાયો છે.

(૯) પ્રમાણી

લક્ષણ:— લઘુગુરુ X૪ = ૧૨ માત્રા અથવા 'જ' ગણ 'ર' ગણ અને અંતે લઘુ-ગુરુ. આજ્ઞા કાવ્યમાં એક માત્ર માત્રાવૃત્ત 'પ્રમાણી' જ મળે છે.

નીચેના કડવકોમા તે પ્રયોજાયો છે—

સંધિ	કડવક
૫	૫, ૧૫ (પંક્તિ ૯-૧૪)
૬	૩૨
૭	૨૭

(૧૦) કરિમકરભુજા

લક્ષણ- ૧ ચતુષ્કલ+જ ગણ=૮ માત્રા

સંધિ- ૬ કડવક ૨૯ મા આ છંદ વપરાયેલ છે. (પંક્તિ ૪ માં અંતે ત્રણ લઘુ છે.)

(૧૧) ?

લક્ષણ ૧૦ માત્રા, બે પંચકલ, પ્રથમ પંચકલનો અંત્ય લઘુ, ત્રીજાનો અંત્ય ગુરુ. (દાદાલ દાલદા)

સંધિ ૭ કડવક ૨૦

(૧૨) ?

લક્ષણ— ૧૨ માત્રા (દાલ દાલ દાલ દાલ)

સંધિ ૬ કડવક ૩૦

૧ આ પ્રમાણી- છંદ સમગ્રશ્લોક-કહામા પણ વપરાયેલો છે

(શુઓ સમગ્રશ્લોકકહા પૃ ૩૭૨ પંક્તિ ૧-૮)

ઘત્તા તથા ધ્રુવકના છંદો:—

(૧) ષટ્પદી છઠ્ઠાણિકા—

લક્ષણ— ૧૦ + ૮ + ૧૩ = ૩૧ માત્રાની વે પંક્તિ

૧૦ અને ૧૮ માત્રાએ યતિ, પાદ-૧-૨, ૪-૫, ૩-૬ અત્યાનુપ્રાસ.

સંધિ ૧, ૮ અને ૧૧ ના ધ્રુવક અને ઘત્તા મા આ છંદ પ્રયોજાયો છે હેમચંદ્રાચાર્યે આ છંદને દ્વિપદી મા ગણાવ્યો છે. હેમચંદ્રે આપેલા ઉદાહરણમાં પાદ દશ અને અઢાર માત્રા પછી યતિ છે, પરંતુ અનુપ્રાસ માત્ર ૩૧ માત્રા પછી છે. એટલે કે હેમચંદ્રાચાર્યે વે જ પાદ માન્યા છે.^૧ જ્યારે સ્વયંભૂ-છંદ મા છ પાદ ગણી પહેલા-ત્રીજા, ચોથા-પાંચમા અને ત્રીજા-છઠ્ઠા પાદના અંતે પ્રાસ ગણાવેલ છે.^૨ સાધારણ કવિએ સર્વત્ર આ ત્રીજા પ્રકારની છઠ્ઠાણિકા પ્રયોજેલ છે.

(૨) પાદાકુલક

લક્ષણ — ગણવ્યવસ્થારહિત, ૧૬ માત્રા, અંત્યાનુપ્રાસ.

સંધિ ૬ અને ૯ ના ધ્રુવક તથા ઘત્તા મા આ છંદ છે. કડવકોમા આવેલ આ છંદની મોઢા આગળ આવી ગઈ છે.

(૩) પારણક

લક્ષણ— ૧૫ માત્રા પ્રતિ ચરણ.

સંધિ— ૧૦ કડવક ૧-૨-૩ ઘત્તા તથા ધ્રુવક

(૪) ? (આંતરસમા ચતુષ્પદી)

માત્રા ૨૧, યતિ ૧૧, ૧૦

સંધિ ૫ તથા ૭, વધા કડવક-ઘત્તા તથા ધ્રુવક

(૫) ? (આંતરસમા ચતુષ્પદી)

માત્રા ૨૯, યતિ ૧૩, ૧૬

સંધિ ૪ વધા ઘત્તા તથા ધ્રુવક

(૬) ? (આંતરસમા ચતુષ્પદી)

માત્રા ૩૦, યતિ ૧૪, ૧૬.

સંધિ-૩ વધા ઘત્તા-ધ્રુવક

(૭) ? (આંતરસમા ચતુષ્પદી)

માત્રા ૨૮, યતિ ૧૫, ૧૩

સંધિ-૨ વધા ઘત્તા ધ્રુવક

(૮) ? (આંતરસમા ચતુષ્પદી)

માત્રા ૨૮, યતિ ૧૬, ૧૨

સંધિ-૧૦ કડવક ૪ થી ૨૭ ના ઘત્તા.

પ્રાકૃત માપામા રચાયેલ કવિ-પ્રગસ્તિ પ્રસિદ્ધ આર્યા છંદમા છે.

૧. છન્દોનુગામન ૭. ૧૭.

૨. ધમકલપરિવદ્ધે, અટ્ટણિવદ્ધે, તેરહકલ સંભાવિઅહે ।

પદમવિદિઅપઅ કુણુ, તદઅ પુણુ વિણુ, છઠ્ઠાણિઆ છપ્પાઈઅહે ॥ સ્વયંભૂ ૮ ૧૧

૧. ભાષા અને વ્યાકરણ

ઈ. સ. ૧૯૧૮ માં ડૉ. યાજ્ઞેન્દ્રીયે મૈત્રિચયત્તકહા પ્રસિદ્ધ કરી ત્યારથી માડી આજ સુધી મા ઘણા અપભ્રંશ ગ્રંથો પ્રકાશિત થઈ ચૂક્યા છે. અને અનેક વિદ્વાનોએ અપભ્રંશ ભાષા અને સાહિત્યના વિવિધ પાસાઓની છળાવટ કરી છે.

ગુજરાતી, મારવાડી અને પશ્ચિમી હિંદી બોલીઓ જેમાંથી વિકસી આવી તે અપભ્રંશ ભાષા ઈસવી પાંચમી સદી આસપાસ ભારતના પશ્ચિમ કાંઠાની નિવાસી પ્રજાઓની બોલચાલની ભાષા હતી અને પાછલથી પંડિતો દ્વારા તેમાં સાહિત્ય લખાયાથી સાહિત્ય-ભાષા બની સ્થિર થઈ તેટલો હકીકત તો લગભગ સર્વસ્વીકૃત છે આ સ્થિર સાહિત્યીક કે ગિદ્યવાન્ય અપભ્રંશને વિદ્વાનોએ નાગર અપભ્રંશ કહ્યો છે.^૧

અપભ્રંશનું વ્યાકરણ આચાર્ય હેમચન્દ્રમૂરિયે પોતાના સિદ્ધહેમશબ્દાનુગામનમાં અષ્ટમ અધ્યાય (પાદ-૪, સૂત્ર ૩૨૯-૪૪૮) માં ઉદાહરણો સાથે આપ્યું છે. હેમચન્દ્રાચાર્યની સચયલક્ષી દૃષ્ટિને કારણે તેમણે આપેલા ઉદાહરણોમાં અપભ્રંશના બોલીભેદોની માત્ર જાણ આપી છે. પરંતુ એમણે પ્રતિપાદિત કરેલ અપભ્રંશ એકદરે નાગર અપભ્રંશ છે.^૨

વિલાસવર્ડ-કહાની ભાષા આ નાગર અપભ્રંશ છે.

અપભ્રંશ વ્યાકરણનું અનેક જગાએ આલેખન થઈ ચૂક્યું હોવાથી અહીં સમગ્ર વ્યાકરણ ન આપતા વિલાસવર્ડ-કહાના અપભ્રંશનો મુખ્ય મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ નોંધવામાં આવી છે.

ધ્વનિપરિવર્તન :-

(૧) ધ્વનિ વિષયક લાક્ષણિકતાઓમાં પ્રથમ નોંધનીય છે 'ન' કાર-વિષયક વલ્લણ હસ્તપ્રતોના પરિચયમાં જણાવ્યા મુજબ વન્ને પ્રતોમાં આદિ 'ન' અને મધ્યવર્તી સયુક્ત 'ન' સુરક્ષિત છે.

(૨) 'ય' શ્રુતિ: સિ. હે. ૮ ૧. ૧૮૦ 'અવર્ણો યશ્રુતિ: 'વિધાન ઉપરથી પ્રતીત થાય છે કે વ્યંજન લોપ પછી અવગિદ્ય 'અ' ને 'આ'ની મધ્યે 'ય' શ્રુતિ મૂકવામાં આવતી. પરંતુ જો હસ્તપ્રતો સર્વત્ર ઉદ્ભૂત સ્વર દેખતા જ 'ય' મૂકી દે છે વિલાસવર્ડ-કહા પણ એમાં અપવાદ નથી.

ઉદા. પહયર ૧. ૧ ૧, સયલ ૧. ૨. ૮, પય ૧. ૧. ૧૦, પમાય ૧ ૨ ૧૧, નાયર ૧. ૪. ૭, વિણિજિય ૧. ૧. ૩, વડયર ૧. ૪. ૧૧, નિયય (નિજક) ૧. ૫. ૪ દિયહ (દિવસ) ૧. ૫. ૧૧ ગેય (ગીત) ૧. ૬. ૧૦ અસોય ૧. ૭. ૪ ગેય ૧. ૬. ૧૦, સેયવિયા ૧. ૩. ૧ લોય ૧ ૪. ૭ સીયલ ૧. ૧. ૭ સુય ૧. ૧. ૧૩ કામુય ૧, ૬. ૪ ધૂય ૧. ૮ ૨

(૩) દ્વિસ્વરાન્તર્ગત 'મ' ની જાલવળી^૩ ઉદા. કમલ ૧. ૯ ૧૨ મમર ૧. ૨૩ ૯ રમળીડ ૫ ૯. ૧૯ નામ ૧ ૩. ૧ જેન ૪ ૧૧. ૯ જો કે ઘણા ઓછા ગદ્યોમાં આ વલ્લણ જોવા મળે છે.

(૪) હેમચંદ્રાચાર્યે નોંધેલા^૪ તૃણ, સુકૃદ્ધ જેવા 'ઋ' કારવાળા ગદ્યોનો અભાવ.

૧. વાગ્વ્યાપાર ડૉ. હરિવલ્લભ ભાયાણી પૃ ૧૪૭.

૨. એન પૃ ૧૩૫-૧૪૮

૩. પ્રા. વ્યા. ૪. ૩૯૭

૪. પ્રા. વ્યા. ૪. ૩૨૯

આલ્યાત્તિક રૂપો:-

(૧) વર્તમાનકાલ પ્રથમ પુરુષ એકવચનમા દુરુત્ત્વે 'મિ' અને ગૌણતાથી 'હં' પ્રત્યય

ઉદા. થુનામિ ૧. ૧. ૩. વિહહં ૧ ૧૮ ૧૨

જાનામિ ૧. ૧૮. ૧૧ મળહં ૨. ૫. ૩

કરેમિ ૧. ૧. ૧૧ કરહં ૧. ૨૧. ૧

કહેમિ ૧ ૨. ૧૦ કહહં ૫. ૨૯. ૮

(૨) 'એ' વિકરણવાળા સંખ્યાબંધ રૂપો:

ઉદા. જાણે ૧ ૪. ૯ પલોણે ૧. ૮. ૩ નાસેમિ ૫ ૧૪. ૭, કરેમિ ૧. ૧. ૧૧
 કહેમિ ૧. ૨. ૧૦ મેલેમિ ૧. ૧૫. ૧૦ કરેતિ ૨. ૨. ૭ ચોલેતિ ૧. ૭. ૯ ચિતે.
 તડ ૧ ૨૪. ૬

(૩) વર્તમાનકાલ ત્રીજો પુરુષ વહુવચનમા 'નિન' (અનુસ્વારખતિ) તેમ જ 'હિં' પ્રત્યય

ઉદા.
 ચેલ્લંતિ ૧. ૬. ૯ કુદ્દત્તે ૧ ૬. ૬ જાણહિં ૧. ૧૩ ૧૨ વિચ્ચહિં ૧. ૧૩. ૧૩
 ચોલેતિ ૧. ૭. ૯ મુદ્ધંતિ ૨ ૩. ૫ લ્લચહિં ૨ ૩. પાલહિં ૨. ૩. ૧૫
 પરિચ્ચયતિ ૨ ૩ ૧૨

(૪) આજાર્થ ત્રીજો પુરુષ એકવચનમા 'હિં' (અહિ-એહિ) તથા 'ઇ' પ્રત્યય. કવચિત્ 'સ' તથા 'સુ' પ્રત્યય.

અન્નલહિ ૧. ૧૧. ૨, છદ્ધહિ ૧. ૧૧. ૩, લેહિ ૧. ૬. ૧, કરહિં ૧. ૪. ૪
 ડટ્ટેહિ ૧. ૧૮. ૨, કાર ૧. ૧૧. ૧૩, કહિ ૧. ૧૦. ૯, લઇ ૨. ૩. ૧૭
 ઇવ્વડ ૫. ૧૧. ૩, મુચ્ચડ ૧. ૧૬ ૧૨; ઠાયસુ ૫. ૧૩. ૮
 સાહેસુ ૩. ૧૯. ૧૨, સુણસુ ૬. ૫. ૧૨

(૫) ભવિષ્યકાલમા 'હ' વિકરણવાળા રૂપોનો લગભગ અભાવ. 'સ' કારવાલા અ ગોની પ્રચુરતા

લહિસ્સહ ૪. ૧૩ ૧૩, હોસહ ૧. ૩. ૧૦ હોઇસહ ૪. ૧૭. ૧૧ કરિસ્સહ ૫. ૧૧.
 ૧૦ લહેસહ ૨. ૧૯. ૩ દહિસ્સહ ૩. ૨૨ ૧ મુજિસ્સહિ ૪. ૧૧ ૧૩ મવિસ્સહ ૫. ૧૧. ૧૦.
 પેચ્છિસુ ૫ ૧૨. ૨

(૬) સંવંધક ભૂત કુદ્દન્તમા 'એવિ', 'ઇવિ', 'અવિ', 'એવિણુ', 'એપેણુ', પ્રત્યયો મુખ્યતાથી અને 'ઇ' અને 'હ' ગૌણતાથી વપરાયેલ છે

સુમરેવિ ૧. ૧ ૫ જ્ઞાણવિ ૧. ૧. ૬. હવેવિ ૬. ૧૦. ૮
 કરેવિ ૧. ૧ ૯ વંદિવિ ૧ ૧. ૪ નમિવિ ૧. ૧. ૧૦
 મૂસિવિ ૧. ૭. ૧૧ પેચ્છવિ ૧. ૧૩. ૨ હોવિ ૪. ૨૦. ૪.
 માવેવિણુ ૧. ૧ ૪ સુમરેણિણુ ૧. ૧. ૧૩ પળમેણિણુ ૧. ૧. ૩
 દેક્કિલ ૧. ૨૫. ૧૬ પેચ્છિ ૫. ૭. ૩ હોઇડ ૩. ૯. ૩

નામિકરૂપો.—

(૧) પુલ્લિંગ-નપુંસકલિંગ અકારાન્ત નામોની પ્રથમા-દ્વિતીયા વિભક્તિ એક વચનમાં માત્ર 'ડ' પ્રત્યય મળે છે. હેમચંદ્રાચાર્યે નોંધેલ 'આ' પ્રત્યય નથી મળતો.

ઉદા. મળોહર, સગુણ, કવ્વશર, સમવુ, કણુ, કમ્મજાલુ इत्यादि.

(૨) પુંલિંગ-નપુંમકલિંગ અકારાન્ત અગોના તૃતીયા વિભક્તિ એકવચનના પ્રત્યયો 'ઈ', 'ઈં', 'એં' અને 'એણ'

ઈ-કારણિ ૧ ૧૭. ૧૧ વચણિ ૨. ૧. ૧૨

ઈં-ભત્તારિં ૧.૨.૧૯ પિયારિં ૧.૨.૧૧ ત્રિયારિં ૧.૧૫ ૧૨ સહસ્થિ ૧ ૧૨.૧૨,

એ-કુમરેં ૧. ૪. ૩ વિણેં ૧. ૫. ૫સાએં ૧. ૮. ૧૨

એણ-કુમરેણ ૧. ૫. ૬ નામેણ ૧. ૫. ૫ કારણેણ ૧. ૬. ૨

(૩) પંચમી તેમજ ષષ્ઠી એકવચનમા 'હુ', 'હો' અને 'હ' તથા વહુવચનમા 'હેં' પ્રત્યયો-

પંચમી - એક વચન - ષષ્ઠી

આસણહો ૫. ૩. ૪

મયરદ્વયહો ૫ ૭ ૨

રાયકુલહો ૨. ૧. ૧

વક્કલહો ૫ ૩ ૪.

હત્થહ ૫. ૨૪. ૭

ભવણહ ૧. ૨૫. ૧૫

ઉજ્જાણહ ૧. ૨૫ ૧૫

ઘરહ ૧ ૨૫ ૧૦

રાયહ ૧ ૪ ૧૨

તાયહુ ૧. ૩. ૧૧

તાયહ ૧. ૪. ૧૨

ચાયહુ ૧. ૩. ૧૧

લયહરહ ૧. ૨૫. ૬

તુહુ, મહુ વગેરે

ષષ્ઠી - વહુવચન

પળઈયણંહ ૧ ૩. ૧૧

ઈત્થીયણંહ ૧. ૩. ૧૨

કન્નયહં ૧ ૧૯. ૧૧

પુરિસહં ૧ ૧૯. ૧૨

મિત્તહં ૧. ૯. ૩

(૪) સપ્તમી એકવચનમા 'એ', 'હ' તેમ જ 'હિં' પ્રત્યયો,

ઈ - ભરહવાસિ ૧. ૩ ૧

એ - કાલે ૧. ૪. ૧

સયણિ ૧ ૯. ૧૦

ભવણે ૧. ૨૫ ૯

ચિત્તિ ૨ ૧૦. ૧૧

મણે ૨ ૨. ૧૪

કંઠિ ૧. ૧૫ ૩

હિ - કંઠહિં ૧ ૮ ૧૧

નયરિહિં ૧ ૯ ૭

સેજહિં ૧ ૯ ૧૧,

પીઝહિં ૧. ૨૦. ૧૨

(૫) અંગને અનુરૂપ ષષ્ઠીનો પ્રત્યય - અકારાત અંગોમા એકવચન અને વહુવચનમા ક્રમે 'હ' અને 'હં,' ઇકારાન્તમા 'હિ' અને 'હિં,' ઉકારાન્ત 'હુ' અને 'હું'

અ - સુંદરહ ૨. ૫. ૧૨

સહિયણહ ૧. ૧૬ ૨

કુલહરહ ૨. ૫ ૧૩

કન્નયહં ૧. ૧૯. ૧૧

પુરિસહં ૧ ૧૯ ૧૨

ઈ - સામિણિહિ ૧. ૨૦. ૫

નરવહિ ૧. ૪. ૮

નયરિહિ ૧. ૭. ૧૨

ઉ - પિઝહુ ૨. ૫. ૬

હું ૬. ૬. ૬

(૫) ત્રીજા પુરુષ સર્વનામનુષ્ટી એકવચનનુ રૂપ 'તુદ્ધ' આમા વે વાર મળે છે (૨. ૩ ૨ અને ૭. ૧૩ ૯) (ધનપાલની 'ભવિષ્યત્કહા' મા પણ આ રૂપ મળે છે અને 'ઘાહિલના' 'પડમસિરિચરિડ'મા પણ).

આમાના કેટલાક લક્ષણો, જેવા કે (૧) સ્વરમધ્યગત મ્ અને 'ઝ' ની જાળવણી (૨) સ' કારવાળા ભવિષ્ય કાળના અગો અને 'હ' વિક્ષણવાળા પ્રત્યયોનો અભાવ (૩) આજાર્થ ત્રીજો પુરુષ એકવચનનો 'ઈ' પ્રત્યય (૪) સ્વધક ભૂત કૃદંતનો 'હૃ' પ્રત્યય (૫) પુલ્લિંગ પ્રથમા વિભક્તિ એક વચનનો 'ઉ' પ્રત્યય અને (૬) અગને અનુરૂપ પઠિના પ્રત્યયો

— પરથી વિલાસવર્ડે-કહાનો અપભ્રંશ ગુજરાત પ્રદેશની તત્કાલીન ભાષાના પ્રભાવવાળો સાહિત્યિક અપભ્રંશ છે એ સ્પષ્ટ થાય છે. તત્કાલીન ભાષાના પ્રભાવના ચોતક અન્ય ચિહ્નો કહેવતો અને રૂઢિપ્રયોગોના પ્રકરણમા પણ નોંધ્યા છે.

વિલાસવર્ડે કહાની ભાષાની ત્રીજી લાક્ષણિકતા છે તે તેના પરનો પ્રાકૃતનો ઘનિષ્ટ પ્રભાવ. સમરાઈચ્ચ-કહાને આધારે સાધારણ કવિએ આ રચના કરી હોવાથી પ્રાકૃતનો આ રીતનો પ્રભાવ અપેક્ષિત જ છે પ્રાકૃતના અનેક પ્રત્યયો અને રૂપો આમા ઠેર ઠેર વપરાયા છે તદુપરાત સંસ્કૃતના સિદ્ધરૂપોનું પ્રાકૃતીકરણ કરવાના પણ અનેક દૃષ્ટાંતો જોઈ શકાય છે

આમ વિલાસવર્ડે-કહાનો અપભ્રંશ એકંદર શિષ્ટમાન્ય સાહિત્યિક અપભ્રંશ છે અને તેના પર ગુજરાત પ્રદેશની તત્કાલીન ભાષાનો પ્રભાવ જોઈ શકાય છે

૧૦ કહેવતો રૂઢિપ્રયોગો અને સુમાપિતો

સાધારણ કવિ જનસાધારણના કવિ હતા કથારૂપી ગોળ વૌટીને ઉપદેશરૂપી કડબું ઔષધ પાવાની આશ્વાનકારની ઝૈલી તેમને સિદ્ધ હતી આવી લોકરજની ઝૈલી માટે માપા પણ લોકપ્રચલિત જોડેંએ વિલાસવર્ડે-કહામા સર્વત્ર દૃષ્ટિગોચર થતા રૂઢિપ્રયોગો કહેવતો અને સુમાપિતો કવિનો આ જાવતની નિપુણતાના સૂચક છે તે કાળે પ્રચલિત એવા કેટલાક ભાષા-પ્રયોગો અને કહેવતો આજ પણ આપણને ગુજરાતી માપામા તે જ સ્વરૂપે અને કેટલાક થોડા બદલાઈને વપરાતા જોવા મળે છે નીચે આવા રૂઢિપ્રયોગો, કહેવતો અને સુમાપિતો નોંધ્યા છે.

રૂઢિપ્રયોગો

૧. કો મહ પાણેસુ ઘરંતણસુ, એકકુ વિ ઉપ્પાડેડ તુજ્ઞ કેસુ ? ॥ ૨. ૬

‘હુ જીવું છું ત્યાં સુધી તારો એક પણ વાળ ઉઘાડવા કોણ સમર્થ છે ?’

‘એક વાળ પણ વાકો કરવાની કોઈની તાકાત નથી’ એવો પ્રયોગ અત્યારે પ્રચલિત છે.

૨. તુદુ અજ્ઞુ જમુ રુદ્ધુ । ૨ ૮

‘આજ તારા ઉપર જમ રુદ્ધો છે’

આ પ્રયોગ પણ જાણિતો છે

૩. મ કરહિ કાણિ । ૨ ૧૦

‘કાણ ન કર.’

કાણ કરવી — મોટા નૂકસાનવાળો પ્રસંગ ઊભો કરવો એ અર્થમા હાલ પણ ‘મ્હોકાણ કરવી’ એ પ્રયોગ પ્રસિદ્ધ છે,

४. रुद्रुड नरिंदु जीविउ हरेइ,

तो मुद्रिठहि उप्परि को लुणेइ ? ॥ २.११

खीजायेलो राजा प्राण लई लेशे. (एथी वधु शुं. १)

मूठीनी उपरथी कोण कापी शकवानुं छे ?

कापवानी वस्तु मूठीमा पकडाय, त्यारे तेथी नीचेनो भाग ज कापी शकाय. आ प्रयोग अत्यारे जाणीतो तथी.

५. चोर समण्ड एउ नाहिं,

मुय उप्परि गड्डा किं न जाहिं ? ॥ २.१२

आ चोर हु नहीं तोणु, मरेला उपर गाडा केम नथी चालता ? (?) आनो अर्थ अस्पष्ट छे.

६. सुमरिउ कसु जमेण ? ॥ २.१३

कोने जमे याद कयों छे ? आ प्रयोग पण वेपराशमा छे

७. प्रलु न सोक्खु, न दोसह छायणु ।

तुम्हह हुयउ न मिक्ख न भायणु ॥ ३.२

तने सुख मळथुं नहीं, दोस्र ढंकाणा नहीं न मळी भीख ने भाजेन—वासण पण ग्छु नहीं. बावाना वेय बगड्या—ए कहेवननी याद अपावतो आ प्रयोग अत्यारे प्रसिद्ध नथी.

८. जाणेइ विरालिय दुद्ध-साउ,

पेच्छइ न पडतउ लउडि-घाउ । ५.२१

बिलाडी दूधनो स्वाद जाणे छे पण लाठीनो घा पडतो जोती नथी.

९. ता किं अत्ताणउ न य मुणेइ ?

ससओ पि हु लउडउ पेक्ख लेइ ।

कहिं मसउ ताव कहिं होइ हत्थि,

एयं पि हु तस्स न जाणु अत्थि ॥ ७.१४

शुं ते पोतानी जातने य नथी जाणतो ? जोने मसलो वळी लाकडी ले छे ! क्या मच्छर अने क्या हाथी एट्छुं य भान तेने नथी.

माकडने मुछो आवी—ए कहेवतने मळतो आ प्रयोग छे,

१०. तो तस्स परिणि न य पट्ठवेमि,

नासाए हिंणु परडय देमि ? ।

जसु भावइ तसु जाएवि कहेउ,

किं कस्स वि तिहुयणे हउं विहेउं ? ॥ ७.१५

तो तेनी पत्नी पाछी नहीं, आपुं पारकाने काजे हुं नाके हिंणु करवा दउं ? तेने फावे तेने जईने कहे हुं शुं दुनियामा कोईनो गुलाम छु ?

तेने फावे ते करी ले-ए प्रयोग प्रचलित छे.

११ कुक्कुर वि खाइ निच्छउ छलेण । ७.१६
कपटथी तो कुतक पण पेट भरी अके छे.

१२. जिह दुम्मुहु मइं वि गणेइ तेंव,
मिरियाइं वि चावइ चणय जेंव, ॥ ८.२

जेवो दुर्मुख एवो मने पण गणे छे. चणानी जेम मरचाने चाववा धारे छे ।

१३. जं सीसि चडाविय राणएण,
तें गळि न गणइ किं पि तेण ।
गरुइ पइटाविय अइ पयंट,
निक्खत्तु नइस्सइ सयलु रंड ॥ ९.२४

राणाजीए एवी माथे चडावी छे के गर्वमां कोईने य गणती नथी. बहु मोटा स्थाने
वेसाडी छे. पण राड बधानुं नक्खोद वालशे.

माथे चडाववुं-खूब लाडथी बहेकाववुं ए प्रयोग आज पण अत्यंत प्रसिद्ध छे.

१४. उट्टाविय पेटु मलेवि वाहि । ८.३
पेट चोळीने पीटा ऊमी करवी-ए खूब ज जाणीतो प्रयोग छे.

१५. ता मारउ सो कहिं दिट्टु जाइ,
स्यारह सालहि ससउ नाइ । ८.२

मूपकागनी शाळा-रसोडामाथी छटकीने ससल क्या जशे ? ज्या जुओ त्याथी मारो.

कहेवतो

१ दिट्टो च्चिय पर मालवउ देसु,
मडा वि न खदा इय विसेसु ॥ १.२५

माळवा देश जोयो, पण माडा न खाधा

‘तळावे जईने तरस्या आव्या’ जेन्ने घाट अहीं सग्न कहेवतमा व्यक्त थयो छे. मंड-माढां
माळवानुं एक मिष्टान्न छे.

२. ता पदम-गासि मक्खिय पइट्ट । १.२५
प्रथम ग्रामे मक्खिका-पहेला कोळिये माखी वाळी आ जाणीती कहेवत छे.

३. एकहिं दिसि अच्छइ तडु विसालु,
अन्नहिं वि वग्गु दादा-कराल । २.१४

‘इतस्तटी ततो व्याघ्रः’ ए सस्कृतमा जाणीती कहेवत छे गुजरातीमां पण आ वपराय छे.

४. भायणु वि भग्गु अहवा न भग्गु,
मारैइ टणक्कउ कह वि लग्गु । २.१७

वासण भागे के न भागे पण ज्यां पण अथडाय के टणकारो करे.

५. जो खाइ करंबउ एत्थु लोइ,
बहुमेय विडंण सहइ सो इ । २. २०

ઓ લોકમા જે કરંત્રો (એક પ્રકારની વાનગી) લાય, વહુ જાતની વિડંબના પળ તે સહન કરે.

માલ લાય તે માર લાય—ને મલ્લી કહેવત.

૬. જં પુવ્વવિહિત તં એહ મહ્ડ,

મુંડિજ્જઈ કિં સં સિયમહ્ડ ? ૨૨૦

જે પૂર્વનિશ્ચિત છે તે બલાત્કારે પળ થઈને રહે છે જ. તો પોતે જ પોતાની હજામન શા માટે કરવી ?

૭. સંપ્પુ ન મરડ ન લદ્ધિયા વિ મજ્જઈ । ૨૨૧

સાપ મરે નહીં અને લાઠી ભાગે નહીં આ કહેવત હિંદીમા પળ પ્રસિદ્ધ છે.

૮. વિહવો વિ છદ્ધિડડ દોસ ઉવજ્જિય

સુપ્પુ વિ દદ્ધડ ચળા ન મુંજિય । ૩.૨

વૈમવ તો છોડી દોષો અને દોષ પેદા થયો સુપ્પુ બલી ગયું અને ચળા ન મુંજાળા.

૯. વાણં નિજ્જઈ હરિય જહિ તત્થ વુદ્ધ કિં પૂણિય જોયઈ ? ૪.૬

પવનવડે જ્યા હાથી ઉડાડી જવાતા હોય ત્યા વુદ્ધ વીચારો પૂણીને શું જુએ ?

૧૦. સચ્ચં ચિય કિર વળુ હોઈ જસ્સ,

સો ન્ચિય પર જાણઈ પીડ તસ્સ । ૪.૨૩

સાચે જ જેને શુભદ્ધિ થયું હોય તે જ તેની પીડા જાણી શકે.

૧૧. જો વુદ્ધે દદ્ધડ કિર હવેઈ,

દહિયં પિ હુ ફુલ્લકવિ સો પિએઈ । ૭. ૮

વુદ્ધના દાશ્યો છાશ પળ ફૂલીને પીવે—એ કહેવતમાં અહીં છાશની જગાએ દહિ શબ્દ માથનો જ ફેર છે.

૧૨. મુજ્જંતુ ચળડ જઈ ઉલ્લલેઈ,

તં માઢહ સ્પટ્ઠડ કિં કરેઈ ? ૭. ૧૫

મુંજાતો ચળો અગર સ્વીજાઈને ડલ્લે તો પળ મઢીને શું કરે ?

૧૩. બહુએઈ વિ કિર મૂસય-સએઈ

કિં નાડડ પુજ્જઈ મેલિએઈ ? ૭. ૧૫

બહુ સેંકડો ડંદર મેળા થઈને ય શું ચિલાડાને પહોંચી શકે ?

૧૪. અહવા લયકાલિ સમુદ્ધિયાહં

ઉદ્ધેતિ ય પલ્લ પિપીલિયાહં । ૭. ૧૫

પ્રલયકાલે કીડીઓને પાંખો ફુટે છે.

૧૫. વહુ ધન્ન પલ્લલેઈ વિ મુળંતિ । ૭. ૧૬

ધાન્ય—અનાજની પરલ્લ એના ફોતરા પરથી જ થઈ જાય છે.

૧૬. ગોસામિય અદ્ધિધણુ વિ હોઈ । ૭. ૨૯

ગોસ્વામિ—બલ્લદના યે જાણાતુ તો બલ્લતળ જ હોય. (૧)

૧૭. કિં જમંહ દૂરે માલવડ હોઈ ? ૮. ૧
જમને શુ માલવું આધુ પડે ?

૧૮. હત્યે ત્રિ કંકણુ કિં દાણેણ ? ૮. ૨
હાથકળને આરસીનો ગ્રી જરૂર ?

૧૯. મહિલચરિત મહિલા વિઆણે,
સપ્તપસિણિ સપ્તો જિ જાણે ૧. ૨૪

સ્ત્રી ચરિત્રને સ્ત્રી જ સમજી શકે. સાપ જેમ એને જળનારી સાપને જાણી શકે.

૨૦. અગ્નિ-દહિદ અગ્ની વિ ઓસહં ૧. ૩૦
આગથી દાંશેલાને આગ જ ઔષધ

સુભાષિતો

૧. થેવુ વિ જે ઉત્તમ પુરિસ હોતિ,
અવમાણુ કર્યા વિ ન તે સહંતિ ૧. ૫
જે સહેજ પળ ઉત્તમ પુરુષ હોય તે અપમાન કદી સહન ન કરે.

૨. વિરલ ચિચય વિરયહિ લલિય-કંઘ ૧
વિરલ ચિચય જળ સામણ-દંઘ ॥
વિરલ ચિચય પર-કજ્જઈ કુળતિ ૧

પરદુઃખે દુઃખિય વિરલ હંતિ ॥ ૧. ૧૩

વિરલા જ મધુર કાવ્ય રચે છે, શ્રામણ્ય-સાધુતારૂપી ધન વિરલા જનો પાસે જ હોય છે, પારકાના કામ વિરલા જ કરે છે, પારકાના દુઃખે દુઃખી થનારા વિરલા જ હોય છે.

૩. સત્તાહિય તે ચિચય પુરિસ હોતિ,
અભત્યણ વિહલ ન જે કરેતિ ૨. ૨

સત્વગાલો પુરુષો તે ગણાય છે જે યાચનાને નિષ્ફળ નથો કરતા

૪. પરિપંથ ન કિજ્જહ તાસુ લોહ,
જો માણસુ કો વિ વિસિદ્ધ હોઈ ૨. ૧૦

જગતમા જે કોઈ વિગિદ્ધ માનવી હોય તેની જોડે દુઃસ્મનાવટ ન કરીએ.

૫. જો મિત્ર વિ વંચઈ, પરુ દુહઈ,
વિહુરે વિ જેણ સામિ છડિડજ્જઈ ૧
સરણાઈએ જો કિર પરિહરઈ,
તિં પર દિઠાણ પ્હાઈજ્જઈ ॥ ૨ ૧૦

જે મિત્રને ઠગે છે, પારકાને દુઃખે છે, માલિકને સકટમા છોડી જાય છે, શરણાગતને ત્યજી દે છે તેવાને તો જોઈને જ સ્નાન કરી લેવું જોઈએ.

૬. વરિ દુજ્જળ-સગમુ હોજ્જ લોહ,
વિરહમિ જસ્સ વહુ સોમ્મુ હોઈ ૧
મા હોજ્જ સમાગમ સજ્જળસ્સ,
વિરહેણ દુઃખુ વહુ હોઈ જસ્સ ॥ ૨. ૨૩

જર્ગતમા મલો દુર્જનનો સગમ થજો કે જેનો વિરહ થવાથી વહુ સુખ થાય, સેજનનો સમાગમ મા થજો કે જેના વિરહથી વહુ દુઃખ થાય ।

૭. વિહિણો વિ વિચિત્તદં વિલસિયદં,

કજ્જદં સંભવહિં અચિત્તમદં । ૫. ૧૮

વિષાતાની લીલા વિચિત્ર છે, અળધાર્યા કાર્યો સંભવિત વને છે

૮. જો જસુ ચિત્તદ પાણુ પરજણહ અપાવહ ।

ત તસુ વલિવિ પઢેહ કહસિડ નિશ્વપાવહ ॥ ૫. ૨૦

જે નિર્દોષ પરજન ઉપર પાપ ઢોલવા વિચારે છે, તેના પોતાના જ ઉપર પાપ પાણું વઢીને પઢે છે.

૯. લોહહ પંજરિ ઘલ્લિય કથ વિ,

સીહ જેવ સીયતિ સમરથ વિ ।

તિહ પુરિસા વિ હુ સત્ત સમિદ્ધા,

અચ્છહિં દુત્તર-નેહ-નિવદ્ધા ॥ ૬. ૪

લાદાના પાજરામા ઘાલેલા સિંહ સમર્થ હોવા છતાં સીદાય છે, તેમ સત્વશાલી પુરુષો પણ દુસ્તર સ્નેહથી જકડાયેલા સીદાય છે.

૧૦. જળણી-જળયા વિ હુ આવહિય,

કારણુ હવહ કમ્મહ ગહિય ।

જળણી-જંઘા વિ હુ વચ્છયસ્સ,

થંમત્તુ ધરહ વંધણે અવસ્સ ॥ ૧૦. ૧૦

કર્મની ગતિથી માતા-પિતા પણ આપત્તિનું નિમિત્ત બની જાય છે, ગાયની જાંઘ જ વાછરડાને વંધન માટેના થામલાનું રૂપ ધારણ કરે છે.

૧૧. આહાર-નિદ્ધા-ભય મેહુણાદ્ધિ,

માણુસહ વિ તિરિયણિ વિ સમાદ્ધિ ।

અબ્મહિડ ધમ્મુ પર માણુસાણિ,

સો જાહ નરિય તે પસુ-સમાણ ॥ ૧૧. ૬

આહાર, નિદ્રા, ભય અને મૈથુને તો મનુષ્ય અને પશુ વચ્ચેના સમાન છે પણ માણસમાં વધારાનો ગુણ ધર્મ છે. એ જેનામાં ન હોય તે પશુ સમાન છે.

संदर्भ-ग्रंथ-सूचि

- अनुशीलनो—डॉ० हरिवल्लभ चू० भायाणी,
पोप्युलर पब्लिशिंग हाउस, सुरत, १९६५.
- अपभ्रंश काव्यत्रयी—जिनदत्तसूरि, संपा० पं० ला० भ० गाधी,
प्रका० ओरिएन्टल इन्स्टिट्यूट, बड़ोदरा, १९२७.
- अपभ्रंश पाठावली - मधुसूदन चि० मोदी,
गुजरात वर्नाक्युलर सोसायटी, अमदावाद, १९३५.
- अपभ्रंश भाषा और साहित्य—डॉ० देवेन्द्रकुमार जैन,
भारतीय ज्ञानपीठ, वाराणसी, १९६६.
- अपभ्रंश व्याकरण—डॉ० हरिवल्लभ चू० भायाणी,
फार्बस गुजराती सभा, मुंबई, १ली आवृत्ति १९६०.
- अभिधान चिन्तामणि—हेमचन्द्राचार्य, व्या० प० हरगोविन्द शास्त्री,
चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी, १९६४.
- आख्यानकमणिकोशः—नेमिचन्द्रसूरि, संपा० मुनि पुण्यविजयजी,
प्राकृत टेक्स्ट सोसायटी, वाराणसी, १९६२.
- उत्तरपुराण—गुणभद्र, सपा० अनु० पं० पन्नालाल जैन,
भारतीय ज्ञानपीठ, वाराणसी, १९५४.
- ऋग्वेद—संहिता, प्रका० वैदिक संशोधन मण्डल, पुना, १९२३-५१
- एकविंशति-स्थान-प्रकरण—सिद्धसेनसूरि ('साधारण' कवि) संपा०
मुनि देवविजय, प्रका० शेठ खीमचन्द फूलचन्द, सीनोर, १९२४.
- कथासरित्सागर—सोमदेव, संपा० अनु० पं० केदारनाथ शर्मा, खंड-१-२,
बिहार राष्ट्रभाषा परिषद्, पटना १९६०-६१.
- कपूरमञ्जरी—राजशेखर, संपा० प्रका० प्रा० एन० जी सुरु, मुंबई, १९६०.
- कह-कोसु (कथा-कोश)—श्रीचन्द्र, सपा० डॉ० हिरालाल जैन,
प्राकृत टेक्स्ट सोसायटी, अमदावाद, १९६९.
- काव्यादर्श—दण्डि, संपा० व्या० पं० रामचन्द्र मिश्र,
चौखम्बा विद्या भवन, वाराणसी, १९५८.
- कुमारगलप्रतिबोध—सोमप्रभाचार्य, संपा० मुनि जिनविजयजी
ओरिएन्टल इन्स्टिट्यूट, बड़ोदरा, १९२०
- कुवलयमाला भा. १-२—संपा० डॉ० ए. एन. उपाध्ये,
भारतीय विद्या भवन, मुंबई. १९५९-१९७०.
- गुजगननो मन्थकालिन राजपूत इतिहास—दुर्गाशंकर शास्त्री, खंड-१-२,
गुजरात विद्यासभा, अमदावाद (आवृत्ति-२), १९५३.

गुजराती भाषानी उत्क्रांति—पं० वेचरदास जी० टोगी,

मुंबई युनिवर्सिटी, मुंबई १९४३.

छन्दोऽनुशासन—हेमचन्द्राचार्य, संपा० प्रो० ह० दा० वेलणकर,

भारतीय विद्या भवन, मुंबई, १९६१.

जंबूचरियं—गुणपाल, संपा० मुनि जिनविजयजी,

भारतीय विद्या भवन, मुंबई, १९५९.

जंबूभामिचरिउ---वीर कवि, संपा-डॉ. वी. पी. जैन,

भारतीय ज्ञानपीठ, वाराणसी, १९६८.

जंबूस्वामीरास—उपाध्याय यगोविजयजी, संपा० डॉ० रमणलाल ची० शाह,

ग्रेट नगीनदास मंछुमाई जैन साहित्योद्धार फंड, सुरत, १९६१.

जातक—(हिन्दी रूपान्तर)—खण्ड-१-६, आनन्द कौमल्यायन,

हिन्दी साहित्य सम्मेलन, प्रयाग. १९५७-६१.

जिनरत्नकोश—संपा० प्रो० ह० दा० वेलणकर,

भांडारकर ओरिअेंटल इन्स्टिट्यूट, पुना, १९४४

जैसलमेरू-दुर्गस्थ-हस्तप्रति-समग्रगताना सस्कृत-प्राकृत-भाषा-निबद्धाना ग्रन्थाना नूतना मूची संपा-

स्व०मुनि पुण्यविजयजी, ला० द० भारतीय संस्कृति विद्यामंदिर, अमदावाद १९७२

जैन आचार—डॉ० मोहनलाल मेहता, पार्श्वनाथ विद्याश्रम, वाराणसी,

जैन दर्शन—डॉ० मोहनलाल मेहता, सन्मति ज्ञानपीठ, आगरा, १९५९.

जैन परम्परानो इतिहास, भा० १-त्रिपुटि मुनि,

चारित्र स्मारक ग्रन्थमाला, अमदावाद, १९५१.

जैन सत्य प्रकाश (मासिक)—वर्ष-१३, अंक-५, तन्त्री-चीमनलाल गो० शाह, अमदावाद, १९४८.

जैन साहित्यनो संक्षिप्त इतिहास—मोहनलाल दलीचंद देसाई, जैन श्वेताम्बर कॉन्फरन्स, मुंबई १९३३.

तत्त्वार्थसूत्र—उमास्वाति वाचक, विवे० पं० सुखलालजी सघवी,

गुजरात विद्यापीठ, अमदावाद, ३ जी आवृत्ति, १९४९

देवीनाममाला—हेमचन्द्राचार्य, संपा-आर० पिशल, संगो. वी० पी० रामानुजस्वामी,

बोम्बे संस्कृत सीरीज, २ जी आवृत्ति, १९३८.

धर्माभ्युदय महाकाव्य—उदयप्रभसूरि, संपा-मुनि चतुरविजय तथा पुण्यविजय,

भारतीय विद्या भवन, मुंबई १९४९.

धर्मोपदेगम ला-विवरण—जयसिंहसूरि, संपा० पं० ला० भ० गाधी,

भारतीय विद्या भवन, मुंबई १९४९.

निघंटु आदर्श—खण्ड-१-२, त्रिपालाल ग० वैद्य,

स्वामी आत्मानंद सरस्वती आयुर्वेदिक सहकारी फार्मसी, सुरत, १९६५.

निघण्टुशेषः—हेमचन्द्रसूरि, संपा-मुनिराज श्री पुण्यविजयजी,

ला० द० भारतीय संस्कृति विद्यामंदिर, अमदावाद, १९६८,

पउमचरिउ—स्वयम्भू, सपा० डा० हरिवल्लभ चू० भायाणी, खड-१-३,
भारतीय विद्या भवन, मुंबई, १९५३-६०.

पट्टावली—समुच्चय, खण्ड-१, संपा० दर्शनविजयजी,
चारित्र स्मारक ग्रन्थमाला, विरमगाम, १९३३.

परिशिष्ट-पर्व—हेमचन्द्राचार्य, संपा० हर्म्मान जेकोवी,
एसियाटीक सोसायटी, कलकत्ता, आवृत्ति-२. १९३१.

पाइअ-सद्-महण्णवो—हरगोविन्ददास त्रि० शेट,
प्राकृत टेक्स्ट सोसायटी, वाराणसी, १९६३.

पासणाहचरिउ—पद्मकीर्ति, संपा—प्रफुल्लकुमार मोदी,
प्राकृत टेक्स्ट सोसायटी, वाराणसी, १९६५.

पुहइचंद-चरियं, शान्तिसूरि, सं० मुनि रमणिकविजयजी,
प्रका० प्राकृत ग्रन्थ परिषद्, अमदावाद, १९७२.

प्रभावकचरित्र भाषातर—प्रभाचन्द्रसूरि (मूल), कल्याणविजयजी (अनु.),
जैन आत्मानंद सभा, भावनगर, १९३१.

प्राकृत जैन कथा साहित्य—डा० जगदीशचन्द्र जैन,
ला० ट० भारतीय संस्कृति विद्यामंदिर, अमदावाद-९, १९७१.

प्राकृत पैंगलम्—खड-१-२, संपा—डॉ० मोलाशंकर व्यास,
प्राकृत टेक्स्ट सोसायटी, वाराणसी, १९५९-६२.

प्राकृत व्याकरण—हेमचन्द्राचार्य, संपा० पी० एल० वैद्य
बोम्बे संस्कृत-प्राकृत सीरीज (संशोधित आवृत्ति,) १९५८.

प्राकृत-सर्वस्वम्—मार्कण्डेय, संपा० डॉ० कृष्णचन्द्र आचार्य,
प्राकृत टेक्स्ट सोसायटी, अमदावाद, १९६८.

बृहत्कथाकोष—हरिपेण, संपा—डॉ० ए० एन० उपाध्ये,
भारतीय विद्या भवन, मुंबई, १९४३

भविसयत्तकहा—घनपाल, संपा—सी० डी० दलाल, पी० डी० गुणे,
ओरिएण्टल इन्स्टिट्यूट, बडोदरा, १९३३.

भारतीय विद्या-पत्रिका, वर्ष-५, अंक-४-६, १९४७
भारतीय विद्या भवन, मुंबई

भारतीय संस्कृतित्तं जैन धर्म का योगदान—डॉ० हिरालाल जैन,
म० प्र० शा० सा० परिषद्, भोपाल, १९६०.

महापुराण—जिनसेन, संपा—अनु० प. पन्नालाल जैन,
भारतीय ज्ञानपीठ, वाराणसी, १९५१.

महापुराण— पुष्पदन्त, सपा-पी० एल० वैद्य, खण्ड-१-३,

माणिक्यचन्द्र दिगम्बर जैन ग्रंथमाला, मुंबई १९३७-४१

महाभारत—आरण्यकपर्व, सपा० विष्णु एस० सुखतनकर, १९४२

महाभारत—स्त्री पर्व, ,, ,, १९५६.

पका० भाडारकर ओरि० रि० इन्स्टिट्यूट, पुना

वर्णक समुच्चय—भा० १-२, संपा-डॉ. भोगीलाल ज० साडेसरा,

म० स० विश्व विद्यालय, वडोदरा, १९५६-५९.

वसुदेवहिंडी—खण्ड-१, सधदासगणि, संपा-मुनि चतुरविजय तथा पुण्यविजय

जैन आत्मानंद सभा, भावनगर, १९३०.

वसुदेवहिंडी—खण्ड-१ (गुजराती भाषान्तर)—डॉ. भो० ज० साडेसरा,

जैन आत्मानंद सभा, भावनगर, १९४७

वाग्व्यापार—डॉ हरिवल्लभ चू० मायाणी,

भारतीय विद्या भवन, मुंबई, १९५४

संस्कृत आलोचना—बलदेव उपाध्याय,

हिन्दी समिती, उत्तर प्रदेश सरकार, लखनौ, १९५७.

सज्जयामाला—प्रका० शा० चंदुलाल छगनलाल, सुत, १९३५.

सणतुकुमारचरिय—सपा. डो एच० सी० भायाणी, प्रा० एम० सी० मोदी

प्रका० ला० द० भा० सं० विद्यामंदिर, अमदावाद, १९७४.

समराच्च-कहा—हरिभद्रसूरि, संपा-जेकोवी,

एसियाटीक सोसायटी, कलकत्ता, १९२६.

समराइच्च-कहा—सपा० प्रका० पं० भगवानदास, अमदावाद, १९३८-४२

समरादित्य केवलीनो रास—पं० पद्मविजयजी,

प्रका० दोलतचंद हकमचंद, मुंबई, १८६६

समरादित्य—महाकथा—अनु० हेमसागरसूरि,

आनन्द-हेम ग्रन्थमाला, मुंबई, १९६६.

समरादित्य-सक्षेप—प्रद्युम्नसूरि, संपा० जेकोवी,

जैन धर्म प्रसारक सभा, अमदावाद, १९०६,

साहित्य दर्पण—विश्वनाथ,

निर्णय सागर प्रेस, मुंबई १९१५.

सुदंसण-चरित-नयनन्दि, सपा. डॉ० हिरालाल जैन,

प्राकृत, जैनशास्त्र और अहिंसा शोध-संस्थान, वैशाली, १९७०

स्वयम्भूच्छन्द—सपा० ह० दा० वेलणकर,

राजस्थान प्राच्यविद्या प्रतिष्ठान, जोधपुर, १९६२.

हरिभद्रके प्राकृत कथा साहित्यका आलोचनात्मक परिशीलन—डॉ० नेमिचन्द्र शास्त्री,

प्रा० जै० अहिंसा-शोध-संस्थान, वैशाली, १९६५.

हरिभद्राचार्यस्य समय-निर्णयः — मुनि जिनविजय,

जैन साहित्य संशोधक सभा, पुना, १९१९,

हेम धातुपाठ (संस्कृत धातुकोष) संपा० प्रका० अमरतलाल अमरचंद सलोत, पालीताणा, १९६२.

Catalogue of Mss. at Jesalmere, Ed. L. B. Gandhi,

Oriental Inst. Baroda, 1923.

Critical Study of Mahāpurāṇa of Puṣpadanta by Dr. (Smt)

Ratna Shreyan, L. D Inst of Indology, Ahmebabad 1961

Descriptive Catalogue of Mss. in the Jain Bhandars at

Pattan, Pt. I. Ed. by Pt. L. B. Gandhi,

Publ. Oriental Inst., Baroda, 1937

Geographical Dictionary of Ancient and Medieval India

by Nundo Lal Dey, (2nd Ed.)

Luzac & Company, London 1927.

History of Indian Literature--M Winternitz, vols. 1-2,

Calcutta University, Calcutta, 1927-33.

Journal of the Shivaji University No. 2, 1970

(The Vilāsavai of Sāṅharāṇa—An Introductory
Study by Dr A. N. Upadhye).

साधारण-कइ-विरइया

विलासवई-कहा

साहारण-कइ-विरइया
विलासवई-कहा

संधि-१
 [१]

बहु-रयण-मणोहरु निम्मल-पयहरु सगुण सुवण्णाहिद्वियउ ।
 भण कस्स न सोहइ जणमणु- मोहइ कव्वहारु कंठद्वियउ ॥१॥

पढमउं पणमेप्पिणु उसह-सामि पुणु अजिउ विणिज्जिय-भउ थुणामि ।
 संभवु भावेविणु भव-विणासु वंदिवि अभिनंदणु गुण-निवासु ।
 ५ सुमरेवि सुमइ सुगिहीय-नासु कीरइ पउमप्पह-जिण-पणासु ।
 झाएवि सुर-संसिउ सिरि-सुपासु चंदप्पहु चित्तिवि चत्त-पासु ।
 विप्फुरिय-कंतु जिणु पुप्फयंतु सीयलु दुरियारि-महाकयंतु ।
 सेयंसु असेस-सुहाण खाणि वसुपुज्जु वि रंजिय-सयल-पाणि ।
 जिणु विमलु अणंतु वि संभरेवि तह धम्म-संति-संथुइ करेवि ।
 १० पय नमिवि कुंथु-अर-सामियाहं गउ सरणु मल्लिउ-मुणिसुव्वयाहं ।
 नमि पणमिवि तह य अरिद्वनेमि पुणु पास-वीर-वंदणु करेमि ।

पणमेप्पिणु सिद्धहं सोक्ख-समिद्धहं आयरिउज्झायहं मुणिहिं ।
 कय-पोत्थय-हत्थहे नाण-महत्थहि सुमरेप्पिणु सय-सामिणिहि ॥१॥

[२]

जण एक्कु खणंतरु कण्णु देहु अक्खमि धम्मक्खरु तं सुणेहु ।
 जाव य दूमिज्जइ अन्नु लोउ ता वरि किउ धम्म-कहा-विणोउ ।
 जाव य परतत्तिहिं जाइ कालु ता वरि परिभाविउ कम्म-जालु ।
 सव्वहो परदोसुग्घट्टणेण गुणु कवणु होइ चित्तहु मणेण ।

[१] १. पु० पहयर २. पु० नयणु मोहइ ३ पु० पढम पणमेप्पुणु, ला०-भय ४ पु० वंदेवि ५ ला० सुमरेमि, पु० सुगहिय० ६ ला० झायवि जिण सुवसंसिउ सुपासु, पु० चिन्तवि चित्तपासु ७. पु० विप्फुरिय-कित्ति जिण ८. ला० वसुपुज्जो ९ पु० अणंतो १० ला० नमवि ११ ला० पणमवि १२ पु० पणमिप्पिणु, ला० नाणस-मिद्धहं, पु० उज्झाहं १३ ला० हत्थहि, पु० सामिणिहि

[२] १. ला० पु० कंठ देहु, अक्खमि २ ला० पु० जाय

- ५ संतेहिं य अहव असंतएहिं किं परदोसेहिं पयासिएहिं ।
 लब्भइ जसु अत्थु न तेत्थु कोइ अन्नु वि सो चेव य वइरि होइ ।
 उप्पज्जइ पर-जण-पीड जेण तं कज्जु न किज्जइ बुद्ध-जणेण ।
 जं कम्म हसंतउ किर करेइ तं रोवंतउ वि न नित्थरेइ ।
 थेवो वि हु कीरइ जो पमाउ सो पर-भवे होइ महाविवाउ ।
 १० एत्थ व पत्थावे कहा कहेमि ते भव्वहं अब्भत्थण विहेमि ।

जिव सह भत्तारि पाण-पियारि गुरु-पमाय-फल अणुहवइ ।
 तिह चोज्जुप्पायणि गुण-सय-दायणि कह निसुणेहु विलासवइ ॥२॥
 [३]

- इह भरहवासि सुमणाभिराम वर-नयरि अत्थि सेयविय नाम ।
 सरयब्भ-धवल-पासाय-सोह देवउल-पंति-तोसिय-जणोह ।
 पमुइय-सउण्ण-जण-सेवणिज्ज बहु-दिवस-सहस्सेहिं वण्णणिज्ज ।
 पवणुद्धय-धय-पंतिहिं विहाइ हवकारइ अमर-समूहु नाइ ।
 ५ पडिवक्ख-रुक्ख-उक्खणिय-कंदु जसवम्म नामि तहिं नरवरिंदु ।
 जो तरुण-तरणि-संनिह-पयाओ बहु-नरवइ-मउड-निहिट्ट-पाओ ।
 तस्स वि सयलंतेउर-पहाण कित्तिमइ य रणि बहुगुण-निहाणे ।
 ताण य उप्पन्नउ भुवण-सार नंदणु नामेण सणकुंमारु ।
 तसु जम्म-दिवसि फुड-भासएहिं आइट्ठु एउ नेमित्तिएहिं ।
 १० एहु वालु सयल-लक्खण-सहाउ होसइ विज्जाहर-राय-राउ ।
 अइवल्लहु तायहु मंदिरु चायहु कप्पद्दुमु पणईयणहं ।
 दक्खिण-निविट्टउ परियण-इट्टउ कामएउ इत्थीयणहं ॥३॥

[४]

- अह अन्नहे काले अलक्खिएहिं के वि गहिय चोर आरक्खिएहिं ।
 ते तेहिं विडंवेवि बहु विचित्तु आढत्त नेवि मारण-निमित्तु ।
 एत्तहिं वि वाहियालिहिं गएण ते कुमरें दिट्ठ नियत्तिएण ।
 तो भणिउ तेहिं दय करहि देव अम्हे सरणागय तुम्ह चेव ।
 ५ किउ एक-वार सामिअ अजुत्त पर अज्ज वि चोरिय-फलु न भुत्तु ।

[१] ८ ला० पु० रोक्ख

[३] १. ला० सेयविय तात ४ ला० चाइ ५ ला० पु० असुवम्म

११. पु० मन्दिरु वायहु

[४] १. पु० अन्नहि २ ला० विडंवि

तं वयणु सुणेवि नरवइ-सुएण मेललाविय सव्वे दया-जुएण ।
 जं कुमरे मेल्लिय चोर दिट्ठ तं सव्व वि नायर-लोय रुट्ठ ।
 विचउ एहउ आरक्खएहिं अक्खिउ असेसु नरवइहि तेहिं ।
 तेण वि आइट्ठउं निव्वियारु जिह नवि जाणेइ सणंकुमारु ।
 १० गिण्हिवि दिक्खालेवि नायराण तिह कुणह विणिग्गहु तक्कराण ।

अह ते गेण्हेविणु मारिय नेविणु कुमरे वइयरु जाणियउ ।
 तो रुट्ठउ रायह सो निय-तायह नोसरियउ अवमाणियउ ॥४॥

[५]

सो वारिज्जंतु वि परियणेण नयरीए विणिग्गउ तक्खणेण ।
 थेवो वि जे उत्तम-पुरिस ठोंति अवमाणु कया वि न ते सहंति ।
 हियइच्छिय-कइवय-पुरिस-जुत्तु रयणायर-तीरहि सो पहुत्तु ।
 जहिं नियय-विहव-मंडिय धरित्ति वर-नयरि वसइ मिरि-तामलित्ति ।
 ५ तहिं पणय-वग्ग-वड्ढिय-पसाउ ईसाणचंदु नामेण राउ ।
 जाणिउ तेणावि सणंकुमारु संमुहउ विणिग्गउ सपरिवारु ।
 कुमरेण वि विणएं नामउ राउ तेण वि बहुमन्नियउ किउ पसाउ ।
 भणिओ य वच्छ तइं कियउं सुट्ठु जं इह संपत्तउ जणय-रुट्ठु ।
 एयं पि हु तुहु अप्पणउं रज्जु ता पुत्त कहेज्जहि नियय-कज्जु ।

१० तो नयरि पविट्ठउ लोएहि दिट्ठउ नयणाणंदणु चंदु जिह ।
 आवासु विदिण्णउ धण-संपुण्णउ सोक्खेहि वोल्हिं तसु दियहे ॥५॥

[६]

भणियउ दिणेहि केहि वि गएहि जीवणु हियइच्छिउ वच्छ लेहि ।
 कुमरेण वि केण वि दारणेण न पडिच्छिउ जीवणु किं पि तेण ।
 एत्थंतरि पसरिय-वहु-विलासु मणहरु सपत्तु वसंत-मासु ।
 अविवेय-लोय-आणंदयारु पायडिय-विविह-कामुय-वियारु ।
 ५ माणिणि-जण-माणु वि निदलंतु पसगिउ मल्लयानिल्लु महमहंतु ।

[४] ७ पु० कुमर, पु० सव्वेवि ८ ला० पहु, नरवइहे ९ पु० आयदठउ १०. पु०

दिक्खालिवि ११ ला० त गिण्हेविणु

[५] १. ला० पु० वारिज्जनो २ ला० वि जि, हुनि ८ पु० भणिउ १० पु० नयरि
 य प०, ला० लोयहिं

[६] १. ला० पु० हियइच्छियउ ३ पु० मणहरु, ला० वसतु

वियसंति सयल-काणण-वणाइं फुल्लंति नाइं पहिय-मणाइं ।
 घरि घरि अंदोलय-गामिणीओ कीलंति कलालय-कामिणीओ ।
 पिज्जंति जत्थ विविहासवाइं पेम्मइं पसरंति पुणन्नवाइं ।
 दिज्जंति जत्थ चच्चरि विचित्त खेल्लंति जुवाण पहिट्ठ-चित्त ।
 १० वर-पंचम-गेयहं झुणि पयत्त कीरंति सयल देउलेहिं जत्त ।

लय-पुच्छ-मणोहरु वियसिय-केसरु पाडल-कुसुम-सलोयणउ ।
 महुमासु वि मयवइ काणणे धावइ गयवइयहं उव्वेवणउ ॥६॥

[७]

जत्थ विउल-दल-कमल-सालिणी सरवरेसु उल्लसिय कमलिणी ।
 महमहंत-मयरंद-पिजरी सहइ जत्थ सहयार-मंजरी ।
 फार फुल्ल मेत्तलंति कुज्जया उल्लसंति वियइल्ल-पुंजया ।
 तह असोय-वउला रमाउला कलयलंति कल-सइ-कोइला ।
 ५ कुसुम-भार-विणमंत तरुवरा गुमुगुमंति महु-मत्त-महुयरा ।
 रत्त-कुसुम-पावरिय-अंसुया नव-वर व्व दीसंति किंसुया ।
 सिंदुवार-विडवा सुसोहिया पाडलाओ मयरंद-मोहिया ।
 मयरकेउ-मुक्क व्व कंडया महमहंति माहविय-मंडया ।
 मंद मंद वोलेति वासरा नव-वसंत-दंसण-कयायरा ।
 १० कुसुम-रेणु-पडलं पि पसरियं भुवण-पासु नं काम-विरइयं ।

इय मयण-महूसवि अप्पउं भूसिवि निय-गेहह मित्तेहिं कलिउ ।
 उज्जाणि मणोहरि नयरिहि सेहरि सो अणंग-णंदणे चलिउ ॥७॥

[८]

तओ णेय-लीला-विलासेहिं जुत्तो महाराय-मग्गम्मि गंतुं पयत्तो ।
 इओ तत्थ ईसाणचंदस्स धूया विलासवइ नामेण अच्चंत-रूवा ।
 सगेहस्स वायायणे संनिविट्ठा पलोएइ तं रायमग्गं विसिट्ठा ।
 तओ तक्खणे तीए दिट्ठो कुमारो सदेहो य पच्चक्ख नं सो ज्जिमारो ।
 ५ पुणो पुव्व-जम्मंतरब्भासओ से पयट्ठोऽणुराओ दिसाए व्व गोसे ।

[६] ८. ला० पेज्जंति जेत्थु, पु० पिम्मइ ९ ला० जेत्थु, पु० खिल्लति १० पु० झुणि पयत्त, देट्ठलिहिं १२ पु० महुमासो

[७] १. ला० फुल्ल फार, पु० कुंजया ५ ला० गुमगुमंति ७ ला० पाडलाउ८. पु० माहविहिं ९ पु० मंदमंद १० ला० पडल व ११. ला० भूमवि १२ पु० नंदण

[८] २. पु० रुया ३. ला० वायायण

सुयंधा य खित्ता सहत्येण गुत्था कुमारस्स वडलाण माला पसत्था ।
 चलंतस्स वायायणासन्न-हेट्ठं पहुत्ता कुमारस्स सा झत्ति कंठे ।
 पलोएइ जा उप्परि ताव दिट्ठं मुहं रायकन्नाए अच्चंत-इट्ठं ।
 पुणो तस्स अडवल्लहो एग-चित्तो सयासम्मि वसुभूइ नामेण मित्तो ।
 १० अणेणावि सो लक्खिआ ताण भावो कुमारस्स जाओ महंतोऽणुराओ ।

पुणु तसु पेच्छंतिहि वियसिय-नेत्तिहि वडल-माल कंठहि निसिय ।
 तें तासु पसाए हरिस-विसाए रायकन्न खलु नोसमिय ॥८॥

[९]

अह सो पएसु वोलिउ कमेण काएण वि केवल्लु न य मणेण ।
 पाविय अणंगनंदण-वणम्मि आहत्त मणोहर कील तम्मि ।
 मित्तह उवरोहें बहु विचित्तु कीलइ कुमार अवहरिय-चित्तु ।
 तं वयण-कमलु तीय वि स्रुतारु वायायण-सर-नोसरिउ सारु ।
 ५ विवाहर-कंतिय-विप्फुरंतु सिय-दसण-किरण-केसर धरंतु ।
 वियसाविय-लोयण-दल-विसालु अच्छिउ चित्ततउ को वि कालु ।
 तो उचिय-काले नयरिहि पविट्ठु किउ दियस-कज्जु सयलु वि विसिट्ठु ।
 वासरु वि जांव वोलिउ कमेण मंपत्त रत्ति पूरिय तमेण ।
 तो दुक्खइ सिरु डय भाणिऊण पेसिय वयंस संमाणिऊण ।
 १० गउ वास-भवणि मणहरि विचित्ति परिसंठिउ सयणि महामहंति ।
 सेज्जहिं वेल्लंतह विरह-पलित्तह वरिस-सरिस वोलिय रयणि ।
 तारायणु फुट्ठउ कमलु विसट्ठउ तरणि-तेउ पसरिउ गयणि ॥९॥

[१०]

एत्थंतरि आगय ते वयंस पणमंति कुमारह कय-पसंस ।
 उवणीयइं तो पवरासणाइं तंबोलइं सयलहं दावियाइं ।
 पच्छा भवणुज्जाणह समित्तु चल्लिउ कुमार कीला-निमित्तु ।
 नाणा-कीलाहिं य बहु-पयारु अवहरिय-चित्तु कीलइ कुमार ।
 ५ कीलंतउ चित्ते सुन्नएण लक्खिउ वसुभूइ-वयंसएण ।

[८] १० पु० भाओ १२ ला० तें तासु पसाइं हरिसविसाइं

[९] १ पु० मित्तह, ला० पु० कह वि चित्तु ७ ला० पइट्ठु, कज्ज

११. पु० सेज्जह विल्लतह

[१०] ४ पु० नागाकीलाहिं, ला० अवहरिउ

जं अज्जु कुमरु विच्छाय-देहु तं निच्छउ मयण-वियारु एहु ।
 अह वित्तइ कीला-वइयरम्मि गय दोणि वि माहवि-मंडवम्मि ।
 वसुभूइ पभणिउं भो वयंस कहि पुहइ-नारि-कण्णावयंस ।
 तुहुं अज्ज कोस विच्छाय-याउ जिह दिवस-मज्झि नक्खत्त राउ ।
 १० पुणु खणे विनिवारिय-सयल-चेदहु अच्छहि मुणि जिह ज्ञाणोवविट्ठु ।
 खणे लद्ध-लाहु जूयारु जेव परिओसु वहहि निय-चित्ति तेव ।

तेण वि गोवंति मुहुं जोवंति पाण-पियस्स वि कहिउ पुणु ।
 हउं किं पि न लक्खमि जं तुह अक्खमि जेण मयणु विवरीय-गुणु ॥१०॥

[११]

वसुभूइ पभणिउ तो हसेवि मउं लक्खिउ वर जोइयु मणेवि ।
 कुमरेण वि जंपिउ किं तयं ति अक्खाहि वयंस जं लक्खियं ति ।
 ते जंपिउं नरवड-वालियाए मिसु लेविणु वउलह मालियाए ।
 आरोविउ गरुयउ चित्त-भारु तं तुह सरीरे एरिसु वियारु ।
 ५ दिट्ठि-च्छलेण विट्ठो य तीए तुहुं मित्त मयण-सर-धोरणीए ।
 तरलेहिं व मुद्ध-विसालएहिं तुहुं मुद्ध नयण-कुसुमालएहिं ।
 अन्नह अयंडे किर कवणु कज्जु परिपंडुरु दीमइ वयणु अज्जु ।
 अन्नु वि अलद्ध-निदा-सुहाइं आयंवं तारइं लोयणाइं ।
 तह दीह दीह नीसास-पंति अच्चंत दुक्खु हिययह कहंति ।
 १० कीला वि सव्व सुन्नउ करेहि वत्तासु सुन्नु हुंकारु देहि ।
 ता मा संतप्पहि किं पि मित्त तुह उवरि सा वि अणुरत्त-चित्त ।

बहुमाणे सरिसिय दूईय पेसिय वउल-माल जे तुह उवरि ।
 तेण य तुह संगमु तिहुयण-उत्तमु इच्छइ सा वि म सोउ करि ॥११॥

[१२]

अन्नु वि अवस्स-भवियव्वएसु अवहिउ विहि सव्व-पओयणेसु ।
 चित्तइ कज्जाइं अणागयाइं अहिमुह दूरह वि घडइ पियाइं ।

[१०] ६ ला० कुमर ११ पु० नियचित्ते १३ ला० तुहु

[११] ५. ला० तुह मित्त नयण- ६ ला० मुद्ध नयणमुकुमालएहिं ७ ला० परियंडुरु

१०. पु० सुन्न हुंकार ११. पु० तुहु १२ ला० बहुमाणि, दूइ पेसिय पु० जि तुह

१३. पु० मं सोउ

[१२] १. ला० अवस्स २. ला० अहिमुह

- ता भो कुमार छड्डहि विसाउ अहमेव करमि किंचि वि उवाउ ।
 पडिवन्नु कुमारे हरिसिएण वसुभूइ विसज्जिउ तत्थ तेण ।
 ५ ऐत्तहे विलासवइ-धावि-धूय नामें अणंगसुंदरि सुरूय ।
 तीए सह संगमु कियउ तेण सा लग्ग तासु पुरिसह गुणेण ।
 एवं चिय वोळिय दिवस के वि सो चितइ आस परिच्चएवि ।
 महु कज्जु न अज्ज वि किंचि तेण साहिउ वसुभूइ-वयंसएण ।
 अहवा नवि पसरिय वुद्धि तासु तें कज्जे एउ न मज्झ पासु ।
 १० इय सो एवं चिय चितयंतु गउ सेज्जहिं कज्जु परिच्चयंतु ।

तहि नावइ मत्तउ परआयत्तउ नाइ मृहु नं मुच्छियउ ।

नावइ गह-गहियउ अहवइ भीयउ वेवसाण-तणु अच्छियउ ॥१२॥

[१३]

- जा थेव-वेल ता तुट्ट-चित्तु वियसिय-मुहु सो वसुभूइ पत्तु ।
 सो पेच्छवि तो लक्खिउ इमेण अडवियसिय-वयण-वियारएण ।
 जिह दीसउ एहु विम्हय-सहाउ साहेविणु कज्जु अवस्स आउ ।
 तें जंपिउं छड्डहि मित्त सोउ अंगोकरेहि गरुयउ पमोउ ।
 ५ उज्जेहि सेज्ज पोरिसु करेहि निमुणेहि वत्त साहसु धरेहि ।
 संपन्नउं तुज्झ समीहियं ति सो भणइ मित्त अक्खहि कहं ति ।
 तें कहिउ अज्जु हउं गयउ आसि मंदिरि अणंगसुंदरिहि पासि ।
 सा दिट्ठिय मइं पव्वाय-वयणि ईसीसि-अंसु-पगलंत-नयणि ।
 मइं पुच्छिय सुंदरि कहहि मज्झ निव्वेयह कारणु कवणु तुज्झु ।
 १० अह भणिउ तीए कि अक्खिएण दुक्खेण तस्स सहरिस-मणेण ।
 निम्मल-दप्पणे पडिविंनु जेव संकमइ जस्स न वि दुक्खु तेंव ।
 मइं वुत्तउं सुंदरि सव्वु एउ विरल च्चिय जाणहिं गुणहं भेउ ।
 विरल च्चिय विरयहिं ललिय कव्व विरल च्चिय जण सामण-दव्व ।
 विरल च्चिय परकज्जइं कुणंति परदुक्खें दुक्खिय विरल हुंति ।

१५ तह वि हु मयलोयणि तुज्झ पओयणि संपाडेवइ अत्थि मणु ।

ता कहि अवियप्पिउ तीए वि जंपिउ जइ एरिसु ता कहमि सुणु ॥१३॥

[१२] ८. पु० कज्ज १० ला० कज्ज

[१३] ९. पु० मज्झ तुज्झ, १२, ला० विरला जाणंति गुणाह हेण, १३ पु० सामंत दव्व

१४. पु० परदुक्खि १५ ला० तुज्झ १६. ला० तीय

[१४]

- नरवइहि धूय महु मणे अभिन्न नामेण विलासवइ त्ति कन्न ।
 सः मज्झ वहिणि सहि सामि-सालि पच्छिम अवत्थ हुय तहु अकालि ।
 मइं पुच्छिय कवणें कारणेण सा भणइ मयण-गढ-पीडणेण ।
 मइं जंपिउ सुंदरि वम्महस्स निज्जिय-नीसेस-सुरासुरस्स ।
 ५ रइ-नाहह खंडिय आण केण वियलिय-राएण व जिणवरेण ।
 न मुणेमि आण खंडिय न व त्ति पर एत्तिउ मह संताउ चित्ति ।
 जं तसु मण-संठिउ पुरिसु कोइ कह वि हू न मुणिज्जइ एत्थ सोइ ।
 मइं पुच्छिय किह सा भणइ तम्मि वट्ठंतइ मयण-महस्सवम्मि ।
 नीसरिय नयरि-चच्चरि गणेसु उज्जाण पयट्ठेहिं पुरजणेसु ।
 १० अणुमाणें जाणमि कोइ ताए वव्वरिया चेडिय-संगयाए ।
 पच्चक्ख-मुत्ति नं पंचवाण अइ-परम-रुवु दिट्ठउ जुवाण ।

अन्नह कह एरिस कन्न महायस असरिसु कइय वि वरु वरइ ।
 पंकय-सरि-मणहर-मोहिय महुयर हह-वणेसु किं रइ करइ ॥१४॥

[१५]

- सुक्का य तीए महुयर-वमाल निय-हत्थ-गुत्थ वर-वउल-माल ।
 पडिया सा तीए मणोरहेहिं तसु कठ-देसि सह महुलिहेहिं ।
 अवलोइउ उप्परि-हुत्तु तेण तो कंठि निवेसिय सहरिसेण ।
 आणंदु तीए अहिययरु जाउ महु उवरि एहु किर साणुराउ ।
 ५ सो अन्नलोय-संपाय-भीरु तसु हियउं हरेविणु गउ सुधीरु ।
 तप्पभिइ विलासवई वि देवि अच्छइ वावारु परिच्चएवि ।
 तह विहिय हयास वम्महेण जिह कह वि न सक्किज्जइ मुहेण ।
 एहु वइयरु महु वव्वरियाए अक्खिउ पुणु तीए वि निव-सुयाए ।
 आसासिय सा मइं सुवयणेहिं सामिणि विसाउ मा मणि करेहि ।
 १० मेलेमि अवस्सु वि वल्लहेण घडइ य कुमुडिणि मयलंछणेण ।
 एरिसु भणेवि चर-लोयणेहिं जोइउ वर-देउल-उववणेहिं ।

[१४] ५ ला०-राएण वि जिण० ८ पु० किविह सा ९ ला० उज्जाणे १० ला० जाणेमि

[१५] १. पु० तीय ५. पु० सुवीर ७. ला० हयासे ८ पु० चच्चरियाए ९ पु० सुवयणएहि ११ पु० जेविठ

न य सो उवलद्धउ जिह मयरद्धउ वयणवियारिं तो कलिय ।
महु मणु वेयारिउ कज्जु न सारिउ एह अणंगसुंदरि अलिय ॥१५॥

[१६]

निम्भर-उक्कंठा-भरिय-चित्त अह विरह-हुयासिं दिठ-पलित्त ।
सयणीउ वि तत्तउं उज्झिऊण सहियणहं खंभु अवलंविऊण ।
पासाय-सिहरि जाएवि समग्गु अवलोइउ सो च्चिय रायमग्गु ।
पुणु आसुपासु सयलु वि गविट्ठु मण-वल्लहु तीए न जाव दिट्ठु ।
५ तो उण्हउं दीहरु नीससेवि वाहप्पवाहि लोयण भरेवि ।
मणि-वल्लय-झणज्झण-रव-सणाहु विहुणिवि कर-पल्लवु ललिय-वाहु ।
सिढिलेवि तणु धरिय सदीयणेण सा मोहमुवागय तक्खणेण ।
इय जाव वत्त एत्तिय कहेइ संभंतु कुमरु उट्ठिवि भणेइ ।
मण-नयणाणंदणि कत्थ गेहि अच्छइ वयंससा महु कहेहि ।
१० तसु एत्तिय जीविय-संसएण किं अज्ज वि मित्त विलंविएण ।

वसुभूइ हसेविणु भणइ धरेविणु वत्त एह तुहुं कहिय पहु ।
एउ देव न सच्चउ संभमु मुच्चउ वत्त-सेसु आयणिण महु ॥१६॥

[१७]

तो ईसि हसेवि विलक्ख-चित्तु उवविसिवि सयणे निसुणिवि पयत्तु ।
वसुभूइ तासु पुणरवि कहेइ एरिसु अणंगसुंदरि भणेइ ।
तो सा मइ निय-उच्छंगि लेवि वच्छत्थले चंदणु बहलु देवि ।
किउ कंठि मुणालिय-वल्लय-हारु परिखित्तु पवणु मेल्लिय-तुसारु ।
५ तो अलसुम्मिल्लिय-लोयणाए कहकह वि लद्ध चैयण अणाए ।
तो सा मइ पुच्छिय महु कहेहि सामिणि किं वाहइ तुज्झ देहि ।
तो उक्कड-मयण-वियारयाए अन्नु वि सहियण-लज्जालुयाए ।
अपरिप्फुडु एरिसु जंपियं ति पियसहि तस्सेव अदंसणं ति ।

[१५] १३. पु० कज्ज

[१६] १ पु० हुयासें दठ २. पु० चत्तउं ४ पु० आसपास ६. ला० विहुणेवि
१२ ला० संभम, वच्च सेस ।[१७] १ पु० सयण, ला० निसुणेवि ३ पु० मइ, वच्छत्थलि, ला० बहलु
४ ला० कठे

तो तीए हियय-साधारणत्थु मइं जंपिउ एरिसु अलिय-वत्थु ।
 १० सामिणि तुहुं होहि सधीर-चित्त उवलद्ध सयल मइं तासु वत्त ।
 तसु कारणि सामिणि सुललिय-गामिणि विन्नवेसु एक्कंतएण ।
 एरिसु निसुणेविणु महु तूसेविणु किउ पसाउ कडि-सुत्तएण ॥१७॥

[१८]

एत्थंतरि आगय जणणि तासु पभणिय विलासवइ साहिलासु ।
 उट्ठेहि पुत्ति सारेहि वीण महाराणं पेसिय तुज्झ आण ।
 तइं तासु पुरउ बहुविह-पओउ कायवु अज्जु वीणा-विणोउ ।
 तो उट्ठवि गुरु-लज्जालुयाए पणमेवि जणणि जंपिउ इमाए ।
 ५ सदावहि वीणायरिणि देवि सहस त्ति चलिय एरिसु भणेवि ।
 अहमवि य विसज्जिउ घरह आय चिंतंति य मणि बहुविह उवाय ।
 तो सविसेसेण निरुवियस्स उवलद्ध पउत्ति न का वि तस्स ।
 ता किं अक्खिस्समि निव-सुयाए अद्दासिय चित्त-पिसाइयाए ।
 एयं चिय दारुणु दुक्खु मज्झ नीसेसु वि साहिउ सुहय तुज्झ ।
 १० मइं जंपिउ चित्त परिच्चएहि मं इह विसाउ सुंदरि करेहि ।

तुह सामिणि-वल्लहु होइ न दुल्लहु सो जुवाणु जाणामि हउं ।
 तेण य तुह दइयहे नरवइ-दुहियहे निच्छउ दुहच्छेउ विहउं ॥१८॥

[१९]

पुच्छइ अणंगसुंदरि कहेहि को सो जुवाणु किह तुहु मुणेहि ।
 मइं साहिउ मज्झ अभिन्न-चित्तु सामिउ वयंसु अह भाइ-मित्तु ।
 सो सुंदरि सेयवियाहिवस्स नंदणु जसवम्म-नराहिवस्स ।
 नीसेस-कलालउ भुवण-सारु नामेण पसिद्धु सणकुमारु ।
 ५ कीला-निमित्तु वण-पत्थियस्स सा वउल-माल निक्खित्त तस्स ।
 तेण वि बहुमन्निय आयरेण इय सुणिवि भणइ सा अलमिमेण ।
 जो जाणिवि सामिणि-हियय-भाउ अच्छइ य निरुज्जमु विगय-राउ ।
 मइं जंपिउ नत्थि निरुज्जमो वि परिचितइ विविह उवाय सो वि ।

[१७] १० पु० सुधीरचित्त

[१८] २. ला० महाराइ ४ ला० उट्ठेवि ६. ला० अहमवि अविसज्जिय, चिंतंति य मणे

१२ पु० दइयहि नरवइदुहियहि, दुक्खच्छेउ

[१९] १. पु० तुहु २ पु० मज्झ ५ ला० बहि पत्थि०

पर मन्नइ कह वि अनिदिण पाविज्जइ जइ केणइ नएण ।
१० निमुणिवि अणंगसुंदरि भणेइ ता सामिणि कीस न अवहरेइ ।

अणुराय-सहावहं सम-अणुखवहं अवहरणु वि कुल-कन्नयहं ।
विहि एहु भणिज्जइ न य निदिज्जइ पुरिसहं साहस-उन्नयहं ॥१९॥

[२०]

मइं वोल्लिउ सुंदरि अत्थि एउ पर एरिसि कियइ न होइ सेउ ।
अइ-वल्लहु नर-नाहह कुमार सव्वत्थ अक्खलिउ तसु पयारु ।
उवणीउ तस्स बहु-माणएण जीवणु महंतु न य गहिउ तेण ।
जं कुमार भणइ तं चिय करेइ ता मग्गिउ सा वि कयावि देइ ।
५ ता अलमिमेण तुहुं ताव जाहि वइयरु असेसु सामिणिहि साहि ।
अन्नु वि मह कहहि उवाउ कोइ जं दोणह वि दंसणु ताण होइ ।
अह भणिउ तीए एरिसु करेमि पुणु सामिणि भवणुज्जाणि नेमि ।
तुहुं पुणु आणिज्जहि तहिं कुमार तो दंसणु होसइ निव्वियारु ।
इय जंपिवि गय सामिणिहि पासि इउं पुणु संपत्तउ तुह सयासि ।
१० एहु वइयरु अक्खिउ मइं पहाणु संपइ पुणु कुमरो च्चिय पमाणु ।
एरिसु निमुणेवि सणंकुमार सव्वाहं वि सोक्खहं गयउ पारु ।

तं पीइहिं पडियउ धीइहिं चडियउ नाइ महूसउ पावियउ ।
वसुभूइहि तुठउ पुणु सुविसिट्ठउ कडय-जुयलु तसु दावियउ ॥२०॥

[२१]

वसुभूइ भणिउ तो सवहुभाणु न कयावि करउं तइं अप्पमाणु ।
अह ते गय भवणुज्जाणि दो वि आढत्त भमेवि तहिं सव्वओ वि ।
तत्थ वि अकाल-कय-दोहलेहिं कुसुमिय-असेस-तरु-मंडलेहिं ।
छप्प वि उउ निवसहिं सव्वकाल उज्जाणु मणोहरु तं विसालु ।
५ पढमं चिय तिलयासोय जं तु किय-सिदुवार-मंजरि वसंतु ।
गिम्हु वि मल्लिय-परिमलु वहतु पाउसु कयंव-वासिय-दियंतु ।

[१९] १० पु० निमुणेवि

[२०] २ ला० वि तसु अक्खलिय पयारु ५ ला० अलमेएण ८. ला० आणेज्जहि

९. पु० तुहु ११ ला० सव्वाहु वि सोअह गयउ

[२१] २ ला० भवणुज्जाणे

पुणु गय-मय-गंध-सरिच्छएहिं सरउ वि सहिउ सत्तच्छएहिं ।
 पिंजर-पियंगु-मंजरि-विसिद्धु बहु-रोद्ध-गंधु हेमंतु दिद्धु ।
 उद्दाम-कुंद-धवलिय-दिसोहु सिसिरो वि हु पीयय-जणिय-सोहु ।
 १० अन्ने वि नाणाविह-कुसुम-वेसु कुमरेण पलोइय तरु असेसु ।

नाणाविह-गंधिहि कुसुम-समिद्धिहिं सव्वकाल-उज्जाणु वणु ।
 रमणीउ विहावइ नंदणु नावइ देवाण वि अवहरइ मणु ॥२१॥

[२२]

जा हिंडहिं तहिं अच्छरिय-जुत्त ताव य अणंगसुंदरि पहुत्त ।
 उवसप्पिवि भणइ कुमार एह चंदण-लय-गेहु अलंकरेह ।
 अप्पणु आसणह परिग्गहेण वसुभूइ पलोइउ तो इमेण ।
 अह सो कुमार-संमुहु भणेइ कीरउ जं एसा आणवेइ ।
 ५ अह ते गय चंदण-लय-हरम्मि दिट्ठठा य मज्झ विणिविट्ठ तम्मि ।
 तारायण-परिवुड मुक्क-मेह विप्फुरिय-कंति जह चंदलेह ।
 परिवारिय निउण-वथंसियाहि नं रायहंसि कलहंसियाहि ।
 नाणाविह-कुसुमोच्चयधरीहिं नं कामह गेहिणि उउसिरीहि ।
 कोमल-सुतार-गिर-भासिरीहिं नं मंजरि वेढिय महुयरीहिं ।
 १० मुत्ताहल-कलिय-पओहरीहिं नं जलहि-वेल सुमणोहरीहिं ।

नं धणु कड्ढंतउ सरु संधंतउ मयणु निएविणु वल-वियलु ।
 विहिणा सुपसत्थिय विहिय सहत्थि य जें सा भिंदइ जगु सयलु ॥२२॥

[२३]

अह लहुइयारत्त-थल-कमल-सोहेहिं घण-लग्ग-अंगुलि-विनिगय-दलोहेहिं ।
 अइ-विमल-नहयंद-पसरंत-किरणेहिं कुम्भुन्नएहिं सराएहिं चरणेहिं ।
 चरणाणुरुवाहिं गय-रोम-संधाहिं कुंकुम-पिंजरिय-सुकुमार-जंधाहिं ।
 वम्मह-महामल्ल-तूणीर-तुल्लेण वायाम-थोरेण घण-ऊरु-जुयलेण ।

[२१] ७ पु० सरओ १० पु० कुसुमवेस, असेस ११ ला० गंधेहि, पु० उज्जाण
 १२ पु० अविहरइ

[२२] २. पु० उवसप्पेवि ४. पु० कीरइ ६. पु० जिह ८ पु० रिउसिरीहिं ९. ला० महु-
 गरीहिं ११ ला० घण

[२३] २. ला० तहइंद

- ५ विस्त्रिण्ण-मणि-मेढलाहरण-किरणेण सोहइ नियंवेण नं मयण-भवणेण ।
 तेलोक्क-लायण-जल-कूय-सरिसेण सवभाव-गंभीर-नाहिप्पएसेण ।
 कसिणाए नं काम-कोयंड-लेहाए तणु-रोमराईए कय-मज्झ-सोहाए ।
 नव-जोव्वणारूहण-सोवाणभूएण तुच्छेण मज्झेण तिवली-सणाहेण ।
 पइदिवस-परिणाह-उव्विभज्जमाणेहिं लायण-जल-भरिय-कलसेहिं सिहिणेहिं ।
- १० सुकुमाल-वाहेहिं अप्पत्त-मुल्लेहिं हत्थेहिं कंकेल्लि-पल्लव-सतुल्लेहिं ।
 परिमंडलाए तिलेहाए गीवाए अहरस्स सोहाए जिय-बंधुजीवाए ।
 निग्गय-मज्झेहिं जिय-कुंद-कुसुमेहिं दंतेहिं कंतेहिं घण-निद्ध-सुसमेहिं ।
 तुंगेण सुट्ठेण नासाए वंसेण ससि-विंव-सारिच्छ-गंडप्पएसेण ।
 तिहुयण-जयत्थं व संनिहिय मयणेहिं वियसंत-नव-कुवल्याभेहिं नयणेहिं ।
- १५ वंकेण किर काम-कोयंड-कसिणेण सोहइ सुरूवेण भुमयाण जुयलेण ।
 सोहइ निडालेण अलयालि-सहिण नावइ मियंकेण दर-राहु-गहिण ।
 मणि-कुंडलाहरिय-सुइसत्थ-पुण्णेहिं मयणस्स हिंदोलएहिं व कण्णेहिं ।

मिउ-कसिण-सभावेण केस-कलावेण विविह-कुसुम-परिवासिण ।

चंपय-लय नावइ सुट्ठु विहावइ भमर-कुलेण व संसिण ॥२॥

[२४]

- इय परम-रूव-सोहा वहंति सहियाहिं सहिउ किंचि वि कंति ।
 मणि-मंडिय-कणयासणि निविट्ठ एरिस विलासवइ तेण दिट्ठ ।
 सा पेच्छवि मोह-परव्वसेण निय-चित्ति वियप्पिउ एउ तेण ।
 विहिणा इह निरुव्वम-रूव-देह धुण-अक्खर-नाएं विहिय एह ।
- ५ जइ एरिसु तसु विन्नाणु होइ तो कीस न विरयइ अन्न लोइ ।
 इय सो चित्तंतउ निय-मणम्मि तीए वि पत्तु दंसण-पहम्मि ।
 पुलडउ सिणेह-वियसंतएहिं कसिणारूण-यवल-चलंतएहिं ।
 तारेहिं असमत्तालोयणेहिं ईसीसि सलज्जहिं लोयणेहिं ।
 सा कुमरु निएविणु तक्खणेण सहस त्ति समुट्ठिय सज्जसेण ।
- १० कुमरेण भणिय चालिय-करेण सुंदरि अलमलमइसंभमेण ।

[२३] ६ ला० लावण, पु० कूव १० ला० ककिल्लि- १४ पु० कुवल्याहेहिं १५.

पु० सुरूवेण, ला० भमयाण १८ पु० सहाविण ..कलाविण

[२४] १. ला० रूय, पु० सरिसु किंचि. ३ ला० चित्ते ४. ला० रूय, -नाइ ६. पु० चित्तंतउ

1944 年 12 月 10 日

[२६]

- जं दिट्ठु कुमारु मणोहरंगु तं तीए परव्वसु हुयउ अंगु ।
 विवरीय-पाउ एहु मयणु होइ जं कज्जाकज्जु न मुणइ कोइ ।
 मुज्जंति एत्थ नर पंडिया वि पुणु पुणु वि पयट्ठहि खंडिया वि ।
 धत्तुरय खळे सुवणु जेंव पेच्छंति सव्वु अणुकूल तेंव ।
 ५ कुलु सीलु ठाउ नालोचयंति खणमेत्त सुहत्थु परिच्चयंति ।
 तं कुमर-रूवु परिभावयंति गय भवणुज्जाणि नरिंद-पत्ति ।
 अह ते वि पत्त निय-मंदिरम्मि एत्थतरे वियलिए वासरम्मि ।
 पट्ठविय विलासवईय लेवि कलहोय-विमल-तलियहिं करेवि ।
 विज्जाहर-वंधि-गुत्थयाइं कुसुमाइं सिंदुवारुभवाइं ।
 १० तंबोलु वि सरिसु विलेवणेण आगय अणंगसुंदरि खणेण ।
 पणिवाउ करेविणु भणिउ तीए सामिय विन्नत्तउ सामिणीए ।
 एयाइं सहत्थें गुत्थयाइं कुसुमाइं दइय-जण-जोगयाइं ।
 जइ किज्जइ अम्हह उवरि नेहु अप्पणु अवस्स उवभोगु नेहु ।
 कक्कोल-एला-जाईफलेहिं कप्पूर-वेल्लि-वल्लह-दलेहिं ।
 १५ कप्पूर-वास-पोप्फल-कसाउ नव-खइर-सार-सहयार-साउ ।
 तंबोलु सवाणउ अज्जउत्तु अम्हहं पसाउ कीरउ बहुत्तु ।
 तो इय जंपंतिय कुमरें वुत्तिय देवि किंचि जं आइसइ ।
 तं चेव य किज्जइ न वियप्पिज्जइ मा अन्नह संभाविसइ ॥२६॥

[२७]

निय-फुल्ल-माल परिहरिवि तेण सा कुसुम-माल धारिय सिरेण ।
 पिय-पेसियं ति बहुमाणण अंगं पि विलित्तु विलेवणेण ।
 तह निययावीलु परिच्चएवि तंबोलु सवाणिउ पिउ करेवि ।
 विहसेविणु भणइ कुमार-इट्ठु सुंदरि तइं कुमरह विणउ दिट्ठु ।

[२६] २. पु० विवरित, जि कज्जाकज्ज ४. पु० खदि ५. पु० कुल, खणमित्त
 ६ ला० कुमर, भवणुज्जाणे ७. ला० एत्थतरि १२ ला० सहत्थि, पु० जुगयाइं
 १८ ला० विगप्पिज्जइ

५. ना भगव दिवड णयारिमेसु अन्तरिड होड न य सज्जणेसु ।
 इम ता वि वेळ कोळहि गणेवि बहु सपरिहामु वक्करु करेवि ।
 पयमेविणु तो नन्दन-सुयस्स नल्लिय अणंगमुंदरि घरस्स ।
 तरे दिन्तड कंटड भुवन-स्मान पडिवलि करेवि जंपड कुमार ।
 मुंदरि पक तुमु अप्पणडं पड आगमणि करेवड ता न खेड ।
 १०. तो मावि तुम्हे आणसु वेहु इय भणिवि पटुत्तिय नियय-गेहु ।
 पाणुटहि मांनेहि पेणिवज्जेतेहि निग्गम-पेम्म-परायणहं ।
 तस्य नि दिण कोळिय आत-महेत्तिय विहिय हियय-साधारणहं ॥२७॥

[२७] विरासयट-तहाण, पत्तमा संघो ममत्ता ॥

संधि-२

[१]

अह अन्नहिं दिवसि कुमारो तहो राय-कुलहो नीसरियउ ।
तक्खणे अणंगवइ-चेडीए पणमेविणु विन्नवियउ ॥१॥

- अह सा कुमार अग्गइ कहेइ राणिय अणंगवइ इय भणेइ ।
जइ नाहिं गरुय-उवरोहु कोइ आगमणु करंतहं तुम्ह होइ ।
- ५ ता एत्तिय दूरु कुमार एह अम्हह वि वयणु एत्तिउ करेह ।
तेणावि नरिंद-पियत्तणेण जंपिउ विमुद्ध-चित्तत्तणेण ।
अंवाए वि आण करंतयस्स उवरोहु कवणु महु जंतयस्स ।
एक्कल्लउ चल्लिउ तो कुमार संपत्तउ अंतेउर-दुवारु ।
तो फुरिउ वाम-लोयणु अणिद्ध उवरोह-सीलु तह वि हु पविद्ध ।
- १० सा दिट्ठ विमुक्काहरण-देह गंडत्थल-विउल्लिय-पत्तलेह ।
वामय-करग्ग-विणिविट्ठ-वयण परिमंद-ईसि-वोलंत-नयण ।
तो पणमिय कुमरें सायरेण सा भणइ वयणि अपरिप्फुडेण ।
परितायहि तायहि मइं कुमार हउं तुहु सरणागय मत्त-मार ।

तो जंपइ कुमार विसन्न-मणु कसु पासह तुहु अंवि भउ ।
१५ सा मयण-वियारु करेवि भणइ मइं अणंगु मारइ अदउ ॥१॥

[२]

- जहिवसह दिट्ठउ नयण-कंतु तुहुं भवणुज्जाणह नीसरंतु ।
तप्पभिइ पंचवाणु वि अणंगु दस-कोडिहि विंधइ मज्झ अंगु ।
ता मइं तुहु अप्पिउ निय-मणेण तुमए च्चिय वद्धउं गुण-गणेण ।
अणुराए भरिउ सुनिब्भरेण पज्जालिउ विरह-महा-जरेण ।
- ५ संगहिउ सिणेह-महा-गहेण सुपुरिस निय-संगम-ओसहेण ।
तिव्वयर-मयण-सर-सल्लियं ति निव्वायहि मज्झ सरीरयं ति ।

[१] १ पु० कुमार तहे रायकुलह २ पु० अणंगवइचेडियए ५. ला० अम्हह वयणु १२.

पु० कुमरिं १३ ला० परितायहि परितायहि कुमार १४. पु० अवे

[२] ३ पु० तुह, गुणिगणेण ४ ला० अणुराइ

सत्ताहिय ते च्चिय पुरिस होंति अब्भत्थण विहल न जे करेंति ।
 कज्जेसु य न य आयइ गणति तह दीण-लोय अब्भुद्धरंति ।
 पूरंति य पणइ-मणोरहाइं रक्खंति तह य सरणागयाइं ।

१० ता हउं सरणागय कुमर तुज्झ आसासणु सुहय करेहि मज्झ ।
 इय निसुणिवि वज्जे ताडिओ व्व अत्थाह-समुदे निवाडिओ व्व ।
 भिन्नो विय सूलें तिकखण मम्मेसु व विद्धउ वडरिण ।
 सो मुच्चंतो विय जीविण सुमहंतु दुक्खु पत्तउ खणेण ।

चित्तइ कुमार तो नियय-मणे मोह-ऽन्नाण-परव्वसहं ।

१५ न य किंचि होइ विसयाउरहं अकरणीउ इह माणुसहं ॥२॥

[३]

इय चित्तिवि भणइ सणंकुमार संकप्पु अंवि वज्जहि असार ।
 जो इह-परलोयहिं वि विरुद्धु एरिसु न अंब अणुहरइ तुद्धु ।
 आलोच्चहि निय-कुलु अइ-विसालु अप्पणउ पेक्खि तुहु सामिसालु ।
 परिभावहि तुहु केवइडु नामु अणुचित्तहि दारुणु विसय-गामु ।

५ संभालहि तुहु केवइडु ठाउ देक्खहि नरिंद-संतिउ पसाउ ।
 संकप्प-जोणि सामिणि अणंगु उप्पायइ नरएं सरिसु संगु ।
 संपज्जइ तिहुयणि तह अकित्ति संताउ महंतु करेइ चित्ति ।
 पर-दारि गिद्धि जसु देवि होइ हल्लयत्तणु तासु महंतु लोइ ।
 वज्जिज्जइ सज्जण-आवलीहिं दंसिज्जइ दुज्जण-अंगुलीहिं ।

१० राउलि जणि सयणि सया ससंकु आणेइ सुनिम्मलि कुलि कलंकु ।
 ता चरण-पणामु परिच्चएवि महु अंगु न लग्गइ तुज्झ देवि ।
 सत्ताहिय ते पुण पुरिस होंति जे धम्म न कहवि परिच्चयंति ।
 खंडंति कयावि न नियय-सीलु मणु खंचहिं अंकुसि जेंव पीलु ।
 न य नियय-पयारु विलंघयंति निच्चु वि वयणिज्जु विवज्जयंति ।

१५ मुज्झंति न उचिय-पओयणेसु विणउ च्चिय पालहिं गुरुजणेसु ।

[२] ८. ला० गणंति १०. ला० करेह ११. ला० ताडियो, निवाडिउ १२. ला० मम्मेसु य
 १३. पु० सुमहत १५. पु० मणुसहं

[३] २. पु० परलोए वि ८ पु० पर-दार, लोए ११. ला० तुज्झ

कामो वि हु किह रक्खियइ जहिं उप्पज्जइ असुह-मइ ।
अहिओ च्चिय वड्ढइ सेवियउ ता विवेय-सन्नाहु लइ ॥३॥

[४]

अन्नु वि पड्डिवन्नउ तुज्जु पुत्तु ता कीस करावहि मइं अजुत्तु ।
पक्खिवहि कीस घोरंधयारि भीसण-नरयम्मि अणोरपारि ।
धग-धग-धगेंत-हुयवह-करालि बहु दुक्ख-सहस्स-निरंतरालि ।
ता एहु अहिलासु परिच्चएहि मं तुच्छ-महिल-वेट्ठिउ करेहि ।

५ अन्नु वि तुहुं अम्हं सामिसालि तं एरिसु वुच्चइ चित्तु वालि ।
जो एरिसु गुरु-पावेहिं पयत्तु अणुयत्तइ सामिउ अहव मित्तु ।
सो घोर-नरय-संपत्थियस्स सर-पंजलु साहइ मग्गु तस्स ।
एत्थंतरि लज्जिय-वयणियाए जंपिउ अणंगवइ-राणियाए ।
तइं साहु साहु उल्लविउ एउ उच्चियउ कुमार तुम्हं विवेउ ।

१० तुहु रूवु वि सीलु वि अत्थि दो वि तइं सरिसु न दीसइ पुरिसु को वि ।
रूवं च सीलं च विरुद्धयाइं किर दोण्ण वि लोए पसिद्धयाइं ।
इय लोय-वयण-विन्नासणत्थु एरिसु अणुचिट्ठिउ मइं समत्थु ।
न य पुणु कुमार सव्भावु एहु ता संपइ वच्चहु नियय-गेहु ।
तो तहे पणमेवि सणकुमारु निय-भवणि पहुत्तउ सपरिवारु ।

१५ तो तहि पावेविणु निय-भवणि दिवस-कज्जु सयलु वि कियउ ।
वसुभूइ-पमुह-मित्तेहिं सहुं का वि वेल लीलहिं ठियउ ॥४॥

[५]

एत्थंतरि नरवइ परम-भिच्चु अइ-वल्लहु तह सन्निहिउ निच्चु ।
नयरइ आरक्खिउ गुण-निवासु विणयंधरु पत्तउ कुमर-पासु ।
जोक्कारु करेविणु कहइ एहु हउं भणउं किंपि एक्कंतु देहु ।
अत्थाणु पलोइउ तो असेसु वसुभूइ-पमुह गय दूरदेसु ।

[३] १७ ला० सेवियओ

[४] १० पु० तुज्ज २ पु० पक्खिवसि, ला० घोरंधयारे ३ ला० ०राले ४ ला० परिच्च-
येहि ५ ला० ति एरिसु ९ ला० उच्चिओ ११ पु० दोण्णि १४ ला० तहि १५,
ला० नियय १६ ला० लीलइ

[५] १ पु० एत्थतरे, ला० तहे

- ५ तो भणिउ तेण अवहाणु देवि निसुणह कुमार थिरु मणु करेवि ।
 तुह पिउहु रज्जे सुरपुरि-विसेसु सत्थिमइ नाम वर-सन्निवेसु ।
 तहिं आसि पणइ-जण-कामधेणु कुलउत्तउ नामेण वीरसेणु ।
 सो दाण-वसणि अहिमाण-वित्तु सूरउ दयालु य गंभीर-चित्तु ।
 पडिवन्न-वयण-पालण-पहाणु किं बहुणा सुपुरिस-गुण-निहाणु ।
- १० सरिसस्स तस्स कप्पहुमेण निरुच्चं परत्थ-संपायणेण ।
 मणुयत्तणु-सफलु-करंतयस्स गउ को वि कालु सुह-पत्तयस्स ।

आवन्न-सत्त पिय-घरिणि हुय अह अन्न-कालि तसु सुंदरह ।
 सा लेवि महंतें चडयरेण चलिउ तीए वि कुलहरह ॥५॥

[६]

- सो चलिउ जयत्थल-पुर-वरम्मि पत्तउ सेयविया-बाहिरम्मि ।
 आवासिउ तत्थ विहाणएण एत्थंतरि पत्तउ तहिं खणेण ।
 सुमहंत-सास-परिपुण्ण-वयणु भय-कायर-तरल-चलंत-नयणु ।
 परिखाण-गमणु वियलंत केसु कंठ-गयं-विलंबिय-जीय-सेसु ।
- ५ सव्वंग-गलंत-महंत-सेउ कोइ वि कुल-उत्तउ तुरिय-वेउ ।
 भणियं च तेण पर-कज्ज-सज्ज परितायहि परितायाहि अज्ज ।
 पडिवन्नउं मइं अज्जस्स सरणु ता रक्खहि महु संपत्तु सरणु ।
 जंपिउ एरिसु कुल-उत्तएण मा भाहिसि भइ अलं भएण ।
 को मह पाणेसु धरंतएसु अक्कु वि उप्पाडइ तुज्झ केसु ।
- १० मा मन्नहि इय घरिणीए वुत्तु आइउ करेवि किचि वि अजुत्तु ।

तो घरिणि वीरसेणिं भणिय सुंदरि जइ न दोसु करइ ।
 ता पुरिसु समत्थउ माणुसह अन्नह सरणु किं पइसरइ ॥६॥

[७]

ता सुंदरि किमिह वियप्पिएण पडिवन्नउं मइं सरणत्तणेण ।
 जो भावइ सो च्चिय एहु होउ पडिवन्न-सूरु सप्पुरिस-लोउ ।
 भणियउ सो मइय उवविसाहि सो भणइ अज्जु महु सोक्खु नाहिं ।

[५] १. ला०-पालणु १२ पु० अन्नकाले १३. पु० महति.

[६] ४. ला० गमण ९. ला० उप्पाडेइ ११. ला० घरणि

- दारिद्रेण विय महा-कुलाणि सीयंति अज्ज महु अंगयाणि ।
 ५ भय-पूरिय-महिला-हियउं जेव थरहरइ ऊरु-जुयलं पि तेव ।
 पर-निंदाए विय सुयण-वाणि न वहइ गइ थक्किय महुं नियाणि ।
 मग्गंतहं जिह अत्थियहं वाय पइ पइ खलंति तिह मज्झ पाय ।
 अइ-दारुण नाइ कयत-दूय नरनाह-पुरिस आसन्न हूय ।
 तो पुण वि भणिउ कुल-उत्तएण मा भाहिसि भइ अलं भएण ।
 १० को इह पाणेसु थिरेसु मज्झ उप्पाडइ एक्कु वि वालु तुज्झ ।

आवासव्भंतरि पइसरहि भइ विसाउ परिच्चयहि ।

पडिवन्नउं सरणु सदोसह वि मइं जीवंति न तुहु मरहि ॥७॥

[८]

पत्तहे अणेगेहिं	अइ-तुरिय-वेगेहिं ।
जमदूय-सरिसेहिं	अइ-कुद्ध-पुरिसेहिं ।
उक्खित्त-खग्गेहिं	पडिरुद्ध-मग्गेहिं ।
कोयंड-हत्थेहिं	आवद्ध-भत्थेहिं ।
५ वावल्ल-भल्लेहिं	झल्लहाल्ल-सेल्लेहिं ।
तो तेहिं चउपासु	वेढियउ आवासु ।
कल्यल्ल करंतेहिं	अह भणिउ इय तेहिं ।
रे रे दुरायार	परिगल्लिय-मइसार ।
पाविट्ठ निधम्म	कियविहल-निय-जम्म ।
१० अवहरेवि पर-दव्वु	वंचेवि जणु सव्वु ।
चंडस्स देवस्स	सिरि-विजयवम्मस्स ।
खंडेवि तुहुं आण	देवखंत पुरिसाण ।
ता जाहिं कहिं दिट्ठु	तुहु अज्जु-जमु रुद्धु ।
जइ विसहि पायालि	धरणिंद-फणजालि ।

[७] ६. ला० वहइ मुह जिज धम्मह नियाणि ७ ला० मज्झ

[८] १ ला० एतह ६ ला० तेहि ७ ला० इयरेहिं १० ला० अवहरिवि १२. ला०
 उह १४. ला० फणजाले

२२

१५

जइ सरणु सुरवइहि
जइ जलहि लंवेहि

तह अंतु पुढईहि ।
तो वि जोउ न लहेहि ।

तो पुच्छिय ते कुल-उत्तएण भदहो काइं इमेण किउ ।
तेहिं पि भणिउ आरुद्धएहि चोरु एहु पट्टणु मुसिउ ॥८॥

[९]

अह भणिउ पुरिस कुल-उत्तएण मइं गहिउ सरणु अमुणंतएण ।
भदहो सरणागय-वज्जणं च अह दुट्ट-चोर-परिरक्खणं च ।
दोणिग वि लोयम्मि विरुद्धयाइं ता तुम्हे वि कहह करमि काइं ।
ते जंपहि जइ पत्तिगहि अम्हि तो चोरु समप्पहि एहु तुम्हि ।
५ मा चंड-देव-कोवानलम्मि होहिसि पयंगु अइ-भीसणम्मि ।
सो भणइ न भदहो एत्थु लोइ सप्पुरिसह एरिसु मग्गु ठोइ ।
सयमेव य जो पडिवज्जिउ त्ति अप्पिज्जइ सो सरणागय त्ति ।
ते जपहिं जइ न समप्पएहिं वलि-मइडए गिण्हहुं तुहुं धरेहि ।
आरुद्धउ कुल-उत्तउ भणेइ को महु जीवंतहु एहु लेइ ।
१० इय जंपिवि सन्नाहि समग्गु कुल-उत्तइं मग्गिउ मंडलग्गु ।

परिवारो वि संनद्धउ सयलु तेहिं वि अवराहिय-भएण ।
जाएविणु कहिउ नराहिवह एहु वित्तंतु सवित्थरेण ॥९॥

[१०]

तो रूसवि भणिउ नरेसरेण महु पट्टणु मुट्टउ तक्करेण ।
सो च्चिय सरणागउ धरिउ जेण सो मारह जाएवि सरिसु तेण ।
तो नरवइ-वयणिं अइ-वहुत्तु आवासि तत्थ साहणु पहुत्तु ।
आवास-भूमि तो तिउण तस्स वेढिय असेस कुल-उत्तयस्स ।
५ एत्थंतरि रोस-समुग्गभडेहिं सो पुण वि वुत्तु नरवइ-भडेहि ।
भो भो देमंतर-रायपुत्त किर एत्थु बुद्धि तुम्हहं पहुत्त ।

[८] १६. पु० ता जाइ जइ जलहि तो वि...

[९] १. पु० अमुणंतएण २ ला० तहो दुट्ट ... ४ पु० पुच्छियहु अम्हि, समप्पहु ६. पु०
एत्थ ७ पु० पडिवज्जको, सरणागको ८ ला० वलमइडए गिण्हहं, पु० गेण्हहुं ९ पु०
मइं जीवते १०. ला० कुलउत्ति ११. पु० अविराहिय १२ ला० एह

[१०] १. पु० मह ३ पु० आवासे

- अञ्जवि परियच्छहि कज्जु जाणि एहु चोरु समप्पि म करहि काणि ।
 परिपंथ न किज्जइ तासु लोइ जो माणसु को वि विसिट्ठु होइ ।
 तुहु चोरें सरिसु मरंतयस्स गुणु कवणु होइ जुज्झंतयस्स ।
 १० तो घोरसेणु जंपइ सुणेहु भो सुहडडो मा एरिसु भणेहु ।
 सरणाइउ जे नर परिहरंति न य विहलिय-जण अब्भुद्धरंति ।
 निय वयणे वि न निट्ठा हु जाहं निक्कारणु सुहडत्तणु वि ताहं ।

जो मित्तु वि वंचइ परु दुहइ विहुरे वि जेण सामि छड्डिज्जइ ।
 सरणाइउ जो किर परिहरइ तिं पर दिट्ठणण प्हाइज्जइ ॥१०॥

[११]

- तो चोरु समप्पउं एहु नाहिं मुय उप्परि गड्डा किं न जाहिं ।
 रुद्धउ नरिंदु जीविउ हरेइ तो मुट्ठिहि उप्परि को लुणेइ ।
 इय जाव भणिय कुल-उत्तण आओहणु नग्गउ तो खणेण ।
 गुणवंतइं वंस-विमुद्धयाइं तह मुट्ठिहि मज्झि निविट्ठयाइं ।
 ५ सु-कलत्ताइं व नमंतयाइं धणुहाइं तेहिं आरोवियाइं ।
 रक्खस जिह पत्थिय रुहिर-पाण आयहिदय तिवख सलक्ख बाण ।
 के वि एकमेक हक्कंत दुक्क पाइक्क चक्क चक्केहि अचुक्क ।
 फारक्क के वि उक्खित्त-खग्ग ओदेति घाउ भड-रुद्ध-मग्ग ।
 के वि-आसारोह मुयति सेल्ल मेल्लंति भल्लि वेल्लंत भल्ल ।
 १० सर-वरिसु निरंतरु करहिं जोह जुज्झंति परोप्परु धरिय-कोह ।
 अच्छाइउ नहयल्लु सर-भरेण हुउ दारुणु तं रणु तक्खणेण ।
 एतहिं वि वाहियालिहि नियत्तु तहिं कालि कुमरु सुमहंत-सत्तु ।
 तुह जणउ आस-साहण-समेउ संपत्तउ सिरि-जसवम्मदेउ ।
 रणु पेच्छिवि पुच्छिय पुरिस तेण रे जुज्झह तुम्हे हि सरिसु केण ।
 १५ नरवइ-पुरिसेहिं वि कहिउ सव्वु तेणावि भणाविय ते सगव्वु ।
 रे रे जा जीविउ महु धरेइ सरणागय-वच्छल्लु को वहेइ ।

[१०] ७. ला० परिअच्छहि म करहि ९ पु० तुह, ला० चोरिं ११ ला० सरणा-
 गठ " णाइज्जइ.

[११] १. पु० ता, १०. ला० निरतर * जुज्झत १२ पु० काळे ११ ला० पेच्छेवि

निय-जीविउ विहवु परिवारु जेण ढोइउ सरणागय-कारणेण ।
पडिवन्न-सूरु सो राय-उत्तु सुपुरिसु मारिज्जइ किं निमित्तु ।

रे एह वत्त तायह कहह इय जं कुमरिं ते भणिय ।

२० तें समर-वज्जु उवसंहरवि राय-पासि गय साहणिय ॥११॥

[१२]

वइयरु जाणेवि नराहिवेण अवहरिउ कुमर-रूसण-भएण ।
कुल-उत्तउ कुमरिं एउ वुत्तु भो सुहय-सार पइं कियउं जुत्तु ।
संपइ मा कस्स वि भइ भाहि वीसत्थउ निय-गंतव्वि जाहि ।
तो पेसिउ सो सम्माणिऊण वाहुडिउ कुमारु पराणिऊण ।

५ कुल-उत्तउ पयत्तु जयत्थलम्मि तत्थ वि पविट्ठु ससुरह कुलम्मि ।
गेहिणि पसूय कालवकमेण उप्पन्नउ पुत्तु मणोरहेण ।
सो पुण अहमेव सणंकुमार तुह जणइं किउ ममोवयार ।
तुह ताई तइयहु जण समन्नु तायह मह जणणिहि जीउ दिन्नु ।
मइं सयलु वि साहिउ तांव एउ संपइ कुमार कारणु सुणेउ ।

१० गउ अज्जु नरेसरु वाहियालि वाहेविणु तुरय नियत्तु कालि ।
तत्थ वि वित्थरिय-महा-सिणेहु गउ झत्ति अणंगवईए गेहु ।
सा कररुह-विलिहिय-सव्व-देह नयणंसुय-धोय-कवोल-लेह ।
रोवंति य धरणियलोवविट्ठ एरिस अणंगवइ तेण दिट्ठ ।

तो नरवइ पुच्छइ ससि-वयणि काइं एउ साहहि सयलु ।

१५ तीए वि सट्ठुक्खिण अक्खियउ एउ सील-रक्खणह फलु ॥१२॥

[१३]

तो नरवइ जंपइ कहहि केण किउ एरिसु सुमरिउ कसु जमेण ।
सा भणइ न मइ विन्नत्तु देव जम्हा असमंजसु सव्वमेव ।
अन्नं पुणु पयडिय-मय-वियारु मइं पत्थइ निच्चु सणंकुमारु ।

[११] १७. पु० ढोविठ

[१२] ३. ला० वीयमत्थठ ४ ला० वाहुडिणु ७ ला० किउ अनोवयार ११. ला०
वित्थुरिय १२. पु० सयलदेह १४ ला० ससिवयणे १५. ला० सट्ठुक्खि अक्खिउ

[१३] ३. ला० पुण मइवियारु, पु० अन्नह

- दूर्ध्वयणेहिं य सुबहुयाइं पत्थंतहो तहो दिवसइं गयाइं ।
 ५ तसु चित्तु चहुट्टउ कहिं वि मोहि पर जंपइ तुहुं महु घरणि होहि ।
 तं वयणु न मइं पडिवन्नु जांव सयमेव अज्ज संपत्तु तांव ।
 तो तहविहु देव अणिच्छमाणि हउं एव कयत्थिय विलवमाणि ।
 तं निसुणिवि कुविय-नराहिवेण अदियारिवि हउं आढत्तु तेण ।
 रे रे विणयंधर पावयारु कुल-फंसणु मारि सणंकुमारु ।
 १० एहु संभविज्जइ दोसु तस्स अन्नह कह निग्गउ निय-घरस्स ।
 जइ मिट्ठइं सुर-वारुणि-फलाइं गोवालहं किं छुहंति ताइं ।
 मइं भणिउं देउ जं आणवेइ तो पुणु वि नराहिवु इय भणेइ ।
 तिह तुहुं मारेज्जहि जिह न कोइ उवलक्खइ जिह न वि समरु होइ ।
 मइं चित्तिउ दारुणे हउं निउत्तु सो सुपुग्गिस्सु न वि मारणहं जुत्तु ।
 १५ एवंफल होइ नरिंद-सेव धन्ना पुण होंति जणा त एव ।
 छड्ढेविणु पुर-घर-परियणाइं सेवति य निहुज्जण-वणाइं ।

हा किं कायव्वउं एत्थु मइं को उवाउ किह पावियइ ।

सव्वं चिय सोहणु ता हवइ जइ न कुमरु वावाइयइ ॥१३॥

[१४]

- एत्तहि तुहुं कुमर अमारणिज्जु एत्तहि आएसु अलंघणिज्जु ।
 एक्कहिं दिसि अच्छइ तडु विसालु अन्नहिं वि वग्घु दाढा-करालु ।
 इय संकड-वडिउ विचित्तयंतु नीसरिउ राय-भवणह तुरंतु ।
 संपत्तउ सीह-दुवार-देसि छिक्किउ केण वि तोरण-पएसि ।
 ५ तो जांव विलंबिउ असउणेण ता भणिउ सिद्ध-नेमित्तिण ।
 भो भो विणयंधर भइ जाहि जं किंचि पओयणु सिग्घु साहि ।
 सत्तमिय छिक्क एह सोम नाम आरोग्ग मदाफल होइ ताम ।
 होसइ आरोग्ग-महाफला य तह चेव अत्थ-लाभोत्तरा य ।
 इय साहिय छिक्क रिसीहिं जेण अट्टसु वि दिसासु पयाहिणेण ।
 १० पडिसेहु अनिवुइ हाणि विद्धि खउ अंतरु खेमु तहेव रिद्धि ।

[१३] ५. ला० चहुट्ट, पु० महुं घरणि ८ ला० निसुणवि १५ ला० हुंति १७. पु० पावियई

[१४] १. ला० एत्तहे ५ ला० विलंबिय

ता एहे छिक्कहे एहु विवाउ मइं सयलु निमित्त-बलेण नाउ ।
 निदोस-वत्थु-विसओववन्नु राएण विरुद्धाएसु दिन्नु ।
 सगुणस्स उवरि कस्स वि जणस्स न य सो पडिहासइ तुह मणस्स ।

ता मा संतप्पहि किंपि तुहुं जं चितहि तं होइसइ ।

१५ परमेत्थु पयट्ठहि सिग्घयरु अन्नह असुहु पराविसइ ॥१४॥

[१५]

मइं चित्तिउ बहु-पच्चयहं गेहु नेमित्तिउ सिद्धाएसु एहु ।
 ता किं हउं होसइ इह अदोसु विन्नवणागोयरु देव-रोसु ।
 हा किह करेमि को इह उवाउ भावंतह गुरु-उव्वेउ जाउ ।
 हा विसम्व कज्जु एरिसु मणम्मि चितंतु पत्तउ निय-घरम्मि ।

५ जणणीए भणिउं किं पुत्त अज्जु उव्विग्गउ दीसहि कहहि कज्जु ।
 मइं चित्तिउ जणणि परिच्चएवि वीसास-थाम न य होंति के वि ।
 तो अक्खिउ वइयरु सयलु तीए अह जंपिउ इय दुक्खिय-मईए ।
 पुत्तय मा काहिसि एउ अजुत्तु सो अम्महं कुल-उवयारि-पुत्तु ।
 एउ पुव्व-वित्तु तो कहिउ मज्झु जं सयलु वि अक्खिउ कुमर तुज्झु ।
 १० तो हउं पहुत्तु तुह सन्निहाणु संपइ पुणु कुमरो च्चिय पमाणु ।

तो कुमरु विसण्णउ चितवइ पेच्छह दुट्ठ-महेलियहं ।

अइ-दारुणु किह माया-चरिउ पाविट्ठहं कुल-मइलिअहं ॥१५॥

[१६]

अहव वीसासु महिलाण को वच्चए जलिय-जलणस्स मज्झम्मि को नच्चए ।
 महिलनामेण विस-पूरिया सप्पिणी कुडिल-चित्ता य कस्सावि न य अप्पणी ।
 रमणि रमणीय वाहिम्मि दीसंतिया मज्झि विस सरिस गुंजा जहा रत्तिया ।
 महिल पर-बंधु-हिययाण निब्भेयणी सरिय जिह नीय-गामिणि कुलुच्छेयणी ।
 ५ महिल बहु-कूड-कवडाण मंजूसिया महिल सव्वेसु सत्थेसु अइ-दुसिया ।
 महिल जिय-लोइ नीसेस-दोसगगला महिल अपवग्ग-गइ-सग्ग-मग्गगगला ।

[१४] ११. ला० एहि, पु० सयल १५ ला० परमेत्थ.....असुहु

[१५] २. ला० ता किह हउ ३. ला० किं करेमि ६. ला० विसासथामि न हुंत

९. पु० मज्झ.....तुज्झ

[१६] १ पु० जलणजलियस्स ३ पु० रमणि रमणम्मि

महिल नरयस्स सोवाण-घणपंतिया महिल आणइ अणत्थाइं निब्भंतिया ।
 महिल निच्चं पि पर-तत्ति-तग्गय-मणा महिल मय-मत्त कारेइ बहु कम्मणा ।
 महिल मुह-महुर परिणाम-विरसितिया तिउस कक्कडिय जिह होइ खज्जंतिया ।

१० महिल रत्ता विरत्ता य फुडु मारए महिल अयसम्मि पाडेइ दुत्तारए ।

अहवा किमिमेणं वियारिण विसय-गिद्ध बहु-पाव-रइ ।

अविवेय-तिमिर-पडिरुद्ध-मइ किं न महिल साहसु करइ ॥१६॥

[१७]

अह किह पुण तीए वि भासिएण एरिसु पडिवन्नु नराहिवेण ।
 अह महिल-वयण-वागुरहं मज्झि को हरिणु जेंव न पडइ असज्झि ।
 अहवा ममं पि एरिस अवत्थ संभवहिं दोस जोवणि समत्थ ।
 जेण य असमिक्खय-कारयाणि जीवाण होंति इह जोव्वणाणि ।

५ इट्ठा य सा वि किर नरवईस्स तो तीए वि कहिउ पमाणु तस्स ।
 ता किमिह जुत्तु किं वा करेमि किमि ताव जहट्ठिउ परिकहेमि ।
 अहवा जइ साहमि नरवईस्स तो वावाइज्जइ सा अवस्स ।
 मइं ताव समीहिउ किउ न तीए पुणु किह दुहु करमि वराइणीए ।
 अकहिज्जंते वि य एत्थ लोइ निच्छउ कुल-लंछणु मज्झ होइ ।

१० भायणु वि भग्गु अहवा न भग्गु मारेइ टणक्कउ कह वि लग्गु ।
 वरि वि सहिय कुल-मयलण तहावि ना परइ पीड किय सव्वहावि ।
 इय बहु वियप्पु परिचितयंतु एत्थंतरि विणयंधरेण बुत्तु ।

तो जं कायव्व एत्थु मइं तं कुमारु महु आइसउ ।

तेणावि भणिउ आइइउ तुहुं भइ नरिंद-परव्वसउ ॥१७॥

[१८]

ता करहि नरिंदह तणिय आण पर-लोयह पेसहि मज्झ पाण ।
 विणयंधर मइं कुल-फंसणेण गुणु कवणु एत्थु जीवंतएण ।

[१६] ११ ला० किमिमेण

[१७] १. ला० तीय ३ ला० जोवणे ४ ला० असमक्खयकारणाणि हुति ६. पु० कि
 ताव ८. पु० म किउ, ला० तीय १३. पु० ता ज कायव्वउ एत्थ.

- इय अद्ध-पवुत्तइ सिरिहरेण
तह राय-मग्गि वच्चंतएहिं
५ किं बहुणा यहु जइ दोस-यारि
तं निसुणिवि विणयंधरु सतोसु
दुरयार-सहु तुम्हहं इमेहिं
उप्पाइय-बहुविह-पच्चएण
निदोस-वत्थु-विसओववन्नु
१० ता किं इमेण बहु पलविण
जाएवि नरिंदह विन्नवेमि
सो जंपइ काइं कहेमि तत्थ
ते भणिउ कुमार न दोसु तुज्झु स च्चिय दुट्ठ अणंगवइ ।
अइ-दुट्ठहं पोढ-महेलियहं साहसु कवणु न संभवइ ॥१८॥

[१९]

- एउ जाणिउ मइं सामन्नएण
अहवा किं नाएं इय करेमि
सो चेव लहेसइ एत्थु अंतु
कुमरेण धरिउ दाहिण-भुयम्मि
५ भणिउ य विणयंधर अलमिमेण
जीविउ जाणेवि कयंत-सेसु
इय निसुणेवि विणयंधरेण वुत्तु
ता किं उप्पज्जइ तुज्झ दोसु
तहे पावहे उप्परि कुमर जाउ
१० जाएमि नरिंदह कहमि जेण
सो भणइ कुमार नराहिवह विन्नवियवउं अवस्स मइं ।
कुमरो वि भणइ जइ एउ करहि तो अप्पाणु वहेमि सइं ॥१९॥

[१८] ३. पु० सिरिहरेण ५. पु० जइ एहु ६. ला० निसुणवि १२ पु० कयत्थणा
१३. ला० ते भणिय...दोस

[१९] १. पु० मइसामन्नएण ३. पु० लहिस्सइ एत्थ, ला० जतु ४ पु० सन्निहिवासणम्मि
५ पु० भणियउ ता कुमरेण अलमिमेण .. गुरुयगहेण ६ पु० कयतु ७ ला०
निसुणवि....जयघम्मह ८ पु० कारणे. ९ ला० तह पावहि १२. पु० करेहि

[२०]

- एरिसु आयण्णवि सो विसन्नु वाहोल्लिय-लोयणु धरिय-मन्नु ।
 सिर-कमले करेविणु दो वि हत्थ विणयंधरु जंपइ एउ तत्थ ।
 भो पेच्छह केरिसु अम्ह देउ चितइ असमिक्खिय-कज्जु एउ ।
 जे एरिसु पुरिस-रयणु महंतु संभावइ असरिस-दोसवंतु ।
 ५ महिलाण वयणि लग्गइ अभहु ता धिद्धी एयह देव-सहु ।
 तो भणइ कुमरु मा इय भणेहि तायह अक्कोसणु मा करेहि ।
 विणयंधर तायह कवणु दोसु किज्जइ निय-कम्मह उवरि रोसु ।
 अद्विसइ जा मालिणिहिं होंति ता विल्लदलाइं विफलु करेति ।
 जं पुव्व-विहिउ तं एइ महु मुंडिज्जइ किं सइं व सियमइड ।
 १० मइं कासु वि दिन्नउ दोसु आसि सो पत्तु अणंगवईए पासि ।
 जो खाइ करंवउ एत्थु लोइ बहु-भेय विडंवण सहइ सोइ ।
 दिज्जइ न दोसु कस्स वि जणह पुव्वविकउ फलु परिणवइ ।
 ता ताउ विसिद्धु वि किं कुणइ किं व करेइ अणंगवइ ॥२०॥

[२१]

- तो गरुय-सोय-अभिभूयण भणियउ कुमारु विणयंधरेण ।
 ता मज्झ सिग्घु आएसु देहि जं मइं कायव्वउं तं कहेहि ।
 तिं भणिउ भद्द आएसयारि तुहुं तेण सिग्घु मइं नेवि मारि ।
 किं हउं विणयंधर पाव-कम्म जीवंतु करेसउं विहलु जम्म ।
 ५ सो भणइ किं जंपहि तुहुं कुमारु संवंध-विवज्जिउ वार वार ।
 किं तुहुं पुरिसोत्तम पाव-कम्म तुहुं धन्नु सफलु तुहु चेव जम्म ।
 जीवहि कुमार तुहुं बहुउ कालु मुंजिस्सहि रज्जु महा-विसालु ।
 ता जइ देवस्स न साहियव्वु तहि पावहि जीविउ रक्खियव्वु ।
 तो चितहि अन्नु उवाउ कोवि जिह दोणह वि अम्हहं कुसलु होइ ।

[२०] १ ला० आयन्नवि तो विसन्नु, पु० विसण्ण २ ला० हत्थ ३. ला० जि पुरिस-
 रयणु एरिस ५. ला० ता धी ध्वी अह हा देव सह ७. ला० कम्महु ८. ला०
 जाव मालिणिहिं हुति...व फणु करति ९. ला० पु० सियमेइ ११. ला० लोए.. सोए
 १२ पु० परिणमइ १३. पु० ताओ विसिद्धो.. कै व ..

[२१] ३. ला० तेण वि ४. ला० कहिलं, पु० करिस्सउ ६. ला० पुरिसोत्तम ७. ला०
 तं बहुकाल ९ ला० जि दुन्दि

- १० जिह तुज्झ सुरक्खिय होंति पाण जिह मइं वि न खंडिय होइ आण ।
 जिह सप्पु न मरइ न लट्ठिया वि भज्जइ तिह चितहि बुद्धि कावि ।
 चितइ न ताव मइं एहु वहेइ अवहंतउ अवरहिउ लहेइ ।
 ता जइ नीसेसु परिच्चयामि वसुभूइ-सहिउ परदेसि जामि ।
 एरिसु चितेविणु कहिउ तेण विणयंधरु तुट्ठउ निय-मणेण ।
 १५ जंपइ एउ कुणह महा-पसाउ को अन्नु मुणइ एरिसु उवाउ ।

अन्नं च पयट्ठं इह वदणु तं सुवण्ण-भूमिहि उवरि ।

अज्जेव य रयणिहिं मुच्चिस्सइ तेण सरिसु तुहुं गमणु करि ॥२१॥

[२२]

- ता अम्हि कुमारु अणुगगहेउ तेण वि सहं चल्लउ सिग्घ-वेउ ।
 कुमरेण वुत्तु जं तुहुं भणेहि ता मइं पुरिसोत्तम तेत्थु नेहि ।
 एत्थंतरि तो अत्थमिउ सूरु तउ कुमरु पयट्ठउ जाव दूरु ।
 आरत्त संझ नहयलि विहाइ नरवइहि उवरि आरुट्ठ नाइ ।
 ५ सरवरि तामरसइं मउलियाइं नं कुमर-विओइ करालियाइं ।
 मिट्ठणइं चक्कायहं विहडियाइं नं कुमर-सरिसु सम-सुह-दुहाइं ।
 अंधारिउ नहयलु तक्खणेण नं चल्लिय कुमर-निरक्खणेण ।
 वित्थरिउ संख-रवु देउलेहिं नं कुमार-गमणि धाहविउ तेहिं ।
 उच्छलिय कंति घर-दीवयाहं नं कुमरु जंतु जोवंतयाहं ।
 १० विच्छाय नयरि हुय घण-तमेण नं चल्लिय-कुमर-उव्वेवण ।

वसुभूइ-विणयंधर-सहियउ तामलित्तिपुरि-निग्गयउ ।

वहु-जाणवत्त-सय-संकुलइ अह वेलाउलि सो गयउ ॥२२॥

[२३]

- दिट्ठं अह सज्जिउ जाणवत्तु तहिं वदणह सामि समुददत्तु ।
 तो सबहुमाण विणयंधरेण ते तस्स समप्पिय सायरेण ।

[२१] १०. ला० हुंति....न वि .. ११. पु० तिहे

[२२] १. ला० अम्हे २. ला० पुरिसोत्तिम, पु० तत्थ ३. ला० तं कुमर ५. ला० सरररे ६ ला० कुमरेसहिउ १०. ला० विच्छाइय ११. पु० विणयवरसहिउ

[२३] १. ला० सज्जिय २. पु० सबहुमाण ..सादरेण

- तेणावि पडिच्छिय सव्वहा वि एवं चिय वोलिय वेल का वि ।
 कामिणि-कवोल-पंडुर-सरीर उगगउ ससि धवलिय-जलहि-नीरु ।
 ५ संखुद्ध-सयल-जलयर-निनाय -बहिरिय-दिसि जलहिहि वेल आय ।
 वसुभूइ-समन्निउ जाणवत्ति आरूढु तेत्थु जण-रवि पवत्ति ।
 पाएहि पडवि विणयंधरेण जंपिउ वाहोल्लिय-लोयणेण ।
 खमियव्वउ मज्झ कुमार दोसु कायव्वु न अम्हहं उवरि रोसु ।
 विहिणो वसेण तुम्हारिसेहिं किह लब्भइ संगमु सुपुरिसेहिं ।
 १० वरि दुज्जण-संगमु होज्ज लोइ विरहम्म जस्स बहु सोक्खु होइ ।
 मा होज्ज समागमु सज्जणस्स विरहेण दुक्खु बहु होइ जस्स ।
 अम्हहं गुणु अत्थि न सव्वहा वि दोसेहिं वि सुमरिज्जसि क्या वि ।
 खेमेण य तहिं निय-ठाणि पत्त पेसेज्जह नियय-सरीर-वत्त ।

इय जंपिवि पणमवि बाहुडिउ वाहप्पवाहोल्लिय-नयणु ।

१५ विणयंधरु कुमरु वि जइ नवि सक्कइ साहारणहं मणु ॥२३॥

इइ विलासवईकहाए विणयंधर-संधी दुइया समत्ता ॥

[२३] ६. ला० जाणवत्ते ..पवत्ते, पु० तत्थ ७ ला० बाहुल्लिय १०. ला० वर....लोए....
 सोक्ख ११. ला० होइ तस्स १२. ला० गुण

संधि - ३

[१]

वसुभूइ-समणियम्मि जाणवत्त-संठिय कुमारि ।

आरूढइ जणम्मि कय-विविह-मंगलोवयारि ॥ १ ॥

- अह तं जाणवत्तु आऊरिउ धवलु विसालउ सियवडु पूरिउ ।
 अइमहंत नंगर उच्चल्लिय ठाणे ठाण संठिय आवेल्लिय ।
 ५ दिसिहिं गमणु निज्जामइं सज्जिउ सुगहिरु मंगल-तूरु पवज्जिउ ।
 बहु-पयार जलहिहि बलि घल्लिय वेजयंति-धयवड मोक्कल्लिय ।
 तक्खणि कण्णधारु उवउत्तउ तो अणुकूलउ पवणु पवत्तउ ।
 अह पवहणु मग्गदिठउ वच्चइ कत्थ वि तरल-तरंगिहिं नच्चइ ।
 कत्थ वि मयर-घाय-अप्फालिउ कत्थ वि मच्छ-पुच्छ-उच्छालिउ ।
 १० कत्थ वि उच्छलिउ उल्लोलेहिं हल्लाविउ महल-कल्लोलेहिं ।
 कत्थ वि जल-करि-दंत-विकत्तिउ फुडिय-सिप्पि-मुत्ताहल-चित्तिउ ।
 कत्थ वि मुसुमूरंतु पवालइं कहिं वि दलंतु ललिय-संख-उलइं ।
 कत्थ वि विसहर-विस-उग्गारेहिं ओसरिउ सुदूरु झंकारेहिं ।
 इय तं तुरिय-वेउ तहिं धावइ खर-धणुक्क-मुक्कु सरु नावइ ।

१५ इय पवहणे वहतयम्मि पुच्छिउ सो वसुभूइणा ।

को एसो वयंस मंतो नीसरिउ जेण हेउणा ॥ १ ॥

[२]

- तो नीसेसु वि वइयरु अक्खिउ जंपइ तो वसुभूइ अवक्खिउ ।
 कीस नरिंदह फुडउं न साहिउ कवणु कज्जु सायरु अवगाहिउ ।
 तइं निच्छउ कुल-लंछणु आणिउ कज्जु न वट्टु किंचि परियाणिउ ।
 पत्तु न सोक्खु न दोसह छायणु तुम्हहं हुयउ न भिक्ख न भायणु ।

[१] ३. पु० आऊरियउ.....पूरियउ ४ ला० उच्चल्लिया .. आवल्लिया ५ पु० सुगहिरु ६. ला० विज्जयति- ७. ला० तक्खणे ८ ला० तरंगेहिं ९. पु० कत्थ य १० पु० उल्लोलिहिं.....कल्लोलिहिं १२ पु० मुसुमूलु १३ ला० विसहर... ओसरिउ १६. पु० को एरिसु वयंस

[२] १. ला० नीसेसो ४. ला० दोसहं छायाणु.. हयठं न हिक्ख....

- ५ विहवो वि छडिडउ दोस उवज्जिय सुप्पु वि दड्डउ चणा न भुंजिय ।
 अकहेविणु जं लोयहं आइउ भूवहं वंसु अलेक्खउ वाइउ ।
 खद्ध कुमंतिहिं तुम्हहं केरहं चुल्लह खारि देहि न य चोरहं (?) ।
 तो वसुभूइ तेण संबोहिउ इउं वयंस कारुण्णइं मोहिउ ।
 जइ नरवइहि फुडउं साहिज्जइ तो अणंगवइ वावाइज्जइ ।
 १० ता वरि सहिउ निय-कुल-लंछणु मा वयंस पर-पीडा-दंसणु ।

इय बहु-वयणेहिं वसुभूइ-चित्तु संठावियउं ।

मासेहिं य दोहिं पवहणं तं सुवण्ण-भूमिं पावियउं ॥ २ ॥

[३]

- अह ते जाणवत्त-उत्तरिया वहण-सामि पुच्छेविणु चलिया ।
 अइ-मणहर रम्मत्तण भाविय दोणि वि सिरिउर-नयरि पराविय ।
 एत्तहे सेयविया-वत्थव्वउ कुमरह वाल-मित्तु सरिसव्वउ ।
 सेट्ठि-समिद्धदत्त-वर-नंदणु सरलु वियक्खणु सुयणाणंदणु ।
 ५ पुव्वमेव वाणिज्जि आइउ तेहिं मणोरहदत्तु पलोइउ ।
 ते वि असंभाविय-आगमणें दिट्ठ वे वि पवियासिय-नयणें ।
 कहिं मइं एह दिट्ठ चितंतउ का वि वैल संठिउ जोवंतउ ।
 तं पेच्छेविणु दोहिं वि विहसिउ अह सो पच्चभियाणिवि हरिसिउ ।
 धाविवि किउ पणिवाउ कुमारह लग्गु कंठि सहयर-परिवारह ।
 १० अंसु-पवाहु सुएविणु पुच्छिय कुसलें तुम्हें सरीरिं अच्छिय ।
 अवि अम्हहं पहुणो तुह तायह कुसलु कुमार किं वम्मह रायह ।
 तो तसु कुसलु कुमारें कहियउ मित्त-सहिउ निय-मंदिरि नीयउ ।
 तो मज्जिय जिमिय परिहिय विहिय मणोरहदत्त-मित्तएण ।
 उवयारे दो वि पूइया नियय-विहव-पीइ-सरिसएण ॥ ३ ॥

[२] ५ ला० छन्निउ, पु० दड्डउ ६. पु० भूयह, ला० अलेक्खउ ७ ला० कुमत[....]
 रह जुगह उवरि घेरह, पु० कुमतेहिं १० ला० विसहिउ ११, ला० संठाविय
 १२. ला० भूमि पाविय

[३] १. ला० विहणसामि २. ला० हाविय दोज्जि पु० पराइय ३ पु० एत्तहि ४ ला०
 सरल ६. ला० आगमणि . नयणि ७. ला० मइ. जोयंतव ८. ला० पच्चहियाणिवि
 १०. पु० कुसलिहिं तुम्हि सरीरेहिं १२. ला० कुमारि. मंदिरे

[४]

- भुत्तुत्तर-कालम्मि सच्चित्ति
 किं कारणु तुहुं एक्क-सहाइउ
 बहुय वियप्प कुणइ अम्हहं मणु
 कहिउ तेण रूसेविणु तायह
 ५ सो माउलउ मज्झु ससिणेहउ
 ता महु एत्तिउ मित्त करेज्जहि
 जं आइसइ कुमार भणंति
 तो ससिणेह-सारु निवसंतहं
 अह सो निब्भर-पीइहिं पडियउ
 १० सीहल-दीवि जंतु उवलक्खइ
 इय कोवि कालु वोळिउ तेण वि निब्भर-पीइ-लंघिएणं ।
 निच्चं पि हु जंतु पवहणं कहिउ न कह वि विओय-भीरुएणं ॥ ४ ॥

[५]

- तो जाणेविणु ऊसुय-चित्तउ
 किं अवस्स तुम्हे जाएवउं
 भणइ कुमार महु अत्थि पओयणु
 सो जंपइ ता मज्झ खमेज्जह
 ५ जेण य विरह-दुक्ख-वोहंति
 अन्नह निच्चु वि एत्थ महत्थइं
 सो जंपइ जइ एरिसु जोवहि
 होउ अविग्घु कुमार भणेविणु
 तो असेसु करणीउ करेविणु
 १० भासुर-कंति पमाणि गरुयउ
 कुमरु मणोरहदत्ते वुत्तउ ।
 पवहणु जेण जंतु जोएवउं ।
 तेण मित्त उत्तावलु महु मणु ।
 किउ विघाउ जो तुम्हहं कज्जह ।
 किउ मइं गमण-भंगु जाणंति ।
 सीहल-दीवि जंति वोहित्थइं ।
 अज्जं चेव मित्त पट्ठावहि ।
 जोइउ जाणवत्तु जाएविणु ।
 एत्थंतरी अप्पिउ छोडेविणु ।
 पडउ कुमारह जणियच्छरियउ ।
 अह ठोएवि तेण जंपियं कुमर सयल-रयणाण सोहणो ।
 गेण्हाहि स-कोउगो इमो पडो नामेण य नयण-सोहणो ॥ ५ ॥

[४] १. ला० सच्चित्ति पु० सच्चित्ति २ पु० एक्क सहाइउ ६ पु० करेज्जहि, ला० जोवेज्जहि ९. ला० कुमर १०. ला० सिंहलदीवि ११. पु० कोइ वि

[५] १ ला० मणोरहदत्ति २. पु० तुम्ह...जोएवउं ३ पु० महु ५ ला० भीयंति... मइ ९. पु० करउ करेविणु एत्थंतरे १० पु० पडउ १२ पु० गिण्हाहि...पडु...

[६]

कुमरिं पुच्छिउ कोउगु केरिसु भणिउ मणोहरदत्ति एरिसु ।
 एएण य पच्छाइय-गतउ पुरिसु न दीसइ जोइज्जंतउ ।
 तो कुमरिं तहेव विण्णासिउ तं कोउगु पेच्छेविणु हरिसिउ ।
 सो पुच्छिउ अच्छरिय-समिद्धउ किह तइ एहु मित्त पडु लद्धउ ।
 ५ सो साहइ महु एत्थ-वपंतह आइउ आणंदउर-महतह ।
 सिद्धसेणु वर-सिद्ध पसिद्धउ तिं सहं नेहु अम्हह संवद्धउ ।
 अन्न-दिवसि सो गोट्ठिहिं अच्छिउ तो मइं कोउगेण सो पुच्छिउ ।
 किं एउ सच्चउं मित्त सुणिज्जइ मंतेहिं जेण देउ वसि किज्जइ ।
 तिं जंपिउ जो किरिय वियाणइ सत्तवंतु सो देवय आणइ ।
 १० मइं जंपिउ महु कोइडु करावहि देवागमणु किंचि देवखावहि ।
 सो जपइ थोवयं इमं कि पि वयंस मसाणे किज्जइ ।
 सिद्धत्थाइहिं मंडलं उवगरणं पि य किं पि निज्जइ ॥ ६ ॥

[७]

मइं भणिउं करेउ वयंसु सन्वु संपाडमि हउ उवगरणु दन्वु ।
 सो जंपइ सामगिय करेहि सिद्धत्थ-कुसुम-गुग्गुलइं लेहि ।
 अन्वु वि जं जंपिउ किं पि तेण तं मइं संपाडिउ तक्खणेण ।
 एत्थंतरि तो अत्थमिउ सूरु वित्थरिउ महीयलि तिमिर-पूरु ।
 ५ मंडल-उवगरण असेसु लेवि नयराउ विणिगय अम्हे दो वि ।
 पत्ता य तत्थ भीसण-मसाणि बहु-किलिकिलंत-वेयाल-ठाणि ।
 डज्झंत-मडय-वित्थरिय-गंधि घुरुहुरिय-घोर-सावय-पवंधि ।
 भल्लउंकि-मुक्क-फेक्कार-सद्धि बहु-दडु-मुंड-रुंडहिं रउदि ।
 तत्थेगदेसि मंडलु विसालु आलिहिउ तेण हउं रक्खवालु ।
 १० महु हत्थि समप्पिउ मंडलगु पज्जालिउ हुयवहु विहि-समग्गु ।

[६] १. ला० भणिय ४. ला० अच्छरिउ ५ पु० महु . वसतह ..महतह ६. पु० त सह नेहु ७. ला० गोट्ठिं ८ ला० सुणिज्जइ १०. पु० महु ला० कोहु ११. ला० इम किउ, पु० किज्जए १२. ला० पु० निज्जए

[७] १ ला० संपाडउ ४. पु० एत्थतरे, ला० महियले ५. पु० उवगरणु ..नयराओ.

६. ला० मसाणे.. ठाणे ७. ला० गवे....पवे ८. ला० सदे. रुडेहिं रउदे ९. पु० आलिहिउ क्षत्ति हउ ...

एत्थंतरि तेण जंपियं होयव्वउं तइं उवउत्तएणं ।

जइ होइ विहीसियाइयं न य कायव्वउ खोहु चित्तएणं ॥ ७ ॥

[८]

इय निसामेवि अहयं पि सन्नद्धओ सिद्धसेणेण जावो समारद्धओ ।

थोव-वेलाए गयणम्मि आवंतिया नियय-तेएण सव्वं पयासितिया ।

कोमुई-चंद-सारिच्छ-वर-वयणिया भमर-संजुत्त-सिय-कमल-दल-नयणिया ।

गंडवासेसु घोळंत-मणि-कुंडला अहिणवुब्भिन्न-रायंत-थण-मंडला ।

५ मुट्ठि-गेज्जेण मज्जेण सोहंतिया गुरु-नियंवेण सुर-सत्थु मोहंतिया ।

देवतरु-कुसुम-संजमिय-धम्मेल्लया गमण-वस-खसिय-संठविय-उवरिल्लया ।

पवण-उक्खित्त-कर-धरिय-देवंसुया किंचि सुकुमाल-पायडिय-उरु-जुया ।

महुय-तरु-पक्क-वर-कुसुम-सम-वणया झत्ति दिट्ठा मए जक्ख-वर-कन्नया ।

सा य पेच्छेवि पच्छा मए चित्तियं पेच्छ मंतस्स माहप्पमच्चंतियं ।

१० सिद्धसेणस्स तीए पणामो कओ हत्थ जोडेवि परिसंठिया अगगओ ।

वहु-माणें तीए पुच्छियं भयवं किं सुमरण-पओयणं ।

तेणावि य साहियं इमं मह मित्तस्स य चोज्ज-कारणं ॥ ८ ॥

[९]

मज्झ मित्तु दूरंतर-आइउ एहु देव-दंसण-अणुराइउ ।

एय निमित्तु देवि अहिवासिय तं निसुणेविणु जक्खणि हरिसिय ।

तो मह सम्मुहु तीए पलोइउ सविणउ जंपिउ अगगइ होइउ ।

हउं परितुट्ठिय तुम्हहं आएं भइ दिव्व-दंसण-अणुराएं ।

५ ता अक्खहि किं तुह पिउ किज्जइ तो मइं पणमिवि एउ भणिज्जइ ।

सामिणि दंसणु लहिवि तुहारउ अन्नु कवणु वरु होसइ सारउ ।

तीए भणिउ तइं जंपिउ सोहणु तह वि अमोहउ देवहं दंसणु ।

ता गिण्हहि पड-रयणु सुसोहणु एहु नामेण य नयण-मोहणु ।

तो तहे संभम-वयणु सुणेविणु मइं गिणिहउ पय-जुयल्लु नमेविणु ।

१० जक्ख-कन्न सिद्धि पट्ठाविय अम्हे दो वि घरह संपाविय ।

[७] ११. ला० होयव्व १२ पु० न कायव्वउ

[८] १. पु० मग्गद्धउ २. पु० थेववेअए ३. पु० मारिच्छवयणिया ८. पु० कण्णया

[९] १ पु० दूरंतर... ..दिव्वदंसण ३. पु० सम्मुहु तीए पलोएवि.. अगगए होएवि ४. ला० आइं... ..अणुराइं ५ ला० पणमवि एउ भणियइ ६. पु० होसइ ८. पु० नेण्हहि ९. ला० तहि, संभम; नेण्हउ

एत्थंतरि रयणि बोलिया उग्गउ दिणयरु कमल-बोहणो ।
ता एय कमेण पाविओ एस पडो नयणाण मोहणो ॥९॥

[१०]

कुमरु भणेइ मित्त मण-हारिय पड-रयणह उप्पत्ति वि सारिय ।
अह सो सोहणु पडु गिण्हेविणु निय-परिहणय-गंठि बंधेविणु ।
आऊच्छेवि विसण्णय चित्तह परियणु सयलु मणोरहदत्तह ।
दिन्नासीस तेहिं बहु मन्निय चलिय मणोरहदत्त-समन्निय ।
५ नाणाविह-बोहित्थ-समाउलि तहिं पडुत्त तिन्नि वि वेलाउलि ।
दिट्ठउं जाणवत्तु तं भरियउं सुर-विमाणु नावइ अवयरियउं ।
नाणा-भंड-कलिउ जण-मालिउ वेजयंति-झयमालोयालिउ ।
तो अब्भुट्ठिय ईसरदत्ति वहणह सामिण तुरंति ।
सविणउ किउ पणिवाउ कुमारह दिन्नउं आसणु सप्परिवारह ।
१० ईसरदत्त मणोरहदत्ति भणिउ एउ करयलु जोडंति ।
सत्थवाह-सुय अम्हहं सामिय मइं तुह हत्ति हत्थु पणामिय ।
जीविउ बंधव मित्त वयंसय ता तुम्हिहिं सुंदरु दट्ठवय ।
सो जंपइ जारिसा इमे तुह वयंस किं पुणरुत्तएण ।
मज्झं पि हु तारिसा इमे न य कायव्वउ खोहु चित्तएण ॥ १०॥

[११]

तो कुमार वसुभूई-सहियउ तहिं वर-जाणवत्ति आरुहियउ ।
ऊसिउ सिडु जळहिहिं वलि घल्लिउ दिसि सम्मुहु निज्जामइं मेल्लिउ ।
तो पणमिवि निब्भरु रोवंतउ सेट्ठि मणोरहदत्तु नियत्तउ ।
अह तं जाणवत्तु संचल्लउ सीहल-दीवह सम्मुहु वहिल्लउ ।
५ इय तहि जाणवत्ति पवहंतए तेरसमइ वासरि संपत्तए ।
सव्वह कालु नाइ उक्कंठिउ कालउ मेहु नहंगणे उट्ठिउ ।

[९] ११. ला० कमल-बोहणो

[१०] २. पु० गेण्हेविणु, पु० -गंठिहिं बंधेविणु ३ पु० विसण्णहमित्तह ५ पु० पडुत्त गिण्हेवि ६ ला० दिट्ठ १० ला० मणोरहदत्ते... जोडंति १२. ला० तुम्हेहिं

[११] १. ला० जाणवत्त २. पु० उब्भिव सिडु, ला० पलि घल्लिउ . . सम्मुह निज्जामइ ५. ला० जाणवत्ते पवहंतइ... वासरे सपत्तइ. ६. ला० सव्वह

तो अंवरि विज्जुलिय झलक्किय जीविय-आस तेहिं नं सुक्किय ।
 तह गिरि-काणण-उम्मूलंतउ तं जलनिहि-जलु हल्लावंतउ ।
 अइ-महल्ल-कल्लोल-खिवंतउ वाइउ विसम-पवणु सुमहंतउ ।
 १० निवडिउ असणि-वरिसु अइ-दारुणु इय उप्पाउ जाउ जण-मारणु ।

अणियमिय-गमणु जाणयं अणवसिहूयउ न मग्गु पावए ।
 उम्मिठ-करि व्व मत्तउ खणि खणि सयल-दिसासु धावए ॥११॥

[१२]

तो निज्जामय सन्धि विसण्णा जाणवत्तु धारंत वि खिन्ना ।
 अह कुमरें धीरत्तु धरेविणु सिद्धु पाडियउ रज्जु छिन्नेविणु ।
 कूवा-खंभय पाडिवि घल्लिय अइ-महंत नंगर आमेल्लिय ।
 तह वि हु जेण भंडु अइ-भारिउ जेण य पवणु वाइ अनिवारिउ ।
 ५ जेण सयलु जलनिहि संखुद्धउ जेण य असणि-वरिसु संवद्धउ ।
 अन्नु विसन्नयाए निज्जामहं तह य विचित्तयाए निय-कम्महं ।
 इत्थिहिं जिह रहस्सु पत्तउं मणे जाणवत्तु तिह फुट्टउं ।
 तक्खणे वधव जेव काल-परियाइं विहडिय सयल-सत्त-संधाइं ।
 तो कुमरेण फलहु संपाविउ तत्थ विलग्गु कंठ-गय-जीविउ ।
 १० तिहिं दिवसेहिं फलह-संजुत्तउ कह वि कुमारु तीरि संपत्तउ ।

अंधारय-रेह-संनिहा तो कुमरें वण-राइ दिट्ठिया ।
 ऊससियं झत्ति हियवर्यं जीविय-आस मणे पइट्ठिया ॥१२॥

[१३]

तो अच्चंत-खार-जल-भिन्नउ सो कुमारु जलहिहि उत्तिण्णउ ।
 निप्पीलइं तेण निय-पोत्तइं पुणु वि कियइं सरीर-आयत्तइं ।
 अह परिहणय-गंठि-निवसंतउं तं पड-रयणु न किंचि वि तित्तउं ।
 तो कुमारु विस्सुउ उप्पन्नउ पेच्छह पड-माहप्पु न भिन्नउ ।

[११] ८. ला० तहिं १०. पु० अमण वरिसु ११ ला० अणवसिहूयउ पु० अणवसिहूउ

१२. पु० मणे मणे

[१२] १. ला० मणे ... धारत ३. ला० पाडिवि ४. ला० अणिवारिउ ५. ला० तिरु
 फुट्ट, पु० तह फुट्ट १० पु० दिवसिहिं फलहिं ला० तीर ११. ला० कुमरि

[१३] २. पु० विष्णुअह तेण विषगेवहं, ला० पुग ३. ला० किंचि वि ति वि तित्तउ

- ५ येव दूर जाएवि अह दिट्टउ जंबु-रुक्खु तहु तलि उवविट्टउ ।
 जलहि-पवणि आसासिय-गत्तउ तो एरिसु चितणह पयत्तउ ।
 एयइं ताइं जहिच्छाविहियइं विहि-विलसियइं अचितिय-रुवइं ।
 एह सा कम्महं सत्ति अचितिय कहिं सेयविय-नयरि परिचितिय ।
 कहिं पुरि-तामलित्ति छइडेविणु कहिं अपारु सायरु लंघेविणु ।
 १० कहिं हउं सिंहल-दीवि पयट्टउ अंतरालि किह पवट्टणु फुट्टउ ।
 किह अवत्थ एरिस पाविज्जइ तो अज्ज वि जीविउ धारिज्जइ ।

एगोयर-सन्निहेण वा विरहियस्स वसुभूइणा ।

किं अज्ज वि जीविण मे एरिस विविह-किलेस-भाइणा ॥१३॥
 [१४]

- हा सुमित्त हा गुण-रयणायर हा वसुभूइ कत्थ मइ-सायर ।
 हा किह जलहिहि मज्झि विवन्नउ तइं विणु किं करेमि हउं सुन्नउ ।
 आवइ-गयहं सोय-संतत्तहं वाहीणहं देसंतरि पत्तहं ।
 दूसह-दुक्ख-जाल-उत्तारउ मित्तु एक्कु पर होइ सहारउ ।
 ५ तो तसु विरहे जीउ न धरिज्जइ अहवा निच्छउ न वि जाणिज्जइ ।
 जिह हउं वहण-भंगे उच्चरियउ तिह जइ कह वि सो वि उत्तरियउ ।
 कम्मह परिणइ जेण विचित्तय कज्जइं गइ संभवइ अचितिय ।
 ता इह कज्जे विसाउ न किज्जइ जीवन्तिहिं पर पिउ पाविज्जइ ।
 जिह रयणिहिं अंतरियइं दिवसइं तिह संजोय-विओयइं सरिसइं ।
 १० मिलइ कयावि सो वि जीवन्तउ तम्हा अम्हहं मरणु न जुत्तउ ।

भुक्खिय-तिसिओ य उट्ठिओ चलिओ उयय-फलाइ-कारणेण ।

जा वच्चइ उत्तरामुहो अह थोवंतरु ताव तत्थ तेण ॥१४॥

[१५]

केलि-सहयार-फणसेहिं संच्छन्नया पक्क-नारंग-विज्जउर-संपन्नया ।

पउर पय-पूर-पब्भार-पाडिय-तडा कठिण-कक्कर-कराडीहिं किय-संकडा ।

[१३] ५. पु० तहे तडे ६ पु० जलहि-पवण-आसासिय १० ला० अंतराले १२.
 पु० इय गोयर—

[१४] २. ला० मज्झ ३. ला० देसंतरे ४. ला० परो ५. ला० ता, पु० विरहि
 ६ पु० वहणभंगि ८. पु० कज्जि, ला० जीवन्तेहिं

[१५] १. ला० नारंगि-विज्जउरि-संपुण्णया २. पु० कय-संकडा

सरस-वियसंत-तामरस-सय-सोहिया मच्छ-पुच्छ-च्छडा-घाय-संखोहिया ।
तीर-तरु-कुसुम-रय-राय-रंजिय-जला लडिय-तड-विटव-निवडंत-सडिय-फला ।

- ५ कुरर-कारंड-कलहंस-कोलाहला कुंच-चक्काय-सारसिय-सदाउला ।
विविह-विहग-उल-वणराइ-मज्झद्विया पवर-निम्मल-जला गिरि-नई दिद्विया ।
तत्थ काऊण फणसाइ-फल-भोयणं सरिय-नीरं च पाऊण दुह-भोयणं ।
तीर-सहयार-मूलम्मि उवविट्ठओ तेण नइ-पुलिणे अह सारसो दिट्ठओ ।
नियय-दइयाए चाड्ढणि कुव्वंतओ सरस-सद्देण समयं च वासंतओ ।
१० तं च पेच्छेवि कुमरेण निय-भारिया सा विलासवइ-देवी वि तहिं सुमरिया ।

हा मह दइया गुणावली हय-विहिणा विच्छोइया महं ।

किं काही सा तवस्सिणी मह विओइ जीवस्सए कहं ॥१५॥

[१६]

- अहो एइ अदिट्ठ-पिय-विरह-दुक्खा समुप्पन्न-साहीण-आहार-सोक्खा ।
अविन्नाय-पर-जायणाऽदीण-भावा अपाविय-कलंका अमच्छर-सहावा ।
न दूरप्पवासीय संतोस-जुत्ता सया-पास-सन्निहिय-पणइणि-पसत्ता ।
सुणंति न दुब्भासियं दुज्जणाणं निवासं च कुव्वंति मज्झे वणाणं ।
५ न याणंति दारिद-चिंताण भारं जहिच्छाए कीलंति इच्छा-विहारं ।
न कुव्वंति तत्ति परिचत्त-संगा सुहेण व जीवंति रणे विहंगा ।
कओ माणुसाणं पि अम्हाण सोक्खं समुपज्जए एरिसं जत्थ दुक्खं ।
इमं अच्छए जाव सो चिंतयंतो रवी ताव अत्थइरि-सिहरम्मि पत्तो ।
सिलाए विसालाए अइ-फोमलेहिं कओ सत्थरो तेण तरु-पल्लवेहिं ।
१० करेऊण तो देवयाए पणामं णुवण्णो कडं गिण्हऊणं च वामं ।

मिउ-सुरहि-सुयंध-मंदएणं आसासिओ सिसिरेण मारुएणं ।

बहु-दिवस-परिस्समेणं से निदा वि य संपत्त तक्खणेणं ॥१६॥

[१७]

अह सा सोक्खेहि वोलिय जामिणि कसिण-वेस असई जिह कामिणि ।
कमल-वणहं घण-निदं दलंतउ पसरिउ तरणि-तेउ दिप्पंतउ ।

[१५] ५. पु० कुरकारड ६ पु० तत्थ पदंद निम्मल-जला १०. पु०-देवि तहिं १२. पु० महा-विओए

[१६] १. पु० अहो रड दिट्ठ० ६. ला० सुहेण वि १० ला० देवयाणु-पणामं, पु० गेण्हिऊणं च नामं १२ पु० निदोवियत्त तक्ख०

[१७] २. ला० घण-निदलंतउ

- कुमरु विउद्धउ पसरिय-रोलिं नाणाविह-विहंग-हलबोलिं ।
 गुरु-देवहं पणिवाउ करंतउ पुणु पयद्दु काणण-जोयंतउ ।
 ५ तो विचित्त-काणण-पेच्छंतिं मणहर-गिरि-नइ-तीरु सरेंतिं ।
 सुललिय-वलिय-विमल-जल-धोइउ कोमलु वालय-पुलिणु पलोइउ ।
 तत्थ पसत्थ सुलेहालंकिय सरलंगुलि-तल-कलिय अवंकिय ।
 सुंदर-लक्खण तक्खण-उट्ठिय वर-पय-पंति तेण तहिं दिट्ठिय ।
 तो कुमरिं हरिसेण निरुविय इत्थिहि एह पय-पंति विहाविय ।
 १० जेण लहुय सुकुमारिय दीसइ कत्थ वि इत्थि एत्थ ता होसइ ।

इय चित्तेवि कुमरु विम्हिओ सिग्घु पयद्दु तहेव अग्गउ ।

जा वच्चइ थोवंतरं पय-पंतिहि अणुसार लग्गउ ॥१७॥

[१८]

- ताव नाइ-दूरम्मि सहिण-वक्कल-वसणि, तविय-कणय-अवदायदेह ससहर-वयणि ।
 मण-नीसारिय-राएण चलणालग्गएण, जंघा-जुयळेण गूढ-गुंफण-समग्गएण ।
 मयण-भवण-तोरण-सरिच्छ-उरु-जुएण, रसण-कलावह जोग्गेण विउल-नियंवएण ।
 सज्जण-चित्त-सरिच्छए अइ-गंभीरियए, सोहिय-नाहिए नाइ मयण-रस-कूवियए ।
 ५ डिंभ-मुट्ठि-गेज्जेण य तिवलि-अलंकिएण, उववासेहि सिन्नेण व मज्झिं किंसयरेण ।
 तव-निज्जिणियए नाइ मोह-तिमिरावल्लिए, हियय-पवेसण-कामए पुणु रोमावल्लिए ।
 पुण्णहं परिणामेहिं व दूर-समुन्नएहिं, सहइ सार-सिहिणेहिं य सुह-रस-पुण्णएहिं ।
 रेहइ सरस-मुणाल-सरिच्छेहिं बाहुएहिं, अहिणव-रत्तासोय-सरिच्छेहिं करयळेहिं ।
 कंबुय-परिमंडलए तिलेहालंकियए गीवए, वर-हारइ जोग्गाए अवंकियए ।
 १० अइसच्छहिं ससिंविंसरिच्छ-क्वोलएहिं, हरिणवहूसारिच्छेहिं तरळेहिं लोयणेहिं ।
 कडुय-तेल्ल-धारासम-नासा-वंसएण, दीहर-पम्हल-वंकेण-भमुहा-जुवलएण ।
 सुसिणिद्धेण अट्ठिदु-सरिच्छ-निडालएण, कुडिलें पट्ठिहिं संठिय-केस-कलावएण ।
 वाम-करेण य पवर-कुसुम-छज्जिय धरइ, सुललिय-दाहिण-हत्थेण कुसुमोच्चउ करइ ।
 संचरंति अन्नोन्न-विविह-तरु-वीहियहिं, तावस-कन्न मणोहर कुमरे दिट्ठ तहिं ।

[१७] ५. ला० काणण. ९ पु० कुमरे १०. ला० सुकुमारी ११. ला० अग्गओ
 १२. ला० थोवमतर ...लग्गओ

[१८] १ पु० गण-नीसारिय ५. पु० चिल्लेण व मज्झे ६. ला० निज्जिणिय नाइ...पुण
 ८. पु० सरिच्छहिं १२ पु० सुसिणिद्धेण अट्ठिदु . कुडिल १३ पु०-हत्थियण, ला०
 कुसुमच्चउ

१५ सा पच्छेवि तेण चित्तिं पेच्छह वण-वासे वि महुरया ।

जाएविणु थेवमंतरं विडवंतरि सविसेसु पुलइया ॥ १८ ॥

[१९]

जा मेल्लेवि सो वण-वास-वेसु
तो जलिय मयण-हुयवहु खणेणं
छज्जिय कुमुमाण भरेवि पट्ट
विणिगूहिवि तो मयणह वियारु

५ गउ तीए पासि तो पणमिऊण
भयवइ तुह वड्डउ तव-विसेसु
वत्थव्वउ सेयविया-पुरिए
पुणु तामलित्ति-नयरिहिं पहुत्तु
पुणु सिंहल-दीवह हउं पयट्टु

१० एक्कल्लउ पाविउ फलहएण
एहु को पएसु किं दीवु कोइ
तुम्हाण कत्थ आसमपयं ति

अणुहरइ विलासवइहि असेसु ।

संधुविकउ सुमरण-मारुएणं ।

सा नियय-वास-सम्मुह पयट्ट ।

लय-जालह नीसरियउ कुमारु ।

सा भणिय करंजलि विरइऊण ।

हउं पुरिसु विमूढ-दिसा-पएसु ।

नीसरिउ तत्थ दिव्वह गईए ।

तत्थ वि य कज्जु निवडिउ विसुत्तु ।

महु अंतरालि वोहित्थु फुट्टु ।

ता भयवइ कहहि अणुग्गहेण ।

किं जलहि-तीरु किं वा न होइ ।

साहेसु कवणु तुम्हहं वयं ति ।

सा कुमरु निएवि तक्खणे तं सवलंत-तिरिच्छ-दिट्ठिया ।

दिस जोएवि सज्झसा हया खणमेत्तं च अहोमुही ठिया ॥ १९ ॥

[२०]

तो अदिन्न-पडिवयण तहट्ठिया

सो वि विलक्खउ चित्तइ निय-मणि

ता किं पुच्छियाए कायव्वउ

इय चित्तेवि कुमरु वाहुडियउ

५ कहिं एवं वच्चइ त्ति चित्तितउ

सा वि तत्थ मंथरु वच्चंतिय

नियय-तवोवण-सम्मुह पट्ठिया ।

जुवइ तरुणि तावसि एगागिणि ।

अन्नु को वि माणुसु पुच्छेवउ ।

ठिउ पुणो वि लय-गहणंतरियउ ।

सविसेसिं जोयणह पयत्तउ ।

किंचि वि भूमि-भाउ संपत्तिय ।

[१८] १६. पु० विडवतरे

[१९] ४ ला० विणिगूहेवि ५ ला० पासु ६ ला० वट्टउ... पुरिसो ७. पु० देव्वह

८ ला० नयरि ९. ला० अंतराले ११ पु० इह को

[२०] ३. पु० पोच्छविउ ५. पु० कहि इह

एत्थंतरि अवलोइय पिट्टउ जाव न कोइ सत्तु तहिं दिट्टउ ।
 तो पच्छा पच्छिय मेल्लेविणु परिहिउ वक्कलु उकेल्लेविणु ।
 केस-कलाउ तीए परिमुट्टउ पयडिउ अंगहं भंगु विसिट्टउ ।
 १० बाहु-लयाउ दो वि उव्वेल्लिय विहिउ वियभणु सास पमेल्लिय ।

तं पेच्छेविणु कुमरु चित्तए हंत किमेरिसु केण कारणेण ।
 अहवा किं मज्झ एइणा इह-पर-लोय-विरुद्ध-चित्तिएण ॥२०॥

[२१]

इय चित्तेवि गिरि-नइ जाएविणु पाण-वित्ति किय फल गिण्हेविणु ।
 तो बहु काणणेसु हिडंतह कुमरह माणुसु न य पेच्छंतह ।
 सयलु वि वासरु समइक्कतउ पुव्व-विहारिणि चेव पसुत्तउ ।
 रयणिहिं जाममेत्तु जा अच्छइ ता कुमारु सुमिणंतरु पेच्छइ ।
 ५ किर कंचण-तरु-मुलि निविट्टह का एवि दिव्वित्थिय एसु तुट्टह ।
 ढोविय सव्विंदियहं मणोहर कुसुम-माल अमोइय-महुयर ।
 भणइ कुमार तुम्हे कुसुमप्पिय ता मइ कुसुमहं माल समप्पिय ।
 तुह निमित्तु पुव्वं पि वियप्पिय ता गिण्हह कुमार अवियप्पिय ।
 सा गिण्हवि किर सहरिसु पाविय कुमरिं कंठ-देसि आरोविय ।
 १० एत्तहि सारस-रवु वित्थरियउ कुमरु विउट्टउ विम्हय-भरियउ ।

परितुट्टउ कुमरु चित्तए आसन्न-फल एस सुमिणउ ।
 कन्ना-लाहं च सयए जेण इयारिणि चेव उवनउ ॥२१॥

[२२]

अहव अरण्णु एउ किह दोसइ को मह रण्णे वि कन्न दइस्सइ ।
 इय चित्तंतह सुमिण-पओयणु दाहिणु बाहु फुरिउ तह लोयणु ।

[२०] ७ पु० एत्थंतरे अवलोइउ ८. पु० पच्छिया उक्खिलेविणु १० पु० बाहुलयाओ
 ११ ला० पेच्छेवि, पु० किमेरिस वियाम कारणेण १२. पु० चित्तिएण

[२१] १ पु० गेण्हेविणु ३ ला० सयलो वि वायरु, पु० पुव्व-विहाणे ५. ला० मूले
 ६. ला० ढोइय ८. पु० गेण्हह ९ पु० गेण्हेवि कंठदेसि लभाविय १०. पु० एत्तहे
 ११. पु० सुमिणओ १२. पु० उवनओ

[२२] २. ला० चित्तित्तह

तो कुमरु चितइ मणे एरिसु रिसिहिं न वयणु होइ अन्नारिसु ।
 सउण सत्थु अणुक्कलउ दीसइ रणणे वि कन्नय-लाभु पयासइ ।
 ५ पर जा सुंदरि भुयण-असेसहं रायहाणि जा सयल-विलासहं ।
 सा य विलासवई वज्जेविणु अन्नहिं कन्नहिं न रमइ महु मणु ।
 सुमिणय-देवयाए पुणु वुत्तिय तुज्ज निमित्तु पुव्व-निव्वत्तिय ।
 अन्नए सरिसु न पुव्वहिं परिचउ ता स च्चिय पावेवि य निच्छउ ।
 जा मइं तावसि कलिल निरिक्खिय सा य विलासवइहिं सारिक्खिय ।
 १० जेण य विहि-परिणाम अर्चितिय कह वि हु सा वि होज्ज संपत्तिय ।
 अन्नह कह सा तावसि दीसइ किह वा मयण-वियारु पयासइ ।

अहवा जइ सा वि होसइ तहे लाहो वि हु तो अलद्धउ ।
 पडिवन्न-वयाए संजुओ विसय-पसंगु हवे विरुद्धउ ॥२२॥

[२३]

अहवा दंसण-सुहु पावंतह पिययम-गहिय-मग्ग-वच्चंतह ।
 वय-गहणं पि हु मज्झु पहाणउं इय चितंतह झत्ति विहाणउं ।
 नहयलि अंसुमालि उग्गमियउ नद्धु तिमिरु गिरि-गुह-संकमियउ ।
 रयणि-विओय-महा-दुह-पडियइं चक्कवाय-मिहुणाइं वि घडियइं ।
 ५ तो रम्मत्तणेण वण-भायह उक्कडयत्तणेण अणुरायह ।
 लोहवणीययाए तह सुमिणह आस-परत्तणेण तहे ठाणह ।
 तावसि-अन्नेसणह पयत्तउ काम-जरेण कुमरु संपत्तउ ।
 न य सा तावसि कत्थ वि दिट्ठिय वासरु रयणि तहेव य निट्ठिय ।
 तो कुरंगु जिह वग्गह भट्टउ वण-गइंदु जिह जूह-पणट्टउ ।
 १० तम्मि चेव काणणि हिंडंतउ कुमरु महंत दुक्ख संपत्तउ ।

इय तत्थ महंत-काणणि कुमरह कइय वि दिवस वोलिया ।
 न य कत्थ वि सा पलोइया मण-साहारण-सार-मूलिया ॥२३॥
 इइ विलासवई-कहाए भिन्न-वहण-संधो तइया समत्ता ॥

[२२] १. ला० लाहु ५ पु० परि, ला० भवणि ७ ला० तुज्ज ८. ला० परिच्चउ
 १२ ला० ताह लाहो वि हु तो ., पु० तहे लाहो वि अलद्धउ. १३. ला०
 तवे विरुद्ध

[२३] २. पु० मज्झ ३. ला० नहयले ..ओग्गमियउ ६. ला० आयरत्तणेण, पु० तहि
 ७. ला० अन्नेसणहं १० ला० काणणे

संधि-४

[१]

अन्नहि दियहि भमंतएण माहवि-लय-आलिगिउ दिट्ठउ ।

अइ-मणहरु सहयार-तरु तरुस समीवि कुमरु उवविट्ठउ ॥१॥

सा मुद्ध हरिण-लोयण वणम्मि
ता सुक्कहं पण्हं वित्थरंतु

५ तो वालिय-गीव सुविंभिण्ण
एत्थंतरि उद्ध-निवद्धएण
धवलेण य भूइ-विणिम्मिण्ण
रुद्धक्ख-माल दाहिण-करेण
वक्कलेहिं महंतेहिं परिहिण्हिं

१० सम्मुहं आवंतिय अइ-विसिट्ठ
तो उट्ठिवि पणमिउ तहि कुमारु
तीए वि सविसेसु पलोइऊण

जा अच्छइ चित्तंतउ मणम्मि ।

आयणिणउ मरमर-रवु महंतु ।

तद्विसि वित्थारिय दिट्ठि तेण ।

सोहंति य जडहं पवंधएण ।

रेहंति निडालह पुंडएण ।

धारंति कमंडलु वामएण ।

परिसुसिय-देह बहुविह-तवेहिं ।

मज्झिम-वय-तावसि तेण दिट्ठ ।

विणिगूहिउ सो मयणह वियारु ।

वाहप्पवाहु आमेल्लिऊण ।

देवि कमंडलु-सलिलु सिरि भणिउ सणंकुमारु चिरु जीवहि ।

गुरु-देवहं अणुभावएण हिय-इच्छिया मणोरह पावहि ॥१॥

[२]

चित्तइ कुमारु तो मणि पहिट्ठु

अह विमल-नाण-लोयण-समेउ

एत्थंतरि पुणरवि एउ तीए

उवविसह धरायलि इह पसत्थि

५ सविणउ कुमारु तो इय भणेइ

अह तेण पमज्जिउ धरणि-वट्ठु

किह एह वियाणइ भइं अदिट्ठु ।

किं वा न वि मुणइ तवस्सि-लोउ ।

सुह-वयणु पजंपिउ तावसीए ।

भणियव्वउं तइं सहं किंचि अत्थि ।

कीरइ जं भयवइ आणवेइ ।

वइसारवि तावसि पुणु निविट्ठु ।

[१] १. ला० दियहे २ ला० समीवे ... उवविट्ठओ ३. ला० हरिणि-लोयण...

चित्तितउ ४ पु० मरमर-रउ ५ ला० सुविंभिण्ण ६ ला० एत्थंतरे ७. ला० रेहति

९ पु० वक्कलिहिं महंतिहिं १०. ला० सम्मुह ११. ला० उट्ठेवि .. तहे १३.

पु० सिरे भणिउ

[२] १. पु० मणे ३ ला० सुह-वयणइं जपिउ ४ ला० धरायले ६. ला० तेण य मज्जिउ

भणियं च तीए निसुणह कुमार थिरु चित्तु धरेविणु थेववार ।
 इह भरहवासि कलहोय-वणु उववण-सुंदर-कंदर-रवणु ।
 गुरु-सिहर-निरुंभिय-गयण-मगु पज्जलिय-विविह-ओसहि-समगु ।
 १० अइ-मणहरु किन्नर-गीय-सोहु बहु-रयण-किरण-रंजिय-तडोहु ।
 निज्जर-ज्जरंत-ज्जंकार-रावु मणहर-फुरंत-सिहि-कुल-कलावु ।
 विज्जाहर-मिहुण-मणाभिरामु गिरि-पवरु अत्थि वेयइहु नामु ।

उभय-सेणि कुंभत्थलइं सिहर-दंत-धारंतु विहावइ ।

वियलिय-निज्जर-मय-सलिलु दीहर-दंतु दिसा-करि नावइ ॥२॥

[३]

तहिं गंध-समिद्धु पसिद्धु पुरु विज्जाहर-नयरहं जं पवरु ।
 तहिं नरवइ आसि सहस्स-बलो विज्जाहर-सामिउ पवर-कलो ।
 तस्साऽऽसि विमल बहु-गुण-धरिणी सुप्पभ नामेण य पिय-धरिणी ।
 ताण य हउं दोण्ह वि पाण-पिया नामेण मयणमंजरि दुहिया ।
 ५ विज्जाहर-लोयण-मोहणयं तो पत्त कमेण य जोव्वणयं ।
 एत्तहे विलासउर-सामियहो खयरिंदहो सिरि-मण-गामियहो ।
 मण-नंदणु नंदणु पवणेगइ सो जणएं चित्तिउ मज्झ पइ ।
 अह तेण सरिसु वीवाहु किउ अच्चंत वि सो मह पाण-पिउ ।
 मह नेह-विमोहिउ एग-रइ पडिक्खु कयावि न सो करइ ।
 १० अह निम्भर-पेम्म-परायणहं गउ को वि कालु सेविय-वणहं ।

विज्जाहरहं सलाहणिउ विसय-सोक्खु सुंदरु भुंजंतहं ।

को वि कालु तहिं वोलियउ मणहर-गिरि-काणण-माणंतहं ॥३॥

[४]

अह अन्न-कालि कीलानिमित्तु नहयलि विमाणु विरएवि विचित्तु ।
 आरुहवि पवर-सुह-संगयाइं दोण्ह वि अह नंदण-वणे गयाइं ।

[२] ७ ला० निसुणाहि ८. ला० भरह-वासे १०. पु० मणहर १३. ला० मिहर-दतु

[३] १. पु० पविद्ध २ ला० पवर-बलो ४. ला० दुन्दि ६. पु० एत्तह ..वयरिंदहु
 सिरिमणि ७. पु०- जणइ ८. ला० अच्चंतो, पु० महं पाणपिओ ९. पु० एगरइ...
 पडिक्ख...करइ १०. पु० पेम-१२ पु० तहिं वालियउ

[४] १. पु० तह अन्नकालि...विरइवि चित्तु २. ला० आरुहवि ..दोन्नि

तहिं नेह-महा-गह-कीलियाईं
 जाव अघडे निवडिउ खणाउ
 ५ अकहेवि पओयणु तक्खणेण
 पमिलाणु वयण-कमलं पि तासु
 न्रिय-ठाणह चलिय सिरोहरा वि
 इय सो संसार-असारयाए
 तो हउं अणाह जिंव दुद्धरेण
 १० सारसि जिह अणिवारिय भमंति

नाणाविह कीलहिं कीलियाईं ।
 पवणगइ कणय-सीहासणाउ ।
 संमिल्लिउ लोयण-जुयलु तेण ।
 अइ-रोहु पयट्टउ उद्ध-सासु ।
 तसु वाणि पणट्टिय सव्वहा वि ।
 पंचत्तु पत्तु पेच्छंति याए ।
 संगहिय सोय-गुरु-रक्खसेण ।
 धरणीयलि निवडिय तो धस त्ति ।

चेयण पावेवि जाव हउं उप्पएवि नहयलि पारद्विय ।
 ताव न पसरइ मज्झ गइ केण वि गरुयइं पाविं वड्ढिय ॥४॥

[५]

तो सुमरिय नहयल-गमण-विज्ज
 तो मइं परिचित्तिउ हा किमेउ
 तं दुक्खु धरेवि न सहिउ मणम्मि
 हा वल्लह सामिय जीव-नाह
 ५ हा दइय सलोणय रूववंत
 हा एग-चित्त हा लल्लिय-वाह
 तुहुं सामिय एउ भणंतु आसि
 तो मइं मेल्लेवि एक्कल्लएण
 हा कत्थ पयट्टमि किं करेमि
 १० हा विहि तइं किउ एउ अजुत्तु
 तइं सामिय मेल्लेवि मच्च-लोइ
 हा हा धरु वाहिरु सव्वु सुन्नु
 हा भयवडओ वण-देवयाहु

सा वि हु कुमार हुय अकय-कज्ज ।
 एयंपि दुक्खु निवडिउ अणेउ ।
 एक्कल्लिय रोवमि तहिं वणम्मि ।
 हउं कस्स वि मुक्किय तइं अणाह ।
 मइं छइडेवि पवसिउ कीस कंत ।
 उसरइ मरउं तुहु तणइ नाह ।
 महुं वल्लह तुहुं पाणह-वि आसि ।
 तं सव्वु अलिककउं किउ गएण ।
 कसु सरणु जामि कस्स व कहमि ।
 अवहिउ अकाले जं अज्जउत्तु ।
 केणावि सहारउ नाहिं ढोइ ।
 सोक्खाहं जलंजलि अज्जु दिन्नु ।
 मन्नावहु रुट्टउ मज्झ नाहु ।

[४] ५ ला० संमेल्लिय लोयण ६ ला० पमिलाण ११ ला० वेयण . नहयले १२. पु०
 मज्झ, ला० गरुयं पाविं पड्ढिय

[५] ३. ला० धरेवि ४ पु० कस्स व मुक्किय तइ ५. ला० सलोणय. छइवि ६ पु०
 मरउं...तणए .. ७ ला० सामि भणंतउ एउ ज्जासि ८ ला० मेल्लवि ११. ला०
 मेल्लवि...नाहि

किं सामि न उट्ठहि घरह जाहं अइ-गरुय वेल इह आगयाहं ।
 १५ हा सामि सिग्घु पडिवयणु देहि अहवा वि ममं चिय तत्थ नेहि ।

इय जा रोवमि तत्थ वणे ताव ताय-पिय-मित्तु गुणायरु ।
 पडिवज्जेवि तावसहं वउ आइउ देवनंदु विज्जाहरु ॥५॥

[६]

अह भणिउ तण वच्छे कहेहि किं पुत्ति मयणमंजरि रूपहि ।
 भयवं कयंतु विलसइ अणज्जु किं पुत्ति कयंतं विहिउ कज्जु ।
 भयवं अवहरियउ मज्झ कंतु किह पुत्ति तासु पहविउ कयंतु ।
 भयवं न किंचि कारणु मुणेमि मरणस्स सवित्थरु जं कहेमि ।
 ५ निवडिउ सहसा सीहासणाउ पर-लोइ पहुत्तउ तक्खणाउ ।
 जा वलियइ सोय-भुयंग-दट्ठ भयवं विज्जा महु पणट्ठ ।
 जंपिउ बाहोल्लिय-लोयणेण वच्छे अलमिह परिदेविण ।
 किं कीरइ एरिमु भवु असारु पहवइ कयंतु इह दुन्निवारु ।
 गवभत्थहं अह जम्मंतयाहं जणणीय वि अंकि पसुत्तयाहं ।
 १० बालहं वि कुमारहं तरुणयाहं मज्झत्थहं बुद्धहं गय-वयाहं ।
 ईसर-दरिद-जड-पंडियाहं सुहियाहं वि आवइ-खंडियाहं ।
 सव्वाण वि जीवहं निव्विसेसु उप्पज्जइ मरणु महा-किलेसु ।
 विस-सूल-विद्धइय-संभमेण जल-जलण-पडण-उल्लंबणेण ।
 माख्यनिरोह-सत्थाइएहि अन्नेहि वि विविह-उवदवेहि ।
 १५ देहंतरि तक्खणि जीउ जाइ वच्चंतह नत्थि परित्त काइ ।
 नर-तिरिय-मणुय-सुरवर सगव्व परिकुविउ कालु कवलेइ सव्व ।
 जे इंद करंति महा-विलास ताणं पि पहुच्चहिं मच्चु-पास ।

जो इंदाइ वि अवहरर तत्थ अन्नु माणुसु को सोयइ ।

वाएं नज्जइ हत्थि जहिं तत्थ बुद्ध किं पूणिय जोयइ ॥६॥

[५] १४ पु घरह

[६] १. ला० भणिय ...रूपेहि २. ला०. कयंति ३ ला० मज्झ...पहविय ५. पु०
 पर-लोए पहुत्तओ तो खणाउ ६. पु० महुं ९. ला० अक-पसुत्तयाहं १०. ला०
 बालह ११ पु० -दलिइ, ला० सुहियाहिं १२. ला० मरण १३. ला०
 विस-सूल- १५. ला० देहंतरे तक्खणे....वच्चंतहं १७. पु० जे १८. पु० अन्न को
 माणुसु १९. ला० वाइ, पु० निज्जहिं...पोणीय

[७]

- वच्छे न य किज्जइ एत्थ सोउ
 लक्खवि खण-भंगुर-संगमाइं
 सुमरेवि विसय विरसावसाण
 अइ-दुल्लहु लहिविणु मणुय-जम्मु
 ५ मइं भणियउं भयवं एवमेउ
 ता मज्झ अणुगहु पहु करेहि
 तिं भणिउ पुत्ति तुह एउ जुत्तु
 जेण य दारिदिय-दूहवाहं
 अवमाण-कलंकिं दूसियाहं
 १० दुक्खह उत्तारु न अन्नु कोइ
- अद्धुवु जाणेविणु जीव-लोउ ।
 आलोच्चिवि चंचल-इंदियाइं ।
 देक्खेविणु फलु असमंजसाण ।
 धन्ना करिंति पव्वज्ज-धम्मु ।
 वय-गहणि होइ पर दुक्खच्छेउ ।
 एस च्चिय तावस-दिक्ख देहि ।
 गिह-वासि दुक्खु महिलहं बहुत्तु ।
 विहवहं परिवज्जिय-वंधवाहं ।
 महिलहं पर-कम्मु करंतियाहं ।
 पव्वज्ज एकक पर सरणु होइ ।

अह पुणु अक्खहि एउ महं अचलिय-सम्म-विहाण-अणुट्ठिय ।
 कवणे कारणे पुत्ति तुहु नहयल-गामिणि विज्ज पणट्ठिय ॥७॥

[८]

- मइं भणिउ न याणमि झत्ति का वि नाणेण निरुविउ भयवया वि ।
 वच्छे गुरु-सोय-अभिहुयाए एउ सिद्ध-कूडु लंघिउ तुमाए ।
 सिहरम्मि पडिउ तुह कुसुम-दासु तिं विज्ज न पहवइ गइय-थामु ।
 भयवं विज्जाहिं वि अलमिमहिं इह-लोय-मेत्त-फल-साहयहिं ।
 ५ ता देहि दिक्ख करि महु पसाउ उप्पन्नउ वर पव्वज्ज-भाउ ।
 आऊच्छिवि तो मह ताउ तेण आणिय तवस्स पभावण ।
 इह सेय-दीव-उकंठयम्मि दिक्खय कुमार सोहण-दिणम्मि ।
 आयारु असेसु वि तेण सिद्धु जो तावस-धम्म किलोवइद्धु ।
 तो मज्झ करंतिहिं तवु विसालु वोलिउ कुमार इह को वि कालु ।
 १० अन्नहिं दिणि कुस-समिहा-निमित्तु गय जलहि-तीरे काणणु विचित्तु ।

[७] २. ला० लक्खेवि...आलोच्चेवि ४. ला० लहेविणु . करंति ६ ला० मज्झ ७ पु० ते...तुहु, ला० पुत्त .. ८ ला० दूहवाहु ९ पु० -कलकेहिं . महिलह, ला० करंतियाह १०. ला० दुक्खह ११ पु० अवलिय- १२. ला० पुत्तु, पु० पुत्त

[८] १. ला० याणउं भत्ति का वि ३. पु० तें ५. पु० महु ६. ला० आऊच्छेवि .. आणीय ७. ला० उक्कठयम्मि ८. ला० आयरु... धम्मे

मच्छरसायणु मयरहिउ पावियपउमञ्जायनिविट्टउ ।

गरुयउ नीरसु सत्त-धरु मुणि-वर-सरिसउ सायरु दिट्टउ ॥८॥

[९]

तं च सुमहल्ल-कल्लोल-मालाउलं विउल-विल्ललंत-संखउल-वेलाउलं ।

कहिं वि उदंड-डिंडीर-पंडुर-तडं कहिं वि जुज्झंत-संघडिय-जलकरि-घडं ।

कहिं वि मुत्ताहलालुद्ध-जलमाणुसं कहिं वि गुरु-रोस-पमुक्क-विसहर-विसं ।

कहिं वि परिहत्थ-मच्छेहिं उच्छालियं कहिं वि गुरु-मयर-कर-घाय-अप्फालियं ।

५ कहिं वि आरत्त-दीसंत-वर-विट्ठुमं कहिं वि लहरीहिं हललंत तीर-दुमं ।

कहिं वि उट्ठंत-आवत्त-अइ-दुग्गमं कहिं वि अन्नोन्न-जल-वन्न-नइ-संगमं ।

कहिं वि जालावली-जलिय-वडवानलं कहिं वि बहु-रयण-किरणेहिं रंजिय-जलं ।

एरिसं तीर-परिसंठिया सायरं गरुय अच्छरिय पेच्छामि रयणायरं ।

अह मइं दिट्ठ कुमार तहिं जलनिहि-जल-कल-कल्लोल-पणोल्लिय ।

१० कंतिहिं ससहर-रेह-सम फलहय-लग्ग कन्न एकल्लिय ॥९॥

[१०]

एरिसु निसुणेवि पमोय-सारु

चित्तइ निय-चित्ति सणंकुमारु ।

एहु ताव मणोरह-पायवस्स

दीसइ कुसुमुग्गसु सुह-फलस्स ।

तावसि कहेइ अच्छरिय-जुत्त

हउं तीए पासि तक्खणे पहुत्त ।

दिट्ठिय सा कन्नय अइ-पहाण

लायण्णे जाणिय जीवमाण ।

५ सित्ता य कमंडलु-पाणिण

आसासिय तेण सुसीयलेण ।

उम्मेल्लिय लोयण-जुयल ताए

ऊससिउ सरीरु ससज्झसाए ।

मइं वुत्तिय वच्छे धीर होहि

हउं तावसि मा तुहुं भउ करेहि ।

तो नयणेहिं अंसुय मेल्लिऊण

हउं पणमिय सविणउ उट्ठिऊण ।

वइसिवि बहु खिज्जिउ चित्तएण

मइं तीए भाउ लक्खिउ मणेण ।

१० चित्तिउ इमाए सुसहावयाए

भवियव्वु महाकुल-संभवाए ।

तो मइं उवणीयइ वर-फलाइं

कह कह वि तीए पडिगाहियाइं ।

[८] १२. पु० सतवरु

[९] २. ला० जुग्गत- ५ पु०प्रन्याम् “ कहिं वि आरत्त... ” तः प्रारभ्य कडवक-१०, पंक्ति-६ पर्यन्त पाठ न विद्यते ।

[१०] ७. ला० भय ८. ला० मेल्लेऊण, पु० पणविय ९. ला० वइसिवि

तो आहारु न अहिलसइ पाणवित्ति कह कह वि कराविय ।
नेविणु निय-आसमह पइ पच्छा कुलवईहि मइं दाविय ॥१०॥

[११]

विणएण पणय कुलवईहि सा वि अहिणंदिय सायरु भयवया वि ।
मज्झण्हावस्सउ किउ असेसु तो सा मइं पुच्छिय वत्त सेसु ।
वच्छे कहि तुम्हं तणिय वत्ति भयवइ निवासु पुरि तामलित्ति ।
मइं पुच्छिय का तुहुं कहिं पयट्ट किह एत्तिय वाहिय जलहि वट्ट ।
५ तो तोए सुदीहरु नीससेवि अहिययरु न सकिउ परिकहेवि ।
मइं चित्तिउ गरुय-कुलप्पसूय एह नूण का वि वर राय-धूय ।
ता किह अत्ताणउं परिकहेइ मह पुरउ लज्ज गरुइय वहेइ ।
ता किं मह एयए पुच्छियाए पुच्छिमि वइयरु कुलवइ इमाए ।
वासरु वि जाव वोलिउ कमेण किउ संझावस्सउ मुणिजणेण ।
१० तयणंतरु गय कुलवइहि पासि सा पुणु तहिं ज्ञाण-निविट्टु आसि ।
पणमेविणु पुच्छिउ महु कहेह भयवं किर कन्नय कवण एह ।

कत्थ जाय किह नीसरिय किह अवत्थ संपाविय एरिस ।
किं वा अगगइ पाविसइ भयवं कम्महं परिणइ केरिस ॥११॥

[१२]

उवओगु देवि तो मज्झ तेण साहियउं तवस्स पभावएण ।
एह तामलित्ति-नयरिहिं पसूय ईसाणचंद-नरनाह-धूय ।
भत्तार-सिणेह-परव्वसाए एरिस अवत्थ पाविय इमाए ।
मइं भणिउ किन्न एह कन्नय त्ति तिं जंपिउ कन्नय दव्वउ त्ति ।
५ भावेण य पुण भत्तार-जुत्त मइं पुणरवि पुच्छिउ किह भयंत ।
भयवंति साहिउ सुण इमाए निर-वर-वायायण-संठियाए ।
वट्टंतइ मयण-महूसवम्मि चल्लिउ अणंगनंदण-वणम्मि ।
कीला-निमित्तु मित्तेहि जुत्तु जसवम्म-नराहिव तणउ पुत्तु ।

[११] ३ ला० कह . यत्ति ..तामलत्ति ४. ला० कहि एत्तिय ८. ला० एयइ ९. ला०
वोलिय १४. ला० कम्मह

[१२] २. पु० इह, ला० इमाइ ३ ला० -सेणेह- ४. ला० तें ५. पु० भत्तारजुत्तु
६. ला० भासित सुण ८. ला० मित्तेहि

जोव्वण-विलास-रूवेहिं सारु नामेण य दिट्ठु सणंकुमारु ।
 १० भत्तारु पवन्नु मणोरहेहिं परिणीय न पुण पुव्वक्कएहिं ।

कइहिं वि दिवसेहिं वोलिएहिं जण-रवाओ एयए आयणिणउ ।
 राणं सो मरावियउ निदोसु वि किर दोस मन्निउ ॥१२॥

[१३]

सो देवि उवरि बद्धाणुराउ राएण वि माराविउ वराउ ।
 इय सुणेवि नेह-मोहिय-मणाए निय-मणि चित्तिउ एरिसु इमाए ।
 हउं तं चिय पिउवणु पाविऊण पंचत्त-गउ वि पिउ पेच्छिऊण ।
 पावुक्कड पाण परिच्चयामि किह विरह-दुक्खु दारुणु सहामि ।
 ५ इय चित्तिवि जायए अड्ढरत्ति नोसेस-राय-परियणि पमुत्ति ।
 कंचुइ-आरक्ख-समाउलाउ एगागिणि निग्गय राउलाउ ।
 अवयरिय विसालए राय-मग्गे अत्थमिय चंद वण-तम-समग्गे ।
 एत्थंतरि पर-जण-धण-हरेहिं सा गहिय महंतेहिं तक्करेहिं ।
 सुमहत्थ-वत्थ-आहरणु लेवि वेलाउलि तो विक्किणिय नेवि ।
 १० अह वव्वर-कूल-पयट्ठएण सा गहिय अयल-संजत्तिएण ।
 गेण्हेवि जाव कूलह पयट्ठु ता जाणवत्तु अंतरे विफुट्ठु ।
 एसा वि हु पाविअ-फलहएणं इह कूले पहुत्त ति-रत्तएणं ।

एरिसु पत्तु कुमारियए अग्गइ पुण भत्तारु लहिस्सइ ।
 भुंजेवि भोय करेवि वउ सफलउ माणुस-जम्मु करिस्सइ ॥१३॥

[१४]

मइं भणिउ किं न वावाइउ त्ति भयवं जो एयहे वल्लहो त्ति ।
 एवं ति पयंपिउ भयवया वि मइं चित्तिउ सोहणु सव्वहा वि ।
 गय^१सा वि रयणि दुइयइ दिणम्मि आसासिय सा मइं अवसरम्मि ।
 छइडहि विसाउ हो राय-पुत्ति अवलंबहि धिइ संतोसु चित्ति ।

[१२] १०. ला० परणीय १२. ला० राइ, पु० मारवियउ, ला० निदोसो...दोस-समजिउ

[१३] २. ला० सुणवि, पु० मणे ३ पु० पियवणु ..पंचत्तु. ४ ला० दुक्ख ५. ला०

एउ चित्तेवि ७. ला० विसालइ ९. पु० वेलाउले, ला० विक्कीय ११. ला०

गिणिहवि, पु० अतरि १२. पु० कुलि

[१४] १. पु० एहए २. ला० छन्नहि, पु० भो राय

- ५ एरिमु असारु संसारु एहु नाणाविह-दुक्ख-सहस्स-गेहु ।
 एत्थ य खलु सिमिणय-सन्निहाउ रिद्धीउ मणुण्णउ बहुविहाउ ।
 अमिलाण-कुसुम-समु जोव्वणं पि सुमुहुत्त-मेत्त-रमणीउ तं पि ।
 खण-मेत्त-दिट्ठ-नट्ठइं सुहाइं जिह नहयले विज्जु-विलसियाइं ।
 पियजणहं समागम तिह अणिच्च ठक्कुरहं भयट्ठहं जेम भिच्च ।
 १० गय-कण्ण-ताल-चलु जीवियव्वु खण-भंगुरु भवह सरुवु सव्वु ।

को संसारि सया सुहिउ कस्स व सयल मणोरह पूरिय ।
 कस्स न उप्पज्जइ खलिउ कस्स न आस-महद्दुम चूरिय ॥१४॥

[१५]

- इय दुक्खइं देक्खेवि पुत्ति तेण कीरइ धम्मज्जमु मुणिज्जेण ।
 तो तीए वि जंपिउ एवमेउ भयवइ पसाउ ता महु करेउ ।
 दुक्खह निदारणु सुह-निहाणु कीरउ अचिरेण वयप्पयाणु ।
 मइं वुत्तिय धीरिय पुत्ति होहि वय-गहणि बुद्धि मा तुंहं करेहि ।
 ५ जीवाण पढम-जोव्वणगयाण दुव्विसह होति इह मयण-बाण ।
 अन्नु वि मइं पुच्छिउ सावसाणु तुह वइयरु कुलवइ दिव्व-नाणु ।
 अह तेण असेसु वि मज्झ सिट्ठु जिह सेयवियाहिव-तणउ दिट्ठु ।
 ता म संतप्पहि निय-मणेण होसइ तुह संगमु सरिमु तेण ।
 सो अज्ज वि जीवइ दीह-आउ इय निसुणेवि तहि परिओसु जाउ ।
 १० अणुहुंजिवि सोहण सा अवत्थ निय-कण्हिं वल्लिय दो वि हत्थ ।
 अणहोतु वि निय-चित्तेण कुंडल-जुयलु उत्तारेवि दिन्नउं ।
 हारह कारणे खित्तु करु नियय-कंठु तो पेच्छइ सुन्नउं ॥१५॥

[१६]

तो जांव न किंचि वि तीए पत्तु ता पुणरवि ठाणे निविट्ठु चित्तु ।
 सा विलिय अलिय निय-चिट्ठिएण मइं वुत्तु पुत्ति किं संभमेण ।

[१४] ६ ला० सुमिणय-सन्निहाउ ७. पु० सुमुहुत्त ८ पु० खणमित्त ९. ला० हहट्ठहं, पु० जेव १० पु० ताल जण-जीवियव्वु, ला० खणहयुरु हवह

[१५] १. पु० दिक्खेवि २ ला० मह ३ ला० दुक्खह ४. ला० गहणे ५ ला० निसुणेवि १०. ला० अणुहुजिवि ११. ला० अणहुतु, पु०-जुयलुत्तारेवि १२. ला० नियय-कंठु

[१६] १. पु० जाव २ ला० चिट्ठिएण . वुत्त

- उचिया तुहुं दाणह एरिसस्स
सा पभणइ जं तुहुं आणवेहि
५ तो तावस-कन्न-विहाणएण
अह अन्न-कालि कुलवइ-भयंतु
सो जाव पत्तु सिरि-पव्वयम्मि
गय एह कुसुम-समिहा-निमित्तु
अह काए वि वेलए वोलियाए
१० एत्थंतरि पिट्ठि पलोयमाणि
सेय-जल-पवल-संसित्त-काय
अच्चंत-अरइ-परिगय-मणम्मि
सा पेच्छेविणु मइं भणिय राय-पुत्ति किं रुयहि अवारिउ ।
तीए वि जंपिउ अज्ज मइं भयवइ निय-वंधुयणह सुमरिउ ॥१६॥

[१७]

- मइं भणिय पुत्ति मा तुहुं रुवेहि
कुलवइ भयंतु जा एत्थ एइ
पडिवन्नु विलासवईए एउ
न य विहइ अइहि-बहुमाणु किं पि
५ न य पणमइ सुहुय-हुयासणस्स
लिहइ य विज्जाहर-मिहुणयाइं
मणहर करेइ जोव्वण-वियार
मिहुणाणुराय-सुह-संगयासु
मइं चित्तिउ वयह विसेसएण
१० मउ मयणि मयणु विलास-सारु
कइय वि दिवसइं परिवालएहि ।
ता सो तइं निय-वंधवहं नेइ ।
तद्विवसह न य पूएइ देउ ।
न करेइ कह वि कुसुमोच्चयं पि ।
न य विणउ अणुट्ठइ गुरुयणस्स ।
अवलोयइ सारस-जुयलयाइं ।
अवलोयइ अण्णउं वार वार ।
तूसइ सा पोराणिय-कहासु ।
गहियउं जोव्वणु एयहे मएण ।
जोव्वणु संभवइ न निव्वियारु ।
सो न अत्थि न य होइसइ जीउ को वि पाएण सदेहउ ।
जो जोव्वणु संपावियउ कुणइ कया वि वियारु न एहउ ॥१७॥

[१६] ४. पु० ता जं.. कायव्वउ १३. पु० रुयहि १४ ला० जंपिउ मज्झु

[१७] ४. पु० कुसुमुच्चयं ८. ला० मिहुणाणुराय- ९ ला० एयहे जोव्वण-मएण १०. पु० मयणे मयण

[१८]

- अह दुइय-दिवसि दिट्टउ इमाए वेढिउ पोफलि-तरु फणि-लयाए ।
 आसन्नु दिट्टु वर-हंसु तीए चाडुयइं करंतउ सहयरीए ।
 तो सुललिय-कर-पल्लवु धुणेवि बाहोल्लिय-लोयण नीससेवि ।
 नीसरिय झडत्ति तवोवणाउ मइं तीए असोहणु कलिउ भाउ ।
 ५ पेच्छामि ताव कहिं जाइ एह हउं गय पच्छइ पच्छन्न-देह ।
 अगहिवि कुसुमच्छज्जिय करेण कुसुमोच्चय-भूमिहि गय खणेण ।
 तो तरल-तार-नयणेहिं असेसु जोइउ कुमर सो वर-पएसु ।
 तो मइं परिचितिउ नियय-चित्ति किं एह एत्थ अवलोयइ त्ति ।
 जोएविणु दिट्टिए दीहियाए गय एह असोयहं वीहियाए ।
 १० अहमवि पेच्छमि घण-पत्त-जालि परिसंठिय केलि-वणंतरालि ।

अह तहिं पइसेवि तरु-गहणे तीए सुनिम्भर-प्राहहिं रुन्नउं ।
 दिन्नउ ओलंभउ विहिहिं निदिउं जम्मु रूवु तारुणउं ॥१८॥

[१९]

- कर जोडिवि निम्भर-रोइरीए इय घग्घर-वयणए भणिउ तीए ।
 हो भयवइओ वण-देवयाओ निम्भणेह वयणु मह अवहियाओ ।
 एसो च्चिय ताव हिं सो पएसु जहिं वल्लहु दिट्टउ पहिय-वेसु ।
 तो तावसि तेण वियाणिऊण हउं पुच्छिय सविणउं पणमिऊण ।
 ५ भयवइ तुह वड्डउ तव-विसेसु हउं पुरिसु विमूढ-दिसा-पएसु ।
 वत्थच्चउ सेयविया-पुरीए नीसरिउ तत्थ देव्वह गईए ।
 पुणु तामलित्ति-नयरिहिं पडुत्तु तत्थ पि य कज्जु निवड्डिउ विमुत्तु ।
 पुणु सीहल-दीवह हउं पयट्टु मह अंतरालि बोहित्थु फुट्टु ।
 एक्कल्लउ पाविउ फलहएण ता भयवइ कहहि अणुग्गहेण ।
 १० एहु को पएसु किं दीवु कोइ कि जलहि-तीरु किं वा न होइ ।
 तुम्हाण कत्थ आसमपयं ति साहेसु कवणु तुम्हहं वयं ति ।

[१८] १ ला० दिवसे....पोफलतरु ३ ला० पल्लव ५. ला० पेच्छमि ६. ला० आगहेवि,
 पु० -भूमिहि, ७. पु० -नयणिहिं ...जोविठ ९ पु० असोयह १० ला० -आले...
 वणतराले. ११. पु० तरुगहणे.. सुनिम्भर १२. ला० अस्सु

[१९] १. ला० जोडेवि.. -वयणइ ४ पु० सविणउ ७. पु० कज्ज ८. ला० सिंहल,
 पु० सीहल- १० ला० एह

इय पुच्छंतह मज्झ पुणु सज्झसेण पडिवयणु न भिन्नउं ।
मयणि वाम-सहावण नाइ मज्झ मुहि थंभणु दिन्नउं ॥१९॥

[२०]

अह केत्तिय-मेत्तु वि जाइऊण धीरत्तु चित्ति अवलंविऊण ।
अवलोइउ पिट्टु न वि य दिट्ठु कत्थ वि घण-काणणि सो पविट्ठु ।
ता एउ न निच्छउ हउं मुणेमि उप्पेक्ख एह एरिस कलेमि ।
किंवा वि विणिग्गउ महु मणाओ विज्जाहरु होवि नहंगणाओ ।
५ किं अज्जउत्त-वेसेण होवि उवलोहइ मइं अमणुस्सु कोवि ।
किं सुमिणु पलोइउ आलजालु किं वा तं दिट्ठउं इंदयालु ।
किं सच्चउं सो च्चिय अज्जउत्तु मइं पुच्छिउ तं तह विणयजुत्तु ।
अहवा जं होइ तमेव होउ हउं सहवि न सक्कउं तहो विओउ ।
महु जल्लिउ अंगु मयणानलेण परम्महिउ होइ विणु जीविण ।
१० ता करमि नियय-पाणह विणासु वंधिवि अइमुत्तय-लयहिं पासु ।
तो भयवईओ वण-देवयाओ कर जोडेवि अब्भत्थियाओ ।
साहेज्जह वइयरु वल्लहस्स तह कुसलु करेज्जह देहि तस्स ।

अन्नु वि जणणि-समाणियहे मज्झ अणुट्ठिउ एरिस कज्जह ।
तीए अकारण-वच्छलहे जाएवि भयवईए साहेज्जह ॥२०॥

[२१]

लज्जाए परव्वस हउं वि तीए साहेवि न सक्कउं भयवईए ।
एरिसु कुमार बहुविहु भणेवि वम्मीय-सिहरि तो आरूहेवि ।
लय-पासु निवद्धउ तक्खणेण तो मइं परिचित्तिउ निय-मणेण ।
भो नत्थि किंचि दुक्करमिमस्स अनिवारिय-मयण-महा-गहस्स ।
५ पइसिज्जइ पजलिय-हुयवहम्मि खज्जइ विस्सु बुद्धिज्जइ दहम्मि ।
कुलु सीलु धम्मु वज्जियइ लोइ मरणं पि न दुक्करु तस्स होइ ।

[१९] १३. ला० सुह-यभणु

[२०] २. ला० अवलोइय ..काणणे ४. पु० मह ५. ला० होइ ६. ला० इंदियालु
७. पु० पुच्छइ ८. ला० सहेवि....ताहे विओउ १२ पु० देवि तस्स १३. पु०
अणुट्ठिउ १४. पु० अकारणि वच्छलहि .साहिज्जह.

[२१] २. ला० कुमार, पु० सिहरे ४. पु० दुक्करमिमस्स, ला० महागयस्स ५. पु०
बुद्धिज्जइ ६. ला० लोए

इय जाव वियप्पमि निय-मईए गुरु-देवहं किउ पणिवाउ तीए ।
 सो पासउ दिन्नु सिरोहराए अप्पउं आढत्तु मुएवि ताए ।
 एत्थंतारि धाविय हउं तुरंति परितायह परितायह भणंति ।
 १० गय तीए पासि पासउ हरेवि मईं वुत्तिय सा उच्छंगि लेवि ।

तुह दक्खिण-महोयहिहि राय-पुत्ति किं एरिस्सु जुज्जइ ।
 किर आसन्ने वि चल्लिएहि वंधु मित्तु परियणु पुच्छिज्जइ ॥२१॥

[२२]

तइं पुणु पर-लोए पयट्ठियाए हउं कह वि न पुच्छिय पेच्छ माए ।
 हउं जणणिसमाणिय पुत्ति तुज्झ ता किं न पओयणु कहहि मज्झ ।
 तो इद्धी सयलु वि मह इमाए पलविउ आयणिणउ छन्नियाए ।
 इय लज्जिय-वयणए भणिउ तीए न य मह रूसेवउं भयवईए ।
 ५ लज्जाए एहु अवराहु सव्वु ता अम्ह पसाइं मरिसियव्वु ।
 अह सा मईं वुत्तिय राय-पुत्ति मा कोवासंक करेहि चित्ति ।
 परु जारिस्सु तारिस्सु मुद्धि होउ न य कोवु करेइ तवस्सि-लोउ ।
 साहेहि ताव किं तइं अउव्वु इह अइहि को वि दिट्ठउ सुरूवु ।
 पुणु भणिउ तीए सुलज्जियाए भयवइ असेस्सु निसुणिउ तुमाए ।
 १० ता किं पुणु पुणु मईं लज्जवेहि मईं वुत्तु पुत्ति तुहुं धीर होहि ।
 कुलवइ भयवंतु अमोह-वाणि आसन्नउ ता पिय-संगु जाणि ।

जइ इह काणणे आइयउ सो तुह वल्लहु जो तइं दिट्ठउ ।
 राय-पुत्ति तो तुह मिलइ सव्वउं जं कुलवइ उवइट्ठउ ॥२२॥

[२३]

ता एहि जाहं आसमपयम्मि तुह पिउ जोयावमि इह वणम्मि ।
 जं आणवेहि एरिस्सु भणंति संचलिय किंचि पहरिस्सु वहंति ।
 गय दो वि अम्ह आसमपयम्मि वइसारिय सीयल-उडवयम्मि ।

[२१] १०. ला० पासे ११. ला० -महोवहिहि १२. पु० आसणि

[२२] ३. ला० सयल ४. ला० -वयणइ ७. ला० मुद्धे, पु० होइ ९. ला० पमणिउ

१०. पु० वुत्त, ला० पुत्त १२. ला० जा तइ

[२३] ३. ला० गय अम्हे दो वि

- पट्टाविय तो मइं मुणिकुमार सव्वत्थ मुणिय-काणण-वियार ।
 ५ तुज्झं च्चिय अन्नेसण-निमित्तु जोवेह सयल-काणणु विचित्तु ।
 अहमवि य पुराण-कहा कहंति ठिय तीए पासि परिसंथवंति ।
 अह वणु भमेवि पच्चागएहिं मह साहिउ साहु-कुमारएहिं ।
 जिह सयलु वि वण-काणणु गविदु सो पुरिसु न अम्हहिं कहिं वि दिदु ।
 मइं चिंतिउ पुत्त करेमि काइं पर-कज्जइं होंति सुसीयलाइं ।
 १० सच्चं चिय किर वणु होइ जस्स सो च्चिय पर जाणइ पीड तस्स ।
 तो राय-पुत्ति परिसंथवेवि परियणु वि तीए सन्निहि धरेवि ।
 जीवियहु उवाउ न अन्नु कोइ किल काल-विलंविं एत्थ होइ ।
 सयमेव चलिय काणणु विचित्तु तुम्हहं कुमार जोयण-निमित्तु ।
 तमवस्सकज्ज-करणुज्जयाए दंसिउ तुहुं मह भवियव्वयाए ।
 १५ ता एहि सिग्घु आसम-पयम्मि अच्छइ विलासवई दुहिय जम्मि ।
 सा दड्ढिय विरह-हुयासणेण पर सुहिय होइ तुह दंसणेण ।

कन्नहे तीए अवंधवहे अन्नु न किंचि वि जीविय-कारणु ।
 तो कंठट्ठिय-जीवियहे करहि कुमार पाण-साहारणु ॥२३॥

॥ इइ विलासवई-कहाए विज्जाहर-संधी चउत्थिया समत्ता ॥

[२३] ५ पु० काणण विचित्त ८. पु० जह, ला० सयल ..अम्हेसि ९. ला० हुंति
 १२. पु० जीवियहि ..को वि, ला० न एत्थ १६. ला० तुहु १७ ला०
 कन्नहि १८. पु० -जीवियहि....सहारणु

संधि - ५

[१]

एरिसु वयणु सुणेवि तावसि-उवइदु ।

पाविउ रयण-निहाणु नावइ मणि तुदुउ ॥ १ ॥

- अह सो कर जोडिवि इय भणेइ कीरइ जं भयवइ आणवेइ ।
 तावसि अणुमग्गिं चल्लियउ तहिं दिव्व-तवोवणि पावियउ ।
 ५ पढमं पि पइद्विय तावसिया तो तीए विलासवई भणिया ।
 उद्वहि विलासवइ पुत्ति लहु आइउ दुवारि सो कंतु तुहु ।
 तो रुद्विय भणइ विलासवई वेयारहि भयवइ काइं मइं ।
 जो किर सुमिणम्मि वि दुल्लहउ सो किह पाविज्जइ वल्लहउ ।
 इय जाव न वालिय पत्तियई सन्निउ कुमारु तो पविसरई ।
 १० उवणीउ तस्स आसणु पवरु उवविदुतु तत्थ सहरिसु कुमरु ।
 तो तेण पळोइय राय-सुया अइ-सिसिर-मुणालिय-हार-जुया ।
 ओल्लरिय नलिणी-दल-सत्थरण सविसेस विहिय कामज्जरए ।

अह सा कुमरु निएवि सयणीय उट्ठिय ।

अभिंमंतरि वेगेण लज्जाए पइद्विय ॥ १ ॥

[२]

- तो तावसीए आसम-उचिउ कुमरस्स अणु सुंदरु विहिउ ।
 तावसि-वयणेण मराल-गई जल्लु गिण्हिवि पत्त विलासवई ।
 संठविय-सिहिण-वर-वक्कलया सव्वत्थ वि जोविय-दिसि-वळया ।
 लज्जाए वलिय वियसिय-नयणा कुमरस्स तीए धोविय चलणा ।
 ५ एत्थंतरि खर-किरणो तरणि गयणह मज्झ ठिउ दिवस-मणि ।
 तावस-लोएण य तत्थ खणे किउ सयल्लु वि नियय-निओउ वणे ।

[१] २. ला० पावेवि रयण-निहाणुं नावइ मणे ३. ला० जोडवि ..भणइ...आणवइ ४. पु०
 अणुमग्गि, ला० तवोवणे ५. पु० पइद्विया ८. पु० सुवणम्मि १०. ला० उवइदु १३.

पु० नियवि

[२] २. ला० गिण्हिवि ५. पु० एत्थंतरे

- आणीयइं फणसाइय-फलइं आहरियइं वर-निज्झर-जलइं ।
तो पाण-वित्ति सव्वेहिं किया एत्थंतारि जंपइ तावसिया ।
भो रायपुत्त तइं जारिसहं इह तावस-आसमे आगयहं ।
१० फल-मूल-वित्ति वक्कल-वसणो किं गउरउ कुणइ तवस्सि-जणो ।
तं एह विलासवई दुहिया मह पाणह पासह वल्लहिया ।
पुव्वहिं दिन्निय विहिणा वि सइं एवहिं संपाडिय तुज्झ मईं ।

तावसि एउ भणेवि सोयाउल-चित्ति य ।

वक्कलि वयणु ठवेवि रोएवि आदत्तिय ॥ २ ॥

[३]

- अह सा कुमरेण इमं भणिया भयवइ सयमेव सयाणिइया ।
संसार-सरूवु मुणेहि सइं तो किं आदत्तउं एउ तइं ।
ता तावस-कन्नइं धोवियं विणएण सलिलु मुहु धोवियं ।
अंतेण पमज्जिउ वक्कलहो पुणु तावसि उट्ठिय आसणहो ।
५ अह विहिणा पज्जालिउ जलणो हक्कारिउ सयलु वि साहु-जणो ।
सा निययाहरण-विहूसियया कुमरस्स करम्मि समप्पियया ।
तेण वि सा पढमं गहिय मणे पच्छा करयलि पस्सेय-वणे ।
भमियाइं असेसइं मंडलइं पणमिय भयवइ तावसि कुलइं ।
तावसि-आएसि सुत्थियइं उज्जाणि मणोहरि पत्थियइं ।

१०

सुंदरवणु नामेणं उज्जाणु रवणउं ।

दिट्ठउं दोहिं वि तेहिं आसम-आसन्नउं ॥ ३ ॥

[४]

- जहिं अणेय पायवा निसिद्ध-सूर-आयवा ।
असोय-आरु-आमला अंवाड-सेंदि-सिवला ।
कयंव-उंव-उंवरा कसेरु किं पि केसरा ।

[२] ७. पु० आणिवइ फलपाइ० ८. ला० कया १० ला० गउरउ कीरइ ११ पु० ते

[३] २. ला० -सरूव ३. ला० कन्नए धोवियं....धोवियं ६ पु० सनिययाहरण- ९. ला० उज्जाणे मणोहरे ११. ला० दिट्ठं

- करंज-खज्ज-खंजणा रिउंज-भुंज-अंजणा ।
 ५ नगगोह-सिग्गु-गंगया नारंग-पूग-नागया ।
 कक्कलोल-केइ-कंचणा धवाल्लि-धाइ-धम्मणा ।
 पियाल-पीलु-पिप्पला पलास-कैलि-वंजुला ।
 मायंद-कुंद-चंदणा कयंदु-तेंदु-वंदणा ।
 अंकोल्ल-विल्ल-मल्लिया वेइल्ल-सल्लईलया ।
 १० वहेड-ताडि-दाडिमी सिरीस-सिसवा-समी ।
 तलत्तमाल-तालया सेहाल-सेलु-सालया ।
 एरंड-चंड-पाडला फणस्स-सप्फ-पोफला ।
 मंदार-देवदारया हल्लिह-सिंदुवारया ।
 तिणीस-सत्तिवणया ससोठि-गंठिवन्नया ।
 १५ खज्जूरि-दक्ख-खीरिया जासोण-जाइ-जूहिया ।
 जंबीर-जंबु-अंवया वव्वुल-वेरि-निंवया ।
 विज्जउर-सज्ज-कुज्जया सभज्जुणेहिं विज्जया ।
 चिंचा य चारु चंपया कप्पूर-पारियायया ।

इय नाणा-रुक्खेहिं रमणीउ विहावइ ।
 २० तिहुयण-विम्हयणीउ नंदणवणु नावइ ॥४॥

[५]

- तं कुलहरु नाइ वणस्सइहे मेलावउ नावइ उउ-सिरिहे ।
 पवणह आवासु सुयंधयहो आययणु नाइ मयरद्धयहो ।
 तत्थ वि वरं-मालइ-वेढियं कप्पूर-रसेण य सिंचियं ।
 एलालयाहिं परिणद्धु घणं दिट्ठउं हरियंदण-वण-गहणं ।
 ५ तहिं लवल्लि-लवंग-लयाउलए तरु-पण-समुट्ठिय-ताल-लए ।
 महुयर-रुय-गीय-सुहावणए पइसेवि मणोहर-उववणए ।

[४] ६. पु० कक्कलोल- ९. ला०-विल्लि- १२ ला० सप्पु- १४. पु० ससुठि १५.
 ला० खीरया १६ ला० जंबीरि, पु० बोरि १७ ला० सभज्जुणेहिं विज्जया १८.
 पु० पारियायया

[५] १. ला० नाइ उक्कसिरिहे २. ला० दिट्ठं हरियदण

मलयानिल-संग-पणच्चिरिओ पेच्छड पियंगु-वर-मंजरिओ ।
 अन्नु वि हु तरु नाणाविहए अवलोयइ नयण-मणोसुहए ।
 तहिं दोणि वि नेहुक्कंदिठयइ सुमहंत-विलासेहिं संठियइ ।
 १० वासरु वि जाव वोलिउ सयलु रविणा विवज्जिउ गयणयलु ।

सिंदूरारुण-वण्णो दिणयरु अत्थमियउ ।

नहयल-रुक्खह नाइ पक्कउ फलु पडियउ ॥५॥

[६]

जाव सूरु अत्थमणु पावियउ ताव तिमिर-रिउ-सेणु धावियउ ।
 ताम चर व्व गय सूर-दंसिणो चडिय वास-तरु-सिरि सिहंडिणो ।
 सहइ संझआरत्तमंवरं पहर पडिय सूरस्स वंडवरं ।
 तिमिर-केस विरलेवि जामिणी पडिय नाइ रवि-विरहि कामिणी ।
 ५ वित्थरंति गयणम्मि तारया तुट्ट नाइ गयण-सिरि-हारया ।
 सरवरेसु कमळेहिं मउलियं नाइ मित्त-पडिवन्नु पालियं ।
 चक्कवाय-जुयलं पि विहडियं गरुय-विरह-तावेण विनडियं ।
 नासयंतु अइ-कसण-तम-मसी दुद्ध-धवलु अह उग्गओ ससी ।
 तं निएवि कुमरे सवित्थरो पल्लवेहिं किउ तत्थ सत्थरो ।
 १० तम्मि परम-आणंद-जुत्तयं तं सुहेण मिहुणं पसुत्तयं ।

उप्पन्नउ वीसंभो घण-नेह-समिद्धइं ।

जायए विमल-पहाए अह दो वि विवुद्धइं ॥६॥

[७]

एत्थंतरि कर-हय-तिमिर-करी नह-काणणि उद्दिठउ सूर-हरी ।
 ताव य कराल-रवि-सीह-भया तारय-कुरंग निम्मासु गया ।

[५] ७ पु० -संग य णच्चिरिओ...सजरीओ ८ पु० सव्वे वि हु १०. ला० वोलियु

[६] १. ला० तिमिर रिउ- २ ला० तम चर. पु० सूर-अंसिणो ३. पु० सूरस्स चवरं

४. पु० तिमिर-...रवि-विरह ५. ला० नाइ निसि-नारि-हारया ८. ला० उग्गड

९ ला० कुमरि ११ ला० -वीसहो १२ पु० जायइं . विवुद्धइं

[७] १. ला० -काणणे

- पिउ पेच्छि पयंगु पददूठ-मणा पविसिय सिय-पंकय-वयणा ।
 पवणुद्धय-पयलिय-पत्त-करा महुयर-अंकार-सुगीय-सरा ।
 ५ केसर-सुवण-गहियाहरणी नारि व्व नाइ नच्चइ नलिणी ।
 चक्काय-मिहुण-संजोयकरे वटंतइ तत्थ पहायभरे ।
 करणीउ करेविणु सुत्थियइं तो तावस-आसमे पत्थियइं ।
 सो कुमरु विलासवई-सहिओ तावसि-तावस-चरणहं नमिओ ।
 इय निच्चु विणय-करणुज्जयहं संपाडिय-मुणियण-कज्जयहं ।
 १० गय दिवस के वि अह अन्न-दिणे कुस-समिह-निमित्तु गयाइं वणे ।

नाणाविह-समिहाओ कुमरें गहियाओ ।

सुद्धभूमि सजडेहिं दब्भेहिं सहियाओ ॥७॥

[८]

- गहियइं तह फणसाइय-फलइं उच्चिणियइं कुसुमइं उज्जलइं ।
 सा पुण विक्खित्त विलासवई सरिए वि न कुसुमोच्चउ मुयई ।
 अह कोमल-पवण-पयंपियहिं कुसुमोच्चयम्मि कर-चप्पियहिं ।
 सुकुमाल-सरीर-पलोहियहिं आलिंमिय नावइ वण-ल्यहिं ।
 ५ उब्भिन्न-कुसुम-कलियाधरहिं नं जोविय रोमंचिय-तरुहिं ।
 बहु-कुसुम-गंध-लोदिल्लएहिं नं वेढिय भमर-जुवाणएहिं ।
 अह तीए कुसुम-छज्जिय भरिया वच्चम्मह एहि कुमरिं भणिया ।
 तो जाव न कुसुमोच्चउ मुयई तो कुमरु एउ मणि चितवई ।
 हउं नयण-मोहु पडु पाउरमि तो विप्पलंभु एयहि करमि ।
 १० पच्छन्नउ जोवमि किं करइ मइं विणु उप्पज्जइ किं व रई ।

आसन्ने वि ठिएण सो पडु पावरियउ ।

नासउ जिह अहमेण तिह ते अंतरियउ ॥८॥

[७] ५ पु० -गहियाभरणा ६. ला० वददंतए....पहायहरे ८. ला० तो कुमर ९. पु० -करणुज्जयह....मुणिवर- ११. ला० कुमरिं १२ ला० सजडेहिं

[८] १. पु० गहियइ ...उच्चिणियइ ३ पु० पयपिएहिं ७. ला० अह वीय कुसुम- ८ ला० कुसुमुच्चउ ...मणे, पु० चितवेई ९. ला० पाउरमी, पु० पायरमी... एयह करमी १०. पु० उप्पण्णइ किं धरेइ १२. ला० नास वि जिह

[९]

तो पदिठहिं तीए पलोइयउ न य दिट्ठु समीवि वि संठियउ ।
 मेल्लेवि गउ इय संभम-भरिया हा अज्जउत्त भणमाणिइया ।
 पुच्छिय छड्ढेविणु मुच्छियया सहसा धरणीयले सा पडिया ।
 तो कुमरु वियप्पइ एउ सई हा किं अणुचिट्ठिउ एउ मई ।
 ५ पडु मेल्लिवि तो आसासियया किं देवि विमुच्छिय पुच्छियया ।
 भणियं च तीए किं एउ पिया किं तं कहेहि कुमरें भणिया ।
 सा जंपइ कीस न दिट्ठु तुमं सो भणइ न याणमि देवि इमं ।
 हा कीस न याणसि कहहि लहुं उप्पन्नउ सज्जसु गरुउ महं ।
 एण्हिं चिय कीस न दिट्ठु मए परमत्थु कहहि जो किउ तुमए ।
 १० तो चितइ संक-परायणइ कायरइ होंति इत्थिहिं मणइ ।

जइ नवि फुडउं कहेमि तो अणहिउ लक्खइ ।

इय चितेवि कुमारो पड-वइयरु अक्खइ ॥९॥

[१०]

तो तीए वि सो विन्नासियओ पच्चउ पेच्छेवि पडो गहिओ ।
 इय निम्भर-पेम्म-परायणहं गउ को वि कालु सेविय-वणहं ।
 अह अन्न-दिवसे चितइ कुमरो वण-वासु सकामहं नाहिं वरो ।
 संपइ निय-देसह जाइयई तो पुच्छिय तेण विलासवई ।
 ५ जइ तुहु पडिहासइ ससि-वयणे ता करमि जत्तु देसह गमणे ।
 सा जंपइ जं पडिहाइ तुहं तं चेव य भावइ नाह महं ।
 पेच्छामि जत्थ तुम्हहं चलणे रइ मज्झ नाह एत्थं पि वणे ।
 जं जुत्तु तह वि अणुचिट्ठियइ किं अज्जउत्त मह पुच्छियइ ।
 तो जलहि-तीरे जाएवि कओ तरुसिहरे भिन्न-वोदित्थ-धओ ।

[९] १. ला० मेल्लवि २. ला० अणुचेट्ठिठ ५. ला० मेल्लवि ६. ला० कुमरि ९. ला० इण्हि १० ला० हुति ११ पु० कहेमि

[१०] १ ला० तीय, पु० विण्णासियउ, ला० पेच्छिवि ३. ला० कुमारी ५. पु० तुह ६. ला० पडिहासइ ८. पु० पुच्छियइ

१० दीहर-वंसम्मि सुउज्जलयं

बंधेवि महंतउं वक्कलयं ।

कइय वि दिवस गय एत्थंतरे आगय ।

निज्जामय-पुरिस लहु-वेडिय-संगय ॥१०॥

[११]

ते तावस-आसमि संपत्ता

दिट्ठ कुमरिं मुणि पुच्छंता ।

केण निवद्धु भिन्न-पोयद्धउ

भणइ कुमार एहु मइं वद्धउ ।

भणिउ तेहिं पुरीसोत्तिम सुव्वउ

दीवे महाकडाहे वत्थव्वंउ ।

साणुदेउ नामेण समिद्धउ

सत्थवाहु सव्वत्थ पसिद्धउ ।

५ तेण य मलय-विसइ वच्चंते

जाणवत्ते वेगेण वहंते ।

पेच्छेवि एहु भिन्न-पोयद्धउ

जलहि-तीरे जो तुम्हेहिं वद्धउ ।

तो गालवाहियहिं चडाविय

तुम्ह निमित्तु अम्हे पढाविय ।

ता अम्हहं पसाउ लहु किज्जइ

नंगरियइ पवहणि जाइज्जइ ।

कुमरें जंपिउ पाण-पियारिय

भद्दो अत्थि दुइज्जि भारिय ।

१० ते भणंति को दोसु भविस्सइ

चलउ सा वि किं भारु करिस्सइ ।

तो तावस-जणु आपुच्छेविणु

चलिउ कुमारु कंत गिण्हेविणु ।

तावस-लोए अणुगम्मतउ

तक्खणि जलहि-तीरि संपत्तउ ।

तो पणमेविणु सव्वे तावस पढाविय ।

तावसि सविसेसेणं कुमरेण खमाविय ॥११॥

[१२]

भयवइ पणमेवि विलासवई

घग्घरिय-कंठ निम्भरु रुयइ ।

भयवइ पुणु कइयहं हउं विमलं

पेच्छिस्सु वियसिउ तुह मुह-कमलं ।

[१०] १० ला० महत ११ ला० एत्थतर

[११] १ ला० -आसमं, पु० कुमरिं २ पु० केण निविद्ध ३. पु० पुरिस्सुत्तम ५ ला० वच्चंतइ जाणवत्तं.. वहतेइ ६. ला० पेच्छिवि ७ ला० अयालवाहियहिं. पु० अयालवाहियहिं ८. पु० पवहणे ९ ला० कुमरिं. दुइज्जिय ११ पु० गेण्हेविणु १२ ला० तक्खणे... तीरे

[१२] १. ला० घग्घरियकंठ २ पु० पेच्छिस्सु

निय-धरे जिह हउं वणवासे थिया तुह पासि वक्ख न का वि किया ।
मइं दुक्खु न जाणिउ किं पि वणी वीसारीय भयवइ तइं जणणी ।

५ तुह पाय-पसाइं पाण-पिओ भयवइ दुल्लहु वल्लहु मिलिओ ।
तइं पाण वि दिन्न मरंतियहे आसासिय वयणि कुलवइहे ।
एत्तिउ पर दुक्खइ मह हियए जं कुलवइ-पाय न दिट्ठ मए ।
केत्तिय गुण सुमरमि माए तुहं तइं सहं पुणु दंसणु होइ कहं ।
तो भयवइ भणइ उवाहुलिया हउं निच्छु वि तुह मणि सन्निहिया ।

१० ता तुहं सुमरेज्जसि पुत्ति ममं अणुयत्तहि तह निय-कंत्तिसिं ।

उत्तम-धम्म-पर गुरुयण-सम्माणिय ।

पुत्ति विलासवइ तुहं होज्ज स्याणिय ॥१२॥

[१३]

तो सा तहेव पाएहिं पडिया रोवंति य तावसि वाहुडिया ।
कुमरो वि विलासवई-सहिओ निज्जामय-सरिसु समारुहिओ ।
अह ते गालवाहिय-चडिया तहिं जाणवत्ते वेगेण गया ।
तो पवहणि तत्थ चडावियउ सत्थाह-सुए बहुमाणियउ ।

५ गय दिवस के वि अह अन्न-दिणे सर-वेगें वच्चंतए वहणे ।
जामिणिहि सेसु वट्ठइ पहरौ पासवण-कज्जे उट्ठइ कुमरो ।
अणुमग्गे तस्स वि वेग-जुओ सो साणुदेव सत्थाह-सुओ ।
तिं जंपिउ ठायसु ताव तुमं कुमरेण वि तं पडिवन्नु इमं ।
तो जाणवत्त-निज्जूह-ठिओ सत्थाह-सुएण य पेल्लियओ ।

१० पडियउ अणेय-जलयर-पवळे संसार-विसालए जलहि-जले ।
तो पुव्व-भिन्न-वोहित्थ-मयं कुमरेण झत्ति पाविउ फलयं ।
जीविय-सेसेण य दुक्ख-निही पंचहिं दिणेहिं लंघिउ जलही ।

[१२] ३. ला० पासे न का वि अवत्थ किया ४ ला० वणि ५. पु० पाय-पसाए,
पु० पाण-पिउ . मिलिउ ८. पु० माइ तुह... पुण ९. ला० मणे १२. पु० पुत्ति

[१३] १. पु० पायेहिं २. पु० -सहउ . समारुहिउ ३ ला० तें ५. ला० सरवेगि
वच्चतइ ६ पु० सेस वट्ठइ ..उट्ठउ ८. ला० वि तो ९. ला० जाणवत्ति १०.
ला० संसारविलासइ ११. ला० वोहित्थगय...पाविय फलयं

लेगाउ मलय-तडे जलहिहि उत्तिण्णउ ।

चितइ तो कुमरु निय-मणे अ विसण्णउ ॥१३॥

[१४]

अह पुण सत्थाह-सुयस्स कहं
ता अन्नु न कारणु संभवइ
ता मूढचित्तु सो वाणिथउ
सा पेम्म-परायणं एगे-रइ

वावायण-कारणु कवणु महं ।
जइ पर अहिलसइ विलासवइ ।
मह दइया-हियउं न जाणियउं ।
किह मह विओइ पाणे धरइ ।

५ तईयहं पडएण परिविखयया
ता तीए विणा किं निप्फलेहिं
ता हउं उल्लंवेवि तरु-सिहरे
इय मरण-विणिच्छउं तेणं किउ
दिदुठो य नाइ-दूरम्मि गरु

हउं जाव न दिदुठउ मुच्छ गया ।
मह अज्ज वि पाणेहि धारिएहिं ।
नासेमि पाण बहु-दुक्ख-भरे ।
दिसि-मंडलु तो निज्झाइयउ ।
थल-सिहरि पइदिठउ नीव-तरु ।

१० चितइ इह पायवे तुंगयरे
पिययम-विओय-संताविययं

उल्लंविऊण साहा-सिहरे ।
निच्चावमि हउं अप्पण हिययं ।

मरणावेसंमणु बहुविहु चितंतउ ।

नीव-तरुस्स तंले सो जीव पंहुत्तउ ॥१४॥

[१५]

तावं नाइदूरम्मि दिदुठयं
विविह-तीर-तरुसंड-मंडियं
धवल-विमल-सीयल-सुपाणियं
वियसंमाण-सयवंत्त-वयणयं

माणसं व धरणी-निविदुठयं ।
कुरर-कुंच-कलहंस-वडिडयं ।
सिद्ध-जवख-सुर-मिहुण-माणियं ।
नील-चारिरुह-लोल-नयणयं ।

[१३] १४. ला० मणि सुविसन्नव

[१४] २. ला० तो... ३. ला० याणियउं ४. पु० कह मह विओवि ५. ला० तईयहं
६ पु० धारियेहिं ७. पु० ओल्लेवेवि . दुक्ख-धरे ९ पु० गुरु थलसिहर-परिदिठउ,
ला० निव-तरु १० पु० पायवि १३ ला० निव-

[१५] २. पु० कुरर-कुंच-ला० कलहंस-वडिडय ४ ला० नीलवारिरुह-

५ कुमुय-गंड-सुविसटद्-हासयं
 पवण-चलिय-कल्लोल-बाहयं
 चक्कवाय-जुयल-पओहरं
 भमर-राव-पारद्ध-गीययं
 निच्चोल-कोल-खोहियं

वण-पराय-कुंकुम-विलासयं ।
 हंस-सद-नेउर-सणाहयं ।
 रत्त-कमल-दल-सोहियाहरं ।
 मिलिउ नाइ नारी-समूहयं ।
 मुणाल-नाल-सोहियं ।

१० गइंद-विंद-डोहियं
 रसंत-कंत-सारसं
 सुउच्छलंत-मच्छयं
 विलोल-लोल-नक्कयं
 लुडंत-पत्त-केसरं

भमंत-मत्त-रोहियं ।
 रमंत-नीर-माणुसं ।
 विसाल-नील-कच्छयं ।
 फुरंत-चारु-चक्कयं ।
 पलोइयं महा-सरं ।

१५. अह तहिं विहिहि वसेण निय-दइय-विओइउ ।
 कुमरे तडिहिं ठिएणं कलहंसु पलोइउ ॥१५॥

[१६]

सो य निय-कंत-विरहेण किर दुक्खिओ एवमाईहिं चिण्हेहिं उवलक्खिओ ।
 भमइ एगागि दस दिसउ अवलोयए करुणु कूएवि खणु निच्चलु झायए ।
 पिययमा-सरिस जा हंसिया पेच्छए हरिस-वियसंतु तहि सम्मुहो गच्छए ।
 अन्न जाणेवि सविसाउ विणियत्तए मरण-कय-चित्तु जलि अप्पउं घत्तए ।

५ जलइउ बुइडु पुणु रत्त-पंकय-वणे जलिय-जलणं कलेऊण पविसइ घणे ।
 चंद-धवलं मुणालं पि नो पेच्छए सरस-विस-गासु विस-सरिसु अवयच्छए ।
 पवण-वस-पडिय-तामरस-रस-पीयलं हणइ पंखाहि सर-पाणियं सीयलं ।

विरह-जलणेण जलियं वदुह-कारयं पुणु वि पुणु धुणइ निय-पिच्छ-पढभारयं ।
 सिसिर-जल-कणिहिं सिच्चंतु मुच्छिज्जए ससइ जा नलिणि-पत्तेहिं वीजिज्जए ।

१० सलिल-मज्झम्मि दट्टण नियच्छाहियं वहइ परिओसु दइयुंति चित्ताहियं ।

[१५] १४. पु० खुंढंत-पत्त- १६. ला० कुमरि

[१६] २. ला० दस-दिसिओ...कण.., पु० खलु, ला० निच्चलो ३. ला० तहे ४.
 ला० जले. पु० अप्पयं ७. पु० पक्खाहिं सरपाणिय ८ पु० निय-पेच्छ- ९. ला०
 जल-कणेहिं...., पु० वीजिज्जए १०. ला० परिओस

तं पेच्छेविणु चिंता कुमरह उप्पज्जइ ।

एसो वि दइय-विउत्तो विहिणा विणडिज्जइ ॥१६॥

[१७]

जा एसो वि विणडिज्जइ वराउ ता दुसहु पेम्मु विस-सम-विवाउ ।

पिय-विरह-दुक्खु जेण य मुणंति तेणेव य पंडिय परिहरंति ।

विल-मज्झि पविट्ठु भुयंगु जेव पेम्मह परिणामु रउहु तेव ।

ताव य पर जीवहं सोक्खु होइ जा चित्ति चहुट्ठइ जणु न कोइ ।

५ पिय-संगु कह वि पुणु विहिउ जेहिं सोक्खाण जलंजलि दिन्नु तेहिं ।

इय एरिसु चितइ कुमरु जांव कलहंसु वि विहिहि वसेण तांव ।

संपत्तउ कह वि परिभमंतु उहेसु एक्कु सारवरह कंतु ।

पत्त तहिं वि असणि-भय-विप्पणट्ठ भमिऊण विउल सर सुक्क-कंठ ।

अंगेण विरह-परिदुब्बलेण कूएवि असमत्थिय सोयएण ।

१० कुवलयच्छायाए वि सन्निविट्ठ सा तेण नियय कलहंसि दिट्ठ ।

अह सा पेच्छेविणु तक्खणेण तुट्ठउ कलहंसउ निय-मणेण ।

पेच्छेविणु कल-हंसु निय-जाया-घडियउ ।

कुमरह चित्तु वि तांव मरणह वाहुडियउ ॥१७॥

[१८]

तो चितइ कुमरु विवेय-जुउ कलहस-हंसि-संजोउ हुउ ।

तिह कह वि विहिस्स वसेण जए जीवंतहं पिउ माणुसु मिलए ।

कत्तो पुण उज्झिय-जीवियहं दीहर-संसार-पवासुयहं ।

ता पाण धरंतु अवस्स नरो उच्छाह-सत्ति-ववसाय-परो ।

५ आवइहि विसाउ न जइ करइ ववसाय-सरिसु तो फलु लहइ ।

अन्नं चिय नाण-महोयहिणा तहे एरिसु साहिउ कुलवणा ।

किर कंतु पाण-पिउ पाविहई भुयणुत्तम भोय वि भुंजिहई ।

[१७] १ ला० विस समु २ ला० -दुक्ख ३. ला० पइट्ठ ६. ला० कलहसो विहिहि

८. ला० एत्तहे वि असणि- १० पु० विसण विट्ठ .. हवि य.... १३. पु० ताव

[१८] १. ला० विवेय-जुओ ...हुओ ६ ला० महोवहिणा ७ ला० भुवणुत्तम

पच्छा य करेवि तवं विउलं मणुयत्तु करिस्सइ सा सहलं ।
 ता निच्छेउ कंत न मे मरइ कह कह वि सा वि जइ उव्वरइ ।
 १० विहिणो वि विचित्तइं विलसियइं कज्जइं संभवहिं अचितियइं ।

ता न वि किज्जइ इह मइ पाण-विणासणु ।
 पत्तयालु पुणु एउ जं तीए गवेसणु ॥१८॥

[१९]

इय एरिसु तेणं धरेवि चित्ति	नारंगिहिं विरइय पाणवित्ति ।
चल्लिउ जलहिस्स तडं तडेण	चित्तेण य आस-समुक्कडेण ।
संपत्तउ जोयण अद्ध जांव	सो जलहि-तीरि पेच्छेइ तांव ।
सुमहल्ल-लहरि-पेल्लिज्जमाणु	तहिं फलहु एक्कु आगच्छमाणु ।
५ तसु संमुहु जाव पयट्ठु धीरु	ता फलहु वि तं संपत्तु तीरु ।
कंठ-गय-पाण तम्मि य सुलगा	दिट्ठिय विलासवइ पड-समगा ।
तुट्ठउ कुमारु तो निय-मणेण	सा पच्चभियाणिवि तक्खणेण ।
निम्भरु रोवणहं पयत्ति देवि	आसासिय तें अंसुय फुसेवि ।
भणिया य देवि किइ तुहुं पहुत्त	सा भणइ सुणिज्जउ अज्जउत्त ।
१० मह पुण्ण-विहीणहि पिय तुमम्मि	अत्थाह-जलहि-जल-निवडियम्मि ।
तुम्हह सोएण य सत्थवाहु	आढत्तु करिवि अप्पणु पवाहु ।
तो मइं सहुं तसु वारण-निमित्तु	हुउ परियणु आउलु विगय-चित्तु ।

ताव य रयणि पहाया दिणनाहु समुग्गउ ।
 पवहणु व खित्ताहं(?) अन्नहं गमि लग्गउ ॥१९॥

[२०]

तो अवट्ठ अवट्ठ त्ति जंपत्तए कण्णधारे वराए धहावंत्तए ।
 रज्जु-परिवत्तणुज्जुत्त निज्झामया के वि वेगेण वाहिति आवल्लया ।

[१८] ८ ला० करेस्सइ ११. ला० किज्जइ ताव निय-पाण-

[१९] १ ला० नारंगेहिं पाणे... ७. ला० पच्चभियाणिवि ८ ला० रोवणेह पयत्ति

ति १०. ला० मह पुण्ण-विहीणहे ११. ला० तुम्हह.. करेवि.. १२ ला० आवल

[२०] १. ला० वहावंत्तए २. ला० वाहिति

के वि मउलंति अइ-दक्खिया सिय-वडं के वि संजमहिं विसमद्वियं धयवडं ।
तह वि जलच्छन्न-गिरि-सिहर-अब्भिट्ठयं जाणवत्तं खणेणेव तं फुट्ठयं ।

- ५ जलहि-मज्झम्मि सव्वो जणो विहडिओ नाइ गरुयम्मि जम-वयणए निवडिओ ।
तुज्झ पुण्णेहिं नीरम्मि रंगंतयं फलहमेयं मए नाह संपत्तयं ।
तत्थ लगाए उत्तिण्णउ जल-निही तं च दिट्ठो सि अणुकूलउ मे विही ।
इय निसामेवि कुमरस्स चित्ते ठियं पेच्छ भो सत्थवाहस्स किह च्चेट्ठियं ।
पेच्छ माया अहो तस्स संकप्पणा पेच्छ पावं कयं तेण दुट्ठप्पणा ।
- १० अहव किं एत्थ अच्छरिउ जाणिज्जए कज्ज-सिद्धी न पावेण पाविज्जए ।

जो जसु चितइ पावु पर-जणह अपावह ।
तं तसु वलिवि पडेइ कलुसिउं निय-भावह ॥२०॥

[२१]

पावायरणं वि हु माणुसाण अणुवाउ एहु इच्छिय-सुहाण ।
जहि पढसु वि अत्पणु संकिलेसु पच्छा पर-पीड महा-पओसु ।
ता किह एरिस आसय-वसेण इह कज्ज-सिद्धि लब्भइ जणेण ।
तह वि हु महंत मोहं सहाय अवियाणिय-सुह-साहण-उवाय ।

- ५ पावेसु वि पाणि पयट्ठयंति खणु अणत्थु नाऽलोच्चयंति ।
वेयारिउ मच्छउ जिह गलेण सुमहंतु दुक्खु पावइ खणेणे ।
तिह मूढ विवाय-सुदारुणाए लुब्भंति अत्थ-सुह-संपयाए ।
जाणेइ विरालिय दुद्ध-साउ पेच्छइ न पडंतउ लउडि-घाउ ।
इय सो एवं चिय चितयंतु तो कुमरु विलासवईए वुत्तु ।

- १० तुहुं अज्जउत्त किह निवडिउ त्ति किह वा वि जलहि उत्तिण्णउ त्ति ।

तो चित्तिउ कुमरेण पर-दोस-पयासणु ।
उत्तिम-पुरिसहं होई सुयणत्तण-नासणु ॥२१॥

[२०] ३ ला० अइ-दक्खिया ४ ला० खणेण व त ७ ला० तत्थ लग्गेइ.. च ददक्ख
अणु० १२ ला० वडेवि...कलुसिय

[२१] १. ला० पि हु ४ ला० मोहिं ५ पु० अणत्थु आलोच्चयति ७. पु० लुब्भंति
८. पु० ज्ञाणेइ, ला० लउडघाउ १२ पु० उत्तम-

[२२]

- इय चित्ति धरेविणु साहियउ हउं देवि पमाएं निवडियउ ।
तो पुव्व-भिन्न-फलहं लहिवी उत्तिण्णउ सायरु कह कहवी ।
गय का वि वेल तो भणइ पिया हउं अज्जउत्त निट्ठुरु तिसिया ।
अह तं सुणेवि जंपइ कुमरु इह नाइदूरे सुमहंत-सरु ।
- ५ ता एहि सिग्घु वच्चम्मह पिए जहिं दिव्व-सरोवरि देव-पिए ।
तं निमुणिवि चलय विलासवई मय-मत्त-महंत-गइंद-गई ।
थोवंतरु भूमिहिं जाव गया सक्कइ न चळेवि तिसाभिहया ।
जं तीए नियंओ वि अइ-गरुओ जं चिय अपारु सायरु तरिओ ।
जं चिय सुकुमालउं तीए तणु जं चिय वीलत्थउं हुयउं मणु ।
- १० जं चिय सन्निहियउ कंतु तहि तं पाय वहंति न रीणियहि ।

तो बुत्तिय कुमरेण जइ चलेवि न सक्काहि ।

इय नग्गोहह मूले तो देवि पडिक्खहि ॥२२॥

[२३]

- हउं देवि जाव तं सर-सलिलु आपेमि भरेविणु नलिणि-दल्लु ।
सा भणइ न वाहइ तेव तिसा तुह वयण-कमल-दंसण-सरिसा ।
सो भणइ देवि धीरिय हवही हउं एहु पत्तु मा भउ करही ।
तो विहिउ तेण पल्लव-सयणू ओढाविय पडु मोहिय-नयणू ।
- ५ भणिया य देवि तइं एत्थ वणे बहु-खुह-रोह-सावज्ज-घणे ।
पड-रयणावरिय-सरीरियए अच्छेवउं खणु वि सुधीरियए ।
तो जइ वि न चित्तह आवडइ पडिक्खु कया वि न सा करइ ।
पडिवन्नु कह वि चल्लिउ कुमरो तहिं पत्तु सरोवरि सिग्घयरो ।
बंधेवि विसालइ नलिणि-दले गहियउं जल्लु तह नारंगि-फले ।
- १० तो पडिमग्गेण पहावियउ तहिं वडह पएसि परावियउ ।

[२२] १ पु० चित्ते २. पु० -फउउ लहवी ३ ला० निम्मह तिसिया ५. ला० तहिं दिव्व-सरोवरि १०. ला० तहे . रीणियहे ११ ला० कुमरेण....चळेवि १२. ला० इह

[२३] ७ ला० से करइ ८ ला० सरोवरि ९. ला० नारंगफले १० ला० पहावियओ.... परावियओ,

भणिया मेल्लहि देवी पडु नयण-विमोहण ।

उट्ठेवि पियहि जहिच्छु आणु जलु सोहण ॥२३॥

[२४]

तो जाव न जंपइ तस्स पिया तो पुणु वि कुमरें इय भणिया ।
 परिहासु देवि मा तुहुं करही एहु नयण-मोहु पडु संवरही ।
 तो तह वि न जाव वाहरई आसंकिउ कुमरु वि चितवई ।
 इह नूण नत्थि सा देवि महं अन्नह न वि अब्भुट्ठेइ कहं ।
 ५ किह वा न पयच्छइ पडिवयणं इय चितेवि हंठोलिउ सयणं ।
 तो जाव न दिट्ठिय तहिं सयणे आसंक पडिय कुमरस्स मणे ।
 तह फुरिउ वाम-लोयणु असुहं उप्पन्नु कुमारह चित्ति दुहं ।
 अच्चंत-पयत्तेण वि धरियं तं नलिणि-पत्तु हत्थह पडियं ।
 पुणु सो अच्चंत-विसणु मणे तहि वुण्ण-वयणु तरलच्छु वणे ।
 १० हा देवि देवि देवि त्ति गिरो आढत्तु गवेसिवि सा कुमरो ।
 न य सा कत्थ वि लद्धा तहिं ससहर-वयणी ।

वालयथलिहि य दिट्ठ गुरु-अयगर-वहणी ॥२४॥

[२५]

तो वेवमाण-निवडिय-ट्ठियओ तीय वि अणुसारिं चल्लियओ ।
 दिट्ठो य तेण तरुवर-गहणे जम-दंठु नाइ निवडिउ भुवणे ।
 अलिउल-कज्जल-घण-कसिण-तणू विस-जाल-नित्त-भासुर-नयणु ।
 मुह-गहिय-नयण-मोहण-पडओ तस्स य गसणम्मि य वावडओ ।
 ५ बहु-रण-जीव-संहारणओ अयगरु सुमहंतु रूपावणओ ।
 सो पेच्छिवि चित्तिउ मज्झ पिया हद्धी इमेण सा खड्दिइया ।
 ता न मुणुणु दिवसु न वा रयणी किं गयणु एउ कि वा धरणी ।
 किं उण्हं कि वा सीउ महं किं दुक्खु एउ कि वा वि सुहं ।
 किं एहु सहससु किं वसणं किं जीवियवु किं वा मरणं ।

[२३] १२ ला० उट्ठिवि

[२४] ७ ला० फुरिय, पु० -लोयणहिं, ला० उप्पन्न, पु० चित्ते १०. पु० गवेसेवि १२.
 ला० वालयथलिहि दिट्ठा

[२५] ३. ला० -भासुर-वयण ४ ला० -पडड . वावडड ६ पु० पेच्छेवि ८. ला० उण्हं,
 पु० कि भावि सुह

१० किं कहि वि गयउ किं वा वि थिउ सच्चेयणु किं चेयण-रहिउ ।

इय अकहणिय अवत्था मुच्छाए लहेविणु ।

निवडिउ धरणिहि वीढि लोयण मीलेविणु ॥२५॥

[२६]

तो सरय-मत्तु जिह मत्तवालु

अह जल-निहि-मारुय-संगमेण

तो चित्तिउ अयगरु गरुय-देहु

ता हियय-निहिय-दइयंगएण

तिह मुच्छिउ अच्छिउ को वि कालु ।

कह कह वि लद्ध चेयण इमेण ।

देसंतरि जाव न जाइ एहु ।

अत्ताणं खावावमि इमेण ।

५ इह मज्झ मणस्स वि बहुमओ य

इय चित्तिवि गउ अयगर-सयासि

जिह कुपुरिसु को वि कयावराहु

चित्तेइ मयस्स वि पिययमाए

तो कुवियउ एहु गसिस्सइ त्ति

देवीए समागमु संगओ य ।

सो पुणु पेच्छेविणु कुमरु पासि ।

संकुडियउ अयगरु भय-सणाहु ।

दुल्लहउ समागमु मज्झ ताए ।

हउ उत्तमंगि लउडेणं झत्ति ।

१० तेण वि य गरुय-भय-कायरेण

उग्गिलिउ नयण-मोहणु खणेण ।

मंडलिहूय-तणु हुंकारु मुएविणु ।

ठियउ सु उब्भडउ फण-भोगु रएविणु ॥२६॥

[२७]

एहु दइया-देह-परिग्गहिओ

वच्छयलि देवि चित्तेइ कुमारो

पड-रयणु करेवि ता वच्छयले

अप्पाणउं उल्लंवेवि हउं

इय नेहे तेण पडो गहिओ ।

अयगरु न ताव भक्खइ सदारो ।

नग्गोहि चडेविणु तहि विउले ।

पाणह वि विणासणु तो विहउं ।

५ इय कलिवि विसाय-परिग्गहिओ

साहा-ठिएण पासो वलिओ

एत्थंतरि कंटु निरुंभियओ

भमियाइं व गिरि-तरु-काणणाइं

धरणीयले निवडिउ नं गयणु

नग्गोह-महादुमे आरूहिओ ।

किओ गीवहि अप्पा मोक्कलिओ ।

तो सास-पवेसो वि थंभियओ ।

निच्छुलियइं विणिण वि लोयणाइं ।

तो अणवसिहुयउं असेसतणु ।

[२५] १२. ला० वीढे

[२६] १ ला० सरय-मत्त ३. ला० चित्तेइ ५. पु० देवीइ ६ ला० एव चित्तिवि ७. पु० कुपुरिसु ९. ला० उत्तमंगे ११ पु० सुकार

[२७] १. ला० नेहि २. पु० वच्छयले ३. पु० नग्गोहे ५ ला० कलेवि, पु० परिग्गहिउ.. आरूहिउ ६. ला० पासउ, पु० किउ, . मोक्कलिउ ७. पु० निरु भियउ... सासपवेसु थंभियउ ९ पु० व्यसं सेसतणु—

१० उवरिं पुणु सा तसु हूय गई जा कह वि कहेवि न सक्कियई ।

जा अणुहविय न पुच्चहिं सुह-दुह अविहाविय ।

मरण-सहोयरि नावइ सा मुच्छ पराविय ॥२७॥

[२८]

जा थेव वेळ तिह अच्छियउ
कर-कलिय-कमंडलु-गहिय-जलो
सिंचंतउ गत्तई को वि रिसी
अह चितइ किह हउं धरणि-गओ

५ रिसिणा वि अंगु तह परिमुसिऊ
भयवं किं एरिसु पइं विहिऊ
निसुणेहि वच्छ हउं एत्थ वणे
दूरद्विण ता दिदठु तुमं
अप्पणु वावायण-उज्जयउ

१० तो चित्तिउ हा एहु कवणु नरो
पासउ उड्डेवि सिरोहरहे
किं वा मरियव्वय-कारणयं
चित्तंतु तुरिउ हउं चल्लियउ
मा साहसु मा साहसु करही

१५ एरिसु भणंतु हउं धावियउ

ता सुमिणइ जिह तिं पेच्छियउ ।

तावस-वेसेण षण्ठ-मलो ।

चेयण संपाविय तेण इसी ।

किं मंद-भग्गु अज्ज वि न मओ ।

कुमरेण भणिठ करुणा-रसिऊ ।

तेणावि तस्स एरिसु कहिऊ ।

कुस-समिह-निमित्तु पहुत्तु घणे ।

इह आरुहंतु नग्गोह-दुमं ।

मइं वयण-वियारिं लक्खियउ ।

दीसइ मरणज्झवसायपरो ।

वच्चइ सुपुरिस-निंदियइ पहे ।

इय पुच्छेवि करमि निवारणयं ।

ताव य तइं अप्पा मेल्लियउ ।

भो सुवुरिस अप्पा संवरही ।

तो वडह पएसि परावियउ ।

एत्थंतरे सहस त्ति तुह तुइउ पासउ ।

नाइ निरालंवस्स जोगिहि कम्मासउ ॥२८॥

[२९]

तो धरणिवट्ठि तुहुं निवडियउ मइं कंठ-पासु निच्छोडियउ ।

सित्तो सि कमंडलु-पाणियइं चेयण संपाविय कह वि तइं ।

[२८] १ ला० तहिं अच्छि० . जिह तं २ ला० कर-कमल-कमंडलु ५ पु० तहो

९. पु० वावायणु वियारे १३ पु० तुरियउ

[२९] १ ला० धरणि-वट्ठे, पु० तुहु, ला० उच्छोडियउ

- पच्छा वि अंगु मइं परिमुसियं एयं चिय सोम मए विहियं ।
 ता धम्मसील साहेहि महं ववसायह कारणु कवणु तुहं ।
 ५ विलिएण कुमारिं जंपियई भयवं किं कारणु पुच्छियई ।
 तिं भणिउ वच्छ सयलु वि कहही महु पुरउ लज्ज मा तुहुं करही ।
 सव्वस्स वि उवरि विसुद्ध-मणो जणणी-समु होइ तवस्सि-जणो ।
 अवियाणिय-वुत्ततो य हउं किं वच्छ हियाहिउ तुहु कहउं ।
 ता साहहि अह तें चितियउ मुणि एह अकारण-वच्छलउ ।
 १० सर्वस्स चेव अहवा गिहिणो माणणिय हवन्ति सया जइणो ।

इय चितिवि सेयवियापुर-निगमणाइउ ।

उल्लवण-अवसाणो वित्तंतु निवेइउ ॥२९॥

[३०]

- भणियं च तेण भो वच्छ इमो संसारु इंदयालेण समो ।
 इह सरय-काल-जलहर-सरिसं जीविउ अणेय-संपाडिय-मिसं ।
 कुसुमिय-तरु-सम रिद्धीओ सया सुमिणोवभोग-सरिसा विसया ।
 अंतम्मि विओय-सुदुग्गमइं पवराइं वि पिय-जण-संगमइं ।
 ५ ता एहु ववसाउ परिच्चयही तुहुं वच्छ कुसल-संचउ करही ।
 परिवज्जिअ-पाणो वि एत्थ जिओ कम्महेहिं भवंतरि कहमि थिओ ।
 इह जइ न कुसल-संचउ करई हिय-इच्छिउ किह तहिं फलु लहई ।
 कुंमेरेण भणिउ तो एरिसयं भयवं न किंचि अन्नारिसयं ।
 पर पिययम-विरह-महा-जलणू भयवं संतावइ मज्झ मणू ।
 १० खणि खणि मरणाउ विसेसयरं हउं सहवि न सक्कमि दुक्ख-भरं ।

ता भयवं नियमेण मरणुज्जय-चित्तह ।

साहहि को वि उवाउ दइया-विरहत्तह ॥३०॥

[३१]

- अज्जं चिय जें परभव-गयए महु होइ समागमु सहं पियए ।
 तो जंपिउ जइ निच्छउ मरही तो तुहुं उवाउ एरिसु करही ।

[२९] ५. पु० विलिएण ११ ला० चितेवि

[३०] २. ला० संपाडिय ६ ला० भवंतरे ७ ला० त फलु १० ला० खणे खणे
 मरणाओ.... सहेवि न सक्कउ दुक्करं १२. ला० उवाओ

[३१] १. पु० मज्ज मह...सह पियए

इहमत्थि मलय-पञ्चय-पवरे नाणाविह-अइसय-सिद्धि-धरे ।
 उत्तुंग सिहरु अइ-सोहणयं नामेण मणोरह-पूरणयं ।
 ५ दुक्खिय-जण-सेविउ सुह-चडणं किर तं च सव्व-कामिय-पडणं ।
 ता तहिं जाएवि समारूहहो हिय-इच्छिय पणिहाणु वि करही ।
 निवडेविणु उज्झिवि जीविययं वच्छ य पावेसि समीहिययं ।
 एरिमु निसुणेविणु हरिसियउ पणमेविणु तो मुणि पुच्छियउ ।
 भयवं तं कहिं उद्देसवरु साहेहि सव्व-कामिय-सिहरु ।
 १० तेण वि तं दूरह दंसिययं गयणग्ग-विलग्गु समूसिययं ।

तो मुणि नमेवि पयट्ठो चित्तिय निय-मारणु ।
 विविह-फलेहि करंतो पाणहं साहारणु ॥३१॥

॥-इइ विलासवई-कहाए विवाह-विओय-संधी पंचमी समत्ता ॥

संधि-६

[१]

- अह सो मलय-सम्मुहु वच्चंतउ तिहिं दिवसेहिं गिरिहिं पहुत्तउ ।
 सप्पुरिसाहिमाणि जिह तुंगइ आरूढउ गयणग-विलगइ ।
 अह मलय-महागिरि तेण दिट्ठु नाणाविहत-परिमल-विसिट्ठु ।
 एला-लवंग-लवली-वणेहिं कप्पूर-अयर-हरियंदणेहिं ।
 ५ विप्फुरिय फणस-पोफलि-फलेहिं उव्विल्ल वेल्लि-पल्लव-दलेहिं ।
 अंतियि-निरतर-तरणि-तेउ उच्छलिय-महुर-किन्नर-सुगेउ ।
 घण-किरण-नील-मरगय-तडेसु अविभाविय हरियंकुर-विसेसु ।
 नज्जंति तत्थ निज्झर-जलाइं फरिसेण य फलिह-सिलायलाइं ।
 कत्थ वि थिय कत्थूरिय-कुरंग उब्भड भमंति निब्भय भुयंग ।
 १० सिद्ध-वहु मुद्ध अंदोलयंति जहिं सुर वसंत सुर-वहु सुयंति ।
 कत्थ वि कल-कोइल-कलयलेण मंडियउ सिहिंदिहिं तंडवेण ।
 गुह-मुहहिं सीह जहि नीसरंति दप्पुद्धुर वानर बुक्करंति ।

अह सो दइया-सोय-विमूढउ कोइड-विवज्जिउ तहिं आरूढउ ।
 तुंगइ सिहरि मणोरह-पूरणि किउ पणिहाणु वि संगम-कारणि ॥१॥

[२]

- कर जोडिवि जंपिउ तो इमेण भो सिहर तुज्झ अणुभावण ।
 जम्मंतरे वि निय-वल्लहाए महु होज्ज समागमु सरिसु ताए ।
 एरिसु पणिहाणु करेवि तेण अप्पा मुक्कु निरवेक्खण ।
 एत्तहि हा ह त्ति भणंतएण कह कह वि गयण-गोयर-गएण ।
 ५ धुव्वंत-चारु-चीणंसुएण अइ-गुरुतर-वेग-समूसुएण ।
 वामंस-निवेसिय-असिवरेण संभमवस-वियलिय-सेहरेण ।
 अच्चंतो वि सोम सुदंसणेण चंदेण व गय-मय-लंछणेण ।

[१] १. ला० मलय-समुहु, पु० दिवसिहि २. ला० सप्पुरिसाहिमाणे...गयणगे.. ४
 ला०-अयर- ५ ला० उव्वेल्ल ७ ला० हरियंकुर ११. ला० सिहवेहिं १२.
 ला० सीह जिह....वोक्करति १३. ला०-विमूढओ . आरूढओ १४ ला० सिहरे. .
 कारणे

[२] १. ला० जोडवि.. तुज्झ २ पु० मह ४. पु० एत्तहे ५. पु० अच्चंत

सहस त्ति ललिय-दीहर-करेण अद्ध वहे गहिउ विज्जाहरेण ।
नीओ य सहाव-सुसीयलम्मि मणि-चंद-कंति-मेल्लिय-जलम्मि ।
१० संतावासय जलअ व हरम्मि चंदणतरु-तरुण-लयाहरम्मि ।

तो आसासिवि तेण य वुत्तउ भो सुपुरिस किं तइं आढत्तउ ।
तुहुं अणन्न-सरिसागिइ दीसहि एरिसु कज्जु कीस अज्झवसहि ॥२॥

[३]

तुहुं दीसहि उत्तम-गुण-सहाउ आगिइं पिसुणिय सप्पुरिस-भाउ ।
ता एरिसु किं अणुचिट्ठियं ति तइं इयर-पुरिस-अणुरूवयं ति ।
किं वा तं कारणु कहहि तो इ जइ अकहणीउ सुपुरिस न होइ ।
कुमरेण भणिउ तुह सज्जणस्स पर-उवयारेक्क-महा-रसस्स ।
५ नीसेस-दोस-परिवज्जियस्स पवियाणिय-पाणी-धम्मयस्स ।
किं अत्थि किंचि जं अकहणीउ ता सुणसु दुक्खु जं असहणीउ ।
पिययम-विओय-संतावियस्स अप्पउं वावायण-उज्जयस्स ।
रिसिणा एउ पडणु निवेइयं ति नामेण मणोरह-पूरणं ति ।
तो अनु-भवम्मि वि सरिसु ताए संगसु हवेज्ज मह पिययमाए ।
१० इय पणिहि करेविणु मइं विमुक्कु पर तुहु वसेण मरणस्स चुक्कु ।

एउ मज्झ मरियव्वय-कारणु पर तइं कीस धरिउ निक्कारणु ।
तो विहसेवि भणइ विज्जाहरु भो न किंचि ससिणेहह दुक्खु ॥३॥

[४]

नेहो हि सव्व-दुक्खाण मूलु नेहो हि महंतउ हियय-सूलु ।
नेहो च्चिय अविवेयह निवासु नेहो च्चिय दारुणु काल-पासु ।
नेहो च्चिय अगगल नेव्वुईए नेहो च्चिय वंधणु दोग्गईए ।
नेहो हि कुसल-जोयाहं सत्तु नेहो हि असज्झवसाय-मित्तु ।

[२] ११ ला० आसासेवि

[३] १. पु० दीसहि, ला० आगिइ २ ला० अणुचेट्ठिय ५ ला० पाणीय-धम्मयस्स १०.
ला० इह १२ ला० सिणेहह, पु० ससिणेहह कारणु

[४] १. पु० महंतउ

५ नेहो हि भवाडवि-सत्थवाहु नेहो हि सयल-दोसहं पवाहु ।
 नेहेण य जे अभिभूय पाणि परिणामु न पेच्छहिं ते नियाणि ।
 कालोच्चिउ कज्ज न जोवयंति सुह-कारणु धम्मु न सेवयंति ।
 जीविउ कुलु सीलु परिच्चयंति दारुणु विवाउ नालोच्चयंति ।
 परमत्थु वि तस्स न पेच्छयंति नेहेण अंध जिह अच्छयंति ।

१० लोहह पंजरि घल्लिय कत्थ वि सीह जेंव सीयंति समत्थ वि ।
 तिह पुरिसा वि हु सत्त-समिद्धा अच्छहिं दुत्तर-नेह-निवद्धा ॥४॥

[५]

विसयम्मि वि एरिस्तु ताव एहु किं पुणु अविसय-पडिलग्गु नेहु ।
 विसयम्मि नेहु जीवंतएण अविसय-सिणेहु पुणु सहं मुएण ।
 ता भो सुपुरिस छड्ढहि विसाउ अविसय-सिणेहु तुह खयह जाउ ।
 जोवेहि विवेग-पईवु लेवि अन्नाण-तिमिरभरु अवहरेवि ।
 ५ किह वा विचित्त-कम्मासयाण जीवाण विविह-भव-निवडियाण ।
 साहेहि पडण-अणुभावएण गइ एक्क होइ सहं संगमेण ।
 तहविह-परिणाम-अभावएण तो किं इमिणा आरंभिएण ।
 अहिलसियह साहणि पुणु उवाउ इह दाणु सीलु तवु गुण-सहाउ ।
 दिट्ठउ परमत्थ-वियाणएहिं सव्वेहिं सिद्धंत-कहाणएहिं ।
 १० न य दिट्ठउ अन्हु उवाउ कोइ अहिलसिय सिद्ध किर जेण होइ ।

एगोवगयउ पीइए पडेविणु भिन्नउं तह पणिहाणु करेविणु ।
 एत्थु वि निसुणसु वित्तिस-चित्तइं गहवइरियाइं खयह संपत्तइं ॥५॥

[६]

निसुणहि जं वित्तु अईय-कालि एत्थेव मलय-मंडल-विसालि ।
 कणियार-सिवद्धि य सन्निवेसि सामिलउ नाम गहवइ अहेसि ।
 नामेण य तसु अमणाभिराम आसि च्चिय मेहिणि सीह-नाम ।
 भत्तारु इट्ठु सो पुण इमीए जीवाउ वि वल्लहु मेहिणीए ।

[४] ५. पु० महाडवि-१० ला० पजरे ११ ला० दुत्तरे नेह-वद्धा

[५] ३. ला० विवाउ ४ पु० जोवेहि विवेगि पईउ.. अवहरेह ८ ला० साहणे ९ पु० सव्विहिं

[६] १. ला० अईय-काले ..मडले विसाले

५ तसु रेसिं सा किर मरु मरेइ सो पुण तहे कहइं संवरेइ ।
 एवं च परोप्परु दुहं वि ताण संगम-विओय-इच्छंतयाण ।
 जिह रोज्झ-बळेइह धुरगयाण गउ को वि कालु तिह धरि ठियाण ।
 अह अन्न-कालि कस्स वि मुहेण आयणिउं कामिय-पडणु तेण ।
 तो निय-भज्जा-निव्वेय-जुत्तु इह सव्व-काम-पूरणे प्रहुत्तु ।
 १० आरुहेवि सिहरे अइ-दुक्खिणण तो एरिसु किउ पणिहाणु तेण ।

मा जम्मंतरि वि मह भारिय होज्ज एह असुहत्थिय-कारिय ।
 इय एरिसु पणिहाणु करेविणु भंजिउ तें अप्पाणु पडेविणु ॥६॥

[७]

सो ताव मरिवि गउ निय-गईए एत्तहि एहु वइयरु मुणिउ तीए ।
 तो गंहिय गरुय-उव्वेव्वएण इह पडणि पहुत्तिय तक्खणेण ।
 भत्तार-सिणेह-परव्वसाए पणिहाणु वि एरिसु कियउ ताए ।
 भो सिहर मणोरह-करण-सज्ज जम्मंतरि सो च्चिय कंतु देज्ज ।
 ५ एरिसु मणेवि अप्पाणु मुक्कु तीए वि तहेव कयंतु दुक्कु ।
 दोण्ह वि अन्नोन्न-विरुद्धयाण तक्कमि न मणोरह पुण्ण ताण ।
 ता किं इह जुत्ति-विवज्जिणण निप्फल-अप्प-वह-कुचेट्ठिणण ।
 साहेहि ताव तुह पिययमाए किह कइयहं हुयउ विओउ ताए ।
 तो कुमारु वि चित्तइ निय-चित्ति एहु नहयरु सुंदरु जंपइ त्ति ।
 १० साहेमि ताव वइयरु इमस्स अक्खिउ अयगर-वित्तंतु तस्स ।

दित्रसु तइज्जउं एयह वित्तह एउ दुक्खु न नियत्तइ चित्तह ।
 तं निमुणेवि भणइ विज्जाहरु केत्तिय दूरे वित्तु एहु वइयरु ॥७॥

[६] ५. पु० पुण तह ६. पु० दुह ७. पु०-बळेइह धरिहियाण

९ ला० -भज्जा य निव्वेय-, पु० काम-पूरण १२. ला० ति

[७] १ ला० मरेवि . एत्तहे २ ला० पडणे ३ ला० कियउ ६. पु० अण्णोअण्ण

९. पु० इह नहयरु १०. ला० वइयरमिमस्स १२ पु० दूरि वित्तु एह

[८]

- कुमरेण कहिउं दस-जोयणेहिं एयह उद्देसह समहिएहिं ।
 इय सुणेवि भणिउ विज्जाहरेण जइ एरिसु ता अलमुव्वेवण ।
 न विवन्नियं तुह पिय निच्छएण तो सायर पुच्छिउ सो इमेण ।
 किं कारण किह वा, तुहुं मुणेहि अह तेण वि जंपिउ भो सुणेहि ।
 ५ वेयड्ढ-महीहर-सेहराए उत्तर-सेढीए मणोहराए ।
 देवोवम-विज्जाहर-निवासु पुरु अत्थि गयण-वल्लहु पयासु ।
 तहिं बहु-विज्जाहर-राय-राउ मणि-मउड-किरण-विच्छुरिय पाउ ।
 विज्जा-वल-गव्विउ गरुय-तेउ सिरि-चक्कसेणु नामेण देउ ।
 इह सिद्ध-खेत्ति पारुडु तेण वर-विज्जा-साहणु दढ-मणेण ।
 १० सा पुणु अप्पडिहय-चक्क-विज्ज भो सुपुरिसं दुक्ख-पसाहणिज्ज ।
 तहिं ताव दुवालस-मास चेव विहिणा किय पुव्वहिं पुव्व-सेव ।
 अडयालिसं चिय जोयणाइं किय खेत्त-सुद्धि सोहिवि वणाइं ।

सव्वहं जीवहं अभउ दयाएवि सत्त दिवस जा हिंस निवारेवि ।
 तो सव्वत्थ धरिय विहियायर नियय-सरीरभूय विज्जाहर ॥८॥

[९]

- अह सो पहाण-सिद्धिहि निमित्तु एक्कल्लउ चेव सुधीर-चित्तु ।
 निम्मलउ फलिह-मणि-वलउ लेवि पूयाविहाणु सन्निहि करेवि ।
 एत्थेव सिद्धिनिश्रयाभिहाए अच्छइ पविट्ठु मलयह गुहाए ।
 किय मुढा-मंडल देह-रक्ख पारुडु जावु तो सत्त-लक्ख ।
 ५ पूराणि सत्त-दिवसइं सुहेहिं तसु सरिसइं पणइ-मणोरहेहिं ।
 रयणीए इमीए वि वोल्याए तसु विज्ज-सिद्धि होसइ पहाए ।
 मह सामिहि सुह-पुण्णोदएण इउं जाणमि तो इय कारणेण ।

[८] २. ला० सुणवि, पु० भणियटं ४. पु० किह कारण तुह ७ पु० -किरण-
 विच्छुरि-पाउ ८. पु० -गव्विय ९ पु० सिद्धि-खेत्ति

[९] ३. ला० मलय-गुहाए ४ पु० जाव

दस-जोयण-भूमिहि सन्निविट् सा निच्छउ तुह पिय न वि विणट् ।
 जम्हा विज्जाहर-सामि कज्जि उज्जय रक्खिस्सहिं किं न स ज्जि ।
 १० कीडियह वि रक्खिज्जइ विणासु किह माणुसु मरइ तहा पयासु ।
 मइं तुहुं वि इमेण वि कारणेण कह कह वि धरिउ धावंतएण ।
 इय निसुणेवि कुमारु सयत्तउ नियय चित्ति चित्तिवि आढत्तउ ।
 जुत्ति-जुत्तु विज्जाहरु भासइ तो जीवंतिय महु पिय होसइ ॥९॥

[१०]

अन्नह कह तिह पड-पाउयाए केवल पड-गसणु वि होइ ताए ।
 किह तक्खण-भक्खिय-माणुसस्स कुंडलि-करणं चिय अयगरस्स ।
 चित्तिवि विज्जाहरु तेण जुत्तु भो सुपुरिस तइं महु विहिउ जुत्तु ।
 इय चक्खेण-पहु-वइयरेण आसासिउ मह मणु तक्खणेण ।
 ५ तो सज्जण तइं अवहरिउ सोउ तुह सामि समीहिय-सिद्धि होउ ।
 मह ताव चित्तु मरणह नियत्तु वच्चामि निरुवणि करमि जत्तु ।
 वारिउ कुमारु विज्जाहरेण अलमिह सप्पुरिस किंलेसिएण ।
 अइमेव देव-सासणु करेवि परिपुण्ण-मणोरह तो हवेवि ।
 पुच्छवि विज्जाहर निरवसेस ठाण य पडिरक्खिय नियपएस ।
 १० कल्लि च्चिय तुह पिय संघडेमि दिव्वंतराए जइ न वि पडेमि ।
 तो उवयारि अलंघिय-वयणउ मित्तु एहु पडिवन्न-पहाणउ ।
 जं चिय किं पि भणइ तं किज्जइ इय चित्तेवि कुमरें मन्निज्जइ ॥१०॥

[११]

वोलीणउ वासरु रयणि पत्त ठिय दो वि विसिट्ठ-कहा-पसत्त ।
 तो अद्ध-जाम-अवसेसयाए रयणीए सुहेण वि वोलियाए ।
 जाव य संसेविउ सुर-गणेण उज्जोविउ नहयलु तक्खणेण ।
 विणु पवणि संचल्लिउ समुहु हल्लिउ तह मलय-महागिरिंदु ।

[९] १० ला० कीडियहे १२ ला० पु० सइत्तउ, ला० चित्ते चित्तिवि ।

[१०] १ पु० कहविह ३. ला० चित्तेवि ४. ला० महु ५. पु० होइ ६ ला० निरुवण

८. ला० करेमि पडिपुत्त ९. ला० पुच्छेवि १०. ला० कल्ले .तुहु ।

[११] ४ ला० पवणे -

५. बहु-तूरसह-पसरिउ निनाउ
 गिज्जंत-परम-मंगल-पहाणु
 उट्टिउ विज्जाहरु संभमेण
 भो। पेच्छ, पेच्छ, अच्छरिउ एउ
 संपन्निय सामिहि विज्ज-सिद्धि
 १० पेच्छंतह दोण्ह वि आयरेण

गयणेण य खयर-विमाणु आउ ।
 अइ-मणहरु नावइ सुर-विमाणु ।
 बोल्लाविउ कुमरु वि तो इमेण ।
 सिरि-चकसेणु एहु जाइ देउ ।
 तो पेच्छहि एयह दिव्व-रिद्धि ।
 बोलिउ विमाणु बहु चडयरेण ।

गलिय रयणि उग्गमिउ दिवायरु कुमरु लेवि चलिउ विज्जाहरु ।
 मलय-सिहरि नेव्वुइकर-नामि पाविय दोण्ण वि मण-अभिरामि ॥११॥

[१२]

विज्जाहर-गरुय-सहा-निविद्धु
 पणमिउ पहट्ट-विज्जाहरेण
 दिन्नइं अणुरुवइं आसणाइं
 कुमरह वित्तंतु सवित्थरेण
 ५ पिययम-विओय-संतत्त-देहु
 भणियउ कुमारु खयरहिवेण
 अज्जेव तुज्झ पिय संघडेमि
 एत्थंतरि जाइ खणहु जाम्भ
 तो चक्कसेण-पाएहि पडेवि
 १० अवहाणु देवि निसुणेहु देव

सो चक्कसेणु खयरिदु दिदु ।
 कुमरेण वि ओणामिय-सिरेण ।
 पहुणा क्याइं संभासणाइं ।
 साहियउ तस्स विज्जाहरेण ।
 मइं पडण-पडंतउ धरिउ एहु ।
 भो सुपुरिस मा तप्पहि मणेण ।
 वित्तंतु जांव सव्वहं लहेमि ।
 आगय विज्जाहर दोण्णि ताम्भ ।
 एगेणाऽऽहत्तउं परिकहेवि ।
 आएसु करंतिहिं तुम्ह चेव ।

सयल वणंतराइं हिंडंतेहिं
 गरुय-काय-अयगर-भय-तट्ठिय

तह जीवोवघाउ रक्खंतेहिं ।
 अम्हेहिं नारि मणोहर दिट्ठिय ॥१२॥

[१३]

तो उत्तरिउ सा मेल्लिऊण
 हा अज्जउत्त इय जंपमाणि

पल्लव-सयणीयह उट्ठिऊण ।
 तहिं एक-पएसि पलायमाणि ।

[११] ५. पु०-पसरिय ६. पु०-मणहर १२. ला०-सिहरे ...नामि. दोन्नि. अभिरामि ।

[१२] १. ला० चक्कसेण ५. ला० पडणि— ७ पु० अज्जे वि, ला० जाव ९
 पु०-पायहि १० ला० निसुणेहिं ..करंतेहिं १२ ला० अम्हे नारि

[१३] १. पु० उत्तरो सा

- अम्हेहिं वावत्तिहिं भीयएहिं उक्खित्त देव दोहिं वि जणेहि ।
तो मुक्क मलय-सिहरम्मि नेवि पल्लव-सयणीउ विणिम्मवेवि ।
५ तहिं मुच्छिय अच्छिय को वि कालु अणुहुंजिवि दुक्खु महा-विसालु ।
भय-वेविरंगि उट्ठिय झड त्ति हा अज्जउत्त एत्तिउ भणंति ।
आसासिय वयणं सोयलेण सुंदरि मा भाहि अळं भएण ।
साहेहि ताव कहिं अज्जउत्त सो गयउ तुज्ज किं वा निमित्तु ।
तो कहिउ तीए सो तहिं पएसि आसन्नइ सरवरि मज्झरेसि ।
१० उदयह निमित्तु सपत्थिउ त्ति उवरिं पुण किं पि न याणमो त्ति ।
तो अम्हेहि जाएवि गविट्ठउ तहिं पएसि सो देव न दिट्ठउ ।
चिट्ठइ सा वि चत्त-जल-भोयण अज्जउत्त गायत्ति परायण ॥१३॥

[१४]

- एरिसु निसुणेवि पमाणु देउ किं कीरइ तहिं आएसु देउ ।
तो कुमरु पलोएवि भणिउ तेण सिरि-चक्कसेण-खयरहिवेण ।
भो सुपुरिस तुहुं जाएवि जोइ सा तुज्ज वरिणि किं वा न होइ ।
तो वयणं तेण पमोय-सारु विज्जाहर-दुइयउ गउ कुमारु ।
५ चदण-वणु मणहरु मलय-साणु उग्गमिउ न दीनइ जत्थ भाणु ।
दिट्ठा य तत्थ परिसुसिय-देह जिह कसिण-चउदसि-चंदलेह ।
पिययम-विओय-पाविय-अरई कंठट्ठिय-जीय विलासवई ।
पेच्छेवि ऊससिउ कुमार-चित्तु हरियंकुरु जिह घण-तोय-सित्तु ।
पेच्छेवि रोवणह पयत्त देवि आसासिय नयजंमय फुसेवि ।
१० पच्छा विज्जाहर-आणिण सयलिदियाण उवयारएण ।
असणेण कराविय पाण-वित्ति दोणह वि उप्पन्नु पमोउ चित्ति ।
तो विज्जाहर-सामिहि साहिउ तुट्ठउ चक्कसेणु मणि साहिउ ।
भइ तुज्ज पिय-सगमु साहिउ अन्नु वि कहहि विहवु तुह साहिउ ॥१४॥

[१५]

- कुमरेण वि जंपिउ नत्थि अन्नु करणीउ किं पि महं सव्वु पुण्णु ।
महं सफल मणोरह सव्वि जाय खयरिंद दिट्ठ छुडु तुम्ह पाय ।

[१३] ३. पु० दोहिमि ५ पु० अच्छेवि को वि अणहुजेव ७ ला० वयणि
१० ला० सपत्थिमो १२ ला०-भोयण

[१४] १. ला० पमाण ५ ला० चदण-वण ६ ला० जह कसिण-चउदसि-८. ला०
पेच्छेवि -सित्त । ९ पु० पेच्छेवि १०. ला० सयलेदियाण १३ ला० विहउ
२. पु. सव्वे .. छुडु तम्ह पाय ।

- सो जंपइ भइय तुह इमेहिं हउं जाणमि सुंदर-लखणेहिं ।
 होयव्वउं तइं सिरि-रामिएण विज्जाहर-नरवइ-सामिएण ।
 ५ ता गिण्ह अजियवल नाम विज्ज ववसायमेत्त-गुण-साहणिज्ज ।
 पाएण एह साहिज्जमाणि विग्घाणि पयासइ वहु-विहाणि ।
 परिणामे वि उत्तम-फलइं देइ भो सुपुरिस गरुयत्तणु करेइ ।
 तो कुमरिं सुमरिउ ताय-पासि जं वाल-कालि आइदुहु आसि ।
 जिह एहु सयल-लखण-सहाउ होसइ विज्जाहर-राय-राउ ।
 १० ता सच्चु वयणु नेमित्तियाण न वि अन्नह होसइ कह वि ताण ।
 माणणिय महा-पुरिसा वि होंति कीरइ तं जं चिय आइसंति ।
 इय चित्तेवि कुमरेण भणिज्जइ जं आइसह किं पि तं किज्जइ ।
 दिन्न विज्ज तेण वि पडिगाहिय साहण-विहि नीसेस वि साहिय ॥१५॥

[१६]

- अह सो गएसु विज्जाहरेसु इच्छइ करेवि किरिया-विसेसु ।
 चित्तेइ ताव साहण-निमित्तु एयं चिय सुंदरु सिद्धि-खेत्तु ।
 पर हउं एक्कललउ किं करेमि इह उत्तर-साहगु न वि लहेमि ।
 तो कुमरें सुमरिउ नियय-मित्तु आवइहि सहेज्जउ एग-चित्तु ।
 ५ जइ एत्थ काले वसुभूइ होइ ता सिद्धिहि किं संदेहु कोइ ।
 एत्थंतरि कह वि परिब्भमंतु विज्जा-सिद्धि पिव छययंतु ।
 तावसहं वेसु सुंदरु धरंतु कुमरस्स वि अन्नेसणु करंतु ।
 तत्थेव य भवियव्ववसेण वसुभूइ पहुत्तउ तवखणेण ।
 अह ते बाहोल्लिय-लोयणेण उवसप्पिवि तो गगय-गिरेण ।
 १० भो पेच्छह विहि-विलसिउ असारु इय जपेवि आलिंगिउ कुमारु ।

तेण वि तस्स संमुहुं जोवंतें तावसो त्ति अप्परियाणंतें ।
 कवणु एहु एरिसु चित्तें किउ पणिवाउ देवि-संजुत्तें ॥१६॥

[१५] ३ पु० सुंदर लहु गुणेहिं । ४ ला० होयव्वं १०. ला० सच्च ११. ला० हुंति
 १२. ला० आइसह तुम्हे त

[१६] ७. ला० अन्नेसण ९ पु० अह त १०. पु० आसार ११ ला० जोवति .
 अप्परियाणंति । १२. ला० चित्ति...-संजुत्ति ।

[१७]

विरहाउलु तं सि जीवहि वयंस उज्जोविय-सिरि-जसवम्म-वंस ।
 सुंदरि तुमं पि अविहव हवेहि अविओउ निच्चु कंतह लहेहि ।
 इय जाव दिन्न आसीस तेण वसुभूइ वियाणिउ तो सरेण ।
 अह पच्चभियाणिवि नियय मित्तु आणंदह भरिउ कुमार-चित्तु ।
 ५ तो वाह-जलोल्लिय-लोयणेण पल्लवमउ आसणु दिन्नु तेण ।
 चलणह पक्खालणु सलिलु लेवि संपत्त विलासवई वि देवि ।
 कम धोय कराविय पाण-वित्ति पच्छा असेस पुच्छिउ पउत्ति ।
 किह तइं वयंस तरियउ समुहु किह वा वि दुक्खु वि सहिउ रउहु ।
 कस्स व उद्देसह आगओ त्ति किह तइं हउं एत्थ वियाणिओ त्ति ।
 १० वसुभूइ भणइ निसुणेउ मित्तु अवहाणु देवि खणु एक्क-चित्तु ।
 तइयह दारुणि पवणि पवन्नइ जाणवत्ति आवत्त-विवन्नइ ।
 भवियव्व-वसेण मइं पत्तउ फलहु एक्कु तहिं लग्गु तरतउ । १७॥

[१८]

अह तेण मच्छ-मयरहि रउहु पचहिं दिणेहिं लंघिउ समुहु ।
 तुह मित्त विरह-दुह-भर-समग्गु इह मलय-कूलि उत्तरेवि लग्गु ।
 जल-निहि-तड-दंसण-आगएण तो दिदुहु विसिट्ठि तावसेण ।
 मइं पणमिउं दिन्नाऽऽसीस तेण आसासिउ परम-दयालुएण ।
 ५ भणिओ य एहि आसन्नयम्म गच्छम्ह वच्छ आसमपयम्म ।
 गय दो वि तवोवणे तत्थ दिदुहु ज्ञाणट्ठिउ कुलवइ सुहु निविदुहु ।
 पणमिउ वयंस मइं आयरेण तो पाण-वित्ति कारविय तेण ।
 पच्छा पुच्छिउ वच्छय कुओ त्ति एगागि किह व इह आगओ त्ति ।
 तो मइं वित्तंतु सवित्थरेण साहियउ तस्स गग्गय-गिरेण ।

[१७] ७. पु० कराविउ १०. ला० निसुणेहि...एक्क—११ ला० तइयहु, पु० दारुणे पवणे. जाणवत्ते .. विवण्णए । १२ पु० तुरतउ

[१८] १. ला० मयरेहिं २ ला० विरह-भर दुह-समग्गु ३ ला०—दंसण-आगएण.. पु० विसट्ठे ४ ला० आमामिय ५. ला० एहि ६ ला० दो वि ता वणे, पु० सुह निविदुहु ७. पु० कारविउ ८ ला० कह व ९. पु० सुवित्थरेण

१० अणुसासिउ तो रिसिणा वि तेण वच्छय अलमिह उव्वेवण ।
 एरिमु एहु संसारु असारु पुव्वकयहं नत्थि उव्वारउ ।
 तम्हा हरिसि-विसाउ न किज्जइ वच्छय धम्मु एक्कु चित्तिज्जइ ॥१८॥

[१९]

वच्छ एत्थ संसारचारए को इमाइं दुक्खाइं विचारए ।
 अत्थि एत्थ जम-हत्थि भीसणो सव्व-भूय-भावप्पणासणो ।
 संचरेइ अचिरेण वा जरा जज्जरेइ जिय-देह-पंजरा ।
 वाहयंति विविहा य वाहिणो तह कसाय वियसंति साहिणो ।
 ५ वच्छ लच्छि च्छाय व्व चंचला बंधु-मित्त-जोगा न निच्चला ।
 देइ दुक्खु दारिद-कंदओ मलइ माणमिह मयण-मंदओ ।
 सोय-सप्प विसरिसु विसप्पए कहिण कोह-करवत्तु कप्पए ।
 भमइ भीमु भव-भय-भुयंगमो वल्लहेहिं दुल्लहउ संगमो ।
 पिय-विओय-वयणं ति वेयणं पिसुण-सुणय न सुणंति सोहणं ।
 १० जत्थ जीउ जोणीमु लुब्भए तहिं भवम्मि किह सोक्खु लब्भए ।
 मुणि-जणेहिं जेण य मुणिज्जए तेण वच्छ इह धम्मु किज्जए ।

तो मइं चित्तिउ सोहणु एयं चिय रमणीउ तवोवणु ।
 ता जुत्तउ पिय-मित्त-विउत्तह इह निवासु वेरगिगय-चित्तह ॥१९॥

[२०]

अलमेत्थ मज्झ अन्नहिं गएण एवंविह बहु-दुह-संगएण ।
 निसि-सुमिण-समागम-सरिसएण अलमिह संसार-किलेसएण ।
 चित्तेवि कहिउ कुलवड्ढहि भाउ निय दिक्ख देहि करि महु पसाउ ।
 ते भणिउ वच्छ तुहु उचिउ एउ धन्नाण होइ एरिमु विवेउ ।
 ५. पर कम्महं परिणइ अह-रउइ जोव्वणु दलेइ संजमह मुह ।
 दुपरिच्चय होति सिणेह-तंतु वेहिज्जहि एएहिं सयल जंतु ।

[१८] ११. ला० उव्वारउ १२. ला० हरिसु

[१९] १. ला० दुक्खइ, पु० विचारइ ६ पु०-कंदउ.. मदउ । ७. ला० विसरसु कोह
 ८. पु० मवे, ला० वल्लहेहि दुल्लहो १२ पु० तो म चित्तिउ[२०] ३. ला० कुलवड्ढे, महु ४. पु० ते भणियउ ५. ला० परि .अइ-रउइ ६. ला०
 इह-परिच्चय हुति

वच्छय विसमाणि य इंदियाणि
इह जाणंतेहिं वि गुण-विसेसु
१० विसमं चिय मुणि-जण-चरिउ होइ
छडिडज्जइ जइ पुणु एउ लेवि
इह लोए वि लज्जावणउं होइ

उम्मग्ग पयट्ठइं निंदियाणि ।
दुपरिच्चउ संसारह किलेसु ।
धन्नो च्चिय पालइ सुथिरु कोइ ।
आणेइ अणत्थु भवंतरे वि ।
तम्हा असुहावहु उभय-लोइ ।

आगमत्थु ता सयल्ल मुणेविणु
तो संसार-विवज्जण जुज्जइ

वच्छय अप्पाणउं तोलेविणु ।
अन्नह उभय-लोगु हारिज्जइ ॥२०॥

[२१]

तेण य वच्छ तइं हउं भणेमि
तुह अज्ज वि जीवइ पिय-वयसु
एयं चिय ता इह पत्तयाल्ल
मुणियणहं पज्जुवासण करंतु
५ तो मित्त तेण मुणि-भासिएण
मुणि-लोयहं विणउ समायरतु
तइयइ दिवसम्मि य तावसेण
उल्लंघण-गिरि-पडणावसाणु
सो च्चिय वयंसु मह होसइ त्ति
१० विणएण य कुलवइ विन्नवेवि

अन्नु वि नाणेण य इय मुणेमि ।
होसइ य संगमु त्ति अवस्सु ।
तुहुं वच्छ पडिक्खहि को वि कालु ।
तावसह वेसु एरिसु धरंतु ।
तुह-दंसण-जणिय-सुपच्चएण ।
ठिउ एत्तिउ कालु पडिक्खयंतु ।
तुह वइयरु वणह समागएण ।
निसुणिउ कुलवइहि कहिज्जमाणु ।
एरिसु धरेवि तो निय-चित्ति ।
चल्लिउ वयंस गिरि उद्दिसेवि ।

तो हउं तुरिय-वेउ आवंतउ
तत्थ एक्कु विज्जाहरु अच्छिउ

कल्लि मणोरह-पूरणि पत्तउ ।
तुह वित्तंतु असेसु वि पुच्छिउ ॥२१॥

[२२]

तो जेंव पुव्व-भव-बंधवेण
तो तइं वयंस अन्नेसयंतु
एरिसु वुत्तंतु मुणेवि सारु

तुह कहिय असेस वि वत्त तेण ।
इह झत्ति पहुत्तु परिब्भमंतु ।
निय-मणि परितुट्ठउ तो कुमारु ।

[२०] ९. ला० इय १३. ला० मुणेविणु, पु० अप्पाण १४ ला० संसार विमज्जण

[२१] ३. पु० पडिक्खहि०. ला० तुहु ९. पु० नियय-चित्ति ११ ला० कल्ले मणोरह-पूरणे

[२२] १ ला० पुव्व-हव- २ ला० अणुसयतु ३ पु० -मणे, ला० परितुट्ठ सणकुमारु

तो चितइ कुमरु असंसयाए होयव्वउं विज्जा-संपयाए ।

५ अन्नह किह होइ अयंडि चेव वसुभूइ-समागमु सिग्घमेव ।
तो साहिउ विज्जा-लाहु तस्स सो ईसि हसेवि जंपइ वयस्स ।
तेमिज्जिय-वयणु म अन्नह त्ति जं चिय विलासवइ हूय पत्ति ।
हउं जाणमि एए कारणेण हवियव्वउं पइं विज्जाहिवेण ।
ता कीरउ हियय-समीहियं ति एत्थ वि वयंस अविलंबियं ति ।

१० तो दिह-मोणव्वउ सेवंतह परिमिय-वर-फलाइं भुंजंतह ।
सुद्धउ वंभचेरु धारंतह गय छम्मास विज्ज-घोसंतह ॥२२॥

[२३]

तो पुव्व-सेव सयल वि समत्त पच्छा विलासवइ तेण वुत्त ।
तुहं सुंदरि धीरिय ताव होहि मा खेउ चित्ति किंचि वि करेहि ।
संपन्नउं मज्झ समीहियं ति किउ संयलु वि जं इह दुक्करं ति ।
थेवं चिय चिट्ठइ कट्ठु मज्झ फलु एक अहो-रत्तेण सज्झ ।
६ एरिमु निसुणेविणु तीए वुत्त पूरेउ मणोरह अज्जउत्तु ।
पय-कमलु तुम्ह पेच्छंतियाए को चित्त-खेउ सन्निहि ठियाए ।
तो एह एत्थ वीहिस्सइ त्ति कायर-हियया चिय इत्थिय त्ति ।
कलिऊण नाइ-दूरंठियाए सा धरिय मलय-गिरि-वर-गुहाए ।
अह तिं पारद्ध पहाण सेव पुज्जिय असेस दिसिवाल-देव ।
१० आणीयइं जल-थल-संभवाइं कुसुमइं दसद्ध-वण्णइं सुहाइं ।
आउह-वाहण-परियर-समेय तहिं ठाविय देवय गरुय-तेय ।
गुह-वारि निवारिय विग्घ-जालु वसुभूइ निवेसिउ रक्ख्वालु ।

मुदा-मंडलइं आलिहियइं उवगरणाइं किय सन्निहियइं ।
थिरु पउमासण-बंधु निवद्धउ सय-साहस्सु जावु पारद्धउ ॥२३॥

[२२] ४. पु० होएव्वउ ५. ला० कह होइ ६. पु० -लाभु ७. पु० न अन्नह, ला० भूय पत्ति । ८. पु० भवियव्वउ तइं ९. ला० नीयय-समीहियं १०. ला० हुंजंतह

[२३] ६. पु० को वि खेउ मज्झ सण्णिहि . ७. पु० वि य इत्थिय ९. पु० तें १३. पु० कियइ १४. ला० पु० जाव

[२४]

जां समंश्चकंतिय का वि वेल तो नाइ पहल्लिय सव्वि सेल ।
 संचल्लिय गह-तारागणेण हसियं पि य नाइ नहंगणेण ।
 तड-तडिय तरल-विज्जुल-सणेहिं नं पलय-कालु गज्जिउ घणेहिं ।
 उव्वेल्ल-सयल-जलहर-भरेण गुलु-गुलिउ नाइ गुरु सायरेण ।
 ५ तरु-पव्वय-नीर-विरेइणीए आयंपिउ नावइ मेइणीए ।
 तं पेच्छेवि चितइ कुमरु चित्ति पाविस्सइ भउ मह पिययम त्ति ।
 तो सरिउ वयणु जं कहिउ तेण सिरि-चकसेण-विज्जाहरेण ।
 जिह किर आसन्नउ जइ हवेइ तो अन्न विहीसिय न वि अवेइ ।
 कळेवि सुनिच्चलु धरेवि भाउ पुणरवि पारद्धउ मंत-जाउ ।

१० निब्भरे मंत-जावे वट्टंतए इंदिय-पमरि असेसि नियत्तए ।
 नासग्गे विनिविट्ठ थिर-दिट्ठिय ताव विहीसिय अन्न समुट्ठिय ॥२४॥

[२५]

जाव आरद्धु बहु-जीव-संहारणो दंत-विणिभिन्न-लंवत-आहोरणो ।
 कण्णवालीए घोलंत-लुट्ठियंकुसो अंकुसायास-संजणिय-गुरु-अमरिसो ।
 अमरिसावस-कुंडलिय-दीहर-करो कर-समुक्खेव-विक्खित्त-घण-सीयरो ।
 सीयरासार-निम्महिय-मय-परिमलो परिमलालुद्ध-गुंजंत-महुयर-कुलो ।
 ५ उत्तराहारि मेहो व्व गज्जंतओ फुट्ट-करयडयडमय-वारि-वरसंतओ ।
 तह विलासवइ-देवि पि विलवंतियं अज्जउत्त त्ति धाहाहि रोवंतियं ।
 गहेवि सुडाए चंडाए भामंतओ पुणु वि पाएहिं दोहिं पि चंपंतओ ।
 संमुहो चेव धावंतु अइ-दुट्ठओ इय कुमारेण वर-कुंजरो दिट्ठओ ।

दंतग्गेहिं कुमारु तें विद्धउ तह वि न किंचि चित्ति संखुद्धउ ।
 १० ता सा अवगय जाव विहीसिय थेव वेल ता अन्न पयासिय ॥२५॥

[२४] १. पु० सयल सेल ३. पु० तड तड तरलि विज्जलसणेहिं न पलयकाले ४. पु०-जलयर- ६. ला० पेच्छवि पावेस्सइ ७ ला० सरिय ८ पु० अन्नु ९. ला० इय कलिय .. मंत-जाउ ।

[२५] १. ला०-आहारणो २ पु०-कुलियंकुसो ३ पु० कर-समुक्खेव ४ पु०-महुवर ५. ला०-वरिस तओ ७. ला० पुण .. चंपंतउ ९ ला० कुमार विधतओ

[२६]

- तो व्रत्ति अइ-भीसणा कसिण-वण्णेण कुंडलिय-फणि-जुत्त एक्केक-कण्णेण ।
 सोयामणीचल-फुल्लिगोवमाणेहिं दस दिसउ जोवंतिया पिग-नयणेहिं ।
 नर-मुंड-मंडियए भीसण-करालाए कंठावलंबियए कर-चरण-मालाए ।
 रुहिरोलल-नर-चम्म-निवसण-सणाहेण अंगेण वीभत्थ-कंकाल-तुल्लेण ।
 ५ तक्खण-समुक्किण-माणुस-कवालेण पियमाणि रुहिरासवं रइय-चसएण ।
 गयणं पि अट्टइहासानलोहेण पज्जालयंती य संजणिय-खोहेण ।
 तिक्खाहि दाढाहिं बहु-दडु-गव्माइं कडयडए चावंति रोवंति डिंभाइं ।
 भय-भीय-लोयण विलासवइ वेत्तूण अंताणि खायंति कत्तियए छेत्तूण ।
 रे रे दुरायार कावुरिस एएण नट्टो सि विज्जाहराणं कुसंगेण ।
 १० ता जाहि कहिं दिट्ठ एरिस रउहेण भुवणं विभेसंति गंभीर-सहेण ।

पवण-वेग उट्ठिय पवणेण य पाडेंती तरु-गणइं खणेण य ।

कत्तिय लेविणु अहिमुहु थाइय कुमरें दिट्ठिय दुट्ठ-पिसाइय ॥२६॥

[२७]

- तो परम-सत्तेण खुद्धो न चित्तेण ।
 उवंसत्त तो सा वि गय वेल तहिं का वि ।
 जाव य अणवभेहि गज्जियउं मेहेहिं ।
 नहिं रुधिर धाराहिं वगसिउ असागहिं ।
 ५ फुक्करिउ गोदाहिं अइ-गरुय-सदाहिं ।
 थादा कालेहिं थाविउ वेयालेहिं ।
 पयलंत-खंवेहि नच्चिउ कवंवेहिं ।
 तह उद्ध-वेसाहिं वीभच्छ-वेसाहिं ।
 पजलंत-नयणाहिं आमुक्क-वसणाहिं ।
 १० विम्मल-भालाहिं कत्तिय-करालाहिं ।

[२६] १. ला० नीलगे रज्जि-कनोए. पु० एक्केक-कण्णेण । ३ पु०-मुट-मुटियए ला०
 कडाव-विदा । ४. ला० समुक्किण-माणुस-सिताये, पु० रउय वगण । ६. पु० गयणमि
 अट्टइ । ७. पु० कडयड. सवेंति ८. ला० वताइ पु० डिंभा १० ला० दिट्ठ
 पु० भुवणं वि भेसंति १२. ला० अहिमुहु. कुमरें

[२७] १. ला० अमो २. ला० तह रुधिर-धाराहिं वगसिउ ३. पु० पुररिउ ६. पु०
 आमुक्क-वसणाहिं ८. पु० वीभच्छ-वेसाहिं

नर-मास-पुट्टाहिं

अच्चंत-दुट्टाहिं ।

भय-दुख दाइणिहिं

किलि-किलिउ डाइणिहिं ।

वेढिवि ताहिं कुमार कयत्थिउ तह वि तेण तं भउ अवहत्थिउ ।
 येव वेल जा समइक्कंतिय ताव कमेण अन्न आढत्तिय ॥ २७ ॥

[२८]

तओ घोर-काओ	समुक्खित्त पाओ ।
सुतडुविय-कण्णो	धराए निसण्णो ।
समावलिय-पुच्छो	फुरंतुद्ध-गुच्छो ।
सुदाढा-करालो	महा केसरालो ।
५ विडंबिय होट्टो	सुनिद्रुस-पट्टो ।
ललंतग्ग-जीहो	सुलंगुल-दीहो ।
जलंतग्गि नयणो	सुफुट्त-वयणो ।
महा-घोर-घोसो	पवड्ढत-रोसो ।
महा-मंस-पुट्टो	जमो नाइ रुट्टो ।
१० नहुक्किण-लीहो	समावडिउ सीहो ।

अह सो केसरि बहु रुंजेविणु पडिउ कुमारह कमु सज्जेविणु ।
 ते दासण-नह-कुलिसेहिं फालिउ तह वि कुमार न जावह टालिउ ॥ २८ ॥

[२९]

गय का वि वेल	तो मिलिय-मेल ।
अइ-कसिण-देह	नव नाइ मेह ।
जम-पास-दीह	चल-जमल-जीह ।
गुंजद्ध-नयण	विकराल-वयण ।
५ अइ-कुडिल-चार	फुंकार-फार ।
दाढा-कराल	विसमुक्क-जाल ।

[२७] ११. पु० नर मस पुट्टाहिं १३ पु० ताहि कयच्छिउ तिहिं वि.. अवहच्छिउ ।
 १४. पु० कमेण

[२८] १. पु० तड घोर काउ पाउ । ३ ला०-पुच्छो फुरंतुद्धगुच्छो । ५. ला० विडंबिय
 महोड्डो .. सुनिद्रुस पड्डो । १० ला० समावडिओ ११ ला० बहु भजेविणु

[२९] ४ पु० गुजाद्ध ५. ला० सुकार फार ।

	ऊसिय-तिभाय	मंजमिय वाय ।
	मणि-फुरिय-तेय	तटि-तमल-येय ।
	गुरु-धमणि-धोर	अड परम-गोर ।
१०	उच्चभट्ट-कटप्प	धावनि गप्प ।

कुमरु तेहि सव्वंगेहि ढुमियउ तह वि न किंचि चित्ति उत्तमियउ ।
छड्डेवि तइ दिसो दिमि पट्टिय भन्त विहीमिय ताव नपट्टिय ॥२९॥

[१८]

	जाव अप्पतविरुण	केण २ अमाण्णेण ।
	नट्ट-चद-सूरयम्मि	घोर-तम्य-म्वयम्मि ।
	पायाले व्व भीमणम्मि	घल्लिओ य क्वयम्मि ।
	तम्मि चैव भीमणाउ	पञ्जलंत ओयणाउ ।
५	दाढा-कोट्टि-भागुरेहिं	लोलमाण-जोडएहिं ।
	विप्फुरंत-ओट्टएहिं	भीसणेहिं वयणएहिं ।
	क्वाल-ओमालियाहिं	भीमणा सिरोहराहिं ।
	नाहि-मंडल-गएहिं	वणेहिं पल्लवएहिं ।
	लंबंत-महोयरीउ	ममंत-पल्लोडरीउ ।
१०	सूण-मडय-विब्भमेहिं	धुलएहिं उरुएहिं ।
	हड्ड-चम्म-मेत्तियाहिं	सुक्कियाहिं जंवियाहिं ।
	कप्पंतीउ भीमणाणि	माणुस-कलेवगणि ।
	जम-जीहा-तुल्लियाहिं	तिविखयाहिं कत्तियाहिं ।
	छिंद भिंद भासियाउ	रक्खसिओ धावियाउ ।

१५ तह वि य उत्तम-सत्त-समिद्धउ किं पि कुमारु न चित्ति खुद्धउ ।
तो उवयंत असेय विहीमिय विज्जए सुद्ध भाव पयासिय ॥३०॥

[३१]

तो अद्ध जाम अवसेसयाए	ग्यणीए कमेण य वोलियाए ।
जा मंतह जावु समत्तपाउ	तो सुरहि-सुसीयल्लु वाइ वाउ ।

[२९] १०. ला० नाड दिमो विभीसिय

[३०] ३ पु० घल्लिऊण क्वयम्मि ८. ला० पलविएहि १३. पु० जम-जीहा-१५. पु० चित्ते

[३१] २. जाम्वह तह जावु

- आयासह निवडिय कुसुम-वुट्टि नीसेसहं भूयहं हूय तुट्टि ।
 जय जय जय त्ति एरिसु विसालु कलयल-रवु उट्टिउ एक्कु कालु ।
 ५ गाडु कल-कंठिहिं किन्नरीहिं नच्चिउ सचोज्जु विज्जाहरीहिं ।
 अह थेवाए च्चिय वेलयाए उज्जोविउ नहयलु वर-पहाए ।
 बहु-देवय-परिगय उग-तेय संपत्तउ अजियवल सिग्घवेय ।
 सिह नावड् पज्जलियानलस्स दिट्ठिय पह व्व सारय-रविस्स ।
 जोण्हा विय छण-मयलंछणस्स सिरि जिह वसंत-कमलायरस्स ।
 १० भणियं च तीए अहो ते विवेउ ववसाउ वच्छ निच्छय-समेउ ।
 अहो पुरिसु अहो उवओगु तुज्झ अहो निवभर-भावण उवरि मज्झ ।
 ता एरिस उत्तम-सत्तएण हउं तुज्झ सिद्ध अन्नियप्पिण्ण ।
 ता वच्छ जावु उवसंवरेहि मा तुहु वियप्पु किंचि वि करेहि ।
 तेणावि विहीसिय-संकिण्ण जावेण किंचि असमाणिण्ण ।
- १५ भयवड् अप्पणमेविणु दिन्नउ मंतह जावु सेसु संपन्नउ ।
 उट्ठेविणु सा पणमिय पच्छड् ता विज्जाहर सेणि नियच्छड् ॥३१॥

[३०]

पहाण-काय-संगया	सुदिव्व-वत्थ-रंगया ।
सुयंध-गंध-गंधिया	विसिट्ठ-पुप्फ-बंधिया ।
म्रियंक-सोहियाणणा	जलंत-सीस-भूसणा ।
चलंत-कण-कुंडला	फुरत-दित्ति-मंडला ।
५ लसंत-हेम-सुत्तया	सतेय-हार-जुत्तया ।
फुरंत-आउहप्पहा	नवाग्विंद-सच्छहा ।
अवाय-मल्ल-मंडणा	विपक्ख-दोस-खंडणा ।
निबद्ध-जोव्वणुद्धुदुरा	विलाम-सोह-बंधुरा ।
समत्त-लक्खणं किया	जयम्मि जे असंकिया ।

[३१] ३. पु० भूयह. ला० हड् ४ ला०-रव ५ ला० कलकठेहिं ७ पु० बहु दोवय परि-
 मिय, ला०-परमिय १०. पु० विवेओ ववसाओ समेओ । ११. ला० पोरिसु १२. पु०
 अविण्ण १४ पु० किं पि १५ ला० सपुन्नउ । १६ पु० पच्छए

[३२] ४. दत्ति-मंडला । ७ ला० आवाय मल्ल मडला वियक्ख-दोस ९ ला० जे य संकिया

१० विचित्त-काम-रूविणो सुसामिसाल-सेविणो ।
समुह-दु दुभी-सणा रणम्मि जे सुभीसणा ।

ते पणामु दूरह वि करंता जयउ एरिसु जंपंता ।
निव्वभर-तोस-वियंभिय-गत्ता बहुइ तत्थ विज्जाहर पत्ता ॥३२॥
[३३]

अह भणिउ सो तीए देवयाए पुत्तय तुह उत्तम-सत्तयाए ।
रंजियउ एउ सुपुरिम-गुणेहि उच्छाह-परक्कममाइएहि ।
पडिबज्जेवि जुम्हहं भिच्च-भाउ वच्छय देवय-गरुयाणुराउ ।
भमडंत मेह जिह वित्थरंतु एहु मलय-महा-गिरि वुत्थरंतु ।
५ वल्लु चंडसीह-पमुहउ असेसु तुह पणमइ ता इह दिट्ठि देसु ।
अह भणइ कुमरु विम्हय-सहाउ एहु भयवइ सयल्लु वि तुहु पसाउ ।
इय भणेवि ईसि पणमिय सिरेण संमाणिय विज्जाहर वि तेण ।
एत्थंतरे जंपिउ देवयाए समयं चिय विज्जाहर-सहाए ।
तुह सत्त-परक्कम-फलु विहेमि ता पुत्त पडिच्छसु जे करेमि ।
१० विज्जाहरिंद विज्जाभिसेउ कुमरेण भणिउ भयवइ करेउ ।

किंतु विलासवई-संजुत्तहं वसुभूइहि वि देवि पेच्छंतहं ।
सुयणह जेव विहवु पर-कारणु तह य इट्ठ-मित्तहं साहारणु ॥३३॥

॥ इइ विलासवई-कहाए विज्जा-सिद्धि-संधी छट्ठिया समत्ता ॥

[३०] ११. ला० दुदमी १२. ला० दूरहे

[३३] १ ला० तीए सो देवयाए, पु० भणिउ तीए ३ पु० वच्छय चेव य, ला० वच्छय वाढ
य गरु ४ ला० एहो मलयमहागिरि वत्थरंतु । ६ ला० सयलो ७ ला० भणवि

संधि-७

[१]

सदाविउ वसुभूइ सो जाव न भासइ ।

तो गुह-मज्झि निरुवियउ तहिं जाव न दीसइ ॥

तो जाव न दीसइ गुह-मुहम्मि
अह सो विज्जाहर-वल-समेउ
५ तो सयलु मलय-गिरि हिंडिऊण
अह वण-निगुंजि एक्कहिं भमंतु
सो वि हु विज्जाहर ते निएवि
रे रे दुट्ठहो विज्जाहराओ
मह पिय-वयंस-गेहिणि हरेवि
१० कहिं जाह दिट्ठ एरिसु भणंतु
तो कुमरु विचिंतइ तं निएवि
हा अफलु परिस्समु मज्झ जाउ

आसंक पडिय कुमरह मणम्मि ।
गयणेण पयट्ठउ सिग्घ-वेउ ।
आहत्तउ तत्थ गवेसिऊण ।
दिट्ठउ वसुभूई सु आसुरुत्तु ।
तरु-साह उभय-करयलेहि लेवि ।
मह दिट्ठिहि गोयरे ठाहो ठाहो ।
वल्लहिय विलासवइ त्ति देवि ।
धाविउ कुमार-संमुहु तुरंतु ।
निच्छउ केण वि अवहरिय देवि ।
इह विज्जा-साहणु अंतराउ ।

तो पुच्छिउ वसुभूइ किं वणु अवगाहहि ।

कहिं कहिं सा देवि मित्तय महं साहहि ॥१॥

[१]

आसन्नु कुमारु निएवि तेण
साहाए सिग्घु घल्लियउ घाउ
अवहरिवि साह तो गिण्हिऊण
एरिसु पुणो वि पभणिउ इमेण
५ साहेहि ताव कहि कत्थ देवि
तेण वि सविसेसु पलोइऊण
जंपिउ वयंस निमुणसु तुमम्मि

वइरिय-विज्जाहर-संकिण्ण ।
वंचियउ कुमारिं विफलु जाउ ।
हत्येहिं दोहिं संवोहिऊण ।
अलमन्नह मित्त वियप्पिण्ण ।
पुणु पुच्छिउ अत्ताणउ कहेवि ।
सो कुमरु एहु परियाणिऊण ।
वर-विज्जा-साहण उज्जयम्मि ।

[१] १. ला० जाव २. पु० गुह-प्रज्जे ६ पु० एक्कहि ७. पु० करयलहि ८. पु० गोयरो

१० ला० भणंतो १४ ला० मह

[२] २. पु० कुमारें विफलउ ३ पु० गेण्हिऊण ५ ला० कह, पु० अत्ताणं

अह अइह-रत्त-समयम्मि पत्ते
बहु-विह-विज्जाहर-भड-समाण
१० तो मइं विहीसिय-संकिण

अइरोह-विहीसिय-भरे पवत्ते ।
संपत्तउं एक्कु महा-विमाण ।
अवमन्निउ तो निच्चल-मणेण ।

बोलिय जावहिं वेल का वि ता चुज्ज-समन्निउ ।

हा अज्जउत्त इय करुणु सरु देविहि आयणिउ ॥२॥

[३]

आसंक पडिय तो मज्झ चित्ति
तो दिट्ठिय विज्जाहर-विमाणि
वसुभूइ अज्ज हा धावहि त्ति
तं सुणेवि वयंस संभमेण
५ तहिं जाव नत्थि ताव य तुरंतु
गयणेण जंतु अइसय-पहाणु
संपइ न वियाणमि कत्थ देवि
चित्तइ कुमारु तो निय-मणेण
अत्थि य महु नहयल-गमण-सत्ति
१० आसासिउ तो वसुभूइ तेण

किं देवि एह इह निज्जइ त्ति ।
आरूढ देवि इय विलवमाणि ।
परितायहि मइ परितायहि त्ति ।
गुह-मज्झि निरुविय संकिण ।
धाविउ विमाण-पह अणुसरंतु ।
तं मित्त न पाविउ मइं विमाण ।
तो तुहुं पमाणु एरिसु सुणेवि ।
अवहरिय देवि विज्जाहरेण ।
ता वच्चउ कत्थ नइस्सइ त्ति ।
मा करि विसाउ किंचि वि मणेण ।

सिद्धिय सा महुं अजियवल बहु विज्जहं सारिय ।

ता विज्जाहर-अवहरिय लभिस्सइ भारिय ॥३॥

[४]

ता थेव कज्जु इय भणइ जाव
भणियं च तीए वच्छय किमेउ
तो कहिउ तीए वित्तंतु तेण
तो कुविय विज्ज एरिसु भणेइ
५ अन्नेसणत्थु तो सिग्घु तीए
पवणगइ-पमुह नहयर विणीय

संपत्त अजियवल विज्ज ताव ।
किं अज्ज वि किज्जइ काल-खेउ ।
मह घरिणि नीय विज्जाहरेण ।
को मइं विज्जाहरु परिभवेइ ।
पट्टविय दिसोदिसु भयवईए ।
जाणेवि कहह सा केण नीय ।

[२] ९ पु० एक्कु १० पु० त निच्चल ११. पु० भुज्ज-समन्निउ

[३] ३ पु० मइ ४. ला० सुणवि ८. ला० कुमारो ९ पु० महु १०. ला०, आसासिय
११. पु० बहं

[४] १. ला० थेव २. संपत्त ३. ला० घरणी ५. पु० सिग्घ ६ ला० से केण

भयवइ-आएसि सपरिवार तहि मलय-सिहरि संठिउ कुमार ।
 अह तइय-दिवसि वियसंत-गतु पवणगइ कुमारह पासि पत्तु ।
 सविणउ नमेवि लग्गउ कहेवि उवलद्ध देव मइं तुम्ह देवि ।
 १० कुमरेण वुत्तु उवलद्ध कत्थ ते भणिउ देव निसुणेहु जत्थ ।

देवह आएसेण हउं पुहईहि भमंतउ ।

देविहि सुद्धि करंतु गिरि-वेयइडे पहुत्तउ ॥४॥

[५]

तहि दाढिण-सेढिहिं गुण-विसालु पुरवरु रहनेउरचक्कवाळु ।
 तहि तुम्ह घरणि उवलद्ध देव पुणु भणिउ कुमारें कहहि कैव ।
 आढत्तु कहेविणु पुणु वि तेण आएसें तुम्हहं हउं खणेण ।
 भमडंतउ महि-मंडळि विसालि पत्तउ रहनेउरचक्कवाळि ।
 ५ तो दिट्टउ पुरवरु तं च देव उव्विग्ग-जणाउळु सव्वमेव ।
 सिद्धाययणेसु य बहु-पयारु संपाडिय विविहु पूओवयारु ।
 भामिय-सगड-वलि-सहस्स-सोमु चच्चर-पारंभिय-लक्ख-होमु ।
 तो मइं विज्जाहरु तत्थ एक्कु परिपुच्छिउ नयर-दुवारि थक्कु ।
 तुह भइ किमेरिसु नयरु एउ तेणावि भणिउ सुपुरिसु सुणेउ ।
 १० एहु अम्ह सामि-दुण्णय-फलस्स दीसइ कुसुमुग्गमु सुविउलस्स ।

मइं पुच्छिउ किह सो कहइ निसुणसु अत्थि अणंगरइ ।

विज्जा-वल-दप्पिउ अम्ह पहु इह विज्जाहरु नयरवइ ॥५॥

[६]

अह तें पर-लोय-परंमुहेण अक्कंते मयण-महा-गहेण ।
 कस्स वि य महंतह सुपुरिसस्स निय-विज्जा-साहण-उज्जयस्स ।
 पिययम इह आणिय अवहरेवि आढत्तिय निय-गेहिणि करेवि ।
 अह सा वि महासइ विलवमाणि भुंजेवि पयत्तु अणिच्छमाणि ।
 ५ एत्थंतरी एउ निसामिऊण कह एह एउ अवियारिऊण ।

[४] ७ ला० सिहरे ८ ला०-दिवसे ९ ला० मइ १० ला० निसुणेसु ११ ला०
 आएसण ह पुहइ भमतउ १२ पु०-वेयइडे

[५] २ ला० कुमारि ३. ला० पुण . आएसि ४ ला० मडले ६ पु० संपाडिय बहु पूओ०
 ९ पु० तुह रुद्ध किमे०

[६] २. पु० महंतह ३ पु० इय आणिय ४ पु० भुंजिवि ५ ला० एत्थतरे

कोवानल-जलिउ सणकुमारु तो जंपइ एरिसु दुन्निवारु ।
 रे रे विज्जाहर दुट्ठभाव मज्जाय-विवज्जिय अहम पाव ।
 मह जाय नेवि तुहुं अवहरेहि मइं चेव जियंतइं ता मरेहि ।
 को एत्थ समप्पह खग्गु खग्गु एरिसु भणंतु उट्ठणह लग्गु ।
 १० सो जाव पयट्ठउ अमरिसेण ता धरिउ झत्ति विज्जाहरेण ।

देव पसाउ पसाउ करि पवणगइ पयंपइ । —

एउ कहाणउं तुज्झ पहु जं साहिउ संपइ ॥ ६ ॥

[७]

न य पुणु पहु सीह-किसोर-जाय सयमवि सत्ताहिय पिय-सहाय ।
 अहिहवेइ कयाइ वि सारमेउ ता कह-अवसाणु सुणेउ देउ ।
 तो किंचि विलक्खिय-मुह-वियारु उवविट्ठु पुणो वि सणकुमारु ।
 पुणरंवि आढत्तउं कहेवि तेण इय कहिउ देव विज्जाहरेण ।
 ५ तो सुपुगिस अम्हेहं सामियस्स वलिमइडाए वि पयट्ठयस्स ।
 विज्जाहराण असमउ भणेवि रुट्ठिय उट्ठिय महकालि-देवि ।
 तो भुमिकंपु अइ-रोहु जाउ तह खडहडंतु निवडिउ निघाउ ।
 उक्काउ महंतिउ निवडियाउ उप्पायहं पंतिउ पयट्ठियाउ ।
 भणिउ य अणंगरई वि तीए पच्चक्खए होएवि भयवईए ।
 १० भो भो अजुत्तु तुहुं इय करेवि विज्जाहर रायत्तणु लहेवि ।

एरिसु कापुरिसह चरिउ जइ पाव करिस्सहि ।

तो रुट्ठाए महासइए नियमेण मरिस्सहि ॥ ७ ॥

[८]

इय देविहि वयणिं भीय-गत्तु सो एयह ववसायह नियत्तु ।
 सा दिव्व नारि परहरिय तेण काएण वि केवल्लु न य मणेण ।
 अह सुपुगिस नयरह देवयाए पुव्वं पि कयाइ पच्चल्लियाए ।

[६] ८. पु० तुहु परिहवेहि मइ चेव जियते ९ ० पु० खग्गु खग्गु .. उट्ठणहं

[७] ३. ला० विलक्खिउ ६ पु० असमओ भरेवि ७ पु० निहाउ ८ ला० उक्काओ
 महंतिओ निवडियाओ . पंतिओ पयट्ठियाओ ९. ला० भणिओ . पच्चक्खइं होइवि
 १० ला० तुह ११ ला० कापुरिसहं १२. पु० मरिस्सइ

[८] १. पु० वयणं...सो यह वव० ३ ला० कया वि पु० य चल्लि०

- हृयउ पुणो वि नयरह विणासु
 ५ तो नयर-विणासासंकिएहि
 जो दुद्धे दद्धउ किर हवेइ
 दुह-कारणु सयलु वि कहिउ एउ
 जसु कारणि नयरहं इय अवत्थ
 तिं अक्खिउ भवणुज्जाणि तस्स
 १० तो पुच्छि वि विज्जाहरु खणेण
 नायरहं तेण उप्पन्नु तासु ।
 किउ संति-कम्म एउ नायरेहिं ।
 दहियं पि हु फुक्कवि सो पिण्ड ।
 मइं भणिउं अन्नु सुपुरिस कहेउ ।
 सा दिव्व-नारि तिं धरिय कत्थ ।
 छायाहिं सहयार-महादुमस्स ।
 गउ देविहि दंसण-कारणेण ।

नाइदूर गयणि ठिएण अह सा मइं दिट्ठिय ।

अइ-विसाल-सहयार-तरु-मूलि उवविट्ठिय ॥ ८ ॥

[९]

- नाणा-पयार-चाडुयकरीहिं
 मुह-कमलु वाम-करयलि वहति
 परिचत्त-पाण-भोयण-विहाण
 सन्नाह-विविह-आउद्धरेहिं
 ५ देवह आएसु न आसि जांव
 इय वत्त लहेविणु आउ एत्थ
 इय जांव निवेइउ सव्यु तेण
 किं कीरइ विग्गहु तहिं न व त्ति
 अह सो वि भणइ भो वर-वयंस
 १० सो ताव नगर-देवय-वसेण
 ता पत्तयालु एउ तत्थ होइ
 सा वेढिय बहु-विज्जाहरीहिं ।
 मुत्ताहल-सम अंसुय सुयंति ।
 अच्छइ अदिन्न-पडियण ताण ।
 रक्खिय जा बहु-विज्जाहरेहिं ।
 हउं देविहि पासु न पत्तु तांव ।
 संपइ पुणु देउ पमाणु तत्थ ।
 वसुभूइ पलोइउ तो इमेण ।
 अक्खिज्जउ नियय वियप्पु झत्ति ।
 निसुणसु विज्जाहर-रायहंस ।
 विलिओ च्चिय निय-दुच्चेट्ठिएण ।
 जं तहिं पेसिज्जउ दूउ कोइ ।

जो जाएविणु तेण सहं पर सामु पउंजइ ।

अह मग्गियउ न देइ तो दंडु वि किज्जइ ॥ ९ ॥

[८] ५. ला० इय नायरेहिं ६. ला० दुद्धेहिं दद्धउ . पि य, पु० फुक्कवि सो . पिण्ड ७
 पु० भणिउ ९ ला० ते भवणुज्जाणि . साहहिं सहयार-११. ला० गयणदिठिएण
 १२ पु० अइ-दिहर-सहयार तरु-मूले

[९] २ ला० करयले ४. ला० रक्खिज्जइ बहु- ७. ला० जाव ८. पु० अक्खिज्जइ १०
 पु० निय दुच्चेट्ठिएण ११ पु० पेसिज्जइ १३ पु० मग्गियओ, ला० तो डंडु वि

[१०]

- इह होइ चउव्विहु नीइ-मग्गु नायव्वु नरिंदेहिं सो समग्गु ।
 तहिं सामु भेउ उवप्पयाणु दंडो य चउत्थउ दलइ माणु ।
 तहिं पढसु सामु सहु रिउजणेण कायव्वु होइ उवसंतएण ।
 महुरेण गुलेण वि जो मरेइ विसु तस्स नराहिव कवणु देइ ।
 ५ जं लोलइं छिज्जइ किर नहेहिं कट्टिज्जइ तं न कुहाडएहिं ।
 जो कुवियउ थोविं कारणेण सो तूसइ सामेण वि किएण ।
 जो पुणु अइ-कढिणु महंत-रोसु उवसमइ न सामेहि बहुय-दोसु ।
 अब्भंतर-दुट्ठउ कुणइ खेउ कीरइ य वणस्स व तस्स भेउ ।
 पाविय-भेएण वि सीयलेण पव्वय वि पडहिं पेच्छह जलेण ।
 १० भेए नियय-बलह अवीससंतु रिउ जिप्पइ जइ वि महा-महंतु ।

दुट्ठउ जिह पहु अंध-गडु फोडिवि वाहिज्जइ ।

तिह पडिवक्खु वि अइ-बलिउ भेएं साहिज्जइ ॥ १० ॥

[११]

- जो पुणु अइ-बलियउ साहिमाणु तसु कीरइ मित्त उवप्पयाणु ।
 दाणेण सुरुट्ठो वि उवसमेइ दाणेण वि अवराहइ खमेइ ।
 दाणेण वि भूयइं वसि हवन्ति दाणेण वि वेरइं खयह जंति ।
 दाणेण परो वि हु होइ वंधु दाणं पि हणइ आवइ-पबंधु ।
 ५ जो सम-बलु तह वि हु होइ चंडु उवगरइ तेण सहुं मित्त दंडु ।
 दुट्ठत्तणु न मुयइ सत्तु तांव भज्जइ न मडप्फरु तस्स जांव ।
 उक्खणिय दाढ जइ विसहरस्स ता कवण सत्ति किर होइ तस्स ।
 एहु नीइहि मग्गु चउप्पयारु जाणेवि बलावलु होइ सारु ।
 जे एय कमेण समायरन्ति ते लच्छिहि भायण पुरिस हुंति ।
 १० इह राय-लच्छि न य विक्कमेहिं पालिज्जइ सव्वेहिं पत्थिवेहिं ।
 एगंते विक्कम-रस-पहाण भायणु न होति नरवइ सुहाण ।

[१०] २. पु० मेओ ५. पु० लोलइ ६. पु० थोवे'.. काएण ९. पु० पाविय-भीएणं य
 .. पडिहिं १०. ला० तेए नियय- ११. ला० फोडिवि १२. ला० पडिवक्खो

[११] ३. ला० ववह हांति ५. पु० दडु ९. पु० होति

ता साम-नयम्मि वहतंयम्मि भेयह विण्णाणि फुरंतयम्मि ।
दाणं पि जस्स किर संपडेइ को मित्त दंडि आयरु करेइ ।

पढमु सामु ता तहिं करहु इय नीइ जहट्टिय ।

१५ कट्ठाहि हुंतहं पडियाहं पुणु भूमि तहट्टिय ॥ ११ ॥

[१२]

वंभयत्तु तं निसुणिवि भासइ	एहु न मंतु अम्ह पडिहासइ ।
नियय-कलत्तु चेव आणंतहं	कवणु सामु पर-दप्पु-दलंतहं ।
समरसेणु पुणु भणइ अलक्खिउ	नीइ-मग्गु कहिं एरिसु लक्खिउ ।
जो पर-नारि-हरणु कुल-दूसणु	तस्स वि कांइ दूय-संपेसणु ।
५ वाउवेग पुणु चित्ति विसण्णउ	महु अहिलसिउ नाहि संपन्नउ ।
वाउमित्त-सुहडेण वि वुत्तउं	देवो च्चिय जाणइ जं जुत्तउं ।
फुरिय-महंत-रोस-पयडेण वि	विहसिउ चंडसीह-सुहडेण वि ।
कोवि वियंभिय-सुहउं धारे	उम्माडिउ पिगलगंधारें ।
दप्पेण य पयडिय-सुह-भगि	आयंपिउ सहस त्ति मयंगि ।
१० नीससेइ केवलु अमियप्पहु	खणु वि न चलिउ तत्थ देवोसहु ।

इय वीरेक्करसाहं तहिं विज्जाहर-सुहडहं ।

न य पडिहासइ दूय-गमु रण-रस-मण-पयडहं ॥ १२ ॥

[१३]

ठिइ एरिस त्ति तो साहिज्जण	सव्वे वि सुहड संवोहिज्जण ।
संदिसिय विविह वयणाणुरूउ	पवणगइ चेव पट्ठविउ दूउ ।
भणिउ सो भद्दय तहिं गएण	सो भाणियव्वु इय मह सुहेण ।
जिह भो विज्जाहर नरवरिद	कम्मेण जेण जणु कुणइ निंद ।
५ जिं अयस-पडहु तिहुयणे भमेइ	जं चिय अत्ताणउ हारवेइ ।
चित्तह धीइ जेण न कह वि होइ हासउं उप्पज्जइ जेण लोइ ।	

[११] १२ ला० विन्नाणे १३ ला० दडे, पु० आयरु कुणेइ ।

[१२] १ ला० निसुणेवि ३. ला० अणक्खिउ ५. पु० चित्ते अहलसिउ, ला० संपु-
न्नउ । ६. पु० उत्तउ ८ पु० कोव-वियभिय-, ला० ओनाडिउ ९ पु० -भगि...
मयंगि । १० ला० खणो

[१३] ३ ला० भणियउ . सो भावियव्वु ५. पु० जें ६. पु० लोए

[१७]

- अह मइं वि देव तस्स वि वहत्थु नियच्छुरियहि मुद्धिहि दिण्णु हत्थु ।
 तं पेच्छेवि अवरोप्परु विरोहु उप्पन्नउ गरुयऽत्थाणि खोहु ।
 अह नीइ-मग्गु जाणंतएहिं सो धरियउ देव महंतएहिं ।
 भणियउ खयरहिं एत्थ लोइ सव्वत्थ वि दूउ अवज्झु होइ ।
 ५ पर-वयणइं नाह कहंतयस्स को देव दोसु दूयह इमस्स ।
 अन्नं च जुत्तु भासिउ इमेण परिणाम-सुहंकरु तुज्झ जेण ।
 ता एय वयणु सामिय करेहि सा सिग्घु महासइ पट्टवेहि ।
 ताण वि पडिवन्नु न वयणु जांव इउं पत्तउं देवि-सयासि तांव ।
 संदिट्ठ वयण तुम्हह सुणेवि विण्णवइ एउ परितुट्ठ देवि ।
 १० तुइ धरिणी-सहु वहतियाए को मज्झ खेउ जीवंतियाए ।

देविहि पय पणमेवि हउं तो एत्थ पहुत्तउ ।

इय जाणेविणु सामि कुणह सिग्घु जं जुत्तउ ॥१७॥

[१८]

- पवणगइ-वयणं च एरिसु निसामेवि संखुहिय विज्जाहर सुहउ सव्वे वि ।
 उप्पन्न-पहरिस-भरिज्जंत-चित्तेण हुंकारियं तक्खणे वंभयत्तेण ।
 रण-रस-वसुच्छलिय-उच्छाह-पुलएण अप्फालिउ निय-भुउ समरसेणेण ।
 उट्ठंत-गुरु-रोस-रज्जंत-नयणेण क्रिय भिउडि अइ-भिसणा वाउवेणेण ।
 ५ रिउ-पहर-विसमं ति अह परिमुसंतेण उन्नमिउ वच्छत्थलं वाउमित्तेण ।
 कोवानळेणाऽवि अच्चंत-जलिणएण अंधारियं नियमुहं चंडसीहेण ।
 उव्वेल्लिय वाहु-जुयलं मुहंधारु अहियं वियंभेउ पिंगलु स गंधारु ।
 नीसेस महिहर वि आयंपयंतेण आहणिउ धरणीयलं अह मयंगेण ।
 आसन्न-रण-रहस-विदलिय-वणेणाऽवि आससिउ सहस त्ति अमियप्पहेणाऽवि ।
 १० रहसेण नीसेस-गिरि-गुह-भरंतेण हसियं च देवोसहेणाऽवि सुहडेण ।

इय विज्जाहर-सुहडा अहिअहिय वियंभिय-गत्ता ।

खुहिया सव्वे खणेणं नाइ दिसा-गय मत्ता ॥१८॥

[१७] १. ला० अहमवि य देव ..मुद्धिहिं दिन्नु .. २. ला० पेच्छवि, पु० अवरोप्पर, ला० गुरु व, पु० याण-खोहु । ४ पु० लोए ५ पु० दोष ७. ला० पु० पट्टवेह ८. पु० अव ताव, ला० सयासे ९. ला० तुम्हह सुणेवि, पु० पर तुट्ठ

[१८] १. पु० विज्जाहरा २. ला० हुंकारिय ३ ला० अप्फालिओ नियभूमी ७. पु० तुहं धारु ११. ला० सुहटा अहिय

[१९]

- पहु जंपइ आसन्न-विणिवाउ सो बुद्धि-विहव-वज्जिउ वराउ ।
 तस्सुवरि किमिह संरंभएण चिद्वह सन्वे वि जहा-सुहेण ।
 अहमेव खग्ग-दुइयउ हवेवि वच्चामि तेण सहं रणु करेवि ।
 दंसेमि तस्स मह केरिसं ति भूमि-गोयरह परक्कमं ति ।
 ५ तो सन्वेहि विज्जाहरेहिं वुत्तु मा सामि एउ जंपहु अजुत्तु ।
 तुह भिच्चावयव-परक्कमं पि पेक्खेवि न सक्कइ थोवयं पि ।
 किं पुण सो देव परक्कमं ति ता आणवेह मइं मइं ममं ति ।
 एत्थंतरे गहियाउह-विसेसु मिलियउं विज्जाहर-बलु असेसु ।
 एत्तहे वि अजियवल-देवयाए विरएवि अकालक्खेवयाए ।
 १० मणि-रयण-सुवण्णेहिं अउ-पहाणु कुमरह उवणीउ महा-विमाणु ।

चंदोवय-रमणीउ तारा-पंति-विसिदुउं ।

संझराय-अंवर-कलिउ नं पओस समुद्विउं ॥१९॥

[२०]

- जं च अइ-रम्मयं सिप्प-बहु-कम्मयं ।
 कणयमय-भूमियं धूव-भर-धूमियं ।
 फलिह-मणि-भित्तिं कणय-रस-चित्तिं ।
 रयण-मय-थंभयं रइय-वर-गढभयं ।
 ५ पवरज्झय-मालियं रम्म-कय-वालियं ।
 चलिय-सिय-चामरं सोह-खुहियामरं ।
 कणय-किंकिणि-घणं कुसुम-विहियच्चणं ।
 हार-सुविराइयं दूस-संछाइयं ।
 चंद-पह-सारयं घंट-टंकारयं ।
 १० विविह-बहु-पहरणं तुंग-वर तोरणं ।
 कणय कलसालयं परम-सुविसालयं ।
 तडिय-सुवियाणयं दिदुदु सुविमाणयं ।

अह तहिं पयर-विमाणि वसुभूई-सद्वियउ ।

कय-कोउय-परिकम्मो सो कुमरु आरुहियउ ॥२०॥

[१९] १. ला० पु० आमन्न य निवाउ, पु० सुद्धि विहव—५. ला० जंपहि ६. पु०—
 परक्कम ति ८ पु० गाहियाउह १२. पु० त पओस

[२०] १३. ला० विमाणे

सत्तूण कुणइ आणंदुब्भयं च जं इह-पर-लोय-विरुद्धयं च ।
 जं गरुयहं हल्लयत्तणु करेइ तं सुपुरिसु केव समायरेइ ।
 पर-दारु नरिंदहं पुणु विरुद्धु ता एउ न जुत्तउं होइ तुद्धु ।
 १० असुहउ ववसाउ परिच्चएवि पट्ठावहि ता महु तणिय देवि ।

अह न वि मन्नइ एउ तो देवि भणेज्जसि ।

उवलद्धिय तुहुं अम्हेहिं मा खेउ करेज्जसि ॥१३॥

[१४]

जं आणवेह इय जपिऊण पवणगइ पयट्टउ पणमिऊण ।
 अहिणव-तमाल-दल-सामलेण उप्पइयउ तक्खणि नहयलेण ।
 रामेण व राम्वण पासि खित्तु पवणह सुउ व्व सीया-निमित्तु ।
 सो जाएवि तर्हि एक्कल्लओ वि अह दुइय-दिवसि पत्तउ पुणो वि ।
 ५ कुमरह पणमेवि निविट्ठएण आढत्तु कहेविणु एउ तेण ।
 गउ सामिय दुट्ठह तस्स पासि सो पुणु अत्थाणि निविट्ठु आसि ।
 तुम्हेहिं संदिट्ठउं जं च देव मइं तस्स निवेइउ सव्वमेव ।
 तं सुणेवि तेण अइ-दूट्ठएण अह एउ भणिउ आरुट्ठएण ।
 पेच्छह किह धरणी-गोयरो वि आएसु मज्झ पट्ठवइ तो वि ।
 १० असुहउ ववसाउ परिच्चएवि किर महुं पट्ठावहि सिग्घु देवि ।
 ता किं अत्ताणउं न य मुणेइ ससओ वि हु लउडउ पेक्ख लेइ ।
 कहिं मसउ ताव कहिं होइ हत्थि एयं पि हु तस्स न जाणु अत्थि ।

सो पट्ठावइ आण महुं तसु वलियउं खंडउ ।

पेच्छह किह उल्लएण विराहिज्जइ [म]त्तंडउं ॥१४॥

[१५]

तो तस्स घरिणि ण य पट्ठवेमि नासाए हिंशु परट्ठय देमि ।
 जसु भावइ तसु जाएवि कहेउं किं कस्स वि तिहुयणे हउं त्रिहेउं ।

[१३] ८. ला० सुपुरिसु १०- पु० पट्ठावहिं ता महु ११. पु० भणिज्जसि १२ पु० अम्हिहिं करिज्जसि

[१४] ३. पु० सुओ व्व ४ ला० जायवि ६ ला० अत्थाणे ७ पु० तुम्हह ८. ला० त सुणवि पु० त निसुणिवि ९. ला० कह धरणी-१० पु० ववसाओ ११. ला० पेक्ख १४. ला० पेच्छह कह . विरोहिज्जइ

[१५] १. ला० घरणि, पु० पट्ठविमि २ पु० कहेउ

भुज्जंतु चणउ जइ उल्ललेइ तं भाडह रुट्टउ किं करेइ ।
 जं चिय विज्जाहर मिलिय के वि लाइज्जहिं किं जे वडइ ते वि ।
 ५ बहुएहिं वि किर सूसग-सएहिं किं नाडउ पुज्जइ मेलिएहिं ।
 ता दूय सिग्घु जाएवि कहेसि किं आणिय सा पट्टवणरेसि ।
 मइं ठोविय ताव न वरणि लेहिं जं वप्पह भावइ तं करेहिं ।
 एरिसु भणंतु गुरु-दप्प-जुत्तु सो अहसु देव मइं एउ वुत्तु ।
 तुहं कालि खड्डउ निच्छएण जंइहिं एरिस वयणाइं जेण ।
 १० अहवा खय-कालि सल्लुट्ठियाहं उट्ठेति य पंग्व पिपीलियाहं ।

जइ एत्तिय चारहडि तुहु किं सा पयड न अवहरहि ।
 सत्त-हीण जइ तुहुं दडिउ कीस एव खुरहुर करहि ॥१५॥

[१६]

तसु संसुहु जंपहि तुहु अणिदट्टु पर अज्ज वि रुट्टह सुहुं न दिट्टु ।
 जइ तुज्ज का वि किर सत्ति आसि तो कीस न डुक्कउ तस्स पासि ।
 कि सा वि न आणिय निय-वलेण कुवकुरु वि खाइ निच्छउ छलेण ।
 ता तुहुं काडुगिसु न एन्थ अंति बहु धन्न पलालेहिं वि मुणंति ।
 ५ न य पट्टवेमि एहु कवणु नाउ जागे वि हु तुहुं घर-सामि जाउ ।
 छुड तुहुं पर-दारे पयट्टु गिद्धि हारिस्सहिं एह वि राय-रिद्धि ।
 पर-दारु हरेविणु रावणेण किं पाविउ मुर-संतावणेण ।
 दोवइहिं केस-कड्डणु करेवि किं कउग्ग-वीर न राय मरेवि ।
 ता तइं पि पवन्तउ ताहं मग्गु फिट्ठिस्सइ जं पिंजणे वि लग्गु ।

१० इय कक्कस-वयणेहिं महु आरोसिय-चित्तउ ।
 उग्गामिय करवालु मइं हंतूण पयत्तउ ॥१६॥

[१५] ३ ला० उल्ललेवि तो वि भाडह ६ पु० ता दूसिय सिग्घु ८ पु० दप्पयउ
 ९ पु० काले १० पु० तुह

[१६] १ पु० तुहु ४ पु० पलवेहिं ५. ला० नाओ .. जाओ । ६. ला० पर-दार
 हारेस्सहिं ९ ला० तइ वि फिट्ठिस्समओ इ ज १० ला० वयणेहिं महु

[२१]

- एत्तहे लय-कम-तालेहिं सज्जिउ सुगहिरु मंगल-तूरु पवज्जिउ ।
 मं मं भेरि-सद्दु तहिं सारउ टिटिब टि टिटिब टि हुउ ढकारउ ।
 धुम्मकु धुम्मकु मदलु धुम्मइ किकिरि कि किकिरि कि करडिय सुम्मइ ।
 तोंगि थांगि थंगि पडहु पवज्जइ झझगिगि झझगि हुडुकिय छज्जइ ।
- ५ दों दों दों दों सह मउंदहं गुइं गुइं गुइं गुइं गुंज रिउंजहं ।
 दुलिलिदि दुलिलिदि तिलिम सुणिज्जइ डम डम डम डम डमरु गज्जइ ।
 कण कण कणंति तहिं भाणइं ब्रह ब्रहं ति झल्लरिउ निसाणइं ।
 छंछोलइं करंति कंसालइं तंडिक्कइं झणहणहिं वमालइं ।
 तुतु तू तुतु तू काहल-कलयलु संख-वोसु आऊरइ नहयलु ।
- १० स र ग म प ध नि वीण तह वंसइं इय वज्जइं वज्जियइं अमेसइं ।

फुट्टुं नं वंभंडु उच्छलियउ तूरारउ ।

नं रण-दंसण कज्जे हूउ देवहं हक्कारउ ॥२१॥

[२२]

- तो दिसि समुहं दोलिर-धयाइं उब्भिय उब्भड-भड-चिंधयाइं ।
 अणकूल-पवण-परिपेल्लियाइं गयणेण विमाणइं चल्लियाइं ।
 जय-सूयग-सउण-महा-विसेसु चल्लिउ विज्जाहर-वल्लु असेसु ।
 विज्जाहर के वि महागएहि आरूढ के वि चंचल-हएहि ।
- ५ अन्ने वि पुण सीहेहि वानरेहिं संछन्नु गयणु जिह सुर-वरेहिं ।
 सव्वहं सुहडहं आणंदु जाउ उक्कुट्ठि करहिं तह सीह-नाउ ।
 कुमरह जय-सद्दु सुरेहिं घुट्टु सुसुयंधहं कुमुमहं वरिसु वुट्टु ।
 पेच्छंतउ महि-मंडलु असेसु नयगवर-पुर-पट्टण-निवेसु ।
 सायर-सरि-सोत्तइं सर-ज्जाइं गामइ गिरि-गोउर-गोउलाइं ।
- १० परिचत्तउ गमण-परिस्समेण वेयड्हि पहुत्तउ तक्खणेण ।

[२१] १ पु० मगहिरु ३. पु० किकिरिकि किरि किरि ४. ला० तोंगि थोंगि ६. ला०
 दुल्लु दि दुल्लु दि-७. पु० ब्रह ब्रह त्रित झल्ल ८ पु० आऊरिय १० ला०
 वीण तहिं

[२२] ६. पु० आणंद ९. पु० सायर-सर-सोत्तइं.. गोपुल्लइ । १० पु० परिस्समेण, ला०
 वेयड्हि

अह वेयडूढ-तलम्मि सपरिवारु आवासिउ ।

खंधावार-क्रमेण निय-सिविरं पि निवेसिउ ॥२२॥

[२३]

तो तत्थ अजियवल-देवयाए विज्जा-सहस्स-परिवारियाए ।

सम्मं चिय आराहण-निमित्तु उववासु कुमारिं किउ तिरत्तु ।

सव्वाओ वि विज्जा-देवयाओ विविहाहि सुपुज्जहिं पुज्जियाओ ।

कुमरस्स वियाणिय गुण-विसेस विज्जाहर मेत्तिहि गय असेस ।

५ आरुद्ध अणंगरइस्स जे वि निय निय परिवारिहि मिलिय ते वि ।

अणुदिणु वलेण सो विद्धि जाइ ससहरु सिय-पक्खि कलाहिं-नाइ ।

जाणिउ अणंगरइणा वि एउ जिह कुमरु पत्तु बहु-वल-समेउ ।

अह तेण अवज्जा-विलसिएण सेणावइ दुम्मुहु सहं वलेण ।

पेसिउ कुमारह मारण-निमित्तु अइ सो वि पहुत्तु सदप्प-चित्तु ।

१० एत्थंतरि आइउ पर-वलं ति कुमरह वले सयल वि सलवलंति ।

हय समर-भेरि सुगहिर-सरेण सन्नहिय सुहड सव्वे वि खणेण ।

तो सुपओहरु सामलउं पर-दूसउं हु अंगे सहिउ ।

तह मुट्ठि-मज्झि सुकलत्तु जिह खग्ग-रयणु कुमरें गहिउ ॥२३॥

[२४]

तो पर-वलु तं आसन्नि हूउ

तो कडय नाइ-दूरट्टिएण

भो भूमि-गोयर-गय-मणाहो

सेणावइस्स सासणु सुणेहु

५ तिं हउं अणंगरइ-वल्लहेण

सो भणेइ काल-संचोइयाण

किर भो अप्पडिहय-सासणेण

सरिसिय उप्पन्निय समर-सद्ध

एत्थंतरि पत्तउ एक्कु दूउ ।

एरिसु विज्जाहर भणिय तेण ।

दुव्वुद्धिय विज्जाहर-भडाहो ।

जो वलह मज्झि पहु पत्तु एहु ।

पेसिउ सेणावइ-दुम्मुहेण ।

तुम्हाण भूमि-गोयर-गयाण ।

देविं अणंगरइ-नामएण ।

जा भुवणि न केण वि कह वि-लद्ध ।

[२२] ११. पु०-तलम्मी

[२३] २. पु० कुमारे किउ निरुत्तु । ४. ला० मेत्तिहि ५. ला० परिवारेहि ६ ला० विद्धि जाउ ९ ला० कुमार-मारण-११ ला० भय समर १२ पु० सुपउहरु, ला० पर-दूसओ ..सहियउ । १३. ला० कुमरिं

[२४] ४. ला० सासण ८ पु० भुवणे कहिं वि

किर तुम्हे रायहाणिहिं पयट्ट ता केत्तिय तहिं वाहेहि वट्ट ।
१० देवस्स भिच्चु एक्कु वि अहं ति एत्थेव समाणमि विग्गहं ति ।

आइउ नाहिं अणंगरइ एरिसु जं कुमरे कलिउ ।
तं खग्ग-रयणु हत्थह मुयइ बलु सयलु वि मिलिउ ॥२४॥

[२५]

जाणेवि सेणावइ आवइ त्ति एत्थ वि अहं पि सेणावइ त्ति ।
भड-मज्झि पढम संपत्त लीहु सयमेव समुट्ठिउ चंडसीहु ।
भणियं च देव आएसु देहु मज्झं चिय कुणह पसाउ एहु ।
देवस्स भिच्च विलसिउ ममं तु दूरद्विय विज्जाहर णियंतु ।
५ कुमरेण वि चितिउ जुत्तु एउ एसो च्चिय सेणावइ अजेउ ।
तो तस्स वि दिण्णउ कुसुम-दामु गिण्हिउ करेवि तेण वि पणामु ।
निय-बल-समेउ कय-कलयलस्स धाविउ सम्मुह दुम्मुह-बलस्स ।
कुमरो वि सरिसु विज्जाहरेहिं ठिउ गयणि विमाणेहिं सुंदरेहिं ।
एत्थंतरि तहिं सुर सिद्ध जक्ख सपत्त समर-पेक्खग असंख ।
१० तहिं वीर-वरण-कय-मच्छराउ संपत्त बहुत्तउ अच्छराउ ।

उच्छलियउ तूरारवु बहलु एत्थंतरे कय-कलयलइं ।
रोसेण को वि अब्भिट्ठाइं चंडसीह-दुम्मुह-बलइं ॥२५॥

[२६]

तो वरिस वरिस एरिसु भणंति सर-वरिसु निरंतरु भड मुयंति ।
पलए व्व घणेहिं निरंतरेहिं संच्छाइउ अंवरतलु सरेहिं ।
खग्गप्पहार निवडंति केव उप्पाय-कालि निग्घाय जेव ।
गय गएहिं तुरंग तुरंगमेहिं जुज्झंति सुहड सुहडहिं समेहिं ।
५ तहिं एक्कमेक्कु हक्कारयंति अवरोप्परु कुलु संभालयंति ।
पहराहय विज्जाहर पडंति उट्ठेवि पुणो वि समावडंति ।
कुंतग्गेहि के वि विभिन्न-देह जुज्झंति तहेव अवगणिय-वेह ।
अन्नोन्न केस-कड्ढणु करेवि गय पहरण लुरियहिं लग्ग के वि ।

[२४] ९ ला० तो केत्तिय, पु० वाहेह १२. ला० हत्थ मुयइ, पु० वि मउलिउ ।

[२५] १ ला० जाणवि २. ला० संपत्ति ३ पु० आदेसु, ला० मज्झ वि य ८. ला० ठिओ गयणे १०. ला० -मच्छराओ ११. पु० उच्छलित

[२६] २. ला० पलय व्व घणेहि, पु० से छाइउ ३ ला० केव -काले जेव ४ ला० गयहि ७. पु० जुज्झहिं तहिं वि भव०

अवहत्येहिं हत्येहि भिडहिं ताव तुट्टहिं सिर-कमलाइं समइं जाव ।
 १० रुहिरारुण दीसहिं सुहड केव कुसुमिय महु-मासि पलास जेव ।

अंबरि रणु विज्जाहरहं अंतरालि रणु गिद्धहं ।
 धरणीयलि रणु सावयहं मंस-रुहिरवस-गिद्धहं ॥२६॥

[२७]

तओ पडंत-मत्थयं तुटंत-बाहु-हत्थयं ।
 गलंत-सव्व-सत्थयं निक्खुट्ट-बाण-भत्थयं ।
 पडंत-छिन्न-छत्तयं विभिन्न-सव्व-गत्तयं ।
 विमुच्चमाण-सत्तयं महंत-खेय-पत्तयं ।
 ५ छिज्जंत-चारु-चिंधयं तोडिज्जमाण-खंधयं ।
 फुटंत-गुंफ-बंधयं सरंधयार-अंधयं ।
 विमाण-केउ-गासणं सुकायराण नासणं ।
 विमुक्क-सामि-सासणं सुराण दिन्न-हासणं ।
 हम्मंत-मत्त-वारणं भज्जंत-बाण-वारणं ।
 १० वहंत-सोणियारुणं रणं पयट्टु दारुणं ।

तो दुम्मुह-बलेण सरवारेण चंडसीह-बलु पेल्लिउ ।
 नं सायर-नीरे खुहिण गंगा-जलु रेल्लिउ ॥२७॥

[२८]

सर-वरिस कराळिउ भग्गमाणु निय-बलु पेच्छेवि पलायमाणु ।
 आरोविय धणु-बाणहं निरीहु सयमेव समुट्ठिउ चंडसीहु ।
 पर-बलु हणंतु तिक्खेहिं सरेहिं घण-तिमिरु जेव दिणयरु करेहिं ।
 अह तं बलु भग्गउं सयलु तेण जिह हरिण-जूहु पंचाणणेण ।
 ५ तं पेच्छेवि धणु-तोणीर-हत्थु धाविउ सम्मुहु दुम्मुहु समत्थु ।
 आरुट्टउ निय-बल-परिहवेण सो भणिय कुमर-सेणाहिवेण ।
 रे रे दुम्मुह दुरायार-भिच्च सुसमत्थिय-निय-सामिय-अकिच्च ।

[२६] १०. ला० सुहड के वि, पु० -मासे ११. ला० अंबरे....अ बराळे १२. ला० धरणीयले

[२७] ४ ला० विमुच्चमाणमत्तयं ७. ला० -केउ-नासणं १२. ला० सायर-नीर...जलु नीरेल्लिउ ।

[२८] १. पु० पिच्छेवि ३ ला० पर-बल...घग तिमिर ४. ला० हरिणि...ह ५. ला० पेच्छेवि ६. ला० आरुट्टउ ...-परहवेण ..भणिउ

हउं चंडसीहु तुहुं दुम्मुहो त्ति ता ठाहि पाव मह सम्मुहो त्ति ।
 सो भणइ भूमि-गोयरह दास रे रे विज्जाहर-कुल-विणास ।
 १० मइं सरिसु तुज्ज रणु केरिसं त्ति कहिं मोत्तिय-मरि कहिं होइ तंति ।

सो भणइ सुवाणिय निम्मलिय तह सुचित्त-मोत्तियहं सरि ।
 गुणवंतिय लग्ग विसिद्धाहं तीए सरिसु किं व तुज्ज सरि ॥२८॥

[२९]

पर-दार-रइप्पिउ तुज्ज सामि ता तेण सरिसु हउं तइं गणामि ।
 अहवा सुपसिद्धउं सव्व-लोइ गोसामिय अद्धिधणु वि होइ ।
 इय चंडसीह-भासिउ सुणेवि धाविउ दुम्मुहु गय गरुय लेवि ।
 दिन्नउ पहारु अह दुम्मुहेण तेणावि षडिच्छिउ मत्थएण ।
 ५ तो रोसायंवि-लोयणेण गय गयणे भमाडेवि भणिउ तेण ।
 एहु केरिसु तुज्ज पहारु जाउ संपड विसहेज्जसु मज्ज घाउ ।
 हउ उत्तमंगि इय भणेवि तेण तसु सीसु विदारिउ तक्खणेण ।
 तेण य विहलंघलु चूरियट्ठि सोणिउ वसंतु गउ धरणिवट्ठि ।
 तो निहउ निएविणु नियय-नाहु दुम्मुह-बलु भग्गउं तं अणाहु ।
 १० उग्घुट्ठउ जय-जय-रवु सुरेहि नच्चिउ सतोसु अच्छर-गणेहि ।

कुसुम-वरिसु तह वरिसिउ उप्परि सुह-कारणु ।

चंडसीहु पच्छा करइ निय-बल-साधारणु ॥२९॥

॥ इइ विलासवई-कहाए दुम्मुह-वहो नाम सत्तमी संधी समत्ता ॥

[२८] ८ ला० महु ११ ला० सवाणिय १२ ला० कह तुज्ज

[२९] १. ला०-रइप्पिउ २ ला० अद्धिधणु ३. ला० भमाडवि ८ ला० चूरियट्ठि ११.

ला० वरिसियउ, पु० उगरे १३ ला० इय, पु० दुम्मुह-वहा नाम सत्तमा

संधि-८

[१]

सेणावइ मारेवि बलु संहारेवि कुमरो वि विज्जाहर-संहिउ ।
सुर-सिद्ध-सलाहिउ सयल-कलाहिउ गिरि वेयडिह समारुहिउ ॥

सो पंचवीस-जोयण-पमाणु उच्चतिं गयण-विलग-साणु ।
तो तहिं दस-जोयण-उप्पएवि वर-दक्खिण-सेहि समासएवि ।
५ रहनेउरपुर-मंडलु विसिद्धु धण-कण-समिद्धु कुमरेण दिद्धु ।
मंडियउ वावि-पोक्खरि-सरेहिं दीहिय-गुंजालिय-निज्जरेहिं ।
उववण-वण-काणण-देउलेहिं थवलेहिं चरंतेहिं गोउलेहिं ।
अह तत्थ विसए आवासिएण पेसिय विज्जाहर दोणि तेण ।
भणिया य पणामोणमिय-देह जाएवि अणंगरइ इय भणेह ।
१० भो भो विज्जाहर किं इमेण अप्पोदय-मीण-कुचेट्टिएण ।
अज्ज वि परियच्छहिं कज्जि ठाहि मोत्तूण रज्जु वण-वासि जाहि ।
अहवा मह कोविंथण-कराले सत्थानल-मुक्क-फुलिंग-जाले ।
सहस च्चिय अग्गाहुइ हवेहि ता नीसरेवि संगामु देहि ।
जइ घरि पविद्धु लुट्टहि न तोइ किं जमह दूरे मालवउ होइ ।

१५ तो एरिसु मंतेवि ते गय दोणि वि कुमरह पणमेवि पय-जुयलु ।
थोविय वेला गय पुणु वि समागय उज्जोवंता गयणयलु ॥१॥

[१]

पणमेविणु आढत्तउं कहेवि गय देव अम्हे आएसु लेवि ।
तो तुम्हेहिं जं चिय भणिउ देव भणियउ अणंगरइ सव्वमेव ।
अह हुयवहो व्व सित्तउ घिएण पज्जलिउ देव-वयणेण तेण ।
हत्थेण महियलु आहणेवि सो गरुय-सहु लगगउ भणेवि ।

[१] १. पु० कुमारो २ ला०-वेयडिह ३. ला०-जोयण .. विलगमाणु । ५. ला०
धण-कणय-७ ला० चरतिहिं १०. ला० कुचिट्टिएण ११ ला० वणि वासि १२.
पु० सच्छानल १३. पु० हविहि १६ पु० समागया .. गयणि यलु

[२] १ ला० आढत्ता .. पु० अम्हि ३ पु० सित्तउ घएण ४ पु० हत्थीण महियलु

- ५ रे धरणी-गोयर किं भणेसि किं तुहुं अत्ताणउं न य मुणेसि ।
 अग्गाहुइ हउं तुह होमि पाव न य पुणु तुमं पि मह होसि ताव ।
 थेवंतरु ता किं जंपिण्ण हत्थे वि कंकणु किं दप्पणेण ।
 जइ दुम्मुहु मारिउ कह वि तेण तो दप्पु वहइ सो निय-मणेण ।
 जिह दुम्मुहुं मइं वि गणेइ तेंव मिरियाइं वि चावइ चणय जेंव ।
 १० अगणेवि पहुत्तणु मज्झ वट्ठु अइ-भूमि भूमि-गोयरु पविट्ठु ।
 ता मारउ सो कहि दिट्ठु जाइ स्यारह सालहि ससउ नाइ ।
 इय भणेवि कोवक्खलियक्खरेण तो निय निउत्त आइट्ठ तेण ।
 सण्णाह-भेरि भो सिग्घ देह तह सगड-वूहु सुंदरु रएह ।

तो देव निउत्तेहिं तेहिं तुरंतेहिं समर-भेरि हय तक्खणेण ।

- १५ अह सा वि सुसज्जिय सुगहिरु वज्जिय नं हुंकारउ किउ जमेण ॥२॥

[३]

- अह भेरि-सहु गंभीरु तेहिं बहु-विहु आयणिउ सेणिएहिं ।
 पढमं भय-तट्ठ वि लोयणेहिं निसुणिउ भेरी रवु कुपुरिसेहिं ।
 आसन्न-विरह-दुह-कायरीहिं रोवंतिहिं सुउ सेणाभडीहिं ।
 चिर-रूढ-फुडिय-वण-कंदरेहिं रण-रहस-जाय-पुल-उग्गमेहिं ।
 ५ कय-सामि-सुकय-पडिमोअणेहिं आयणिउ भेरी रवु भडेहिं ।
 पढम-रण-दंसण-ऊसुएहिं अवधारिउ राय-कुमारएहिं ।
 निर-निय-निओय-उवउत्तएहिं कज्जेसु तुरिउ धावंतएहिं ।
 पहु-भणिय महंत य चोइएहिं परियच्छिउ सहु निओइएहिं ।
 एउ माए उवट्ठिउ किं अणिट्ठु मह पुत्तु वि न सहइ सेन्नु दिट्ठु ।
 १० एरिसु सहुक्खु रोवंतियाहिं सहस त्ति निसामिउ बुढियाहिं ।
 भो भो इमेण दुण्णामएण पहुणा पर घरिणिहि लुद्धएण ।
 उट्ठाविय पेड्डु मलेवि वाहि संदेह चडाविउ नयरु ताहि ।

[२] ६. ला० होइमि . मम होसि...९ पु० जइ दुम्मुहुं, ला० दुम्मुहु ..जेव । १० पु० पहुत्तण ११. ला० स्यारहं सालहिं, पु० साल हि १२ ला० भणिवि १३. पु० तहि सगड० ला० सगड्वूह १४. पु० नियस्तेहिं

[३] २ पु० भेरी-रउ ५. ला०-पडिमोयणेहिं...भेरी-रउ भडेहि । ६. ला० पढम य रण-७ पु० निय-निउय-९. ला० पुत्तो ११. ला० दुज्जानएण ..घरिणिहि ।

अन्नोन्न-भणंतें पुर-जणेण अवधारिउ भेरी-रबु भण्ण ।

कायरह रउहें भेरी-सहें ते उच्छाहिउ तं सयलु ।

१५ निय-पहु-अणुरत्तउ देव तुरंतउं सन्नहेवि आढत्तु वलु ॥३॥

[४]

दित्तोसहि-परिगय गिरिवर व्व

दुज्जण-वाणीओ व भेयणीओ

भुविखय जम-जीहा-संनिहाओ

बहु-जणहं जीय-हरणद्वियाओ

५ वेसाओ व गुणेहिं निवद्धियाओ

खल-जण-आलावय गुण-विमुक्क

तिक्ख-मुह सया वि तहा सलोह

विप्फुरिय असणि-लय-विब्भमाओ

जम-महिस-सिंग-सारिच्छियाओ

१० अण्णाइं वि तहिं नाणाविहाइं

ढोइज्जहिं कंचण-कवय सव्व ।

आणिज्जहिं भल्लिओ भीसणीओ ।

सुहडह रुहिरम्मि व लालसाओ ।

पयडिज्जहिं असि-वर-लद्वियाओ ।

पयइ-कुडिलाओ वि धणु-हियाओ ।

पर-जणह मम्म-घट्टणे अचुक्क ।

गाहिज्जहिं तह नाराय जोह ।

सुहडहं ढोइज्जहिं वर-गयाओ ।

कुंठिओ वि कुडिलओ कद्वियाओ ।

कड्ढियइं असेसइं आउहाइं ।

सन्नाहावरणइं अइ-मणहरणइं सव्वह सुहडहं ढोइयइं ।

तह देव पहाणइं तत्थ विमाणइं सिग्घमेव संजोइयइं ॥४॥

[५]

पियह पओहर-फंसु निरुंभइ

अन्ने समरवद्ध-अणुराइं

थोरंसुएहिं ससहु रुयंती

अन्ने तक्खण सिढिलिय-वलया

५ सहसा वियलिय-कंचीदामा

मंगलत्थु स विलक्खु हसंती

सुयणु एहु हउं पत्तु भणंतें

इय सन्नाहु को वि न य बंधइ ।

बहुविह पाविय सामि-पसाइं ।

न गणिय बहुय सोय-अक्कंती ।

विरह-सुसिय-दुब्बल-बाहुलया ।

नयण-सलिल-निर्गय-नित्थामा ।

गाढ-सोय-संतावु धरंती ।

आसासिय निय पिययम-कंते ।

[३] १३. ला० भणंति १४. ला० रउहे मेरिहिं सहे १५. पु० सन्नेहेवि

[४] १. ला० दुज्जण-वाणीउ य व ..आणिज्जहिं भल्लिउ ३. पु० भिक्खिय... य लाल-
साओ । ४ ला० बुह जणहं ५ ला० गुणेहिं निवद्धियाओ, पु०-कुडिलाए
७. ला० तहिं नाराय ९ ला० पु० कुणीओ वि

[५] १. ला० पओहर-दसु निरुधइ २. पु० ममर-सद्ध-अणुराए ७. ला० भणती ..कंति ।

अन्नेण वि गमणूसुय-चित्ते पवर पाणु पिय-सहिउ पियंते ।
 नेहेण य पियाए मुहि दिन्नउं थोरंछुएहिं तीए जं रुन्नउं ।
 १० तेण पाण-पूरिउं तं वट्टउं अहिउ भरिउ पिज्जंतु न खुट्टउं ।

अन्नाए वि कंतह निग्गच्छंतह को वि वियारु न दंसियउ ।
 सहसा गय धरणिहि मउलिय-नयणिहि मुच्छए नेहु पयासियउ ॥५॥

[६]

इय बलु असेसु सन्नद्ध देव चलिउ अणंगरइ सिग्घमेव ।
 कय-कोउय-मंगलु चलइ जांव छिविकउ छड त्ति पच्छिमेहिं तांव ।
 अगणेवि विमाणे वि जा चडेइ छाहियह छत्तु छुट्टिवि पडेइ ।
 मा जाहि नियत्तहि नत्थि भहु कस्स वि जंपंतह सुणिउ सहु ।
 ५ उदंडु पवणु पडिक्कलु लग्गु झउ झत्ति विमाणह तेण भग्गु ।
 वत्थंति-विलग्गइ गमु निसिद्धु उवविद्धु विमाणि महंतु गिद्धु ।
 मुक्कउ मउ मत्तेहिं मयगलेहिं किउ कलहु परोप्परु निय-वळेहिं ।
 मुत्तहिं हयंति हय-साहणाइं वाहुडेवि एंति घर वाहणाइं ।
 पुच्छइं जलंति सहसा हयाइं तूरहं रघु नत्थि समाहयाइं ।
 १० उद्धुंधुलु सयलु वि दिवसु जाउ सूरु वि तवइ मंदप्पयाउ ।

इय देव बहुत्तइं पहि दुनिमित्तइं हूयइं तह वि सो पत्थिउ ।
 अच्छिहिं पेच्छंतु वि मणेण मुणंतु वि दासु न पेच्छइ अत्थियउ ॥६॥

[७]

नयरह नीसरइ नरिंदु जांव दाहिण-दिसि सान्नु पयद्धु तांव ।
 पत्थरे अवमुत्तेवि कंडुएइ भों भों सदेण य तह भसेइ ।

[५] ८. ला०-चित्ति पवर . पियंति । ९. पु० मुहे १०. ला० पूरिउ त वट्टयं १२. ला०-नयणेहिं पु० मुच्छए न हु

[६] १. ला० इअ २. पु०-मंगलु चलइ जाव, ला० पच्छिमह ३. पु० तुट्टेवि पडेइ ।
 ५. ला० पडिक्कलु . विमाणहिं ७. ला० मयु मत्तेहिं, पु० मउ मन्नेहिं ८ ला०
 इति ९. पु० मुच्छइ जलति. तूरह रघु नत्थि समाहयाह १०. ला० उद्धुंधुलि ११
 ला० बहुत्तइ तहिं १२. पु० अत्थिहिं, ला० मुणंतो वि तो वि दोसु

[७] २. ला० पत्थिरि अवमुत्तिवि

- रोवंति नारि मोक्कलिय-केस तसु संमुह हूय मल-मलिण-वेस ।
 नरु महिसारूढउ दंड-हत्थु कट्ठाण वि भारउ अपसत्थु ।
 ५ दाहिणइं दुक्खु अक्खिउ खरेण दाहिण-दिसि वासिउ कोसिएण ।
 कालउ कुरंगु गउ पंगुरंतु छिंदंतु पंथु फणि विप्फुरंतु ।
 चिरि चिरि सरेण दाहिणिय साम कर करणु कराइय करइ वाम ।
 तह सुक्क-रुक्खे पंखउ धुणेइ दाहिण-दिसि वायसु करकरेइ ।
 भे भे त्ति दंति भल्लुय भसेइ दाहिणिय चिल्ल-तित्तिरु रसेइ ।
 १० सव्वहं किलेसु साहिउ ससेण एक्कल्लें कुरुलिउ सारसेण ।

इय सामि अणिट्ठइं बहुयइं दिट्ठइं अवसउणइं सो तह वि पहु ।
 अवमन्नेवि चलियउ निय-वल-कलियउ संछायंतउ गयण-पहु ॥७॥

[८]

- एवं च अणंगई-वलम्मि सव्वम्मि वि नीहरमाणयम्मि ।
 वेगेण देव संपत्त अम्हे एरिसु जाणेवि पमाणु तुम्हे ।
 इय सुणेवि कुमारे दिन्न आण पासट्ठिय विज्जाहर-भडाण ।
 ताडेह सिग्घु संगाम-भेरि आसन्नउ वट्ठइ मज्झ वेरि ।
 ५ आणसाणंतरु तक्खणेण हय समर-भेरि भासुर-भडेण ।
 अह सा वि पवज्जिय घण-सरेण हुंकारु नाइ मुक्कउ जमेण ।
 वज्जप्पहार-फुटंतयाण उच्छालिउ सहु नं पव्वयाण ।
 दस-दिसि भरंति पडिसइएहिं नं पलय-कालि गज्जिउ घणेहिं ।
 तो भेरी-सद्द-पडिबोहियाण तह समर-कज्जि साहस-रसाण ।
 १० जय-लच्छि-समागम-लंपडाण उट्ठिउ कल्लयल-रवु वर-भडाण ।

के वि गेण्हहिं सत्थइं वंधहिं भत्थइं के वि काए कवयइं करहिं ।
 के वि सज्जहिं जाणइं पवर-विमाणइं के वि आवासइं संवरहिं ॥८॥

[७] ४ ला० महिसारूढओ दंड हत्थु ५ पु० अक्खिओ ६ पु० काएण कुरंगु ८. ला० पंखओ, पु० छुणेइ ९ ला० भेवमत्ति दिति भल्लुय . चिन्ह .. १० ला० एक्कल्लि

[८] १. ला० नीहरमाणयम्मि २ ला० सुणेवि कुमारि ५ पु० हय मेरि समर भासुर-
 ७ पु० वज्जप्पहार ९. पु० मेरि-सद्दि.. सहिमरहसाण । ११ ला० वक्क १२. ला० संवरिहिं ।

[९]

- तो निज्जमाण-सुविलेवणयं हासिज्जमाण-वल्लह-जणय ।
 दिज्जंत-कुसुम-माला-थवयं पिज्जंत-विविह-पवरासवयं ।
 सामिय-सम्माण-पसन्न-भंडं आलोच्चिय-वर-सन्नाह-पडं ।
 वणिज्जमाण-पडिवक्ख-गुणं माणिज्जमाण-दुज्जण-पिसुणं ।
 ५ उब्भिज्जमाण-भड-चिंध-धयं दिज्जंत-पडाय-मणोहरयं ।
 लंबिज्जमाण-सिय-चामरयं वज्जंत-कणय-किंकिणि-सुहयं ।
 विरइज्जमाण-छत्तुज्जलयं संपाडिय-गमण-सुमंगलयं ।
 घोसिज्जमाण-निय-सामि-जयं निसुणिज्जमाण-पुण्णाह-पयं ।
 पूरिज्जमाण-रायंगणयं धावंतुत्तावल-परियणयं ।
 १० परियइहमाण-कलयल-पवलं कुमरस्स विइय सन्नद्ध वलं ।

चलियाइं विमाणइं हय-गय-जाणइं विज्जाहर नहि उप्पइय ।
 निय-सेन्नह कुमरें जाणिय-समरें पउम-वूह-रयणा वि क्रिय ॥९॥

[१०]

- सेणावइ वइरि-गइंद-सीहु ठिउ वूहह अग्गइ चंडसीहु ।
 तह समरसेणु ठिउ वाम-पासि देवोसहु दक्खिण-दिसिहिं आसि ।
 सन्नद्ध-वद्ध सहुं निय-बलेण नरवइ मयंगु ठिउ पच्छिमेण ।
 सेन्नें सहुं रक्खिय-खंधारु मज्झे ठिउ पिंगल गंधारु ।
 ५ कुमरो वि वाउवेगाइएहिं ठिउ गयणे सरिसु विज्जाहरेहि ।
 तो एत्तहे पत्तउ गरुय-मन्नु आसन्नु अणंगरइस्स सेन्नु ।
 तो कुमरें पुच्छिउ विमल-मइ पर-वल-निव-नामइं अमियगइ ।
 ते भणियउं सयड वूहस्स देव तुंढे ठिउ कचणदाहु चेव ।
 वाम य दिसाए संठिउ असोउ ठिउ कालजीहु दक्खिणे सलोउ ।
 १० मज्झम्मि विरुउ बहुवल-समेउ पट्ठिहिं अणंगरइ गरुय तेउ ।
 मुत्ताहल-धवलउं किंकिणि-मुहलउं उवरि देव जसु पुंडरिउ ।
 अह सयडह पच्छइ सामिय अच्छइ सो अणगरइ तुम्ह रिउ ॥१०॥

[९] १. पु०-सुविलेवणइ हाहिज्जमाण ५. ला०-चिंधवयं ७. ला० मडिज्जमाण-छत्तुज्जलय

८ पु० सामिययं १० पु० परिवइहमाण . विइयय ११ पु० नहे

[१०] ३. पु० सहु ४ ला० सेन्नि, पु०सहु . मज्जे, ला० पिंगल ८ ला० भणित १२.

पु० पच्छए.. अच्छए

[११]

- तो पर-वल्लु पेच्छेवि पराविउ तक्खणि चंडसीह-वल्लु धाविउ ।
 तसु सम्मुहुं समरंगणे गाढह सेन्नु परिट्ठिउ कंचणदाढह ।
 तो तहिं समर तूरु अप्फालिउ सुर-सिद्धेहिं नहंगणु मालिउ ।
 हक्कोहक्क-सद-संवलियउ कलयल-राउ भडहं उच्छलियउ ।
 ५ मिहुणइं जिह उक्कंठा-कलियइं सरहसु दोण्णि वि सेन्नइं मिलियइं ।
 मिहुणइं जिह उच्चलिय-पायइं मिहुणइं जिह उग्गामिय-घायइं ।
 मिहुणइं जिह आयड्ढिय-केसइं मिहुणइं जिह क्रिय-भमुहावेसइं ।
 मिहुणइं जिह विमुक्क-सिक्कारइं मिहुणइं जिह विदिण्ण-हुंकारइं ।
 मिहुणइं जिह संडसि-ओट्टइं मिहुणइं जिह आवलिय-पओट्टइं ।
 १० मिहुणइं जिह नहसंगु करंतइं मिहुणइं जिह निब्भरु पेल्लंतइं ।

अवरोप्परु कुट्टइं जय-सिरि-लुट्टइं पर-पेल्लणहं पयट्टइं ।
 कय-सामि-पसायइं मुक्क-विसायइं दो वि वलइं अब्भिट्टइं ॥११॥

[१२]

- अह तहिं विज्जाहर वग्गयंति अणुरूव-भडाण विलगयंति ।
 तो घाय-पलोट्टिय-रुहिर-सोत्तु उग्घोसिय-पुव्वय-पुरिस-गोत्तु ।
 दप्पिय-भड-मेल्लिय-सीहनाउ तं दारुणु तक्खणे समरु जाउ ।
 तत्थ य खल-रिद्धि-सन्निहाओ भल्लिओ पडंति असुहावहाओ ।
 ५ तह काल-राइ-संनिह पडंति नाराय निद गरुडय करंति ।
 जम-महिस-सिंग सरिसंगयाओ निवडहिं गयाओ भड-कर-गयाओ ।
 नर-रुहिर-मंस-अहिन्नासिणीओ सत्तीओ वि नावइ साइणीओ ।
 असणिहिं माहप्पु पराजयंता मोग्गर पडंति मुसुमूरयंता ।
 भुक्खियह कयंतह नाइ दंत निवडंति सेल्ल तहिं झलहलंत ।
 १० जम-जीह-सरिच्छउ तहिं वहंति तरवारिउ विज्जाहर वहंति ।

[११] २ पु० सम्मुहु समरंगण ३. ला० अप्फालियु ४ ला० कलयल-रावु ५. पु० सहरसु
 ६. ला० उच्चलिय-११. ला० पेल्लणहं

[१२] २ ला०-पलोहिय-४ ला० खल-रिद्धिओ सन्निहाउ ५ पु० गरुड ९. पु०
 कयंतहु १०. ला०-सरिच्छओ . तरवारिओ

छिन्नाइं खुरुप्पेहिं भडेहिं सदप्पेहिं दंड-विहीणइं केवलइं ।
दीसंति पडंतइं धवलइं छत्तइं उप्पाए व ससि-मंडलइं ॥१२॥

[१३]

तओ दारुणम्मि रणम्मि पवत्ते असेसम्मि सेन्नम्मि आवट्टयंते ।
भडो को वि रत्तच्छ दुप्पेच्छ-नेत्तो परिकखीण वाणो ठिओ चावमेत्तो ।
भडो को वि वाणेहिं संभिन्न-गतो कयंवस्स पुप्फं व सोहइ पडंतो ।
भडो को वि दंतेहिं दाऊण पायं गइंदस्स कुंभत्थले देइ घायं ।
५ भडो को वि वेगेण उक्खित्त-खग्गो निवाडेवि सुंडं गइंदस्स भग्गो ।
भडो को वि कुंतेण निब्भिन्न-देहो विवाएइ सत्तु अविण्णाय-वेहो ।
भडो सोणिण्णं विळित्तंगवासो दढं सोहए फुल्लिओ नं पलासो ।
भडो को वि खग्गेण दो-खंड-छिन्नो तुरंगस्स पट्टी थिरत्तणु निवन्नो ।
भडो को वि पोट्ट-ललंतंतजालो परिच्छन्न-सीसो य दीसइ करालो ।
१० भडो घोर-घाएण घुम्मंत-नेत्तो गओ धरणिवट्ठम्मि सोणिउ वमंतो ।

वहु-लोहिय-सित्ती पहरण-जुत्ती तलि रण-भूमि विहावइ ।
अच्चिय-सिर-कमलेहिं तोडिय-नालेहिं जम-घर-पंगणु नावइ ॥१३॥

[१४]

तो चंडसीहु अमरिस-करालु सर-वरिसु मुयंतु निरंतरालु ।
पर-बलु पेल्लंतउ जाइ जांव सो कंचणदाढें रुद्धु तांव ।
कुमरह सेणावइ भणइ कुद्धु जइ नवियहि जणणिहि पियहि दुद्धु ।
ता ठाहि पाव मह पुरउ जेण पेसेमि तइं वि दुम्मुह-पहेण ।
५ तो कंचणदाढें भणिउ सो वि रण-कज्जि न किज्जइ दप्पु को वि ।
चारहडिवाय मइ गुण महग्घ महियालि दिग्घाहं वि अत्थि दिग्घ ।
तुट्टो सि घिट्ठ दुम्मुह-वहेण संपइ गहिओ सि महा-गहेण ।
जिह जाणसि तिह पहरेज्ज अज्जु भुंजावमि तइं जम-पुरिहिं रज्जु ।

[१२] ११ पु० खुरुप्पेहिं भडेहिं सदप्पेहिं

[१३] १. पु० दारुणम्मि रणम्मि ५. पु० निवाडेइ ८ पु० धिरासणु निविट्ठो । ११. पु० लोहिय-सित्ती . तले १२. पु०-घरयगणु

[१४] २. ला० पेल्लंतउ कंचणदाढिं ४ पु० मह पुरओ ८ पु०-तिह पहरेज्ज भुंजावमि तइं जमपुरिहिं अज्ज ।

इय जंपेवि तेण निरंतरेहिं सो चंडसीहु छाडु सरैहिं ।
१० ओसारिउ तं सर-जालु तेण जलहर-निवहो व्व समीरणेण ।

अह घण-सर-जालें निरु अ सरालें सयलु नहंगणु पूरियउ ।
समरंगण-गाढह कंचणदाढह पुणु विमाणु संचूरियउ ॥१४॥

[१५]

अह तेण गरुय अमरिसु वहेवि तक्खणि करालु करवालु लेवि ।
सिरि उवरि भमाडेवि मुक्कु घाउ सो तस्स फलहें विफलउ जाउ ।
अह चंडसीह सुहडो वि खग्गु उग्गामेवि तसु पहरणहं लग्गु ।
अज्ज वि संपडइ न घाउ जांव सो मच्छु व्व तेण छुट्ठु तांव ।
५ अवरोप्परु इह पहरंतयाहं अन्नोन्न घाउ वंचंतयाहं ।
करवाल-खणक्खण-घण-रवेण आऊरिउ अंवरु तक्खणेण ।
अह तेण सहिउ सो काल दीहु जुज्झंतु विसन्नउ चंडसीहु ।
तो कंचणदाढें उच्छलेवि रक्खेज्ज घाउ एरिसु भणेवि ।
तिह उत्तिमंगि तसु दिन्नु घाउ जिह दलिउ सीसु सय-खंडु जाउ ।
१० तो झत्ति भिन्न सिरताण सीसु धरणीयले निवडिउ नहयरीसु ।

सेणावड-मरणें वज्जिउ सरणें कुमर-सेन्नु पडिवक्ख हउ ।
सहस त्ति पलाणउ वज्जियमाणउं मणह पवड्ढिय मरण-भउ ॥१५॥

[१६]

तो बहल पवड्ढिय-कलयलेण वलु पेच्छेवि पेल्लिउ पर-बलेण ।
सहस त्ति सरोसु सणकुमार सयमेव समुट्ठिउ सपरिवारु ।
भो भो मा भज्जह वर-भडा ओ थिर होहि खणंतरु दुल्लहाहो ।
इय निय-वल-आसासणु करंतु सविमाणु चेव धाविउ तुरंतु ।
५ तूणीरह अहिट्ठिय पट्ठिभाउ ओहलिय वलिय संनाह-काउ ।
आरोविय वर-फोयंड-हत्थु उत्थरिउ रणंगणे नाइ पत्थु ।
वरिसंतउ वाणेहिं किह विहाइ जल-धारेहिं अहिणव-मेहु नाइ ।

[१४] १० ला०-निव्वहो ११. पु० सरालो १२ पु० पुणि विमाण

[१५] २. ला० उवरे भमाडवि मुक्कु ग्घाउ फलेहिं निफलउ ४ ला० सो मत्थु व्व त्तिण छट्ठु ५ ला० इय . वंचंतयाउ । १० पु० मो झत्ति, ला०-सिरवाण

[१६] १ ला० पेच्छवि, पु० वर-बलेण २. पु० भज्जहो ५ ला० तूणीर अहि० ६. ला० कोउहत्थु ओत्थरिउ

घण-वाणेहि छाइउ गयणु केंव उप्पाय-काले सलहेहि जेंव ।
 सो को वि नत्थि विज्जाहराहं जो छुट्टु तत्थ कुमरह सराहं ।
 १० सो को वि न हउ गउ धउ विमाणु कुमरस्स न लग्गउ जत्थ वाणु ।

दस-दिसि पसरंतेहि संतावंतेहि ओसारिउ कुमरह सरेहि ।
 पर-बलु सुमहंतु वि भुवणु भरंतु वि तिमिरु जेंव दिणयर-करेहि ॥१६॥

[१७]

कय-समरह कुमरह वाण-दया निसुण्णउ चंड हिंडंति हया ।
 पवरंग तुरंगह पट्ठि गया दीसंति पडंत फुरंत गया ।
 रोसुभड भिउडि भिडंति भडा घुमंत घोर दोघट्ट-घडा ।
 अपमाण विमाण-सिरे धरिया पउरेहि सरेहि ज्ञया हरिया ।
 ५ उदंडह दंडह तोडियइं सिय-गत्तइं छत्तइं पाडियइं ।
 कण-विकिय-मुक्क-वया कवया अन्नह विच्छिन्न सिरया सिरया ।
 इय तत्थ महा-समरे समरे विहिण कुमरेण भरेण भरे ।
 पिय-विरहिं सोस हयास हुया विहवाउ हुया बहुया बहुया ।
 कुमरस्स वाण-सबलं सबलं वयरीण भग्गु सयलं सयलं ।
 १० विहसंत देव-समयं समयं निय-सामि सया सुगयं सुगयं ।

बलु बलिउ निएविणु चाउ गहेविणु दिव्व-विमाणि अणंगरइ ।
 धावियउ तुरंतउ रोस-फुरंतउ कुमरे सहुं आहवु करइ ॥ १७ ॥

[१८]

दोण्ह वि आओहणु लग्गु ताण खयरहि-कुमर-महा-भडाण ।
 पडिभडइं महा-भड संघडंति सुर-कुसुम-वुट्ठि उप्परि पडंति ।
 ठिउ कंचणदाहह तो मयंगु पिंगलगंधारह विरुउ लग्गु ।
 तह समरसेणि सहुं कालजीहु देवोसह-सहिउ असोयसीहु ।
 ५ अन्ने वि विज्जाहर तहिं बहुय जुज्जेवि पयट्ट सारिमाणुरूव ।

[१६] १०. पु० गउ न य विमाणु ११ पु० उसारिउ १२ ला० सुमहतो .. भरतो
 [१७] १ पु० निसुण्ण २ ला० तुरंगहि ३ पु० घुम्मंति जेत्यु दोघट्ट घडा । ५ पु० पडि-
 यउ ६. ला० अन्नहि ८. पु० विरहे . हुयास, ला० विहियाउ १० ला० मिय-
 सामि १२. ला० रोस-भरंतउ, पु० कुमरिं सहु
 [१८] १. ला० दुण्ह २ ला० उप्परि घडति । ३. पु० विरउ लग्गु ४ पु० समरसेणे
 महु. ला० देवोसहि ५. ला० जुज्जवि

आयण्णायद्धिय धणु-गुणेहिं चक्कलिय चाव मुंचंतएहि ।
 संच्छन्नु गयणु सहसा सरेहिं नव-पाउसे नावइ जलहरेहिं ।
 अन्नोन्नावडण-खणक्खणाहिं करवाल-घाय-संवट्टणाहिं ।
 अग्गिहिं फुल्लिं जं नीसरंति तं विज्जु नाइ नहे विप्फुरंति ।
 १० इय-गय-नर सर-निब्भिन्न-देह वरिसंति रुहिरु नं पलय-मेह ।
 सुंदर-विमाण सिहरेसु दिन्न तक्खणे खुरप्प-निवहेहिं छिन्न ।
 सर-घण-अंतरिय विमुक्क-वंस नासंति धवल-धय नाइ हंस ।
 गय-कुंभ-गलिय-मुत्ताहलाइ निवडंति करय जिह उज्जलाइ ।
 इय पलय-सरिस-वरिसागमेण हुउ भोज्जु सियालहं वि रणेण ।

१५ धरणीए निवण्णह भडह विवण्णह भल्लइ पट्ठिहि संवरइ ।
 नं रुद्धह कंतह विवराहुत्तह निय पिय अणुयत्तणु करइ ॥ १८ ॥

[१९]

तहिं रणे अणंगरइ जुज्झमाणु संपत्तु कुमारह सन्निहाणु ।
 आवट्टउ पेच्छेवि जणु बहुत्तु सदएण कुमारं एउ वुत्तु ।
 भो भो अणंगरइ केत्तिएण अज्ज वि कायव्वु महा-हवेण ।
 तुज्झ य मज्झ य वट्टइ विवाउ ता किं जणु मारावहि वराउ ।
 ५ मइं सरिसउ जुज्झहि निय-बलेण ओसारेवि सेन्नइं केवलेण ।
 निमुणेवि अणंगरइ एउ भणेइ तइं भूमि-गोयर को गणेइ ।
 तुहुं धरणि-पुरुसु ठउं खयर-राउ मइं सरिसु तुज्झ केरिसु विवाउ ।
 किं कइयवि केसरि-कोल्हुयाण दिट्ठउ विवाउ तइं विसरिसाण ।
 जंपइ कुमारु भो किं इमेण विज्जाहर अप्प-पसंसणेण ।
 १० वीरहं सुवण्ण-वण्णिय-कयम्मि निव्वट्टइ रण-कस-वट्टयम्मि ।
 येवो च्चिय संपइ एत्थु कालु दीसइ जो केसरि जो सियालु ।
 एए वि समर-ववहार-दक्ख जंपिस्सहिं नहयर देव जक्ख ।

[१८] १० ला० वरसति, ० रुहिरि १२ ला० विमुक्क-कस, पु० नासति १३. ला०
 मोत्ताहलाइ १४ ला० विवालह ते रणेण । १५. ला० भल्ल पट्ठिहिं सचरइ ।

[१९] ५ पु० उसारेवि सेन्नं ६ ला० निमुणवि . इय भणेवि ७. ला० मइ ८. पु०
 विसरिमाणु ११ पु० थोवो, ला० एत्थ, पु० सिवाल १२ पु० एए समर--

ते वयणे सव्वेहिं सुर-गंधव्वेहिं साहु-वाउ कुमरह कियउ ।
बलु ओसारिज्जउ एउ वि किज्जउ खयर-नाहु मन्नावियउ ॥ १९ ॥

[२०]

ओहट्टइं तो विणिण वि बलाइं वेलाहिं जेंव सायर-जलाइं ।
ठिय समर-सभासय मुक्क-पक्ख विज्जाहर किन्नर सिद्ध जक्ख ।
एत्थंतरे कुमरह तेण मुक्क धणु संधिय सर पंच वि अचुक्क ।
अंतरे छिंदंतु निविट्ठु तेहिं सो समणु जेंव मयणह सरेहिं ।
५ कुमरेण वि घल्लिय वाण अट्ट ते तेण निवारिय गयणे नट्ट ।
तो सोलस कुमरें दुगुण तामु चउसट्ठि सो वि रण-भासुरासु ।
इय दुगुण-बाण-पेसंतयाहं पच्छा असमंजसु समरु ताह ।
कुमरस्स उवरि आरुट्ठण अंगार-वरिसु तो मुक्कु तेण ।
तं चम्म-रयणु विरएवि ताए किउ विहलु अजियबल-देवयाए ।
१० सयमेव य भासुर-खगु लेवि ठिय वाम-पासि कुमरस्स देवि ।

पुणु तें पजलंतउ सयलु दहंतउ अग्गेयत्थु विसज्जियउ ।
सो वारुण-अत्थे समण समत्थे कोहु जेंव उवसमि जियउ ॥ २० ॥

[२१]

तो तेण विसज्जिय नाय-पास कुमरें गरुडत्थिं किय हयास ।
तो पेसिउ तामस-अत्थु तेण नीसेसु सेन्नु परिमुयइ जेण ।
अह सयल-तिमिर-नासण-समत्थु कुमरें घल्लियउ दिवायरत्थु ।
भणियउ खयरहिव किं इमेण अकयत्थे माया-जुज्झिण ।
५ ता संपइ जुज्झहु निय-बलेण तं कुमर-वयणु पडिवन्नु तेण ।
भासुर-करवालईं करि करेवि बाणारहत्थ ओत्थरिय वे वि ।
विणिण वि बलइंता वे वि सूर दोणिण वि सतेय नं चंद-सूर ।
दोणिण वि नं भिडिय सुराऽसुरिंद दोणिण वि सुधीर नावइ मइंद ।
दोणिण वि नं गिरि-वर गरुय-देह पवणाहय दोणिण वि नाइ मेह ।
१० वेणिण वि वण-कुंजर नाइ मत्त नं वसइ दो वि बलवंत-गत्त ।
दोणिण वि वग्गंति वलंति वे वि वेणिण वि ओसरहिं पहारु देवि ।

[१९] १४ ला० मन्नाविउ

[२०] ३ पु० धणुस ठिय सर ४ पु० छिंदंतु न सिद्ध तेहिं ६. पु० तें सोलह ७. ला० पेच्छा ९. पु० तें चम्म विहल ११. ला० पजलंतओ १२. ला० समण-पसत्थि

[२१] २. ला० परिसुवइ ५. ला० जुज्झह पडिवंधु ७. ला० वेणिण वि बलवंता

८ ला० सुवीर ११. पु० पहार

दोणिण वि आयासह उल्ललंति दोणिण वि धरणीयले पुणु मिलंति ।

दोणिण वि ओढट्ठहिं पुणु अविभट्ठहिं अवरोप्परु जोवंति छलु ।

दोहिं पि समत्थेहिं सुगुणिय-सत्थेहिं विज्जिउ राम-रावणहं वलु ॥२१॥

[२२]

तुट्ठइ करवालइं जांव दो वि गय गरुय लेवि जुज्झहिं पुणो वि ।

गय भामेवि घल्लिउ घाउ तेण कुमरस्स सीसि रोसारुणेण ।

तो घोर-घाय-घुम्मिय-सरीरु मुच्छा-विहलंवलु पडिउ धीरु ।

एत्तहे वि अणंगरइ-वलेण किउ वहलउ कलयलु केवलेण ।

५ अह सो खणेण चेयण लहेवि उट्ठिउ कुमारु गय गरुय लेवि ।

रोसेण तस्स सिरि दिन्नु घाउ मुच्छाविउ निवडिउ खयर-राउ ।

एत्तहे तहेव कुमरह वलेण हउ विजय-तूरु कय-कलयलेण ।

ता रोलु निवारेवि सत्त-सारु गउ तस्स सयासि सणकुमारु ।

आसासिउ सीयल-जल-कणेहिं विज्जिउ वत्थंत-समीरणेहिं ।

१० सो वि हु कहं वि चेयण लहेवि पुणु बाहु-जुज्झु लगउ करेवि ।

वंधिहिं उववंधिहिं करण-पवंधिहिं अवरोप्परु सोहंति किह ।

जुज्झंत पयंढेहिं निय-भुय-दंढेहिं भरहाहिव-बाहुबलि जिह ॥२२॥

[२३]

निव्वर-भुय-पंजर-भीडियाण

वण-विवरप्फुट्ट-रुहिरोल्लियाण

दोण्ह वि गंधव्व-सुरासुरेहिं

तो निट्ठुर-कुमर-पहार-भिन्नु

५ हक्कारिउ कुमरें रण-निमित्तु

भो सुपुरिस समरें नत्थि कज्जु

मइं हारिउ संपइ तुज्झ पासि

कायव्वु धम्म जि अन्नलोइ

दढ-मुट्ठि-पहारेहिं पीडियाण ।

मुसुमूरिय-कुंडल-मउडयाण ।

न मुणिउ विसेसु विज्जाहरेहिं ।

न य उट्ठइ खयराहिवु निसण्णु ।

सो जंपइ एउ विसण्ण-चित्तु ।

ता लेहि सयलु महं तणउं रज्जु ।

ता मइं जाएवउं वण-निवासि ।

महु एरिसु परिभवु नाहिं होइ ।

[२१] १३ ला० जोयति १४ पु० रावणह

[२२] २. पु० भामिवि, ला० सीसे रोसाउलेण । ३ पु० वीरु । ७. पु० यहेय...तूर

८. पु० तो रोलु सयासे ९ ला० विज्जिउ ११. ला० उववंधेहिं

[२३] १ पु० पजर पीडियाण, ला० दिह २ ला० रुहिरुल्लियाण मुसुमूरिउ ८. पु० जे... परिभसु

तो भणइ कुमरु भो खयर-राय
१० ता भुंजहि जाएवि नियय-रज्जु

तुहुं अज्जपभिइ महुं जेट्ट भाय ।
निय-भारियाए पर मज्झ कज्जु ।

ता संपइ उट्ठहि सेन्नु अहिट्ठहि सुपुरिस सोउ निवारियइ ।
सुहदेहिं भिडंतेहिं रणे पविसंतेहि जिप्पइ अह वा हारियइ ॥२३॥

[२४]

जंपइ अणंगरइ अत्थि एउ
मइं इह समरंगणे निज्जिण
ता जीवियवु एहु सफलु होइ
परिहव-परिमलिय-पयावयस्स
५ इय जंपेवि चल्लिउ साहिमाणु
जय-सहु कुमारह ताव घुट्ठु
गंभीरु पवज्जिउ विजय-तूरु
एत्तहे वि अणंगरइ-भडाण
सव्वहं वि अमउ कुमरेण दिन्नु
१० भड पाडेवि जे रणि गहिय के वि

कायवु-तह वि संसार-छेउ ।
कि किज्जइ अज्ज वि जीविण ।
जाव य न मलिज्जइ माणु लोइ ।
मय-सरिसु होइ जीविउ नरस्स ।
न पडिच्छिउ रज्जु वि दिज्जमाणु ।
पुणु कुसुम-वरिसु सुरवरेहि बुट्ठु ।
मिलियउ विज्जाहर-सुहड-तूरु ।
देसामि य अभउ भणंतयाण ।
तो सामिसालु सो च्चिय पवन्नु ।
कुमरह वयणेण विमुक्क ते वि ।

वण-कम्म कराविय भड संथाविय मयंहं अग्गि-सक्कारु किउ ।
विज्जाहर तोसिवि पुणु आसासिवि तिणिण दिवस तत्थेव ठिउ ॥२४॥

[२५]

वसुभूइ-पमुह-परिवार-सारु
अजियवल-विज्ज-सज्जिउ विमिट्ठु
उदंड-सुपंडर-पुंडरीउ
चलिय-चामीयर-चमर-दंडु
५ विज्जाहर-ललिय-विलासिणीहिं
तूरारव-वहिरिय-गयणमग्गु
पसरंतु गयण-मडलि विसालि

आरुहिउ विमाणि सणकुमारु ।
कंचण-मणि-सोहासणि निविट्ठु ।
उदाम-सह-वंदिण-सुगीउ ।
वियसिय असेस-भड-कमल-संडु ।
गाइज्जमाणु कल-भासिणीहिं ।
अकलिय-विज्जाहर-वल-समग्गु ।
चल्लिउ रहनेउरचक्कवालि ।

[२३] १० पु० जाइवि निवय रज्जु .

[२४] ३ पु० मल्लिज्जइ माणु लोए ४. ला० परिमलिय . ला० जंपेवि....साहिमाणु ९.
ला० पयन्नु १० ला० रणे १२. ला० तोसवि तिन्नि दिवस

[२५] १ पु०-परिवार ..विमाणे ३. ला०-पंडुरीउ ६. ला० अवकलिय

धावन्ति तुरंगम खवखवंत मय-मत्त महा-गय गुल्लुगुलंत ।
 विविहाउह-कर दारिय-सरीर वच्चन्ति वलंत खलंत वीर ।
 १० अणुकूल-पवण-परिपेत्तिलयाइं गयणेण विमाणइं चल्लियाइं ।

विज्जाहर वासइं विविह-विलासइं अवलोयंतु कुमार-वर ।
 वेगेण पहुत्तउ वल-संजुत्तउ पेच्छइ रहनेउर-नयर ॥२५॥

[२६]

जहिं नाणा-मणि-रयणेहि समेउ पायारु कणय-निम्मिउ सतेउ ।
 जहिं उज्जल-रयण-विनिम्मियाइं सुर-लोय सरिच्छइं हम्मियाइं ।
 बहु-भंडे-भरिय-संपय-समग्ग रायन्ति मणोहर हट्ट-मग्ग ।
 रम्मइं विसाल-धवलज्जलाइं गयणग्ग-विलग्गइं देउलाइं ।
 ५ फल-कुसुम-समिद्धइं काणणाइं सोहन्ति नाइ नंदणवणाइं ।
 जहिं एक्कइं चेव जलासयाइं सर-वावि-कूव न य माणुसाइं ।
 दोण्णि य हवन्ति सुमणोहराइं आरामइं कामिणि-विलसियाइं ।
 जहिं बहु-सुय तिण्णि वि संभवन्ति कोहुंवि-सालि-पंडिय न भन्ति ।
 तिण्णि य कविसीसेहिं संकुलाइ पायार-विहारइं गिरितडाइं ।
 १० चत्तारि वि जत्थ सवाणियाइं तंबोल-हट्ट-सरि-नरमुहाइं ।
 सुसराइं जत्थ पंच वि सहन्ति घर-वीहि गीय-वर धणु वहन्ति ।

त पउर-पयाउल्लु हरि-कमलाउल्लु रायहंस-दिय-गण-पउरु ।
 सावएहिं पवन्नउं धरिय-सुवण्णउं सर-वर-काणण-समु नयरु ॥२६॥

[२७]

तं पुरु पेच्छेवि लच्छिहि भरियउ गयणह सपरिवारु अवयरियउ ।
 एत्थंतरे पुरलोय विणिग्गय कुमरह सम्मुह सन्वि समागय ।

[२५] ८ पु० धावतु ला० गुल्लुगुलंत १० पु० अणुकूल

[२६] १ ला०-समग्ग ४ पु० विलास-धवलज्जलाइ ६. पु० सरि-वावि-कूव ८. पु० न भवति १२ पु० गण-पवर ।

[२७] १. ला० कुमर-सम्मुह, पु० सन्वे

नाणाविह-नेवत्थ-मणोहर	मणि-कुंडल-किरीट-मुह-सेहर ।
कुंकुम-रस-फसलिय-वच्छत्थल	वर-तंवोल-भरिय-गंडत्थल ।
५ के वि कुसुम करयलेहिं करेविणु	वत्थ पसत्थ इत्थि गिण्हेविणु ।
के वि कुंकुम मयमय-कपूरइं	अन्ने विमल-मुत्ताइल-वारइं ।
के वि विसिट्ट-इट्ट-तंवोलइं	अन्ने विसाल-थान्-कच्चोलइं ।
के वि कडय-कुंडल-केउरइं	अन्ने तुरय-गाय-वाहण-सारइं ।
मणि-माणिककइं रयण-विसेसइं	कय-पणाम उवणेंति असेसइं ।
१० कुमरेण वि य दाण-सम्माणेहिं	अहिणंदिय वयणेहिं पहाणेहिं ।

तो सव्वेहिं लोएहिं तहिं सपमोएहिं सरिसु पविट्ठु कुमारु किह ।
किय-जय-जय-सदेहिं सुरवरिंदेहिं अमरावइहिं सुगिदु जिह ॥२७॥

[२८]

आवंतु मुणेवि नव-सामिसालु	भूसिउ रदनेउरचक्कवालु ।
तहिं ठाणे ठाणे किय तोरणाइं	सुविचित्तइं जण-मण-चोरणाइं ।
वर-वत्थेहिं जण-मण-जणिय-मोह	नाणाविह विरडय हट्ट-सोह ।
महरिह-मणि-रयणेहिं मंडियाओ	धवल-दरेहिं उव्भिय गुड्डियाओ ।
५ मंदिरह दुवारेहिं निम्मियाइं	सचउक्कइं गोमय-मंडलाइं ।
आसत्थरुय-तरु-पल्लवेहिं	किय वंदण-मालउ गोउरेहिं ।
वर-वारि-भरिय पउमप्पिहाण	तह पुण्ण-कलस ठाविय पहाण ।
जं नयरि पविट्ठु खयर-राउ	पुर-नारिहिं हल्लप्फलउ जाउ ।
चुंपालय-जाल-गवक्खएसु	रत्था-मुह-वर-हम्मिय तलेसु ।
१० दीसंति मुहाइं निरंतराइं	नावइ थल-कमलइं वियसियाइं ।

विज्जाहर-मुंदरि खुहिय-पुरंदरि कुमर-रुव-दंसण-मणिय ।

निम्भर-उक्कंठिय निच्चल संठिय किय-तिरिच्छ-धिर-लोयणिय ॥२८॥

[२७] ३. पु० नेवच्छ १०. पु० पहाणिहिं । १२. ला० सदेहिं, पु० सहे

[२८] १. पु० आवंतु मुणिवि २. पु० तेहिं ठाणे ... ३. ला०-जणिय-सोह ४ पु० मंडियाओ... गुड्डियाओ । ५ ला० बंदरवालउ गोउरेहिं ७ ला० पउमप्पिहाण तहिं पुन्नकलस ९. पु० चोपालय...रच्छामुह-

[२९]

सिजंत-मणि-नेउरा का वि वेगेण धावेइ किर कुमरु जोवेइ मइ जेण ।
 अन्ना वि पुण का वि हिंदोलयारूढ जि कुमरु पेच्छेइ मिसु लेवि अइ मूढ ।
 अन्ना वि कची-कलावस्मि पक्खुलइ कुमरस्स जि दिट्ठि मह संमुहा वलइ ।
 मरगय-सुवाणेसु लहलहइ पुणु अन्न विज्जु व्व घण-मग्गे तवणीय-सम-वण्ण ।
 ५ धावन्ति क वि भरिय-नीसास-पवणेण वायं व्व वाणेण नं भिन्न मयणेण ।
 तुट्ठेहिं हारेहिं अन्नाओ दीसन्ति धावन्ति तह चेव सोत्तिएहिं वरिसन्ति ।
 पासेय-सल्लिलेण पवहन्तिया काइ मयरद्धं भिन्न वारुण-सरे नाइ ।
 तोरणह साहाए अन्ना पलोवेइ तो सालिहंजियहिं लीला विलंवेइ ।
 अन्ना य घर-देहली-त्तिहिय-निय-पाय अवलोयए कुमरु ओन्नडिय वर-काय ।
 १० वेगेण उच्छुट्ठु पहिरणउं धारन्ति धावेइ कहिं कहिं कुमारो त्ति जंपन्ति ।
 अन्ना वि उल्लवइ गरुण सद्देण मह वयणु आयण्णए कुमरु किर जेण ।
 अन्ना वि पुणु का वि सहियाइं सहं हसइ कुमरस्स अवलोयणं कह वि अहिलसइ ।
 इय सयल-पुरंधिहिं सहियण-खंधिहिं ललिय-निवेसिय-वाहियहिं ।
 चरणंगुलि-अंतिहिं धरणि-लिहन्तिहिं दिट्ठु कुमरु अणुराइयहिं ॥२९॥

[३०]

कुमरेण पलोइय तत्थ वाल संजमइ सुवद्ध वि का वि वाल ।
 लायण-नीर-परिपुण्ण का वि दंसेइ नाहिं नं मयण-वावि ।
 अन्ना पुण पयडइ पंगुरन्ति भुय-तल-रोसाणिय-कणय-कन्ति ।
 संठवइ का वि थण-वट्ठु थोरु सुर-कुंभि-कुंभ-विब्भमहं चोरु ।
 ५ अन्ना रोमावलि-कस्सिण-भंगु दंसइ मयरद्धय-निहि-भुयंगु ।
 परिमुसइ का वि पुणु अहर-देसु जहि वसइ कामु किर निरवसेसु ।
 निवडेइ का वि पहिरणय-गंठि ऊससिउ मयणु नं वलइ कंठि ।

[२९] १. ला०-नेउर, पु० मइ २. पु० जें कुमरु ३ पु० ज दिट्ठि ४ ला० मरगय-
 विमाणेसु ५. पु० वाय व्व माणेण ज भिन्न-६ पु० धायंति ९. पु० उन्नडिय १०-
 पु० उच्छुट्ठु, ला० परिहरणइ धारिन्ति १३ ला० सयल-पुरंधिहिं सहियण-खंधेहिं
 १४ ला० पु० अंतेहिं लिहतेहिं

[३०] १. ला० सजमइ सुवइ वि ३ पु० पुण वा पयडइ पंगुवन्ति, ला० भुय-तल ४. ला०
 सथुणइ का वि ७ ला० परिहणय-गंठि

अन्ना वि कण्णु कंडुयइ मुद्ध मयणेण नाइ तहिं वाण लुद्ध ।
 क वि कुमरु निएविणु गुण-विसालु तक्खणि परिचुंवइ नियय-वालु ।
 १० क वि करइ सहिहिं सहं अलिय-हासु एसो च्चिय मयरद्धय-विलासु ।
 चालियउ चलंतइ वलिउ वलंतइ कीय वि कंटु तहा वलिउ ।
 जिह कुमरु नियंतिहिं कुवलय-नेत्तिहिं वेणि-दंडु थण-हरि मिलिउ ॥३०॥

[३१]

तो कुमरु पलोएवि विम्हियाओ अवरोप्परु जंपहिं महिलियाओ ।
 सहि रूवें होइ अणंगु एहु नं नं कहिं पयडउ तासु देहु ।
 सुंदरि ए पुरंदरु न वरि होइ नं नं बहु लोयण-भरिउ सो इ ।
 ता एहु वयंसिए होइ रुद्धु नं नं कवाल-सप्पेहि रउद्धु ।
 ५ ता एहु नारायणु भुवण-वीरु नं सो अलि-कज्जल-सम-सरीरु ।
 ता फुडउं दिणेसह अणुहरेइ नं नं किं झंखहि सो दहेइ ।
 ता जाणिउ हल सहि एहु मयंकु नं नं सो मुद्धि न निकलंकु ।
 ता सहि एहु होसइ देउ कोइ नं नं सो अणिमिस-नयणु होइ ।
 इय उवम कुमारह न य लहंति अन्नाओ वि अन्नह परिकहंति ।
 १० सा धन्न सलक्खणि पुण्णमंति जा एयह कुमरह हूय पत्ति ।
 तवु कवणु विलासवईए चिण्णु भत्तारु जेण तहे एहु दिन्नु ।
 अम्हेहिं सुकिउ किय किं पि आसि जे पाविउ एहु पहु गुणहं रासि ।
 जो सुद्ध सहावहं जणह अपावहं पिय-वयंसि वंचणु करइ ।
 तसु आवइ आवइ सोक्खु न पावइ जिह संपत्तु अणंगरइ ॥३१॥

[३२]

क वि कहइ पासे जो सन्निविट्ठु सहि कुमर-मित्तु वसुभूई दिट्ठु ।
 नाणाविह-आउह भिन्न-गत्तु एहु वच्चइ पिय-सहि वंभयत्तु ।

[३०] १० पु० मयरद्धय-निवासु । ११ पु० कटु तहा १२. ला० नियतिहिं, पु०-नेत्तेहिं थण-हरे

[३१] १ पु० विम्हियाओ २ ला० रूवि ३. ला० पुरंदरु तवरु.. ४. पु० कवाल-सत्तिहिं ५ पु० नारायण ६. पु० झंखदि ८ ला० अणमिस-९. ला० अन्नह १२: पु० सुहिउ किउ, ला० जं पाविउ १३, ला० सहावह अपावह....वयसे १४. पु० सपट्ठु

- एहु समरसेणु एहु वाउवेउ पवणगइ एहु सहि अमिय-तेउ ।
 एहु पुणु मयंगु सहि वाउमित्तु पिगलगंधारु सुधीर-चित्तु ।
 ५ देवोसहु पिय-सहि एहु जाइ एक्केक्कहं परिवारो वि माइ ।
 एहु कंचणदाहु परिगहेण सहि चंडसीहु हउ समरि जेण ।
 एहु कालजीहु एहु पुणु असोउ एहु सयलु अणंगरइस्स लोउ ।
 अच्छरितु पेच्छ इत्थ ए मयच्छि तक्खणेण परव्वस हूय लच्छि ।
 सा भणइ अउण्णह घरे न ठाइ पुन्नेहिं सयंवर लच्छि जाइ ।
 १० इय नायरियहिं वणिज्जमाणु संपत्तु राय-मंदिरि पहाणु ।

तं कणय-विणिम्मिउ बहुविह-भूसिउ नाणा-रयणुज्जोइयउ ।
 उत्तुगु सुसोहणु तिहुयण-मोहणु मंदर-सरिसु पलोइयउ ॥३२॥

[३३]

- मिलिय-बहल-कालायरु-धूमेण छाइउ नाइ मेह-संदोहेण ।
 मोत्तिय-हार-सरीहिं सुतारेहिं वरिसइ नाइ विमल-जल-धारेहिं ।
 वज्जिय-सुरव-महुर-निग्घोसेहिं गज्जइ नाइ जणिय-सिहि-तोसेहिं ।
 जच्च-कणय-राय जं परिसक्कहिं तं तहिं नावइ विज्जु झलक्कहिं ।
 ५ धवल-संख-चामरेहिं फुरंतिहिं सोहइ नाइ वलाया-पंतिहिं ।
 पंच-वण्ण-मणि-किरणेहिं नावइ सुरवइ-धणु य गयणे उट्ठावइ ।
 मरगय-मणि कोट्टिमेहिं सिलिसइ हरिया सदल तहिं घर दीसइ ।
 पउम-राय-मणि-खंडइ सच्छइ दीसहिं इंदगोव-सारिच्छइ ।
 वलिय-विलासिणी-नेउर-रावेहिं सहइ नाइ ददुरहं पलावेहिं ।
 १० निम्मल-फलिह-सिला-घडियंतइ दीसहिं नाइ जलाई वहंतइ ।

- इय तत्थ अमोल्लइ पाउस-तुल्लइ कुमरु पविट्ठउ निव-भवणे ।
 देवेहिं उम्माहिउ सुहड-समाहिउ पुणु पहुत्तु उज्जाण-वणे ॥३३॥

[३२] ४ ला० पिगल ५. ला० एक्केक्कह १०. ला० राय-मदिर ११. ला० पु०-भूमिउ, ला० रयणुज्जोवियं । १२ पु० पलोइयतु ।

[३३] ३ ला० जणियाहिं सिहि-४ ला० परिसक्केहिं झलक्केहिं । ६. पु०-किरिणिहिं ७. पु० कोट्टिमहिं सीलीसइ ..सदल ११. पु० अमुल्लइ पाउस १२ पु० देविहि

[३४]

- अह तहि उज्जाणि मणोहरम्मि बहु-भेय-पुप्फ-फल-पूरियम्मि ।
 सहयार-मूले मणहरे निविट्ठ सा पिय विलासवइ तेण दिट्ठ ।
 बहु-दिवस-विरह-परिसोसियंगि धारंति य वयणु करग-सगि ।
 परिहरिय-विलास पणट्ठ-गव्व पिय-संगमास-थिर-जीविय व्व ।
- ५ सा पेच्छवि विहसिउ ईसि तेण अह सा वि विलक्खिय निय-मणेण ।
 रोवंति य अब्भुट्ठंति देवि आसासिय कुमरे धीर देवि ।
 अह परम-रुव-विम्भिय-मणेहि सा पणमिय विज्जाहर-भडेहि ।
 निय-नाम-गोत्त-कित्तणु करंत पणमिय असेस तहे विणयवंत ।
 तीए वि ताण आसोस दिन्न पहुसरिस पसाप्र लहेह पुण्ण ।
 १० तो देविसरिसु सुहडेहि जुत्तु सो राय-भवणि पुणरवि पहुत्तु ।

निय-निय-आवासेहि दिन्न-पएसेहि सुहड-समूहु विसज्जियउ ।
 पुणु विविह-विहाणेहि सुंदर-ण्हाणेहि देवि-सहिउ सो मज्जियउ ॥३४॥

[३५]

- देव-गुरु-पूयणं काउ परिपुण्णयं रयण-कणगाइ-दाणं तओ दिन्नयं ।
 भोयणत्थाणि गउ देवि-परिवारिओ सुहड-वग्गो पसाएण हकारिओ ।
 तत्थ मज्झम्मि मणि-रयण-उच्चासणे कुमर उवविट्ठउ कणय-सीहासणे ।
 वाम-पासम्मि देवी वि वइसारिया दिव्व-थालाइ उवणेति भडारिया ।
- ५ कणय-मणि-रूप-कच्चोल-संपुण्णयं कणय-थालं कुमारस्स वित्थिण्णयं ।
 दक्ख-खज्जर-खुडुहुडिय उत्तत्तिया दिन्न वरिसोल नव-राय-संजुत्तिया ।
 तं तु भुंजेवि किउ हत्थ-पक्खालणं सिंधु-लवणेण सह दिज्जए साल्लणं ।
 अंव-टीटी-करीराइं करवंदयं विल्लिया कक्कडं गज्जरं अदयं ।
 लोणरुक्खं व जिमंति कक्कोडयं कुमर गिरिवइय अंबाड-निंवाडयं ।
 १० वंस-आमलय वाइंगणं पिट्ठयं विविह संधाणयं तस्स परिविट्ठयं ।

[३४] २. पु० निवट्ठ ३. ला० करगमम्मि । ५. ला० विहडिउ

[३५] ३. पु० उव्वामणे, ला० उवविट्ठओ ४. ला० उवणति ६. ला० तवराय सजुत्तिया ।
 ७. ला० त पउजेवि ८. ला० अव टीटी करीराइ, पु० अचिट्टि दू करीराइ ९. ला०
 पु० जीवति कक्कोडय, पु० कुरिगिरि वइय १०. पु० वायगण पेठ्ठय

पुणु गोहुम-सालिहिं छुग्गहं दालिहिं पिट्ठेहिं सज्जिय रस-घडिय ।
कालायर-वड्ढा हिंशु-सुंयधा तलिय तिविह पप्पड पडिय ॥३५॥

[३६]

खंड-आपुग्गिय आपुग्गिय गुल मिट्ठयं बहु-पलेहेहि तह भुजियं पिट्ठयं ।
तलिय सपलेह चणउर-वाइंगणं कासमदेण संसिद्धयं रिंगणं ।
तिडिसं कच्चरं अंय अंयोइया दिन्न तुंडीरिया खंड-सजोइया ।
चमलया चुंचु चणसाइ चनळाइया वत्थुलो लोणओ सरिसवी-राइया ।
५ गोहुमा चणय वल्ला य तह संगरो बहु-पयारेहिं निम्मविउ पासुगरो ।
वडिय पट्टविडिया देवविडि निविया हरडइ दाडिमी अंवर-संरद्धिया ।
कंचणारं करीराइं टक्कारिया फोग्ग सोहंजणा दिन्न वग्घारिया ।
तलिय पडओळ कंफोड कारेल्लिया वंग कालिग कक्कडिय दिन्नेल्लिया ।
अदवड मिरियवड कजिए भिन्नया खीरवड घोलवड दुद्धुवड दिन्नया ।
१० वेसवारेहि कयवंदि तह सूरणं टिट करवंदि समोसियं पूरण ।

लवणं-डविल-सायइं कडुय-कसायइं तिक्ख-महुर-रस-मिट्ठइं ।
धूविय वग्घारइं दव्वेहि सारइं वंजणाइं पग्गिविट्ठइं ॥३६॥

[३७]

पुणु सुयंघ धवलो सुउण्हओ कलम-कूरु कुमरस्स दिन्नओ ।
नील-रयण-सम माण वड्ढणा दिन्न मुग्ग वल-माण-वड्ढणा ।
नासपेउ मंजिट्ट-वण्णयं विउ सुतत्तु कुमरस्स दिन्नयं ।
तो पसाय देविणु बहुत्तया कुमर-पमुह सव्वे पभुत्तया ।
५ पुणु पडंति धवलत्थ-मंडिया वेउगा वि बहु-भरिय-खंडिया ।
चाउ-जाय मुह पाय मंडिया (अ)सोयवट्टि फीणीओ मंडिया ।
सरस-सेव-सहिया सुहालिया सन्न चुइय कासार मीलिया ।
वर मुरुक्क-वडिया मुरुक्किया कोक्करि सलप्पसिय डुक्किया ।

[३५] ११ ला० गोहुम-सालेहिं

[३६] १. पु० भुजिय पेट्टय २. ला० चणकुर वाइंगण ४ ला० वमलया (?), पु० चण-
सायबलाइया ५ पु० चणयवन्ना ६ पु० अवर सग्गिया ७. ला० मोहज्जो ८. ला०
कक्कोड कारेल्लिया, १०. पु० विठ करवड

[३७] १. पु० सुउण्हउ वमल-कूरु दिन्नउ । २. ला० विउ सुतत्तु ४. पु० देविणु वट्ट-
त्तया.. सव्वे य तुत्तया । ५ पु० धवलत्थ-मंडिया ६. पु० सुहु-पाय . फीणीव
७. पु० सरसायसहिया डुइय कासार मीलिया । ला० सुहालिया

साहिज्जउ केण व कारणेण तेणावि भणिय विणओणएण ।
 अवहाणु देवि खणु निसुणि देव पिउ किं पि कहिज्जइ तुम्ह चैव ।
 इह उत्तर-सेढिहिं मणभिराणु पुरु निवसइ किन्नर-गीय नामु ।

१० तं पालइ विज्जाहरहं नाहु नामेण पसिद्धउ वज्जवाहु ।

तस्स सयल-उवरोह-सारिया चित्तेह नामेण भारिया ।

ताण देव हउं हियय-नंदणो अनिलवेउ नामेण नंदणो ॥२॥

[३]

धूया वि हरिय-रइ-रुव-रेह नीसेस-कलालय चंदलेह ।
 सा पुण कीलंति सुहेण तत्थ संजाय देव नव-जोषणत्थ ।
 तो कस्स एह किर दिज्जइ चि ताएण निवेसिउ नियय-चित्ति ।
 भावंतह तायह निय मईए अणुरुवु कंतु न य लद्ध तीए ।
 ५ तो ताउ विसण्णउ निय-मणेण एरिसु कन्नयहं सरुवु जेण ।
 जाया वि हु कन्नय दुक्खु देइ वद्धंति चित्त बहुविह करेइ ।
 दिज्जंति कुणइ बहुविह वियक्क जणयाहं धूयाहिं न का वि जक्क(संस्?) ।
 अणुवरिस पवडिहय कन्नयाओ जणयहं सणु तडु जिह निन्नयाओ ।
 उव्वेयवंति निवाडयंति जहि काले पडुहर उन्नमंति ।

१० अणुरुवु कंतु अह होइ ताण ता जइ पर-सोक्खु जणंतयाण ।

एव जाव नरवइ विसण्णओ कालु नेइ निय-घरे निसण्णओ ।
 ताव देव चउणाण-धारणो पत्तु एककु मुणि विज्ज-चारणो ॥३॥

[४]

जं मुणिवरु पत्तउ नाण-रासि तं नरवइ चलिउ तस्स पासि ।
 अंतेउर-नायर-लोय-जुत्तु उज्जाणे मणोहरे तहिं पहुत्तु ।
 मुणि-पाय नमेविणु विणय-सारु धरणिहिं उवविट्ठउ सपरिवारु ।
 आसीस देवि अह मुणिवरेण आहत्तु धम्म जलहर-सरेण ।

[२] ७ ला० केण वि, पु० भणिय १० पु० नामेण य सिद्ध

[३] २. किलिंति ३ पु० निदिसिउ ७ ला० दिज्जंत वियक्क जणयह....जक्क । ८.

पु० अणुवरिसु, ला० कन्नयाउ जणयह ९ ला० उव्वेयावति, पु० जहिं . उण्णयंति ।

११. ला० निसण्णल १२. पु० एक

[४] ३ ला० पुण पाय ४. पु० देवि तहिं मुणि-, ला० कउहस-मरेण ।

५ भो भव्हो भव-सायरे अपारे घण-कम्म-नीर-कल्लोल-फारे ।
 उट्ठंत-मोह-आवत्त-दुग्गे बहु-दुक्ख-लक्ख-जल-जीव-उग्गे ।
 निवडिय-बहु-जोणि-नई-पवाहे नरयाऽनल-वडवानल-सणाहे ।
 संजोय-विओय-तरंग-भंगे मणुया-ऽमर सुह-मणि-रयण-संगे ।
 विस-विसम-विसय-उल्लसिय-सप्पे विथरिय राग-विट्ठम-कडप्पे ।
 १० चउगइ-महंत-वेलाउलम्मि कोहाइ-वेत्त-वण-संकुलम्मि ।

एरिसम्मि संसार-सायरे बहुविहाण दुक्खाण आयरे ।
 उत्तरंति कह निवडिया जिया जाणवत्त-सम-धम्म-वज्जिया ॥४॥

[५]

तं विविह-विरइ-कट्ठेहिं घडिउ सम्मत्त-निविड-बंधेहिं जडिउ ।
 जुत्तउ तव-कूवाखंभएण आऊरिउ नाण-महासिडेण ।
 तं पंच-महव्वय-रयण-सारु उवरि द्विय जिणवर-कणधारु ।
 वाडियइ नियम-आवेल्लएहिं चालिज्जइ गुरु-निज्जामएहिं ।
 ५ तहिं कम्म-नीरु छिदेहिं पविट्ठु आलोयणाहिं कीरइ अदिट्ठु ।
 दस-विहु पच्छित्तु वि मयणु तत्थ नाइज्जइ छिद-पवेसु जत्थ ।
 तं भरिउ मिट्ठ-उवसम-जलेण सीलंग-सहस्स-सुसंवलेण ।
 आगारह अववायह पयाइं मुच्चंति काले तहिं नंगराइं ।
 जिण-मुणि-साहम्मिय-भत्ति-राउ अणुक्खु निच्चु तहिं वहइ वाउ ।
 १० नक्खत्तेहिं वेप्पइ तत्थ कालु सज्झाय-तूरु वज्जइ वमालु ।

इंदियाइं निज्जिणिवि चोरया मयरकेउ-मय-मच्छ मयरया ।
 परिहरेवि मिच्छत्त पव्वए सिद्धि-वसहि पर तीरु पावए ॥५॥

[६]

एहु माणुस-जम्मु वि रयण-दीवु धन्नो च्चिय पावइ को वि जीवु ।
 जो पंच-महव्वय-रयणु लेवि जिण-धम्म-पोए तहिं आरुहेवि ।

[४] ७ ला०-चहु-ओणि-

[५] ३ ला० उवर द्विय ४ ला० आवल्लएहिं, पु० वालिज्जइ ५. ला० छिदेहि ६. पु० दसविह, ला० पच्छित्तो, पु० लाइज्जइ छिहु ७ पु०-सहस्स-सुयवरेण १०. ला० घिप्पइ

[६] २. पु० धम्म-, ला०-धम्म-पोइ

दुद्धवडय तह लइडु लावणा सीह-केसरा मोत्तिया घणा ।
 १० खंड-खज्जु अट्टारसं इमं तं कमेण परिविट्ठु उत्तमं ।

सिहरिणि वर-घोलइं पाणइं बहुलइं भुत्तुत्तरे अइ-मिट्ठुं ।
 सहं सुंठिहिं मिरिएहि खंडेहिं तरिएहिं कठिउ दुद्ध परिविट्ठुं ॥३७॥

[३८]

देवी य वि जं पारणय-जुत्तु तं भोयणु किंचि वि तीए भुत्तु ।
 वर-वास-सुयंधेहिं सीयलेहिं आयमिउ चोक्ख-करवय-जलेहिं ।
 तो गहियइं हत्थुव्वट्ठणाइं दुग्गंध-नेह-दल-वट्ठणाइं ।
 सव्वाह वि लोयहं पढसु देवि उट्ठिउ अप्पणु तंबोलु छेवि ।
 ५ अत्थाणे मणोहरे सन्निविट्ठु जोइसिएहिं लग्गु विसिट्ठु सिट्ठु ।
 तो उभय-सेणि-विज्जाहरेहिं अजियबल-विज्ज-आणाधरेहिं ।
 अहिसित्तु रज्जे तहिं सुह-विसालि पुर-वरे रहनेउरचक्कवालि ।
 अहिसित्त विलासवई वि देवि वसुभूइ मंति तस्स वि ठवेवि ।
 तो नयर-ववत्थउ ठावियाउ सयल वि पयाउ संठावियाउ ।
 १० साहियइं असेसइं मंडलाइं निज्जिणियइं पडिवक्खहं वलाइं ।

विज्जाहर-राएहिं गुरु-अणुराएहिं विविह कन्न परिणावियउ ।
 वज्जिय-दुह-कारणु पिय-साधारणु चक्कवट्ठि-पउ पावियउ ॥३८॥

॥ इइ विलासवई-कहाए अणंगरइविजय-रज्जाहिसेय-संधी अट्टमी समत्ता ॥

[३७] १. पु० दुद्धवडय, ला० सिंहकेसरा मोइया १२. पु० कठिप दुद्ध

[३८] ६. पु० विज्जाहरेण ७. ला० रज्जु तहिं सुह ९. पु० नयरववत्थओ ठावियाओ....
 पयाओ संठावियाओ । ११. पु० गुरु-अणुराएहिं

संधि-९

[१]

विणय-पणय-सामंत-चक्रहो तत्थ जेव सुरलोय-मक्कहो ।
विसय-पंचविह-सोक्ख-सारहो कालु वच्चइ सणकुमारहो ॥

परिवड्ढिय-पउर-पयाणुराउ पुहईए पउर-पसरिय-पयाउ ।
विज्जा-विन्नाण-कला-पसिद्धु वल-भूमि-कोस-वाहण-समिद्धु ।
५ सुह-पुन्न-सयल-संपडिय-कज्जु निक्कंटउ जांव करेइ रज्जु ।
ता अन्नहि दिवसि नराहिवस्स अंतेउर-सुह-आसण-ठियस्स ।
वसुभूइ-विलासवइ-जुयस्स सुह-कमल निहिय-लोयण-जुयस्स ।
सहस त्ति वेत्तलय-कलिय-पाणि कोइल-कुल-मंजु-ललिय-वाणि ।
सुपओहर पाउस-सुंदरि व्व सुह-चंदण-मलय-वणहं सिरि व्व ।
१० जिह जलहि-वेल-मोत्तिय-समग्ग वामं संनिविट्ठ सओस खग्ग ।
कर-कमल-मउलि अंजिलि करेवि आढत्त नराहिवु विण्णवेवि ।
विज्जाहर-नरवइ-जणिय-सेव खणमेत्तु देह अवहाणु देव ।

को वि खूव-लावण-धारओ जोव्वणत्थु नहयर-कुमारओ ।
भवण-दार-देसम्मि अच्छइ देव-दंसण-सुहाइं इच्छइ ॥१॥

[२]

जइ तत्थ देउ आएसु देइ ता सो पएसु सामिय लहेइ ।
त्रितइ नरिंदु को होसइ त्ति जंपिय पडिहारि पवेसहि त्ति ।
धाविय पडिहारि स तुरिय-वेय पुणु आगय विज्जाहर-समेय ।
राएण दिट्ठु नहयर-कुमार वच्छत्थल-घोलिर-दिव्व-हारु ।
५ उवसप्पेवि किउ पणिवाउ तेण बहुमाणिउ सो वि नराहिवेण ।
उवविट्ठु पुच्छिउ कुसल-वत्त भणिउ य कहं तह तुम्हे पत्त ।

[१] १. ला० जेव, पु० सुरलोए ३ पु० पयाणुराओ . पयाओ । ४. पु० वसु-भूमि ५. ला० सुह-पुन्न-पु० सयल-संपडिय ७. पु० विलासवई-वयस्स, ला० कमल-विहिय ८. पु० मंजुल-ललिय ९. पु० पाओस-सुंदरि ११ ला० आढत्तु १३ ला० धारउ ।

[२] २ पु० पवेसह ६ पु० पुच्छिय भणिओ, ला० कह तह

- पर-सासण-अवकूलेहि न जाइ सो सिद्धि-कूले सोकखेण ठाइ ।
 जो पुण न मुणइ रयणह विसेसु न य पोयह पावइ सो किलेंसु ।
 ५ अन्नु वि थोवयर-पभावयाइं जे रयणइं लेंति अणुव्वयाइं ।
 ते सुर-नर-दीवेहिं वीसमेवि पारंपरि सिव-पुरि जंति ते वि ।
 तो खयर-नाह उज्जमु करेह वय-रयणइं एत्थु उवज्जिणेह ।
 तहिं पढमु रयणु अभयप्पयाणु निम्मलउं लेह बहु-गुण-पहाणु ।
 एगिदि-दुइंदि-तिइंदियाहं चउरिंदिय तह पंचिंदियाहं ।
 १० जीवहं दय कीरइ जत्थ लोइ तं पढमु महव्वय-रयणु होइ ।
 एयस्स पभावें विविह भोय दीहाउ य होंति नरा निरोय ।
 जस-भायण सयल-सलाहणीय जिय-लोयह वल्लह गुण-विणीय ।

न य सोगु न भयं न दीणया वंधणं च न य अंग-हीणया ।
 न य अरइ न दुगुल्लियव्वयं जस्स सुद्ध पढमं महव्वयं ॥६॥

[७]

- दुइयं च महव्वय-रयणु एउ भासिज्जइ सच्चउं सव्विवेउ ।
 कोहेण व माणेण व भएण माया-लोभेण व हासएण ।
 भणिएण जेण पर-पीड होइ तं अलिय-वयणु मा भणहु लोइ ।
 सच्चयह पभावें दिव्व-रूय आएज्ज-वयण जण-जणिय-पूय ।
 ५ सोहम-कंति-लायण-पुण सुह-गंध वयण सुस्सर सपुण ।
 घरे वाहिरे थोवु पढुत्तु सव्वु धण-धन्न-चउप्पउ पवर-दव्वु ।
 वज्जियइ अदिण्णउं विविह भेउ तइयं पि महव्वय-रयणु एउ ।
 एयस्स पभावे सुंदराओ रिद्धिओ होंति लोयहं थिराओ ।
 अवदारेहिं कह वि न परिवडंति हिय-इट्ठ मणोरह संपडंति ।
 १० वय-रयणु चउत्थउं एउ होइ वज्जिज्जइ मेहुणु तिविहु लोइ ।

[६] ३. ला० सिद्ध-कूले ४. पु० रयणह ..पोयह ५ ला० लेंति ६ ला० दीवेहि, पु० सिवउरि ७ ला० एत्थ ८ ला० पढम, पु० बहुण-पहाणु १० पु० कीरउ पढम ११ ला० पभावें . हुति १३. ला० नेय सोगो, पु० बद्धणं १४ ला० ने य अरइ

[७] १ पु० दुय च महावय ३. पु० तें अलिय ..भणह ४ ला० पभावें, पु० पहावें ६. ला० थोवु वहुत्तु सव्वु, पु० परह दव्वु । ७ पु० महावय ८ ला० सुंदराउ रीद्धिउ होंति लोयह १० ला० वज्जिज्जउ तिविह

परदारु वि के वि परिचयंति एयस्स पभावेँ फलु लहंति ।
 माणुस-जम्मे सुउदार-भोग्य न कया वि हंति पिय-विप्पओय ।
 ते वसंति वर-सुंदरी-मणे ताण कित्ति वित्थरइ तिहुयणे ।
 देव-लोइ अच्छर मणोहरा पिहुल-पीण-उन्नय-पओहरा ॥ ७ ॥

[८]

पंचमउं महव्वय-रयणु एउ किज्जइ न परिग्गहु विविह-भेउ ।
 अहवा धण-धन्न-सुवण्णएसु सव्वेसु वि दुपय-चउप्पएसु ।
 कीरइ परिमाणु परिग्गहस्स पर-लोए वि लब्भइ फलु इमस्स ।
 तियसाहिव अहव हवंति देव चक्कहर-नराहिव-जणिय-सेव ।
 ५ मंडलिय इव्वम तह सत्थवाह ववहरय सेट्ठि-वर नयर-नाह ।
 उवभोग-भोग-सिरि-रिद्धिमंत उप्पज्जहिं तिहुयण-नयण-कंत ।
 पण्णा-विण्णाण-कलाहिराम हिय-इच्छिय-पाविय-सकल-काम ।
 ते बंधु-मित्त-पोसणु करंति ते भिच्च-कलत्तेहिं वित्थरंति ।
 होंति य गुणवंत विणीय पुत्त देससंस विस्सुय बुद्धि-जुत्त ।
 १० धूयाओ होंति वर-रुववंत ताण वि संपज्जहिं पवर-कंत ।

ताण रिद्धि न कयावि खुट्ठए धवल-कित्ति तेलोक्कि फुट्ठए ।
 संपडेइ सइ खाण-पाणयं कियउ जेहिं परिग्गह-पमाणयं ॥ ८ ॥

[९]

इय पंच वि कहिय महा-वयाइं तेलोक्के-वि सयल-वयाहियाइं ।
 फलु एरिसु जइ वि न निम्मलाइं सुद्धइं पुणु मोक्ख-महा-फलाइं ।
 अन्नाइं वि उत्तर-गुण-वयाइं पर एएहिं होंतिहिं होंति ताइं ।
 ता भो भो उज्जमु इह करेह जह-सत्ति वय-रयणाइं लेह ।
 ५ एत्थंतरे अवसरु जाणिऊण मुणि पुच्छिउ ताएं पणमिऊण ।
 भयवं मह वल्लह एकक धूय नीसेस-कलालय परम-रूय ।
 जोव्वण-भरे वट्ठइ चंदलेह ता कस्स घरिणि होसइ कहेह ।

[७] १२. पु० कयाड होति १४ पु० देव-लोए

[८] १. ला० परिग्गह ६ ला० उप्पज्जहिं ८. ला० करंति १० ला० हुंति वर-न्यवत
 १२ ला० जेहिं परिग्गह-

[९] ६ पु० परम-रूय

मुणि जंपइ एत्थ भविस्स-कालि जो पुरि रहनेउरचक्कवालि ।
 निज्जिणेवि अणंगरइ राउ होइ तुह धूयहे होसइ कंतु सो इ ।
 १० अणु-जेट्ठिय तस्स वि घरिणि एह होसइ खयरहिं चंदलेह ।
 इय सुणेवि मह ताउ तुट्टउ मुणि नमेवि पट्टणि पविट्टउ ।
 खेयरेहिं सा वरिय कन्नया तह वि तेण कस्स वि न दिन्नया ॥९॥

[१०]

एत्तहे गंधन्वपुराहिवस्स सिरि-असणिवेग-विज्जाहरस्स ।
 अंगरुहु अत्थि पहु चित्तवेउ अइ-सूरउ विज्जा-वल-समेउ ।
 अह सा मग्गाविय तेण कन्न ताएण तहा वि न तस्स दिन्न ।
 तो कन्न-रयणे अणुरायवंतु तायह वि गरुय-अमरिसु वइंतु ।
 ५ पच्छन्नु विवज्जिय-खाण-पाणु अच्छइ छिदाइं पलोयमाणु ।
 अन्नहि दिणे हम्मिय-तले निविट्ट कीलंति तेण सा बाल दिट्ट ।
 सहियण-मज्झाओ वि सत्ति लेवि सो नट्ठु मलय-गिरि उद्दिसेवि ।
 निज्जंति पलोएवि आउलाहिं धाहाविउ तीए वयंसियाहिं ।
 अवि धावह धावह लेह लेह एह सामिणि निज्जइ चंदलेह ।
 १० पावेण असणिवेयह सुएण तोडिय भग्गासेण सल्लिएण ।
 इय सुणेवि संनद्ध-गत्तउ कढिण-चाव-तूणीर-जुत्तउ ।
 अमरिसेण हउं पुट्ठि लग्गउ सपरिवारु ताओ वि मग्गउ ॥ १० ॥

[११]

तो मइं धावंतउ तुरिय-वेउ दूराओ वि दिट्टउ चित्तवेउ ।
 भणियउ रे रे निल्लज्ज पाव मज्जाय-विवज्जिय छल-सहाव ।
 पुरिसाहम मदिय-सुहउ-रेह मह भइणि हरेविणु चंदलेह ।
 मइं दिट्टउ कुपुरिस कत्थ जाहि ता बलहि पाव मह पुरउ ठाहि ।
 ५ एरिसु मह वयणु निसामिऊण मलयह वणे कन्नय मेल्लिऊण ।
 सहस त्ति विविह-आउह-समग्गु मइं सरिसु देव जुज्झणहं लग्गु ।

[९] ८ ला०-काले . वाले । ९. ला० निज्जिवि

[१०] २ ला० विज्जाहर-वल- ५. ला० पच्छन्न ६ पु० हम्मिय तलं... सा कन्न दिट्ट ।

७. ला० मज्झाठ वि, पु० वि सत्ति लेवि ११. ला० गत्तओ ...जुत्तओ । १२

ला० लग्गओ मग्गओ ।

[११] ४ पु० वरह पाव मह, ला० पुरओ ५. पु० मह

अह नहयल-मग्गे निरंतरेहिं पढमं पि ताव वरिसिय-सरेहिं ।
 छिंदंत परोप्परु बाण-जालु दिव्वत्थेहिं जुज्झिय को वि कालु ।
 पुणु गेण्हेवि खेडय मंडलग्ग रोसारुण-लोयण वे वि लग्ग ।
 १० वंचंतहं अवरोप्परइं घाउ सुर-पेच्छणिज्जु संगामु जाउ ।

मैढय व्व खणे दूरि पाविया खणे पुणो वि संमुह पहाविया ।
 कुक्कुड व्व खणि मिलिय सहियले खणि पुणो वि उच्छलिय नहयले ॥११॥

[१२]

खग्गेहिं दोण्णि वि भिडिय तांव तुट्टइं करवालइं दो वि जांव ।
 अह तिं रोसारुण-लोयणेण हउ उत्तिमंगे हउं मोग्गरेण ।
 जज्जरिय-सीसु तो तेण चेव सोणिउ वमंतु हउं पडिउ देव ।
 मुच्छा-विहलंघलु पत्तलम्मि निवडिउ रयणायर-तड-जलम्मि ।
 ५ एत्थंतरि भवियव्वय-वसेण हउं दिट्ठु पडंतउ तावसेण ।
 उट्ठाविउ परम-दयालुएण अहिसित्तु कमंडलु-पाणिएण ।
 ओसहि-वलएण य सित्तु घाउ तो तक्खणे रूढउ सत्थु जाउ ।
 अह परम-विम्हियाऊरिएण मइं किउ पणामु तस्सायरेण ।
 चित्तिउ अचित-सामत्थु होइ पेच्छहि मणि-मतोसहिहिं लोइ ।
 १० पुच्छिउ मइं भयवं मह कहेह किह ओसहि पाविय दिव्व एह ।

किं निमित्तु तुहुं एत्थ पत्तउ किह व दिट्ठु गयणह पडंतउ ।
 कवणु कज्जु जं हउं जियाविउ परमु एहु उवयारु किह किउ ॥१२॥

[१३]

तैं भणिउं महंति य एह वत्त संखेविं निसुणसु तह वि मित्त ।
 हउं तामलित्तिपुरि-वसिउ निच्चु ईसाणचंद-नरवइहि भिच्चु ।
 तेण य पट्ठाविउ पेसणेण पडिवन्न-पुत्त-अन्नेसणेण ।
 सो उचिय-पएसेहिं मइं गविट्ठु भो सुपुरिस तह वि न कहिं दिट्ठु ।

[११] ८ ला० देव्वत्थेहिं १० पु० वच्चतह... पेच्छणिज्ज ११ ला० सिडिय व्व खण
 दर १२ पु० खणे

[१२] २. पु० अह त... उत्तमगे ९ ला० पेच्छह . मतोसहिहि १०. ला० कहेहि ११.
 ला०पत्तओ.. पडंतओ १२. पु० कज्ज . जियाविउ

[१३] ३. पु० पडिवन्नु ४ पु० न कथ्य दिट्ठु

५ तो जलणि मरंतह मह दयाए
जिह भो विणयंधर मा मरेहि
वच्चाहि पुत्त तुहुं मलय-कूलि
जल-निहि-तडम्मि तहिं गुरु-पहारु
एएण जियावेज्जसु खणेण
१० तें देवय-वयणे एत्थ आउ

तावसाण वेसं धरंतउ
तुज्झ चेव हउं दंसणट्ठिउ

एरिसु अक्खिउ वण-देवयाए ।
मह वयणु ताव एत्तिउ करेहि ।
गिण्हहि संजीवणि दिव्य-मूलि ।
निवडिस्सइ विज्जाहर-कुमारु ।
तुह कज्ज-सिद्धि सो करइ जेण ।
सेवामि जलहि आसा-सहाउ ।

कंद-मूल-फल-भुंजयंतउ ।
एत्तियाइं दिवसाइं संठिउ ॥१३॥

[१४]

अज्जं पुण कुस-समिहा-निमित्तु
जा तत्थ रुवंति य अइ-विसिट्ठ
हा ताय सुवच्छल नेह-सार
हा माए सणेहिए तुज्झ धूय
५ हा वीर सुभाउय अनिलवेय
हा सुणिवर-साहिय मज्झ नाह
किर तुहुं विज्जाहर-राय-राउ
हा देवहो पियरहो करहु रक्ख
हउं नियय-कुंडुवह हरिय जेण
१० इय जाव कुणइ बहुविह पलाव

केण हरिय तुहुं मुद्धे पुच्छिया
कहिउ तीए खेयरहं कन्नया

[१५]

मइं पुच्छिय कवणु सणंकुमारु
अहिणव-विज्जाहर राय-राउ
ताएण सयंवर तस्स जांव

इह मलय-कूल-काणणे पहुत्तु ।
मइं मित्त मणोहर कन्न दिट्ठ ।
मह दंसणु देहि न एक वार ।
किह जीवइ एत्तिय दूरे हूय ।
तुह भइणि कत्थ आणिय सुतेय ।
तुह घरिणि कीस निज्जइ अणाह ।
तं मुणिहि वयणु किं अलिउ जाउ ।
हा हा वणदेविहो किं उवेक्ख ।
सो खयह जाउ खलयणु खणेण ।
धीरविय बाल मइं मित्त ताव ।

का सि तं सि कहिं देसि अच्छिया ।
सिरि-सणंकुमारस्स दिन्नया ॥१४॥

सा भणइ भूमि-गोयरहं सारु ।
निज्जिवि अणंगरइ सामि जाउ ।
हउं चितिय अह अवहरिय तांव ।

[१३] ६. ला० ता ए एत्तिउ १०. ला० त देवय-वयणि

[१४] १. ला० कूले-२. पु० रुयति ...कन्नि ३. पु० देह ४. पु० माइ ५. पु० सतेय
८. ला० करहि...वणदेवहो ९. ला० खयहो ११ पु० अत्थिया ।

[१५] १. ला०-गोयरह ३ ला० जाव...ताव ।

- इह चित्तवेय-विज्जाहरेण ताउ वि चलिउ सहं बहु-बलेण ।
 ५ सो अनिलवेय-सुहडेण दिट्ठु मइं लेवि मलय-वणे इह पविट्ठु ।
 इह धरेवि करेविणु विज्ज-लेउ भयवं वाहुडियउ चित्तवेउ ।
 उवरिं पुण तक्कमि निय-मणेण जुज्झिस्सइ सह सह भाउएण ।
 अवसरि गरुय मह वहइ चित्ति किं तत्थ रणंगणि होसइ त्ति ।
 एहु ताव महा-बलु चित्तवेउ ता दुक्कर जीवइ अनिलवेउ ।
 १० मइं वुत्तिय धीरिय होहि तांव हउं दोण्ह वि सुद्धि लहेमि जांव ।
 इय भणेवि हउं एत्थ पत्तउ तं सि दिट्ठु गयणह पडंतउ ।
 ताव सिग्घु हउं मित्त धाविउ ओसहिस्स बलइं जियाविउ ॥१५॥

[१६]

- ता एत्तहे वत्तहे एउ सारु देवखालहि मज्झ सणंकुमारु ।
 तो मइं विणयंधरु देव वुत्तु भो परम-मित्त तइं कियउं जुत्तु ।
 जं तइं जीवाविउ एत्थ कालि पर वइरि मुक्क मइं अंतरालि ।
 सो जाएवि जाव पराजिणेमि तो तइं सणंकुमारस्स नेमि ।
 ५ ता तुम्हे ताव एत्तिउ करेह जाएवि आसासहि चंदलेह ।
 इय भणेवि तस्स मइं किउ पणामु उप्पइयउ नहयलु खग्गामु ।
 तो दिट्ठु विमाणारूहु ताउ मइं पेच्छवि तायह तोसु जाउ ।
 आणंद-जलाविल-लोयणेण आलिं गिउ ताएं हरिसिएण ।
 अह सो वि वइरि अम्हहं वलेण वेढिउ खयरहि व कलयलेण ।
 १० तं दलु आरोलिउ तेण केंव सीहेण कुरंग-समूहु जेव ।
 ता मइं वि गरुय-अमरिसु वहेवि सुनिसिय करालु करवालु लेवि ।
 उत्तमंगे तसु घाउ दिन्नउ तेण सीस-सिरताणु भिन्नउ ।
 धरणि पडिउ सोणिउ वमंतउ सो कयंत-मंदिरि पटुत्तउ ॥ १६ ॥

[१७]

किउ कलयलु तो विज्जाहरेहि घुट्टउ जय-सहु सुरासुरेहि ।
 अह चित्तवेउ भडु मारिऊण तहिं मलय-महावणे जाइऊण ।

[१०] ४ ला० वलिउ ६. पु० धरेविणु विज्जलेउ, ला० विजाळेउ ७ पु० महुं ८.

ला० रणागणे १० पु० सुद्ध

[१६] १. ला० एयहे २. पु० तो मं विणयं ५ ला० आसासह ६ ला० भणवि ७,
 ला० पेच्छवि, पु० पुच्छवि

- ससिलेहा-विणयंधर-समाणि
तो देव सयल-परिवार-जुत्त
५ आणंदियाइं जण-परियणाइं
तो सामिय विणयंधर सहाउ
इय वयणु सुणेवि सणंकुमारु
जंपइ लहु अक्खहि अनिलवेय
सो भणइ तुम्ह दंसणह रेसि
१० राएण भणिउ जं ऊसुय-मणेण
- आरो वय तायह वर-विमाणि ।
वेगेण नियय-पुरवरे पहुत्त ।
विहियाइं महा-वद्धावणाइं ।
पय-कमल-मूले हउं तुम्ह आउ ।
न वहेविणु सक्कइ तोस-भारु ।
विणयंधरु अच्छइ कहिं सुच्छेय ।
पहु अच्छइ सीह-दुवार-देसि ।
आणेह सिग्घु पेच्छामु जेण ।

अनिलवेउ तो सिग्घु निग्गउ तेण सहिउ सहसा समागउ ।
दूरओ वि पहुणा नमंतउ दिट्ठु मित्तु वियसंत-नेत्तउ ॥ १७ ॥

[१८]

- अब्भुट्ठेवि खयर-सामिएण
पणमिय विलासवइ तेण देवि
तो उवविसंतु धरणियलम्मि
पुण पुच्छिउ राएं कुमल-वत्त
५ विणयंधर चोज्जु करेइ मज्झ
उप्पाइये-पणइ-पयाणुराउ
राणिय अणंगवइ किं करेइ
तइयहं अम्हाण विणिग्गमम्मि
किं विहिउ नरिंदे कि तएं वि
१० का अम्हहं पसरिय वत्त लोइ
सो अम्हहं परियण किं हूउ
तुहुं राणइं पेसिउ किं निमित्तु
- आलिं गिउ पसरिय-वाहुएण ।
वसुभूइहि विणयजलि रएवि ।
वइसारिउ सन्निहियासणम्मि ।
भो मित्त तुम्हे किह एत्थु पत्त ।
अम्हहं सयासि भागमणु तुज्झ ।
अवि कुसलेहिं अच्छइ तुम्ह राउ ।
किं अम्ह न अवगुण संभरेइ ।
किं पच्छइ वित्तउ पुरवरम्मि ।
किह हूयउं अणंगवइ वि देवि ।
किं हूउ विलासवई विओइ ।
किं ताएं पेसिउ को वि दूउ ।
वाहुडियउं रायह केव वित्तु ।

इय असेसु परिपुच्छिउ सम सामिएण विणयंधरो इमं ।
भणइ देव सयलं कहिज्जए खण-मुहुत्तु महु कण्णु दिज्जए ॥ १८ ॥

[१७] ८. ला० अविक्खहि ९. पु० रेसे . सोहयगरदेसे १२. पु० पहु पय नमंतउ

[१८] ४. ला० एत्थ ५. ला० अम्ह ९. ला० नरिंदि

[१९]

तइयहं रयणायर-भरि पवत्ति तुम्हेहिं आरूढेहिं जाणवत्ति ।
 सोएण य देव विसण-चित्तु पन्वालिय-लोयणु हउं नियत्तु ।
 चित्तेमि य निय-मणे खयरराय पेच्छह कहिं अवसरि भेट्ट जाय ।
 सुयणि सहुं कुल-उवयारएण सुकुलगाय-बहु-गुण-सारएण ।
 ५ हा देवि किं एरिसु तुज्झ जुत्तु मेलिउ अकाळे जं रायउत्तु ।
 अहंसणु वरि सुयणेहिं समाणु न समागमु इय विरसावसाणु ।
 हा हा विणयंधर जडहि पाव नीसारेवि सुद्धि पंजल-सहाव ।
 उवयारह पच्छुवयारु दिन्नु सय-खंडु किं न तुह दियउं भिन्नु ।
 हा नरवइ निग्गुण निव्विवेय कुमईओ होंति तुह मणि किमेय ।
 १० अहवा सो धन्नउ पुन्नवंतु जहिं तहिं न दीसइ रायउत्तु ।
 एवमाइ बहु चित्तयंतउ नियय-भवणे हउं देव पत्तउ ।
 रयणि कह वि दुक्खेण वोलिया दिवस-लच्छि हुय रवि-करालिया ॥१९॥

[२०]

तम्मि य दिवसम्मि घरम्मि चेव हउं थक्कउ राउलि न गउ देव ।
 प्रडिहारु पहुत्तु दुइय-दिणम्मि हक्कारेवि नीयउ राउलम्मि ।
 सो पुण अणंगवइ-भवणे राउ मइं दिट्ठु अप्प-परियर-सहाउ ।
 तो किउ पणामु विणओणएण सम्माणु मज्झ किउ आयरेण ।
 ५ भणिउ य सुहासण-सन्निविट्ठु विणयंधर कीस न कल्लि दिट्ठु ।
 साहिउ महुं अंगु न पवरु आसि ते देव न पत्तउ तुम्ह पासि ।
 पुच्छियउ नरिंदे पुणु वि एंव सो दुट्ठसीलु तइं कियउ केंव ।
 मइं बोल्लिउ तिह किउ सो कुमारु जिह पुण वि न पावइ तुम्ह बारु ।
 एरिसु मह भासिउ तं सुणेवि तुट्ठिय अणंगवइ सुट्ठु देवि ।
 १० तो दोहिं वि तुट्ठेहिं किउ पसाउ हउं देव विसज्जिउ घरह आउ ।

सो वि देव तुम्हह परिग्गहु सामि-विरह-अक्कंत-विग्गहु ।
 तुम्ह सुद्धि अलहंतु दुक्खिउ दिवस दोन्नि ठिउ तिसिउ भुक्खिउ ॥२०॥

[१९] १ ला०-भरे पु० पवत्ते जाणवत्ते ३. ला० अवसरे ४. पु० सुयण

[२०] १. पु० राउळे २ पु० पत्तु दुइय ., ला० हक्कारवि ४. पु० विणउनएण सम्माण,
 ला० सम्माणु मह ८. ला० तह किउ ..न यावइ तुम्ह बारु । ११. पु० तुम्हह

[२१]

- एतहे अणगंवइ-परियणाउ परिभमिय वत्त तह पुर-जणाइ ।
 किर देवि उवरि पयडिय-वियारु माराविउ राएं सो कुमार ।
 तं सुणेवि सोय-भर-भार-भग्गु परिवारु तुम्ह रोवणहं लग्गु ।
 हा सामिय भुवणेक्कल्ल-वीरु किह मरणु जाउ कोमल-सरीरु ।
 ५ हा परम-दयालुय हा उदार हा हा कहिं गयउ सणकुमार ।
 हा हा दक्खिण-विवेय-वास हा सेवय-वल्लह वर-विलास ।
 हा सामिय किं तुहुं इह विएसि अहिमाणें पत्तउ मरणरेसि ।
 जहिं गिरिवर-गुरु गय-वर पडंति पडिभड रोसुब्भड भड भिडंति ।
 जहिं हिंडहिं हय निहयासवार वेल्लिति सेल्ल सल्लिय कुमार ।
 १० तुह मरण रणंगणि सहइ तत्थ किं वा कुनरिंद-पुरम्मि एत्थं ।
 तुहुं आसि महेलिय-जणे ससंकु ता एवहिं किह पाविउ कलंकु ।
 हा एउ नरिंदिं किउ अजुत्तु अनिरुविउ मारिउ राय-पुत्तु ।
 इय पलाव बहुविह करंतउ गुण-गणोहु तुम्हहं सरंतउ ।
 हय-गइंद-रह-जोह-जुत्तउ सयलु देव सेयविय पत्तउ ॥२१॥

[२२]

- तं जाणेवि लोएहिं राउलेहिं नरवइ-देवीण भयाउलेहिं ।
 नाणाविह-जुत्ति-घडंतएहिं बोलिलज्जइ कुंडय-कुंडएहिं ।
 सो सुकुलुप्पन्नउ विणय-जुत्तु उवसंतु सयाणउ सइं सुसुत्तु ।
 उत्तम सत्ताहिउ निच्चियारु किह एरिसु कुणइ सणकुमार ।
 ५ सुललिय महुरक्खर तासु जीह भड-मज्झि पहिल्लिय तासु लीह ।
 थिर-चित्तु अणुब्भड-वेसु आसि ता एउ न वच्चइ तासु पासि ।
 हा कियउ असोहणु नरवरेण जं मारिउ महिलिय-भासिएण ।
 को वि जंपइ बोल्लह किं निमित्तु को जाणइ केरिसुं परह चित्तु ।
 भाविज्जइ तस्स वि को वि दोसु उप्पन्नउं रायह तेण रोसुं ।
 १० सहसक्खि नराहिव जेण हुंति पायालु वि भिन्नउ किर मुणंति ।
 ता म तंति राउलिय किज्जए जं करेइ तं चिय सहिज्जए ।
 इय भणंति तहिं के वि दुट्ठया जेहिं तुम्ह गुण नाहिं दिट्ठया ॥२२॥

[२१] १. ला० परियणामो ३ पु० रोयणह ७. ला० इय विएसि ९. ला० चेल्लिति
 १०. पु० मरणगणि सहइ

[२२] ३. ला० सतुत्तु, पु० ससुत्तु ४. ला० करइ सणं १० पु० होति ११. पु० ता
 न्मन्ति राउ०

[२३]

- पुणु आसुपांसु जोयंतएहिं
 भी तुम्हेहिं जाणिय कां वि वत्त
 पुणु क सिय वण्ण कक्का कहेहि
 किल मूलायरणिहि भासिएण
 ५ पुत्तलउ सो जि सुत्तें सहाउ
 तो अग्गि पडिय किं एउ होइ
 किं बोल्लहं जइ बोल्लणहं जाइ
 ता विरुयउं हूयउं एउ साहु
 सुंदरु वि बलिकिउ तं सुवण्ण
 १० सो वीसे-विसो इउ पुरिसु आसि
- खुसुफुसहिं भणिज्जइ वाणिण्हि ।
 जा अज्ज-कल्लि राउलहं वित्त ।
 सो जंपइ अरे भाइय सुणेहि ।
 तिं दोसिं मूलायरियएण ।
 उत्तारिय किल तसु पंचभाउ ।
 पर जुत्ताजुत्तु न मुणइ कोइ ।
 पर अवर भत्ति राउलह काइ ।
 बलिकिउ एहु पट्टण-तणउ लाहु ।
 जं परिहिउ तोडइ सो जि कण्णु ।
 किं अग्घइ छम्मासिय निवासि ।

जहिं विचारु कोइ वि न किज्जए तेत्थु नयरि किं ववसिज्जए ।
 इय सदुक्खु बोल्लंति वाणिया जेहिं देव गुण तुम्ह जाणिया ॥२३॥

[२४]

- अह तुह पहु दुवख-करालियाउ
 हा विरुयउं हल सहि एउ हूउ
 हा सुहउ सलोणउ खवंवत्तु
 चंदेण व गयणु सुसोमएण
 ५ सो आसि अचंचलु मिउ सलज्जु
 महिलिय-वयणेहि अयाणएण
 क वि भणइ म रायह दोसु देहु
 सा चेव य सयल-अणत्थ-मूलु
 जं सीसि चडाविय राणएण
 १० गरुयइ पइट्ठाविय अइ-पयंड
- बोल्लंति य नयर-महेलियाउ ।
 मारिउ कुमारु जं दिव्व-रूउ ।
 को दीसइ नयरि परिभमंतु ।
 एह आसि अलंकिय नयरि तेण ।
 किह बहिणि करेसइ एउ कज्जु ।
 विरुयउं ववहरियउं राणएण ।
 दुच्चरिउ अणंगवईए एहु ।
 हउ बहिणि वियाणउं तीए सीलु ।
 ते गव्विं न गणइ किं पि तेण ।
 निक्खत्तु नइस्सइ सयलु रंड ।

[२३] २ ला० वत्ता राउलहं चिंता । ३ ला० सो जणए ४ पु० मूलायरणिहि ५ ला० पचहाउ ६ पु० मुणइ कोइ । ७. पु० पर पर अवर ८. ला० बलिकिउ, पु० इहु ९ ला० बलिकिउ...ज परिहिउ, पु० जिं कण्णु । १० पु० पुरिसो ११. ला० ववसिज्जइ १२. ला० सदुक्ख

[२४] ३ पु० सद्गग ४ पु० इह आसि ८ ला० बहिणे ९. पु० तिं गव्विं

एवमाइ नाइरिय वगओ सयलु देव वोल्लणहं लगओ ।
महिल-चरिउ महिला विआणए सप्पप्पसिणि सप्पो जि जाणए ॥२४॥

[२५]

अन्नहि पुणु दियहि विहाणयम्मि सहस च्चिय कन्नंतेउरम्मि ।
आरूढ-तुंग-हम्मिय-तळम्मि आकंदु करंति य राउलम्मि ।
हा धावह धावह मुट्ट मुट्ट पियसहि विलासवइ नट्ट नट्ट ।
हा माए न याणउं कत्थ हूय एरिस्सु धाहावइ धावि-धूय ।
५ तं निसुणेवि ऊसुय देवि-राय तक्खणि विलासवइ-भवणि आय ।
पुच्छिय अणंगसुंदरि कहेहि किह नट्ट धूय किं तुहुं रुपहि ।
सा जंपइ निसुणह मइ सहीए दिट्टउ कुमारु सो कह वि तीए ।
भत्तारु पवन्नउ मणेण सो वि विन्नवणावसरु न लड्डु को वि ।
तो परम-नेह-सुह-संगएसु दियहेसु देव केसु वि गएसु ।
१० जण-रवु आयणिणउ यहु असारु जिह सो मारियउ सणंकुमारु ।
तं सुणेवि सोएण दुक्खिया तद्धिणाउ ठिय तिसिय भुक्खिया ।
माणुसं पि न समीवि पेच्छए निय-मणेण पर मरिउं इच्छए ॥२५॥

[२६]

मइं जाणिउ तहे मरणाहिलासु तो खणु वि न मेल्लउं तीए पासु ।
सा पुण अवलोयइ मरण-छिह रयणीए वि मज्झ न एइ निह ।
अज्जं पुण मज्झ अउणिणयाए रयणीए समेण नुवणिणयाए ।
कह कह वि खणंतरु निह हूय तो कत्थ न याणउं राय-धूय ।
५ छलिया हं निह-पिसाइयाए न वियाणउं पिय-सहि कत्थ माए ।
इय वयणु सुदुस्सहु तं सुणेवि मुच्छिय खणे सिंगारवइ देवि ।
अच्चंत-सोय-सल्लियउ झत्ति निवडिउ नरिंदु धरणिहिं धस त्ति ।
चंदण-जलोल्ल-वर-वीयणेण वीजिउ पासट्टिय-परियणेण ।
अह सिसिर-समीरण-संगमेण कह कह वि लड्डु चेयण इमेण ।

[२४] ११. ला० वोल्लणह

[२५] १. ला० अन्नहिं ३. पु० मुट्टा..... नट्टा ४. पु० माइ १०. पु० जह सो १२.
पु० मरिउमिच्छए

[२६] १. पु० जाणिउ तह ५. पु० हउं निह ८ पु० वीजिउ पासहिय ।

१० पहु-मरण-दुख-भय-पीडियाहिं कूविउ अंतेउर-चेडियाहिं ।
 बहु पयारु तो विलवमाणउ नरह देइ आएसु राणउ ।
 सयल-पुरिहिं जोवेह मह सुया केण दिठ किर केण वा सुया ॥२६॥

[२७]

आसासिय देवि सिंगारवइ बाहाउल-लोयण तो खइ ।
 हा हा कहिं नद्विय मज्झ सुया किं कथ वि कूवे पडेवि मुया ।
 किं केण वि दुहुं अवहरिया कि वा रयणायर-उत्तरिया ।
 हा हा मह धीए विलासवइ किह एह बुद्धि तुह संभवइ ।
 ५ कंचुइ-आरख-समाउलहो किह रयणिहिं निगय राउलहो ।
 किं कथ वि चोरहं पिडि पडिया किं कथ वि अच्छहि तुहुं दडिया ।
 हा सुव-सलखणि हा सुहए हा लोणिए नयण-मणोसुहए ।
 विणयह निहि सयल-कलानिलए हा महुर-वयणि कन्ना-तिलए ।
 पडिवयणु देहि तुहुं कथ गया किर जणणी-वच्छल आसि सया ।
 १० मइं एरिसु चित्तिउं आसि सुए मेलेवि नरिंद-गणे बहुए ।
 ताण य जो को वि विसिद्वयरो तुह पुत्ति करेस्सहं सो जि वरो ।
 मइं चित्तिउं तुह वीवाहि किए जामाउय-माइगणे मिलिए ।
 पच्छा परिपुण्ण-मणोरहिया नच्चिसु उच्चल्लिय-वाहुलिया ।
 मइं चित्तिउ तुह जामाइयहो वंदणु वंदाविसु आइयहो ।

१५ तं न ह्यं एकं पि चित्तियं हा हयास विहि केव घत्तियं ।
 आस-वेल्लि उल्लसिय मण-वणे विहि-गइंदु तोडेइ तक्खणे ॥२७॥

[२८]

इय जांव पलाव करेइ देवि एत्तहे नरिंदु मुच्छिउ सुणेवि ।
 - पासाय-तलह अइ-संभमेण धाविय अणंगवइ तक्खणेण ।
 सुमसिण-सोवाणह पंतियाए तहे ल्हसिउ पाउ धावंतियाए ।
 कर-चरणहं दंतहं हुयउ भंगु संचूरिउ नियय-भरेण अंगु ।
 ५ मुच्छाविय अच्छइ देवि जाव धाहाविउ चेडि-गणेण ताव ।

[२६] १०. ला० विहु-मरण-

[२७] १. ला० आससिय, पु० खइ २ पु० पडेवि धूया । ५, पु० कंचुइ-आलख ११.

ला० पुते १३ पु० उच्चि चिय बाहु० १५. पु० न ह्यउं एक पि

[२८] १ पु० जाव २. ला० धावइ ३. ला० तहिं ल्हसिउ

नरवइ कोलाहल सुणेवि तत्थ आइउ अणंगवइ देवि जत्थ ।
 संवाहेवि तह पडवाउ देवि उट्ठावियं नरनाहेण देवि ।
 आसासेवि पुच्छिय परिकहेहि सुंदरि किं वाहइ तुज्झ देहि ।
 सा जंपइ पच्छायाव-जुत्त कट्ठाणि देहि मह अज्जउत्त ।
 मइं पावु महंतउ कियउं देव फलु तस्स एउ महु सव्वमेव ।
 राय-नंदण-सणकुमारहो विमल-सत्त-गुण-सील-सारहो ।
 निहय-सयल-कलि-पाव-पंकहो किउ कलंकु मइं निक्कलंकहो ॥२८॥

[२९]

तो अक्खिय सयल वि तीए वत्त एरिस अवत्थ मइं तेण पत्त ।
 जो सुद्ध-सहावहं दोसु देइ पाएण सिग्घु तस्स वि पढेइ ।
 ता पहु पावेण विडंवियाए किं संपइ मइं जीवंतियाए ।
 इय तीए वयणु निसुणेवि एउ पच्छायावेण परद्ध देउ ।
 ५ हा हा कज्जु मइं किउ अजुत्तु माराविउ जं सो रायउत्तु ।
 खल-महिल-वयण-वामोहिण न वियारिउ वियलिय-सोहिण ।
 जसवम्मह नंदणु कुल-मयंकु तस्स वि आरोविउ मइं कलंकु ।
 वीद्धो अइ-चंचलु मह सहावु जं चित्तिउ तस्स वि एउ पावु ।
 सा धन्न सलक्खण मज्झ धूय जं साणुराय तसु उवरि हूय ।
 १० मह पुण अपुण्ण-पम्भारु आसि कि पाविउ पावइ रयण-रासि ।
 ता एहु महंतउ मज्झ सोउ अन्नं च विलासवइ-विओउ ।
 देवी वि विडंविय किं करेमि बहु-दुक्ख-दद्ध अहमवि मरेमि ।
 ता उवेह भो भो महंतया मज्झ कज्जु साहह तुरंतया ।
 सारकट्ठमार्इणि नीणहो देह अग्गि बहु-दुक्ख-खीणहो ॥ २९ ॥

[३०]

इय देवी-सहिउ नरिंदु जाव मरणहं संनद्धउ झत्ति ताव ।
 नेमित्तिउ सिद्धाएसु पत्तु सो भणइ देव मा कुणह सत्तु ।
 जसु कारणे तुम्हहं सोय-भारु सो अज्ज वि जियइ-सणकुमारु ।

[२८] ८ पु० आसासिवि- १२. ला० कियु

[२९] ६. ला० वयणे वामो० ८. ला० सहाउ ९ ला० साणुराय

[३०] १०. पु० मरणह नेदंद्धउ ३. ला० कारण

- जा पुण विलासवइ नट्ट कन्न सा तस्स वि होसइ घरणि धन्न ।
 ५ दोणिण वि पाविय उत्तम-पयाइं कइ वि हु तुम्हाण मिलंति ताइं ।
 तम्हा पुहई-वइ मा मरेहि ताण वि अन्नेसण तुहुं करेहि ।
 इय जाव धरिउ नेमित्तिण ता हउं हक्कारिउ देव तेण ।
 विणयंधर अभएं कहाहि सच्चु किं जियइ कुमरु किं विहिउ मच्चु ।
 मइं अक्खिउ सामि सहाय-जुत्तु पेसिउ सुवण्ण-भूमिहि पहुत्तु ।
 १० महि-नाहु भणइ तुह भद जाहि कत्थ वि आणेहि कुमारु बाहि ।
 वयण-कमलु जइ तस्स दीसए एउ दुक्खु ता सयलु नासए ।
 सो जिज हरइ तं दुक्खु दुसहं अग्गि-दड्ढिह अग्गी वि ओसहं ॥३०॥

[३१]

- विणयंधर ता उज्जमु करेहि जइ महुं सुभिच्च जीविउ धरेहि ।
 आणेहि पुणो वि सणंकुमारु तुहुं एत्थ कज्जे पर एक्कु सारु ।
 मइं वुत्तउ सामि करेमि एउ पर मज्झ पइण सुणेउ देउ ।
 जइ वरिस-मज्झि सो नवि लहेमि अप्पाण जलिय-हुयवहे दहेमि ।
 ५ परिवड्ढिय-गुरु-संभावणाण एवंविह-कज्जे-निउंजियाण ।
 असमाणिय-निय-पहु-पेसणाण मरणं पि य सोहइ सुपुरिसाण ।
 ता वरिस-मेत्तु पडिवालि देव अणज्झाइय कहइ गुवुडु चेव ।
 वरिसं महु मग्गु पलोयएज्ज उवरि जं जाणसु तं करेज्ज ।
 इय जंपेवि पहु-पाएहि पडेवि हउं जाणवत्ते चलिउ चडेवि ।
 १० सेयवियहि आइउ आसि को वि गउ एह वत्त जाणेवि पुणो वि ।
 हउं पुणु पहुत्तु सिरिउर पविट्ठु तहिं सेट्ठि-मणोरहदत्तु दिट्ठु ।
 तुम्ह वत्त सो देव पुच्छिउ कहिउ तेण मह गेहि अच्छिउ ।
 माउलस्स पुण दंसणत्थिउ तत्थ सोहल-दीवि पत्थिउ ॥३१॥

[३२]

- तो जाणवत्ते पुणु आरूहेवि गउ सिंहल सायरु उत्तरेवि ।
 अरिकेसरि तत्थ नरिंदु दिट्ठु खयराहिव तुहु आगमणु पुट्ठु ।

[३०] ५. ला० दुन्नि ८. ला० अभयें, पु० विहिय मच्चु । ९ पु० पत्तु १० ला० नरनाहु १२. ला० अग्गि-दड्ढे

[३१] १ ला० करेह जइ महु, पु० जीविउ वरेहि ७ ला० परिवालि देव अणज्झाइय कहइ गुवाडु ८ पु० जाणसि ११ पु० सिरिउरि १२ पु० पुच्छिओ ..अच्छिओ ।
 १३. पु० दसणत्थिओ . पत्थिओ ।

[३२] १ ला० गओ

- सो जंपइ एत्थ सणकुमारु
सुव्वइ य विवण्णउं जाणवत्तु
५ इय निसुणेवि सोय-वसंगएण
उत्तरिउ ताव दुत्तरु समुदु
तह वि हु उवलद्धु न सो कुमारु
ता पुण्ण-विवज्जिउ किं करेमि
गुरु-कज्ज-भार-उव्वहण-सज्ज
१० पहु-पेसणु सफलउं जे करेति
पुण्ण-हीणु अम्हारिसो पुणो
ता पइण्ण पूरेमि संपयं
- अज्ज वि न पहुत्तउ अम्ह वारु ।
मह भाइणेउ संदेहु पत्तु ।
मइं चित्तिउं साहस-संगएण ।
अणुहविउ किलेसु महा-रउदु ।
तुस-कंडणु केवलु किउ असारु ।
सायर-तडे चिय विरएवि मरेमि ।
पारद्ध-निरालस-सिद्ध-कज्ज ।
ते अन्न के वि सप्पुरिस होति ।
एउ कज्ज साहेइ किह जणो ।
निदहेमि जलणेण अप्पयं ॥३२॥

[३३]

- तो जाएवि रयणायर-तडम्मि
पज्जालिउ मइं सयमेव अग्गि
एत्थंतरे परियरु संजमेवि
भो भो निसुणेहु वण-देवयाहो
५ इह लोय-पाल पंच वि सुणंति
मइं तइयहं ताव नरिंद-पासि
जइ कह वि कुमारु न सो लहेमि
सो सयलु गविट्ठउ मइं न पत्तु
इय भणिवि चिभोवरि मइं अकंप
१० जा न चिय न दारु न जलणु दिट्ठु
- वहु सारकट्ट मेलेवि वणम्मि ।
जाला-कलावु गउ गयण-मग्गि ।
मइं जपिउं कर-संपुडु रएवि ।
जलनिहि-तड-काणण-सेवयाहो ।
जे सयल-लोय-चेट्ठिउ सुणंति ।
एरिस पइण्ण किय गरुय आसि ।
अप्पाणु जलिय-हुयवहे दहेमि ।
तो एवहिं पेच्छह मज्झ सत्तु ।
तरु-सिहरे चडेविणु दिन्न झंप ।
अच्छामि पउम-सरवरे निविट्ठु ।

तो मणम्मि अच्छरिय-जुत्तउ
पुत्त तुज्झ सत्तेण तुट्ठिया

देवयाए पचक्खु वुत्तउ ।
देवया अहं वण-अहिट्ठिया ॥३३॥

[३४]

मइं रक्खिउ तुहुं हुयवहे पविट्ठु वरु वरहि पुत्त जो तुज्झ इट्ठु ।
मइं भणिउ देवि वरु देहि सारु देक्खालहि मज्झ सणकुमारु ।

[३२] ४. पु० भायणेउ ७ ला० तुस-खडणु १० पु० करनि, ला० हुति । ११. ला० पुण्ण-हीण

[३३] १. पु० जायवि, ला० मेलिवि १०. पु० ता न.. पिच्छामिनिदिट्ठु ।

सा जंपइ कीरइ तुज्झ एउ	पर अज्ज वि होसइ काल-खेउ ।
सो विज्जा-साहणु कुणइ जाव	मेलावउ होसइ तुज्झ ताव ।
५ ता मलय-कूले तुंहं वच्छ जाहि	तावसह तवोवणि तत्थ ठाहि ।
ओसहि संजीवणि एह लेहि	निच्चं पि जलहि-सेवणु करेहि ।
तहिं एक्कु घाय-जज्जर-सरीरु	निवडिस्सइ विज्जाहरहं वीरु ।
तो जीवावेज्जसि सो इमेण	दंसिस्सइ तुज्झ कुमारु जेण ।
तं सयलु वि देव तहेव जाउ	ता इय कमेण तुह पासि आउ ।
१० अवलोइय पुणेहिं तुम्ह पाय	चिरयालि मणोरह सफल जाय ।
ता पसाउ अम्ह दिज्जए	तामलित्तिपुरि गमणु किज्जए ।
पच्छयाव-दद्धस्स सामिणो	कुणह चित्त-साहारणं पुणो ॥३४॥

॥ इइ विलासवई-कहाए विणयंधर-संजोगो नाम नवमा संधी समत्ता ॥

[३४] ४ ला० मेलावउ तें महु तुज्झ ताव । ५ ला० तो मलय-कूले तुंहं ताव जाहि...
तवोवणे ११. ला० अम्ह किज्जए १२ पु० चित्तु

संधि-१०

[१]

ववसाय-विणय-साहस-धरहो चेद्विउ सुणेवि विणयंधरहो ।
खयराहिवु निय-मणे विम्वियउ नेहेण य मो आलिंगियउ ।

देविहि वयण-कमलु अवलोडवि भणइ नरिंदु एरिसं ।

पेच्छह निच्छएण संजुत्तह विणयंधरह साहसं ॥

५ अह सामि-वयणु एरिसु सुणेवि जंपइ विलासवड एउ देवि ।
सच्चउ विणयंधरु एहु देव अणुहरइ असेसु इमस्स चेव ।
ता अज्जउत्त कीरउ इमस्स सफलु पसाउ विणयंधरस्स ।
सो पच्छायाव-परद्धु ताउ दीसइ पहु मह अंवा-सहाउ ।
निच्चं किर जे गुरु वंदयंति चिरयालु देव ते नंदयंति ।

१० जइ वि हु पडिक्कलु करंति के वि पणमिज्जहिं पहु उत्तमेहिं ते वि ।
ता तामलित्ति-नयरीए जाह पच्छा सेयविय-पुरीए नाह ।
तत्थ वि तुह विरह-करालियाइं दीसंति जणणि-जणयाइं ताइं ।
पिय एरिसु किर पंडिय भणंति माया-पिय दुप्पडियार हुंति ।
ते जइ वि परम्मह कह वि हुंति कीरइ तं तह वि जमाइसंति ।

१५ किं तीए सिरीए वि सुंदराए वर पहु पर-मंडले पावियाए ।
आणंदु न मित्तहं जा करेइ सत्तूण वि सीसु न दुक्खवेइ ।

इय कंता-वयणुच्छाहियउ वसुभूइ-मंति-संवाहियउ ।

निय-जणणि-जणय-उम्माहियउ हूउ खयर-नाहु जत्ता-हियउ ॥ १ ॥

[२]

जंपइ अनिलवेउ एत्थंतरे एरिसु देव जुज्जए ।

पर पढमयरु चंदलेहाए वि पाणिग्गहणु किज्जए ।

हउं ताए पेसिउ सिग्घमेव अविलवु पयट्ठह तत्थ देव ।

सुविसिट्ठु लग्गु गणियउं इमीए गुरु-वासरे सुक्किल-पंचमीए ।

५ तो अनिलवेय-उच्छाहिण सदाविउ संवच्छरिउ तेण ।

[१] ७ पु० सफलउ १० पु० पणमिज्जइ ११ पु० तो ताम० १३ पु० मायपिय....
होति । १७ ला० कन चयणिच्छाहियउ

[२] ३. पु०-तत्थ चेव ४ पु० सुक्किल-

सम्माणेवि गमणह दिवसु पुट्टु सम्मं च निरुववि तेण सिदट्टु ।
 तिहि कल्लि दुइय पहु सोमवारु नक्खत्तु पुस्सु सिवु जोगसारु ।
 वालवु वि करणु कक्कडइं चंदु छट्टउ करेइ तुम्हाहिणंदु ।
 मिहुणोदंडु बुह घरु चद-होर देक्काणु बुह दुह-चित्त-चोर ।
 १० नव-वारस-तीसंसेहि सुहेहि सुत्तिहिं ठिएहिं गुरु-रवि-बुहेहिं ।
 दुइयउ ससि धरणी-तणउ छट्टु तिज्जउ सणि आयहं भिगु निविट्टु ।
 उसा-जोगम्मि य सुहु मुहुत्तु ता देव तत्थ पत्थाणु जुत्तु ।

इय दिवसु मुहुत्तु वि उवइसिउ सम्माणेवि पेसिउ जोइसिउ ।
 पडिहारह ते जाणावियउ विज्जाहर-लोउ भणावियउ ॥ २ ॥

[३]

तो सज्जिय-विमाण-वर-जाणेहिं हय-गय-जोह-जुत्तउ ।
 तक्खणि सपरिवारु खयरहिबु वर-रिद्धिहिं पहुत्तउ ॥

अरुणुगमे पढय पयाण-ढक्क	अप्फालिय झल्लरि मुरव चक्क ।
आऊरिय मंगल जमल संख	आवज्ज पवज्जिय पुणु असंख ।
५ मणहर-झय-मालोयालियाइं	रमणीय-विमाणइं चालियाइं ।
झुल्लंत-चमर-चय-संख-सोह	मयगल चलंति किय सेन्न-खोह ।
मुह-वद्ध-फेण सुचवल तुरंग	उच्छलिय नाइ जल-निहि-तरंग ।
निम्मज्जिय-आउह विविह-वेस	चल्लिय विज्जाहर भड असेस ।
खयरहिबु पुणु निय-मंदिरम्मि	मोत्तिय-चउक्के आऊरियम्मि ।
१० मणहर-सीहासणि समुवविट्टु	तसु पुण्ण-कलसु अगगइ निविट्टु ।
वदिउ चंदणु किय मंगलाइं	दहि-अक्खय-सख-दुव्वंकुराइं ।
वसुभूइ-विलासवई-समेउ	आरूहु विमाणे विसाल-तेउ ।
विणयंधर-पमुहेहिं अणुमरिउ	रहनेउर-नयरह नीसरिउ ।
पण्णरस-जोयणूसिउ पवरु	पत्तउ वेयड्ह-महासिहरु ॥ ३ ॥

[२] ६ ला०-सम्माणवि १० ला० सुत्तिहिं ठिएहिं १४. ला० तिं जाणावियउ

[३] १. पु०-जाणेहि, ला०-जुत्तओ २ ला० पहुत्तओ १३ पु० पमुहहिं १४. पु० वियड्ह

[४]

तो चउरंग-सेन्न-संजुत्तउ आवासिउ विसालए ।

तहिं वेयइह-सिहरि रमणीय-महा-तरु-वर-सुरालए ॥

किउ दिवस-कज्जु वसिऊण तम्मि अह चलिउ पुणो वि विहाणयम्मि ।

किन्नर-पुरे पाविउ सिग्गवेउ

पुरउ च्चिय धाविउ अनिलवेउ ।

५ वद्धाविउ तवखणे नयर-नाहु

सम्मुहउ विणिग्गउ वज्जवाहु ।

उवयारु घरागमु किउ असेसु

सुमहत्त-विभूइए पुर-पवेसु ।

आवास निरुविय अइ-पहाण

संपाडिय भोयण-पहाण-पाण ।

सयणीयभंगण जवस-खाण

तंबोल विलेवण कुसुम ताण ।

इय जाव पहुत्तउं लग्गु सारु

वर-रिद्धिहिं चलिउ सणंकुमारु ।

१० तूरइं पहायाइं समोक्कलाइं

पुरउ पढंति वंदिण-कुलाइं ।

राउल-दुवारि संपत्तु जांव

महिलायणु अग्गइ ठियउ तांव ।

क्रिय उयारणइं निउंछणाइं

जुय-खंध-मुसल-मुह-ताडणाइं ।

दहि-अक्खय-चंदण-चंदणाइं

आरत्तिय लोणह भामणाइं ।

आयारइं सव्वइं तहिं क्रियइं

दाणइं दिन्नइं हिय-इच्छियइं ।

१५ चलणेहिं जलण-भरिय-सुसरावइं

संपुडमह दलंतउ ।

लग्गउ अनिलवेय-करि

बहुयावास-दुवारे पत्तउ ॥ ४ ॥

[५]

अह तत्थ महिलाउ

रुंधंति बहुलाउ ।

चित्तइं पढावंति

अंचलेहिं खंचंति ।

अंगुठे लग्गंति

निय-दाणु मग्गंति ।

अह देवि तं हिदुहु

भवणम्मि पविदुहु ।

५ ता तत्थ मज्झम्मि

माईण अग्गम्मि ।

सा दिट्ठ तें वाल

नव-नलिणि-सुकुमाल ।

उट्ठंत-थणहार

उल्लसिय-सिय-हार ।

संपुण्ण-ससि-वयण

संनिहिय विय गयण ।

परि-पक्क-विंवोद्ध

कंकणेहिं सुपओद्ध ।

[४] २. पु० सिरालए ६ पु० सुमहंत १३. पु०—चंदणइ... भामणइ १५. ला० दलंतओ
१६. ला० लग्गओ...पत्तओ । पु० अनिलवेय-करो

[५] १. ला० महिलाओ .. बहुलाओ २ ला० पढाविति पु० अंचलिहिं ५ पु० तो तत्थ
८. ला० संनिहिय ठिय

- १० कुवलय-सरिच्छेहिं लोयणेहिं सच्छेहिं ।
 कंकलिल-तुल्लेहिं हत्थेहिं अमुल्लेहि ।
 थल-कमल-हरणेहिं सुसिलिद्ध-चरणेहिं ।
 मिउ-कुडिल-चिहुरेहिं नं मिलिय-भमरेहि ।
 सवंगद्विय-सोह जण-जणिय-मण-मोह ।
- १५ मुत्ताहल-मणि-रयणाहरिय उवर्णि पुण धवल-पडावरिय ।
 दिन्नउं मुह-वड-फेडावणिउ साली-पमुहाहिं य जं भणिउ ।
- उभय-दिसाहि साहि उग्वद्विय गाइय विविह-मंगला ।
 तहिं लग्गम्मि पवरि मणि-गब्भिय जोडिय ताण करयला ॥५॥

[६]

- अह बहुय लेवि दाहिण-करेण बहु-तूर-सह-मंगल-सरेण ।
 मरगय-मणि-खंभ-समाहियाए जरढामल-विद्धम-वाहियाए ।
 उल्लोय-दूस-अद्धासियाए नाणा-मणि-रयणुव्भासियाए
 वर-कणय-विणिम्मिय-भंडयाए वुस-इंदनील-किय-दंडयाए ।
- ५ मोत्तिय-अवळल-विराइयाए सुर-भवण-सग्गिछए वेइयाए
 आरुद्धउ पहु अइ-गरुय-तेउ सूरुो व्व दिवस-लच्छी-समेउ
 एत्थतरे जलणु पुरोहिण पज्जालिउ लाया-महु-घिएण
 अह मंडलाइं बहुया-सणाहु आढत्तु भमेविणु खयर-नाहु
 मंडले पहिल्ले अघडिय-सुवण्णु दस-कोडिउ बहुताएण दिन्नु
- १० दुइयइ मणि-मोत्तिय-कणय-सारु आहरणु दिन्नु नाणा-पयारु
 थालाइं रच्छ तिज्जइ समत्थ मंडले चउत्थे सुमहत्थ वत्थ
 गय-हय-विमाण-सयणासणाइं रयणइं रोगाइ-पणासणाइं ।
 सन्नाहावरण-वराउहइं बहु-ताएं दिन्नइं बहुविहइं ।

- अब्भुदयम्मि तम्मि निय-कंतह ईसा-रोस-वज्जिया ।
 १५ देवी सइं विलासवड तोसेण वद्धावणइं नच्चिया ॥ ६ ॥

[५] ११ ला० अमुल्लेहिं

[६] ६. ला० दिव-लच्छि ११. ला० रत्थ तिज्ज

[७]

- बहु-खज्ज-पेज्ज-भोज्जेहिं सणाहु
तो वज्जवाहु-पुर-सामिएण
सम्माणु मयल-सुहडहं करेवि
सहुं अनिलवेय-विणयंधरेहिं
- ५ छायतु नहंगणु रिद्धि-जुत्तु
तो पेच्छवि जंपहिं नयरि-लोय
पेसिउ विणयंधर अनिलवेउ
तुहु वद्धाविज्जसि अज्जु देव
खयराहिवु पेच्छहि सपरिवारु
- १० निय-पुण्णेहिं गेहिणि जासु हूय
अह कण्ण-रसायणु तं वयणु
ईसाणचंदु पहु उट्ठियउ
- कुसलेहिं ताव वित्तउ विवाहु ।
वीसज्जिउ खयराहिवइ तेण ।
दोन्नि वि देवीउ विमाणि लेवि ।
वसुभूइ-पमुह-विज्जाहरेहिं ।
तो तामलित्ति-नयरिहिं पहुत्तु ।
किं आवहिं देव महंत-भोय ।
दिट्ठउ नरिंदु अह भणिउ एउ ।
सकयत्थउ तिहुयणे तं सि चेव ।
तुह घरे संपत्तु सणकुमारु ।
आइय विलासवइ तुज्झ धूय ।
निसुणेवि पुलइय-सयल-तणु ।
विणयंधरु दिट्ठु आलिगियउ ।

पच्छा अनिलवेउ आलिगेवि नरवइ परम-हरिसिउ ।
जंपइ साहु साहु विणयंधर जं महुं एहु दरिसिउ ॥ ७ ॥

[८]

- तुहुं सच्च-पइण्णउ इय भणेवि
आइट्ट महंत नराहिवेण
आएसाणंतरु सयलु तेहिं
बहु रिद्धिहिं अंतेउर-सवाउ
- ५ आसण्णउ जाव नरिंदु पत्तु
खयराहिवु नमइ निवस्स जाव
भणियउ न पुत्त तुहु एहु होइ
ते भणिउ म जंपह एउ देव
सो भणउ पुत्त किह गुरु हवेमि
- १० खयराहिवु भणउ न तुम्ह दोसु
- परिओस-दाणु अह ताण देवि ।
सज्जह हय-गय-जाणइं खणेण ।
संपाडिउ सिग्घु महंतएहिं ।
सम्मुहु नीसरियउ तस्स राउ ।
तो तेण विमाणु झडत्ति चत्तु ।
दोहिं वि करेहिं सो धरिउ ताव ।
तुहुं एक्कु पणामह जोग्गु लोइ ।
गुरुट्ठाणे नमिज्जसि तं सि चेव ।
विणिवाउ तुज्झ जो चित्तवेमि ।
निय-कम्मह उप्परि ताय रोसु ।

[७] ६. पु० ते पेच्छेवि जपेहि ७. पु० विणयंधर ९ पु० संगतउ १०. ला०-पुन्नेहि

[८] ३. पु० संपाडिउ सयलु मह० १० पु० तुज्झ दोसु

नरनाहु पयंपइ पणमियउ

पुत्तय खमेहि जं मइं कियउ ।

न वियारिउ किं पि हियाहियउ

महिला-वयणेहिं विमोहियउ ।

करहि पसाउ पुत्त महु उप्परि पच्छायाव-दद्धहो ।

पणमियउ एहु तुज्झ पय-कमलेहिं पुण्णेहि कह वि लद्धहो ॥ ८ ॥

[९]

पाएहिं लग्गेवि अणंगवइ

पवहंत-नयण एरिसु भणइ ।

तुंहं पुत्त सुलक्खण सील-जुउ

महिलायणु होइ विवेय-चुउ ।

सत्ताहिउ तुहु कुल-मंडणउ

महिलायणु कुल-विइ-खंडणउ ।

उवसम-पहाणु सुपुरिसु हवइ

महिलायणु रोसु न जीरवइ ।

५ सप्पुरिसु अणागउ चित्तवइ

महिलहे पुणु पच्छा होइ मइ ।

सुपुरिस-चित्तइं थिर-सोहियइं

अथिरइं हवंति महिला-हियइं ।

सुपुरिसु न पुत्त निग्घिणु करइ

महिलायणु मव्वु समायरइ ।

ता जोव्वण-मय-उम्मत्तियए

तह मयण-रूव-अक्कंतियए ।

मइं तइयहं तुम्ह जं कियउं

तं सव्वु खमेज्जसि दुक्कियउं ।

१० जं अलिउ आलु तुम्हं घडियं

तं पेच्छ पुत्त मज्झ वि पडियं ।

ता पच्छायाव-परद्धियहे

महु खमहि सव्वु दुह-दद्धियहे ।

पणयाण पुत्त तिहुयण-तिलय

सप्पुरिस होंति करुणा-निलय ।

एवं बहुप्पयारु जंपेविणु

सम्भावेण खामिउ ।

देवि-नरिंद सम्मुहु तो जंपइ

विज्जाहरहं सामिउ ॥ ९ ॥

[१०]

उट्टेहि देवि मइं खमिउ एउ

को करइ रोसु जसु मणि विवेउ ।

मा करहि विसाउ तुमं पि देव

पुव्वं पि खमिउ मइं सव्वमेव ।

परमत्थे दोसु न तुम्ह कोइ

जीवहं भवियव्वु अवस्स होइ ।

पुव्व-रूय-कम्म-फल परिणमंति

पर पर निमित्त-मेत्तइं हवंति ।

५ जणणी जणया वि हु आवइए

कारणु हवइ कम्महं गइए ।

जणणी-जंघा वि हु वच्छयस्स

थंभत्तु धरइ वंधणे अवस्स ।

[८] ११ पु० खामहि १२ ला० न वियाणिउ , पु० महिलायणेहि

[९] ८ ला० जोव्वण-मयणुम्मत्तियए .. ९. पु० सइं तइयह .. क्रियं .. दुक्कियं ।

[१०] २ पु० पुच्चि ६. ला० वधणु अवस्स

- नर-नाहु भणइ तुहुं पुत्त धन्न तुह सरिसु सुयणु को हवइ अन्न ।
 उल्लविउ परिप्फुडु तुम्हे एउ उल्लसइ कम्स एरिसु विवेउ ।
 ता पुत्त एउ तइं किउ विसिट्ठु जं पुणरवि हउं जीवंतु दिट्ठु ।
 १० मुह-कमलु तुज्झ पेक्खेवि असेसु उत्तरिउ अज्ज महु संकलेसु ।
 इय जंपेवि सो अवयासियउ पुणु सबहुमाणु संभासियउ ।
 विविहासीसहिं अहिणंदियउ नरवइ-लोएण य वंदियउ ।

तो तक्खणें विमाणे उत्तिणिय वयणें खयर-रायहो ।
 विलासवइ-देवि आणंदिय पाएहिं पडिय तायहो ॥ १० ॥

[११]

- आलिगिय अंसु-मुयंतएण आसासिय सा वि रुयंति तेण ।
 भणिया य पुत्ते तुहुं एक्क धन्न सयमेव जेण सुपुरिसु पवन्न ।
 चिरु नंदहि ता सरिसिय इमेण निय-कते निय-पुण्णोयएण ।
 तो दोहिं वि सिंगारवइ-देवि पणमिय विणयंजलि सिरि करेवि ।
 ५ आसीस दिन्न खयराहिवस्स जीवहि अणेय वरिसहं सहस्स ।
 पुणु सा विलासवइ कंठि लेवि बहु रोवइ सिंगारवइ देवि ।
 पुत्तय अड-निट्ठुर-हियय तं सि निय-जणणि चएविणु नट्ठ जं सि ।
 तुह वल्लह-नेह-परव्वसाए वच्छलिय-जणणि विसरिय माए ।
 एरिस विहूइ संपडिय तुज्झ वत्तडिय न केण वि कहिय मज्झ ।
 १० तुह फलिउ मणोरह गरुय रुक्खु अम्हेहि वि सहिउ विओय-दुक्खु ।
 अज्ज वि य आसि किंचि वि सुकिउ पर-लोइ पुत्त अम्हेहिं विहिउ ।
 तें कंत-सहिय रिद्धिहिं कलिय चिरयालह तुहुं अम्हहं मिलिय ।

तो आसीस दिन्न निय-धूयहे पुत्तय होहि अविहवा ।

संपुणिय सउत्त सुलक्खण सुमणोरहि य सूहवा ॥ ११ ॥

[१०] १०. पु० मह

[११] २ ला० पुत्त ३ पु० नंदहो, ला० निय-कति ४ ला० करि करेवि । ११. पु० परलोए पुत्त अम्हेहि

[१२]

- वसुभूइ-पमुह विज्जाहरेस पणमंति नरिंदह ते असेस ।
 संमाणिय ते वि नराहिवेण संभासणाई उचियक्कमेण ।
 नयरिहिं आढत्तु महा-पमोउ नीसरिउ विहूसिउ नयरि-लोउ ।
 रम्मत्तण जण-मण-जणिय-मोह कारविय नरिंदिं हट्ट-सोह ।
 ५ सोहाविय सयल वि राय-मग्ग किय गंध-नीग-कुमुमेहिं समग्ग ।
 विरइय तोरण मणहर विसाल गोउरेहिं वद्ध वंदणहं माल ।
 तो चलिउ नराहिवु सपरिवारु निय-रिद्धिहिं सहिउ सणकुमारु ।
 तूरइं पहायाइं समोक्कलाइं पुरउ पढंति वंदिण-कुलाइं ।
 तो परम-विभूइहिं पुरि पविट्ठु ऊसुय-नायरिय-जणेण दिट्ठु ।
 १० काउ वि वण्णंति सणकुमारु अन्ना वि सलाहहिं सुपरिवारु ।
 अन्ना वण्णंति विलासवइ अवरा सउण्णु सलहहिं निवइ ।
 जणु वहु-रुइ जो जसु आवडइ सो तस्स वि गुण-संपय घडइ ।

परम-पमोय-भरिय-अइ-विब्धिहय-नायर-जण-पसंसिउ ।

सुंदरि नरवरेण सह निय-मंदिरि खयराहिवु पवेसिउ ॥ १२ ॥

[१३]

- तो सपरिवार-खयराहिवस्स उचिउवयारु किउ सयलु तस्स ।
 ईसाणचंद-नरसामिण जामाउय-धूय-समागमेण ।
 कारावियाइ वद्धावणाइं विहियइं तह बंधण-मोयणाइं ।
 दीणाइहिं दाविय विविह दाण आढत्त विलास महा-पहाण ।
 ५ वसुभूइ-सहिउ तो अनिलवेउ पेसिउ सेयवियहिं तुरिय-वेउ ।
 गयणेण विमाणि समारुहेवि तक्खणि सेयवियहिं पत्त वे वि ।
 जसवम्मु नराहिवु तेहिं दिट्ठु पणमेवि तणय-आगमणु सिट्ठु ।
 परितुट्ठु नराहिवु निय-मणेण आलिं गिउ तो वसुभूइ तेण ।
 पुणु अनिलवेउ आलिं गिऊण उचियक्कमेण संमाणिऊण ।
 १० मइसायर-मंतिहिं तणउ पुत्तु आणयणे निउत्तउ अमरगुत्तु ।

[१२] ४ ला० काराविय ५. ला० मयळे ७ ला० रिद्धिं सहिउ ८ ला० पहायाइं सुमो-
 क्कलाइ

[१३] १ ला० उचियवयारु ७. ला० तेण दिट्ठु

वसुभूइ-अनिलवेयहं कहिउ एहु जाउ तत्थ तुम्हहिं सहिउ ।
 आणेह सिग्घु सो महुं तणउ चिरयालह सोयानलु हणउ ।
 अहं परितुट्ठ दाण-सम्भाणेहिं मज्जिय जिमिय परिहिया ।
 तिणिण वि तामलित्तिपुरि पाविय गयण-विमाण-सोहिया ॥ १३ ॥

[१४]

अह चल्लिय खयरहिंवह पासि सो पुण विलासवेइ भवणे आसि ।
 पडिहार निवेसिय तहिं पविट्ठु दूरह वि पणामु करंतु दिट्ठु ।
 पेच्छेवि पिय-मित्तु सिणेह-सारु उट्ठिउ आसणह सणकुमारु ।
 आणंद-जलोल्लिय-लोयणस्स तो कंठि लग्गु मंती-सुयस्स ।
 ५ परितुट्ठउ खयरहिंवु मणम्मि उववेसिउ संनिहि आसणम्मि ।
 तो अमरगुत्तु पुच्छिउ कहेहि किं कुसलु असेसहं मज्झ गेहि ।
 सहं परियणेण अंवा-सहाउ किं कुसलेहिं अच्छइ अम्ह ताउ ।
 तइयहं नीसरियहं रूसणेण पच्छइ किं अम्हहं कियउं तेण ।
 पुणु सुणिवि वत्त परियणह पासि महु सुयह मुणेवि किं कियउं आसि ।
 १० जीवंतहं अम्हहं तणिय केण तुम्हाण वत्त साहिय नरेण ।
 सो भणइ देव सुणि सव्वरिय जइयहं रूसेविणु नीसरिय ।
 तहिं नरवइ पच्छत्तावियउ तुहुं सव्व-दिसिहिं जोयावियउ ।

मालव-मगह-लाड-कन्नाडेहि उत्तर-दिसिहिं वाहियउ ।

कत्थ वि तुहुं न देव उवलद्धउ न य केण वि साहियउ ॥१४॥

[१५]

एत्तहिं तामलित्ति-पुरि हुंतउ तुम्ह परिग्गहु देव पहुत्तउ ।
 तुम्हहं असुह-वत्त जं जाणिय मुच्छिय दो वि नरिट्ठु वि राणिय ।
 चेयण पावेवि नरवइ वुन्नउ विविह-पलावेहिं देव परुन्नउ ।
 सिट्ठिलिय-केस मुद्धु विदाणिरु सपरिवारु निरु रोवइ राणिय ।
 ५ हा मह पुत्त सुख सुलक्खण हा दक्खिण्णह खाणि वियक्खण ।
 हा सुविणीय देव-गुरु-वच्छल हा सोडीर पुत्त वज्जियच्छल ।

[१४] ० ला० निवेइय ... दूरहो ३ ला० पिच्छवि ६ पु० अम्ह गेहि ८ ला० तइयहु

९. पु सुयह भणेवि १२ ला० पच्छोत्तावियउ

[१५] १ ला० एतहे ३. ला०-पलावेहिं नरवइ रुन्नउ ४. ला०-केस मुद्धु विदा०

- हा अहिमाण-मेरु गुण-सायर हो पुत्तय विवेय-रयणायर हो ।
 कोमल-सरीर सुललिय-भुय हा पडिवन्न-सूर मइ-संजुय ।
 हा हा मरउं पुत्त तुह नयणहं आणंदिय-सज्जणहं सलोणहं ।
 १० पुहइ-वीहु जइ सयलु गवोसइ तुह पडिच्छंदु पुत्त न दीसइ ।
 हा विहि किं तुह मइं अवरद्धउ जेण पुत्तु देवखणहं न लद्धउ ।
 हा हा मइं निललक्खण माइए काइं करेहि भग्गे निद्धाहिण ।
 इसउ पुत्तु जसु हत्थह लुट्टइ तो वि हयासु न हियडउं फुट्टइ ।
 मरणहं रेसि पुत्त नीसरियउ जणय-सिणेहु तुज्झ वीसरियउ ।
 १५ जं जम्म-दिवसि आइटु तुहुं किर होसइ विज्जाहरहं पहु ।
 नेमित्तिय-वयणु विसंघडिउ तं पुत्त मरणु अंतरे पडिउ ।

हा ईसाणचंद निक्कारण-वइरिय किं अणुद्वियं ।

मह पुत्तयह आसि न कयाइ वि एरिसु दुट्ठ-चेद्वियं ॥ १५ ॥

[१६]

- इय देविहि परियंदणु सुणेवि नेमित्तिय-वयणइं संभरेवि ।
 हक्कारेवि पुच्छिय पुणु वि तेण किह मरणु कुमारह अंतरेण ।
 ते भणहिं चलइ जइ मंदरो वि उगमइ वरुण-दिसि दिणयरो वि ।
 तो वि अलिउ न होसइ देव एउ जीवइ कुमार मा करह खेउ ।
 ५ अन्नाउ वि दीवह सायराउ तेह चेव दूर देसंतराउट्ठ ।
 जिउ कम्मोहि कडिठउ जाइ तत्थ पावेइ सुहासुह-फलइं जत्थ ।
 ता कुमारह देव इह द्वियस्स खयराहिवत्तु किह होइ तस्स ।
 नेमित्तिय-वयणु निसुणेवि राउ परिचत्त-सोउ कह कह वि जाउ ।
 तो तामलित्तिपुरि पुरिसु खित्तु तुह देव सुद्धि लहणहं निमित्तु ।
 १० जाणेवि सुण वि पच्चागएण साहिउ विणयंधर-गमणु तेण ।
 जिह नरवइ पच्छुत्तावियउ आरक्खिउ जिह पट्ठावियउ ।
 जिह वरिस-पइण वि तें विदिय तिह सयल-वत्त पुरिसेहिं कहिय ।

[१५] १० ला० पडिच्छदइ ।

[१६] ९. ला०-पुरे ११. ला० पच्छोत्तवियउ १२ ला० पुरिस कहिय

तं निसृणेवि राउ रोमंचियउ नेमित्तियहं तुट्टउ ।

रयण-सुवण-धण-धन्त-धारेहिं घणु जिह ताहं बुट्टउ ॥ १६ ॥

[१७]

अन्नहि खणे पर-तीरह पहुन्तु
नामेण मणोरहदत्तु देव
पच्चक्ख निरिक्खिय अक्खणेण
विणयंधर-आस-परिट्ठियाण

५ वसुभूइहि वयणिं पुणु वि राउ
आणयण-कज्जे एएहिं समाणु
अन्नं च देव इय भणिउ तेण
अवमाणु कोवि जो कियउ तुज्झ
तं सुणेवि विलासवडए बुत्तु

१० वसुभूइ-अनिलवेयाडएहि
ईसाणचंदु नरवड भणिउ
दोणाइहिं दाणु दियावियउ

सेट्ठिहि समिद्धदत्तस्स पुत्तु ।

तें कहिउ जहट्टिउ सव्वमेव ।

आणंदिउ नरवड तक्खणेण ।

गय एत्तिय दिण उक्कंठियाण ।

अइसय उक्कंठिउ देव जाउ ।

हउं पेसिउ संपड तुहुं पमाणु ।

मइं नायर-लोयहं कारणेण ।

अवराहु एक्कु सो खमहि मज्झ ।

ता कोस विलंबइ अज्जउत्तु ।

तं वयणु समत्थिउ सेवएहिं ।

सुमुहुत्तु गमण-दिवसु वि गणिउ ।

सव्वहं वि गमणु जाणावियउ ।

तो अणुगम्ममाणु नरनाहे परिवारिं समग्गउ ।

पणमिउ बहुमाण-घण-सोएहिं लोएहिं पुरिहिं निग्गउ ॥ १७ ॥

[१८]

तो किं पि दूरु जाएवि तेण
ते भणिउ पुत्त निय-पुर गओ वि
पणमेविणु खयरहिंवु भणेइ
ताव य तायह पायहिं पढेवि
५ तेण वि नयणंनु-फुसतएण
मा पुत्ति करेज्जमि किं पि सोउ

खामिउ नरिंदु खयरहिवेण ।

दसणु देज्जसु कइय वि पुणो वि ।

जं किंचि ताउ मइं आणवेइ ।

रोवेइ विलासवई वि देवि ।

संधीरिय धीय भणंतएण ।

अम्ह वि दुव्विसह उ तुह विओउ ।

[१६] १२. पु०-आरहि

[१७] १. ला० नरवि ११. ला०-दिवसा १३. ला० नरनाहि ..समग्गओ । १४. ला०
जिग्गओ

[१८] १. ला० खामि ४. पु० अन्न पायह

पर धूयहि जइ वि सुवल्लहाहि सासुरइ वसेवउं तह वि ताहि ।
 तो जइ हउं वल्लहु ता सरेज्ज पुणु दंसणु कइय वि तुहुं करेज्ज ।
 अह धूयहे दिन्न महत्थ वत्थ सुमहग्घ अणेय महा-पयत्थ ।
 १० पट्ठाविय सुंदर दास-दासि पेसिय अणंगसुंदरि सयासि ।
 अह सा जणणिहिं पाएहिं पडिय दोण्णि वि रुयंति कंठहं घडिय ।
 अणवरय-वहंतेहिं लोयणेहिं कह वि हु संथाविय परियणेहिं ।

पुणु आसीस देवि निय-धूयहे जंपइ एउ राणिया ।

पुत्त विणीय होज्ज गुरु-देवहं महुरक्खर सयाणिया ॥ १८ ॥

[१९]

पडिवत्ति उचिय सव्वहं करेवि पच्छा आरूढ विमाणे देवि ।
 मणहर-विज्जाहर-सेन्न-जुत्तु खयराहिवु सेयवियहिं पहुत्तु ।
 सुर-सेन्नु-ताइ नहे वित्थरंतु तं दिट्ठु खयर-वल्ल अइ-महंतु ।
 अंतेउर-नायर-जण-समेउ नीसरिउ सम्मुहुं जसवम्मु देउ ।
 ५ पेच्छेवि सम्मुहुं आवंतु ताउ उत्तरिउ विमाणह खयर-राउ ।
 दूराउ वि तायह सपरिवारु विणएं अवणमिउ सणकुमारु ।
 उवसप्पेवि सायरु नरवरेण आलिंणिउ नेह-सुनिव्वभरेण ।
 भणिउ य पुत्त अइ कियउं सुट्ठु निय-जणउ जेण जीवंतु दिट्ठु ।
 आणंद-जलोल्लिय-लोयणाए पुणु पाएहिं पडियउ भाउयाए ।
 १० पुणरवि पन्हुइय-पओहराए आलिगेवि चुविउ सीसि ताए ।
 पुणु माइ-सवत्तिहिं किय विणउ सव्वेहिं सामंतेहिं सो पणउ ।
 सव्वेहिं वि सेट्ठि-महंतएहिं पणमिज्जइ पाहुउ-हत्थएहिं ।

लग्गउ कंठे निव्वरुक्कंठिउ खयराहिवु नमंतहो ।

बहुय-मणोरहेहिं संपन्न मणोरहदत्त-मित्तहो ॥ १९ ॥

[२०]

एत्तहे विलासवइ चंदलेह

पाएहिं पडिय समुरस्स दो वि

रूवे अहरिय-रइ-रूव-रेह ।

पेच्छेवि बहुय विंभियउ सो वि ।

[१८] १३ पु०-धूयहिं

[१९] २. ला० खयराहिव ४ पु० सम्मुह ६ पु० दूराओ . . अवणमिउ ८ ला०

भणिओ पु० निय जणो जेण ९ पु० पडिय माउ १०. पु०-पओहराए . सीसे

[२०] १ ला० रूवि २. पु० पेच्छवि, ला० विंभियउ

- आसीसहिं तो अभिणंदियाउ पुत्तय हवेह चिरु अविहवाउ ।
 पाएहिं पडिय पुणु सासुयाए आणंद-गलिय--नयणंसुयाए ।
 ५ आलिगेवि कित्तिमईए दो वि आसीसहिं अहिणंदिय पुणो वि ।
 पणमियउ असेसउ राणियाउ तार्हिं पि ताउ संमाणियाउ ।
 पडिवत्ति उचिय किय सव्व जाव एत्तहिं नरिंद--वयणेण ताव ।
 उल्लसिय--पमोएहिं सायरेहिं सा नयरि विहूसिय नायरेहिं ।
 १० किय हट्ट-सोह वर--तोरणाइं घरे घरे विहियइं वद्धावणाइं ।
 सिंगार--समिद्धिहिं पुरि विहाइं पिय--संगम--ऊसुय तरुणि नाइ ।
 अह नरवइ निय-नंदण-सहिउ सुंदरे विमाणे तहिं आरुहिउ ।
 दुइयइ विमाणे सासुय-सहिय आरुहिय दोन्नि वि वर-बहुय ।
 हय-गय-रह-विमाण-वर-जाणेहिं जंपाणेहिं हल्लियं ।
 अणुमग्गे नरिंद-खयरिंदइं तं बलु सयलु चल्लिय ॥ २० ॥

[२१]

- तउ वज्जिया तूर-भेया असंखा समाजरिया काहल दिव्व-संखा ।
 पणच्चंति तोसेण य पाउलाइं सुसहेण गायंति वा मंगलाइं ।
 पुरो ताव नाणाउहा बद्ध-सोहा पयट्टा सुसंगाम-निव्वूढ-जोहा ।
 ५ सुवेगा वि तो मंदमंदं पयट्टा सुखंचिय खलीणा तुरंगाण थट्टा ।
 रहा किंकिणी-जाल-मालाहिरामा झयाली-सुज्जलंत-पप्फुल्ल-द्रामा ।
 गया पज्जरंता मयं साम-गत्ता नवा अबुवाह व्व गज्जंति मंत्ता ।
 पयट्टा य देवालयाणं समाणा अदूरे नहेणेव रम्मा विमाणा ।
 तउ तं असेसं सुरेहिं पि दिट्ठं बलं चाउरंगं पुरीए पविट्ठं ।
 असेसा पुरी पेक्खिउं ताव खुट्ठा गवक्खा खणेणं पुरंधीहिं रुट्ठा ।
 १० हले एस विज्जाहराणं स राया कयत्था य कित्तीमई जस्स माया ।
 इमा एत्थ ईसाणचंदस्स धूया इमस्सेव देवी रई-तुल्ल-रूया ।
 इमा पेच्छ विज्जाहरी चंदलेहा न दिट्ठा सवत्तीण एवं सिणेहा ।
 हले पेच्छ सारेहिं पुण्णेहिं जुत्तो इमो सो जसोवम्मदेवस्स पुत्तो ।
 पुरंधीहिं एवं च वणिज्जमाणो नरिंदस्स गेहे पटुत्तो समाणो ।

[२०] ३ ला० अभिनंदियओ ७. पु० एत्तहे ९. ला० विहियइं १०. ला०-समिद्धेहिं

१४ ला० अणुमग्गि

[२१] १. ला० समाजरिया ५. ला०-मालाहिरम्मा ६. ला०-पक्खरंता

१५ पावेवि असेसइं मंगलइं
नरनाहें भवणि पवेसियउ

आवासेहि पेसेविणु बलइं ।
सीहासणे पवरे निवेसियउ ।

मोत्तिय-क्रिय-चउक्कि विणिवेसिवि परिहाविउ सपरियरो ।
चंदण-दहिय-दुव्व-आरत्तिय किउ लवणाइ वित्थरो ॥ २१ ॥

[२२]

मज्जण-देवच्चण--भोयणाइं
संभासिय सयल वि वंधु-मित्त
दीणाइहिं दिन्न महंत दाण
सम्माणिय सयल वि सुहउ-वग्ग
५ एवं च कइ वि सुह-संगयाइं
अन्नहिं दिणि नरवइ भणइ एउ
सो भणइ ताय महुं नाहिं कज्जु
पर मइं जइ पट्टावेहि सामि
सुन्नउं रहनेउरचक्कवाल
१० कित्तिमइ भणइ नरवइ ससोउ
एत्तिय-काल्ह अम्हहं मिलिउ
तुह दंसण-आसइं जीवियइं

कारवियइं वर-वद्धावणाइं ।
अवरोप्परु पुच्छिय कुसल-वत्त ।
परिओसु विहिउ पणईयणाण ।
आणंदिय जणवय-पय समग्ग ।
तत्थेव तार्ह दिवसइं गयाइं ।
पुत्तय पडिच्छि रज्जाभिसेउ ।
तुह पाय-पसाएं लद्धु रज्जु ।
तो हउं निय-नयरह ताय जामि ।
तो न खमइ मुक्कउ बहुय-कालु ।
किह पुत्त सहेस्सहं तुह विओउ ।
एवहिं तुहुं निय-नयरह चलिउ ।
किह अम्हे पुणो वि तइं रहियइं ।

ता जीवंतएहि जइ अम्हेहिं किंचि वि तुज्झ कज्जयं ।

ता तत्थेव नेहि अप्पणिं सहुं पेच्छहुं तुज्झ रज्जयं ॥ २२ ॥

[२३]

खयरहिउ भणइ महा-पसाउ ता कि न पयट्टइ सिग्ग ताउ ।
तुह पाय-कमलु सेवंतयस्म महुं सफलु जम्मु सामिय अवस्स ।
एक्कउं उम्महिय सइं मणेणं बीयउं पुणु लवियउं वरहिणेण ।
इय मुणिवि नराहिउ तुट्ठु चित्ति सुन्नउ न रज्जु एउ मुच्चइ त्ति ।

[२१] १६ ला० नरनाहिं १७ पु० -चउक्के १८ ला०-दोव्व-आरत्तिय

[२२] २ ला० संभासिय सयले ३ पु० परिउसु ४ ला० सयले ८. ला० पट्टावेह
९ ला० सुन्न रह० १२ पु० दंसण-आसए . क्रिय अम्हे

[२३] ३ पु० एक्कं .. सय मुणेण वीयं पुणु .. ४. ला०-मुणिवि

- ५ आलोच्चेवि तो नंदणु कणिट्ठु तहिं कित्तिवम्मु नरवइ निविट्ठु ।
 सामंतहं मंतिहिं अप्पिऊण विविहोवएस सिक्खाविऊण ।
 उच्चिएसु निउंजेवि संपयाउ संथाविऊण सयलउ पयाउ ।
 सरिसउ अंतेउर-परियणेण चल्लिउ नरिंदु सहं नंदणेण ।
 खयरहिवेण ससिणेह-चित्तु चालियउ मणोरहदत्तु मित्तु ।
- १० वसुभूइ-वयंसह माणुसाइं चालियइं तेण सह सहरिसाइं ।
 परिवारु आसि जो तस्स हिउ कुमरत्तणे सो चल्लिउ सहिउ ।
 अहवा जो सुह-संचउ करइ तं को न महापहुमणुसरइ ।

चल्लिउ सणंकुमारु वेयड्ढहो छाडय-गयण-मंडलो ।

वर-सेन्नेण जेव मंदरसिरि देवेहिं सहु अखंडलो ॥ २३ ॥

[२४]

- पाविय रहनेउरचक्कवालि जणु तुट्टउ पत्तए सामिसालि ।
 तो परम-विभूइहिं तहिं पविट्ठु पुरु पेच्छेवि सिरि-जसवम्मु तुट्ठु ।
 किं सग्गु एहु किं असुर-वासु किं अलय-नयरि धणयह निवासु ।
 इय तं वर-नयरु निरुवमाणु गउ मंदिरे सव्वु निरुवमाणु ।
- ५ पडिबत्ति विणउ किउ सयलु तस्स पुत्तेण तह य अंवा-जणस्स ।
 पासाए रम्मे उत्तरिउ राउ अच्छइ सुहेण वरिणी-सहाउ ।
 ठावियउ मणोरहदत्त सेट्ठि पट्टणु असेसु किउ तस्स हेट्ठि ।
 पडिहारु वि विणयधरु अजेउ सेणावइ ठाविउ अनिलवेउ ।
 अन्नो वि को वि जो जस्स जोग्गु सो तस्स समप्पिउ निय-निओगु ।
- १० परिपुण्ण-कोसवल्लु सोक्ख-सारु तो पालइ रज्जु सणंकुमारु ।
 निय-जणणी-जणय--नमंतयह पंचविह-सोक्ख-संपत्तयह ।
 वच्चहिं विलासवइ-मोहियस्स दियहाइं तस्स दह-सोहियस्स ।
- कइय वि सत्त-तलह-पासायह हम्मिय-तळे निविट्ठु ।
 अच्छइ देवि-सहिउ सुविणोएहिं खयरहिवइ दिट्ठु ॥ २४ ॥

[२३] १४. ला० देविहिं सहु

[२४] १. ला० ०वाले . सामिसाले । ४ ला० सव्वु सख्खमाणु । ९. पु० निय-निउ-
 ग्गु १० ला० पडिपुल्ल-१२. ला०-मोहियह सोहियह । १३ ला० निविट्ठओ
 १४ ला० हेट्ठओ

[२५]

पभणइ विलासवई उद्दिसेवि जाणहि पण्होत्तरु एक्कु देवि ।
सा भणइ भणिज्जउ अज्जउत्त हउं हूइय एह दिढोवउत्त ।

के देवि महारणे विप्फुरंति के तरुणि-चरण-मंडणु करंति ।
के रयणिहिं पावहिं पिय-विओउ को न सुणइ सुह-असुहप्पओउ ।

५ किं सुरपुर-सन्निहु सव्व-कालु ?

जाणसु त्ति देवीए भणियं—

जाणिउ रहनेउरचक्कवालु ॥

पुणो भणियं—

के घर हवंति नउलाइयाहं का कुणइ समासासणु जियाहं ।
का फलिय-खेत्त-रक्खणु करेइ का महिल कंत-मणु अवहरेइ ॥

१० चंदलेहाए भणियं—विलासवई ॥

देवीए भणियं—

अलमेएहिं पिय पण्होत्तरेहिं तुहुं एक पहेलिय महं सुणेहि ।

विज्जाहरि-रूय समाण-कंति आयासह लग्गइ पज्जलंति ।
संपुण्ण-चंदमुहि गोर-देह तुहुं वीर कहहि तिय कवण एह ॥

१५ पुणो पढाविऊण जाणिया -- तुं वी (चंद्रलेखा) ॥

देवीए पढिय—

क वि दिट्ठ वाल अंवरे भर्मति सुकुमाल न मेल्लइ रिक्खपंति ।
सा असइ देव पिय-रत्तिया वि नहयरि न होइ कहि जुवइ का वि ? ॥
जाणिया—जूया एसा ॥

२० चंदलेहाए पढिय—

खामोयरि कंतय-गुण-सुवद्ध अणुरत्त-सुहय सुनयण विअद्ध ।
ससिणेहिय मग्गेवि लड विवाहि पाणप्पिय न महिलिय अन्न वा हि ।

पुणो पढाविऊण तेण जाणिया—पाणहिया चंदलेहा ।

[२५] १. ला० पण्होत्तर एक्कु ३. ला०—मणु पुणति । ५ ला० फलिह खेत्त १३. ला०
विज्जाहरि-राय १४. पु० गोरदेहि २१ पु० कन्नय-गुण

विज्जाहरु अजियवलप्पहाउ निज्जिय-अणंगरइ परम-राउ ।
 २५ निब्भउ विलासवइ-कंतु चेव लोयप्पिउ न तुहुं को मुणिसु देव ।
 हसिऊण भणियं—मुणीसो ॥
 एवं च विविह-पण्होत्तरेहि बुद्धा पहेलिय अंतक्खरेहि ।
 अक्खर-विंदुय-मत्ताच्चुएहि अच्छंति विणोएहि अब्भुएहि ॥

कइय वि वर-विमाणु विरएविणु नंदणवणेहि चच्चए !
 ३० कइय वि मलय-सिहरि हरियंदण-अंदोलणेहि नच्चए ॥२५॥

[२६]

कइय वि पेक्खणय-निरिक्खणेण कइया वि कहाणिय-अक्खणेण ।
 कइय वि गोट्ठिहिं सुवियक्खणेण कइय वि य रज्ज-चित्तक्खणेण ।
 कइया वि सुद्ध वाएइ वीण कइया वि मज्झि चिट्ठइ कवीण ।
 कइया वि मंति पुच्छइ वीण कइया विरयइ कणयच्छवीण ।
 ५ कइय वि पुण बहु-सोहग्गएहि पण्हेहिं कलत्तेहिं सोहणेहि ।
 पढणा-ऽऽहरणेहिं सुहासिएहिं मित्तेहिं समुद्देहिं मंदिरेहिं ।
 कइय वि पुण कीलइ सुरयणेहिं बुह-मुह कव्वं-सुय-भूसणेहि ।
 कइय वि दीणाइहिं देइ दाणु कइया वि कुणइ वइरीण दाणु ।
 कइया वि विहिय-गमणो रहेण मित्तेहिं सहं ललइ मणोरहेण ।
 १० ताउ वि विलासवइ-चंदलेह कीलंति परोप्परु घण-सिणेह ।
 पंचविह-भोय-भुंजंतयह सुविसाउं रज्जु करंतयह ।
 देवी विलासवइ अंगरूहु संजणय जणय-जण-जणिय-सुहु ।

पुत्तह जम्मि तम्मि अइ-रम्मउ वद्धावणउं कारिय ।
 वंधण-मोयणाइ दीणाइहिं दाणु तहा अणिवारियं ॥२६॥

[२७]

उदाम-सहु वंदिण-विमहु मदल-मउंद-आनंद-सहु ।
 उल्लसिय-मल्ल पेल्लिय-पल्लल्ल तवोल-पूर-पूरिय-सुगल्ल ।

[२५] २८. पु० विणोयहिं अच्छुएहि

[२६] ३. पु० मज्जे ९ ला०—मगोहरेण ११ ला० सुविसाल रज्ज-१० पु० सजइ जणय-१४ ला० तहा निवारिय ।

- कुंकुम-कप्पूर-कुरंग-गंधु मच्चंत-भिच्च नच्चण-पवंधु ।
 वच्चंत-चेडि अच्चंत-हासु तरलंत-तरुणि वडिहय-विलासु ।
 ५ हीरंत-प्पोत्त विहयंत-मित्तु इय मणहरु वद्धावणउं वित्तु ।
 परिपुण्ण मासि तो बालयस्स अजियवल्लु नाम संठविउ तस्स ।
 एवं च महावल्लु अडवल्लो य अतुलवल्लु नाम अगणियवल्लो य ।
 उत्पन्न पुत्त पंच वि सुरूय अह चंदलेह-देवीए हूय ।
 पढमं विसालवल्लु धिइवल्लो य सत्तीवल्लु तह साहसवल्लो य ।
 १० एवं अन्नान वि राणियाण उत्पन्न पुत्त सव्वहं पहाण ।
 इय जणणि-जणय अंतैउरेहिं मित्तेहिं य पुत्तेहिं सुदरेहिं ।
 संपुण्ण-मणोरहु विणय-भउ सो कालु न याणइ को वि गउ ।
 तं निय-वघु-मित्त-सान्धारणु सइ वज्जिय अकज्जयं ।
 भुंजइ पुव्व-पुण्ण-आवज्जिउ विज्जाहरहं रज्जयं ॥२७॥
 ॥ इइ विलासवई-कहाए जणय-समागमो नाम दसमा संधो समत्ता ॥

संधि-११

[१]

आइउ तर्हि पुरवरे तो एत्थंतरे चित्तंगउ नामेण मुणि ।
चउनाणेहि जुत्तउ ऋद्धि-फुरंतउ सीसि विहिय मज्झाय-मुणि ॥

चारण-रिसि जंगम-कप्परुक्खु	दंसण-मेत्तिय वि दलिय-दुक्खु ।
भव्वाण भवणव-जाणवत्तु	विहरंतु कमेण ममत्त चत्तु ।
५ पत्तउ रहनेउरचक्कवालि	उज्जाणि मणोरमि ठिउ विसालि ।
खयरिंदह हरिसभराळएहि	साहिउ उज्जाणह पालएहि ।
जिह को वि देव बहु-मुणि-सहाउ	चारण-रिसि तुह उज्जाण आउ ।
तं निसुणेवि तुट्टु सणकुमारु	परिओस-दाणु तहु देवि सारु ।
निय-जणय-जणणि-परिवारु लेवि	गिण्हेवि विलासवइ-पमुह देवि ।
१० चालिय-अ पेस-पिय-बंधु-मित्तु	चल्लियउ तस्स वंदण-निमित्तु ।
अह गरुय-विभूइहि पुर-समेउ	उज्जाणि पत्तु तर्हि सिग्घ-वेउ ।
विज्जाहर-साहु-सहा-निविट्टु	दूरह चित्तंगय-सूरि दिट्टु ।
उत्तरिउ गइंदह नं भव-विंदह	रज्ज-चिण्ह पुणु परिहरइ ।
नं गुरु आसन्नउ दंसण-पुण्णउ	पंच-विसय-वज्जणु करइ ॥ १ ॥

[२]

- तो गरुय-भत्तिभरुल्लसिय-चित्तेण सो साहु-मज्झट्ठिउ दिट्टु मुणि तेणं ।
सूरो व्व नहे फार-विप्फुरिय-तव-तेउ दीवो व्व अन्नाण-घण-तिमिर-कयच्छेउ ।
चंदो व्व आणंदणो भव्व-नयणाण जलहि व्व आवासु गुण-दिव्व-रयणाण ।
मेरु व्व निक्कंपु उवसग्ग-पवणेहि वर-फलिय-रुक्खु व्व न य मुक्कु सउणेहि ।
- ५ कण्हो व्व जत्तेण असुरक्खणासत्तु सव्वो व्व निहइह-मयणो महा-सत्तु ।
वंभो व्व तिहं पि वेयाण गय-पारु लंकाए नाहो व्व बहु-सीस-परिवारु ।
अन्ने वि मइमंतया साहुणो दिट्ठ बाणा व्व गुण-सहिय धम्मम्मि सुनिविट्ठ ।

[१] २ ला० चउनाणि जुत्तउ सीस विहिय, ३. ला० दंसणमेत्तेण ५ पु० ०वाले....
मणोरमे.. विसाले । ७ ला० उज्जाणे ११. ला० पुरा-समेउ

[२] १. ला०-मज्झट्ठिओ ५ ला० असुरक्खणासत्तु ६. ला० लंकाइ

अइ-दुव्वला नाइ सिद्धि-वहु-विरहेण हय-कम्म-मायंग चारित्त-सरहेण ।

सिद्धंत-साराइं केई पयासंति अन्नेवि अन्नाण अन्नाणु नासंति ।

१० उवसप्पिऊणं च तो खयर-नाहेण गुरु-सहिय ते वंदिया जण-सणाहेण ।

तो दुह-तरु-कुंजरु हय-भय-पंजरु सोक्ख-वीउ अ विदिन्नउ ।

गुरु-पमुहेहिं सव्वेहिं हय-मय-गव्वेहिं धम्म-लाहु तसु दिन्नउ ॥ २ ॥

[३]

गंभीर-सजल-जलहर-सरेण

मुणिनाणु निएविणु परम-हिट्ठ

एत्थंतरे पत्थुय वित्थरेणं

भा भव्वहो भूरि भयंतएहिं

पेक्खेवि चउरासी जोणि लक्ख

५ कह कह वि खवेविणु असुह कम्म

चउ-गइहि मज्झि भणुयत्तु सारु

विसयाउर तावहिं देव हुंति

पेक्खणयमाइ अक्खित्तयाहं

१० जइ पर जिणिंद-कल्लाणएसु

तहि पुज्ज-महिम जाएवि कुणंति

निव्वत्तहिं पवरु जिणाहिसेउ

संभासिय सव्वे मुणीसरेण ।

सुद्धइ धरणीयलि ते वइट्ठ ।

वर धम्मह देसण मुणिवरेणं ।

भव-सायरे भीमे भमंतएहिं ।

विसहंतेहिं जम्मण-मरण-दुक्ख ।

पाविज्जइ दुलहउ मणुय-जम्म ।

जं एत्थ होइ धम्मह वियारु ।

ते धम्म-कज्जु कइयहं कुणंति ।

एक्कु वि न समप्पइ कज्जु ताहं ।

मुणिनाणेहि अह नंदीसरेसु ।

सव्वभूय-गुणेहिं य संथुणंति ।

पर धम्म-कज्जु जइ ताहं एउ ।

ता विसयासत्तहं गाढ-पमत्तहं इंदाइ सुकय-सेवयहं ।

एहु विरइ-लक्खणु किह धम्मक्खणु संपज्जइ किर देवयहं ॥ ३ ॥

[४]

नरएसु वि जे नारय हवंति

पुव्व-कय-पाव-परिणइ-वसेणं

पीलिज्जहिं दारुण-जंतएहिं

पच्चंति कुंभिपाएसू के वि

५ सव्वगेहिं छिज्जहिं असिवणेसु

ते दुक्खु निरंतरु अणुहवंति ।

हम्मंति के वि मोगगर-असेणं ।

फालिज्जहिं तह करवत्तएहिं ।

खिप्पंति कइहंति कडाह लेवि ।

भिज्जहिं सिंवल्लि-आलिंणेषु ।

[२] १०. ला० तो वंदिया ११. पु० हय-भय-पंजरु १२ ला० धम्मलाभु

[३] ८. पु० ताव हे देव ११ पु० तेहिं पुज्ज . गुणेहि वि सयु० १२ पु० पवरु जिणा० १३. पु० सुकय-सेवह १४. पु० विरए-लक्खणु . देवहं ।

[४] ४. पु० कइहंत कडाहे ५ ला० सियलि आलिंणेषु

एतद्दे नव-उन्नय-मेह-वणु चउ-दसण दीह-करु चवल-कणु ।
 आरुद्धु जीव-संहारयंतु तसु धाविउ वण-कुंजरु महंतु ।
 पुरउ य तस्स कत्तिय-कराल पयलंत-दंत बीभच्छ-वाल ।
 खायंति मंसु लोहिउ पियंति वण-रक्खसि धावइ लहलहंति ।
 १० तं पेच्छवि पथिउ निरह भीउ न वि एयहं पासह मज्झ जीउ ।
 एरिसु चिंतंतइं दिसि जोयंतइं नाइदूरे विणिविट्ठु ।
 गयणग-विलगउ सउण-समगउ तें वन-पायवु दिट्ठु ॥ ८ ॥

[९]

तो छुट्ठउं इह तरुवरे चडेवि धावियउ पडिउ इय चितवेवि ।
 पत्तउ नगोहह मूलि जाव आरुहेवि न सक्कइं तत्थ ताव ।
 तरुवरु अण्ण जो नहयरेहि आरुहियइ किह अम्हारिसेहि ।
 इय चितेवि गरुय भयाभिभूउ पेच्छइ वड-हेट्ठइ जुण्ण-कूउ ।
 ५ तण-निवह-वल्लि-छाइय-मुहम्मि पहिण सुक्कु अप्पाणु तम्मि ।
 तस्स य तडम्मि सरथंभु जाउ तहि लग्गउ पहिउ पलंव-काउ ।
 कूवस्स पलोइय जाव हेट्ठु ता अयगरु घोरु महंतु दिट्ठु ।
 चउसु वि तडेसु चउरो सदप्प डसणाहिलास तिं दिट्ठु सप्प ।
 सरथंभु जाव ता मज्झ जीउ इय चितेवि जोवइ मूलु भीउ ।
 १० तं तिक्ख-दाह दुइ धवल-काल छिंदंति मूलु मूसय कराल ।

सा रक्खसि दुट्ठिय कूव-तड-ट्ठिय खणे खणे कत्तिय वाहइ ।
 वण-कुंजरु मत्तउ रोस-फुरंतउ सो पुणु पथिउ बाहइ ॥ ९ ॥

[१०]

तो पुरिसु तेण अनियत्तएणं वडे वेज्जु दिन्नु आरुद्धएणं ।
 हल्लाविउ वड-पायवु समग्गु साहाए तस्स महुयालु लग्गु ।
 फुट्ठेवि पडिउ तं कूवयम्मि महुविंदु लग्गु पहियह सिरम्मि ।
 सो ओगलंतु तसु मुहि पविट्ठु तं आसायंतउ पहिउ हिट्ठु ।
 ५ ताओ वि महुयालह मक्खियाउ कोवेण य पुरिसह लग्गियाउ ।
 तं दुक्खु सहंतु वि न य विसन्नु डच्छइ महुविंदु पडंतु अन्नु ।

[९] ३ ला० हेट्ठइ उवु कूउ ।

[१०] १. आरुद्धु १. पु० सो उगलतु मुहे ६. ला० सहंतो

एतत्तद्दे वि भमंतउ दिव्व-जोइ आइउ विज्जाहरु तत्थ कोइ ।
 अणुकंप धरेविणु निय-मणेण सो भणिउ पुरिसु विज्जाहरेण ।
 भो भइ पडिउ तुहुं संकडम्मि ता तईं आरोवउं इह वडम्मि ।
 १० जंपइ खणु एक्कु पडिक्खि तांव अन्नु वि महुविंदु पडेइ जांव ।
 करि-रक्खसि-अयगर मूसय-विसहर अगणेवि महुमक्खियह डरु ।
 अवमन्निय-खेयर वज्जिय वडतरु आसायइ महुविंदु नरु ॥ १० ॥

[११]

मईं अक्खिउ ता वित्तंतु एहु संपइ इमस्स उवणउ सुणेहु ।
 भुवणोयरु जं पुरु साहियं ति लोयहं आयासु फुडं तयं ति ।
 दालिहिउ जो नरु दुहवरीउ सो धम्म-धणुज्झिउ मुणह जीउ ।
 सोक्खइं सया वि इच्छइ मणेणं न य पावइ विणु धम्मह धणेणं ।
 ५ णीसरिउ भवंतर-गुरु-गईए पडियउ संसार-महाडवीए ।
 जिण-धम्म-पवर-मग्गह पणट्ठु भय-दुक्ख-सोय-सावयहं तट्ठु ।
 अच्चंत तिसिउ विसयहं तिसाए विनडियउ आस-मायण्हियाए ।
 जहिं कम्म-महातरु बहु-पयारु संसार-महाडइ सा अपारु ।
 मय-माण-गव्व-पव्वएहिं दुग्ग पज्जलिय-कोह वण-दाव उग्ग ।
 १० माया-पवंच कुडिलय-गईउ बहु-वंक-विंवंकउ तहिं नईउ ।

लोहाइय गइडउ अइसय उडउ महूर-साय-विस-तरु विसय ।
 हासह छक्कं चिय वेय-तियं चिय आमलयाइ भणेहिं रिसय ॥ ११ ॥

[१२]

तहिं वग्घ-सिंघ सम राग-दोस लय-जाल गुविल-जोणि-विसेस ।
 पडियउ कुधम्म-ढंढोलएणं मिच्छत्त गरुय दिसि-भोलएण ।
 पावइ न जीउ जिण-धम्म-मग्गु पट्ठिहिं जम-कुंजरु तस्स लग्गु ।
 चउविह आउक्खय गरुय-दंतु संसारि जीव संहारयंतु ।

[१०] ११ पु०-मक्खियह डरु । १० ला० आसाइय महुविंदु नरु

[११] ३ पु० दुह-परीउ ५ ला० ससार-महा-नईए ८ ला० ससार महा-नड सा अवार ।
 १०. ला०-गईओ . विवकओ नईओ । ११ ला० गइडओ.. उडओ १२. ला०
 छक्क विय वेयतिय विय ।

- ५ सो चवल कण्णु समयाइएणं दूरह व लेइ दीहर-करेणं ।
 पुरओ जर-रक्खसि तस्स धाइ जहरूव निरुविय मुणह सा इ ।
 जो तुंगु कहिउ नग्गोह-रुक्खु सो मरण-भउज्झिउ मुणह मोक्खु ।
 सो सिद्ध-निलउ विसयाउरेहिं आरुहिवि न सक्किज्जइ नरेहिं ।
 मणुयत्तु मुणेज्जह जुण-कूउ बहु-जोणि-लयाहिं छन्न-रूवु ।
 १० जो वि य तडे तहिं सरथंभु जाउ तं जीव-पहिय-अवलंबु आउ ।
 जो हेट्ठइ अयगरु घोरे वुत्तु सो नरय-वासु जाणहिं निरुत्तु ।
 जे विसहर-दारुण गरुय-काय ते डसहिं जीउ जाणहिं कसाय ।
 जे मूसय सर-कट्टणेषु दक्ख ते धवल-कसण दुइ मुणह पक्ख ।
 जा पुण महुयालह मक्खियाउ ता बहुविह वाहिउ अक्खियाउ ।
 १५ खणमित्त-सुद्धाणि य बहु-दुहाइं महुविंदु-समइं विसयहं सुद्धाइं ।
 विज्जाहरु धम्माइरिउ कोइ उत्तारण-मणइ दयाए सोइ ।

महुविंदु-सरिच्छेहिं भोएहिं तुच्छेहिं गिद्धउ जीउ विमूढ-मइ ।

बहु-दुक्खेहिं जडियउ संकडि पडियउ तो वि न धम्मेहिं उज्जमइ ॥१२॥

[१३]

- तो अकय-धम्मु नरयम्मि जाइ जहिं सोक्खहं नत्थि पवित्ति काइ ।
 तो भव्वहो एयारिसु मुणेवि उज्जमह पमाउ परिच्चएवि ।
 थेवइं वि पमायह विलसियाइं उप्पायहिं पर-भवे दुह-सयाइं ।
 एत्थंतरे पणमिवि विणय-सारु गुरु पुच्छइ एउ सणंकुमारु ।
 ५ भयवं किं पर-भवे कियउ आसि मइं पाविउ जे बहु-दुक्ख-रासि ।
 बहु-वार विलासवइ-विओउ विरहम्मि तीए किं दुसहु सोउ ।
 किं एह आसि महु अन्न-जम्मि घण-पेम्म वसइ जे मइ मणम्मि ।
 सुकिण केण सुकुलम्मि आउ उप्पन्नउ विज्जाहरह राउ ।
 मुणि जंपइ नाण-पयास-भाणु सुव्वउ खयरहिं निय-नियाणु ।
 १० इह भग्ग-वासि पंचाल-देसि कंपिल्ल नामु पुरवरु अहेसि ।

[१२] ७ पु० तुगु कलिउ ८. ला० सिद्धि-निलउ १० ला० अवलंबु जाउ । ११. पु० जाणह १७. ला०-मरिच्छहिं . तुच्छिहिं

[१३] २ ला० मुणेवि ४ पु० पणमेविण १० पु० कंपेल्ल नाम पुरवरु

धण-कणय-समिद्धउं पुहइ-पसिद्धउं भाईरहि-नइ-तडि वसिउ ।
धरणिहिं अवइण्णहं जणह सउण्णहं सग-खंडु नावई खसिउ ॥ १३ ॥

[१४]

पय-पालणु पत्थिव-गुणेहिं जुत्तु तहिं आसि नराहिवु चदउत्तु ।
कुवलयसिरि राणिय आसि तस्स हिय-इट्ठिय सिरि जिह महुमहस्स ।
सौंडीरवाय सोहग्ग-जुत्तु ताण य कुमारु तुहुं रामगुत्तु ।
एसा पुण गज्जणयाहिवस्स सिरि-तारावीढ-नराहिवस्स ।
५ जोव्वण-विलास-लायण-रासि हारप्पह नामेण धूय आसि ।
सा तेण दिन्न तुह साणुरूय घण-पेम्म-परायण धरणि हूय ।
एईए सरिसु तुहुं सुहु विसालु भुंजंतु न जाणहिं गयउ कालु ।
अह विविह-वियारेहिं उल्लसंतु संपत्तु जणह मणहरु वसंतु ।
तो तुम्हिं महंते चडयरेण कीला-निमित्तु सहं पुर-जणेण ।
१० नाणा-उवगरणेहिं संगयाइं रमणीय-तीरे गंगहे गयाइं ।

हल्लंत-तरंगेहिं हंस-रहंगेहिं तहिं रमणीय-लया-हरइ ।
दोन्नि वि सविलासइं वडिहय-हासइं ठियइं तुम्हे जिह मयण-रइ ॥ १४ ॥

[१५]

मयणाहि-गंधु ससहरु बहक्कु नव-घुसिण-विलेवणु तुम्ह डुक्कु ।
अवरोप्पर-हास-परायणाइं मुह-कमल-निवेसिय-लोयणाइं ।
जा तत्थ तुम्हे सयमेव तेण उव्वट्टह अंगु विलेवणेण ।
ता हंसहं मिहुणु मणाहिरामु तहिं पत्तु लया-हरि धवल-धामु ।
५ तो गरुय हास-वियसिय-मुहाए तुहुं भणिउ एउ हारप्पहाए ।
पिय हंस जुयलु गिण्हह खणेणं एउ जेण विलिपह कुंकुमेणं ।
तो धरिय हंसि तइं कोउगेणं देवीए हंसु पुणु करयलेणं ।
दोण्णि वि किय घुसिण-विलित्त-अग जाणति परोप्परु जिह रहंग ।
खणमेत्तु धरेविणु मेल्लियाइं नियडे वि न परियाणंति ताइ ।
१० तो गरुय-विरह-वेयण-वसेण कूवंति दो वि करुणइं सरेणं ।

[१४] ४ ला० एसा उण ६ ला० धरणि ७ ला० एई य सरिसु, पु० न याणहि ९
पु० तुम्हे महंते

[१५] १ पु० तुम्हे डुक्कु ६. पु० नेण्हह ७ पु० त कोउगेण

आहारु न इच्छहि मरणह वंछहिं खणु अच्छहिं चिंतावियइं ।
खणे गयणह उड्डहिं खणे जलि बुड्डहिं विरह-जलण-संतावियइं ॥ १५ ॥

[१६]

खणे तीर-लया-वणे संकमंति सुर-सरिहि पुलिणि विउलइं भमंति ।
निमुणेवि सद्दु एक्कहिं मिलंति पुणु चक्कवाय-संकए छलंति ।
तो गरुय-सोय-अभिभूययाइं हुय पे वि मरण-कय-निच्छयाइं ।
सुर-सरिहि सोत्ति बुड्डंति जांव पक्खालिउ कुंकुमु सयलु तांव ।
५ पेक्खवि परोप्परु धवल-काउ तो दोण्ह वि पच्चभिजाणु जाउ ।
मिलियाइं ताइं तुड्डइं मणेण खयरहिंव तइं पुण तत्तिण्ण ।
तेहिं कम्म उवज्जिउ अंतराउ तें पुणु पुणु देवि-विओउ जाउ ।
तम्हा हासेण वि परह पीळ मा कुणह भवे भवि सुद्ध-सील ।
जं पुण पइं पाविउ पउ पहाणु तं कारणु सुणसु कहिज्जमाणु ।
१० जो एहु मणोरहदत्तु मित्तु तहिं जम्मि आसि तुह एग-चित्तु ।

जिणदासह नंदणु नामें चंदणु जीवाइय-तत्तेहिं कुसलु ।
साहम्मिय-रत्तउ मुणि-गण-भत्तउ जिणवर-पय-पंकय-भसलु ॥ १६ ॥

[१७]

दढनेह सुमिच्छि चंदणेण तुहुं भदय भाव निविट्ठु तेण ।
उत्तारवि गुरु-मिच्छत्त-भारु किउ किंचि वि वियाणिय-तत्त-सारु ।
अह तत्थ नयरे मुणि धम्मघोसु संपत्तु नाण-तव-चरण-कोसु ।
सो तुज्झ निवेइउ चंदणेण वंदण-निमित्तु गउ सरिसु तेण ।
५ तहिं नीय देवि हारप्पहा वि पय-कमले पणय मुणिवरह सा वि ।
आसीस देवि तो मुणिवरेण जिण-धम्म पवेइउ वित्थरेण ।
सम्मत्तु नाण संजमु विसिट्ठु अपवग्ग सग्गु एहु जिणेहिं दिट्ठु ।
सम्मत्तु पढमु मोक्खह पहाणु जीवाइ पयत्थहं सद्धाणु ।
भण्णइ सुहाइ परिणाम-रूवु धन्नो च्चिय पावड कोइ जीवु ।
१० उप्पज्जइ मिच्छत्तह खएण अहवा वि तस्स खय-उवसमेण ।

[१६] २. ला०-संकए वलंति ४. ला०-सरिहि सुत्ति ५. पु० पच्चभयाणु ११. पु० जीवाइय-तत्तेहिं

[१७] ७. ला० सम्मन्त नाण ९. ला० को वि जीवु

जिह ऊसर-खेत्तइं पुव्व-पलित्तइं वण-दवु थक्कइ न य दहइ ।
तिह मिच्छह अणुदइ जं सुहु विंदइ तं उवसम-दंसणु लहइ ॥१७॥

[१८]

तं तिविहु वि होइ निसग्गएण अहवा जिण-आगम-अभिगमेण ।
उक्कोसिय कम्महं ठिइ खवेवि सायरह कोडि ऊणिय धरेवि ।
सुंदर अउव्वकरण-कमेण दढ-कम्म-गंठि भिंदइ खणेण ।
तयणंतरु नं सिव-रुक्ख-वीउ भव-सिद्धिउ पावइ भव्व-जीउ ।
५ उप्पज्जइ दंसणु एउ जासु नियमेण कुणइ दोग्गइ-विणासु ।
जइ तं सम्मत्तु वि न य वमेइ न य पुव्व-निवद्धाउऊ हवेइ ।
सम्मत्ते पत्ते उवसमु करेइ संविग्गु मोक्खु पर अहिलसेइ ।
निव्विण्णु वसइ दारुण-भवम्मि अणुकंप कुणइ सो दुक्खियम्मि ।
मन्नइ नीसंकु जिणोवइट्ठु इय चिंथेहि तं सम्मत्तु सिट्ठु ।
१० परिवज्जिय-कुग्गहु सुद्ध-भाउ सो मन्नइ देवु वि वीयराउ ।

जसु भुक्ख-पियासइं राग-दोसइं खेउ सेउ मल्ल मोह भउ ।
भय-मय-जर-जम्मणु चिंता-वंचणु निह पमाउ विमोहु गउ ॥१८॥

[१९]

इमेहिं च अट्टारसेहिं पि मुक्को असेसाण संसार-दुक्खाण चुक्को ।
अणंगो वि झाणानलें जेण दइढो न जो सेवए कामिणी काम-थइढो ।
न उद्धूलए जो य छारेण अंगं सिरे जडाओ न धारेइ गंगं ।
न खट्ठंगमुगं कवालाण माला सरीरम्मि नो जस्स नागा कराला ।
५ न जो नच्चए गायए नट्ट-हासो मसाणम्मि भूयाउछे नत्थि वासो ।
न पक्खीसु सीहे बलदे व रूढो न जो मारए चूरए ने य मूढो ।
न चक्कं धणं धारए ने य सूलं न खग्गाइयं आउहं दोस-मूलं ।
न अप्फालए डमरुयं ने य संखं कयंतो व्व संहारए नो असंखं ।
नडो जेंव नो धारए ऽनेय रूवं न माया-पवंचेहिं वचेइ लोयं ।

[१८] २. पु० कोडे ऊणिय ५. पु० दसण ११. ला० रोग-दोमइ मओ । १२. ला०-
पमाओ वि मोह गओ ।

[१९] ३. पु० सिरेण जडाउ न ६ ला० मारए वरए

१० पुणो मच्च-लोए न जस्सऽत्थि कज्जं परं पालए अक्खयं मोक्ख-रज्जं ।
 हसिज्जंति जेहिं वियारेहिं भंडा जणे तेहिं देव त्ति रूढा पयंडा ।
 अभक्खे अपेए अक्कज्जे अगम्मे रया कप्पिया देवया लोय-धम्मे ।

अवराहि न रूसइ थुणिउ न तूसइ वीय-राउ जो मुक्क-कल्ल ।
 विहि-आराहंतहं उत्तम-सत्तहं चित्तमणि जिह देइ फल्ल ॥ १९ ॥

[२०]

तेण य सव्वण्णु-जिणेसरेणं उप्पन्न-विमल-केवल-वरेणं ।
 जीवाइ पयत्थइं साहियाइं सम्मत्त-जुत्तु सदहइ ताइं ।
 जीवा अजीव तह पुन्न-पावु आसव-संवर-निज्जर-सहावु ।
 बंधो य मोक्खु कम्मक्खएण नव तत्त होंति एयक्कमेणं ।
 ५ एयाण पयत्थहं वित्थरत्थु अवयरइ जिणागमु इह समत्थु ।
 एत्थ य जिण-सासणि जे निविट्ठ वज्जिय-वर-पुत्त-कलत्त-इट्ठ ।
 उवसम-पहाण उज्जुय अमाण तव-संजम-सव्व-विसुद्धि-ट्ठाण ।
 निर्विकचण बंभव्वय-सुगुत्त गुरु मन्नइ दसविह-धम्म-जुत्त ।
 गुरु-देव-धम्म-पडिवत्ति-जुत्त सुविसुद्ध एउ सम्मत्तु वुत्तु ।
 १० सम्मत्त-सहिउ नाणं पि सारु तं पुण भणंति पंचप्पयारु ।

तहिं मइ-सुयणाणइं ओहि-पहाणइं मणपज्जवु केवल्लु अवरु ।
 चत्तारि य मूयइं सेसइं हूयइं पल्लवयारि सुय नागु वरु ॥२०॥

[२१]

मइ अट्ठावीसइ भेय होइ सुय-नाणु चउदस-भेउ लोइ ।
 छव्वभेयइं अहव असंखु ओहि मणपज्जवु दुविहु मणुस्सओ हि ।
 अप्पडिहउ सासउ अप्पमाण एग-विहु वि केवल्लु होइ नाणु ।
 एयाइं य नाणइं होंति जासु दीवो व्व कुणहि भावहं पयासु ।
 ५ सपरोवयारि सुय-नाणु जेण तहिं किरइ भव्वहु जत्तु तेण ।

[१९] १३. पु० अवराहे

[२०] १. ला०-केवल-धरेण । ३. पु०पुण्ण-पावु ७ ला० संजम-सत्थ-विसुद्धि-१२

पु० सुय-नाण-वरु ।

[२१] ३ ला० एगविहो

नाणेण सुहासुहु मुणइ जांव चारित्तु पयइइ नरह तांव ।
 तं दुविहु होइ संजम-तवेहिं संजमु सत्तरसेहिं भेयएहिं ।
 तत्रु दुविहु जिणिंदेहिं समुवइइदु अहवा वि दुवालस-भेउ सिददु ।
 एक्केक्कु भेउ जा वित्थरेइ ता एत्थ विसेसु वि अवयरेइ ।
 १० अह तं चारित्तु सवित्थरेण साहियउ तुम्ह ते मुणिवरेण ।

एरिसु निमुणेविणु तो पणमेविणु तइं पुच्छिउ सो मुणि-पवरु ।

भयवं इह संजमु एरिसु दुग्गमु जो काऊण न तरइ नरु ॥ २१॥

[२२]

सो केरिसु धम्मु समायरेइ केण व संसारु समुत्तरेइ ।
 मुणिवरु भणेइ जो न वि चरित्तु सक्कइ नीसेसु गुणाइरित्तु ।
 सो सावय-धम्मु समायरेइ जह-सत्ति दोसह वज्जणु करेइ ।
 अहवा जिण-पूयण-वंदणेण संसार-रुक्ख-निक्कंदणेण ।
 ५ अज्जिणइ पुण्ण भावप्पहाणु सो पावइ मोक्ख-महा-निहाणु ।
 जो पुज्जइ पडिमाउ वि जिणाण बहुमाणु कुणइ उत्तम-गुणाण ।
 उत्तमु वि धम्मु सो अज्जिणेइ कम्मारि-सेन्नु जें निज्जिणेइ ।
 उत्तम-कुलेसु सो संभवेइ पउ उत्तम-सत्तह सो लहेइ ।
 जिह उदय-विंदु रयणायरम्मि निक्खित्तउ अक्खउ होइ तम्मि ।
 १० तह पूयणु विहिउ जिणेसराण अक्खउ अक्खलिय-गुणायराण ।

जिह खित्ति विसुद्धइ नीर-समिद्धइ वीउ पडणउं बहुय-फलु ।
 तह वियलिय-रायह नाण-सहायह पूया-वीउ अणंत-फलु ॥ २२॥

[२३]

मुणि कहिउ तुज्झु परिणमिउ एउ पुज्जमि विहीए जिणयंदु देउ ।
 एसो वि धम्मु निव्वहइ मज्झ आढत्तउं पूयणु तिणिण संझ ।
 हारप्पहा वि तुह भावसारु उवणेइ सव्वु पूओवयारु ।
 देवी वि दुइय तुह चंदलेह हारप्पहाए सहि आसि एह ।

[२१] ६ ला० जाव . ताव । ८ पु० जिणेंदिहिं ९ ला० एत्थ असेसु

[२२] ४. ला० संसार-रुक्ख- ५. ला० पुउ भाव० ६ ला० पडिमाओ ७ ला० जें निज्जि०

११ ला० खित्त १२ पु० पूजावीउ

[२३] १ ला० जिणइदु ४. ला० तह चद०

- ५ तहिं जम्मि परम-भाविय-मइए मुणिवरहं दाणु दिन्नउं डमीए ।
 सव्वइं सिणेह-सुह-संगयाइं धम्मणेण तेण सग्गहो गयाइं ।
 अवयरिवि एत्थ उववज्जियाइं इय पुद्दइं तुम्ह उवज्जियाइं ।
 पुणु जंपइ एउ सणकुमारु भयवं सव्वं चिय मज्झ सारु ।
 पर तामलित्ति-नयरिहि गएण किह लद्धु अयसु राणिय-मिसेण ।
 १० तो कहिउ एउ चित्तंगएण तहिं चेव जम्मि रज्जट्टिएण ।

कंपिल्ल-महापुरि नार्मि सुंदरि सेट्ठिहे धूय सुहंकरहो ।
 साविय अकलंकिय सीलालंकिय उज्जोवणि निय-कुलहरहो ॥ २३ ॥

[२४]

- सा ख्वमंति जहिं संचरेइ तहिं तहिं जुवाणह मणु अवहरेइ ।
 अवलोयइ संमुह वाल जागु निवडइ मयरद्धय-धाडि तासु ।
 जइ पुणु कह वि सा उल्लवेइ ता पुरिसहं चित्तइं संतवेइ ।
 अह सा मयणानिल-ताविएण पत्थिय कह वि मतिहि सुएण ।
 ५ तीए वि जिणागम-भावियाए सो नेच्छिउ उत्तम-सावियाए ।
 तो तीए उवरि तसु हुयउ रोसु तुह पुरउ पयासिउ तेण दोसु ।
 तं वयणु तस्स अवियारिऊण आणाविउ सेट्ठि धराविऊण ।
 अह सुंदरीए उव्वेउ जाउ मह दोसें राउलि धरिउ ताउ ।
 ता करि पसाउ सासणह देवि अलियउ कलंकु मह अवहरेवि ।
 १० मेल्लावहि भयवइ मज्झ ताउ किउ काउसग्गु निच्छय-सहाउ ।

तो तसु गुण-भाविय सासण-देवय पाडिहेरु सेट्ठिहि कुणइ ।
 सहस त्ति समग्गइ नियलइं भग्गइं विम्हउ सयल-जणह जणइ ॥ २४ ॥

[२५]

पत्तावयारु विरएवि तीए तुहुं साहिउ नरवड भयवइए ।
 सुंदरि सुसराविय सुद्ध-चित्ति पर-पुरिसह निच्छउ किय-निवित्ति ।

[२३] ७. पु० तुम्हे उव० ८ पु० भयव मज्झ वि सव्वु सारु । ११. ला० नामे..
 सेट्ठिहि

[२४] १. ला० जुवाण मणु ४. पु० सा पुरिसह १० पु० निच्छइं-सहाउ ११ पु०
 पाडिहेरि

[२५] २. ला० सुद्ध-चित्ति, पु० कय-निवित्ति ।

पावेण तेण मंतिहि सुएण तहे लाइय दोसु अणिच्छिण ।
 ता भो नरनाह खमाविऊण पेसेहि सिग्घु सम्माणिऊण ।
 ५ तो पच्छुत्ताविउ तुहुं नरेस ते देवय-वयणें पुरि असेस ।
 किउ निग्गहु तसु मंतिहि सुयस्स पूया सुंदरिहि सुहंकरस्स ।
 पडिवन्न भइणि सुंदरि तए वि सावियहं धम्म निम्मलु करेवि ।
 तो सुंदरि तह य सुहंकरो वि उप्पन्न सुरालइ देव दो वि ।
 थी-कम्म खवेविणु एत्थ आउ वसुभूइ मित्तु तुहु एउ जाउ ।
 १० जो सो वि सुहंकरु सेट्ठि आसि विणयंधरु सो वि हु तुज्झ पासि ।

खयरहि व एत्तिउ तइं निव्वत्तिउ कहिउ कलंकह कारण ।
 एरिसु आयण्णेवि असुहं मन्नेवि कीरइ दोस-निवारणु ॥२५॥

[२६]

चित्तंगय-भासिउ इय सुणेवि नीसेसु पुव्व-वइयरु सुणेवि ।
 खयरहि व-देवि-मणोरहाण वसुभूइमित्त-विणयंधराण ।
 तहिं ईहापोहु करंतयाण उप्पन्नउं जाइ-सरणु ताण ।
 ता पुव्व-जम्म सयल वि सुणेवि जंपइ विलासवइ सुणि नमेवि ।
 ५ भयवं जइ एत्तिय-मेत्तिण एरिसु विवाउ इह दुक्खिण ।
 ता जीवेहिं गुरु-कम्मइं कयाइं किह खयह जंति साहेह ताइं ।
 सुणि जंपइ सुणसु महाणुभावि जीवह पयट्ठह विविह-पावि ।
 अणुमुंजेवि कम्महं मोक्खु होइ निज्जरइ तवेण व अहव कोइ ।
 गुरु-पासि जांव नालोइयाइं न य जावहि निंदिय-गरहियाइं ।
 १० जा न किउ पायच्छित्तहं विसेसु उत्तरइ न ता कम्महं किल्लेसु ।

इय सुणेवि विसणिय भव-निव्विन्निय जंपइ एउ विलासवइ ।
 पिय-विरहु सुदूसहु भयवं संसहु कवणहिं गइहिं न संभवइ ॥२६॥

[२५] ३. ला० तहि लाइय, पु० अणित्थिण ४ ला० हो नरनाह ५ ला० पच्छुत्ताविओ
 ६. ला० एहु जाउ । १२ पु० असुहउ मन्नेवि

[२६] ३ ला०-करंतयाह . ताह । ४. पु० तो पुव्व०, ला० सयलो ६ पु० ता जीवइ गुरु—
 २४

[२७]

- सुणि धम्म-सीले सुणि भणइ एउ मोक्खम्मि होइ पर दुक्ख-छेउ।
 दुक्खइं हवंति पिय-मूलयाइं तो राय-विहीणहं किह पियाइं ।
 अन्नो वि उवद्वु नत्थि कोइ ससरीरहं जेण हवेज्ज सोइ ।
 तहिं न हवइ जम्मु जरा न मच्चु न य रोगु सोगु न होइ वच्चु ।
 ५ दारिदु न परिहवु पिय-पिओउ न य भउ नाऽणिद्वहं संपओउ ।
 सयल-वाहाहिं विहीणु मोक्खु एगंते परमाणंद-सोक्खु ।
 संगेण वि तत्थ न दुक्खु होइ तं सिद्धि-सोक्खु किं व कहइ कोइ।
 पभणइ विलासवइ इय सुणेवि पिय-संमुहु विणयंजलि करेवि ।
 सामिय जाइज्जइ मोक्खि तत्थ पिय-विरह-पमुह दुह नहिं जत्थ ।
 १० परितुट्ठउ भणइ सणकुमारु तइं देवि भणिउ एउ वयणु सारु ।
 दुपरिच्चय अम्महं तुहि जि एक्क लुडु एवहिं हूइय एक्कवक्क ।
 ता सयलु वि संगु परिच्चएमि भयवंत-भणिय जिण-दिक्खु छेमि ।

नरवइ जसवम्मह निमुणिय-धम्मह तणय-वहुय-चरियइं सुणेवि ।
 भव-भउ उप्पन्नउ तो निव्विण्णउ मुणि-संमुहु लग्गउ भणेवि ॥ २७ ॥

[२८]

- भयवं जइ एत्तिय-मेत्तिण इह-पुव्व-जम्म-निव्वत्तिण ।
 सुय-वहुयइं दुक्खइं पावियाइं अच्चंतु जेहिं संतावियाइं ।
 ता मइं जं रज्जु करंतण इह भव-सरुवु अमुणंतण ।
 अइ-दारुण-दुच्चरियइं कयाइं फलु काइं करेस्सहिं मज्झ ताइं ।
 ५ सुणि जंपइ गरुयारंभण अपरिमिय-महंत-परिग्गहेण ।
 अणवरय-कुणिम-आहारणेण नरवइ तह पंचेदिम-वहेण ।
 नरयाउय-कम्मइ वंधयंति जे वर-तवेण न य सोहयंति ।
 जे पुण करेवि वहुयं पि पावु तवु करहिं धरेविणु पच्छयावु ।

[२७] २ पु० पिय मूलियाइं ४ पु० रोज न सोगु ६ ला० मुक्खु एयंते परमा० ११. पु०
 अम्मह तुहइं एवइ० १२ पु० भयवंते भणिय

[२८] १ ला० जम्मि-४ पु० फलु कयाइ करे० ६. ला० पंचिदिय—८ ला० पि पावु .
 पच्छयावु

कम्म दहंति ते दारुणाइं हुयवह-कणु जिह बहुयइं तणाइ ।
 १० विसु जिह सरीरि पसरिउ भरेण नासेति एक्क-मंतक्खरेण ।

पच्छा वि नरुत्तमु जो धम्मज्जमु कुणइ भवणवु सो तरइ ।
 सा किर सइ वुत्तिय लज्जा-जुत्तिय जा पहाइ वरु संभरइ ॥ २८ ॥
 [२९]

निसुणेवि भणइ जसवम्म-देउ सामिय तह त्ति फुडु एवमेउ ।
 उप्पन्नु नाह वेरग्ग-भाउ मुणि-दिक्खइं ता मह करि पसाउ ।
 अह भणिउ सूरि-चित्तंगण भव्वहो गेण्हह जहा-सुहेण ।
 भो देवाणुप्पिय उज्जमेह पडिवंधु को वि मा भवे करेह ।
 ५ नरनाहें भणिउ सणकुमारु पुत्तय भयवंतेहि भणिउ सारु ।
 ता मइ अनुमन्नसु विन्नवेमि जं तुम्ह पसाइं दिक्ख लेमि ।
 खयरिंदु भणइ मा भणह देव विण्णवणह जोग्गउ तं सि चेव ।
 निय-भिच्चावयवे महंतु एहु मा देव तुम्हे गउरउ करेहु ।
 जपइ नरिंदु हउ पुण्णमतु तइं जइसउ जसु उप्पन्नु पुत्तु ।
 १० भुवणुत्तमो वि जो विणय-सारु निय-गुण-भावज्जिय-रज्ज-भारु ।

मइं तुज्झ पसाएं चत्त-विसाएं विज्जाहर-सुहु माणियउ ।
 एरिसु गुरु लद्धउ धम्मु विसुद्धउ तुज्झ पसाए जाणियउ ॥ २९ ॥
 [३०]

सो भणइ ताय मा इय भणेहु गुरु-देवह सव्वु पभाउ एहु ।
 आढत्तु जं च तुम्हेहिं ताय तं कुणह अम्हे तुम्हह सहाय ।
 वसुभूइ-पमुह-वहुएहिं जणेहिं जंपिउ तहेव पमुइय-मणेहि ।
 तो दिवसु लग्गु सुंदरु सुहुत्तु गुरु पुच्छिउ जे वय-गहणि जुत्तु ।
 ५ तें साहियउ इय नवमइ दिणम्मि सुंदर सुहुत्तु स्रुग्गमम्मि ।
 गुरु वंदेवि तो तहिं नयरि पत्त आढत्तिय जिण-भवणेसु जत्त ।
 तह तिय-चउक्क-रत्थहिं धरेवि आढत्तु जहिच्छिय दाणु देवि ।

[२८] ९ ला० दहति अइ-दारुणाइ १० पु० नासेत

[२९] २ पु० दिक्खए, ला० करे पसाउ ६ ला० पसाए

[३०] १. ला० पहाउ ५. पु० सुंदरु निमित्तु सुहु०

अजियवल्लु नाम जो पढम-पुत्तु तहे' खयर-रज्जे तेणाऽहिसित्तु ।
 संधविय पुत्त अन्ने वि असेस देविणु पुर पट्टण सन्निवेस ।
 १० उवदेस दिन्न सव्वहं सुयाहं किय सयल भलावण जणवयाहं ।

बलि-पुज्ज-विहाणइं जिणवर-ण्हवणइं अट्ठ वि दिवस करावियइं ।
 साहूण वि दाणइं दिन्न पहाणइं असण-पत्त-वत्थाइयइं ॥ ३० ॥

[३१]

अट्ठमइ दिवसि अत्थमिय-सूरे वज्जिय-सेज्जाहर-गहीर-तूरे ।
 अत्थाणु विसज्जिवि खयर-राउ ठिउ सयणे विलासवइ-सहाउ ।
 आलिगेवि जंपिय तेण देवि तुहुं कंते न सक्कहि तवु करेवि ।
 सुकुमाल-सरीर मयच्छि जेण तुहुं पुत्तह पासि पडिक्ख तेण ।
 ५ सा भणइ नाह उज्झिय सिणेह मह उवरि तुम्हे तो इय भणेह ।
 ससारु तुम्हे अप्पणु चएह मह पुण किं एरिस बुद्धि देह ।
 संसारु सारु जइ देव होइ ता पंडिउ छड्डइ नाहि कोइ ।
 सो भणइ खमेज्जसु मज्झ देवि जे तुज्झ विहिय अवराह के वि ।
 अवसाणु सणेहह देवि एहु मह उवरि विमुंचसु सव्व-नेहु ।
 १० तवु उग्ग करेज्जसि निप्पकंप अन्नह दिज्जइ दोग्गइहिं झंप ।
 इय जंपवि सो वेरग्ग-चित्तु वोलेवि रयणि किचि वि पसुत्तु ।
 पच्छिमइ जामि निदा-खयम्मि परमेट्ठि-पंच चितइ मणम्मि ।

नमिमो अरहंतहं उत्तम-सत्तहं नमिमो सिद्धहं गणहरहं ।
 नमिमो उज्झायहं कय-सज्झायहं नमिमो सव्वहं मुणिवरहं ॥ ३१ ॥

[३२]

जयहिं जिणिंद इंद-वंदियक्कम मोह-महारि-मल्ल-हय-विक्कम ।
 अक्खय-मोक्ख-सोक्ख-निहि-कारण दुत्तर-भव-समुद-उत्तारण ।
 जयहिं सुनिम्मल नाण-दिवायर तित्थ-पवत्तणम्मि विहियायर ।
 चउतीसहिं अइसएहिं समिद्धा दारुण-विसय-सुहेसु अगिद्धा ।

[३०] ८. पु० तेहिं खयर० १२. ला० भयण वत्थ पत्ताइयहिं

[३१] १. ला० अत्थमिय सरि ५. पु० उवरे तुम्हे

- ५ जयहिं परमु इस्सरिउ लहंता
 भरह-एरवय-विदेहुप्पन्ना
 जयहिं निविड-मिच्छत्त विणासण
 जयहिं भव्वहं पडिबोहु करंता
 जयहिं सिद्ध निद्धंत कम्मया
- १० एकतीस-वर-गुण-समिद्धया
 जयहिं एग अहवा अणेगया
 जे कुलिगे तित्थयर सिद्धया
 बुद्ध-बोह सइबुद्ध सासया
 मुक्क-काय कय-दुक्ख-छेयया
- १५ तिविह-काले तिविहे वि जे वए
 दिवस-रत्ति-बहु-भेय-ठाणया
 आयरिय जयंतु महा-गुणिणो
 जिण तित्थु पवत्तेवि सिद्धि गया
 जिणवरेहिं अत्थु सुंदरु कहिउ
- २० तित्थयर-हत्थु मत्थइ चडिउ
 सयमेव विदिण्ण पहाण-पया
 जइ सूरि-पईव न होंति जणे
 चउदस-नव-पुव्वाइधरा
 विहरहिं उज्जुत्त कसाय-जए
- २५ पुणु जयहिं उज्झाय
 जे बारसंगाई
 पाढेंति मुणि-सत्थु
 जे पवर-मइ-जुत्त
 उत्तम-विहाणेण
- अट्ट वि पाडिहेर अरहंता ।
 परम-रूव नानाविह-वण्णा ।
 जिणवरिंद अप्पडिहय-सासण ।
 तीय-अणागय जे विहरंता ।
 मुक्क-रोग-जर-मरण-जम्मया ।
 जे अतित्थे तित्थे वि सिद्धया ।
 जे सलिगे गिहि-लिगे संगया ।
 जे य अजिण पत्तेय-बुद्धया ।
 इत्थि पुरिस अहवा नपुंसया ।
 ते जयंतु पन्नरस-भेयया ।
 दीव जलहि सिद्धा य पव्वए ।
 ते जयंतु सिद्धा पहाणया ।
 सोहेति जेहिं सहिया मुणिणो ।
 सूरिहिं धरिज्जइ तं च सया ।
 सुत्तेण जेहिं सो संगहिउ ।
 मणि जाह मंतु सुंदरु पडिउ ।
 ते गणहर-देव जयंति जया ।
 मिच्छत्त-तिमिरु को ढणइ खणे ।
 बहु-सुय पंच-विहायार-परा ।
 आयरिय जयंति सया वि जए ।
 कय-निच्च-सज्झाय ।
 घोसंति चंगाई ।
 जाणंति परमत्थु ।
 तव-चरण-उज्जुत्त ।
 उवएस-दाणेण ।

[३२] ५. ला० अरिहता ११. ला० जे सिलिगि १२ ला० कुलिगि १५. ला० तिविहे
 व जे १७ पु० जेहि सया १८ पु० जिणि तित्थे पवत्तिवि ला० सूरिहि चरिज्जइ
 २०. ला० चडिओ पडिओ २२ ला० हरइ खणे २३ पु० चोदस दस नव पुव्वाइ
 २४. ला० जयंतु सया २७. ला० पाढेंति पु० पाढें सुणि सत्थु ।

- ३० जे भव्य तारेति दोग्गड निवारे'नि ।
 आगमद सुत्ताइं जे'नि सुगुत्ताइं ।
 जीहग्गे निवसंति मणयं पि न स्वसंति ।
 जे विमल-नाणेण उज्जोय-करणेण ।
 दीवय अविज्झाय ते जयहि उज्झाय ।
- ३५ जयंतु सब्ब-साहुणो अणंग चंद्र राहुणो ।
 खमाड-धम्म-धारया तद्युग्ग-तय-मारया ।
 सिद्धि-विओवि दुव्वला विदत्त-सार मंवला ।
 सीलंग-भार-वाहिणो भव्वाण कप्प-माहिणो ।
 सज्झाय-झाण-वावडा गुणेहि लोग पायडा ।
- ४० गुरुण भत्ति-संतया वितन्थ-मल संतया ।
 पयंत दंत-डदिया जयम्मि जे अणिदिया ।
 भव्वाण मोह-नासया अ मुक्क-गच्छ-वासया ।
 विभिन्न-माण-कुंजरा पणद्व-मोह-पंजरा ।
 अण्णाण-रुक्ख-भंजया जयंतु सब्ब-संजया ।
- ४५ एवं तेलोक्क-पुज्जा महा-सत्तया सिद्धि-सिद्धगणाए समासत्तया ।
 धम्म-ववहार-करणम्मि जे सेट्ठिणो संथुया ते मए पंच-परमेट्ठिणो ।
 दुक्करो जेहि घोरो नवो चिण्णउ जेहि भव्वाण मोक्ख-पटो दिण्णउ ।
 जेहि संसार-रयणायरो तिण्णउ जेहि मिच्छत्त-गुरु-पव्वउ भिन्नउ ।
 जाण नामेण दुरियाइं जंति खयं पाव-सत्तूण जे सत्थु अइति वखयं ।
- ५० जाण नामेण पावंति सुहमगलं पंच-परमेट्ठिणो देतु ते मंगलं ।
 जिणवरा सिद्ध-सूरीहि संजुत्तया थुणिय उज्झाय साह य तिहिं गुत्तया ।
 देतु वोहिं समाहि च सुह-कारणा भीम-भव-खुत्त-सत्ताण साहारणा ।

निय-गुरु-चित्तंगह निहयाणंगह पणममि सुंदरु पय-कमलु ।

मिच्छत्त-विणासणु जिणवर-सासणु दिन्नु जेण अमहं विमलु ॥३२॥

[३२] ३७. पु० मिद्धि-विओय-दु० ४१ ला० पयति द१-४७ ला० मोक्ख-पभो दिन्नओ
 ५२. पु० देति

[३३]

- एरिस पणाम-पय उच्चरंतु कंताए सहिउ उट्टिउ तुरंतु ।
 उव्वेल्लिय कोमल वाहु-दडु करयल-निम्मज्जिय विमल-गंडु ।
 काऊण असेस वि गोस-किच्च आणत्त तेण तो नियय-भिच्च ।
 सामग्गि सयल सहसा करेह वय-गइणह वेल संपत्त एह ।
 ५ आएसाणंतरु सव्वु तेहिं संपाडिउ तक्खणे सेवएहिं ।
 तो ण्हाय विलित्त विमुद्ध-वेस नरनाह-पमुह हुय निरवसेस ।
 किय सयल वि अजियवलेण ताहं निक्खमण-महिम जणयाइयाहं ।
 सह-सेण चलइ जा नहयराण सा कारिय सिविय महप्पमाण ।
 जसवम्म-महिउ तहि खयर-राउ आरूढु देवि-मित्तेहिं सहाउ ।
 १० उच्छलिउ महंतउ तूर-सहु जणु खुहिउ असेसु महा-विमहु ।

तो दाणइं देंतउ जणु खामंतउ राय-मग्गि पहु अवयरिउ ।
 लोएहिं रुयंतेहिं अंसु फुसंतेहिं गुण सुमरंतेहिं परियरिउ ॥३३॥

[३४]

- पुर-मज्झि विभूइहि जाव जाइ नायरियहं दिट्ठिहिं ताव ठाइ ।
 जंपंति परोप्पर दुक्खियाउ सोए नयणंसु फुसंतियाउ ।
 हले कीस नराहिव दिक्ख लेइ किं एरिसु रज्जु न चिरु करेइ ।
 वेरग्गु कवणु हूउ इमस्स मण-इट्ठु सयलु संपडइ जस्स ।
 ५ एहु अज्ज वि तरुणउ कसिण-वालु तो हले पवज्जहे कवणु कालु ।
 एहु लइउ कवणें बुद्धत्तणेण छड्डइ संसारहं सोक्खु जेण ।
 क वि जंपइ अड-सोहग्गियाए अवमाणिउ होसइ महिलियाए ।
 सा भणइ न जुत्तउं कियउं ताए पुरिसेहि सहुं का अक्खडिय माए ।
 सा तारिस होसइ कवण देवि वाहोडइ किं न पाएहिं पडेवि ।
 १० रूसंतइं सरिसउं कवणु माणु माणह वि वहिणि भन्लउ पहाणु ।

[३३] २ ला० करयलेहि निम्मज्जिय ४ पु०-गहण-वेल ५ ला० तक्खणेण ११. पु०
 दाणइं चितउ . मग्गे १२ ला०असु रुयंतेहिं

[३४] ४ ला० हुयउ इमस्स ५ ला० पवज्जहि ८ ला० पुरिसहिं

जं विणु न चलिज्जइ सो अणुणिज्जइ जइ अवराह-सयइं करइ ।
हुयवहु पज्जलियउ पुरु अइ वलियउ दहइ तो वि को न घरे धरइ ॥३४॥

[३५]

अन्ना पुण भणइ म भणह एउ	संसार-विरत्तउ अम्ह देउ ।
इह लोइ ताव किउ रज्जु सारु	एवहिं पुणु इच्छइ भवह पारु ।
देवीउ इमेण वि सरिसियाउ	वच्चंति पेच्छ सहि हरिसियाउ ।
धन्नाउ करिस्सहिं तवु विसालु	तुम्हे पुणु शंखहु आलुमालु ।
५ इय नायरियाहिं भणिज्जमाणु	गयणद्विय-सुर-पूइज्जमाणु ।
नयरउ विणिग्गउ गरुय-तेउ	गुरु-पासि पहुत्तउ सिग्घ-वेउ ।
सव्वालंकार परिच्चएवि	वय-गहण-सज्जु त्रिउ गुरु नमेवि ।
आगम-विहीए जहक्कमेण	मुणि-दिक्ख दिन्न चित्तंगएण ।
अणुसट्ठि जहट्ठिय विहिय ताहं	नरवइ-खयरहिव-मुणिवराह ।
१० देवी-पमुहाउ वि राणियाउ	संजम-सिरीए हुय संमाणियाउ ।

सिक्खा सिक्खाविय विहि लक्खाविय वक्खाणियइं महव्वयइं ।
किय दिवस वहावण पुण उट्ठावण सुत्तइं तेहिं अहिज्जियइं ॥३५॥

[३६]

तो मास-कप्पु तावहिं समत्तु	विहरिउ कमेण गुरु निम्ममत्तु ।
पढमाणु दुवालस-अगु सारु	विहरइ राय-रिसि सणंकुमारु ।
जसवम्मु साहु एगारसंगु	पढिउ तवु कुणइ अणेय-भंगु ।
वसुभूइ-साहु-विणयंधरेहिं	किंचूण दुवालस पढिय तेहिं ।
५ अन्ने वि मणोरह-पमुह साहु	जह-सत्तिए पावहिं सुयह लाहु ।
ताउ वि विलासवइ-अज्जियाउ	एगारस-अंग अहिज्जियाउ ।
सव्वे वि सुदुकरु तवु कुणंति	सव्वे वि पवरु आगमु गुणति ।
कालकमेण मुणि खयर-राउ	सो गहिय-सयल-सुत्तत्थु जाउ ।
चित्तंगएण तो निय-पयम्मि	ठावियउ सूरि रहनेउरम्मि ।
१० तहिं अजियवलेण महा-पमोउ	कारिउ आणंदिउ सयल लोउ ।

[३५] ५ पु० नायरियाह ७ पु०-सज्ज

[३६] १. ला०-कप्पु जावहि ५. ला० पावेहि

गुरु-आणावत्तिणि सा वि पवत्तिणि ठाविय गणिणि विलासवइ ।
अहवा कय-पुण्णहं गुण-संपुण्णहं जहिं तहिं उत्तमु पउ हवइ ॥३६॥

[३७]

अह उग-तवेण य विहरमाणु संपन्नु सूरि सो दिव्व-नाणु ।
मइ-सुयइं ओहि-मणपज्जवाइं जाणंति अईय-अणागयाइं ।
चारण-मुणीण संवेण जुत्तु कायदिहिं नयरिहिं सो पहुत्तु ।
पंचम-भवे समराइच्च-जीवु जयकुमारु विवोहिउ कुल-पईवु ।
५ पुणु तामलित्ति-नयरिहिं नरिंदु पव्वाविउ सिरि-ईसाणचंदु ।
सिंमारवई-पमुहउ राणियाउ पव्वइय पवत्तिणि पासि ताउ ।
सा पुण अणंगवइ नाम देवि गय देव-लोइ अणसणु करेवि ।
तो भव्व-कमल पडिवोहिऊण नाणा-देसेसु य विहरिऊण ।
जाणेविणु अप्पणु थोव आउ सोरट्ट-देसि विहरंतु आउ ।
१० अह सा वि सयल-साहुणि-सहाय विहरत पवत्तिणि तत्थ आय ।

सुर-मिहुण-मणोहरु गिरिवर-सेहरु धरिय-विविह-वण-गहण-सिरि ।
सुपवित्त-सिलायलु रुद्ध-धरायलु दिट्ठु विसिट्ठु विमलगिरि ॥३७॥

[३८]

जहिं भरहेसर-नरवइ-नंदणु रिसह-नाह-गणहरु भव-मइणु ।
पढममेव पुंडरिउ पसिद्धउ समण-महस्सेहिं सरिसउ सिद्धउ ।
जहिं नमि-विनमि-पमुह विज्जाहर दोणि कोडि सिद्धिय मुणि-सेहर ।
भरह-सगर-वंसम्मि य रायहं कालवकमेण विणिज्जिय-रायहं ।
५ जस्स सिहरि उत्तुंगि पढाणइ सिद्ध अणेय कोडि को जाणइ ।
हरि वंसम्मि य जायव-सारह जत्थ कोडि आहुट्ट कुमारह ।
वारवइ-विणासि निव्विण्णहं सरिसिय सिद्ध संव-पज्जुण्णहं ।
पंडव-वीर भुवणे सुपसिद्ध जहिं दोवइ-कुंतिहिं सहं सिद्ध ।

[३६] ११ ला० पवत्तिणि १२. ला० अह ता कयउन्नह गुणसपुन्नह

[३७] १ ला०संपुण्ण सूरि ४. पु०पंचमे-भवे ७ पु०देव-लोय ११ ला०गिरिवर-सिहरु

[३८] ४ पु० उसह-सगर- ६. ला० तत्थ कोडि

पंच-कोडि जहिं द्रविड-नरिंदह सिद्ध कमेण दलिय-दुह-विंदह ।
 १० जो फरिसिउ तेवीस-जिणिंदेहिं सिहरि मणोहरि पणय-सुरिंदेहिं ।
 तत्थ सणकुमार आरूढउ संजम-भारु पवरु उव्वूढउ ।

बहु समणेहिं सहियउ अणसणु गहियउ क्रियउ परम पायव-गमणु ।
 तणु-चलणु निसिद्धउ चित्तु निरूद्धउ खवग-सेहि आरूढ-मणु ॥३८॥

[३९]

तो नीसेसु कम्मु ते झाडिउ	केवलु दिव्व-नाणु उप्पाडिउ ।
सयल जोय-वावारु निरूद्धउ	एक्केण वि समण य सिद्धउ ।
तह जसवम्म-मणोरहदत्तेहिं	वसुभूई-विणयंधर-मित्तेहिं ।
अन्नेहिं वि मुणिवरेहिं सुहाविउ	गेवेज्जाणुत्तर-पउ पाविउ ।
५ बहु-तव-चरणेहिं कम्म विसुद्धिय	से विलासवइ पवत्तिणि सिद्धिय ।
अन्नाउ वि अज्जिय कय-उणिय	देव-लोइ सव्वउ उप्पन्निय ।
तेण तित्थु सेत्तुंजु पसिद्धउ	अंत-कालि कय-उण्णहं लद्धउ ।
विमल-गिरिहि जो अणसणु पावइ	सो संसारि न पुणु पुणु आवइ ।
जेव सुखेत्ति वीउ सुपइन्नउं	तिव सेत्तुंजे महाफलु दिन्नउं ।
१० जहिं पुंडरिउ परम-पउ पाविउ	तहिं जिण-हरु भरहेण कराविउ ।
कालि वहंति जाव उद्धरियउ	सगर-नराहिवेण उद्धरियउ ।
तयणंतरु नरवइहिं सउन्नहिं	उद्धरियउं तं चिय अन्नान्हिं ।
तहिं पुंडरिउ जो जाएवि वंदइ	सो अवस्स भव-तरु निक्कंदइ ।
कह विलासवइ एह समाणिय	निय-बुद्धिहिं मइं जारिस जाणिय ।

१५ एह कह निसुणेविणु सारु मुणेविणु सयल पमायइ परिहरहु ।
 असुहहं मणु खंचहु जिणवरु अंचहु साधारणु विरमणु वरहु ॥३९॥

॥ इउ विलासवई-कहाए एगारसमा संधी समत्ता ॥

॥ समत्ता विलासवई-कहा ॥

[३८] १०. ला० फरिम्बिओ ... जिणिंदेहिं, पु०-सुरिंदेहिं ।

[३९] १ पु० ते साडिउ ४ पु० मुणिवरेहिं सोभाविउ १६. ला० साधारणु मणुथिरु धरहु ।

कावि-प्रशस्ति

वाणिज्ज-मूल-कुले कोडिय-गणे विउल-वइर-साहाए ।
विमलम्मि य चंद-कुले वंसम्मि य कव्व-कलाण संताणे ॥१॥
राय-सहा-सेहर-सिरि-वप्पहट्टिसुरिस्स ।
जसभइसुरि-गच्छे महुरा-देसे सिरोहाए ॥२॥
आसि सिरि-संतिस्सुरि तस्स पए आसि स्सुरि-जसदेवो ।
सिरि-सिद्धसेणस्सुरो तस्स वि सीसो जडमई सो ॥३॥
साहारणो त्ति नामं सुपसिद्धो अत्थि पुव्व-नामेणं ।
थुइ-थोत्ता बहु-भेया जस्स पढिज्जंति देसेसु । ४॥
सिरि-भिल्लमाल-कुल-गयण-चंद गोवइरि-सिहर-निलयस्स ।
वयणेण साहु-लच्छीहरस्स रइया कहा तेण ॥५॥
समराडच्च-कहाओ उद्धरिया सुद्ध-संधि-वंधेण ।
कोऊहलेण एसा पसन्न-वयणा विलासवई ॥६॥
एक्कारसहिं सएहिं गएहिं तेवीस-वरिस-अहिएहिं ।
पोस-चउद्दसि सोमे सिद्धा धंधुक्कयपुरम्मि ॥७॥
एसा य गणिज्जंती पाएणाऽणुट्ठुभेण छंदेण ।
संपुण्णाइं जाया छत्तीस-सयाइं वीसाइं ॥८॥
जं चरियाओ अहियं किं पि इह कप्पियं मए रइयं ।
पडिवोह-कारणेणं खुमियव्वं मज्झ सुयणेहिं ॥९॥
जयइ तियसिंद-सुंदरि-वंदिय-पय-पंकया कयारूढा ।
बुइयण-विदिण्ण-चाणी सरस्सई सयल-सुह-खाणी ॥१०॥

શબ્દ-કોષ

[અહીં મહત્વપૂર્ણ શબ્દો અકાગદિ ક્રમે મૂલ શબ્દ, કૌસમા સસ્કૃત પર્યાય અને પછી ગુજરાતી અર્થ-એ ક્રમે આપ્યા છે. અંકો ક્રમશઃ સંધિ, કડવક અને પંક્તિનો નિર્દેશ કરે છે. ક્રિયાપદોની પહેલા ✓ આવુ ચિહ્ન મૂક્યું છે અને પેટામા તે તે ક્રિયાઓના રૂપો આપ્યા છે. દેશ્ય શબ્દો * ચિહ્નથી દર્શાવ્યા છે અને હેમચંદ્રાચાર્યની દેશીનામમાલામા જો તે શબ્દ હોય તો ઉલ્લેખ કરેલ છે સંશયાત્મક શબ્દો અને અર્થો પ્રશ્નાર્થથી સૂચવ્યા છે.

સંકેત - અ. ચિ =અભિધાન-ચિન્તામણિ; આ.=આજ્ઞાર્થ; એ.=એક વચન; ક.=કર્મણિ, કૃ.=કૃદન્ત; ગુ =ગુજરાતી; તુલ =તુલનીય; તૃ.=તૃતીય પુરુષ; દે. ના =હેમચંદ્રાચાર્યકૃત દેશીનામમાલા; દ્વિ.=દ્વિવચન, દ્વિતીય પુરુષ, પઝમ.=પઝમચરિત, પુહરૂ.=પુહરૂચદચરિય, પા સ.=પાઙ્ગ-સદ-મહણ્ણવો, પ્ર.=પ્રથમ પુરુષ, પ્રા વ્યા.=પ્રાકૃત વ્યાકરણ (સિદ્ધહેમ-અષ્ટમ અધ્યાય); પ્રે =પ્રેરક; વ =વહુ વચન, મ્ =મવિષ્યકાલ, મ્ =મૂતકાલ, મ =મરાઠી, વ =વર્તમાન કાલ, વિ.=વિધ્યર્થ; સ.=સસ્કૃત; સ.મ્ કૃ.=સવંધક મૂત કૃદન્ત; સમ.=સમરાઈચ્ચકહા; સ્ત્રી.=સ્ત્રી-લિંગ; હિં.=હિંદી; હે =હેત્વર્થ, હૈ. ધા =હૈમ ધાતુપાઠ]

અંધ-ગઢ-૭. ૧૦ ૧૧ (અન્ધ-ગઢુ)-આ-

ધંલું ગુમડું

અંધારિઅ-૨. ૨૨. ૭, ૭. ૧૮. ૬

(અન્ધકારિત)-અંધાર્યું (આકાશ)

અંધિલ-૮. ૩૬. ૧૧ (અમ્લ)-લાલુ

અક્ષલિય-૧૧. ૩૪. ૮ (લઙ્=મેદરુ

પરથી)-આલડી, વેર

અક્ષલ-૧૧.૩ ૧૪ (આલ્યાન) ઉપદેશ

અગાલવાહિયા-૫. ૧૧. ૭ (અકાલ-વાહિકા)

-(ગમે ત્યારે વહન કરનારી) હોડી

(જુઓ ગાલવાહિયા-સમ૦ પૃ૦ ૪૨૬)

અગાલ-૨. ૧૬. ૬ (અગ્ર+લ)-અધિક

અગ્ગાહુ-૮ ૨ ૬ (અગ્ન્યાહુતિ)-અગ્નિમાં

આહુતિ

અગ્નિ-સવ્કાર ૮ ૨૪. ૧૧ (અગ્નિ-સસ્કાર)-

મૃતકનો અગ્નિમંસ્કાર, અગ્નિ-દાહ

અચુક્ક-૨. ૧૧. ૭ (અ+ચ્યુત+ક)-અચૂક

✓અચ્છ (આસુ)-વેસવું

અચ્છહિ-૧ ૧૦ ૧૦ વર્ત૦ દ્વિ૦ એ૦

અચ્છિઅ ૧ ૯ ૬ મૂ૦ કૃ૦

અચ્છેવંડ-૫. ૨૩ ૬ વિ૦ કૃ૦

અગ્જ ૪ ૬ ૨ (અનાર્થ)-દુષ્ટ

અણજાણ-૯. ૩૧ ૭ (અ+જ્યાત)-અણ-

ચિંત્યું

અણહિઅ ૫. ૯. ૧૧ (અ+હૃદય)-હૃદય-

હીન, નિષ્ઠુર

અણહોત-૪. ૧૫. ૧૧ (અ+મવત્)

અવિદ્યમાન

અણારિઅ-૧૧ ૬.૩ (અનાર્થ)-અનાર્થ

અણિવારિય-૧૦ ૨૬. ૧૪ (અનિવારિત)-

અનવરત, વળરોક્યું

અણુચિદ્વિઅ ૨ ૪. ૧૨ -(અનુષ્ટિત)-આ-

ચર્યું, કર્યું

અણુજેદ્વિઠયા-૯. ૯ ૧૦ (અનુજ્યેષ્ઠિકા)-

મોટીથી પછીની, વીજા નવરે મોટી

અણુવાઅ-૫. ૨૧ ૧ (અનુપાય)-નિરૂપાય

અણુસદ્ઠિ ૧૧.૩૫.૯ (અનુશિષ્ટિ)ગીલામણ

✓અણુહુજ-(અનુ+મુજ્જ)-મોગવંડું

અણુહુંજિવિ ૪.૧૫ ૧૦ સં૦મૂ૦કૃ૦

અણુહુંજેવિ ૬.૧૩ ૫. સં૦મૂ૦કૃ૦

અણેય-૪.૫.૨ (અણેય)-જાણી ન ગકાય તેણે

અણોરપાર-૨. ૪. ૨ (અનવરપાર)-પ્રચુર,

અનન્ત-અપાર

અત્યમિયઅ-૫. ૫. ૧૧ (અસ્તમિત+ક)-

આયમ્યું, અસ્ત ય્યું

*अत्थाह २. २ १० (अस्ताघ)-अथाग
(दे० ना० १. ५४)

अदिवसह (१) २. २०. ८ (१)

अद्विधण(?) ७. २९. २ (अद्वेन्धन)-अर्धु
वळतण, वळतण जेवुं, अथवा-(दग्धेन्धन)-
वळेळुं, वाळवा लायक इंधण (१)

अन्नह ५. १९. १४-(अर्णस)-पाणी
अनिवुइ २ १४ ८-(अनिवृत्ति)-अस्व-
स्थता, दुःख

अनु-भव ६ ३. ९-(अनु+भव)-पछीनो
भव, बीजो जन्म

अन्तारिस ३. २२ ३-(अन्त्यादश)-बीजानी
जेवुं, मिथ्या

अपच्छिम १. १४. २-(अपश्चिम)-अन्तिम,
जेनी पछी कंई नथी तेवुं, छेळुं.

अपरिफुड १. १७. ८-(अपरिस्फुट)-अस्पष्ट
अपाविय ३. १६ २ -(अप्राप्त)-अप्राप्त

अप्पणअ १. ५. ९-(आत्मनः)-आपणुं,
पोतानुं

अप्पणी २. १६. २ -(आत्मीया)-आपणी,
पोतानी

अप्पत्त-मुल्ल १. २३ १० (अप्राप्त-मूल्य)
-अमूल्य, जेनुं मूल्य मळतुं नथी तेवुं

√अप्परियाण-(अ+परि+जा)-न जाणवु
अप्परियाणंत-६ १६. ११ वर्त० कृ०

अप्पतक्किय ६. ३०. १-(अप्रतर्किन)-अस-
भावित

अप्फालिअ ३. १. ९ -(आस्फालित)-अफा-
ळ्युं, हाथथी ठोक्युं

*अत्तिभट्टय ५ २०. ४-सामसामे
टकरायेल (प्रा० व्या० १६४)

अलिक्कअ-४. ५ ८ (अलीक १)-खोटुं
अलेक्कअ-३ २ ६ (अलेक्ख्य)-लखाय

नहीं एवुं, अलेखे ?

अवडल-१०. ६ ५ (अवचूल) मोतीनुं
तोरण

अवक्खिअ-३. २. १ (अवेक्षित) जोयेल
(प्रा० व्या० ४. १८१)

अवज्जा-७. २३. ८ (अवज्ञा) अनादर
√अवट्ट- (अप+वृत्)-फेरववु,

धुमाववुं

अवट्ट-५. २० १ आज्ञा द्वि० व० व०
अवदार-९. ७. ९ (अपद्वार)-खोटो रस्तो.
कुमार्ग

√अवमुत्त (अपमूत्र)-मूतरवुं

अवमुत्तिवि-८. ७. २ स० भू० कृ०

√अवयास-(अवपाश) आल्लिग्न करवुं
अवयासियअ-१०. १०. ११ भू० कृ०

अवरोप्पर-८. २२. ११ (परस्पर)-परस्पर
(प्रा० व्या० ४. ४०९)

अवसरि-९. १५. ८ (अपस्मृति)-चिंता

अवहत्थिअ ६. २७. १३ (अपहस्ति)-हा-
थथी धक्को मारेल, परित्यक्त

अवाय-६. ३२ ७ (अग्लान)-ताजुं, कर-
मायेल नहीं तेवुं (प्रा० व्या० ४. १८)

अवियप्पिअ-१. १३. १९ (अविकल्पित)
निःसंगय, निःशंक

अविसज्जिया-१ १८ ६ (अविसर्जिता)
विदाय नहीं करेली एवी

अविहाविय-५ २७. ११ (अविभावित)
अनालोचित

√अवे-(अप+ह)-दूर थवुं

अवेइ-६ २४. ८ वर्त० तृ० ए० व०

असउण-२. १४. ५ (अशकुन) अपशुकन
असमंजस-२. १३. २ (असमञ्जस)

गरवड

असमाणिअ-६. ३१. १४ (असमाप्त)

पूरुं नहीं करेल (प्रा० व्या० ४. १४२)

असवार-९. २१. ९ (अश्ववार) अस-
वार, घोडेसवार

असासअ-११. ७ ३ (अशाश्वत)
नागवंत

असुरखणास्त-११. २. ५ (असु+
रक्षण+आसक्त) जीवोनुं रक्षण करवामा
आसक्त

असोहण-४. १८. ४ (अशोभन) असुदर
अह्य-३. ८. १ (अहत) अखंड
अहवइ १ १२. १२ (अथवा) अथवा
अहिअहिय-७. १८. ११ (अधिकाधिक)
वघारे ने वघारे

अहिज्जिय-११. ३५. १२ (अधीत)-
अभ्यस्त

अहिट्ठिय-१. १ १ (अधिष्ठित)
आविष्ट, थी बीटायेल

अहिमुह-१. १२. २ (अभिमुख) संमुख
अहिवासिया-३. ९. २ (अधिवागिता)-
आह्वान करावेली (वाश् शब्दे-है० धा०)

✓अहिह्व-(अभि+भू) जीतवुं, पराभव
करवो

अहिह्वइ ७. ७. २ वर्त० तृ० ए० व०
अहेसि-११ १३. १० (आसीत्)-हत्तुं
(प्रा० व्या० ३. १६४)

आअ-६. ११. ५ (आगत) आन्वुं
(प्रा० व्या० १. २६८)

आइय-२. ६. १०, ३ २ ६ (आगत)
आवेल

आओहण-२. ११ ३, ८. १८ १
(आयोधन) युद्ध

आढत्त-१ ४. २, २ १३ ८ (आ-
रब्ध) शरु कर्युं

✓आण-(आ+नी)-लाववुं,
आणतं ७. १२ २ वर्त० कृ०
आणिज्जहि १ २० ८ वि० द्वि० ए०

आणइयार-१ ६ ४ (आनंदकार)-
आनद आपनार

✓आमेल्ल-(आ+मुच्-मेल्ल)-
मेल्लुं, छोडवुं (प्रा० व्या० ४. ९१)
आमेल्लिऊण-४ १. १२ स० भू० कृ०
आमेल्लिय-३. १२. ३ भू० कृ०

*आयंवि-७. २९. ५ (आतन्त्रि)
रातु (प्रा० व्या० २. ५६)

आय-१०. २. ११ (आय)-लाभ

आयइ-२. २. ८ (आयति)-भविष्यकाल

*आयडिडय-२. ११. ६, ८. १८. ६
(आकृष्ट)-खेचेलुं

आयण-८. १८. ६ (आकर्ण) कान-
सुधी

✓आयन्त-(आ+कर्ण्युं) सामळवुं
आयन्नि-१. १६. १२ आज्ञा०

द्वि० ए० व०

आरंभ ११. २८. ५ (आरम्भ) हिंसा

आरत्तिय १०. ४ १३ (आरात्रिक)-आरती

*आरोलिअ ९ १६ १० (पुञ्जित) एकटुं करेल
(दे० ना० १ ७१, प्रा० व्या० ४. १०२)

आल १०. ९ १० (आल) आळ, तहोमत

*आलजाल ४. २० ६ जटुं

आलाव ८ ४ ६ (आलाप)-वातचीत

*आलुमालु ११ ३५ ४ आडु-अवळुं, फावे
तेम मिथ्या प्रलाप (प्रा० व्या० ४. ३७९)

आवइ-८. ३१. १३ (आपद्)-आपत्ति

आवज्ज-१० ३. ४ (आतोद्य)-वाद्य,
वाजुं

✓आवड-(आ+पत्) आवडवुं

आवडइ-१०. १२. १२ वर्त० तृ० ए० व०

*आवल्लय ३. १. ४ -हलेसा

*आवल्लिय ५. २०. २ हलेसां

*आसुपासु १. १६ ४ आसपास

आहरण ११. ७. ८ (आइरण)-उदाहरण

आहोरण-६. २५ १ (आघोरण)-महा-
वत

इण्हि-५. ९. ९ (इदानीम्)-अत्यारे
(प्रा० व्या० २. १३४)

इत्थ-८. ३२ ८ (अत्र)-अहीं

इम-५. ३. १ (इदम्)-आ

इय-५. १. ९ (इति)-आ प्रमाणे (प्रा०
व्या० १. ९१)

इसअ १०. १५. १३ (ईदश) आवुं, हिं०
ऐसा

ईसीसि - १. १३. ८ (ईषत्-ईषत्)-
थोहुं थोहुं

उउ - १. २१. ४ (ऋतु) - ऋतु

*उंडअ - ११. ११ ११ ऊंडु (दे०
ना० १. ८५)

उकंठय - ४. ८. ७ (उपकण्ठ) पासे,
कांठानो प्रदेश

उक्कुटिठ - ७. २२. ६ (उत्कृष्टि) - ऊंचे स्वरे
✓ उक्केल्ल - (उत् + कील्) - उकेल्लुं
(कील् वन्वे - है० घा०)

उकेल्लेविणु - ३. २०. ८ स० भू० कृ०

उक्कोसिय - ११. १८ २ (उत्कृष्ट)
, अधिकाधिक (उक्कोस - उत्कृष्टम्,
प्रा० व्या० ४. २५८)

उक्खणिय - १. ३. ५ (उत्खात, उत्खनित)
उखाडेल

उक्खित्त - २ ८ ३ (उत्क्षिप्त) - ऊंचु
करेल

उग्गमियअ - ३. २३. ३ (उद्गमितक)
उयुं

✓ उग्गाम - (उत् + क्रम्) - उगामवु

उग्गामिय - ७. १६. ११ भू० कृ०

उग्गामेवि - ८. १५. ३ सं० भू० कृ०

✓ उग्गिल - (उद् + गृ) - उगळुं, वमन करवु

उग्गलिअ - ५. २६. १० भू० कृ०

उग्घट्टण - १. २. ४ (उद्घट्टन) - खुल्ल
करवुं, उघाहुं करवुं

उग्घुट्ठ ७. २९. १० (उद्घुष्ट) - उद्घोष
कर्यो

उच्चलिय - ३ १ ४ (उच्चलित) - ऊंचु कर्युं,
उपादयु

उच्छालिअ ३. १. ९ (उच्छालित) उछालेल

✓ उट्ठ - (उत् + स्था) ऊठवुं (प्रा० व्या०
४ १७)

उट्ठिअ - २. १९. ३ भू० कृ०

उट्ठेहि - १. १८. २ आज्ञा० द्वि० ए० व०

उट्ठण - ७. ६. ९ (उत्थान) - ऊमा थवुं

उडवय - ४. २३. ३ (उट्जक) पर्णकुटि

उत्तत्तिया - ८. ३५ ६ (उत्तप्ती) - ऊनी ऊनी

✓ उत्तर - (अव + तृ) - उतरवु

उत्तरइ ११. २६. १० वर्त० तृ० ए० व०

उत्तरिय - ३. ३ १ भू० कृ०

उत्तारेवि - ४ १४ ११ स० भू० कृ०

उत्तर-साहग - ६. १६ ३ - (उत्तर-साधक)

साधनामा मदद करनार

उत्तराहारि - ६. २५. ५ (उत्तराधरिन्) - उ
त्तराषाढा नो (मेघ)?

उत्तसियअ - ६. २९. ११ (उत्तस्तक) - भय-
भीत

उत्तार - ४ ७. १० (उत्तार) - उतार, उपाय

*उत्तावल ३. ५. ३ उतावल्लुं

उत्थरिअ - ८. १६. ६ (उत् + स्थलित) - स्थळ

पर (मेदानमा) आव्यो - अथवा (उच्छलित)

उछळूयो (उच्छल - उत्थल्ल, प्रा० व्या० ४.
१७४)

*उट्ठरिय - ११ ३९. ११. उत्खात,

उखाडेलु (दे० ना० १. १००)

उद्देस - ५. ३१. ९ (उद्देश) - प्रदेश

*उद्धुंघुल - ८ ६ १० धुधल्लुं

✓ उन्नम - (उद् + नम) ऊंचुं करवुं

उन्नमति ९ ३ ९ वर्त० तृ० व० व०

उन्नमिअ - ७ १८. ५ भू० कृ०

उन्नाडिय - ७ १२ ८ (उन्नादित) - हर्ष -
सूचक अवाज कर्यो

✓ उप्पाड - (उत् + पाट्यू) - उखाडवुं

उप्पाडइ - २. ६ ९ वर्त० तृ० ए० व०

उवाहुलिया ५. १२. ९ (उद् + वाहु + लिका)

ऊंचा हाथ करेली

उम्भडअ - ५ २६ १२ (उद्भटक) - भय-
कर, प्रचड

✓उन्मिद (उद्+मिद्)-१. विकस्युं २. ऊंचु करवु, ऊंचु करवुं

१. उन्मिज्जमाण-१.२३.९ वर्त० कृ०

२. उन्मिज्जमाण -८. ९. ५ वर्त० कृ०

उन्मिया -८.२८.४ (उन्मीकृता) ऊमी करेली, ऊंचो करेली

उन्मेल्लिय ४ १०.६ (उन्मिलित) विकसित

ऊन्महिय १० २३. ३ उत्कण्ठित

ऊन्माहिअ ८ ३३. १२ उत्कण्ठित

*उन्माहियअ १० ११. ७ उत्कण्ठित

*उन्मिंठ ३. ११. १२ महावत-रहित, निरकुश (हार्थी)

उयय ३. १४ ११ (उदक) पाणी

उयारण १० ४. १२ (अवतारण) ओवा-रणा

उल्लंघण ४ ६. १३, ५ २९. १२ (उल्लम्भन) लटकवुं

✓उल्लल (उत्+ लल्) उलळवुं

उल्लळंति ८.२१ १२वर्त० तृ० व० व०

उल्ललेइ ७.१५. ३ वर्त० तृ० ए० व०

उल्लोय १० ६.३ (उल्लोच) चदरवो

*उल्लोल ३. १ १० कोलाहल

उवइट्ठअ ५ १ १ (उपदिष्टक) उपदेशेल

उवणय ३ २१.१२, ११.११. १ (उपनय) उपसंहार

उवप्पयाण- ७. १०. २, ७. ११ १ (उप-प्रदान) दाम नीति, लालच

✓उवल्लोह- (उप+लोभय) लोभावुं

उवल्लोहइ ४. २०. ५ वर्त० तृ० ए० व०

✓उव्वट्ट (उद्+ वृत्-वर्त्तय) उव्वट्टुं

उव्वट्टह ११.१५.३ वर्त० द्वि० ए० व०

उव्वट्टण ८ ३८ ३ (उव्वर्त्तन) उव्वट्टन

उव्वरिय ३ १४ ६ (उद्वृत्त) वचो गयेल, अवशिष्ट

उव्वार ६ १८. ११ (उद्धार) उद्धार, उगारो

उव्विल्ल ६. १. ५ (उद्वेल) चंपल, चंचळ उव्वेवणअ १ ६. १२ (उद्वेजनक) उद्वेग

करावनार

उसर ४ ५. ६ (अपसर) चाल्या जवुं

ऊसरखेत्त ११ १७. ११ (ऊपर क्षेत्र) खारी जमीन

ऊसा-जोग १०. २. १२ (ऊषा-योग)

मुहूर्त-विशेष

ऊसिय ३. ११. २ (उच्छ्रित) उन्नत, ऊंचु करेल

ऊसुय ३ ५. १ (उत्सुक) उत्सुक, उत्कण्ठित

✓ए (आ+इ) आववुं

एइ २ २०.९ वर्त० तृ० ए० व०

एंति ८. ६.८ वर्त० तृ० व० व०

एकवक्क ११.२७.११ (एकवाक्य) एकवचनी

एक्कंत १ १७ ११ (एकान्त) अवश्य, जरूर

एक्कमेक्क- २ ११. ७ (एकैक)-प्रत्येक

*एक्कल्लअ- ६.९ १ एकलो, असाधारण

एगोयर- ३ १३ १२ (एकोदर)-सहोदर, भाई

एगोवगयअ- ६. ५. ११ (एकोपगतक)-एक साथे गयेल

एत्तहि- १ ४. ३ (इतस्)- अहींथी

एमाइ- ११. ४ ७ (एवमादि)- इत्यादि

एवहिं- ५. २.१२, १०. २२.११ (इदा-नीम्)- अत्यारे (प्रा० व्या० ४. ४२०)

एहउ- ४ १७. १२ (ईदक्)-आवुं

एहु- १.३.१० (ईदक्)-आवुं (प्रा० व्या० ४. ४०२)

✓ओगल-(उद्+ गल्)-ओगळवुं

ओगलंत-११ ११.४ वर्त० कृ०

*ओढाविय- ५ २३. ४ ओढाइयु

(तुल० ओद्धरण-दे० ना० १. १५५)

ओणामिय ६ १२. २ (अवनामित)-नमन करेल

आत्थरिय- ८. २१. ६ (उत्+स्थलित)-
स्थल पर आव्यो, (जुओ 'उत्थरिअ')

आन्नडिय- ८. २९. ९ (अवनटित)-अव-
गणित, तिरस्कृत

ओमालिया- ६. ३०. ७ (अपमालिका)-माळा
(तुल० निर्माल्य-प्रा० व्या० १. ३८)

आयालिया- ३. १०. ७ (अवचालिता)-चा-
लती, फरकती (घजाओ)

ओलंभअ- ४. १८. १२ (उपालम्भक)-
ठपको

*ओल्लरिअ- ५. १. १२ सुप्त (दे०
ना० १. १६३)

ओल्लिय ८. २३. २ (आर्द्रित)-भीजावेल

✓ओसर (अप+सृ)-ओसरवु, दूर थवुं,
पाछा हठवुं

ओसरहिं ८. २१. ११ वर्त० तृ० व० व०

ओसरिअ- ३. १. १३ भू० कृ०

✓ओहट्ट- (अप+घट्ट)-पाछु हट्टवु

ओहट्टइ- ८. २०. १ भू० कृ०

ओहट्टहिं- ८. २१. १३ वर्त० तृ० व० व०

ओहल्लिय- ८. १६. ५ (अवहलित) हल्लेळुं

कड्यहं ५ १२. २ (कदा) क्यारे

कंठअ १ २७. ८ (कण्ठक) कंठो, हार

कंदअ- ६ १९. ६ (कन्दक) कंद-मूळ

कक्कड- १०. २. ८ (कर्कट)-कर्क राशि

*कक्का- ९. २३. ३ काका (?)

कच्चोल ८. २७. ७ (कच्चोलक)- कचोळुं

✓कट्ट- ७. ११. १५ (खट्ट?) -खाट (?)

✓कट्ट (कृत्) कापवुं, हिं० काटना

कट्टिज्जइ- ७. १०. ५ कर्म० व० तृ०

ए० व०

कट्टिठ्या- ८. ४. ९ (कट्टिता) कष्ट कर-
नारी

कड- ३. १६. १० (कट)- हाथ

*कडप्प ६. २९. १० समूह, कलाप

(दे० ना० २. १३)

कडयडअ- ६. २८. २७ कड कड

अवाज करवो

✓कड्ड (कृप)- खेंचवु, काडवु

कड्डंतअ १ २२ ११ वर्त० कृ०

कड्डंति ११. ४. ४ वर्त० तृ० व० व०

कड्डिय- ८. ४. १०, १०. १६. ६ भू० कृ०

कडिअ- ८. ३७. १२ (कवयित)-कडेलुं

*✓कणकणकण- ७. २१. ७ 'कण कण'
आवाज करवो

*कण्णवालिआ- ६. २५. २ काननुं घरेणुं,
वाळी (तुल० कण्णवालं-दे० ना २. २३)

*✓करकर- ८ ७. ८ (व्यनिधातु)-'कर कर'
अवाज करवो

करय- ८. १८. १३ (करक)- करा

करवय ८ ३८. २ (करक, करपात्र) जल-
पात्र, (सरखावो-करपाय, पा. म. म.,
करव-सुपा. २१४)

*कराडी ३. १५. २ कराड

फल ४. ३ २ (कला), विज्ञान

✓कल (कलय्) कळवु, जाणवु

कलिय ४. १८. ४ भू० कृ०

कलेऊण ५ १६. ५ सं० भू० कृ०

कलयल- २ ८. ७ (कलकल) कलबलाट,
कोलाहल

✓कलयल-(कलकलय्)-कलकल अवाज करवो
कलयलंति १. ७ ४ वर्त० तृ० व० व०

कवण १ २. ४, १ १४ ३ (किम्)-
शु, कोण

✓कवल- (कवल्य्) कोळियो करी जवुं हडप
करवुं('कवल' नाम उपरथी धातु)

कवलेइ ४ ६ १६. वर्त० तृ० ए०

कविसीस- ८. २६. ९

१. कपिशीर्षक= गु कोसीसु- (प्राकार साथे)

२. कवि-शीर्षक= कवि मूर्धन्य (विहार साथे)

३. कपि-शीर्षक= वानर-मस्तक- गिरितट साथे)

कहाणिया १० २६ १ (कथनिका) कहाणी

का इ- ८ २९.७ (का अपि, का चित्) कोई
 कांइ २ ८. १७, २. ९. ३ (किम्) शु,
 काई ७. १२. ४ (कथम्) शा माटे
 *काणि- २. १०. ७ काण, महोकाण
 (तुल० कण् गच्चे-है. वा)
 काम-थड़ो ११. १९ २ (काम-स्तब्ध)
 विप्रय-न्याकुल (प्रा व्या. २ ३९)
 किकिरिकि किकिरिकि-७ २१ ३ (ध्वनि
 विगेष) 'करडी' नामना वाद्यनो अवाज
 किच्च ११ ३३ ३ (कृत्य) कृत्य, कार्य
 क्रिमि २ १७ ६, (कथम्) केम
 किमेउ ४. ५ २ (किमेतत्) ए शुं
 ✓ किलिकिलि-(किलिकिलाय्)-किलिकिल अवाज
 करवो-(किलिकिलाट)
 किलिकिलंत ३.७.६-वर्त० क०
 किलिकिलिउ ६.२७.१२-भू० क०
 किहविह-८ १६ ७ -(कथंविध)-केवी रीते
 कुंडयकुंडय ९.२२.२ (कुण्डककुण्डक)-
 कुंडाळे-टोळे वळीने ?
 कुंडलिकरण-६ १०.२ (कुण्डलि-करण)-कुंडा-
 लानो आकार धारण करवो, गुंचळुं वळुं
 कुंडलिय-६ २५.३-(कुण्डलित)-गोळाकार
 कुंभिपाअ-११ ४ ४ (कुम्भीपाक)-नरकनी
 अेक प्रकारनी यातना
 कुगह-११ १८ १०-(कु-ग्रह)-कदाग्रह
 कुम्मुन्नअ-१.२३.२ (कर्मोन्नत=कर्म+उन्नत)-
 काचवा जेवा ऊंचा
 कुरलिय-८.७ १० (कुरलित)-'कुरल कुरल'-
 एवो अवाज कर्यो (सारसे)
 *कुलफंसण २.१३ ९-(कुल-पासन)-कुलने
 हलकुं पाडनार (दे० ना० २ ४२-कुल-
 फसणो कुलकलइक)
 कुउ विड १० ९.३ (कुलवृत्ति)-कुळ-मर्यादा
 ✓ कुव्व -(कु-कुर्व)-करवुं
 कुव्वंति-३ १६ ४ वर्त० तृ० व० व०
 *कुसुमाल १.११.६ चोर (दे० ना० २ १०)

कूविया ३.१८.४-(कूपिका)-कूपी
 केंव ८ १६ ८-(कथम्)-केम, नेवी रीते
 केर ३ २.७ -(सत्क)-कैरं, नुं (सम्बन्ध-
 विभक्तितो अनुसर्ग, प्रा० व्या० १.१४७)
 केवड्ड २ ३ ४ -(क्रियत्)-केवडुं
 केस-कड्डण ७.२६.८-(केग-कर्षण)-वाळ
 खंचवानी लडाई, केगाकेशी
 केसर १.६.११-(केसर) १ केसर-पुष्प
 (उद्यान माथे)
 २. केगवाळी (सिंह साथे)
 केसराल ६.२८ ४ (केसरिन्) -केसरि सिंह
 केहडं २.१५.२-(कीदश) केवुं
 कोउय ७.२०.१४-(कौतुक)-मंगळ-विधि,
 सौभाग्य माटे करवामा आवती होम
 आदि क्रियाओ
 *कोड्ड ३.६.१०, ६.१.१३-
 १. आश्चर्य, कौतुक, कुतूहल २.कोड,
 आशा, होश (दे० ना० २. ३३)
 ✓ *खंच-खंचवु, वग करवुं
 खंचहु ११.३९ १६-आशा० द्वि० व० व०
 खंडअ ७ १४.१३ (खण्डक) खंडियो, तावेदार
 खंड-आसुरिय ८ ३६.१ (खण्ड आपुरिय)-
 खाड पूरेळुं, खाडथी भरेलु
 खंध ६.२७.७-(स्कन्ध)-खभो, कांध
 खधार-खंधावार ८.१०.४-(स्कन्धावार)-
 सैन्य-गिबिर, छावणी
 खंभ १ १६ २-(स्तम्भ)-खभो
 खग्ग-गाम ९.१६.६ (खड्गगाम)
 तलवारनी जेम ऊभी गति करनारो
 ✓ *खडहड (ध्वनि-क्रिया)-'खडहड' शब्द
 करवो
 खडहडंति ७ ७.७-व० क०
 *खड्डिइया ५.२५.६-खवायेली,
 (खड्ड=भुक्तम्, दे० ना० २ ६७)
 खलिय ४ १४ १२ (खलित)-खलन, भूल
 *खवखवंत ८.२५ ८ (ध्वनिशब्द)खवखव
 करता, थनगनता (घोडा)

✓ *खस-खसुं

खसंति ११ ३२ ३२ वर्त० तृ० ब० व०

खसिय ३ ८ ६ भू० कृ०

खाण-पाणय ९ ८ १२ (खादन-पानक)-
खानपान

खिजिअ ४ १० ९ (खिन्न)-खिन्न

खित्त ७.१४.३-(क्षित)-मोकलेल

✓ *खुद- (तुड़)-खुदुं, (दे० ना० २ ७५,

પ્રા० વ્યા० ૪.૧૧૬)

खुदए ९ ८ ११ वर्त० तृ० ए० व०

खुदउ ८ ५.१० भू० कृ०

*खुदुहुडिय ८ ३५.६-भेळवेळुं (?)

*खुत्त ११.३२ ५२-खुतेल,

નિમગ્ન (દે० ના० ૨.૭૪)

*खुरहुर ७ १५ १२ डंफास मारवी,

બઢાઈ મારવી (?)

✓ *खुसफुस-घुसपुस करवी

खुसफुसहिं-९ २३ १ वर्त० तृ० ब० व०

खोह ३.७ १२-(क्षोभ)-खळमळाट

गंडवास ३.८.४ (गण्ड-पार्श्व) गालनो

एक भाग

गग्गय-गिर ६.१६.९ (गद्गद्-गिर)-गद्गद्

કંઠે, ગઢગઢા થઈને.

गड्ड ११.८.२-(गर्त)-खाडो, हिं. गड्ढा

*गड्ड २ ११.१ गाडुं (दे० ना० २.८१-

ગઢ્ઢી)

गठभय ७ २०.४ (गर्भक)-गर्भ गृह, घरनो

અંદરનો ભાગ

गम ५.१९.१४ (गम)-मार्ग, रस्तो

गयवड्य १.६ १२ (१.गजपतिक) हाथी-

આનો રાજા (૨ ગતગતિકા) પ્રાપ્તિ-મર્તૃકા

गरुयअ ४ ८ १२-(गुर+क+क) महान

गल ५ २१ ६ (गल)-गल, माछली पकड-

વાનો કાટો

गहगहियअ १.१२ १२ (ग्रह-गृहीत+क)-

મૂત-પ્રેતાદિથી આક્રાન્ત

गहवड्यरिय (?) ६ ५.१२.-(सन्दर्भ परकी)
गृहस्थ अने तेनी स्त्री?

गामिय ४ ३ ६ - (कामित ?) इच्छित

*गिरिवड्य ८ ३५ ९- गर्भवालु (फल),

અદર માવાવાલું (ફલ)?

*गुड्डिया ८.२४.४-पुतळी, हिं० गुडिया

✓ *गुमुगुम (गुमगुमाय्) - (ध्व० कि०)

ગુમ ગુમ અવાજ કરવો,

गुमुगुमंति १ ७.५-वर्त० तृ० व० व०

✓ *गुलगुल- (गुलगुलाय्) (ध्व० कि०)

ગુલ ગુલ અવાજ કરવો

गुलगुलंत ८ २५ ८ वर्त० कृ०

गुलगुलिउ ६ २४. ४ भू० कृ०

*गुविल ११.१२ १ (गुपिल) -गुंचवा-

યેલ (ગુમિલ ગહનમ્, દે० ના० ૨ ૧૦૨)

*गुवुड ९ ३१.७ (गडु?) -गुमडु ?

*गोस ११ ३३.३ - प्रभात (दे०

ના० ૨૦ ૯૨)

गोसामिय (?) ७ २९.२ - (गोस्वामिज?) -

છાણ (?)

घग्घर वयण ४ १९ १ - (घर्घर -

વચન) - લોલોરો અવાજ, ગદ્ગદ અવાજ

क्वल्लिय ३ १.६, ४.१५ ९, ६ ४.१०,

૭ ૨.૨ ઘાલ્યું, ઘટિત

क्वल्लियभ ७ २ २ - (क्षिप्त) - फेक्युं

घुण-अक्खर-नाय-१.२४.४ (घुणाक्षर-

ન્યાય) અનાયાસ કાર્ય-સિદ્ધિ

घुम्मिय ८.२२.३ - (घूर्णित) - घुमी

-ફરી ગયેલ (ઘુમ્મ-ઘૂમવુ, પ્રા० વ્યા०

૪.૧૧૭)

*घुरुडुरिय ३ ७.७ - (घुरुडुरायित)

- ઘુરવ્યા (કુનરા)

*घुसिण ११ १५.१ - (घुसण) -

સુગન્ધિત દ્રવ્ય-વિશેષ, કેશર

✓ घे (ग्रह) - पकडवु

घेतूण-૬.૨૬.૮ સં० ભૂ० કૃ०

✓*घेप्प-(ग्रह) पकडवुं,
घेप्पइ १.५ १०वर्त० तृ० ए० व०

✓घोल-(घूर्ण)-घुमवुं
घोलंत-२.१ ११ वर्त० कृ० प्रा० व्या०
४.११७)

घोलिर-१.२.४.(घूर्णित)-घुमंतुं
*चउक्क-८.२८.५ (चतुष्क)-चोक,
चौडुं (दे० ना० ३२)

चउपास-२.८ ६(चतुष्पादर्व)-चोपास
चंदण-चदणाइ- १०.४ १३ (चंदन-चन्दन)-
चदन वांदवुं

चंद-होर १०.२.९-(चंद्र-होरा)-चंद्रनी होरा
✓छिचंप-चापवुं दत्रावुं
चंपंत-६.२५.७ वर्त० कृ०

चप्पियहि-५.८.३ कर्म०वर्त०तृ०व०व०
*चक्कलिय- ८.१८.६ (चक्रलित)-चक्राकार
करेल

चक्कहर-१.८.४ (चक्रधर)-चक्रवर्ती राजा
चच्चर-७.५.७ (चत्वर)-चोतरो
चच्चरी-१.६ ९ (चर्चरी)-समूहगान-विशेष
चच्चरी-गण-१.१४ ९ (चर्चरी-गण)-
गायक-टोली

✓चड-(आ+रूह्)-चडवुं (प्रा व्या ४.२०६)
चडावियउ-५ १३.४ प्रे. भू. कृ.
चडेवि-१.११ ९ सं. भू. कृ.

चडण-५.३१.५ (आरोहण)-चढाण
*चडयर-२.५.१३-आडंबर, आटोप
✓*चहुट्ट-चोंखुं (दे. ना. ३.२)

चहुट्टइ-५.१७.४ वर्त० तृ० ए० व०
चहुट्टउ-२.१३५ भू. कृ.
चारहडीवाय-८.१४ ६ (चारभट्टीवाद)-
गौर्यवृत्तिनो वाद

चिधय - ७ २७ ५, ८ ९ ५ (चिह्न+
क) - चिह्न (प्रा० व्या० २ ५०)

चिरि चिरि सर - ८. ७ ७ ('चिरि
चिरि' स्वर) -चिरि चिरि अत्राज

*चुपालय - ८. २८. ९ वेसवानी खुल्ली
जग्या. हि०-चोपाल-चोपाड (दे० ना०
३ १७-चुपालअ)

*चुज्ज - (चोद्य) - ७ २. ११. आश्वर्य
(दे० ना० ३. १४)

*चुल्ल - (क्षुद्र) - ३. २ ७ नानु, क्षुद्र

*चोक्ख - ८. ३८. २ - चोक्खुं

*छंछोलइ - ७. २१. ८

छछोल-अवाज, ('कंसाल' वाद्यनो अवाज)

छक्क - ११. ११. १२. (षट्क) - छनो
समूह, षट्क

✓*छज्ज - वागवु, ('हुडुक्किया' नामे वा-
द्यनुं वागवुं)

छज्जइ-७. २१. ४ वर्त० तृ० ए० व०

*छज्जिआ-४. १८ ६, ५. ८. ७ छाबडी,
पुष्प-पात्र

✓छड्ड - (छर्दय, मुच्) छोडवुं

छड्डहि-१.१२.३ आज्ञा० द्वि० ए० व०

छड्डिज्जइ-२.१० १३ कर्म० वर्त० तृ०
ए० व०

छण-मयल्लछण - ६. ३१. ९-(क्षण-मृग-
लाञ्छन) शरद- पूर्णिमानो चद्र

छप्पवि - १. २१. ४ (षट् अपि) छ
प्रकारनुं

छाहिय - ५. १६ १०, ८. ६. ३ (छाया)
प्रतिविम्ब

*छिक्क - २. १४ ७ छीक (दे० ना०
३ ३६)

*छिक्कअ - २. १४. ४ छीक खाधी,
छीक्युं

*छुडु - ६ १५. २, ७. १६ ६ जीघ्र,
तरत ज (प्रा० व्या० ४. ४०१)

✓छुम्भ (छुप) - स्पर्श करवो, हि० छूना
छुम्भए - ६ १९.१० वर्त० तृ० ए० व०

छुम्भहि - ११.४६ वर्त० तृ० व० व०
(छिव् - प्रा० व्या० ४. १८२)

✓ છુહ - (છિપ્) - પેકયું (પ્રા० વ્યા० ૪. ૧૪૩)

છુહંતિ - ૨ ૧૩ ૧૧ વર્તે તૃ० વ૦ વ૦

જંતઅ - ૧૧. ૪. ૩ (ચન્નક) ચન્ન

*જંપાણ - ૧૦. ૨૦ ૧૩ પાલ્લી

*જક્ક - ૯. ૩ ૭ - જક્ક, આગ્રહ(?)

જહિઅ - ૯ ૫ ૧. (જટિત) - જહેલ

(જદ્ સઘાતે, હૈ० ધા०) (દે० ના०

૩. ૪૧)

જત્તાહિયઅ - ૧૦. ૧. ૧૭ (યાત્રાહૃદય)

- યાત્રા-ગમન માટે હત્સુક

જરદામલ - ૧૦. ૬ ૨ (જરઠ + અમલ)

- પક્વ અને નિર્મલ

જવસલાણ - ૧૦. ૪. ૮ (યવસ + લાદન)

- ઘોડાઓ વગેરે માટેનું લાણ

જાણય - ૩. ૧૧. ૧૧ (યાનક) - વહાણ

જાણવલ્ત - ૨. ૨૩. ૧ (યાનપાત્ર) - વહાણ

✓ જિમ - (જિમ્) - જમવું (જિમ્ અદને-
હૈ० ધા०)

જિમંતિ - ૮. ૩૫ ૯ વર્તે તૃ० વ૦ વ૦

જિમિય - ૩ ૩ ૧૩ મૂ० કૃ०

✓ જિયાવ - ('જીવ' નુ પ્રેરક) - જીવાડવું

જિયાવિય - ૯ ૧૨. ૧૨ મૂ० કૃ०

જિયાવેજસિ - ૯ ૩૪ ૮ વિન્દિ० એન્વ૦

જિયાવેજસુ ૯. ૧૩ ૯

જિ - ૧ ૮. ૪ (એવ, પ્રા० ચિય) - જ,

નિશ્ચયાર્થક અવ્યય

✓ જીરવ - (જીર્ય) - જીરવવું

જીરવડ - ૧૦. ૯ ૪ વર્તે તૃ० એન્વ૦

જીવણ - ૧. ૬ ૧, ૧ ૨૦. ૩ (જીવન)

- આજીવિકા

જુગાય - ૧ ૨૬. ૧૨ (યોગ્ય + ક) -

યોગ્ય

✓ જુજ્ઞ - (યુધ્) - લડવું, જૂજવું

જુજ્ઞંત - ૨ ૧૦. ૯ વર્તે કૃ०

✓ જુજ્ઞ - (યુજ્) યોગ્ય થવું - હોવું

જુજ્ઞ - ૬ ૨૦. ૧૪ વર્તે તૃ० એન્વ૦

✓ *જો - (દ્યૌ) જોવું

જોડજન - ૩ ૬ ૨ કર્મેન્વર્ત કૃ०

જોણવ - ૩. ૫. ૨ વિન્દિ કૃ०

જોયાવમિ - ૪ ૨૩. ૧ પ્રે० વર્તેન્વ૦ એન્વ૦

જોયાવિય - ૧૦. ૧૪. ૧૨ પ્રે० મૂ० કૃ०

જોવિજ્ઞહિ - ૩. ૪. ૬ વિન્દિ એન્વ૦

જોવિય - ૫ ૨. ૩ મૂ० કૃ०

જોવેજ્ઞહિ - ૩ ૪ ૬ વિન્દિ એન્વ૦

જોવકાર - ૨. ૫. ૩ (જયકાર) - જય જય ગ-

વ્દ, જયકાર

✓ જોલ - (વિ+લપ્) - જોલવું, વકવાદ કરવો

જોલહિ - ૮. ૩૧. ૬ વર્તે દ્વિન્દિ એન્વ૦

જોલહુ - ૧૧. ૩૫. ૪ વર્તે દ્વિન્દિ એન્વ૦

(પ્રા० વ્યા० ૪. ૧૪૮)

*જોપ - ૯. ૩૩. ૯, ૧૧. ૩૧. ૧૦ - કુદકો

(સરલાવો-જોપાપાત)

જોયગિ - ૧૦. ૨૧ ૫ (ધ્વજાલિ) - ધ્વજાઓની

હાર

✓ *જોલક - જોલકવું (પ્રા० વ્યા० ૪ ૩૯૫)

જોલકહિ - ૮. ૩૩ ૪ વર્તે તૃન્વ૦ વ૦

જોલકિય - ૩. ૧૧ ૭ મૂ० કૃ०

જોહિઅ - ૧૧ ૩૯ ૧ (જોહિત) - નષ્ટ કર્યું,

જોહ્યું (જદ્ સઘાતે-હૈ० ધા०)

ટળવક - ૨ ૧૭. ૧૦ (ટળવકાર) - ટળવકારો

ટાલિઅ - ૬ ૨૮ ૧૨ - (ટાલિત) ટાલ્યું

(ટલ્-વૈકલ્પ્યે-હૈ० ધા०)

ઠકકુર - ૪ ૧૪. ૯ - (ઠકકુર) - માલિક, ઠાકોર

✓ ઠા - (સ્થા) - ઠામા રહેવું

ઠાયસુ - ૫. ૧૩ ૮ આજ્ઞા० દ્વિન્દિ એન્વ૦

ઠાહો - ૭ ૧. ૮ આજ્ઞા० દ્વિન્દિ એન્વ૦

ઠવેવિ - ૫ ૨ ૧૪ પ્રે० સન્વ૦ મૂ० કૃ०

ઢર - ૧૧ ૧૦ ૧૧ - (ઢર) - ઢર, મય (પ્રા०

વ્યા० ૧. ૧૨૭)

*ઢોહિય - ૫ ૧૫ ૧૦ - ઢોહોલ (અઢોહિય -

અનવગાહિતમ્, પ્રા० વ્યા० ૪ ૪૩૯)

*ढंढोलअ-११.८.५-ढंढोलवुं
 *ढंढोलिअ-५.१२४५ (गवेषित)-ढढोळेळुं
 (प्रा० व्या० ४. १८९)
 *ढुक्क-२११.७ (दौकित)-मळ्युं,
 मेदयुं, ढुक्युं
 *ढुक्कअ-७.१६२-उगस्थित
 ✓*ढोअ-ढोडु, वहन करुं
 ढोइअ-२.११.७ भू० कृ०
 ढोविय-३.२१. भू० कृ०
 ढोइज्जहि-८.४.८ कर्म० वर्त० तृ० व०
 ढोएवि-३५११- स० भू० कृ०
 *णुवण्ण-३.१६.१० -सुतेळु (दे० ना०
 ४ २५)
 तंति-७.२८ १० (तन्त्री)-आंतरदानी तांत
 *तत्ति-९.२२ ११- निन्दा
 तइज्जअ-६७११ (तृतीय)-त्रीजुं
 तदिठया-६१२१२ (व्रस्ता)-वीषेली
 तडिय-७.२०.१२ (तन)-ताणेल, वाषेल
 तण-४.५६, २-१९७, २१८.१-(तणुं)
 -नु (छडी -विभक्तितनो अनुमर्ग, प्रा०
 व्या० ४. ४२२)
 *तत्ति-१.२३ वात
 तत्तिअ-११.१६६ (तावत्)-तेटळुं
 ✓तप्प-(तल्प्)-चिंता करवी
 तप्पहि-६.१२.६-आजा० द्वि० ए० व०
 *तरिअ-८३७१२ मलाइवाळुं, तरियुं (दुष)
 तित्तअ ३.१३३ (तमित)-भीजायेल भीनु
 तिउण-२.१०४-(त्रिकोण)-त्रणे वाजुयी
 तिउस-२१६९ (त्रिदोष)-वात-पित्त-
 कफतो दोष, त्रिदोष
 तिभाय-६२९.७ (त्रिभाग-अतिभाग)-
 त्रण भाग, घणो भाग
 तुरंति-४२१.९ (त्वरत्)-तुरत
 थक्किया-२७६ (स्थिता)-ऊमेली, अट-
 केली
 *थदूट-१०.२१४-ठठ

थइठ-१११९.२ (स्तब्ध)-स्तब्ध थयेले,
 थत्ति-४.११३ (स्थिति) स्थिति
 ✓*थरहर-थरथरुं, कांपु (थरहरिअं
 कम्पितम्, दे० ना० ५.२७)
 थरहरइ-२.७५ वर्त० तृ० ए० व०
 *थाल-८.२७.७ (स्थाल)-थाल (दे० ना०
 ६.१२)
 *थोर-१.२३.४ (स्थूल)-स्थूल, मोट्टे-दे०
 ना० ५.३०)
 दिन्नया -९.१४ १२ (दत्ता) दीषेली
 दिनेल्लिया-८.३६.८
 दट्ठव्वय-३.१० १२ (द्रष्टव्यक)-समाल
 राखवा योग्य (' दृश् ' नु वि० कृ०)
 दडिअ (?) ७.१५.१२ (?) (दरिअ-दण्त,
 प्रा० व्या० १.१४४)
 *दर-१.२३.१६ अर्द्ध, अड्डुं (दे० ना०
 ५. ३३)
 दाण-१०.५३ (दान)-दाण, लागी
 दिठ-१.१६१ (दढ)-दढ
 दिव्व-२.१८.५ (दिव्य)-दिव्य, कसोटी
 दिसि-भोलअ-११८.५ (दिग्भ्रंश)-दिशा-
 भ्रम (भ्रश-भुल्ल, प्रा० व्या० ४.१७७)
 दिसिवाल-६.२३९ (दिक्पाल)-दिक्पाल,
 दिशाओनुं रखण करनार देव
 दिसोदिसि-६.२९.१२ (दिशोदिशि) -
 दशे दिशामा, वधी दिशामा
 दिसोदिसु-७४.५ (दिशोदिशि)-दशे
 दिशामां, वधी दिशामा
 दुइज्ज - ५. ११. ९ (द्वितीय) - वीजुं
 दुइय - ४. १४ ३ (द्वितीय) - वीजुं
 दुक्कियअ - १० ९ ९ (दुष्कृत + क)
 -निन्द आचरण, पाप
 दुगुंल्लियव्वय - ९ ६ १४ (जुगुप्सितव्य)
 - निंदनीय (जुगुप्स् - घृणा करवी, निंदा
 करवी-नुं वि० कृ० (प्रा० व्या० ४.४)
 ✓दुह- (दुख्य्) - दुख आपवुं - दुभवुं
 दुहइ-२.१० १३ वर्त० तृ० ए० व०

दुहिया - ४. २३. १५ (दुःखिता) -
 दुभायेली, दुखियारी
 दूस - ७. २०. ८ (दुष्य) - वस्त्र,
 देक्काण - १०. २. ९ (द्रेक्काण) -
 द्रेक्काण, (ज्योतिषनो पारिभाषिक शब्द)
 *दोगघट्ट - ८ १७. ३ - हाथो
 (दुग्घट्टो हस्ती, दे० ना० ५. ४४)
 धर - ८. ३३. ७ (द्रह-दृढ) - धरो
 *धहावंतअ - ५. २०. १ - धा नाखनुं
 धाडो - ११. २४. २ (घाटो) - घाड
 *धाहा - ४ १८. ११ - धा,
 *धाहाविय - २. २२. ८ - धा नाखी,
 ✓ धुम्म - (ध्वन्यात्मक क्रिया) - 'मदल' -
 वाद्यनो अवाज
 धुम्मइ - ७. २१. ३ वर्त० तृ० ए० व०
 धुरगय - ६. ६. ७ (धुरागत) - धूस-
 रीए जोंडेल
 *नंगर - ३. १ ४ - बहाणनुं लंगर
 नवि - ४ २. २ (निपेधार्यक अव्यय)
 नव, नहीं
 नाहि - २. १. ४, ९. २२. १२
 (नहि) - नहीं, (प्रा० व्या० ४. ४१९)
 निउंछण - १० ४ १२ (न्युञ्जन् -)
 - दुःखणा लेवा
 निक्खत्तु - ९ २४. १० (नि.क्षत्र) -
 नक्खोद ?
 निक्खुट्ट - ७. २७ २ (नि + खुट्ट)
 - खूटी गयुं, (-खुट्ट = उड्ड,
 प्रा० व्या० ४. ११६)
 *निच्चोल - ५ १५. ९ - जाहुं, मोड्ड
 निच्छुलिय - ५. २७ ८ (निः + छुडित)
 - पहोळी थई (छुड् = पाथरवुं, पहोळुं
 करवुं, है० घा०)
 निच्छोडिय - ५. २९. १ (निश्छुटित) -
 छोडयुं

*निज्जूह - ५. १३. ९ (निर्जूह) - ब्राणुं
 नित्याम - ८. ५. ५ (निःस्थामन्) निर्बल
 ✓ नित्थर - (निद्र+तृ) - पार करवुं
 नित्थरेइ - १. २. ८ वर्त० तृ० ए० व०
 निद्धाहिअ - १०. १५. १२ (निर्द्धावित) - परवारेल
 निन्तास - ५. ७. २ (निर्णाश) विनाश
 निम्महिय - ६. २५. ४ (गत-प्रसरित) - फे-
 लायेल (निम्मह-गम्, प्रा० व्या० ४. १६२)
 *निरह - ११. ८. १० - नर्यु
 *निरु - ८. १४ ११ नर्यु (प्रा० व्या० ४. ३४४)
 ✓ निसाम - (नि + शमय्) - शमळवुं
 निसामेवि - ३. ८. १ सं० भू० कृ०
 (णिसामिअं-श्रुतम् दे० ना० ४. २७)
 ✓ निसुण - (नि + श्रु) - शमळवुं
 निसुणि - ९. २ ८ आज्ञा० द्वि० ए० व०
 निसुणेविणु - १. १७ १२ सं० भू० कृ०
 निसुणेहु - १. २ १२ आज्ञा० द्वि० व० व०
 (णिसुअं - श्रुतम्, दे० ना० ४. २७)
 निहिट्ठ - १. ३ ६ (निवृष्ट) - बसायेल
 नीसरियअ - १. ४. १२ (निःसृतक) - नीकळ्यो,
 नीसर्यो
 नीसरिया - ४. ११. १२ (निःसृता) - नीकळी
 *नुवन्निया - ९ २६. ३ - सुतेली (दे० ना० ४.
 २५)
 ✓ पंगुर - (प्र + आ + वृ) - ढांकवुं
 पंगुरंति - ८. ३०. ३ वर्त० तृ० व० व०
 (पङ्गुरणं - पावरणं, प्रा० व्या० १. १७५)
 पंचवास - १. २४. १३ (पञ्चवास) - पाच
 प्रकारना सुगधि इय्यो नाखेलुं (पान)
 पंचहाअ - ९ २३ ५ (पञ्च-भाव) - पंचत्व,
 मृत्यु
 पच्चल्लिय - ७ ८ ३ (प्रत्युत) - विपरीत, ऊलट्ट
 पच्छइ - ६. ३१. १६ (पश्चात्) - पछी
 पच्छइ - ४ १८. ५ (पश्चात्) - पाछळ (प्रा०
 व्या० ४. ४२०)

*पच्छिन्ना-३.२०.८, ५.९.३-छात्रडी (पच्छि-
पिटिका=पट्टारी, दे० ना० ६.१)

✓पट्ठव- (प्रस्थापय्) मोकलवुं, पाठवुं

पट्ठविय-१.२६.८ भू० कु०

पट्ठावहि- ३.५.७ आज्ञा० द्वि० ए० व०

पडवाअ-९.२८.७ (प्रतिवाद)-टेको

पडिच्छंद-१०.११.१० (प्रतिच्छन्द) प्रतिकृति

✓पडिच्छ-(प्रति + इष्) - ग्रहण क वुं

पडिच्छसु-६.३३.९ आज्ञा० द्वि० ए० व०

पडिच्छि-१०.२२.६ आज्ञा० द्वि० ए० व०

पडिच्छिउ-१.६.२ भू० कु०

पडिवत्ति - १. २७. ८ (प्रतिपत्ति) -

आदर, सत्कार

पडिवन्न - २. ७. २ (प्रतिपन्न) -

स्वीकृत

✓पडिवाल - (प्रति+पालय्) - वाट जोवी

पडिवालि-९.३१.७ आज्ञा० द्वि० ए० व०

पणोल्लिय- ४. ९. ९ (प्रणोदित) - प्रेरित

पत्तयाल - ५. १८. १२, ६. २१. ३,

७. ९. ११ (प्राप्तकाल) - अवसरोचित

पत्तल - ९. १२. ४ (पाताल) - पाताल

✓पत्तिअ-(प्रति + इ) - विश्वास करवो,

पतीज पडवी

पत्तियइ - ५.१.९ वर्त० तृ० ए० व०

पत्तियहि- २.९.४ वर्त० द्वि० ए० व०

पन्हुइय - १०. १९. १० (प्रस्तुत) -

क्षरेलुं, पानो आवेलुं (पण्हओ - स्तन-

धारा, दे० ना० ६. ३)

परट्ठय - ७. १५. १ (परार्थक) -

पारका माटे

✓पराणी-(परा + णो) - पहाँचाडवु

पराणिऊण - २.१२.४ स० भू० कु०

पराविय - ३.३.२ (प्राप्त) - पहाँच्या

परित्त - ४.६.१५ (परीत) - परिमित

परिमुसिय - ५.२९.३ (परिमृष्ट) - मर्दन करुं

परियाअ - २.१२.८ (परिपाक - परिणाम (काल

-परियाई=आयुष्य पुरु थता)

*परिहणय-३.१०.२ (परिधानक) - वस्त्र,
पहेरण (परिहण-परिधानम्, दे० ना० ६.
२१)

*परिहाविअ-१०.२१.१७ (परिधापित) - पहे-
रावुं, पहेरामणी करो

पलाणअ - ८. १५. १२ (पलायन) -
पलायन थयुं

पलायमाण - ७. २८. १ (परा + अय्
नुं व० कु०) - पलायन थतुं

पलित्त - १. ९. ११, १. १६. १

(प्रदीप्त) - ज्वलित (तुल० गु० पलीतो)

पलोदिटय - ८. १२. २ (पर्यस्त) -
साम सामा

पवाह - ५. १९. ११ (प्रवाह) -
परिवार

पठ्ठाविअ - ११. ३७. ५ (प्रवानित) -
दीक्षित

पहल्लिय - ६. २४. १ (घूर्णित) -
कंप्यु (प्रा० व्या० ४. ११७)

*पहिरण - ८. २९. १० (परिधान) -
पहेरण

पहिल्लिया - ९. २२. ५ (प्रथिल्ल) - पहेली

पहुत्त १. ५. ३ (प्रभूत) - पहाँच्युं
(भू प्राप्तो-हे० घा०)

पहेलिया-१०.२५.१२ (पहेलिका) - ऊखाणु,
हिं० पहेली

पाइक्क-२.११.७ (पदाति) - पायदळ-सैनिक
(प्रा० व्या० २. १३८)

पाउल-१०.२१.२ (पादपूर) - पायल

पाडिहेर-११.२४.११ (प्रातिहार्य) - दैवी सहाय

पाण-पियार-१.२.११ (प्राण+प्रियतर) -
प्राणथी प्यारं

पाविय-पअ-४.८.११ (१) पाविय पउम-

(प्राप्त-पद्मा) - जेमाथी लक्ष्मीजी प्राप्त

यया ते, सागर २ पावियपउ- (प्राप्तपद) -

जेमणे पद-सिद्धिनी प्राप्ति की छे ते, मुनि

पाहुड-१.२७.११ (प्राभृत, -मेट

पिंजण-७ १६ ९ (पिञ्जन)-हिंसा (पिञ्ज
हिसायाम्-है० धा०)

पिंजरिय-१. २३.३ (पिञ्जरित)-पीछं करेल
*पिड-९.२७.६-अधीनता (सुग० १७६)

पिसुणिय-६.३.१ (कथिन-सुचित)-कहेवायेल,
सूचवायेल (प्रा० व्या० ४२)

पीयल-५.१६.७ (पीत+ल)-पीछं (प्रा० व्या०
२ १७३)

✓पुछ-(प्र+उच्छ्)-लुछुं, हिं० पोंछना
पुंछमाणी-४.१६ १० वर्त० कृ० स्त्री०
(मृज्-पुञ्ज्, प्रा० व्या० ४ १०५)

पुणन्नव-१.६.८ (पुनर्नव)-ताजु

पुत्तलअ-९.२३ ५ (पुत्रक)-पूतलु

*पूगिया-४.६.१५ - पूगो (पूगो नूललता,
दे० ना० ६.५६)

पूराण-६.९.५ (पूर्ण)-पूरु

*पेट्ट-८.३.१२-पेट

*पोट्ट-८ १३.९ पेट (दे० ना० ६ ६०)

*फसलिय-८ २७ ४-विभूषित (दे० ना०
६ ८३)

*फारक्क-२.११.८ (स्फारक)-स्फारकास्त्र
धारण करनार सैनिक

फालिअ ६.२८ १२ (पाटित)-फाडयुं (पाट-
फाल-प्रा० व्या० १.२३२)

✓फिट्ट-फोटुं, (स्फिट, स्फिट्ट=हणुं,
फेडुं, है० धा०)

फिट्टिस्सइ-७ १६.९-भवि० तृ० ए० व०

फुक्करिअ-६ २७.५ (फुक्कृत) फुफाडो मारेल

✓फुक्क-(फुक् +कृ)-फुक्कुं

फुक्कवि-७.८ ६ -स० भू० कृ०

फेकार-सद्-३ ७ ८ (फेत्कार)-फेत्कार, शिया-
ळनो अवाज

✓वइस-(उ+विश) वेसु

वइसह-१ २४.११ आशा० द्वि० ए० व०

वइसारिउ-२.१९.४ प्रे० भू० कृ०

*वक्कर=१.२७.६-परिहास (दे० ना० ६.

८९) (तुल० वर्क=हाम, अ० चि० ३.५५६)

वप्प-७.१५.७-वाप (दे० ना० ६. ८८)

(तुल० वान्त्=वाप, अ० चि० ३.५५६)

वडारिया-१.१५ ८ (वडारिका)-वडारदेगनी
निवामी दासी

वलडंन-८.२१.७ (वलवन्) वळवंत

वल्लिकिअ-९.२३.९ (वल्लिकुन, -समर्पण करेल

*वल्लिमड्डा-७.७.५-वलात्कार (दे० ना० ६
९२-वल-मड्डा)

वलेह-६.६.७ (वर्दीवर्दी)-वलह

वहक्क-११ १५ १ (प्रसरित)-महेक्यु (प्रा०
व्या० ४ ७८)

वहुत्त-२ १० ३ (प्रभूत)-वणुं हिं० वहुत
(प्रा० व्या० १.२३३)

वहुसुच-८.२६.८-

१. (वहु-सुन)-वगा छोकरावाळु-('कोडुंवि'
साथे)

२. (वहु-सुक) वहु पोपटवाळु-('सालि' साथे)

३. (वहु-श्रुत)-विद्वान- 'पडिय' साथे)

✓*वुड्ड- (वुड्)-वुड्डुं, डुवुं

वुड्डहिं ११ १५.१२ वर्त० तृ० व० व०

वुड्डिज्जइ ४ २१ ५ कर्म० वर्त० तृ०
ए० व०

वुडिया-८ ३ १० (वुड्)-वुड्डी, हिं० वुडिया

*वेडिया-५ १०.१२-होडी, वेडी-वेडो (वेडो-
नौ, दे० ना० ६. ९५) (वेडा-होडी,

अ० चि० ३ ८७७)

✓*वोल्ल-वोल्लुं (कथयू-वोल्ल, प्रा० व्या० ४ २)

वोल्लह-९ २२. आशा० द्वि० व०-व०

वोल्लिअ-१ २०.१, ९.२०.९ भू० कृ०

वोल्लाविअ-प्रे० भू० कृ० ६.११.७

वोहित्थ-३ ५ ६-वहाण, (वोहित्थो-प्रवहणम्,
दे० ना० ६ ९६, वोहित्थ, अ० चि०

३. ८७६)

भंडारिय-८.३५.४ (भाण्डागारिक)-भंडारी
 ✓भमाड-(अमय) अमण कराववुं, भमाववुं
 भमाडेवि-८.१५.२ स० भू० कृ०
 (प्रा० व्या० ३ १५१)

*भलावण-११.३०.१० भलामण

भल्लेअ-११.३४.१०-(भट्टक) भल्ले

✓भस-(भय)-भयवुं

भसेड-१.१९.२ वर्त० तृ० ए० व०

*भाड-७ १५.३ मट्टो, मट्टी

✓*भिड-युद्ध करवु, भीडवु

भिडहि-७.२६.९ वर्त० तृ० व० व०

भिडिय-९ १२.१ भू० कृ०

भिन्नअ (भणितम्) -४ १९.१२ कहेवामा
 आव्युं

भिन्नअ-(भिन्नक)-३.१३.१ भीजायेळु,
 मीनुं

भीसावण-(भीषण)-११.८.१ भयानक

*भुंजिय--३.२.५ भुंजेल, भुंजायुं

भुमया-(भू) १ २३ १५ भवा/प्रा० व्या० २
 १६७)

*भेट्ट-९ १९.३ भेटो, भेटाप

भं १.१८.१० (मा) नईं

भंडेल-(मण्डल)-५ ३ ८ फेरा (लग्नमां
 चोरीना फेरा)

भंदअ-(मन्दक) ६.१९.६ खल

भडलिय-२ १५.१२ मेली, लांछनरूप

(प्रा० व्या० २ १३८)

*भग्गअ-९ १०.१२ पाळळ गयुं

(दे० ना० ६ १११)

भग्गाविया-(मार्गाविता)-९.१०.३ भंगवी,
 मागु कर्युं

✓भच्च-(भट्ट)-गर्व करवो (प्रा० व्या० ४.२२५)

भच्चंत-१० २७ ३ वर्त० कृ०

भच्छरसायण-४ ८ ११ (१) मत्सर-रसा-
 यण=सागर २. मत्सर-सादन=मुनि

*भडप्पर-७ ११.६ गर्व-(दे० ना० ६ १२०)

*भड्डा-२.२० ९ बलात्कार, तुल० गुज० माडा-
 माड (दे० ना० ६.१४०)

मत्तंडअ-(मार्तण्डक)-७.१४ १४ सूर्य

*मत्तवाल ५ २६.१ मदनमत्त, मत्त, हि०
 मतवाला (दे० ना० ६.१२२)

मयरहिअ-४.८.११ (१) मकर-हित=सागर
 (२) मद-गहित=मुनि

मयलणा-२ १७ ११ (मलिनता) लाछन,
 कलंक

मरु मरेइ-६ ६ ५-(‘मृ’-भारदर्शक द्वित्व)
 मरी पडे छे

✓मरिस-(मृप्) क्षमा करवी

मरिसियव्व-४.२२.५ वि० कृ०

✓मल-(मृद्-मल)-मर्दन करवुं, चोळवुं (प्रा०
 व्या० ४.१२६)

मलिज्जइ-८.२४.३ कर्म० वर्त० तृ० ए० व०

मलेवि-८ ३ १२-स० भू० कृ०

*महत-१०.८.२ महेतो

*महल्ल-१ २४ १६, १ २५ ११ नोकर,
 महेतो (तुल० महल्लो-१ वृद्धः २. सुखरः,
 दे० ना० ६.१४३)

महेलिया-१ २७ १२ (महेला-महेलिका)
 महिला, स्त्री

माइण्हिया-(मृगतृष्णिका)-११.७.११-मृगजळ

माइ-सवत्ति-(मातृ-सपत्नी)-१० १९ ११
 अपरमा

मिदठय-(मिष्टक)-८.३६.१ मीठाइ

मुद्धि-(मूर्धन)-७ १७ १ मथाळुं, (छरीनो) हाथो

✓*मुसुमुर-(दे०)-मसळवुं (मुसुमुर-भञ्ज,
 प्रा० व्या० ४ १०६)

मुसुमुरत-३ १ १२ व० कृ०

मुसुमुरिय-८.२३.२ भू० कृ०

मुहवड-फेडावणिआ १० ५ १६ (मुखपट-
 स्फेटागनिका)-मो ऊघडामण, घुंघट-दूर
 कावा माटे नववधूने आपवामा आपवामा-
 आवती रकम,

मेच्छ-(म्लेच्छ)-११.६.५ यवनं, अंनार्य
✓मेल-(मेल्य्)-मेळवुं

मेलेमे-११.१० वर्त प्र० ए० व०

मेलिअ-७.१५.५ भू० कृ०

✓*मेल्ल (मुच्)-मुक्वुं, मेलवु

मेल्लंति-१७.३ वर्त० तृ० व० व०

मेल्लिअ-३११.२ भू० कृ०

मेल्लाविअ-१४.६ प्रे० भू० कृ०

मोक्कल्लिय-३.१६ (मुक्त+लिका) मुक्त,
छुटी करी

✓याण-(ज्ञा)-जाणवुं

याणमो-६.१३.१० वर्त० प्र० व० व०

✓रंग-(रङ्ग)-आमतेम चालवुं(रङ्ग गतौ-
है० धा०)

रंगतय-५.२० ६ वर्त० कृ०

*रच्छ-१०.६.११ राच रचीवुं ?

राणअ-५.२६.११-(राजन्) राणो, राजा

राव-४.२.११-(राव) कलरव, अवाज

रीणिय-५.२२.१० (रीण) पीडित

रयावणअ-५.२५.५-(रोदनक, रोवरावनारुं,
भयानक

रुहिरोल्ल (रुधिर+आर्द्र)-६ २६ ४ लोही-
भीनुं

रुसण-२.१२.१;१० १४ ८-(रोषण)

रीस, रुसणुं

*रेल्लिअ-७ १२७.२ रेल्हुं, रिल्लुं

रेसि-६.१३.९-(तादर्थ्ये निपात) ने माटे
(प्रा० व्या० ४. ४२५)

रोज्ज-६.६ ७-(रोष्य) रुंषायेल

*रोल-३.१७.३;८.२२.८ अवाज
(रोलो-स्वः, दे० ना० ७.१५)

रोवण-६.१४.९-(रोदन) रोवुं, रोणुं

रोमाणिय-८.३० ३-(मृष्ट) शुद्ध करेल
(मृज्-रोमाण, प्रा० व्या० ४.१०५)

लक्ख-होम-७.५ ७ (लक्ष्-होम)-लक्ष-याग
लाजायणअ-६.२०.१२ (लज्जन)-लज्जा

लडिय ३ १५ ४ (ललित)-सुन्दर

लवियउं-१०.२३.३ (लपितकम्)-चौलैल

✓लाव (ला) लावुं

लाइज्जहि-७.१५.४ कर्म० वर्त० तृ०
व० व०

लाया-१० ६.७ (लाजा)-तल वगेरे (लग्न-
विधि प्रसंगे होमवा माटेनो पदार्थ)

✓ले (ला)-लेवु

लीहु-७.२५ ३-भवि० प्र० ए० व०

लेह-९.१० ९ आशा० द्वि० व० व०

लेहि-१.६.१ आशा० द्वि० ए० व०

✓लुड-(लुट्)-हल्लुं, हिं. लोट्ना

लुडंत-५.१५.१४ वर्त० कृ०

लुडिय-६ २५ २ (लुडित)-लोठेलुं, आळो-
ठेलुं

✓लुण-(लृ)-लणवुं, कापवुं

लुणेइ-२.११.२ वर्त० तृ० ए० व०

लुलिय-३.१.१२ (लुलित)-चलित

*लोणह भामणाइ-१०.४ १३-लूण उतार-
वानी क्रिया

लोणिआ-९.२७.७ (लवणिका)-सल्लणी

*लोहिल्लअ-५.८.६ (लोभिन्)-लुब्ध

(लोहिल्लो-लभ्यटः, दे० ना० ७. २५)

लहसिअ-९ २८ ३ (सस्त)-लपस्युं

वंदणमालअ ८ २८.६ (वंदनमाला)-तोरण,
प्रा० गु० वंदुरवाल

वंस-विसुद्ध २.११.४ (वंश-विशुद्ध)-१. वंश

(वांस)-विशुद्ध - धनुष्य साये २. वश

(कुळ)-विशुद्ध (स्त्री साये)

*वक्ख-५ १२.३-वलो, कष्ट ?

*वग्घारिय-८.३६.७ (व्याघारित)-वघारेल

वच्च-११.२७.४ (वर्चस्)-कचरो, विष्टा ?

✓वज्ज-(वद्)-वाजिन्न वागवुं

वज्जिय-७.२१.१० भू० कृ०

*वट्ट-४ ११.४ (वर्त्मन्)-वाट, रस्तो (दे०
ना० ७. ३१)

*वट्टअ-८.५.१० (वृत्तक, पात्रक)-वाटको

✓वड्ड (वृध्-वर्ध्)-वधवु

वड्डइ-२.३ १७ वर्त० तृ० ए० व०

वड्डउ-३ १९.६ आज्ञा० तृ० ए० व०

वड्डिय १.५.५ भू० कृ०

वण-कम्म ८ २४.११ (व्रण-कर्म) वानी
सारवार

वत्तडिया-१०.११.९ (वार्त्ता-व'तडो

*वद्धावण-९.१७.५ (वर्धापन)-वधामणा

(वड्डवणं-अभ्युदयावेदनम्, दे० ना०

७.८७)

वद्धाविअ-१०.४.५ (वर्धापित)-वधावुं

*वमाल-१ १५.१ गुंजारव (वमालो कलकल,
दे० ना० ६.९०)

वयणिज्ज-२.३ १४ (वचनीय)-निन्दनीय,
त्याग करवा लायक

वरि-२.१७.११ (वरम्)-उत्तम, सारु,
वारु

वरुण-दिस्सा-१० १६.३ (वरुण-दिशा)-
दक्षिण-दिशा

*वसेरी-४ १६.९ शोध, गवेपणा

वहणी-५ २४.१२ (वहनी)-चलो

*वहावण-११ ३५ १२ वही जवु, वीती जवुं

*वहिल्लअ-१.२४ १५, ३ ११ ४ वहेल्लं
(प्रा० व्या० ४. ४२२)

वाइअ-३.२ ६ (वाचित)-वाच्युं

वावडअ ५.२५.४ (व्यापृतक)-प्रवृत्त

वाहिल्ल-११.६.५ (व्याधिमत)-रोगी

*वाहुडिअ- { -२ १२.४, ३.२०.४;

*वाहुडियअ- { ५.१७ १३ चाल्युं, पाळु फट्टुं

✓वाहोड- (वि+आ+धुद)-पाळु फेरववु,
मनाववुं

वाहोडइ ११ ३४ ९ वर्त० तृ० ए० व०

✓दिणड-(वि+नद्)-नडवु, हेगन करवु

विणडिज्जइ-५.७ १ कर्म० वर्त० तृ० ए० व०

विणु-३.१४ २, ४.२० ९ (विना)-विना

विण्णासिअ-३ ६.३ (विन्यासित)-राख्युं

वित्थरो-१० २१ १८ (विस्तर-विस्तरों

✓विन्नव-(वि+न्नप्)-विनववु

विन्नवियअ २ १.२-भू० कृ०

विन्नवेवि ६ २१ १० स० भू० कृ०

विन्नवेसु १.१७ ११ मवि० प्र० ए० व०

विम्हयणीअ-५ ४.२० (विस्मयनीय)-विस्मय
करनार

वियाणय-७ २० १२ (वितान+क)-चंदरवो

✓विरल-(तन्)-विस्तरवुं

विरलेवि ५.६.४ सं० भू० कृ०

(विरल्ल-तन्=फेलाववुं, प्रा० व्या० ४.१३७)

विलक्खअ-३.२०.२ (विलक्षक)-विलखुं,
भोटु पडेल

विवराहुत्त-८.१८.१६ (विपराड्मुख-विपरा-
भूत)-विमुख

*विसट्ट-१.९.१२ विकसेल्लं

*विहाणअ-२.६ २ (विमानक)-वहाणुं
(दे० ना० ७. ९०)

विज्ञाणअ-४ १६.५ (विधानक)-वहानुं

वील-१.२७.३ (वीटक)-पानवुं वीडुं (जुओ
सुपा० ३३९)

*वीसविसो-९.२३.१० वीशे वसा, पूरेपुं

✓*वुक्कर-(वुक्क)-वानरनो अवाज

वुक्करंति-६.१ १२ वर्त० तृ० व० व०

वुड्डा-१० २५ २७ (वर्धिता)-वधी,
आगल चाली

*वुण्ण-५.२४.९-भीत, वीधेल्लं, व्याकुल
(दे० ना० ७.९४)

वुस-१०.६.४ (भुश)-मज्जवुत,

वेय-११.२.६ (वेद)-वेद (-त्रयी-)

✓*वेयार- ठगुं (वेआरिअं-प्रतारित्,
दे० ना० ७ ९५)

वेयारहि-५ १.७ वर्त० द्वि० ए० व०

१७-१.१५.१३ भू० कृ०

संधुक्किक-३.१९२ (संधुक्कित)-संधुक्क्युं,
भभूक्क्युं (धुक्कित संदीपने-है० घा०)

संपत्त ७. २५.२ (संपत्ति) - संपत्त
सइं - २. २०. ९ (स्वयम्) - पोते
✓ समाण - (सम् + आप्) - समाप्त
करुं (प्रा० व्या० ४. १४२)

समाणमि-७ २४.१० वर्त० प्र० ए० व०
समूसियय - ५ ३१ १० (समुच्छ्रित + क)
- ऊंचे रहेलुं

*सयत्तअ - ६. ९. १२ - हर्षित,
खुश थयेल (दे० ना० ८. ५)
सयाणिइया - ५. ३१ (सज्जाना) - शाणी
सरयम्-११.९.६ (सर-स्तम्भ) - तृण-समूह
*सरिसु २. १०. ९ - ने माटे
✓ *सलवल - सलवल

सलवलंति-७ २३ १० वर्त० तृ० व० व०
सल्लगअ ४.५.५ (सलावण्यक) - सल्लणु, सुन्दर
सलोणअ ९. २४. ३ (सलावण्यक) -
सल्लणु, सुन्दर

सवाणिय - ८. २६. १०

१. स-वर्णक - वर्णक-सुगंधी मसाला-
वालु (तत्रोल साये)
२. स-वर्णिक-वर्णिकवालुं (-हाट साये)
३. स-पाणिय-पाणीवालुं (सरिता साये)
४. स-चाणी-चाणीवालुं (नर-मुख साये)
सव्वरिय - १०.१४.११ (शर्वरी) गत
सहिण - ३ १८.१ (श्लक्ष्ण) - चाणीक सूक्ष्म
सहेज्जअ-६ १६ ४. (सहायक) - सहायक
साइणी - ८. १२. ७ (शाकिनी) -
डाकग, शाकणी
सारिक्कितया - ३. २२. ९ (सदृशिका) -
मग्गी, ममान
मारिन्डिया - ८ ४.९ (सदृशिका) -
मग्गी, ममान
साली - १०.५.१६ (श्याली) - साली

सालिइंजिया - ८. २९. ८ (शाल-
भञ्जिका) - पूतली

सावअ - ८ २६. १३

१ (श्रापद्) - कुतर

२. (श्रावक) - जैन गृहस्थ

सावज्ज - (सावद्य) - सावज्ज; सिंह आदि
जगली हिंसक प्राणीओ

साहि - १० ५.१७ (शाखिन्) - वृक्ष

साहिअ - ६ १४. १२-१३

१ (स्वाध्यात) - सारी रीते कहुं

२ (स्वाधीन) - पोताने अधीन

३ (साधित) - सिद्ध कर्युं, साध्युं

४. (स + अधिक) - विशेष

✓ *साह - (कथयू) - कहेवुं

साहेसु-३.१९.१२ आज्ञा० द्वि० ए० व०

सिंवलि - ११ ४ ५ (शाल्मलि) -
नरकमा आवेलुं शाल्मलि नामनुं वृक्ष

✓ सिक्खाव - (शिक्षापय) शीखवुं

सिक्खाविऊण १०.२३ ६ - सं० भू० क०

*सिड - ३.११ २ (सितपट) - सड

सिद्धत्थ - ३ ६ १२ (सिद्धार्थ) - सरसव

सिप्पी - ३. १ ११ (शुक्ति) - सीप,
छीपली (प्रा० व्या० २. १३८)

सियभड्ड - २ २०.९ (सित-भद्र) - मुंडित साधु

सियवड - ३ १.३ (सित-पट) - सड, पाल

सिलिस - ८.३३ ७ (श्लिष्ट) - सुन्दर, सुयुक्त

*सिहिण - १ २३.९, ५.२.३ - स्तन (दे० ना०
८.३१)

मीम - ११.२.६ १. शीर्ष = मस्तक (रावण
साये) २ शिष्य = शिष्य (मुनि साये)

✓ सुण - (श्रु) - सामल्लु

सुणि - १० १४.११ - आज्ञा० द्वि० ए० व०

सुयति - ६.१ १० वर्त० तृ० व० व०

सुव्वड - ९.३२ ४ - कर्म वर्त० तृ० ए० व०

सुव्वड ५.११ ३ कर्म० आज्ञा० तृ० ए० व०

सुणेहु - १.२.१ - आज्ञा० द्वि० व० व०

सुतद्वय-६.२८ २ (सु+त) -विस्तृत,
फेलायेल, सारी रीते ताणेलं

सुत्ति-१०.२.१० (स्तोत) प्रवह

सुप्प-३.२.५ (स्पर्ष) सुपडु

सुरवारणी-२ १३.११ (सुरवारणी)-इन्द्र-
वारणी ना पळ, इन्द्रवरणा

सुवर्णाहिदिठयअ- १ १ १ (सुवर्णाधिष्ठित)
- १ सु+वर्ण-सारा वर्ण वालु (काव्य साथे)

२. सुवर्ण-सोनं मडेलं (हार साथे)

सुवाण-८.२९.४ (सोपान)-पगथियु

सुसर-८.२६ ११ १ सुरसर- सारा अवाज-
कलत्रलाटवालुं (वर साथे) २. सुगर-सारा
घास वालुं (डागर साथे) ३. सुस्वर-सारा
रागवालुं (गीत साथे) ४. सुमर-सोसरा-
वाळो (वर साथे) ५. सुगर-सारा वाण-
वालु (धनुय साथे)

सुसुत्त-९ २२ ३ (सुश्रुत)-सारा जानवालुं

सुयार-८.२.११ (सूपकार)-रसोइयो

सेणाभडी-८ ३ ३ (सेनाभटी)-सैन्यमा रहेली
स्त्री

सोंडोरवाय-११.१४ ३ (गौण्डीरवाद) शूर
होवानो वाद

√*हक्क- आह्वान करवुं

हक्कंत-२.११.७ वर्त० क०

हक्कारअ-७.२११२ (हाकार)- होकार,
कालाहल

*हक्कारिअ-५.३.५ बोलावुं अकारित-
पा०स० म०)

*हक्कोहक्क-८.११.४-कोलाहल

*हड्ड-६.२६.७-(अस्थि)-हाडकां (दे०
ना० ८. ५९)

*हम्मिय-८ २६.२ (हर्म्य)-हवेत्री (हम्मिअं
-ग्रहम्, दे० ना० ८. ६२)

हयासि-१.१५ ७ (हताश)- हताश

*हलबोल-३.१७ ३ घमाल, घोघाट (दे०
ना० ८ ६४)

हलुयत्तण-२ ३ ८ (लघुक्त्व)-हलकापणुं

*हल्-फलभ-८ २८.८-हडफडाट, हाफ-
ळापणुं आकुळता (दे० ना० ८. ५९, प्रा०
व्या० २ १७४)

√*हल्ल-हल्लु (हल्लिअ-चलितम्, दे० ना०
८.६२)

हल्लावतउ-३.११.८ प्रे० वर्त० क०

हल्लाविउ-३.११.१० प्रे० भू० क०

हव-८.१९.३ (हव)-हवन

हिययय - ३. १२ १२ (हृदय + क)
- हैडु, हैयु, हृदय

हुंकारअ-८.२.१५ (हुंकारक)-होकारो

हुदठ-११.३८.६ (अर्धचतुर्थ) ऊंडु, साडा वण

*हुत्त-१.१५.३-अभिमुख, सामे (दे० ना०
८.७०)

परिशिष्ट

१ व्यक्ति - नामो

अइवल-१०.२७.७ (अतिवल)
 अगणियवल-१०.२७.७ अगणितवल
 अजित-१.१.३ (अजित)-अजितनाथ-
 द्वितीय तीर्थकर
 अजियवल १०. २७. ६ (अजितवल) -
 सनत्कुमारनो पाटवोपुत्र
 अजियवला - ६ १५. ५ (अजितवला)-
 ते नामनी विद्यादेवी
 अणंगरइ - ७. ५. ११-अनङ्गरति
 अणगवई - १. २५. १५ अनङ्गवती
 अणंगसुंदरि-१.२६ १० अनगसुंदरी
 अणंत - १. १. ९ (अनन्त) -
 अनन्तनाथ- चौदमा तीर्थकर
 अतुलवल - - १०. २७. ७ अतुलवल
 अनिलवेय - ९. २. १२, ९, १४. ५
 व० अनिलवेग
 अभिनदण-१.१.४ अभिनन्दन-चोथा तीर्थकर
 अमरगुत्त-१०.१३.१०, १०.१४६ अमरगुप्त
 अमियगइ- ८.१०.७ (अमितगति)-
 अमिअप्पह- ७.१२.१०, ७.१८.९ (अमि-
 तप्रभ)
 अयल संजत्तिअ- ४.१३.१० (अचल-
 सायात्रिक)
 अर सामि- १.१.१० (अर-स्वामि) अढा-
 रमा तीर्थकर
 अरिकेसरि ९.३२.२ (अरिकेसरि)
 अरिट्टनेमि- १.१.११ (अरिष्टनेमि) वावीसमा
 तीर्थकर नेमनाथ
 असणिवेग- ९.१०.१ (अशनिवेग)
 असोअ- ८.१० ९, ८.३२ ७ (अशोक)-
 असोयसीह- ८ १८.४ (अशोकसिंह)-
 ईसरदत्त- ३.१० १० (ईश्वरदत्त)
 ईसाणचंद- १.५.५, १.८.२ (ईशानचन्द्र)-

उसहसामि-१.१.३ (ऋषभ-स्वामिन्) प्रथम
 तीर्थकर ऋषभदेव
 कंचणदाढ- ८.१०.८, ८.११.२, ८.१४.
 १२ (काञ्चनदंष्ट्र)
 कउरव वीर- ७.१६.८ (कौरव-वीर)
 कणह- ११.२.५ (कृष्ण)
 कालजीह- ८.१०.९, ८.१८.४, ८.३२.७
 (कालजह्व)-
 किर्त्तिमई- १.३.७, १०.२०.५-(कीर्त्तिमती)
 किर्त्तिवम्म- १०.२३.५ (कीर्त्तिवर्मन्)-
 कुंति- ११.३८.८ (कुन्ति)-
 कुंथु- १.१.१० (कुन्थु)- सत्तरमा तीर्थकर
 कुंथुनाथ
 कुवल्यसिरि- ११.१४.२ (कुवल्यश्री)-
 चक्कसेण- ६.८.८, ७ १२.७ (चक्कसेन)
 चंडसीह- ६.३३.५, ७.१२.७ (चण्डसिंह)
 चंदउत्त- ११.१४.१ (चन्द्रगुप्त)
 चंदण-११.१६.११, ११ १७.१ (चन्दन)-
 चंदप्पह- १.१.६ (चन्द्रप्रभ)- आठमा तीर्थ-
 कर
 चित्तंगअ- ११ १.१ (चित्रागदसूरि)
 चित्तंगयसूरि- ११.२३ १० (,,)
 चित्तलेह- ९ २.११ (चित्रलेखा)-
 चंदलेह- ९ ३.१, ९ ९ ७ (चन्द्रलेखा)-
 चित्तवेय- ९ १०.२, ९.११.१, ९.१५.४
 (चित्तवेग)-
 जयकुमार- ११ ३७.४ (जयकुमार)-
 जसवम्म- १.३.५, १ १९ ३ (यशोवर्मन्)-
 जिणदास - ११ १६ ११ (जिनदास)-
 तारावीढ- ११ १४४ (तारापीठ)
 दुम्मुह- ७.२३ ८, ७.२४.५ (दुर्मुख)-
 देवजस- ८ १० ११ (देवयशस्)-
 देवनद- ४ ५ १७ (देवनन्द)-

देवोसह- ७.१२.१०, ७.१८.१० (देवौषध)
 दोवई- ७.१६.८, ११.३८.८ (द्रौपदी)-
 द्रविड- ११.३८.९ (द्रविड)
 धम्म- १.१९ (धर्म)- पंदरमा तीर्थकर-
 धर्मनाथ
 धम्मघोस-मुणि- ११.१७.३ (धर्मघोष मुनि)
 धिइवल- १०.२७.९ (धृतिवल)-
 नमि- १.१.११ (नमि)- एकवीसमा तीर्थ-
 कर नमिनाथ
 नमि-विनमि ११.३८.३ (नमि-विनमि)
 नारायण भुवणवीर- ८.३१.५ (नारायण
 भुवनवीर)- विष्णु
 पउमप्पह (पद्मप्रभ)- १.१५ छट्टा तीर्थकर
 पंडववीर- ११.३८.८ (पाण्डव-वीर)
 पत्थ- ८.१६.६ (पार्थ)- अर्जुन
 पवणगइ- ४.३.७ (पवनगति)-विद्याधर कुमार
 पवणगइ- ७.४.६, ७.६.११ (पवनगति)-
 सनकुत्मारनो दूत
 पवण-सुअ-७.१४.३ (पवन-सुत)- हनुमाने
 पास- १.१.११ (पार्श्व)-त्रेवीसमा तीर्थ-
 कर पार्श्वनाथ
 पिगलंगंधार- ७.१२.८, ७.१८.७ (पिङ्गल
 गान्धर्व)
 पुंडरिअ- ८. १०.११ (पुण्डरीक)- एक
 सुभट
 पुंडरिअ- ११.३८.२, ११.३९.१० (पुण्ड-
 रीक)- ऋषभदेवना प्रथम गणधर
 पुप्फयंत-१.१७ (पुष्पदंत)- नवमा तीर्थ-
 कर सुविधिनाथ
 पुर्दर- ८.३१.३ (पुरन्दर)- इन्द्र
 वंभ- ११.२.६ (ब्रह्म)- ब्रह्मा
 वंभयत्त- ७.१२.१, ७.१८.२, ८.३२.२
 (ब्रह्मदत्त)
 वलभइ देउ- ११.४.१० (वलभद्र देव)-
 देव-विशेष
 बाहुवलि- ८.२२.१२ (बाहुवलि)

भरह- ११.३२.६, ११.३८.४, ११.३९.
 १० (भरत)- भरत चक्रवर्ती
 महसायर मंते- १०.१३.१०. (मतिसागर
 मन्त्रिन्)
 मणोरहदत्त- ३.३५, ३.४.१ (मनोरथ-दत्त)
 मयंग- ७.१२.९, ७.१८.८ (मतङ्ग)-
 मयणमजरि- ४.३.४, ४.६.१ (मदनमञ्जरी
 मल्लि- १.१.१० (मल्लि)-ओगणीसमा
 तीर्थकर मल्लिनाथ
 महकालि देवी- ७.७.६ (महाकाली देवी)
 महावल- १०. २७. ७ (महावल)-
 मित्तभूइ- १.२४.१६ (मित्रभूति)-
 मुणिसुव्वय- १.१.१० (मुनिमुव्वत) वीशमा
 तीर्थकर
 राम- ७.१४.३ (राम)-
 रामगुत्त- ११.१४.३ (रामगुप्त)-
 रावण- ७.१४.३, ७.१६.७ (रावण)-
 रिसहनाह- ११.३८.१ (ऋषभनाथ)- प्रथम
 तीर्थकर
 रुइ- ८.३१.४ (रुद्र)- शंकर
 लच्छि- ४.१६.११ (लक्ष्मी)-
 वज्जवाहु- ९.२.१० (वज्रवाहु)-
 वसुपुज्ज- १.१.८ (वासुपूज्य)-नारमा तीर्थ-
 कर
 वसुभूइ- १.८.९, १.१०.५ (वसुभूति)-
 वाउमित्त-७.१८.५ (वायुमित्र)-
 वाउवेग-७.१२.५, ७.१८.४ (वायुवेग)
 विजयवम्म-२.८.११ (विजयवर्मन्)
 विणयधर-२.५.२, २.१३.९ (विनयधर)
 विमल-१.१.९ (विमल)-तेरमा तीर्थकर
 विमलनाथ
 विरुअ-८.१०.१०, ८.१८.३ (विरुत)-
 विलासवल-१०.२७.९ (विलासवल)-
 विलासवई-१.२.१२, १.८.२, १.१२.५, १.
 १४.१ (विलासवती)-

वीर-१.१.११ (वीर)-अतिम तीर्थंकर महा-
वीर स्वामी
वीरसेण-२.५.७, २.६.११, २.१०.१०
(वीरसेन)-
संति-१.१.९ (शान्ति)-सोळमा तीर्थंकर
शातिनाथ
संव-पञ्जुण-१.१.३८.७ (शाम्भ-प्रद्युम्न)
संभव-१.१.४ (संभव)-तृतीय तीर्थंकर संभ-
वनाथ
सगर-१.१.३८.५, १.१.३९.११ (सगर)सगर-
बीजो चक्रवर्ती
सणकुमार-१.३.८, १.४.९, १.५.६ (सनत्कु-
मार)
सणि-१.०.२.११ (शनि)-शनिश्चर ग्रह
सत्तिवल-१.०.२७.९ (शक्तिवल)-
समरसेण-७.१.२ ३, ७.१.८.३, ८.१.०.२
(समरसेन)-
समराइच्च-१.१.३७.४ (समरादित्य)
समिद्धदत्त-३.३.४, १.०.१७.१-
(समृद्धदत्त)
समुद्धदत्त-२.२.३.१ (समुद्धदत्त)-
सठव-१.१.२.५ (शर्व) शंकर
सहस्रवल-४.३.२ (सहस्रवल)-
साणुदेव-५.१.१.४, ५.१.३.७ (सानुदेव)-
साभिलअ-६.६.२ (साभिलक)-
साहसवल-१.०.२७.९ (साहसवल)-

सांहारण-१.२७.१२, २.२३.१५ (साधारण)
-ग्रन्थकारनु उपनाम
सिंगारवई-९.२६.६, १०.११.४, ११.३७.४
(शृङ्गारवती)-
सिंहलराय-३.४.४ (सिंहलराय)-
सिद्धसूरि-१.१.३२.५१ (सिद्धसूरि) ग्रन्थकार
(ज्ञेयार्थी)
सिद्धसेण-३.६.६, ४.८.१० (सिद्धसेन)-
एक तान्त्रिक
सिरिहर-२.१.८.३ (श्रीधर)-
सीयल-१.१.७ (शीतल)-दशमा तीर्थंकर
शीतलनाथ
सीया-७.१.४.३ (सीता)-
सीहा-६.६.३ (सिंहा)-
सुन्दरि-१.१.२३.११, १.१.२४.८ (सुन्दरी)
सुपास-१.१.६ (सुपार्श्व) सातमा तीर्थंकर
सुप्पम-४.३.३ (सुप्रभा)-
सुमई-१.१.६ (सुमति)-पाचमा तीर्थंकर
सुमतिनाथ
सुहंकर-१.१.२३.११, १.१.२५.१० (शुभकर)
सेयंस-१.५.८ (श्रेयास) अग्नियारमा तीर्थ-
कर श्रेयासनाथ
हरि-१.१.३८.६ (हरि)-श्रीकृष्ण
हारप्पहा-१.१.१४.२, १.१.१५.५, १.१.२३.
३ (हारप्रभा)

२. भौगोलिक नामो

अणंगनंदण-१.७.१२, १.९.२, ४.१.२.७-
(अनङ्गनन्दन)-ज्ञाप्रलितिनं एक उद्यान
अमरावई-८.२.७.१२ (अमरावती)-स्वर्ग-
नगरी
अलयनयरे-१.०.२४.३ (अलकानगरी) कुवे-
रनी राजधानी
आणंदट्टर-३.६.५ (आनन्दपुर)-नगरविशेष
एखय-१.१.३२.६ (एखवत)-क्षेत्र-विशेष

कंपिल्लपुर-१.१.२३.११ (कापिल्यपुर)
पंजावनं एक प्राचीन नगर
कणियार-सिव-६.६.२ (कर्णिकार-शिव)-एक
सन्निवेश
कन्नाड-(कर्णाट) १.०.१४.१३ कर्णाटक
कायंदिनयरि-१.१.३७.३ (काकान्दिनगरी)
विहारनी एक प्राचीन नगरी
किन्नरगीय-९.२.९, १.०.४.४ (किन्नरगीत)
गान्धर्वोनं एक नगर

गन्धसमिद्ध-पुर-४.३१ (गन्धसमृद्ध-पुर)
 एक गान्धर्व नगर
 गज्जणय-११.१४४ (गर्जनक)-नगर-विशेष,
 गीजनी
 जयस्थल-२.६१, २.१२.५ (जयस्थल)-नगर-
 विशेष
 तामलित्ति-१५.४, २२.११, ३.१३.९,
 ३.१९८, ४११.३ (ताम्रलित्ति) वंगदेशनी
 प्राचीन राजधानी
 नन्दणवण-१० २५ २९-(नन्दनवन) जैन
 मान्यता मुजव मेरुपर्वत पर आवेळुं एक
 प्रसिद्ध वन.
 नंदासर-११.३१० (नन्दीश्वर) एक द्वीप
 पंचालदेस-११.१३१०-(पञ्चालदेश) देश-
 विशेष, प्राचीन पञ्जाब
 वच्चरकूल-४.१३.१० (वर्चर-कूल)-अनार्य-
 देश-विशेषनो काठो
 चारवड-११ ३८.७ (द्वारामती) द्वारका
 भरहवास-१३.१०, १.३१, ४.२.८, ११
 (भारतवर्ष)-भारत-देश
 भार्हरहिर्नई-११ १३.११-(भागीरथी नदी)
 गंगा नदी
 भुवणउर-११ ७ ९ (भुवनपुर)-कल्पित नगर,
 ससारनुं कल्पित नाम.
 मंदर-१० १६ ३, १०.२३ १४ (मन्दर)-
 पर्वत विशेष, मेरु पर्वत
 मगह-१०.१४.१३ (मगध)-प्राचीन मगध
 देश
 मगोरहपूरण-६ १ १४.६ ३.८, ५.३१ ४
 (मनोरथ-पूरण) ए नामनु पर्वत-शिखर
 मलय-६ ९ ३, ७.४ ७, १० २५ ३० (मलय)
 मलय-पर्वतनो समीपवर्ती प्रदेश
 मलयगिरि-६ १.३, ७ १ ५ (मलयगिरि)-
 मलय-पर्वत
 मलयमहावण-९.१७ २ (मलयमहावन) मलय-
 प्रदेशमा आवेळुं वन

महाकडाह दीव-५.११.३ (महाकटाह द्वीप)
 द्वीप-विशेष.
 माणस-५.१५.१ (मानस)-प्रसिद्ध मानस
 सरोवर, मानसरोवर
 मालव-१०.१४.१३ (मालव)-मालवा
 मालवअ-देस १.२५.११ (मालवक देश)
 मालवा
 मेरु-११ २.४ (मेरु)-पर्वत-विशेष
 रहनेउरचक्कवाल-७ ५.१, ८.२५.७, ८ २८ १
 (रथनूपुरचक्कवाल)-नगर-विशेष
 लंका-११.२.६ (लंका)-प्रसिद्ध लंका-द्वीप,
 लाड-१०.१४.१३ (लाट)-लाट प्रदेश,
 गुजरातनो हालनो भरुचनी चोपासनो प्रदेश-
 दक्षिण गुजरात
 विदेह-११.३२ ६ (विदेह) क्षेत्र-विशेष,
 महाविदेह क्षेत्र
 विमलगिरि-११.३७.१२, ११.३९.८
 (विमलगिरि)-शत्रुंजय-पर्वत, जैनोनुं महान
 तीर्थ, ज्या भगवान ऋषभदेवनुं मुख्य मन्दिर
 बीजा सेंकडो जिनालयो साथे छे
 विलासउर-४.३ ६ (विलासपुर)-नगर-विशेष
 वेयडूढ-४.२.१२, ६ ८ ५, ७ ४ १२ ८ १ २
 (वैताड्य)-पर्वत-विशेष
 वेयरणी नई-११.४ ६ (वैतरणी-नदी)-वैत-
 रणी नदी जे नरकमा होवानुं मनाय छे
 सत्थिमई-२.५ ६ (स्वस्तिमती)-नगरी-विशेष
 सिंहल दीव-३.१३.१०, ३ १९.९ (सिंहल
 द्वीप) लंका
 सिद्धकूड-४ ८ २ (सिद्धकूट)-एक पर्वत-शिखर
 सिद्धखेत्त-६ ८.९ (सिद्धक्षेत्र)-प्रदेश-विशेष
 सिद्धिनिलया-६ ९ ३ (सिद्धिनिलया) ए नामनी
 गुफा
 सिरिउर-३.३ २, ९ ३१.११ (श्रीपुर)-नगर-
 विशेष
 सिरिपव्वय-४.१६.७ (श्री पर्वत) पर्वत-विशेष
 सीहल दीव-३.४.१०, ३.५ ६ (सिंहल द्वीप)
 लंका

સુંદરવન-ઉજ્જાણ ૫.૩.૧૦ - (સુંદરવન-
ઉદ્યાન) ઉદ્યાન-વિશેષ
સુવર્ણભૂમિ-૨.૨૧.૧૬, ૩.૨ ૧૨-(સુવર્ણભૂમિ)
સેતુજ-(શત્રુ જય. ૧૧ ૩૯.૭ મૌરાષ્ટ્રમા
પાલિતાણા ગામ નજીક આવેલ પર્વત, જે
જૈન દેવાલયોનો નગરી સમાન છે અને

જૈનોનું પવિત્ર તીર્થધામ છે, જ્યાં અનેક
મહાનપુરુષો મોક્ષે ગયાનું જૈન-શ્રતિ નોંધે છે
સેયવિયા-૧ ૩ ૧, ૨ ૬ ૧, ૩.૩.૩-(શ્વેતવિકા)
સોરઢઠ દેસ-૧૧ ૩૭.૯ (સૌરાષ્ટ્ર દેશ)-
સૌરાષ્ટ્ર

૩. વૃક્ષ-વનસ્પતિ

અદ્મુત્તલયા-૪ ૨૦ ૧૦ (અતિમુક્તલતા)
માધવી-લતા
અંકોલ્લ-૫.૪.૯ (અદ્કોઠ)-આકોલ
અજળ-૪.૪.૪ (અજ્ઞન)-આજળો
અંબય-૫.૪.૧૬ (આમ્રક)-આમ્રો
અંવાહ-૫.૪.૨, ૮ ૩૫ ૯ (આમ્રાતક)
અજ્જુળ-૫.૪.૧૭ (અર્જુન)-અર્જુન-વૃક્ષ,
સાજડ
અસોય-૧ ૨૧ ૫, ૫.૪.૨ (અગોક)-અશોક
વૃક્ષ
આમલ-૫ ૪.૨ (આમલક)-આમલાનું વૃક્ષ
આરુ-૫.૪.૨ (આરુક?)-વનસ્પતિ-વિશેષ
આસત્થ-૮ ૨૮.૬ (અશ્વત્થ)-પીપલો
ઝંબ-૫.૪.૩ (ઝમ્બ)-વૃક્ષ-વિશેષ
ઝવર-૫ ૪ ૩ (ઝવુમ્બર)-ઝંબરો
ઍરંહ-૫ ૪.૧૨ (ઍરંહ)-ઍરંહો
ઍલાલયા-૫.૫ ૪ (ઍલાલતા)-ઍલાયચીની વેલ
કંકેલ્લિ-૧ ૨૩ ૧૦ (કે. કંકેલ્લિ) અગોક
વૃક્ષ
કંચળ-૫.૪.૬ (કાચનાર) વૃક્ષ-વિશેષ,
કાચનાર, ચગકાટો, મં. કાચન
કન્કોલ-૧ ૨૬.૧૪, ૫.૫.૬ (કન્કોલ)-
મત્તર્નાની વૃક્ષો એક મેટ, તેનું ફળ
કપુર ૫ ૪ ૧૮ (કપુર) કપુર-વૃક્ષ
કમલિગી-૫ ૩.૧ (કમલિની)
કમ્પ-૫ ૪ ૮ (૧)
કમ્પ-૫ ૪ ૮ (કમ્પ) કમ્પ વૃક્ષ, મટોલિયો
કરંડ-૫ ૪ ૪ (કરંડ)-કરંડ-વિશેષ, કળ્લો
ફિ. કમ્પ

કસેરુ-૫ ૪ ૩ (કશેરુ)-પાણીમા થતો એક
કદ
કુંદ-૧.૭.૩, ૫.૪.૧૭ (કુંદ) પુષ્પ-વિશેષ,
પુષ્પ-વૃક્ષ-વિશેષ
કુમુદ્ગી-૧.૧૫.૧૦ (કુમુદિની)-ગોયળી
કુમુય-૫ ૧૫ ૫ (કુમુદ)-ગોયળુ
કુવલ્લ-૫.૧૭.૧૦ (કુવલ્લ)-નીલોત્પલ
કેલિ-૩ ૧૫.૧, ૫.૪.૭ (કદલિ)-કેલ
કેસર-૫ ૪.૩ (કેસર)-કુલ, ચોરસલ્લી
ચદર-૧ ૨૬.૧૫ (ચદર) ચેર
લંજળ-૫.૪.૪ (લંજળ) વૃક્ષ-વિશેષ
લંજ-૬ ૪ ૪ (લંજ)-વૃક્ષ-વિશેષ
લંજૂરિ-૫.૪ ૧૫ (લંજૂરી)-લંજૂરી
લોરિય-૫ ૪ ૧૫ (લોરિય)-જેમાથી દૂધ
નીકળે છે એવા પ્રકારનું વૃક્ષ
ગંગય-૫ ૪.૫ (ગાંગેરુક?)-વૃક્ષ-વિશેષ, ગંગેટી?
ગંઠિવન ૫ ૪.૧૪ (ગંઠિવન)
ગુંજા-૨ ૧૬ ૩ (ગુંજા)-ચળોટી
ચંદળ-૫.૪.૮ ૬.૨ ૧૦ (ચંદન)-ચંદન-વૃક્ષ
ચંપય-૫.૪.૧૮ (ચંપક) ચંપો
ચાર-૫ ૪ ૧૮ (ચાર)-પ્રિયાલ
ચિચા-૫.૪.૧૮ (ચિચા)-આમલી
ચંચીર-૫.૪.૧૮ (ચંચીરી)-લોંચુટી
ચંચુ-૫ ૪.૧૬ (ચંચુ)-ચાંચુ-વૃક્ષ
ચાડ-૫.૪.૧૫ (ચાડિ)-ચાડ માલતીની વેલ
ચામોળ-૫ ૪ ૧૫ (ચામોળ)-ચામૂડ
ચૂલિયા-૫ ૪ ૧૫ (ચૂલિયા)-ચૂલિ
તમાલ-૫ ૪.૧૧ (તમાલ)-તમાલ-વૃક્ષ
તલ-૫.૪.૧૧ (તલ)-તલ

तामरस-३.१५.३, ५.१६.७-(तामरस) कमल
ताल-५.४ ११-(ताल)-वृक्ष-विशेष
तिणीस-५.४.१४-(तिनिग)-वृक्ष-विशेष,

दण्ड

तिलय-१.२१.५ (तिलक)-वृक्ष-विशेष
तेंदु-५.४८ (तिन्दुक)-टिन्डर, हि० तेंदू
थल-कमल-१.२३.१ (रथल-कमल)-जमीन
पर उगनारु कमल

दक्ख-५.४ १५ (दाक्षा)-दाक्ष-वेली

दम्भ-५.७ ७ (दर्भ)-दर्भ

दाडिमी-५.४.१०, ८.३६ ६ (दाडिमी)-
दाडमी

देवदार-५.४.१३ (देवदार)-देवदार

धत्तूरय-१.२६.४ (धत्तूरक)-धत्तूरो

धम्मण-५.४ ६ (दे०)-वृक्ष-विशेष

धव-५.४.६ (धव)-धावडो

धाई-५.४.६ (धातकी)-धावडी हि० धाय

नगोह-५.४.५ (न्यग्रोध)-वड

नलिणी-५.७.५ (नलिनी)-कमलिनो

नागय-५.४.५ (नाग+क)-वृक्ष-विशेष

नारंग-५.४.५ (नारङ्ग)-नारङ्गीनु वृक्ष

निंबय-५.४.१६ (निम्ब+क)

नील-वारिस्ह-५.१५.४ (नील-वारिस्ह)-

नील-कमल

नीव-तरु-५.१४.१२ (नीप-तरु) कदम्ब-वृक्ष

पलास-५.५.७, ७.२६.१० (पलाश)-खाखरो

पाडल-५.४.१२, १.६.११ (पाटल)-पाटल-

वृक्ष, पाटल-पुष्प

पारियायय-५.४ १८ (पारिजातक)-पारिजातक

पिप्पल-५.४.७ (पिप्पल)-पीपळो

पियंगुमंजरी-१.२१ ८, ५.५ ७ (प्रियङ्गु

मञ्जरी) लता-विशेष

पियाल-५.४ ७ (प्रियाल)-पियाल

पीलु-५.४.७ (पीलु)-पीलुडी, धावडो

पूग-५.४.५-(पूग) मोगरीनु वृक्ष

पोफलितरु-४.१८ १ (पूगफली-तरु) फोफळ-
सोपारीनु वृक्ष

फणस्स-५.४ १२ (पनस)-फणसनु वृक्ष

फणिलया-४.१८ १ (फणिलता) वेली-

विशेष, नाग-लता

बंधुजीव-१.२३ ११ (बन्धुजं व)-पुष्प-विशेष,

त्रपोरियो

वच्चूल-५.४ १६ (वच्चूल)-वावळ, हि०

वचूलका पेड

वहेड-५.४ १० (विभीतक)-वहेडानु वृक्ष-

विज्जउर-५.४.१७, ३.१५ १ (बीजपूर)-

बीजोरानु वृक्ष, बीजोरानु फळ

विल्ल-५.४.९ (विल्व)-वीली

वेरि-५.४ १६ (वदरी)-वोरडी

मंदार-५.४.१३-(मन्दार)-वृक्ष-विशेष

मल्लिया-५.४.९, १.२१.६ (मल्लिका)-

मोगरानो छोड, मोगराना पुष्प

महुय-तरु-३.८.८ (मधूक-तरु)- महुडो

माहविलया-४.१.१ (माधवी-लता)-

मायंद-५.४ ८ (दे०)आंधो (दे० ना० ६

१२८)

मुंज-५.४ ४ (मुञ्ज)- मूँज, एक प्रकारनुं

घास

मुणाल-५.१५.९ (मृणाल)- कमल-नाळ

रस्त-कमल-५.१५.७ (रक्त-कमल)-रातु

कमल

रत्तासोय-३.१८ ८ (रक्ताशोक)-रातो अशोक

रिउंज-५.४ ४ (?)- वृक्ष-विशेष

लवंग-लया-५.५ ५ (लवंग-लता) लवंगनी
वेली

वंचुल-५.४.७ (वञ्जुल)-वेतस-वृक्ष

वंदण-५.४.७ (?)-वृक्ष-विशेष ?

वड-५.२३.१०, १.१८ १२ (वट)-वड

विज्जय-५.४ १७ (?)-वृक्ष-विशेष

वेइल्ल-५.४.९ (विचकिल्ल)-पुष्प-लता, वेल

सज्ज-५.४ १७ (सर्ज) वृक्ष-विशेष, गाल,
हि० साल, सखुआ
सत्तच्छद-१ २१ ७ (सप्तच्छद)- सादड,
हि० सतवन, सतौना
सत्तिवण्ण-५.४ १४- (सप्तपर्ण)-सादड, हि०
सतवन, सतौना
सप्फ-५ ४ १२ (दे०)-कुमुद, कैरव
समी-५.४ १० (शमी)-समडी (सौराष्ट्र-
मा खीजडो)
सयवत्त ५ १५.४ (शतपत्र)-सो पाखडी-
वाळु कमल
सल्लई-लया-५.४.९-(गल्लकी-लता) शाले-
डी, धूपडो
सहयार-१ १६.१५, ३.१५.१ (सहकार)-
आवो
सालय-५ ४.११ (साल+क)-वृक्ष-विशेष
साल

सिंदुवार-१.२१.५, ४ १३ (सिन्दुवार)-
निगुंडो-वृक्ष
सिंबल-५ ४ २, ११.४.५ (गालमलि)
सिंबलि-
सिसव-५ ४ १० (शिंघपा)-सीसम
सिग्गु-५ ४ ५ (शिग्गु)-सरगवो, हि० सहि-
जना का पेड
सिरीस-५ ४.१० (शिरीष) गिरीप, सगसडो
सेदी-५.४.२ (दे०)-खजूरी
सेलु-५, ४ ११ (गैलु)-श्लेष्म-नागक वृक्ष-
विशेष
सेहाल- ५.४.११ (शेफाल)- लता-विशेष
सोंठी- ५.४.१४ (शुण्ठ)- पर्व-वनस्पति-
विशेष, सुंठ
हरियंदण-५.५ ४, १०.२५.३० (हरिचन्दन)
कुंकुम-वृक्ष, उत्तम प्रकारनुं चदन
हलिद- ५.४ १३ (हरिद्र)- दाक हळदर

४. पशु-पक्षी-जलचरादि

अयगर- ५.२४.१४ (अजगर)- अजगर
इंदगोव- ८.३३ ८ (इन्द्रगोप)- गोकळगाय
उलुअ- ७.१४.१४ (उलूक)- घुवड
कथूरैय-कुरग-६ १ ९ -(कस्तूरीका कुरग)
कस्तूरी-मृग
कराइया- ८ ७.७ पक्षी विशेष
कलहंस- ५ १५ २, ५.१५ १६ (कलहंस)
राजहंस
कारंड- ३.१५ ५ (कारण्ड)- पक्षी- विशेष
कीडिया- ६ ९.१० (कीटिका)- कीडो
कुंन- ३ १५ ५, ५ १५ २ (कौञ्चपक्षी)-
कौञ्चपक्षी
कुफ्कुड- ९ ११ १२ (कुफ्कुट)- कुकडो
कुक्कुर- ७.१६ ३ (कुक्कुर)- कुतहं
कुरंग- ८.७ ३ (कुण्डग)- हरण
कुरर- ३.१५.५, ५ १५.२ (कुरर)- कुरर
केपरि- ८.१९ ८, ६.२८ ११ (केपरिन्)-
केसरि मिह

कोइल- ६.१ ११ (कोकिल)- कोयल
कोल- ५.१५ ९ (कोल)- शकर, भुंड
कोल्हुय- ८ १९ ८ (दे०)- गियाळ (को-
ल्हुओ- शृगाल, दे० ना० २. ६५)
कोसिय- ८.७.९ (कौशिक)- घुवड
गिद्ध- ७ २६ ११ (गृध्र)- गोघ
खर- ८.७.५ (खर)- गधेडुं
चक्काय- २.२२.६ ३.१५.५ (चक्रवाक)-
चकवो
विल्ला- ८ ७ ९ (दे०)- चील, समडी
(दे० ना० ३ ९)
जल-करि-३ १ ११-(जल-करि)-जळ-हाथी
जूया-१० २५ १९ (यूका -जू
नित्तिर-८.७ ९ (तित्तिरि)-तेतर
तुरय-२ १२ १० (तुरग)-अश्व
ददुदुर-८ ३३ ९ (दर्दुर)-देडको
नजल-१०.२५.८ (नकुञ्च)-नोळियो
नक्कय-५.१५ १३ (नक्क)-मगर

नाँडअ-७.१५.५ विलाडा?
नील-कच्छअ-५.१५.१२-नील-काव्रो
पयंग-२.९.५.७३ (पतङ्ग)-पतंगियु
परिहृत्थ-४.९.४ (टे०)-जल-जन्तु-विशेष
पिपोलिया ७.१५.१० (पिपीलिका) कीडी
पोलु-२.३.१३ (पील)-हायी
वलद-११.१९.६ (वलिवर्द)-वळद
वलाया-८.३३.५ (वलाका)-वगला
विरोलिया-५.२१.८ (विडालिका)-विलाडी
भमर-१.२३.९ (भ्रमर)-भमरो
मल्लउकि-३.७.८-गियाळ
भल्लुड-८.१८.१५ ,,
(भल्लुक्कि- दे०ना० ६.१०१)
भल्लुय-८.७.९ (भल्लुक)-रीछ
भसल-११.१६.१२ (भ्रमर)-भमरो
भुयग-५.१७.३ (भुजङ्ग)-सर्प, भोरिंग
भक्खिया-१.२५.१३, ११.१०.५ (भक्षिका)
माखी
मच्छ-३.१.९, ३.१५.३ (मत्स्य)-माछलु
मयर-३.१.९ (मकर)-मगर
मसअ-७.१४.१२ (मगक)-मच्छर
महिस-८.४.९, ८.७.४ (महिष)-पाडो
महुयर-१.१४.१३ (मधुकर)-भमरो
महुयरो-१.२२.९ (मधुकरी)-भमरी
महुलिह-१.१५.२ (मधुलिह)-भमरो
मुसय-७.१५.५ (मूषक)-उंदर
मेढय-९.११.११ (मेढ्रक) मेंढो
रहंग-११.१५.८ (रथाङ्ग)-चक्रवाक

रिक्ख-१०.२५.१७ (लिधा)-लिख
रोहिय-५.१५.१० (रोहित)-मत्स्य विशेष
वग्घ-११.८.४ (व्याघ्र)-वाघ
वच्छय-१०.१०.६ (वत्स+क)-वाछरड्डु
वरहिण-१०.२३.३ (वर्हिन्, -मोर
वसह-८.२१.१० (वृषभ)-आखलो
वानर-६.१.१२ (वानर)-वानर, वादरो
वायस-८.७.८ (वायस)-कागडो
सप्प-२.२१.११, ६.१९.७ (सर्प) साप
सप्पिणो-२.१६.२ (सर्पिणी)-सापण
सलह-८.१६.८ (गलभ)-तीड
सस-८.७.१० (शग)-ससलु
ससअ-७.१४.११ (गशक)-ससलु
सान-८.७.१ (श्वान)-कुतर
साम-८.७.७ (श्यामा)-पक्षी-विशेष
(कालो कागडो, भविस०४.५.३)
सारमेअ-७.७.२ (सारमेय)-कुतरो
सारस-३.१५.५, ५.१५.११ (सारस)-सारस
सियाल-८.१८.१४ (शृगाल)-गियाळ,
सिंघ-५.६.२ (सिंह) सिंह
सिहडिण-५.६.२ (शिखडिन्)-मोर
सिहिंडी-६.११.११ (शिखंडिन्) मोर
सिहि-४.२.११ (शिखिन्)-मोर
हंस-५.१५.१६ (हस)-हंस
हंसिया-५.१६.२ (हंसी)-हंसी
हत्थी-६.१९.२ (हस्ती)-हाथी
हरिण-२.१७.२ (हरिण)-हरण

॥

॥

५. खाद्य-पदार्थ

अंवटी ८.३.८ (१) कोइ खाटी पदार्थ
(आवलीवाळो)
अंवाड-८.३५.९ (आम्रातक)-अवाडो नामे
वृक्षना पळनी वानगी (नि० आ०)
अवोडय-८.३६.३ आवोळिया ?
अदय-८.३५.८ आदु
अदवड-८.३६.९ आदुवडा

असोयवटिट-८.३७.६ (अशोकवर्त्ति)-फेणी?
कंचणार-८.३६.७ (काञ्चनार)-काचनार ॥
(एना फुलने शाक, प्राय छे नि० आ०)
कजी-८.३६.९ (कञ्जिकम्)-काजी
कक्कड-८.३५.८ (कर्कट)-काकडी
कक्कडिया-२.१६.९ (कर्कटिका)-काकडी
कक्कोडय-८.३५.९ (कर्कोटक) ककोडा

चक्र-२.११.७, ११.१९.७ (चक्र) चक्र
 चाव-८.१३.२ (चाप)-धनुष्य
 छुरिया-७.१७ १, ७.२६.८ (छुरिका)-छरी
 तरवारि-८ १२ १० (तरवार)-तरवार
 तामस अत्थ-८ २१.२ (तामस-अस्त्र)-
 अधिकार फेलावी दे तेवु अस्त्र
 तिस्मूल-६.२७.१० (त्रिशूल)-त्रिशूल
 तूणीर-१ २३.४ (तूणीर)-बाण भरवानुं भाथुं
 दिवायरत्थ-८.२१ ३ (दिवाकरास्त्र) तेज
 प्रसारी दे तेवुं अस्त्र
 धणु-१.२२ ११ (धनुष्य)-धनुष्य
 धणुह-२.११ ५ (धनुष्य)-धनुष्य
 धणुहिय-८.४.५ धनुष्य (प्रा० व्या० १.२२)
 धणुक्क-३.१ १४ (धनुष्य)-धनुष्य
 नाय-पास-८.२१ १ (नाग-पाश)-नाग-पाश
 नाराय-८ ४ ७, ८.१२ ५ (नाराच) एक
 प्रकारुं बाण
 फलह-८.१५.२ (परिघ)-कडीवाळी लाकडी
 बाण-२.११.६, ८.१३२ (बाण)-बाण

भल्ल-२.८.५, २ ११.९ (भल्ल)-भालो
 भल्लि-८.४ २ (भल्लि)-भालो
 मंडलग-२.९.१०, ३.७.१० (मण्डलाग्र) खड्ग
 मोगगर-८.१२.८ (मुद्गर)-आयुध-
 विशेष, मोगरी
 लदिठया-८.४.४ (यष्टिका)-लाठी, लाकडी
 वज्र-२.२.११ (वज्र)-वज्र
 वारुणत्थ-८ २० १२ (वारुणास्त्र)-वरमाद
 वरसावे तेवुं अस्त्र
 वावल्ल-२ ८ ५ (दे०)-गस्त्र-विशेष
 सत्ति-८ १२.७ (शक्ति)- एक छुट्ट फेकवानुं
 आयुध
 सन्नाह- ८.५ १ (सनाह)- वस्तर, कवच
 सिरताण- ९ १६.१२ (शिरस्त्राण)-मस्तकनु
 रक्षण करनार टोप
 सूत- ११.१९.७ (शूल)- त्रिशूल
 सेल्ल- २.८.५, २.११.९ (दे०) भालो,
 वरछी

७. वाद्यो

कंसाल- ७.२१.८ (कास्याल)- कांसी-जोडा
 करडिया- ७.२१ ३ (करटिका)-वाद्य-विशेष
 काहल- १०.२१.१ मेरी
 चक्क- १०.३.३ (चक्र)- ?
 जमल-संख- १०.३.४ (यमल-शङ्ख)-
 जोडियो शंख
 झल्लरि- १०.३.३ (झल्लरी)- झालर
 डमरु- ११.१९.८ (डमरु + क)- डमरु
 ढक्का- १०.३.३ (ढक्का)- ढक्का, डाक

तूर ६.११ ५, ७.२१.१ (तूर्य)- तूरी, वाजु
 दुंदुभि- (दुन्दुभि)- दुन्दुभि
 पडह- ७ १३.५ (पटह)- ढोल
 मउद- १० २७.१ (मृदङ्ग)- ढोलक
 मदल- १० २७ १ (मर्दल)- मुरज (दे०
 ना० ६. ११९)
 मुरव- ८.३३ ३, १०.३.३ (मुरव)- ?
 वीणा- १.१८.२, १०.२६.३ (वीणा)-वीणा

८. जैन पारिभाषिक शब्दो

अइसय- ११ ३२ ४ (अतिशय)- अतिशय,
 विशेषता तीर्थकरोना चोत्रीस अतिशयो
 होय छे
 अउञ्चकरण- ११.१८.३ (अपूर्वकरण)
 अनादि समार-चक्रमा फरता फरता भव्य-
 योग्य आत्मामा एवी भाव-शुद्धि थई जाय

जे पहिला कटी पण न थई होय अथवा
 करवामा न आवी होय. आवी भावशुद्धि
 ए अपूर्व-करण कहेनाय छे आत्मिक-
 आध्यात्मिक विकासना चौद सोपान
 (गुणस्थान) मा आ आठमुं छे

નિતરાય-કર્મ-૧૧ ૧૬ ૭ (અતરાય-કર્મ)
કર્મની આઠ પ્રકૃતિ(પ્રકાર)મા અન્તિમ કર્મ,
જેના દ્વારા જીવને દાનાદિમાં વિઘ્ન (અતરાય)
ઉપસ્થિત થાય છે

અજિગ-૧૧ ૩૧ ૧૨ (અજિન)- જિન ન
હોય અર્થાત્ તીર્થંકર ન હોય અને સિદ્ધ
થયા હોય તે

અજીવ-૧૧ ૨૦ ૩ (અજીવ) - નવ તત્ત્વોમા
ર્ષજું અજીવ એટલે અચેતન પદાર્થ.

૧ ધર્માસ્તિકાય ૨ અધર્માસ્તિકાય અને
૪. પુદ્ગલાસ્તિકાય એ ચાર અસ્તિકાય અને
૫. કાલ એ પાંચે અજીવ ગણાય છે.

અણપણ-૧૧ ૩૭.૭ (અનગન)- મર્યાદિત
વચ્ચત માટે કે જીવનના અત સુધો સર્વે
પ્રકારના આહારનો ત્યાગ કરવો તે અનગન

અણુવ્રત-૧૧.૬.૫ (અણુવ્રત)- શ્રાવકો
માટેના અહિંસા અદિ વ્રત. મહાવ્રતનું સંપૂર્ણ-
પણે પાળા કરવું શ્રાવક (ગૃહસ્થ) માટે શક્ય
ન હોવાથી અહિંસાદિ પાંચે મહાવ્રતનું આશિક
પાલન તે પાંચ અણુવ્રત છે.

અણુવદ્-૧૧ ૩૫ ૯ (અણુવિષ્ટિ)શિલામણ
અર્હંત-૧૧ ૩૧ ૧૩ (અર્હંત)-તીર્થંકર,
જિન મગવાન

અવગાય-૧.૫.૮ (અપવાદ)-વ્રતોમા મૂકવામા
આવેલી છૂટછાટો-અપવાદ

આગાર-૧ ૫ ૮ (આકાર)-પ્રત્યાખ્યાનમા
રાખવામા આવેલી છૂટછાટો-અપવાદ

આપરેય-૧ ૧ ૧૨, ૧૧ ૩૨ ૧૭ (આચાર્ય)
-સમુદાયના નાયક મુખ્ય સાધુ પંચ પરમે-
ષ્ટિમા ત્રીજા

આમ્મ ૧૧ ૨૮ ૫ (આમ્મ)-હિંમા, પાપ-
કારી ગણાતી પ્રવૃત્તિ.

આલોપગા-૧ ૫ ૫ (આલોચના)-આલોચ-
ના-ગુરુ સમગ્ર નિશ્ચાલસપણે પોતાની ભૂલ
પ્રકટ કરવો તે પ્રાયશ્ચિત્તનો એક પ્રકાર

આસવ-૧૧ ૨૦ ૩ (આસવ)-આસવ એટ
લે કર્મનુ પ્રવશેદ્રાર. મન, વચન, અને કાયા-

ની પ્રવૃત્તિ યોગ કહેવાય છે અને તેના લીધે
જ આત્મને કર્મનો સંબંધ યાય છે. તેથી યોગ
એ જ આત્મ છે.

અજ્ઞાય-૧.૧.૧૨, ૧૧.૩૨ ૨૫(ઉપાધ્યાય)-
પંચ પરમેષ્ટિમાં ચોથા, આચાર્ય પછીનું પદ
ધરાવનાર, શાસ્ત્ર મળાવનાર સાધુ

અત્તર-ગુણ-વ્યાઙ્-૧.૯ ૩ (અત્તર-ગુણ-
વ્રત)-ગૃહસ્થના પાંચ અણુવ્રતો મૂલભૂત એટ-
લે કે પ્રથમ પાચારૂપે હોવાથી 'મૂલ ગુણ' કે
'મૂલ વ્રત' કહેવાય છે. એ મૂલ વ્રતોની પુષ્ટિ
અર્થે વીજા પળ કેટલાક વ્રત છે જે અત્તર
વ્રત તરીકે પ્રસિદ્ધ છે. તેમા ત્રણ ગુણવ્રતો
અને ચાર શિક્ષાવ્રતો મળી ષાત વ્રતોનો સમા-
વેગ થાય છે

અવગ્રોગ-૬.૩૧ ૧૧, ૪.૧૨.૧ (અવગ્રોગ)-
આત્માના વૌઘરૂપ વ્યાપાર-જ્ઞાન અને દર્શનને
અવગ્રોગ કહેવામા આવે છે.

અવગાસ-૭.૨.૨ (અવગાસ)-આહારનો ત્યાગ
અવગાસ-૮.૨૦.૧૨, ૯.૫ ૭ (અવગાસ)-
કષાયોને દવાવવા તે

અવગામ દંસણ-૧૧ ૧૭.૧૨ (અવગામ-દર્શન)
-દર્શન-મોહનીય કર્મના અવગામથી પ્રગટ થતુ
સમ્યક્ દર્શન

ઓહિ-૧૧.૨૦ ૧૧ (અવધિ)-અવધિ-જ્ઞાન,
જ્ઞાનના પાંચ પ્રકારોમા ત્રીજું. ઇન્દ્રિયોની સહાય
વિના આત્મપ્રકાશથી રૂપો પદાર્થોનું જ્ઞાન

અમાસય-૫.૨૮ ૧૭ (કર્માશય)-કર્મ વંધ
અલ્લાણ-૧૧ ૩ ૧૦ (અલ્લાણક)-તીર્થંકરો-
ના વ્યવન, જન્મ, દીશ્વા, કેવલજ્ઞાન અને
મોક્ષ-પ્રાપ્તિરૂપ પાંચ માગલિક અવસરો અલ્લા-
ણક કહેવાય છે

અસાય-૬ ૧૯ ૪ ૧૧ ૧૨ ૧૨ (અસાય)-
જીવના શુદ્ધ સ્વભાવને કર્મરૂપ મેલ લગાડી
મલીન કરે અને સસાર-ભવ-ભ્રમણ-ની વૃદ્ધિ
કરે તે ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ ચાર
કષાય છે

कच्चर-८.३६.३ (दे०)-काचरी
 कडिअ दुद्ध-८.३७.१२ (क्वथित दुग्ध)
 कढेलुं दूध
 कयवंदी-८ ३६.१० (करमन्दी)-करमदा
 करंव-२.२०.११ (करम्ब)-दर्ही-भातनी एक
 वानगी
 करवंदय-८ ३५ ८ (करमन्दक)-करमदा
 करवंदी-८ ३६.१० (करमन्दी)-करमदा
 करीर-८.३५ ७, ८.३५ ८ (करीर)-केरडा
 कलमकूर-८ ३७ १-(कलम-कूर)-कलमो
 चोखानो भात
 कारेल्लिया-८.३६.८ (कारवेल्लिका) कारेला
 कालिंग-८ ३६ २ (कालिङ्ग)-कालिंगडा,
 तरबूच
 कासमह-८.३६.२ (काशमर्द) कासुंदरो-
 (वनस्पति-विशेष - नि०आ०)
 कासार-८.३७.७ (कासार) कंसार ?
 कोक्करी-८ ३७ ८
 खंड-८.३६ ३ (खण्ड)-खाड
 खंड-खज्जु-८ ३७.१०-(खण्ड-खाद्य)-
 खाड भरेला खाजा
 खज्जूर-८ ३२.६ (खर्जूर)-खजूर
 खीरवड-८ ३६.९ खीरवडा
 खुडुहुडिय-८.३५.६ (म० म० साधुराज
 गणि कृत 'जिनस्तुति' मा भोजननी वस्तुओमा
 'वटहटी' नामे कोई खाद्य-पदार्थनो
 उल्लेख छे)
 गज्जर-८ ३५ ८ (दे०)-गाजर (गृज्जन,
 अभि० नि ४. २५.२)
 गिरि-८.३५.९ गर, फलनो गर्भ
 गुल्-३ ६०.१, ३६ १ (गुह)-गोळ
 गोदूम-८ ३७ १, ८ ३६ ५ (गोधूम)-घऊ
 गिअ-८ ३७ ३, १०.६.७ (गृत)-घी
 घेदा-८ ३७ ५ (घृतपूर)-घेरा
 घोट-८ ३७ ११ (घेठ)-दहोतु घोळयु

घोलवड-८.३६.९-(दे०)-घोल-वडो
 (जैनोनी प्रतिक्रमणविधिमा पाक्षिक अति-
 चारमा घोलवडा नामे जैन-दृष्टिए अभक्ष्य
 एवा खाद्यपदार्थनुं नाम आवे छे)
 चणअ ७.१५.३ (चणक)-चणा
 चणय-८.२ ९ (चणक)-चणा
 चणउर-८ ३६ २ (चणपूर)-चणानो लोट
 भरेल वानगी
 चणयवल्ला-८.३६.५ चणा अने वाल
 चणस-८.३६ ४ (?)
 चनलाइया-८.३६ ४ (?)
 चमलय-८.३६ ४ (?)
 चुइय-८ ३७ ७ (?)
 चुंचु-८.३६ ४ (?)
 जाईफल-१ २६.१४ (जातिफल)-जायफल
 टक्कारिय-८.३६.७ (तर्कारी)-अरणी
 (है० नि० १ ८४)
 टिट-८.३६ १० टोंडोरा ?
 तंवोल-१.१०.२ (ताम्बूल)-पानवीडु
 (पंचवासु तंवोलु-१ २४ १३ पाच सुगन्धी
 द्रव्योवाळुं पान, सवाणड-तंवोलु-
 १.२६ १६ -सुगंधी द्रव्योवाळुं पान)
 तिडिस ८.३६ ३ (?)
 तुंडीरिय-८ ३६ ३ टोंडोरा ?
 दक्ख-८ ३५ ६ (द्राक्ष)-द्राक्ष, धराख
 दहिय-७ ८.६ (दधि)-दर्ही
 दुद्ध-८.३७ १० (दुग्ध)-दूध
 दुद्धवड-८ ३६.९, ८ ३७.९ (दुग्ध-वटक)
 दूधवटा
 नारंग-३ १५ १ (नारङ्गी)-नारंगी
 नासपेअ-८.३७.३ नासपानी ?
 निवाडय ८ ३७ ९ (?)
 निविया ८.३६.६ (?)
 पट्टविडिया-८ ३६.६ (?)
 पडओल-८.३६ ८ (पटोल)-पटोळा

पेप्पड--८.३५.१२ पापड
 (तिविह पप्पड-त्रण प्रकारना पापड)
 पासुंगरो-८.३६.५-(?)
 पिद्धय ८.३६.१ पीठु
 पूरण-८.३६.१० पूरण
 पाप्फल-१.२६.१५ (पूगफल)-फोफळ
 सोपारी
 फीणी-८.३७.६ फेणी
 फोग-८.३६.७ फोग, एक जातनुं शाक
 वेरवडी-८.३६.६ बोर-वडा
 मंडअ-१.२५.११-(मण्डक) माडा, एक
 मिष्टान्न
 मिरिअ-८.३७.१२ मरि, तीखा
 मिरिया-८.२.९ मरचा
 मिरियवड-८.३६.९-मरचा-वडा
 मुग्ग-८.३७.२ मग
 मुग्गह दाली-८.३५.११ मगनी दाळ
 मुरुक्क-वडिया ८.३७.८-मुरकी
 मोत्तीया-८.३७.९-मोतीया लाडु
 राइय-८.३६.४ राई
 रिंगग-८.३६.२ रीगणा
 लड्डु-८.३७.९ (लड्डुक)-लाडु
 लप्पसिया-८.३७.८ (लापनश्री)-लापसी
 लवण-८.३६.११ (लवण)-लवण, मोठुं
 लावणा-८.३७.९ एक प्रकारना लाडु
 लोणरुक्ख-८.३५.९ (?)
 लोणओ-८.३५.४ लोण

वंग-८.३६.८ (दे०) वृताक, वेंगण
 (दे० ना० ७.२९)
 वंस-आमलय ८.३५.१०-(वश आमलक)
 वासनुं अयाणु ?
 वडिया-८.३६.६ वडी
 वत्थुलो-८.३६.४ वयवानी भाजी
 वरेसोल ८.३५.६ (दे० वर्षोलक)
 वाइंगग-८.३५.१०, ८.३६.२ वेंगण, रीगणा
 संगरो-८.३५.५ (?)
 संधाणय-८.३५.१० अथाणा
 सन्न-८.३७.७ (?)
 समोसिय-८.३६.१० समोसानुं ?
 सरिसवी-८.६६.४ सरसवनी भाजी ?
 सालग-८.३५.७ (सारणक)-कढी जेबु
 कोइ पेय
 सालि-८.३५.११ (शालि)-चोखा
 सिंधुलण-८.३५.७-(सिन्धु-लवण)
 सेंघर, सिधालूण
 सिइरिगी-८.३७.११ (सिखरिणी) ग्रीखड
 सीइकेसरा-८.३७.९-(सिइ-केसरा)-एलची
 अने मरी नाखेला लाडु (अ० चि०)
 सुंठे-८.३७.१२ (सुंठि)-मुठ
 सुंहालिया-८.३७.७ सुवाळी
 सूरण-८.३६.१० सूरण
 सेव-८.३७.१० सेव
 सोहंजग-८.३६.७ (शोभाञ्जन)-सरगवो
 हरडइ-८.३६.६ (हरडे)-हरडे
 हिंगु-८.३५.१९ (हिङ्गु)-हिग

६. शस्त्रास्त्र

अग्नेयस्त्र-८.२०.११ (आग्नेयास्त्र) जेमा-
 वी अग्नि नीकळे एवु अस्त्र
 असि-८.४.४ (असि) तरवार
 कडय-१.७.८ (काण्डक)-बाण
 कस्तिय-६.२६.८ (कस्तिक्का) छरी, काती
 करवत्त-६.१९.७ (करपत्र)-करवत
 करवाल-७.१६.११ (करवाल) तरवार
 कुंदि-८.४.९ (कुन्ति)-शस्त्र-विशेष
 कुशडअ-७.१०.५ (कुठारक)-कुहाडी

कोयंड-१.२३.७ (कोदण्ड)-धनुष्य
 खट्टंग-१.१.१९.४ (खट्वाङ्ग) शिवजीनु
 एक आयुध
 खुरूप-८.१८.११, ८.१२.११ (धुरूप)
 -खुरपी, अहीं एक प्रकारना बाण तरीके
 उल्लेख लागे छे.
 खेडय-९.११.९ (खेटक)-ढाल,खेहु
 गया-७.२९.३, ८.४.८ (गदा)-गदा
 गरुडत्थ-८.२१.१ (गरुडास्त्र)-गरुडास्त्र

કાઝસગ્ગ-૧૧ ૨૪ ૧૦ (કાચોત્સર્ગ)કાયાના
વ્યાપારનો અમૂક સમય સુધી ત્યાગ કરવો
તે-ગમે તેવી પ્રતિકૂળતા હોવા છતા ગરીરને
નિશ્ચલ રાખવું

કુળિમ-આહાર-૧૧.૨૮.૬ (કુળપ-આહાર)
-માસાહાર

કુપટ-જોય ૬ ૪.૪ (કુશર-યોગ)- મન
વચન-કાયાના શુભ વ્યાપાર, પુણ્ય-પ્રવૃત્તિ.
કુપલ-સંચય- ૫ ૩૦.૫ (કુશર-સચ્ચય)-
પુણ્યોપાર્જન

ક્ષય-ઝવસમ- ૧૧ ૧૭ ૧૦ (ક્ષય-ઉપશમ)
-કેટલેક અંશે કર્મનો નાશ તે ક્ષય અને
કેટલેક અંશે કર્મને દવાવવા તે ઉપશમ.

ક્ષત્રગસેદિ- ૧૧ ૩૮ ૧૩ (ક્ષપક-શ્રેણિ)-
કષાયોનો સમૂહનો નાશ કરવાનો ક્રમ

ગચ્છ- ૧૧ ૩૨ ૪૨ (ગચ્છ)- ગણ, સઘ,
સાધુ-સમુદાય

ગણહર- ૧૧ ૩૨ ૧૧ (ગણધર)- તીર્થંકરના
પ્રધાન શિષ્ય, ગચ્છના નાયક

ગણિણી ૧૧.૨૬ ૧૧ (ગણિની)- ગણમા
મુખ્ય સ્થાન ધરાવનારી સાધ્વી

ગરહિય- ૧૧ ૨૬.૯ (ગર્હિત)- નિંદેલું ગુરુ
સમક્ષ પોતે કરેલા પાપની નિંદા કરવી તે
ગરિહા (સં૦ ગર્હા)

ગિહિલિંગ- ૧૧ ૩૨.૧૧ (ગૃહિન્ + લિંગ)-
ગૃહસ્થ વેશમા જ સિદ્ધ યનાર

ગેવેજ્ઞાણુત્તર- ૧૧ ૩૯.૪ (ગૈવેયક-અનુ-
ત્તર)-લોકમા પ્રિવા સ્થાને રહેનાર દેવલોક
તે ગૈવેયક અને તેથી પળ ઉપરના દેવલોક
તે અનુત્તર

ચઙગડ- ૯ ૪ ૧૦, ૧૧.૩ ૭ (ચતુર્ગતિ)-
ચાર ગતિ-ચાર પ્રકારની જીવ યોનિ નારક
તિર્થંચ, મનુષ્ય અને દેવ

ચઙ્ગાણ-ધારણો- ૯.૩.૧૨ (ચતુર્જનિ-
ધારક) મતિ શ્રુત, અવધિ અને મન -
પર્યાય ૫ ચાર જ્ઞાન ધારણ કરનાર

ચઙરાસી-જોણિ-લક્ષ્ય ૧૧ ૨.૫ (ચતુર-
ગીતિ-યોનિ-લક્ષ)- ચોરાશી લાખ પ્રકારની
જીવ-યોનિ

ચરણ- ૧૧.૧૭.૩, ૧૧.૩૨.૨૮ (ચરણ)-
ચારિત્ર, સયમ

ચારણ- ૯.૩ ૧૨, ૧૧.૧ ૩ (ચારણ-મુનિ)
'ચરણં ગમણં વિદ્યતે યેપામ્'- જે આકાશ-
મા સર્વત્ર જવા-આવવાની શક્તિ ધરાવે છે
તેવા સાધુ

ચારિત્ત- ૧૧.૨૧.૬ (ચારિત્ર્ય)- ચારિત્ર,
સયમ

જઙ્ગો- ૫ ૨૯ ૧૦ (યતિનઃ)- યતિઓ
સાધુઓ

જાઙ્ઘસરણ- ૧૧.૫.૯ (જાતિ-સ્મરણ)- પૂર્વ
જન્મનું સ્મરણ

જિણ-૧.૧.૫ (જિન)- રાગ-દ્વેષને જિત્યા
છે જેને તે, જિન-તીર્થંકર

જિણવર- ૧.૧૪.૫- જિન-જૈન તીર્થંકર

જિણ-આગમ- ૧૧.૧૮ ૧.૧૧.૨૦.૫-
(જિન-આગમ)- જૈન તીર્થંકરે ઉપદેશો
અને ગણધરે ગુંથેલા આગમ ગ્રંથો

જિણહર- ૧૧ ૩૯ ૧૦ (જિન-ગૃહ)- જિના-
લય, જિન-મન્દિર

જીવ- ૧૧.૨૦ ૩ (જીવ)- ચૈતન્ય, નવ
તત્ત્વોમાં પ્રથમ

તત્ત- ૧૧ ૧૬ ૧૧, ૧૧.૧૭.૨ (તત્ત્વ)-
પરમાર્થ જૈન દર્શનમા નવ તત્ત્વની વિચારણા
કરવામા આવી છે-

૧ જીવ ૨ અજીવ. ૩ પુણ્ય. ૪ પાપ.

૫ આસ્ત્રવ ૬ સવર. ૭ વન્ધ. ૮.

નિર્જરા અને ૯. મોક્ષ જગતમા વે જ

તત્ત્વો છે-જીવ (ચેતન)અને અજીવ (જડ).

એને વિસ્તારથી, મોક્ષમાર્ગને લક્ષમાં રાખી.

સમજાવવા માટે જ વાકીના તત્ત્વોનું જૈન

શાસ્ત્રકારોએ પ્રતિપાદન કર્યું છે

તવ-૧૧.૧૨.૧૧.૧૧.૭, ૧૧.૩૨.૨૮ (તા)
 -જેનાથી કર્મનો ક્ષય થાય તે તપ-કર્મ, અન-
 શન આદિ બાર પ્રકારના તપ છે. વાસનાઓને
 ક્ષીણ કરવા વાસ્તે જોડતું આત્મિક વલ
 કેલ્લકવા માટે શરીર, ઇન્દ્રિય અને મનને જે
 જે તાપણીમા તપાવાય છે તે તે તપ કહેવાય
 છે. જ્ઞાન અને આત્મિકતા એવા એના બે
 મુખ્ય મેદો છે.

તિરિય-૧૧.૫.૧ (તિરિય) પશુ-પક્ષી વગેરે
 તિવિહ-૧૧.૭.૧૦ (તિવિષ) -મન, વચન
 અને કાયા એ ત્રણ કર્મોનો પ્રકાર.

યો-કર્મુ-૧૧.૨૨.૨૨ (સ્ત્રી-કર્મ)-જે વડે
 સ્ત્રી-રૂપે જન્મ લેવો પડે તેવું કર્મ
 દર્શ્યો-૧૧.૨૨.૪ (દ્રવ્યતઃ)-દ્રવ્યની અપે
 ક્ષાથી

દસવિહ પચ્છિત્ત-૧૧.૫.૬ (દશવિધ પ્રાયશ્ચિત)
 ૧૦ દેશ પ્રકારનું પ્રાયશ્ચિત. ૧૦ પોતે લીધેલા
 શ્રેતમાં થયેલ પ્રમાદજનિત દોષોનું જેના વડે
 શોધન કરી ગયાય, તે પ્રાયશ્ચિત. અલોકના
 વગેરે તેના દશ પ્રકાર છે.

દુવાલસઅંગ-૧૧.૩૬.૨ (દ્વાદશ અંગ)-
 બાર અંગો. આચારાંગ, સૂત્રકૃતાંગ વગેરે બાર
 અંગ ગ્રંથો.

દેસણા-૧૧.૩.૩ (દેશના) ઉપદેશ, ધર્મોપદેશ

દેસવિરત્ત-૧૧.૫.૧૦ (દેશવિરતિ)-વ્રતો-
 નું આશિક પાલન. અહિંસાદિ મહાવ્રતોનું
 સંપૂર્ણ પાલન તે સર્વવિરતિ. શ્રાવકો માટે
 તે શિક્ષ્ય ન હોવાથી એમને અહિંસાદિ વ્રતોનું
 આશિક પાલન કરવાનું હોય છે-તે
 દેશવિરતિ દેશ દટલે અંશ.

ધર્મમ્ભવણુ-૧૧.૪.૧૨ (ધર્મગ્લ્યાન) ધર્મોપદેશ

ધર્મમ્ભાહ-૧૧.૨.૧૨ (ધર્મલાભ)-ધર્મ-લાભ
 ધર્મનો લાભ તમને થાઓ-એવો અગીવાદ.

નિર્જરા-૧૧.૨૦.૩ (નિર્જરા)-કર્મનો ક્ષય
 કરવા.

નિયાણ-૧૧.૧૩.૯ (નિદાન)-કારણ, હેતુ
 કોઈ પણ શુભ કાર્ય કરી તેના ફલની આકા-
 શ્તા કરવી તે

પંચ-પરમેષ્ઠિ-૧૧.૩૨.૫૦ (પંચ-પરમેષ્ઠિ)
 -અર્હત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને
 સાધુ. એ પાંચ પંચ-પરમેષ્ઠિ છે

પંચ-મહાવ્રત-૧૧.૫.૩, ૧૧.૬.૨ (પંચ-મહાવ્રત)
 -૧. અહિંસા ૨ સત્ય ૩ અસ્તેય. ૪.

બ્રહ્મચર્ય અને ૫. અપરિગ્રહ એ પાંચ મહાવ્રત
 પહિવોહ-૧૧.૩૨.૮ (પ્રતિવેધ)-ઉપદેશ
 પમાય-૧૧.૨.૯, (પ્રમાદ)-પ્રમાદ, અસાવધાની.

કર્મવધના પાંચ કારણોમાનુ એક
 પરિગ્રહ-૧૧.૮.૧ (પરિગ્રહ)-સગ્રહ જમીન,
 સોનું દ્રવ્ય આદિ ઉપર આત્મિક

પવજ્ઞા-૪.૭.૪ (પ્રવજ્ઞા) દાક્ષા સાધુ-જીવ-
 નનો અંગીકાર

પવર્તિની-૧૧.૩૬.૧૧ (પ્રવર્તિની)-સાધ્વી-
 ઓને સયમમા પ્રવર્તવનાર મુખ્ય સાધ્વી

પાયોવગમણ-૧૧.૩૮.૧૨ (પાયોવગમન)-
 અનશન-વિશેષ, મરણ સમયે સ્વીકારાતું
 અનશન-વિશેષ.

પારણય-૮.૩૮.૧ (પારણક)-ઉપવાસાદિ
 પૂર્ણ થયા પછી જાણું તે, પારણું

પાવ-૧૧.૨૦.૩ (પાપ)-પાપ, અશુભ
 કાર્ય

પુવ્વક્રકઅ-૪.૧૨.૧૦, ૬.૧૮.૧૧ (પૂર્વ-
 કૃત)-પૂર્વ-પૂર્વ જન્મમા કરેલ કર્મ.

પુવ્વા-૧૧.૩૨.૧૩ (પૂર્વાણિ)-‘પૂર્વ’ નામે
 ઓલ્લાતા ચૌદ શાસ્ત્રો.

પોરિસ-૧૧.૩.૫ (પૌરુષી) પ્રહર સંબંધી પંચ-
 કલાણ. પુરુષ-પ્રમાણ હાયા પહે તે સમય

વંધ-૧૧.૨૦.૪ (વંધ)-કર્મ-વંધ

વંધચેર-૬.૨૨.૧૧ (બ્રહ્મચર્ય) બ્રહ્મચર્ય
 વિષય-ત્યાગ

વંધવ્ય-૧૧.૨૦.૭ (બ્રહ્મવ્રત)-બ્રહ્મચર્ય
 વારસંગાઈ-૧૧.૩૨.૨૬ (દ્વાદશાંગાણિ)-

આચારાંગ આદિ બાર અંગ ગ્રંથો.

બુદ્ધવોહ-૧૧.૩૨.૧૩ (બુદ્ધ-વોષિત)-

બુદ્ધ-કેવલજ્ઞાની-દ્વારા ઉપદેશ પામી સિદ્ધ
 થનાર,

બોહિ- ૧૧૩૨૫૨ (બોધિ)- સમ્યક્ત્વ,
 સમ્યગદર્શન
 મઝ- ૧૨.૧૦, ૧૧.૧૮.૪ (મઝ્ય)-મોક્ષ-
 પ્રાપ્તિ માટે લાયક જીવ
 ભાવ- ૪.૧૨૫ (ભાવ)- વિશેષ, વસ્તુ-
 સ્વભાવ
 મહ- ૧૧૨૦.૧૧ (મતિ)- મતિજ્ઞાન, પાંચ
 ઇન્દ્રિય અને મન દ્વારા જે બોધ થાય તે.
 મળપલ્લવ- ૧૧.૨૦.૧૧ (મનઃપર્યાય)- પાંચ
 જ્ઞાન-પ્રકારોમાં ચોથું, અન્યના મનનું પ્રત્યક્ષ
 કરવું તે.
 માસકાળ- ૧૧.૩૬.૧ (માસકલ્પ)-શેષકાલ,
 -સાધુએ ચોમાસા સિવાય એક ગામમાં એક
 માસ ઉપરાત ન રહેવું તેવો નિયમ.
 મિચ્છત્ત- ૯.૫ ૧૨, ૧૧.૧૭.૧૦ (મિથ્યાત્વ)
 વિપરીત માન્યતા, મિથ્યા દૃષ્ટિ
 મૂલાયરણી- ૯.૨૩.૪ (મૂલાચાર્યા)-મુખ્ય
 આચાર્યા, ગણિની.
 મૈથુન- ૯.૭.૧૦ (મૈથુન)-વિષય-સેવન
 મોક્ષ- ૧૧૭.૧૦, ૧૧૨૦.૪ (મોક્ષ)-
 મુક્તિ, કર્મ-બંધથી છૂટકે મળે તે મોક્ષમર્થો
 છૂટકારો
 વઅ- ૪.૫.૧૭, ૪.૧૩.૧૪ (વ્રત) હિંમા,
 અવરત, ચોરી, મૈથુન, અને પરિગ્રહથી (મન,
 વચન, કાયાવહે) નિવૃત્ત થવું તે વ્રત.
 વિરહ- ૧૧.૩.૧૩ (વિરતિ)-વ્રત
 વિરમણ- ૧૧.૩૯.૧૬ (વિરમણ)- ,
 વિવાહ - ૧.૨.૯, ૨.૧૪.૧૧, ૫.૨૧.૭
 -(વિપાક)-કર્મનું ફલ, કર્મ-પરિણામ
 વિસેસ- ૨.૧૯.૧ (વિશેષ)-સામાન્ય નહિ તે.
 વીયરાહ- ૧૧.૧૮.૧૦ (વીતરાગ) રાગ-
 દ્વેષથી રહિત, જિન.
 વેદતિય- ૧૧.૧૧.૧૨ (વેદ-ત્રિક)-પુરુષ-
 વેદ, સ્ત્રીવેદ, નપુંસકવેદ

સંજમ- ૧૧.૨૧.૭ (સયમ)-ઇન્દ્રિયો, મન
 વગેરેને કાબુમાં રાખીને પૃથ્વી વ્યાદિ જંબોનું
 રક્ષણ કરવું
 સંમુચ્છિમ- ૧૧.૫.૪ (સમુચ્છિમ)-માતા
 પિતાના સયોગ વિના ઉત્પન્ન થયેલ જીવ.
 સવર- ૧૧.૨૦.૩ (સંવર)-કર્મના દ્વારને
 બંધ કરવા તે. નવ તત્ત્વમાનું છૂટું તત્ત્વ.
 સંવુદ્ધ- ૧૧.૩૨.૧૩ (સ્વયંબુદ્ધ)- પોતાની
 જાતે જ બુદ્ધ બની સિદ્ધ થયેલ.
 સજ્ઞાય- ૯.૫.૧૦ (સ્વાધ્યાય = સુ + આ
 +ધ્યાય અથવા સ્વ +અધ્યાય)
 શાસ્ત્રોનું વારંવાર વાચન, જ્ઞાન મેળવવું,
 તેને નિઃશંક, વિશદ અને પરિપક્વ કરવું અને
 સ્વનું- આત્માનું ચિંતન કરવું એ સ્વનું
 સ્વાધ્યાયમાં આવી જાય છે.
 સમણ- ૮.૨૦.૪ (ભ્રમણ)-મુનિ, નિર્મય
 સમાહિ- ૧૧.૩૨.૫૨ (સમાધિ)-સમાધિ,
 શાન્તભાવ
 સરાવિયા- ૧૧.૨૫.૨ (શ્રાવિકા)- જૈન
 ધર્મનું પાલન કરનાર ગૃહસ્થ સ્ત્રી
 સલિલ- ૧૧૩૨.૧૧ (સ્વ-લિલ્લ)- જૈન
 ધર્મમાં વ્રતાવેલ સાધુઓનો વેશ ધારણ
 કરી સિદ્ધ-મુક્ત થયેલ આત્મા
 સઠવણૂ- ૧૧.૨૦.૧ (સર્વજ)-સર્વ દેશ-
 કાલના શાતા
 સામન્ન- ૨.૧૯.૧ (સામાન્ય)-સામાન્ય
 સાયર- ૧૧.૧૮.૨ (સાગર)- સાગરોપમ,
 સંખ્યા-વિશેષ
 સાવય-ધમ્મ- ૧૧.૨૨.૩ (શ્રાવક-ધર્મ)-
 ગૃહસ્થનો ધર્મ. જૈન ગૃહસ્થે પાંચ અંગુષ્ઠ,
 ત્રણ ગુણવ્રત અને ચાર શિક્ષાવ્રત પાળવાના
 હોય છે ગૃહસ્થાશ્રમી જૈન પુરુષ અનુયાયી
 શ્રાવક કહેવાય છે.
 સાવિયા- ૧૧.૨૩.૧૨ (શ્રાવિકા)- ગૃહ-
 સ્થાશ્રમી જૈન સ્ત્રી શ્રાવિકા કહેવાય છે.

સાસન-દેવયા ૧૧.૨૪૧ ૧૧.૨૪.૧૧
(શાસન-દેવતા)- શાસન દેવતા

સાહમ્મિય- ૧૧.૧૬ ૧૨ (સાધર્મિક)-
પોતાના ધર્મના અન્ય અનુયાયીઓ, સમાન
ધર્મવાળા

સિદ્ધ- ૧.૧.૧૨ (સિદ્ધ)-કે ળ-જ્ઞાન મેલવી
મોક્ષ (મુક્તિ) પ્રાપ્ત કરનાર મહારામા.

સિદ્ધાયયણ- ૭.૫.૬ (સિદ્ધાયતન)- સિદ્ધ-
મુક્તિપ્રાપ્ત-નું નિવાસ-સ્થાન

સિદ્ધિ- ૩.૧.૧૦ (સિદ્ધિ)- સિદ્ધ-મુક્તિપ્રાપ્ત
નું નિવાસ-સ્થાન.

સિદ્ધિવસહિ- ૧૫.૧૨ (સિદ્ધિવમતિ)-સિદ્ધ-
મુક્તિપ્રાપ્ત-નું નિવાસ સ્થાન

સિવપુરે- ૧.૬ ૬ (શિવપુરી)- મુક્તિરૂપી
નગરી

સિવ-રુક્ષ-વીઝ- ૧૧.૧૮ ૪ (શિવ-વૃક્ષ-
વીજ)-મોક્ષ રૂપી વૃક્ષનું વી

સીલ્લા-૧.૫.૭, ૧૧.૩૨.૩૮ (શીલાલ્ક)-
શીલ્લા અગો, જે સોઠ હજાર હોય છે.

સુગુપ્ત-૧૧.૨૦.૮ (સુગુપ્ત)-‘સમ્યગ્યોગનિ-
ગ્રહો ગુપ્તિઃ ।’ બુદ્ધિ અને ધર્માર્થક મન,
વચન અને કાયાને ઈન્દ્રિયથી રોકવા તે
ત્રણ ગુપ્તિ કહેવાય છે. તેમાં સારી રીતે
પ્રવૃત્ત સાધુ તે સુગુપ્ત.

સુત્ત-૧૧.૩૨ ૧૧ (સૂત્ર)-આગમાદિ શાસ્ત્ર.
સુચનાણ-૧૧.૨૦.૧૧ (શ્રુતજ્ઞાન)- પાંચ
જ્ઞાનોમા વીજું, આગમ.

સુચ-સામિળી-૧.૧.૧૩ (શ્રુત-સ્વામિની)-
જ્ઞાનની દેવી, સરસ્વતી.

સૂરિ-૧૧.૩૨.૧૮ (સૂરિ) આચાર્ય, ગચ્છ
કે સાધુ-સમુદાયના નાયક

હાસહ છક્ક-૧૧ ૧૧.૧૨ (હાસ્ય-ષટ્ક)
હાસ્યાદિ છનો સમૂહ-હાસ્ય, રતિ, અરતિ,
શોક, મય અને જુગુપ્સા